Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

GRVER_00687 gray

ΔΩΡΕΑ
Διαμαντόπ Μ Χ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
Αριθμός Εἰσαγωγῆς 32809
Ἡμερ)νία Εἰσαγ 16-10-78
Ταξινομικὸς Ἀριθμός: 200 ΣΒ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀδ. Ν. Διαμαντόπουλος
καθηγητής.
1925- Ἀθῆναι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

F. Geppert: die Quellen des Kirchenhistorikers Socrates 1898. (πάλι ξηρά).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΕΚ ΤΗΣ Β΄. ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ MIGNE

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ

ΖΩΣΙΜΑ ΕΣΦΙΓΜΕΝΙΤΟΥ

«Πᾶσαν διήγησιν θείαν θέλε
ἀκούειν καὶ παροιμίαι συνέσεως
μὴ ἐκφευγέτωσάν σε».
ΣΕΙΡΑΧ. στ΄. 25.

Α Ν Δ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΚΟΥΣΟΥΛΙΝΟΥ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ
1901

Αρ. Εισ. 32809
Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Οὕτως οὖν πάλιν φημὶ δεῖν τῆς ἀδιαφθόρου κ
τῆς ὑγιαινούσης (Παιδείας) ἔχεσθαι, τῶν δὲ Πανη
ρικῶν λήρων ὡς ῥορρωτάτω τοῖς υἱοῖς ἀπάγειν. Τὸ γ
τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν

(Πλούταρχος περὶ Παιδ. ἀγωγῆς κεφ. 9).

(115)

ΑΩΡΕΑ
ΝΙΚ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
1977

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
Ἀριθμός 32809
Ἡμερ)νία 16-10-78
Ταξινομικὸς Ἀριθμός: 200.4

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Φίλοι ἀναγνῶσται,

Τὸ αἴτιον ὅπερ μὲ παρεκίνησεν, ἵνα δημοσιεύσω τὴν παροῦσαν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Σχολαστικοῦ Σωκράτους εἶναι ἡ παντελὴς ἔλλειψις τοιούτου βιβλίου ἔν τε τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ δούλῃ Ἑλλάδι. Οἱ μαθηταὶ τῶν θρησκευτικῶν σχολῶν, τῆς Ριζαρείου, τῆς ἐν Χάλκῃ, τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἄλλων πολλῶν μικρῶν θρησκευτικῶν τοιούτων, καὶ αὐτοὶ οἱ φοιτηταὶ τῆς Θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἀναγκάζονται σήμερον νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου κ. Α. Διομήδους Κυριακοῦ. Ἡ ἱστορία τοῦ Α. Δ. Κυριακοῦ εἶναι καλλίστη καὶ ὠφέλιμος, ἀλλὰ διὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους δι' οὓς δὲν ἔχομεν ἄλλην πηγὴν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Διὰ τοὺς ἀρχαίους ὅμως χρόνους καὶ κυρίως διὰ τοὺς ἓξ πρώτους αἰῶνας ἀπὸ Χριστοῦ εἶναι μεγίστη ἀνάγκη νὰ δημοσιευθῶσι διὰ τοῦ τύπου αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἱστορίαι τῶν πρώτων τριῶν συγγραφέων, Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, τοῦ πατρὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ὅστις ἔγραψεν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ τὰ συμβάντα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ μέχρι τῆς ἥττης τοῦ Λικινίου ἔτει 324 μ. Χ. Εἶτα ἀκολουθεῖ Σωκράτους τοῦ Σχολαστικοῦ, ὅστις ἄρχεται τῆς ἱστορίας του ἐκεῖθεν ἔνθα κατέληξεν ὁ Εὐσέβιος, ἤτοι ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ 439 καὶ περιλαμβάνει ἐν τῇ ἱστορίᾳ του 140 ἐτῶν γεγονότα. Ἐν αὐτῇ περιλαμβάνονται δύο οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, ἡ β', ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει, συγκροτηθεῖσα τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 381 ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου καὶ ἡ τρίτη, ἡ ἐν Ἐφέσῳ, συγκροτηθεῖσα τῷ 431 ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ. Εἶναι δὲ ἡ μόνη ἀμερόληπτος ἱστορία ἁπάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν καὶ διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ βιβλία ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τόμους. Ποιεῖται δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀφηγήσεως ἀπὸ τῆς ἀναρ
ρήσεως τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀποδοχῆς τ
Χριστιανισμοῦ. Περιγράφει τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τὸν μεταξ
τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Λικινίου γενόμενον, τὴν τῶ
Ἀρειανῶν συζήτησιν, τὴν ἀνάκλησιν καὶ τὸν θάνατον τ
Ἀρείου, τὸν θάνατον τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, τὴν διάλεξιν τῶ
Ἀρειανῶν πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους (337—360) ἐπὶ Κωνσταντίο
τὸν ἀγῶνα τῶν Χριστιανῶν κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν, τὸν θρίαμ
βον τῶν Χριστιανῶν (360—364 ἐπὶ Ἰοβιανοῦ), τὰς νέας ἐνδε
ξεις τῶν Ἀρειανῶν καὶ τῶν τοῦ ὁμοιουσίου ὀπαδῶν ἐπὶ Οὐ
λεντος (364—378), τὸν θρίαμβον τῶν τοῦ ὁμοουσίου (379-
395) ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μ., τὴν διαφωνίαν τοῦ Χρυσοστόμ
πρὸς τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν γεγονότων (39
—408) ἐπὶ Ἀρκαδίου, καὶ τέλος τὸν ἀγῶνα τῶν Χριστιανῶ
κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τὴν ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον μετὰ τ
γεγονότων ἐν αὐτῇ 408—439 ἐπὶ Θευδοσίου τοῦ Μικρ
Εἰσήγαγε πάμπόλλας ἐπιστολὰς τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ λοι
ἐγγραφα. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τοῦ Σωκράτους ἐδημ
σιεύθη διὰ τοῦ τύπου ἐξάκις, ἐν Παρισίοις τῷ 1544 μετὰ τ
τοῦ Εὐσεβίου ἱστορίας, β'. ἐν Παρισίοις τῷ 1668, γ'. ἐν Π
ρισίοις τῷ 1673, δ'. ἐν Κανταβριγίᾳ τῷ 1720, ε'. ἐν Α
γούστῃ Τουρ. καὶ ς'. ἐν Παρισίοις ἀπὸ τοῦ 1857—66 ὑ
Μιγνίου εἰς τὸν 67 τόμον τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας, (
ἔχομεν ὑπ' ὄψιν εἰς τὴν παροῦσαν ἀναδημοσίευσιν), καὶ ἡ
ἀναδημοσιεύεται ὑφ' ἡμῶν τὸ πρῶτον ἐν Ἀθήναις. Μετὰ τ
Σωκράτην ἔρχεται ὁ Σωζόμενος Ἑρμείας, οὗ ἡ Ἐκκλησι
στικὴ Ἱστορία ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 323 ἔτους καὶ λήγει εἰς
423· αὕτη ἐμπεριέχει πολλὰ ἀξιοσημείωτα, τὰ πλεῖστα ὅμ
εἶναι ἐξ ἀντιγραφῆς ἐκ τῆς τοῦ Σωκράτους. Τῶν εἰρημέν
τριῶν συγγραφέων ἡ ἱστορία εἶναι ἡ βάσις, μετὰ τὴν Ἁγί
Γραφήν, τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας καὶ πρέπει νὰ ἔλθ
σιν εἰς φῶς διὰ τοῦ τύπου, ὅπως γείνωσι κοινὸν κτῆμα ἁπα
των τῶν Χριστιανῶν καὶ κυρίως τῶν κληρικῶν. Δέον
ὅλοι οἱ κληρικοὶ νὰ ἔχωσι, μετὰ τὴν ἁγίαν γραφήν, καὶ τ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν ἀνὰ χεῖρας καὶ οἱ ἔχοντες καὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἀνωτέραν παιδείαν· διότι οἱ μὴ ἔχοντες ἀνωτέραν παιδείαν ὅταν χειροτονηθῶσιν ἱερεῖς κατὰ τὸ 30 ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ λάβωσι τὴν Ἱστορίαν καὶ μελετῶσιν αὐτὴν ἐπισταμένως, ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν θὰ ὦσιν ἔμπειροι καὶ πρακτικοὶ θεολόγοι, καὶ ἂν ζήσωσιν ἄλλα 30 ἢ 40 ἔτη καὶ μελετῶσιν, ὡς εἴπομεν, τὰς γραφάς, θὰ τοὺς θαυμάζῃ ὁ κόσμος καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι οἱ γινώσκοντες αὐτοὺς πρότερον ἀγραμμάτους, κατὰ τὸ «σταγόνες ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσι». Τοῦ Εὐσεβίου ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἐτυπώθη καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ἐν Λειψίᾳ στερεοτύπως καὶ διὰ τοῦτο δύναται ὁ ἔχων ἀνάγκην αὐτῆς νὰ εὕρῃ αὐτὴν καὶ ἐν Ἀθήναις τιμωμένην ἀντὶ 4,70 % χρυσῶν φράγκων, τέλος δύναται νὰ εὕρῃ αὐτὴν ὅστις θέλει, ἔστω καὶ ὑπερτιμημένην. Ἀλλὰ τὴν τοῦ Σωκράτους καὶ τὴν τοῦ Σωζομένου καὶ 100 χρυσᾶ φράγκα νὰ δώσῃ τις δὲν δύναται νὰ εὕρῃ, διότι εἶναι δυσεύρετος. Πρὸ χρόνων ἔχων ἀνάγκην αὐτῶν ἔγραψα εἰς Λειψίαν καὶ εἰς Παρισίους, ἀλλ' ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἔλαβον ἀπαντήσεις, ὅτι εἰς τὰ ἐκεῖ βιβλιοπωλεῖα δὲν ὑπάρχει τοιοῦτον βιβλίον· τούτου ἕνεκεν ἀπεφάσισα νὰ φέρω εἰς φῶς μόνον τὴν τοῦ Σωκράτους Ἱστορίαν καὶ ἂν αὕτη εὕρῃ εὐμενῆ ὑποδοχὴν παρὰ τοῖς φιλαναγνώσταις νὰ προβῶ καὶ εἰς τὴν ἀναδημοσίευσιν τῆς τοῦ Σωζομένου Ἱστορίας, ἄλλως ἂς φρυντίσωσιν ἄλλοι, ἡμεῖς ἐδῶ ἐδώκαμεν νύξιν τοῖς εὐπόροις καὶ πεπαιδευμένοις. Συγχρόνως τοῖς ἀνωτέρω συγγραφεῦσιν ἔγραψαν καὶ ἄλλοι Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, Θεοδώρητος ὁ Κύρου Ἐπίσκοπος μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων συγγραμμάτων του ἔγραψε καὶ ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν διῃρημένην εἰς πέντε βιβλία, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 325 καὶ φθάνει ἕως τοῦ 429. Μετὰ τὸν Θεοδώρητον ἔρχεται ὁ Σχολαστικὸς Ἀντιοχεὺς Εὐάγριος, ὅστις ἔγραψε τὰ συμβάντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τοῦ 431 μέχρι τοῦ 594. Ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Καππαδόκης Φιλοστόργιος, ὁ ὁμόφρων τοῦ Ἀρείου, ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ 318—425 εἰς 12 βιβλία, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο αἱρετικὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ἔγραψε κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, ἀπωλέσθη. Ἐκ τῆς ἱστορίας του δὲ ἐσώθησαν ὀλίγα τινὰ ἀποσπάσματα παρὰ Φωτίῳ· σὺν τούτοις εἶναι καὶ Θεόδωρος ὁ Ἀναγνώστης, ὅστις ἔγραψεν ἐπίτομον ἱστορίαν ἐκ τῶν τοῦ Σωκράτους, Σωζομένου καὶ Θεοδωρήτου, ἔγραψε δὲ καὶ ἑτέραν ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ τέλους Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ μέχρι τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Ἰουστίνου, δὲν ἐσώθη ὅμως μέχρις ἡμῶν, ἀλλὰ τεμάχια μόνον, ἅτινα διέσωσε Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν. Ἔγραψαν καὶ ἄλλοι τινὲς αἱρετικοί, ὡς εἶναι Ἰωάννης ὁ Αἰγιάτης, ὁ κατηγορήσας τὴν ἐν Χαλκηδόνι Δ'. οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὁ Νεστοριανὸς Βασίλειος ὁ Κίλιξ, ὁ Μονοφυσίτης Ζαχαρίας ὁ Ρήτωρ καὶ ἄλλοι. Ὅλων τούτων αἱ ἱστορίαι ἀπωλέσθησαν. Ἐκτὸς δὲ τούτων τῶν Ἑλλήνων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἔγραψαν καὶ πολλοὶ Λατῖνοι, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς δὲν ἀναφέρομεν ἐνταῦθα ὡς ἀντιγράψαντας τοὺς εἰρημένους Ἕλληνας, οἵτινες ἔγραψαν ἀπὸ τοῦ πρώτου αἰῶνος μ. Χ. μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἕκτου. Ἔκτοτε δὲ ἀπὸ τοῦ ἕκτου μέχρι τέλους τοῦ 15 αἰῶνος ἔγραψαν πολλοὶ ἄλλοι ἱστορίαν, ἀλλ' οὐχὶ εἰδικῶς ἐκκλησιαστικήν, διότι ἔχουσιν ἐν αὐτῇ ἀναμεμιγμένην καὶ πολιτικὴν Βυζαντινὴν Ἱστορίαν. Τοιοῦτοι εἶναι ὁ Προκόπιος 561, ὁ Ἀγαθίας 594, Θεοφύλακτος ὁ Σιμοκάττης 629, Γεώργιος ὁ Σύγκελλος 800, Ὁ Θεοφάνης Ἰσαὰκ 818, Νικηφόρος ὁ Πατριάρχης 828, Ἰωάννης ὁ Μαλαλᾶς 900, Ἰωάννης ὁ Κίνναμος 904, Ἰωσὴφ ὁ Γενέσιος 930, Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος 949, Λέων ὁ Γραμματικὸς 959, Κεδρηνὸς 1057, Ἄννα Κομνηνὴ 1083, Ζωναρᾶς 1118, Νικήτας ὁ Χωνιάτης 1206, Παχυμέρης 1308. Κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους ἔγραψε καθαρῶς ἱστορίαν καὶ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος εἰς 23 βιβλία, ἀλλὰ τὰ μὲν τελευταῖα πέντε βιβλία ἀπωλέσθησαν, τὰ δὲ 18 ἐσώθησαν. Ἄρχεται δὲ ἡ ἱστορία του ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ φθάνει μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Φωκᾶ 610, ἀλλ' ἕνεκα τῶν πολλῶν ψευδῶν μύθων, οὓς εἰσήγαγεν ἐν αὐτῇ μένει σχεδὸν ἄχρηστος καὶ οὐδεμίαν ὑπόληψιν ἔχει. Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς 1359,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καντακουζηνὸς 1375, Μιχαὴλ Γλυκᾶς 1445, Δούκας 1462, Λαόνικος Χαλκοκονδύλης 1462 καὶ Φραντζῆς 1477. Μετὰ τὴν ἅλωσιν δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων ὁ ἀποβιώσας τῷ 1707 ἔγραψε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν δωδεκάβιβλον, ἥτις κυρίως ἔχει τοὺς βίους τ�ῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐτυπώθη ἐν Ἰασίῳ τῷ 1718. Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν ὁ ἀποβιώσας τῷ 1714 ἔγραψεν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ 1700 «μετενεχθεῖσαν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἁπλοελληνικὴν φράσιν εἰς τόμους τρεῖς, διαιρεθεῖσαν καὶ πλουτισθεῖσαν μὲ πολλὰς χρησίμους καὶ ἀναγκαίας ὑποσημειώσεις καὶ ἀκριβεῖς πίνακας παρὰ Γεωργίου Βενδότη ἐκ Ζακύνθου καὶ παρ' αὐτοῦ διορθωθεῖσαν, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσαν δι' ἐπιστασίας καὶ ἀκριβοῦς ἐπιμελείας *Πολυζώη Λαμπανιτζιώτη* τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων· ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας 1783—84». Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένη τῶν προλήψεων καὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν καὶ διὰ τοῦτο δὲν γίνεται πολὺς λόγος δι' αὐτὴν τὴν Ἱστορίαν. Γεώργιος ὁ Βενδότης ἐξέδωκε μετὰ τῶν τριῶν τόμων τοῦ Μελετίου καὶ τέταρτον τόμον, καὶ οὗτος ὁ δ'. τόμος φέρει τίτλον «προσθήκη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ Μελετίου Ἀθηνῶν πρὸς ἀκολούθησιν τῶν ἄλλων τριῶν ὅπου προετυπώθησαν, περιέχων πάντα τὰ γενόμενα ἐν τῷ παρόντι (18) αἰῶνι καὶ ἀρχίζων ἀπὸ 1700 ἕως σήμερον (1794) περιγράφων εἰς αὐτὸν διεξοδικώτερα ἀπὸ τῶν ἄλλων, τὰ ὅσα ἀξιόλογα συμβεβηκότα ἔτρεξαν εἰς τὸν παρόντα πολυθρύλλητον αἰῶνα, μὲ τὴν ἰδίαν τάξιν, καὶ εὐφραδεστέραν φράσιν τῶν προτυπωθέντων ἄλλων τριῶν, οἱ ὁποῖοι ἕκαστος αὐτῶν ἐμπεριέχει ἓξ αἰῶνας, αὐτὸς δὲ μόνον ἕνα διὰ τὸ διεξοδικώτερόν του μ' ὅλον ὅπου εἶναι καὶ ἰσομήκης». Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν συνέγραψεν ἀπὸ τοῦ 1750 μέχρι τὸ 1800 καὶ Σέργιος ὁ Μακραῖος καὶ ἐτυπώθη εἰς τὸν τρίτον μεσαιωνικὸν τόμον ἀπὸ σελ. 203 μέχρι τῆς 419 ὑπὸ Κ. Σάθα. Ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι σύγχρονος τοῦ Συγγραφέως καὶ εἶναι ἀξία μελέτης. Ἐκκλησιαστικὰ σποραδικὰ ἔγραψε καὶ Καισάριος ὁ Δαπόντης ἐν τῷ Χρονογράφῳ καὶ ἐν

Biblioteca Centrale Verona

τῷ ἱστορικῷ καταλόγῳ τῷ τυπωθέντι ἐν τῷ τρίτῳ μεσ
νικῷ τόμῳ τοῦ Κ. Σάθα τῷ τυπωθέντι ἐν Βενετίᾳ τῷ 1

Ἐπιτομὴν ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐφιλοπόνησε καὶ
φανος ὁ Κομμητᾶς ἐκ τῆς τοῦ Μελετίου, ἣν ἐδημοσίευσε
Πέστῃ τῷ 1827. Κατὰ τὸ 1861-63 ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν
κύνθῳ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Π. Χιώτου διὰ προεισαγωγῆς
ἀναπληρώσεως. Ἡ ἀναπλήρωσις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1623
φθάνει μέχρι τοῦ 1862. Ἐπίτομον ἱστορίαν ἐδημοσίευσε
Κωνσταντινουπόλει τῷ 1864 Ἀλέξανδρος ὁ Λάσκαρις εἰ
τεύχη, ἄρχεται ἀπ' ἀρχῆς καὶ λήγει εἰς τὸ τέλος τοῦ ΙΖ'
νος, εἶναι δὲ διὰ μαθητάς. Τριάκοντα ἔτη ἱστορίας ἀπὸ
1821—1852 ἔγραψε καὶ ὁ Κ. Οἰκονόμος ἐξ Οἰκονόμων,
ἐτυπώθη εἰς τὸν Β'. τόμον τῶν σωζομένων συγγραμμάτω
τυπωθέντων ἐν Ἀθήναις τῷ 1864. Κωνσταντῖνος ὁ Κον
νης ἐδημοσίευσεν ἕνα τόμον μόνον δὶς τῷ 1867 καὶ τῷ 1
ἄρχεται ἀπὸ τοῦ α'. αἰῶνος καὶ λήγει εἰς τὸ τέλος τοῦ
Διομήδης Κυριακοῦ ἐξέδωκε δίτομον ἱστορίαν τῷ 1881,
φθάνει μέχρις ἡμῶν· καὶ πρὸ πέρυσι τρίτομον ἴσως ἐπιδι
μένην καὶ ἐπηυξημένην μὴ ἐλθοῦσαν εἰσέτι εἰς χεῖράς μ

Α. ὁ Ὑψηλάντης συνέγραψε πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιασ
Ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ 1453—1789, εἰς 12 βιβλία, ἐξ ὧν ἐ
σιεύθησαν τρία Η'. Θ'. Ι'. ἐν Κων/πόλει τῷ 1870.

Ὁ Σωκράτης ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 380
δάχθη τὴν γραμματικὴν ὑπό τε τοῦ Ἀμμωνίου καὶ Ἑλλ
τῶν εἰδωλολατρῶν, οἵτινες τότε ἀνῆλθον εἰς Κωνσταντ
πολιν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας καὶ τὴν Ρητορικὴν ὑπὸ τοῦ
στοῦ Τρωίλου. Ὠνομάσθη Σχολαστικὸς διότι ἐχρημάτισε
γορος. Τινὲς λέγουσιν ὅτι ὡς πρὸς τὸ Χριστιανικὸν δόγμ
σχισματικὸς ἀνήκων εἰς τὸ σχίσμα τῶν καθαρῶν, ἀλλ'
ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἦταν ὀρθόδοξος.

Ἔγραφον ἐν Βώλῳ κατὰ Μάρτιον 1901.

ΖΩΣΙΜΑΣ Ξ ΣΦΙΓΜΕΝΙΤΗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὸ τοῦ βιβλίου προοίμιον.

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν ὅλοις δέκα βιβλίοις τὴν Ἐκ- 33.
κλησιαστικὴν Ἱστορίαν ἐκθέμενος, κατέπαυσεν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐν οἷς καὶ ὁ παρὰ τοῦ Διοκλητιανοῦ κατὰ Χριστιανῶν γενόμενος διωγμὸς ἀπεπαύσατο. Γράφων δὲ ὁ αὐτὸς εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου, τῶν κατ' Ἄρειον μερικῶς μνήμην πεποίηται, τῶν ἐπαίνων τοῦ βασιλέως καὶ τῆς πανηγυρικῆς ὑψηγορίας τῶν λόγων μᾶλλον ὡς ἐν ἐγκωμίῳ φροντίσας, ἢ περὶ τοῦ ἀκριβῶς περιλαβεῖν τὰ γενόμενα. Ἡμεῖς δὲ προθέμενοι συγγράψαι τὰ ἐξ ἐκείνου μέχρι τῶν τῇδε περὶ τὰς ἐκκλησίας γενόμενα, τῆς ὑποθέσεως ἀρχήν, ἐξ ὧν ἐκεῖνος ἀπέλιπε, ποιησόμεθα, οὐ φράσεως ὄγκου φροντίζοντες, ἀλλ' ὅσα ἢ ἐγγράφως εὕρομεν, ἢ παρὰ τῶν ἱστορησάντων ἠκούσαμεν διηγουμένων. Καὶ ἐπειδὴ πρὸς τὸ προκείμενον συλλαμβάνεται ἡμῖν μνημονεῦσαι, τίνα πρόπον ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τὸ χριστιανίζειν ἐλήλυθε, μικρὰ περὶ τούτου ὡς οἷόν τε μνημονεύσωμεν, ἐνθένδε ποθὲν τὴν ἀρχὴν ποιησάμενοι.[2]

* πάντως μᾶλλον διπροῦμενοι τὸ παρὰ τῶν γυναικῶν τῶν κοσίκου παρθένων ὑποπίπτει ὁ Valesius (Valois).

2) πάντως ἡ περίοδος ἀπὸ τοῦ τοῦ ἀρχὴν ἕως τοῦ βίου ἐν βίβλῳ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τίνα τρόπον ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τὸ χριστιανίζειν ἐλήλυθεν.

Ἡνίκα Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς ὁ ἐπικληθεὶς Ἐρκούλιος ἐκ συνθέματος τὴν βασιλείαν ἀποθέμενοι τὸν ἰδιωτικὸν ἐπανείλοντο βίον· <καὶ> Μαξιμιανὸς ὁ ἐπικληθεὶς Γαλέριος, ὁ συμβασιλεύσας αὐτοῖς, ἐπιβὰς τῆς Ἰταλίας, δύο κατέστησε Καίσαρας, Μαξιμῖνον μὲν ἐν τοῖς κατὰ τὴν Ἑῴαν, Σεβῆρον δὲ ἐν τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν. Κατὰ δὲ τὰς Βρεττανίας Κωνσταντῖνος ἀνη-
36 γορεύθη βασιλεύς, εἰς | τόπον Κωνσταντίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τεθνηκότος τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ τῆς διακοσιοστῆς ἑβδομηκοστῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος,[1] τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Ἰουλίου μηνός. Ἐν Ρώμῃ δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τῶν Πραιτωρίων, Μαξέντιος, ὁ υἱὸς Μαξιμιανοῦ τοῦ καὶ Ἐρκουλίου, ἤρθη τύραννος μᾶλλον ἢ βασιλεύς. Ἐκ τούτων ὁ Ἐρκούλιος εἰς ἐπιθυμίαν πάλιν βασιλείας ἀρθείς, ἐπεχείρησεν ἀπολέσαι τὸν υἱὸν Μαξέντιον. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ποιῆσαι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διεκωλύθη. Ὕστερον δὲ ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας ἐτελεύτα τὸν βίον. Σεβῆρος δὲ ὁ Καῖσαρ ὑπὸ τοῦ Γαλερίου Μαξιμίνου πεμφθεὶς εἰς τὴν Ρώμην ἐπὶ τὴν Μαξεντίου σύλληψιν, ἀνῃρέθη, τῶν στρατιωτῶν προδεδωκότων αὐτόν. Καὶ τὰ τελευταῖα πάντα Μαξιμιανὸς ὁ Γαλέριος περιέπων τελευτᾷ, Λικίννιον πρότερον βασιλέα καταστήσας, ὃς ἦν ἐκ παλαιῶν τῶν χρόνων συστρατιώτης αὐτῷ καὶ φίλος,

1) Ἀκριβέστερον δ' ἐπόμενον ἔτος 306, ὡς Εὐσεβ. ἐν Βίῳ Κ-νου αὐτοκράτορι τὴν βασιλείαν αὐτὸν τῇ ιε΄ τοῦ μηνὸς τοῦ (IV, 64).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπὸ Δακίας ὁρμώμενος. Μαξέντιος δὲ κακῶς τοὺς Ρωμαίους ἐπέτριβε, τυραννικῷ μᾶλλον ἢ βασιλικῷ τρόπῳ χρώμενος κατ' αὐτῶν, μοιχεύων ἀναίδην τὰς τῶν ἐλευθέρων γυναῖκας, καὶ πολλοὺς ἀναιρῶν καὶ ποιῶν τὰ τούτοις ἀκόλουθα. Τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ῥύσασθαι Ρωμαίους τῆς ὑπ' αὐτοῦ δουλείας ἐσπούδαζεν· εὐθύς τε φροντίδας ἐτίθει, τίνα τρόπον καθέλοι τὸν τύραννον· Καὶ ὡς ἦν ἐν τηλικαύτῃ φροντίδι, ἐπενόει τίνα Θεὸν ἐπίκουρον πρὸς τὴν μάχην καλέσειε. Κατὰ νοῦν δὲ ἐλάμβανεν, ὡς οὐδὲν ὠφέλουν οἱ περὶ Διοκλητιανὸν περὶ τοὺς Ἑλλήνων θεοὺς διακείμενοι· ηὕρισκέν τε ὡς ὁ αὐτοῦ 37
πατὴρ Κωνστάντιος ἀποστραφεὶς τὰς Ἑλλήνων θρησκείας εὐδαιμονέστερον τὸν βίον διήγαγεν. Ἐν τοιαύτῃ τοίνυν ἀμφισβητήσει τυγχάνοντι καὶ που ἅμα τοῖς στρατιώταις ὁδεύοντι, συνέβη θαυμάσιόν τι καὶ λόγου κρεῖττον θεάσασθαι. Περὶ γὰρ μεσημβρινὰς ἡλίου ὥρας, ἤδη τῆς ἡμέρας ἀποκλινούσης, εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ σπύλον φωτὸς σταυροειδῆ, ἐν ᾧ γράμματα ἦν λέγοντα· **Ἐν τούτῳ νίκα.** Τοῦτο φανὲν τὸ σημεῖον τὸν βασιλέα ἐξέπληττεν. Αὐτός τε τοῖς οἰκείοις σχεδὸν ἀπιστῶν α
ὀφθαλμοῖς, ἠρώτα[καὶ] τοὺς παρόντας, εἰ καὶ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ἀπολαύουσιν ὄψεως. Τῶν δὲ συμφωνησάντων, ἀνερρωννυτο μὲν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῇ θείᾳ καὶ θαυμαστῇ φαν- β
τασίᾳ, νυκτὸς δὲ ἐπιλαβούσης, κατὰ τοὺς ὕπνους ὁρᾷ τὸν γ
Χριστὸν λέγοντα αὐτῷ κατασκευάσαι κατὰ τὸν τύπον τοῦ ὀφθέντος σημείου καὶ τούτῳ κατὰ τῶν πολεμίων ὡς ἑτοίμῳ κεχρῆσθαι τροπαίῳ. Τούτῳ πεισθεὶς τῷ χρησμῷ, κατασκευάζει μὲν τὸ σταυροειδὲς τρόπαιον, ὃ μέχρι νῦν τοῖς βασιλείοις φυλάττεται, αὐτὸν προθυμίᾳ δὲ μείζονι σ
πρὸς τὰς πράξεις ἐχώρει. Συμβαλών τε αὐτῷ πρὸ τῆς Ρώμης περὶ τὴν καλουμένην Μουλβίαν γέφυραν νικᾷ,

1) lic. αὐτόν 2) lic. συμφωσάντων

Μαξεντίου εἰς τὸν παταμὸν ἀποπνιγέντος. Ἦν δὲ τοῦτο ἕβδομον[1] ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἡνίκα τὴν κατὰ Μαξεντίου ἤρατο νίκην. Μετὰ ταῦτα Δικιννίου τοῦ συμβασιλεύοντος αὐτῷ, τοῦ καὶ γαμβροῦ αὐτοῦ τυγχάνοντος ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ Κωνσταντίᾳ, κατὰ τὴν Ἑῴαν διάγοντος, αὐτὸς ἀπολαύσας τῶν τηλικούτων εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ, χαριστήρια τῷ εὐεργέτῃ προσέφερε. Ταῦτα δὲ ἦν, ἀνεῖναι τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ διώκεσθαι, καὶ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ὄντας ἀνακαλεῖσθαι· τοὺς δὲ ἐν δεσμωτηρίῳ ἀφίεσθαι, καὶ τοῖς δημευθεῖσιν αὐτῶν τὰς οὐσίας ἀποκαθίστασθαι. Τάς τε Ἐκκλησίας ἀνώρθου, καὶ πάντα ἐποίει σὺν προθυμίᾳ πολλῇ. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Διοκλητιανός, ὁ τὴν βασιλείαν ἀποθέμενος, ἐν Σαλῶνι τῆς Δαλματίας ἐτελεύτα.[2]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πῶς Κωνσταντίνου τὰ Χριστιανῶν αὔξοντος, Δικίννιος ὁ συμβασιλεύων αὐτῷ Χριστιανοὺς ἐδίωκεν.

40 Ἀλλὰ Κωνσταντῖνος μὲν ὁ βασιλεὺς τὰ τοῦ Χριστοῦ φρονῶν, πάντα ὡς Χριστιανὸς ἔπραττεν, ἀνεγείρων τὰς Ἐκκλησίας, καὶ πολυτελέσι τιμῶν ἀναθήμασιν· ἔτι δὲ καὶ τοὺς Ἑλλήνων ναοὺς κλείων καὶ καθαιρῶν, καὶ δημοσιεύων τὰ ἐν αὐτοῖς ἀγάλματα. Δικίννιος δὲ ὁ συμβασιλεύων αὐτῷ, τὰς ἑλληνικὰς ἔχων δόξας, ἐμίσει Χριστιανούς. Καὶ διωγμὸν μὲν προφανῆ, φόβῳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, κινεῖν ὑπεστέλλετο, λεληθότως δὲ πολλοὺς ἐσκευωρεῖτο, προϊὼν δέ, καὶ φανερῶς αὐτοὺς βλά-

1) τοῦ ἕκτου ἔτους ἐξανῆλθε, ἤδη περὶ 8 καλανδῶν Νοεμβρίων 312 ὡς ἀπὸ χρόνου ἡ καλὴ Ἀκεφ. τῆς μνημονίας τὸ ἑβδομον ἔτος ἔδ 306.
2) ἔτει 316.

πτειν ἐπεχείρει. Καὶ γὰρ[1] οὗτος ὁ διωγμὸς τοπικός. Ἔνθα γὰρ ἦν Λικίννιος, ἐκεῖ μόνον ἐγένετο.[2] Ἐπεὶ δὲ ταῦτά τε καὶ ἄλλα τυραννικῶς ποιῶν οὐδαμῶς Κωνσταντῖνον ἐλάνθανεν, ἔγνω τε ἐπὶ τούτοις χαλεπαίνουσα, πρὸς ἀπο- ἔ
λογίαν ἐτρέπετο καὶ θεραπεύων αὐτόν πλαστὴν φιλίαν ἐσπένδετο, πολλοὺς ὅρκους ὀμνύς μηδὲν τυραννικὸν φρονήσειν ποτέ, ἅμα τε ὀμνύς καὶ ἐπιορκῶν. Οὐ γὰρ μετετίθετο τοῦ φρονεῖν τε τὰ τυραννικά, καὶ κατὰ Χριστιανῶν κινεῖν διωγμόν. Νόμῳ γὰρ ἐκέλευσε τοὺς ἐπισκόπους μὴ φοιτᾶν παρ' Ἕλλησιν, ὡς ἂν μὴ ἔχῃ πρόφασιν αὔξεσθαι τὰ Χριστιανῶν. Ἦν δὲ ὁ διωγμὸς θρυλλούμενος ἐν ταὐτῷ καὶ ἀπόρρητος, ἐκρύπτετό τε τῷ λόγῳ καὶ ἐ
ἔργῳ ἦν φανερός. Ἀνήκεστα γὰρ οἱ διωκόμενοι εἴς τε τὸ σῶμα καὶ εἰς τὰ χρήματα ἔπασχον.

1) γε· ἦν 2) ἐγίνετο

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὅτι πόλεμος μεταξὺ Κωνσταντίνου καὶ Λικιννίου διὰ Χριστιανοὺς ἐγένετο.

Ἐκ δὲ τούτου πρὸς ἀπέχθειαν μεγίστην τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐκίνησεν· ἦσάν τε πολέμιοι διακοπείσης ἡ
αὐτοῖς τῆς ἐπιπλάστου φιλίας· οὐκ εἰς μακρὰν τε εἰς τὸ πολεμεῖν ἀλλήλους[1] ἐτράπησαν. Καὶ πολλῶν γενομένων συμβολῶν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, τέλος πρὸς Χρυσόπολιν τῆς Βιθυνίας, ἐπίνειον δὲ τοῦτο τῆς Χαλκηδόνος ἐστίν, ἡττηθεὶς ἐξέδωκεν ἑαυτόν. Ζῶντα οὖν συλλαβὼν φιλανθρωπεύεται· καὶ κτείνει μὲν οὐδαμῶς, οἰκεῖν δὲ τὴν Θεσσαλονίκην προσέταξεν ἡσυχάζοντα. Ὁ δὲ πρὸς

1) ἀλλήλοις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὀλίγον ἡσυχάσας, ὕστερον βαρβάρους τινὰς συναγαγὼν ἀναμαχέσασθαι τὴν ἤτταν ἐσπούδαζε. Τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεύς, ἀναιρεθῆναι αὐτὸν προσέταξε· καὶ κελεύσαντος αὐτοῦ ἀνῃρέθη. Κωνσταντῖνος τοίνυν πάντων γενόμενος
α ἐγκρατής, αὐτοκράτωρ τε βασιλεὺς ἀναδειχθείς, τὰ χριστιανῶν αὖθις αὔξειν ἐσπούδαζεν· ἐποίει τε τοῦτο διαφόρως· καὶ ἦν ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ τὰ τοῦ χριστιανισμοῦ δι' αὐτόν. Ἀλλὰ δὴ τὴν τηλικαύτην εἰρήνην ἐμφύλιος τῶν
41 Χριστιανῶν πόλεμος διαδέχεται. Τίς δὲ ἦν οὗτος καὶ ὅπως ἔλαβε τὴν ἀρχήν, ὡς οἷόν τε διηγήσομαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς Ἀρείου πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν ἐπίσκοπον φιλονεικίας.

Μετὰ Πέτρον, τὸν γενόμενον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας, τὸν καὶ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ μαρτυρήσαντα, διαδέχεται τὴν ἐπισκοπὴν Ἀχιλλᾶς· μετὰ δὲ Ἀχιλλᾶν Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῆς μνημονευθείσης εἰρήνης (καὶ) δεύτερον διάγων τὴν Ἐκκλησίαν συνεκρότει· καί ποτε παρόντων τῶν ὑπ' αὐτῷ πρεσβυτέρων καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν φιλοτιμότερον περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐν τριάδι μονάδα εἶναι φιλοσοφῶν ἐθεολόγει.

Ἄρειος δέ τις πρεσβύτερος τῶν ὑπ' αὐτῷ ταττομένων, ἀνὴρ οὐκ ἄμοιρος τῆς διαλεκτικῆς λέσχης, οἰόμενος τὸ Σαβελλίου τοῦ Λίβυος δόγμα εἰσηγεῖσθαι τὸν Ἐπίσκοπον, ἐκ φιλονεικίας κατὰ διάμετρον εἰς τὸ ἐναντίον τῆς τοῦ Λίβυος δόξης ἀπέκλινε, καὶ ὡς ἐδόκει γοργῶς ὑπα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πήντησε πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου λεχθέντα· καὶ φησιν, Εἰ ὁ Πατὴρ ἐγέννησε τὸν Υἱόν, ἀρχὴν ὑπάρξεως ἔχει ὁ γεννηθείς· καὶ ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι ἦν ὅτε οὐκ ἦν ὁ Υἱὸς ἀκολουθεῖ τε ἐξ ἀνάγκης, ἐξ οὐκ ὄντων ἔχειν αὐτὸν τὴν ὑπόστασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ὡς ἐκ τῆς φιλονεικίας ἀρχὴν διαιρέσεως ἡ Ἐκκλησία ἔλαβε· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος ὁ Ἀλεξανδρείας καθεῖλεν Ἄρειον καὶ τοὺς περὶ αὐτόν.

Ταῦτα τῷ καινοπρεπεῖ λόγῳ συλλογισάμενος ἀναρριπίζει τοὺς πολλοὺς πρὸς τὸ ζήτημα· καὶ ἀνάπτεται ἀπὸ σμικροῦ σπινθῆρος μέγα πῦρ. Ἀρξάμενόν τε τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας διέτρεχε τὴν σύμπασαν Αἴγυπτόν τε καὶ Λιβύην καὶ τὴν ἄνω Θηβαΐδα· ἤδη δὲ καὶ τὰς λοιπὰς ἐπενέμετο ἐπαρχίας τε καὶ πόλεις. Συνελαμβάνοντο[α] τῇ Ἀρείου δόξῃ πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι, μάλιστα δὲ Εὐσέβιος αὐτῆς ἀντείχετο, οὐχ ὁ Καισαρεύς, ἀλλ' ὁ πρότερον μὲν τῆς Βηρυτίων Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, τότε δὲ τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Νικομηδείας τὴν ἐπισκοπὴν ὑποδύς. Ταῦτα ἀκούων[β] καὶ ὁρῶν τε γινόμενα ὁ Ἀλέξανδρος, πρὸς ὀργὴν ἐξάπτεται καὶ συνέδριον πολλῶν ἐπισκόπων καθίσας, τὸν μὲν Ἄρειον καὶ τοὺς ἀποδεχομένους τὴν δόξαν αὐτοῦ καθαιρεῖ. Γράφει δὲ τοῖς κατὰ πόλιν τοιάδε·

ὁ Sforzian. cod. γενόμενα.

α) δὲ

β) τε, ἀπαγειπὼν Π τὸ μετὰ τὸ ὁρῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐπιστολὴ Ἀλεξάνδρου Ἀλεξανδρείας.

Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ τιμιωτάτοις συλλειτουργοῖς τοῖς ἁπανταχοῦ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀλέξανδρος ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

«Ἑνὸς σώματος ὄντος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐντολῆς τε οὔσης ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς, τηρεῖν σύνδεσμον τῆς ὁμονοίας καὶ εἰρήνης, ἀκόλουθόν ἐστι γράφειν ἡμᾶς καὶ σημαίνειν ἀλλήλοις τὰ παρ' ἑκάστοις γιγνόμενα, ἵνα εἴτε πάσχει, εἴτε χαίρει ἓν μέλος, ἢ συμπάσχωμεν ἢ συγχαίρωμεν ἀλλήλοις. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τοίνυν παροικίᾳ ἐξῆλθον νῦν ἄνδρες παράνομοι καὶ χριστομάχοι, διδάσκοντες ἀποστασίαν, ἣν εἰκότως ἄν τις πρόδρομον τοῦ Ἀντιχρίστου νομίσειε καὶ καλέσειε. Καὶ ἐβουλόμην μὲν σιωπῇ παραδοῦναι τὸ τοιοῦτον, ἵν' ἴσως ἐν τοῖς ἀποστάταις μόνοις ἀναλωθῇ τὸ κακόν· καὶ μὴ εἰς ἑτέρους τόπους διαβὰν ρυπώσῃ τινῶν ἀκεραίων τὰς ἀκοάς. Ἐπειδὴ δὲ Εὐσέβιος ὁ νῦν ἐν τῇ Νικομηδείᾳ, νομίσας ἐπ' αὐτῷ κεῖσθαι τὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι καταλείψας τὴν Βηρυτὸν καὶ ἐποφθαλμίσας τῇ Ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων, οὐκ
45 ἐκδεδίκηται κατ' αὐτοῦ, προΐσταται καὶ τούτων τῶν ἀποστατῶν καὶ γράφειν ἐπεχείρησε πανταχοῦ, συνιστῶν αὐτούς, εἴπως ὑποσύροι τινὰς ἀγνοοῦντας εἰς τὴν ἐσχάτην καὶ χριστομάχον αἵρεσιν, ἀνάγκην ἔσχον, εἰδὼς τὸ ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένον, μηκέτι μὲν σιωπῆσαι, ἀναγγεῖλαι δὲ πᾶσιν ὑμῖν, ἵνα γινώσκητε τούς τε ἀποστάτας γενομένους καὶ τὰ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν δύστηνα ρημάτια, καὶ ἐὰν γράφῃ Εὐσέβιος, μὴ προσέχητε. Τὴν πάλαι γὰρ αὐτοῦ κακόνοιαν τὴν χρόνῳ σιωπηθεῖσαν, νῦν διὰ τούτων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνανεῶσαι βουλόμενος, σχηματίζεται μὲν ὡς ὑπὲρ τούτων γράφων, ἔργῳ δὲ δείκνυσιν, ὡς [ὅτι] ὑπὲρ ἑαυτοῦ σπουδάζων τοῦτο ποιεῖ. Οἱ μὲν οὖν ἀποστάται γενόμενοί εἰσιν Ἄρειος, Ἀχιλλᾶς, Ἀειθαλὴς καὶ Καρπώνης καὶ ἕτερος Ἄρειος καὶ Σαρμάτης καὶ Εὐζώϊος καὶ Λούκιος καὶ Ἰουλιανὸς καὶ Μηνᾶς καὶ Ἑλλάδιος καὶ Γάϊος καὶ σὺν αὐτοῖς Σεκοῦνδος καὶ Θεωνᾶς, οἱ ποτὲ λεχθέντες ἐπίσκοποι. Ποῖα δὲ παρὰ τὰς γραφὰς ἐφευρόντες λαλοῦσιν, ἔστι ταῦτα· «οὐκ ἀεὶ ὁ Θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε ὁ Θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν. Οὐκ ἀεὶ ἦν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν· Ὁ γὰρ ὢν Θεὸς τὸν μὴ ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποίηκε. Διὸ καὶ ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν. Κτίσμα γάρ ἐστι καὶ ποίημα ὁ Υἱός. Οὔτε δὲ ὅμοιος κατ' οὐσίαν τῷ Πατρί ἐστιν, οὔτε ἀληθινὸς καὶ φύσει τοῦ Πατρὸς Λόγος ἐστίν, οὔτε ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστι· ἀλλ' εἷς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ γενητῶν ἐστι· καταχρηστικῶς δὲ Λόγος καὶ Σοφία γενόμενος καὶ αὐτὸς (δὲ) τῷ ἰδίῳ τοῦ Θεοῦ Λόγῳ καὶ τῇ ἐν τῷ Θεῷ σοφίᾳ, ἐν ᾗ καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν πεποίηκεν ὁ Θεός. Διὸ καὶ τρεπτός ἐστι καὶ ἀλλοιωτὸς τὴν φύσιν, ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά,

Ξένος τε καὶ ἀλλότριος, καὶ ἀπεσχοινισμένος ἐστὶν ὁ Λόγος τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας, καὶ ἄρρητός ἐστιν ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ. Οὔτε γὰρ τελείως καὶ ἀκριβῶς γινώσκει ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα, οὔτε τελείως ὁρᾷν αὐτὸν δύναται. Καὶ γὰρ ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ οἶδεν ὁ Υἱὸς ὡς ἔστι· δι' ἡμᾶς γὰρ πεποίηται, ἵνα ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ὡς δι' ὀργάνου κτίσῃ ὁ Θεός· καὶ οὐκ ἂν ὑπέστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἤθελε ποιῆσαι.» Ἠρώτησε γοῦν τις αὐτούς, εἰ δύναται ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τραπῆναι ὡς ὁ *διάβολος* ἐτράπη· καὶ οὐκ ἐροβήθησαν εἰπεῖν, Ναὶ δύναται. Τρεπτῆς γὰρ φύσεώς ἐστι, γεννητὸς καὶ τρεπτὸς ὑπάρχων. Ταῦτα λέγοντας τοὺς περὶ

48.ξ
x

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἄρειον, καὶ ἐπὶ τούτοις ἀναισχυντοῦντας, αὐτούς τε καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας αὐτοῖς, ἡμεῖς μὲν μετὰ τῶν κατ' Αἴγυπτον ἐπισκόπων καὶ τῆς Λυβύης, ἐγγὺς ἑκατὸν ὄντων, συνελθόντες ἀνεθεματίσαμεν· οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον προσεδέξαντο, σπουδάζοντες συγκαταμίξαι τὸ ψεῦδος τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τὴν ἀσέβειαν τῇ εὐσεβείᾳ. Ἀλλ' οὐκ ἰσχύσουσι. Νικᾷ γὰρ ἡ ἀλήθεια· καὶ οὐδεμία ἐστὶ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, οὐδὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ. Τίς γὰρ ἤκουσε πώποτε τοιαῦτα; ἢ τίς νῦν ἀκούων οὐ ξενίζεται, καὶ τὰς ἀκοὰς βύει, ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸν ῥύπον τούτων τῶν ῥημάτων ψαῦσαι τῆς ἀκοῆς; τίς ἀκούων Ἰωάννου λέγοντος *ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος*, οὐ καταγινώσκει τούτων λεγόντων Ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν; ἢ τίς ἀκούων ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ *μονογενὴς Υἱός*, καὶ *Δι' αὐτοῦ ἐγένετο τὰ πάντα*, οὐ μισήσει τούτους φθεγγομένους ὅτι εἷς ἐστι τῶν ποιημάτων ὁ Υἱός; Πῶς δὲ δύναται ἴσος εἶναι τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων; Ἢ πῶς μονογενής, ὁ τοῖς πᾶσι κατ' ἐκείνους συναριθμούμενος; Πῶς δὲ ἐξ οὐκ ὄντων ἂν εἴη, τοῦ Πατρὸς λέγοντος, *ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου Λόγον ἀγαθόν*· καὶ, *ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε*; Ἢ πῶς ἀνόμοιος τῇ οὐσίᾳ τοῦ Πατρός, ὁ ὢν εἰκὼν τελεία καὶ ἀπαύγασμα τοῦ Πατρός, καὶ λέγων, *ὁ ἐμὲ ἑωρακὼς ἑώρακε τὸν Πατέρα*; Πῶς δέ, εἰ λόγος καὶ σοφία ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ὁ Υἱός, ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν; ἴσον γάρ ἐστιν αὐτοὺς λέγειν ἄλογον καὶ ἄσοφόν ποτε τὸν Θεόν. Πῶς δὲ τρεπτὸς ἢ ἀλλοιωτός ὁ λέγων δι' ἑαυτοῦ, *ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί· καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν*· διὰ δὲ τοῦ Προφήτου, *ἴδετέ με ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ*
49 *ἠλλοίωμαι*; Εἰ δὲ καὶ ἐπ' αὐτόν τις τὸν Πατέρα τὸ ῥητὸν δύναται ἀναφέρειν, ἀλλὰ καὶ ἁρμοδιώτερον ἂν εἴη περὶ τοῦ Λόγου νῦν λεγόμενον, ὅτι καὶ γενόμενος ἄνθρωπος οὐκ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἠλλοίωται, ἀλλ' ὡς ὁ Ἀπόστολος· *Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.* Τί δὲ ἄρα εἰπεῖν αὐτοὺς ἔπεισεν, ὅτι δι' ἡμᾶς γέγονε, καί τοι τοῦ Παύλου γράφοντος, *Δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα;* περὶ μὲν οὖν τοῦ βλασφημεῖν αὐτούς, ὅτι οὐκ οἶδε τελείως ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα, οὐ δεῖ θαυμάζειν. Ἅπαξ γὰρ προθέμενοι χριστομαχεῖν παρακρούονται καὶ τὰς φωνὰς αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος *καθὼς γινώσκει με ὁ Πατὴρ κἀγὼ γινώσκω τὸν Πατέρα.* Εἰ μὲν οὖν ἐκ μέρους γινώσκει ὁ Πατὴρ τὸν Υἱόν, δῆλον ὅτι καὶ ὁ Υἱὸς ἐκ μέρους γινώσκει τὸν Πατέρα. Εἰ δὲ τοῦτο λέγειν οὐ θέμις, οἶδε δὲ τελείως ὁ Πατὴρ τὸν Υἱόν, δῆλον ὅτι καθὼς γινώσκει ὁ Πατὴρ τὸν ἑαυτοῦ Λόγον οὕτω καὶ ὁ Λόγος γινώσκει τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα, οὗ καὶ ἔστι Λόγος· καὶ ταῦτα λέγοντες καὶ ἀναπτύσσοντες τὰς θείας Γραφὰς πολλάκις ἀνετρέψαμεν αὐτούς. Καὶ πάλιν ὡς χαμαιλέοντες μετεβάλλοντο, φιλονεικοῦντες εἰς ἑαυτοὺς ἐφελκύσαι τὸ γεγραμμένον, *ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀσεβὴς εἰς βάθη κακῶν καταφρονεῖ.* Πολλαὶ γοῦν αἱρέσεις πρὸ αὐτῶν γεγόνασιν, αἵτινες πλέον τοῦ δέοντος τολμήσασαι, πεπτώκασιν εἰς ἀφροσύνην. Οὗτοι δὲ διὰ πάντων αὐτῶν τῶν ῥημάτων, ἐπιχειρήσαντες ταῖς ἀναιρέσεσι τῆς τοῦ Λόγου θεότητος, ἐδικαίωσαν ἐξ ἑαυτῶν ἐκείνας, ὡς ἐγγύτεροι τοῦ ἀντιχρίστου γενόμενοι. Διὸ καὶ ἀπεκηρύχθησαν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνεθεματίσθησαν. Λυπούμεθα μὲν οὖν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τούτων καὶ μάλιστα ὅτι μαθόντες ποτὲ καὶ αὐτοὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας νῦν ἀπεπήδησαν. Οὐ ξενιζόμεθα δέ. Τοῦτο γὰρ καὶ Ὑμέναιος καὶ Φιλητὸς πεπόνθασι καὶ πρὸ αὐτῶν Ἰούδας, ἀκολουθήσας τῷ Σωτῆρι, ὕστερον δὲ προδότης καὶ ἀποστάτης γενόμενος. Καὶ περὶ τούτων δὲ αὐτῶν οὐκ ἀδίδακτοι μεμενήκαμεν. Ἀλλ' ὁ μὲν Κύριος προείρηκε· *βλέπετε μή τις ὑμᾶς*

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πλανήσῃ· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, Ἐγώ εἰμι καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι· Μὴ πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. Ὁ δὲ Παῦλος μαθὼν ταῦτα παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἔγραψεν, ὅτι *ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως τῆς ὑγιαινούσης, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.* Τοῦ τοίνυν Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διά τε αὐτοῦ παραγγέλλοντος καὶ διὰ τοῦ Ἀποστόλου σημαίνοντος περὶ τῶν τοιούτων, ἀκολούθως ἡμεῖς αὐτήκοοι τῆς ἀσεβείας
52 αὐτῶν γενόμενοι, ἀνεθεματίσαμεν, καθὰ προείπομεν, τοὺς τοιούτους, ἀποδείξαντες αὐτοὺς ἀλλοτρίους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τε καὶ πίστεως. Ἐδηλώσαμεν δὲ καὶ τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ, ἀγαπητοὶ καὶ τιμιώτατοι συλλειτουργοί, ἵνα μήτε τινὰς ἐξ αὐτῶν, εἰ προπετεύσαιντο καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν, [μὴ] προσδέξησθε, μήτε Εὐσεβίῳ, ἢ ἑτέρῳ τινὶ γράφοντι περὶ αὐτῶν πεισθῆτε. Πρέπει γὰρ ἡμᾶς ὡς Χριστιανοὺς ὄντας πάντας τοὺς κατὰ Χριστοῦ λέγοντάς τε καὶ φρονοῦντας, ὡς θεομάχους καὶ φθορέας τῶν ψυχῶν ἀποστρέφεσθαι καὶ μηδὲ κἂν χαίρειν τοῖς τοιούτοις λέγειν, ἵνα μή ποτε καὶ ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν κοινωνοὶ γενώμεθα, ὡς παρήγγειλεν ὁ μακάριος Ἰωάννης. Προσείπατε τοὺς παρ' ὑμῖν ἀδελφούς. Ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ προσαγορεύουσι.

Τοιαῦτα τοῖς ἁπανταχοῦ κατὰ πόλιν Ἀλεξάνδρου γράφοντος, χεῖρον ἐγένετο τὸ κακόν, εἰς φιλονεικίαν ἐξαπτομένων, οἷς τὰ γραφέντα ἐγνωρίζετο. Καὶ οἱ μὲν τοῖς γρα-
V φεῖσι σύμψηφοι γινόμενοι καὶ προσυπέγραφον. Οἱ δὲ τοὐναντίον ἐποίουν. Μάλιστα δὲ πρὸς ἀντιπάθειαν ἐκεκίνητο ὁ τῆς Νικομηδείας Εὐσέβιος, ὅτι αὐτοῦ κακῶς Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς γραφεῖσι μνήμην πεποίητο. Ἴσχυε δὲ κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ μάλιστα ὁ Εὐσέβιος, ὅτι κατὰ τὴν Νι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κομήδειαν ὁ βασιλεὺς τότε διέτριβε. Καὶ γὰρ ἐκεῖ τὰ βασίλεια μικρὸν ἔμπροσθεν οἱ περὶ Διοκλητιανὸν ἐπεποίηντο. Διὰ τοῦτο οὖν πολλοὶ τῶν Ἐπισκόπων τῷ Εὐσεβίῳ ὑπήκουον· κἀκεῖνος συνεχῶς ἐπέστελλεν. Ἀλεξάνδρῳ μέν ἵνα καθυφείς τὸ κινούμενον ζήτημα δέξηται τοὺς περὶ Ἄρειον, τοῖς δὲ κατὰ πόλιν, ὅπως ἂν μὴ γένοιντο σύμψηφοι Ἀλεξάνδρῳ. Ὅθεν τὰ πάντα ἦν ταραχῆς ἀνάμεστα. Οὐ γὰρ μόνους ἦν ἰδεῖν τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν προέδρους λόγοις διαπληκτιζομένους, ἀλλὰ καὶ πλήθη τεμνόμενα· τῶν μὲν ὡς τούτοις, τῶν δὲ θάτερος ἐπικλινομένων. Εἰς τοσοῦτον δὲ ἀτοπίας προέβη τὸ πρᾶγμα, ὥστε δημοσίᾳ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς θεάτροις τὸν Χριστιανισμὸν γελᾶσθαι. Οἱ μὲν οὖν κατ' αὐτὴν τὴν Ἀλεξάνδρειαν νεανικῶς περὶ τῶν ἀνωτάτων δογμάτων διεπληκτίζοντο διεπρεσβεύοντό τε πρὸς τοὺς κατ' ἐπαρχίαν ἐπισκόπους. Οἱ δὲ εἰς θάτερον τεμνόμενοι μέρος τῆς ἐκείνων ὁμοίας στάσεως ἐγίνοντο. Συνανεμίγνυντο δὲ τοῖς Ἀρειανίζουσι Μελιτιανοί, οὐ μικρὸν ἔμπροσθεν τῆς Ἐκκλησίας χωρισθέντες. Τίνες δέ εἰσιν οὗτοι, λεκτέον. Ὑπὸ Πέτρου τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τοῦ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ | μαρτυρήσαντος, Μελίτιός τις μιᾶς τῶν ἐν Αἰγύπτῳ πόλεων Ἐπίσκοπος καθηρέθη, δι' ἄλλας τε πολλὰς αἰτίας καὶ μάλιστα ὅτι ἐν τῷ διωγμῷ ἀρνησάμενος τὴν πίστιν ἐπέθυσεν. Οὗτος καθαιρεθείς πολλούς τε ἐσχηκὼς τοὺς ἑπομένους αὐτῷ, αἱρεσιάρχης κατέστη τῶν ἄχρι νῦν ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν Αἴγυπτον Μελιτιανῶν καλουμένων. Ἀπολογίαν τε οὐδεμίαν εὔλογον ἔχων τοῦ κεχωρίσθαι τῆς Ἐκκλησίας, ἠδικῆσθαι μὲν ἔλεγεν ἑαυτὸν ἁπλῶς· ἐκακηγόρει δὲ καὶ ἐλοιδόρει τὸν Πέτρον. Ἀλλὰ Πέτρος μὲν ἐν τῷ διωγμῷ μαρτυρήσας ἐτελεύτησεν. Ὁ δὲ μεταφέρει τὰς λοιδορίας ἐπὶ Ἀχιλλᾶν, ὃς μετὰ Πέτρον Ἐπίσκοπος ἦν· καὶ

53

16. -ους

ὡς τούτους, φασὶν αἰ ὑγράμματοι. β') γρ. οἱ γ') δὲ

αὖθις ἐπὶ τὸν μετὰ Ἀχιλλᾶν γεγενημένον Ἀλέξανδρον. Ἐν τούτοις δὲ καθεστώτων αὐτῶν, ἐπιγίνεται τὸ κατὰ Ἄρειον ζήτημα· καὶ ὁ Μελίτιος ἅμα τοῖς αὑτοῦ συνελαμβάνετο τῷ Ἀρείῳ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου συμφατριάζων αὐτῷ. Καὶ ὅσοις μὲν ἄτοπος ἦν ἡ Ἀρείου δόξα, ἀπεδέχοντο τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν ἐπὶ Ἀρείῳ κρίσιν, καὶ ὡς δικαία εἴη ἡ κατὰ τῶν οὕτω φρονούντων ψῆφος. Ἔγραφον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Νικομηδέα Εὐσέβιον, καὶ ὅσοι τὴν Ἀρείου δόξαν ἠσμένιζον, ὥστε λύειν μὲν τὴν φθάσασαν ἀποκήρυξιν, ἐπανάγειν δὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοὺς ἀποκηρυ-
ων χθέντας· μήτε γὰρ δοξάζειν κακῶς. Οὕτως ἐναντίον τῶν γραμμάτων πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας πεμπομένων,
πηαί πεποίηνται τῶν ἐπιστολῶν τούτων συναγωγάς. Ἄρειος μὲν τῶν ὑπὲρ αὑτοῦ, Ἀλέξανδρος δὲ τῶν ἐναντίων· καὶ τοῦτο πρόφασις γέγονεν ἀπολογίας ταῖς νῦν ἐπιπολαζούσαις αἱρέσεσιν Ἀρειανῶν, Εὐνομιανῶν καὶ ὅσοι τὴν ἐπωνυμίαν ἀπὸ Μακεδονίου ἔχουσιν. Ἕκαστοι γὰρ μάρτυσι ταῖς ἐπιστολαῖς ἐχρήσαντο τῆς οἰκείας αἱρέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος λυπηθεὶς ἐπὶ τῇ ταραχῇ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἔπεμψεν Ὅσιον τὸν Ἱσπανὸν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, εἰς ὁμόνοιαν παρακαλῶν τὸν Ἐπίσκοπον καὶ τὸν Ἄρειον.

Ταῦτα δὲ πυθόμενος ὁ βασιλεύς, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπεραλγήσας, συμφορά τε οἰκείαν εἶναι τὸ πρᾶγμα ἡγησάμενος, παραχρῆμα τὸ ἀναφθὲν κακὸν κατασβέσαι σπουδά-
56 ζων, γράμματα πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἄρειον πέμπει, δι' ἀνδρὸς ἀξιοπίστου, ᾧ ὄνομα μὲν ἦν Ὅσιος, μιᾶς δὲ

1) τῇ ἔξῃ 2) μὴ μηδὲ 3) ἐναντίως

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ πόλεων ὄνομα Κουδρούβης, ὑπῆρχεν ἐπίσκοπος· πάνυ τε αὐτὸν ἠγάπα καὶ διὰ τιμῆς ἦγεν ὁ βασιλεύς. Ὧν γραμμάτων μέρος ἐνταῦθα κεῖσθαι οὐκ ἄκαιρον. Ἡ γὰρ ὅλη ἐπιστολὴ ἐν τοῖς Εὐσεβίου εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον κεῖται βιβλίοις. πηγή

Νικητὴς Κωνσταντῖνος, Μέγιστος, Σεβαστός, Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀρείῳ.

Μανθάνω ἐκεῖθεν ὑπῆρχέ* τοῦ παρόντος ζητήματος τὴν καταβολήν. Ὅτε** γὰρ σύ, ὦ Ἀλέξανδρε, ἐζήτεις παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τί δήποτε ἕκαστος αὐτῶν ὑπέρ τινος τόπου τῶν ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένων, μᾶλλον δὲ ὑπέρ τινος ματαίου ζητήματος μέρους συνθάνοις· σύ τε, ὦ Ἄρειε, ὅπερ ἢ μήτε τὴν ἀρχὴν ἐνθυμηθῆναι, ἢ ἐνθυμηθέντα σιωπῇ παραδοῦναι προσῆκον ἦν, ἀπροόπτως ἐντέθεικας· ὅθεν τῆς ἐν ὑμῖν διχονοίας ἐγερθείσης, ἡ μὲν σύνοδος ω)ἠρνήθη· ὁ δὲ ἁγιώτατος λαὸς εἰς ἀμφοτέρους σχισθείς ἐκ τῆς τοῦ κοινοῦ σώματος ἁρμονίας ἐχωρίσθη. Οὐκοῦν ἑκάτερος ὑμῶν ἐξ ἴσου τὴν γνώμην παρασχών, ὅπερ ἂν ὁ συνθεράπων ὑμῶν δικαίως παραινεῖ, δεξάσθω. Τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Οὔτε ἐρωτᾶν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐξ ἀρχῆς προσῆκον ἦν, οὔτε ἐρωτώμενον ἀποκρίνασθαι. Τὰς γὰρ τοιαύτας ζητήσεις, ὁπόσας οὐ νόμου τινὸς ἀνάγκη προστάττει, ἀλλὰ ἀνωφελοῦς ἀργίας ἐρεσχελία προστίθησιν, εἰ καὶ φυσικῆς τινος γυμνασίας ἕνεκα γίνοιτο, ὅμως ὀφείλομεν εἴπω τῆς διανοίας ἐγκλείειν καὶ μὴ προχείρως εἰς δημοσίας συνόδους ἐκφέρειν, μηδὲ πάντων ἀκοαῖς ἀπρονοήτως πιστεύειν. Πόσος γάρ ἐστιν ἕκαστος, ὥστε πραγμάτων οὕτω μεγάλων καὶ λίαν δυσχερῶν δύναμιν, ἢ πρὸς τὸ ἀκριβὲς συνιδεῖν, ἢ κατ' ἀξίαν ἑρμη-

* Μ. ὑπῆρχέ σοι διορθοῦ καὶ ἴρμ.: ἐγώ τε γάρ, ὦ Α., ὡς ἤκουσα τὸ καλούμενον: σύ τε, ὦ Ἄρειε. + ἴσ. πυθέσθαι. ω) ὑπὸ ἦν «σύνοδον» ἐντὸς ἦν ἴσως. ἦσαν, ὡς καὶ μικρὸν καταλιπόν καὶ ζητῶ συνόδου ἦμεν ... ἠγνοήθησαν δ' ὁρῶ.

νεῦσαι; εἰ δὲ καὶ τοῦτο ποιεῖν τις εὐχερῶς νομισθείη, πόσον μέρος τοῦ δήμου πείσει; ἢ τίς ⟨ὁ⟩ ταῖς τῶν τοιούτων ζητημάτων ἀκριβείαις, ἔξω τῆς ἐπικινδύνου παρολισθήσεως, ἀντισταίη; Οὐκοῦν ἐφεκτέον ἐν τοῖς τοιούτοις τὴν πολυλογίαν, ἵνα μήπως ἡ ἡμῶν ἀσθένεια τῆς φύσεως, τὸ προτεθὲν ἑρμηνεῦσαι μὴ δυνηθέντων, ἢ ἡ τῶν διδασκομένων ἀκροατῶν βραδυτέρα σύνεσις, πρὸς ἀκριβῆ τοῦ ῥηθέντος κατάληψιν ἐλθεῖν μὴ χωρησάντων, αὐθις ἐξ ἑκατέρου τούτων ἢ βλασφημίας, ἢ σχίσματος εἰς ἀναγκην ὁ δῆμος περισταίη. Δι' ὅπερ καὶ ἐρώτησις ἀπροφύλακτος καὶ ἀπόκρισις ἀπρονόητος τὴν ἴσην ἀλλήλαις 57 ἐπιδιδότωσαν ἐφ' ἑκατέρῳ συγγνώμην· οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τοῦ κορυφαίου τῶν ἐν τῷ νόμῳ παραγγελμάτων ἡμῖν ἐξήφθη πρόφασις, οὐδὲ καινή τις ὑμῖν ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας αἵρεσις ἀντεισήχθη· ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἔχετε λογισμόν, ὡς περ τὸ τῆς κοινωνίας σύνθημα. Ὑμῶν γὰρ ἐν ἀλλήλοις ὑπὲρ μικρῶν καὶ λίαν ἐλαχίστων φιλονεικούντων, τοσοῦτον τὸν τοῦ Θεοῦ λαὸν ταῖς ὑμετέραις ἰδύνεσθαι φρεσὶν οὐ προσήκει, διὰ τὸ διχονοεῖν, ἀλλ' οὔτε πρέπον, οὔτε ὅλως θεμιτὸν εἶναι πιστεύεται· ἵνα δὲ μικρῷ παραδείγματι τὴν ὑμετέραν σύνεσιν ὑπομνήσω, λέξω. Ἴστε δὴ καὶ τοὺς φιλοσόφους αὐτούς, ὡς ἐνὶ μὲν ἅπαντες δόγματι συντίθενται· πολλάκις δὲ ἐπειδάν ἔν τινι τῶν ἀποφάσεων μέρει διαφωνοῦσιν, εἰ καὶ τῇ τῆς ἐπιστήμης ἀρετῇ χωρίζονται, τῇ μέντοι τοῦ σώματος ἑνώσει πάλιν εἰς ἀλλήλους συμπνέουσιν· εἰ δὲ τοῦτό ἐστι, πῶς οὐ πολλῷ δικαιότερον ὑμᾶς τοὺς τοῦ μεγάλου Θεοῦ θεράποντας καθεστῶτας, ἐν τοιαύτῃ προαιρέσει θρησκείας, ὁμοψύχους ἀλλήλοις εἶναι; ἐπισκεψώμεθα δὲ λογισμῷ μείζονι, καὶ πλείονι συνέσει τὸ ῥηθὲν ἐνθυμηθῶμεν, εἴπερ ὀρθῶς ἔχει δι' ὀλίγας καὶ ματαίας ῥημάτων ἐν ὑμῖν φιλο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νεικίας, ἀδελφοὺς ἀδελφοῖς ἀντικεῖσθαι, καὶ τὸ τῆς συνόδου τίμιον ἀσεβεῖ διχονοίᾳ χωρίζεσθαι δι' ὑμῶν, οἳ πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ μικρῶν οὕτω καὶ μηδαμῶς ἀναγκαίων φιλονεικοῦμεν; Δημώδη ταῦτ' ἐστὶ καὶ παιδικαῖς ἀνοίαις ἁρμόττοντα μᾶλλον ἢ τῇ τῶν ἱερέων καὶ φρονίμων ἀνδρῶν συνέσει προσήκοντα· ἀποστῶμεν ἑκόντες τῶν διαβολικῶν πειρασμῶν. Ὁ μέγας ἡμῶν Θεὸς ὁ Σωτὴρ παντων κοινὸν ἅπασι τὸ φῶς ἐξέτεινεν· ἐφ' οὗ τῇ προνοίᾳ, ταύτην ἐμοὶ τῷ θεραπευτῇ τοῦ κρείττονος τὴν σπουδὴν εἰς τέλος ἐνεγκεῖν συγχωρήσατε, ὅπως ὑμᾶς τοὺς ἐκείνου δήμους, ἐμῇ προσρωνήσει καὶ ὑπηρεσίᾳ καὶ νουθεσίας ἐνστάσει, πρὸς τὴν τῆς συνόδου κοινωνίαν ἐπανάγοιμι. Ἐπειδὴ γάρ, ὡς ἔφην, μία τίς ἐστι πίστις ἐν ὑμῖν καὶ μία τῆς καθ' ὑμᾶς αἱρέσεως σύνεσις τό τε τοῦ νόμου παράγγελμα, τοῖς δι' ἑαυτοῦ μέρεσιν εἰς μίαν ψυχῆς πρόθεσιν, τὸ ὅλον συγκλείει· τοῦτο, ὅπερ ὑμῖν ἐν ἀλλήλοις φιλονεικίαν ἤγειρεν, ἐπειδὴ μὴ πρὸς τὴν τοῦ παντὸς νόμου δύναμιν ἀνήκει, χωρισμόν τινα καὶ στάσιν ἐν ὑμῖν μηδαμῶς ἐμποιείτω· καὶ λέγω ταῦτα, οὐχ ὡς ἀναγκαζων ὑμᾶς ἐξάπαντος τῇ λίαν εὐήθει καὶ οἱαδήποτέ ἐστιν ἐκείνῃ ζητήσει συντίθεσθαι. Δύναται γὰρ καὶ τὸ τῆς συνόδου τίμιον ὑμῖν ἀκέραιον φυλάττεσθαι καὶ ἡ αὐτὴ κατὰ πάντων κοινωνία τηρεῖσθαι, κἂν τὰ μάλιστά τις ἐν μέρει πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ ἐλαχίστου διαφωνία γένηται· ἐπεὶ μηδὲ πάντες ἐν πᾶσι ταὐτὸ βουλομεθα, μηδὲ μία τις ἐν ἡμῖν φύσις ἢ γνώμη πολιτεύεται. Περὶ μὲν οὖν τῆς θείας προνοιας μία τις ἐν ὑμῖν ἔστω πίστις, μία σύνεσις, μία συνθήκη τοῦ κρείττονος. Τὰ δὲ ὑπὲρ τῶν ἐλαχίστων τούτων ζητήσεων ἐν ἀλλήλοις ἀκριβολογεῖσθε, κἂν μὴ πρὸς μίαν γνώμην συμφέρητε, μένειν εἴσω λογισμῶν προσήκει, τῷ τῆς διανοίας ἀπορρήτῳ τηρούμενα. Τὸ μέντοι τῆς

ισ- εἶτε

60

1) Ms: ΥΑ (ὁσίων) 2) γρ. φιλονεικεῖτε.

Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κοινῆς φιλίας ἀπόρρητόν τε καὶ ἐξαίρετον καὶ ἡ τῆς ἀληθείας πίστις ἥ τε περὶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν τοῦ νόμου θρησκείαν τιμή μενέτω παρ' ὑμῖν ἀσάλευτος· ἐπανέλθετε δὲ πρὸς τὴν ἀλλήλων φιλίαν τε καὶ χάριν. Ἀπόδοτε τῷ σύμπαντι λαῷ τὰς οἰκείας περιπλοκάς ὑμεῖς τε αὐτοὶ καθάπερ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἐκκαθάραντες, αὖθις ἀλλήλους ἐπίγνωτε. Ἡδίων γὰρ πολλάκις γίνεται φιλία μετὰ κεθεσιν* τὴν τῆς ἔχθρας ὑπόθεσιν· αὖθις εἰς καταλλαγὴν ἐπανέλθετε. Ἀπόδοτε οὖν μοι γαληνὰς μὲν ἡμέρας, νύκτας δὲ ἀμερίμνους, ἵνα κἀμοί τις ἡδονὴ καθαροῦ φωτὸς καὶ βίου λοιπὸν ἥσυχος εὐφροσύνη σώζηται· εἰ δὲ μή, στένειν ἀγάγκη τὸν καὶ ᾄκρύοις διόλου συνέχεσθαι καὶ μηδὲ τῶν τοῦ ζῆν αἰῶνα πραέως ὑφίστασθαι. Τῶν γάρ τοι τοῦ Θεοῦ λαῶν, τῶν συνθεραπόντων λέγω τῶν ἐμῶν, οὕτως ἀδίκῳ καὶ βλαβερᾷ πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίᾳ κεχωρισμένων, ἐμὲ πῶς ἐγχωρεῖ τῷ λογισμῷ συνεστάναι λοιπόν; Ἵνα δὲ τῆς ἐπὶ τούτῳ λύπης τὴν ὑπερβολὴν αἴσθησθε, ἀκούσατε. Πρώην ἐπιστὰς τῇ Νικομηδέων πόλει, παραχρῆμα εἰς τὴν ἑῴαν ἠπειγόμην τῇ γνώμῃ. Σπεύδοντι δέ μοι πρὸς ὑμᾶς ἤδη καὶ τῷ πλείονι μέρει σὺν ὑμῖν ὄντι, ἡ τοῦδε τοῦ πράγματος ἀγγελία πρὸς τὸ ἔμπαλιν τὸν λογισμὸν ἀνεχαίτισεν, ἵνα μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν ἀναγκασθείην, ἃ μηδὲ ταῖς ἀκοαῖς προσέσθαι δυνατὸν ἡγούμην. Ἀνοίξατε δή μοι λοιπὸν ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ὁμονοίᾳ τῆς ἑῴας τὴν ὁδόν, ἣν ταῖς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαις ἀπεκλείσατε. Καὶ συγχωρήσατε θᾶττον ὑμᾶς τε ὁμοῦ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας δήμους ἐπιδεῖν χαίροντας καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁπάντων ὁμονοίας τε καὶ ἐλευθερίας ὀφειλομένην χάριν, ἐπ' εὐφήμοις λόγων συνθήμασιν, ὁμολογῆσαι τῷ κρείττονι.»

* Οὕτω προέλεγεν ὁ Valesius, ἀλλὰ ἀγνοῶ ἐπὶ τίνι γεγραφώς. ἀπὸ θε.

(Ε) 1) τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τῆς γενομένης Συνόδου ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας, καὶ περὶ τῆς ἐκεῖ ἐκτεθείσης πίστεως.

Τοιαῦτα μὲν θαυμαστὰ καὶ σοφίας μεστὰ παρήνει ἡ τοῦ βασιλέως ἐπιστολή· τὸ δὲ κακὸν ἐπικρατέστερον ἦν καὶ τῆς τοῦ βασιλέως σπουδῆς καὶ ἀξιοπιστίας τοῦ διακονισαμένου τοῖς γράμμασιν· οὔτε γὰρ Ἀλέξανδρος οὔτε Ἄρειος ὑπὸ τῶν γραφέντων ἐμαλάσσοντο, ἀλλά τις ἦν ἄκριτος καὶ παρὰ τοῖς λαοῖς ἔρις καὶ ταραχή· προϋπῆρχε δὲ καὶ ἄλλη τις προτέρα νόσος τοπική, τὰς Ἐκκλησίας ταράττουσα, ἡ διαφωνία τῆς τοῦ Πάσχα ἑορτῆς· ἤτις περὶ τὰ τῆς ἑῴας μέρη μόνον ἐγένετο, τῶν μὲν Ἰουδαϊκώτερον τὴν ἑορτὴν ποιεῖν ἐσπουδακότων, τῶν δὲ μιμουμένων σύμπαντας τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην Χριστιανούς. Διαφωνοῦντες δὲ οὕτω περὶ τῆς ἑορτῆς, τῆς κοινωνίας μὲν οὐδαμῶς ἐχωρίζοντο, στυγνοτέραν δὲ τὴν ἑορτὴν τῇ διαφωνίᾳ εἰργάζοντο. Δι' ἀμφότερα τοίνυν ὁρῶν ὁ βασιλεὺς ταραττομένην τὴν Ἐκκλησίαν, σύνοδον οἰκουμενικὴν συνεκρότει, τοὺς πανταχόθεν Ἐπισκόπους διὰ γραμμάτων εἰς Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας ἀπαντῆσαι παρακαλῶν. Παρῆσάν τε ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων οἱ Ἐπίσκοποι, περὶ ὧν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον, τὰ δὲ κατὰ λέξιν φησίν· Τῶν γοῦν Ἐκκλησιῶν ἁπασῶν, αἳ τὴν Εὐρώπην ἅπασαν, Λιβύην τε καὶ τὴν Ἀσίαν ἐπλήρουν, ὁμοῦ συνῆκτο τῶν τοῦ Θεοῦ λειτουργῶν τὰ ἀκροθίνια, εἷς τε οἶκος εὐκτήριος, ὥσπερ ἐκ Θεοῦ πλατυνόμενος, ἔνδον ἐχώρει κατὰ τὸ αὐτὸ Σύρους τε καὶ Κίλικας, Φοινικάς τε καὶ Ἀραβίους καὶ Πα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λαιστινούς, καὶ ἐπὶ τούτοις Αἰγυπτίους, Θηβαίους, Λιβύας, τούς τε ἐκ μέσης τῶν ποταμῶν ὁρμωμένους· ἦδη δὲ καὶ Πέρσης Ἐπίσκοπος τῇ Συνόδῳ παρῆν· οὔτε Σκύθης ἀπελιμπάνετο τῆς χορείας. Πόντος τε καὶ Ἀσία, Φρυγία τε καὶ Παμφυλία, τοὺς παρ' αὐτοῖς παρεῖχον ἐκκρίτους· ἀλλὰ καὶ Θρᾷκες καὶ Μακεδόνες, Ἀχαιοί τε καὶ Ἠπειρῶται, τούτων τε οἱ ἔτι προσωτάτω οἰκοῦντες ἀπήντων. Αὐτός τε Ἱσπανῶν ὁ πάνυ βοώμενος εἷς ἦν τοῖς πολλοῖς ἅμα συνεδρεύων· τῆς δέ γε βασιλευούσης πόλεως ὁ μὲν προεστὼς διὰ γῆρας ὑστέρει· πρεσβύτεροι δὲ αὐτοῦ
ἱε. μόνος παρόντες τὴν αὐτοῦ ταξιν ἐπλήρουν. Τοιοῦτον μόνον ἐξ αἰῶνος εἰς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Χριστῷ στέφανον δεσμῷ συνάψας εἰρήνης, τῷ αὐτοῦ Σωτῆρι τῆς κατ' ἐχθρῶν καὶ πολεμίων νίκης θεοπρεπὲς ἀνετίθη χαριστήριον,
ὲ εἰκόνα χορείας ἀποστολικῆς ταύτην καθ' ἡμᾶς συστησάῖε. καὶ μενος. Ἐπεὶ κατ' ἐκείνους συνῆχθαι λόγος ἀπὸ παντὸς
τῶν ἔθνους τὸν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἄνδρας εὐλαβεῖς, ἐν οἷς ἐτύγχανον *Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν,*
κ *Πόντον τε καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν,*
Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην
π *οἵ τε ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ Προσήλυ-*
π *τοι, Κρῆτες καὶ Ἄραβες*, πλὴν ὅσον ἐκείνοις μὲν ὑστέρει τὸ μὴ ἐκ Θεοῦ λειτουργῶν συνεστάναι τοὺς παντας· ἐπὶ δὲ τῆς παρούσης χορείας Ἐπισκόπων μὲν πληθὺς τριακοσίων ἀριθμὸν ὑπερακοντίζουσα ἦν· ἑπομένων δὲ τούτοις Πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ἀκολούθων τε πλείστων ὅσων ἑτέρων, οὐδὲ ἦν ἀριθμός. Τῶν δὲ τοῦ Θεοῦ λειτουργῶν οἱ μὲν διέπρεπον σοφίας λόγῳ, οἱ δὲ βίου στερρότητι καὶ καρτερίας ὑπομονῇ, οἱ δὲ τῷ μέσῳ τρόπῳ κατεκοσμοῦντο· ἦσαν δὲ τούτων οἱ μὲν χρόνου μήκει τετιμη-

1) Ἱσ' Ὅσιός τε 2) ἱε. καὶ 3) τῶν ἅ) παντως ὁ Γοτθος εἰπα
Θεοφιλος (II, 41-186)

μένοι, οἱ δὲ νεότητι καὶ ψυχῆς ἀκμῇ διαλάμποντες, οἱ δὲ ἄρτι παρελθόντες ἐπὶ τὸν τῆς λειτουργίας δρόμον· οἷς δὴ πᾶσι βασιλεὺς ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας τὰ σιτηρέσια δαψιλῶς χορηγεῖσθαι διετάξατο. καὶ τοιαῦτα μὲν περὶ τῶν ἐκεῖ συνελθόντων. Εὐσέβιος. Ἐπιτελέσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπινίκιον κατὰ Λικιννίου ἑορτήν, ἀπῆντα καὶ αὐτὸς εἰς 64
τὴν Νίκαιαν. Διέπρεπον δὲ ἐν τοῖς Ἐπισκόποις Παφνούτιός τε ὁ ἐκ τῆς ἄνω Θηβαΐδος, καὶ Σπυρίδων ὁ ἐκ Κύπρου· ὅτου χάριν δὲ τούτων ἐμνημονεύσαμεν, μετὰ ταῦτα ἐρῶ· συμπαρῆσαν δὲ λαϊκοὶ πολλοὶ διαλεκτικῆς ἔμπειροι, ἐν ἑκατέρῳ μέρει συνηγορεῖν προθυμούμενοι· ἀλλὰ τὴν μὲν Ἀρείου δόξαν συνεκρότουν Εὐσέβιός τε ὁ Νικομηδεύς, ὡς μοι καὶ πρότερον εἴρηται, καὶ Θέογνις καὶ Μάρις, ὧν ὁ μὲν Νικαίας ἐπίσκοπος ἦν, Μάρις δὲ τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Χαλκηδόνος· τούτοις δὲ γενναίως ἀντηγωνίζετο Ἀθανάσιος, 5
διάκονος μὲν τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας, ἔρρωτο δὲ αὐτὸν διὰ τιμῆς ἦγεν Ἀλέξανδρος ὁ ἐπίσκοπος· διὸ καὶ φθόνος ὡπλίσατο κατ' αὐτοῦ, ὡς ὕστερον λέξομεν. Μικρὸν οὖν πρὸ τῆς εἰς ἕνα τόπον συνελεύσεως τῶν Ἐπισκόπων, οἱ διαλεκτικοὶ πρὸς τοὺς πολλοὺς προαγῶνας ἐποιοῦντο τῶν λόγων. Ἑλκομένων δὲ πολλῶν πρὸς τὸ τοῦ λόγου τερπνόν, εἴς τις τῶν ὁμολογητῶν, λαϊκός, ἀκέραιον ἔχων τὸ φρόνημα, ἀντιπίπτει τοῖς διαλεκτικοῖς καί φησι πρὸς αὐτούς, ὡς ἄρα ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι οὐ διαλεκτικὴν ἡμῖν παρέδοσαν τεχνην οὐδὲ κενὴν ἀπάτην, ἀλλὰ γυμνὴν γνώμην, πίστει καὶ καλοῖς ἔργοις φυλαττομένην. Ταῦτα εἰπόντος, οἱ μὲν παρόντες πάντες ἐθαύμασαν καὶ ἀπεδέξαντο· οἱ δὲ διαλεκτικοί, εὐγνωμονέστερον ποιοῦντες, ἡσύχασαν, τὸν ἁπλοῦν λόγον τῆς ἀληθείας ἀκούσαντες. Τότε μὲν οὖν οὕτως ὁ ἐκ τῆς διαλεκτικῆς γενόμενος θόρυβος κατεστάλη· τῇ δὲ ἑξῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πάντες ἅμα οἱ Ἐπίσκοποι εἰς ἕνα τόπον συνήρχοντο. Παρῆει δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτούς· καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν, εἰς μέσους ἔστη· καὶ οὐ πρότερον καθίζειν ἠρεῖτο, πρὶν ἂν οἱ Ἐπίσκοποι ἐπινεύσειαν.

Τοσαύτη τις εὐλάβεια καὶ αἰδὼς τῶν ἀνδρῶν τὸν βασιλέα κατεῖχεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ πρέπουσα τῷ καιρῷ ἡσυχία ἐγένετο, ἤρξατο ὁ βασιλεὺς αὐτόθεν ἐκ τῆς καθέδρας παραινετικοῖς πρὸς αὐτοὺς χρῆσθαι λόγοις πρὸς συμφωνίαν καὶ ὁμόνοιαν προτρέπων αὐτούς· καὶ τὴν μὲν ἑκάστου ἰδιάζουσαν λύπην πρὸς τὸν πλησίον παραχωρεῖν συνεβούλευε· καὶ γὰρ ἀντεγκαλοῦντες ἦσαν ἀλλήλοις οἱ πλείονες· πολλοί τε ἐξ αὐτῶν βιβλία δεήσεων τῷ βασιλεῖ τῇ προτεραίᾳ ἦσαν ὀρέξαντες. Ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον, διῃ καὶ συνεληλύθεισαν, χωρεῖν παρακαλέσας, τὰ βιβλία καυθῆναι ἐκέλευσεν, ἔπειπὼν μόνον· κελεύει Χριστὸς ἀφιέναι τῷ ἀδελφῷ τὸν ἀφέσεως τυχεῖν ἐπειγόμενον." Τότε οὖν τοὺς περὶ ὁμονοίας καὶ εἰρήνης λόγους εἰς πλάτος διεξελθών, αὖθις περὶ τῶν δογμάτων ἐπιμελέστερον ἐπισκέψασθαι τῇ αὐτῶν γνώμῃ ἐπέτρεψεν. Οἷα δὲ καὶ περὶ τούτων ἐν τῷ αὐτῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου ὁ αὐτός φησιν Εὐσέβιος, ἐπακοῦσαι καλόν· ἔστι δὲ ταῦτα πλείστων ὅσων τῶν ὑφ' ἑκατέρῳ τάγματι προτεινομένων πολλῆς τε ἀμφιλογίας τὰ πρῶτα συνισταμένης, ἀνεξικάκως ἐπηκροᾶτο ὁ βασιλεὺς τῶν πάντων σχολῇ τε εὐτόνῳ τὰς προτάσεις ὑπεδέχετο. Ἔν μέρει τε ἀντιλαμβανόμενος τῶν παρ' ἑκατέρου τάγματος λεγομένων, ῥῆμα συνῆγε τοὺς φιλονείκως ἐνισταμένους, πραέως τε ποιούμενος τὰς πρὸς ἕκαστον ὁμιλίας, ἑλληνίζων τε τῇ φωνῇ, ὅτι μηδὲ ταύτης ἀμαθῶς εἶχε, γλυκύτερός τις ἦν καὶ ἡδύς, τοὺς μὲν συμπείθων, τοὺς δὲ καὶ δυσωπῶν τῷ λόγῳ· τοὺς δὲ εὖ λέγοντας ἐπαινῶν. Πάντας δὲ εἰς ὁμόνοιαν

δι ὅ = διὸ = διὸ καὶ

65 πηγή·

1) διῃ 2) μέρ. ἑκατέρου τάγματος 3) διὸ

ἐλαύνων, ὁμογνώμονάς τε καὶ ὁμοδόξους αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ἀμφισβητουμένοις ἅπασιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατεστήσατο, ὡς ὁμοφώνως μὲν κρατῆσαι τὴν πίστιν, τῆς δὲ Σωτηρίου ἑορτῆς τὸν αὐτὸν παρὰ τοῖς πᾶσιν ὁμολογηθῆναι καιρόν· ἐκυροῦτό τε ἤδη καὶ ἐγγράφως δι' ὑποσημειώσεως ἑκάστου τὰ κοινῇ δεδογμένα. Τοιαῦτα καὶ περὶ τούτων ταῖς ἑαυτοῦ φωναῖς ὁ Εὐσέβιος ἐγγράφως κατέλιπεν. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀκαίρως αὐτοῖς ἐχρησάμεθα· ἀλλὰ μάρτυσι χρώμενοι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεχθεῖσι, τῇδε αὐτὰ κατετάξαμεν τῇ γραφῇ· ἵν' ὅταν τινὲς τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ὡς περὶ τὴν πίστιν σφαλείσης καταγινώσκωσι, μὴ αὐτῶν ἀνεχώμεθα, μηδὲ πιστεύσωμεν Σαβίνῳ τῷ Μακεδονιανῷ, ἰδιώτας αὐτοὺς καὶ ἀφελεῖς καλοῦντι τοὺς ἐκεῖσε συνελθόντας Σαβῖνος γάρ, ὁ τῶν ἐν Ἡρακλείᾳ τῆς Θράκης Μακεδονιανῶν Ἐπίσκοπος, συναγωγὴν ὧν διάφοροι Ἐπισκόπων Σύνοδοι ἐγγράφως ἐξέδωκαν ποιησάμενος, τοὺς μὲν ἐν Νικαίᾳ, ὡς ἀφελεῖς καὶ ἰδιώτας διέσυρε, μὴ αἰσθανόμενος, ὅτι καὶ αὐτὸν τὸν Εὐσέβιον, τὸν μετὰ πολλῆς δοκιμασίας τὴν πίστιν ὁμολογήσαντα, ὡς ἰδιώτην διαβάλλει. Καὶ τινὰ μὲν ἐκὼν παρέλιπε, τινὰ δὲ παρέτρεψε. Πάντα δὲ πρὸς τὸν οἰκεῖον σκοπὸν μᾶλλον ἐξείληφεν. Καὶ ἐπαινεῖ μὲν τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὡς ἀξιόπιστον μάρτυρα, ἐπαινεῖ δὲ καὶ τὸν βασιλέα, ὡς τὰ Χριστιανῶν δογματίζειν δυνάμενον· μέμφεται δὲ τῇ ἐκτεθείσῃ ἐν Νικαίᾳ πίστει, ὡς ὑπὸ ἰδιωτῶν καὶ οὐδὲν ἐπισταμένων ἐκδεδομένῃ· καὶ ὃν ὡς σοφὸν καὶ ἀψευδῆ καλεῖ μάρτυρα, τούτου τὰς φωνὰς ἑκουσίως ὑπερορᾷ. Φησὶ γὰρ ὁ Εὐσέβιος, ὅτι τῶν παρόντων ἐν τῇ Νικαίᾳ τοῦ Θεοῦ λειτουργῶν οἱ μὲν διέπρεπον σοφίας λόγῳ, οἱ δὲ βίου στερρότητι· καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς παρών, πάντας εἰς ὁμόνοιαν ἄγων, ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδόξους κατέστησεν. Ἀλλὰ Σαβίνου μέν, εἴ που 68

χρεία καλέσοι, ποιησόμεθα μνήμην. Ἡ δὲ ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῆς μεγάλης Συνόδου μεγαλοφώνως ἐξενεχθεῖσα συμφωνία τῆς πιστεως ἔστιν αὕτη·

«Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ, τοὐτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρός, Θεὸν ἐκ Θεοῦ καὶ φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ· γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί· δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ· δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα· παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανούς, ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Τοὺς δὲ λέγοντας, ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ κτιστόν, ἢ τρεπτόν, ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀναθεματίζει ἡ ἁγία Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία.»

Ταύτην τὴν πίστιν τριακόσιοι μὲν πρὸς τοῖς δεκαοκτὼ ἔγνωσάν τε καὶ ἔστερξαν, καί, ὥς φησιν ὁ Εὐσέβιος, ὁμοφωνήσαντες καὶ ὁμοδοξήσαντες ἔγραφον. Πέντε δὲ μόνοι οὐ προσεδέξαντο, τῆς λέξεως τοῦ ὁμοουσίου ἐπιλαβόμενοι. Εὐσέβιός τε ὁ Νικομηδείας Ἐπίσκοπος καὶ Θέογνις Νικαίας, Μάρις Χαλκηδόνος, Θεωνᾶς Μαρμαρικῆς, Σεκοῦνδος Πτολεμαΐδος. Ἐπεὶ γὰρ ἔφασαν ὁμοούσιον εἶναι, ὃ ἔκ τινός ἐστιν, ἢ κατὰ μερισμόν, ἢ κατὰ ῥεῦσιν, ἢ κατὰ προβολήν· κατὰ προβολὴν μέν, ὡς ἐκ ῥιζῶν βλάστημα· 69 κατὰ δὲ ῥεῦσιν, ὡς οἱ πατρικοὶ παῖδες· κατὰ μερισμὸν δέ, ὡς βώλου χρυσίδες δύο ἢ τρεῖς· κατ' οὐδὲν δὲ τούτων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐστὶν ὁ Υἱός· διὰ τοῦτο οὐ συγκατατίθεσθαι τῇ πίστει ἔλεγον. Πολλὰ οὖν τὴν λέξιν τοῦ ὁμοουσίου σκώψαντες, τῇ καθαιρέσει Ἀρείου ὑπογράψαι οὐκ ἠβουλήθησαν. Διό περ ἡ Σύνοδος Ἄρειον μὲν καὶ τοὺς ὁμοδόξους αὐτοῦ ἀνεθεμάτισεν ἅπαντας, προσθέντες μήτε ἐπιβαίνειν τῆς Ἀλεξανδρείας αὐτόν. Βασιλέως δὲ πρόσταγμα καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ Εὐσέβιον καὶ Θέογνιν εἰς ἐξορίαν ἀπέστειλεν. Εὐσέβιος μὲν οὖν καὶ Θέογνις μικρὸν ὕστερον μετὰ τὴν ἐξορίαν βιβλίον μετανοίας ἐπιδόντες, τῇ πίστει τοῦ ὁμοουσίου συνέθεντο, ὡς προϊόντες δηλώσομεν· τότε δὲ ἐν τῇ Συνόδῳ Εὐσέβιος, ὁ τὴν Παμφίλου προσωνυμίαν ἔχων, καὶ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας τὴν ἐπισκοπὴν κεκληρωμένος, μικρὸν ἐπιστήσας, καὶ διασκεψάμενος εἰ δεῖ προσδέξασθαι τὸν ὅρον τῆς πίστεως, οὗτος ἅμα τοῖς πολλοῖς πᾶσι συνήνεσέ τε καὶ συνυπέγραψε· καὶ τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ ἔγγραφον τὸν ὅρον τῆς πίστεως διεπέμψατο, τὴν τοῦ ὁμοουσίου λέξιν ἑρμηνεύσας, ἵνα μηδὲ ὅλως τις ὑπόνοιαν ἀνθ' ὧν ἐπέστησεν ἔχῃ περὶ αὐτοῦ. Ἔστι δὲ αὐτοῦ τὰ γραφέντα κατὰ λέξιν τάδε· «Τὰ περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πίστεως πραγματευθέντα κατὰ τὴν μεγάλην Σύνοδον τὴν ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσαν, εἰκὸς μέν καὶ ὑμᾶς, ἀγαπητοί, μεμαθηκέναι, τῆς φήμης προτρέχειν εἰωθυίας, τὸν περὶ τῶν πραττομένων ἀκριβῆ λόγον· ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκ μόνης τοιαύτης ἀκοῆς τὰ τῆς ἀληθείας ἑτεροίως ὑμῖν ἀπαγγέλληται, ἀναγκαίως διεπεμψάμεθα ὑμῖν πρῶτον μὲν τὴν ὑφ' ἡμῶν προτεθεῖσαν περὶ τῆς πίστεως γραφήν, ἔπειτα τὴν δευτέραν, ἣν ταῖς ἡμετέραις φωναῖς προσθήκας ἐπιβαλόντες ἐκδεδώκασι. Τὸ μὲν οὖν παρ' ἡμῶν γράμμα, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως ἀναγνωσθέν, εὖ τε ἔχειν καὶ δοκίμως ἀποφανθέν, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· καθὼς παρελάβομεν παρὰ τῶν

1) γε· καὶ ἡ οὕτως (δηλ. μᾶλλον ἐπισῖδεσαι καὶ διασκέψασθαι τὸν κτλ).

πρὸ ἡμῶν Ἐπισκόπων, καὶ ἐν τῇ κατηχήσει, καὶ ὅτε τὸ λουτρὸν ἐλαμβάνομεν, καὶ καθὼς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν μεμαθήκαμεν καὶ ὡς ἐν τῷ Πρεσβυτερείῳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἐπισκοπῇ ἐπιστεύσαμέν τε καὶ ἐδιδάσκομεν, οὕτω καὶ νῦν πιστεύοντες τὴν ἡμετέραν πίστιν ὑμῖν προσαναφέρομεν. Ἔστι δὲ αὕτη· Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα, τὸν τῶν ἁπάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν· καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, ζωὴν ἐκ ζωῆς, Υἱὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς γεγεννημένον· δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ πάντα, τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα, καὶ ἐν ἀνθρώποις πολιτευσάμενον· καὶ παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ἥξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Πιστεύομεν καὶ εἰς ἓν Πνεῦμα ἅγιον.

72 Τούτων ἕκαστον εἶναι καὶ ὑπάρχειν πιστεύοντες, Πατέρα ἀληθῶς Πατέρα, καὶ Υἱὸν ἀληθῶς Υἱόν, καὶ Πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς ἅγιον Πνεῦμα· καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἀποστέλλων εἰς τὸ κήρυγμα τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, εἶπε· *πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος*· περὶ ὧν καὶ διαβεβαιούμεθα οὕτως ἔχειν, καὶ οὕτω φρονεῖν, καὶ πάλαι οὕτως ἐσχηκέναι, καὶ μέχρι θανάτου οὕτως σχήσειν, καὶ ἐν αὐτῇ ἐνίστασθαι τῇ πίστει, ἀναθεματίζοντες πᾶσαν αἵρεσιν ἄθεον. Ταῦτα ἀπὸ καρδίας καὶ ψυχῆς πάντα πεφρονηκέναι, ἐξ οὗ περ ἴσμεν ἑαυτούς, καὶ νῦν φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἐξ ἀληθείας, ἐπὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ Παντοκράτορος, καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μαρτυρούμεθα, δεικνύναι ἔχοντες δι' ἀποδείξεως καὶ πείθειν ὑμᾶς, ὅτι καὶ τοὺς παρελθόντας χρόνους οὕτως ἐπι-

1) γρ. ταύτη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στεύομέν τε καὶ ἐκηρύσσομεν ὁμοίως. Ταύτης ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθείσης τῆς πίστεως, οὐδενὶ παρῆν ἀντιλογίας τόπος. Ἀλλ' αὐτός τε πρῶτος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεύς, ὀρθότατα περιέχειν αὐτὴν ἐμαρτύρησεν· οὕτω τε καὶ ἑαυτὸν φρονεῖν ἐμαρτύρατο, καὶ ταύτῃ τοὺς πάντας συγκατατίθεσθαι. καὶ ὑπογράφειν τοῖς δόγμασι. καὶ συμφωνεῖν τούτοις αὐτοῖς παρεκελεύετο, ἑνὸς μόνου προσεγγραφέντος ῥήματος τοῦ ὁμοουσίου, Ὃ καὶ αὐτὸς ἡρμήνευσε λέγων, ὅτι μὴ κατὰ τὰ τῶν σωμάτων πάθη λέγοι τὸ ὁμοούσιον, οὔτε οὖν κατὰ διαίρεσιν, οὔτε κατά τινα ἀποτομὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς ὑποστῆναι· μήτε γὰρ δύνασθαι τὴν ἄϋλον, καὶ νοεράν. καὶ ἀσώματον φύσιν. σωματικόν τι πάθος ὑφίστασθαι· θείοις δὲ καὶ ἀπορρήτοις ῥήμασι προσήκει τὰ τοιαῦτα νοεῖν. Καὶ ὁ μὲν σοφώτατος καὶ εὐσεβὴς ἡμῶν βασιλεὺς τοιάδε ἐφιλοσόφει. Οἱ δὲ προφάσει τοῦ ὁμοουσίου, τὴν δε τὴν γραφὴν πεποιήκασι.

Τὸ Μάθημα.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. Καὶ εἰς ἕνα Κύριον 73
Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ, τοὐτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρός· Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ· γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα· ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανούς· ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τοὺς δὲ λέγοντας,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, ἢ οὐκ ἦν πρὶν γεννηθῆναι, ἢ ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ κτιστόν, ἢ τρεπτόν, ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία.

Καὶ δὴ ταύτης τῆς γραφῆς ὑπ' αὐτῶν ὑπαγορευθείσης, ὅπως εἴρηται αὐτοῖς τὸ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρός, καὶ τὸ τῷ Πατρὶ ὁμοούσιον, οὐκ ἀνεξέταστον αὐτοῖς κατα-[1] λιμπάνομεν. Ἐπερωτήσεις τοιγαροῦν καὶ ἀποκρίσεις ἐντεῦθεν ἀνεκινοῦντο, ἐβασάνιζέν τε ὁ λόγος τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημένων· καὶ δὴ καὶ τὸ *ἐκ τῆς οὐσίας* ὡμολόγητο πρὸς αὐτῶν, δηλωτικὸν εἶναι τοῦ ἐκ μὲν τοῦ Πατρὸς εἶναι, οὐ μὴν ὡς μέρος ὑπάρχειν τοῦ Πατρός. Ταῦτα δὲ καὶ ἡμῖν ἐδόκει καλῶς ἔχειν συγκατατίθεσθαι τῇ διανοίᾳ τῆς εὐσεβοῦς διδασκαλίας, ὑπαγορευούσης ἐκ τοῦ Πατρὸς εἶναι τὸν Υἱόν, οὐ μὴν μέρος τῆς οὐσίας αὐτοῦ τυγχάνειν. Διὸ περ τῇ διανοίᾳ καὶ αὐτῇ[1] συντιθέμεθα, οὐδὲ τὴν φωνὴν τοῦ ὁμοουσίου παραιτούμενοι, τοῦ τῆς εἰρήνης σκοποῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῖν κειμένου, καὶ τοῦ μὴ τῆς ὀρθῆς ἐκπεσεῖν διανοίας. Κατὰ τὰ αὐτὰ δέ, καὶ τὸ *γεννηθέντα*, οὐ *ποιηθέντα*, κατεδεξάμεθα, ἐπειδὴ τὸ *ποιηθέν*, κοινὸν ἔφασκον εἶναι πρόσρημα τῶν λοιπῶν κτισμάτων, τῶν διὰ τοῦ ὧν Υἱοῦ γενομένων, ὧν οὐδὲν ὅμοιον ἔχειν τὸν Υἱόν· διὸ δὴ μὴ εἶναι αὐτὸν ποίημα, τοῖς δι' αὐτοῦ γενομένοις ὅμοιον· κρείττονος δὲ ἢ κατὰ πᾶν ποίημα τυγχάνειν οὐσίας, ἣν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεγεννῆσθαι διδάσκει τὰ θεῖα λόγια, τοῦ τρόπου τῆς γεννήσεως ἀνεκφράστου καὶ ἀνεπιλογίστου πάσῃ γεννητῇ φύσει τυγχάνοντος· οὕτω δὲ καὶ τὸ ὁμοούσιον εἶναι τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱὸν ἐξεταζόμενος ὁ λόγος συνίστησιν, οὐ κατὰ τὸν τῶν σωμάτων τρόπον, οὐδὲ τοῖς θνητοῖς ζώοις παραπλησίως· οὔτε γὰρ κατὰ διαίρεσιν τῆς

1) γε· αὐτοι 2) κατεξιμπάτομεν

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐσίας· οὔτε κατὰ ἀποτομήν, ἢ ἀλλοίωσιν τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας τε καὶ δυνάμεως· τούτων γὰρ πάντων ἀλλοτρίαν εἶναι τὴν ἀγέννητον φύσιν τοῦ Πατρός. Παραστατικὸν δὲ εἶναι τῷ Πατρὶ τὸ ὁμοούσιον τὸ [1]μηδεμίαν ἐμφέρειαν πρὸς τὰ γεννητὰ κτίσματα τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐμφαίνειν μόνῳ δὲ τῷ Πατρὶ τῷ γεγεννηκότι κατὰ πάντα τρόπον ἀφομοιοῦσθαι καὶ μὴ εἶναι ἐξ ἑτέρας τε ὑποστάσεως καὶ οὐσίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ Πατρός· ᾧ καὶ αὐτῷ τοῦτον ἑρμηνευθέντι τὸν τρόπον, καλῶς ἔχειν ἐφάνη συγκαταθέσθαι· Ἐπεὶ καὶ τῶν παλαιῶν τινας λογίους καὶ ἐπιφανεῖς Ἐπισκόπους καὶ συγγραφέας ἔγνωμεν ἐπὶ τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ θεολογίας τῷ τοῦ ὁμοουσίου συγχρησαμένους ὀνόματι. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς ἐκτεθείσης εἰρήσθω πίστεως ἣ συνεφωνήσαμεν πάντες οὐκ ἀνεξετάστως, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀποδοθείσας διανοίας ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἐξετασθείσας, καὶ τοῖς εἰρημένοις λογισμοῖς συνομολογηθείσας. Καὶ τὸν ἀναθεματισμὸν δὲ τὸν μετὰ τὴν πίστιν πρὸς αὐτῶν ἐκτεθέντα, ἄλυπον εἶναι ἡγησάμεθα, διὰ τὸ ἀπείργειν ἀγράφοις χρήσασθαι φωναῖς· διὸ σχεδὸν ἡ πᾶσα γέγονε σύγχυσίς τε καὶ ἀκαταστασία τῶν Ἐκκλησιῶν. Μηδεμιᾶς γοῦν θεοπνεύστου γραφῆς τὸ [2]ἐξ οὐκ ὄντων, καὶ τὸ [2]ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ τοῖς ἑξῆς ἐπιλεγομένοις κεχρημένης, οὐκ εὔλογον ἐφάνη ταῦτα λέγειν καὶ διδάσκειν. Ὧ καὶ αὐτῷ καλῶς δόξαντι συνεθέμεθα, ἐπεὶ μηδὲ ἐν τῷ πρὸ τούτου χρόνῳ, τούτοις εἰώθαμεν χρεῖσθαι τοῖς ῥήμασι. Ταῦτα ὑμῖν ἀναγκαίως διεπεμψάμεθα, ἀγαπητοί, τὸ κεκρυμμένον τῆς ἡμετέρας ἐξετάσεώς τε καὶ συγκαταθέσεως φανερὸν ὑμῖν καθιστῶντες· καὶ ὡς εὐλόγως τότε μὲν καὶ μέχρι ὑστάτης ὥρας ἐνιστάμεθα, ὅθ' ἡμῖν τὰ ἑτεροίως γραφέντα προσέκοπτεν· τότε δὲ ἀφιλονείκως τὰ μὴ λυποῦντα καταδεξάμεθα, ὅτε

1) Ἰσ. τῷ 2) γρ. τῷ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἡμῖν εὐγνωμόνως ἐξετάζουσι τῶν λόγων τὴν διάνοιαν, ἐφάνη συντρέχειν τοῖς ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐν τῇ προεκτεθείσει πίστει ὡμολογημένοις.» Τοιαῦτα μὲν ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος εἰς τὴν Παλαιστίνης Καισάρειαν διεπέμψατο. Καὶ τῇ Ἀλεξανδρέων δὲ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, κοινῇ ψήφῳ τάδε ἡ Σύνοδος ἔγραψεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Θ.

Ἐπιστολὴ τῆς Συνόδου, περὶ ὧν ὥρισεν ἡ Σύνοδος, καὶ ὡς καθῃρέθη Ἄρειος, καὶ οἱ ὁμοφρονοῦντες αὐτῷ.

«Τῇ ἁγίᾳ, Θεοῦ χάριτι, καὶ μεγάλῃ Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς κατ' Αἴγυπτον καὶ Λιβύην καὶ Πενταπόλιν ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, οἱ ἐν Νικαίᾳ συναχθέντες καὶ τὴν μεγάλην καὶ ἁγίαν Σύνοδον συγκροτήσαντες Ἐπίσκοποι, ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Ἐπειδὴ, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου συναγαγόντος ἡμᾶς ἐκ διαφόρων πόλεών τε καὶ ἐπαρχιῶν, μεγάλη καὶ ἁγία Σύνοδος ἐν Νικαίᾳ συνεκροτήθη, ἐξ ἅπαντος ἀναγκαῖον ἐφάνη παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστεῖλαι γράμματα; ἵν' εἰδέναι ἔχοιτε, τίνα μὲν ἐκινήθη καὶ ἐξητάσθη, τίνα δὲ ἔδοξε καὶ ἐκρατύνθη. Πρῶτον μὲν οὖν ἐξ ἁπάντων ἐξητάσθη τὰ κατὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν παρανομίαν Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου· καὶ παμψηφεὶ ἔδοξεν ἀναθεματισθῆναι τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ δόξαν, καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ ὀνόματα τὰ βλάσφημα, οἷς ἐκέχρητο βλασφημῶν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ λέγων ἐξ οὐκ ὄντων, καὶ εἶναί ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ αὐτεξουσιότητι κακίας καὶ ἀρετῆς δεκτικὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ λέγοντος καὶ κτίσμα καὶ ποίημα ὀνομάζοντος, ἅπαντα ἀνεθεμάτισεν ἡ ἁγία Σύνοδος, οὐδὲ ὅσον ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης ἢ ἀπονοίας καὶ τῶν βλασφήμων ῥημάτων ἀνασχομένη. Καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκεῖνον, οἷον ἐθέλουσι τετύχηκε, πάντως ἢ ἀκηκόατε ἢ ἀκούσεσθε, ἵνα μὴ δόξωμεν ἐπεμβαίνειν ἀνδρὶ, δι' οἰκείαν ἁμαρτίαν ἄξια τὰ ἐπιχείρια κομισαμένῳ. Τοσοῦτον δὲ ἴσχυσεν αὐτοῦ ἡ ἀσέβεια, ὡς καὶ παραπολέσαι Θεωνᾶν ἀπὸ Μαρμαρικῆς καὶ Σεκοῦνδον ἀπὸ Πτολεμαΐδος. τῶν γὰρ αὐτῶν κἀκεῖνοι τετυχήκασιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις, τῆς μὲν κακοδοξίας ἐκείνης καὶ ἀσεβείας καὶ τῆς βλασφημίας καὶ τῶν προσώπων τῶν τολμησάντων διάστασιν καὶ διαίρεσιν ποιήσασθαι τοῦ εἰρηνευομένου ἄνωθεν λαοῦ ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς, ἐλείπετο δὲ τὸ κατὰ τὴν προπέτειαν Μελιτίου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων, καὶ περὶ τούτου τοῦ μέρους, ἃ ἔδοξε τῇ Συνόδῳ ἐμφανίζομεν ὑμῖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Ἔδοξεν οὖν Μελίτιον μέν, φιλανθρωπότερον κινηθείσης τῆς Συνόδου, (κατὰ γὰρ τὸν ἀκριβῆ λόγον, οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιος ἦν) μένειν ἐν τῇ πόλει ἑαυτοῦ, καὶ μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχειν αὐτὸν μήτε χειροθετεῖν μήτε προχειρίζεσθαι μήτε ἐν χώρᾳ μήτε ἐν πόλει ἑτέρᾳ φαίνεσθαι ταύτης τῆς προφάσεως ἕνεκα. Ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς κεκτῆσθαι. Τοὺς δὲ ὑπ' αὐτοῦ κατασταθέντας αὐστικωτέρᾳ χειρονίᾳ βεβαιωθέντας κοινωνῆσαι ἐπὶ τούτοις, ἐφ' ᾧτε ἔχειν μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν καὶ λειτουργίαν, δευτέρους δὲ εἶναι ἐξάπαντος πάντων τῶν ἐν ἑκάστῃ παροικίᾳ τε καὶ Ἐκκλησίᾳ ἐξεταζομένων, τῶν ὑπὸ τοῦ τιμιωτάτου καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου προχειρισμένων· (ὡς) πρὸς τούτοις δὲ μηδεμίαν ἐξουσίαν εἶναι τοὺς ἀρέσκοντας αὐτοῖς προχειρίζεσθαι ἢ ὑποβάλλειν ὀνόματα ἢ ὅλως ποιεῖν τι χωρὶς γνώμης τοῦ τῆς

ον

80

ἃ

81

1) χειροτονίᾳ

Καθολικῆς Ἐκκλησίας Ἐπισκόπου, τῶν ὑπὸ Ἀλέξαν-
δρον· τοὺς δὲ χάριτι Θεοῦ καὶ εὐχαῖς ὑμετέραις ἐν μηδενὶ
σχίσματι εὑρεθέντας, ἀλλὰ ἀκηλιδώτους ἐν τῇ Καθολικῇ
Ἐκκλησίᾳ ὄντας, καὶ ἐξουσίαν ἔχειν προχειρίζεσθαι καὶ
ὀνόματα ἐπιλέγεσθαι τῶν ἀξίων τοῦ κλήρου· καὶ ὅλως
πάντα ποιεῖν κατὰ νόμον καὶ θεσμὸν τὸν Ἐκκλησιαστι-
κόν. Εἰ δέ τινας συμβαίη ἀναπαύσασθαι τῶν ἐν τῇ Ἐκ-
κλησίᾳ, τηνικαῦτα προσαναβαίνειν εἰς τὴν τιμὴν τοῦ τε-
τελευτηκότος· τοὺς ἄρτι προσληφθέντας, μόνον εἰ ἄξιοι
φαινοιντο, καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο, συνεπιψηφίζοντος αὐτῷ καὶ
ἐπισφραγίζοντος τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου. Ταῦτα
δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις πᾶσι συνεχωρήθη. Ἐπὶ δὲ τοῦ Μελε-
τίου προπώπου οὐκ ἔτι τὰ αὐτὰ ἔδοξε, διὰ τὴν ἀνέκαθεν
αὐτοῦ ἀταξίαν καὶ διὰ τὸ πρόχειρον καὶ προπετὲς τῆς
γνώμης, ἵνα μηδεμία ἐξουσία ἢ αὐθεντία αὐτῷ δοθείη
ἀνθρώπῳ δυναμένῳ πάλιν τὰς αὐτὰς ἀταξίας ἐμποιῆσαι.
Ταῦτα ἐστι τὰ ἐξαίρετα καὶ διαφέροντα τῇ Αἰγύπτῳ καὶ
τῇ ἁγιωτάτῃ Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίᾳ. Εἰ δέ τι ἄλλο
ἐκανονίσθη ἢ ἐδογματίσθη, συμπαρόντος τοῦ Κυρίου καὶ
τιμιωτάτου συλλειτουργοῦ καὶ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀλεξάν-
δρου, αὐτὸς παρὼν ἀκριβέστερον ἀνοίσει πρὸς ὑμᾶς, ἅτε
δὴ καὶ Κύριος καὶ κοινωνὸς τῶν γεγενημένων τυγχάνων.
Εὐαγγελιζόμεθα δὲ ὑμῖν, περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ ἁγιω-
τάτου Πάσχα, ὅτι ὑμετέραις εὐχαῖς κατωρθώθη καὶ τοῦτο
τὸ μέρος· ὥστε πάντας τοὺς ἐν τῇ ἑῴᾳ ἀδελφούς, τοὺς
μετὰ τῶν Ἰουδαίων τὸ πρότερον ποιοῦντας, συμφωνεῖν
Ρωμαίοις καὶ ἡμῖν, καὶ πᾶσι τοῖς ἐξ ἀρχαίου μεθ' ἡμῶν
φυλάττουσι τὸ Πάσχα, ἐκ τοῦ δεῦρο ἄγειν· χαίροντες οὖν
ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι, καὶ τῇ τῆς εἰρήνης συμφωνίᾳ καὶ
ἐπὶ τὸ πᾶσαν αἵρεσιν ἐκκοπῆναι, ἀποδέξασθαι μὲν μετὰ
μείζονος τιμῆς καὶ πλείονος ἀγάπης τὸν συλλειτουργόν

1) ἰσ. προληφθέντας (= ληφθέντας) 2) γρ. τῷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἡμῶν, ὑμῶν δὲ Ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρον, τὸν εὐφράναντα ἡμᾶς ἐν τῇ παρουσίᾳ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ τοσοῦτον πόνον ὑποστάντα ὑπὲρ τοῦ εἰρήνην γενέσθαι καὶ παρ' ὑμῖν. Εὔχεσθε δὲ ὑπὲρ ἡμῶν ἁπάντων, ἵνα τὰ καλῶς ἔχειν δόξαντα, ταῦτα βέβαια μένῃ διὰ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ καὶ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐν ταύτῃ τῇ τῆς Συνόδου ἐπιστολῇ φανερὸν καθίστησιν, ὅτι οὐ μόνον Ἄρειον καὶ τοὺς ὁμοδόξους αὐτοῦ ἀνεθεμάτισαν, ἀλλὰ καὶ τὰς λέξεις τῆς δόξης αὐτοῦ· καὶ ὅτι περὶ τοῦ Πάσχα ὁμοφρονήσαντες ἐδέξαντο τὸν αἱρεσιάρχην Μελίτιον, τὴν μὲν ἀξίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἔχειν αὐτὸν συγχωρήσαντες· τὴν δὲ ἐξουσίαν τοῦ πράττειν αὐτόν τινα ὡς Ἐπίσκοπον, περιελόντες· δι' ἣν αἰτίαν νομίζω ἄχρι νῦν κεχωρίσθαι τῆς Ἐκκλησίας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ Μελιτιανούς, ὅτι περιεῖλεν ἡ Σύνοδος Μελετίου τὸ δύνασθαι. Ἱστέον δέ, ὅτι Ἄρειος βιβλίον συνέγραψε περὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης, ὃ ἐπέγραψε Θάλειαν· ἔστι δὲ ὁ χαρακτὴρ τοῦ βιβλίου χαῦνος καὶ διαλελυμένος, τοῖς σωταδίοις ἄσμασιν ἡτοι μέτροις παραπλήσιος· ὅπερ καὶ αὐτὸ τότε ἡ Σύνοδος ἀπεκήρυξεν· οὐ μόνη δὲ ἡ σύνοδος τοῦ γράψαι περὶ τῆς γενομένης εἰρήνης ἐφρόντισεν, ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος δι' οἰκείων γραμμάτων τῇ Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίᾳ ταῦτα ἐπέστειλεν.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως.

Ὑπὸ τοῦ Βαλίφ. (La Paix C-emme p. 3νυ Ντωρζῆς, νόδας τῶν χεσνῶν Κ-ίουρ!, ἀλλ ἀγνοουμένου ὑπό Ν τῶν βιβλ.

Ὁ Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς τῇ καθολικῇ Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίᾳ. Χαίρετε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Τελείαν παρὰ τῆς θείας Προνοίας εἰλήφαμεν χάριν, ἵνα πάσης πλάνης ἀπαλλαγέντες μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιγινώσκωμεν πίστιν· 85
Οὐδὲν λοιπὸν τῷ διαβόλῳ ἔξεστι καθ' ἡμῶν· πᾶν εἴ τι

η δ' ἂν κακοτεχνησάμενος ἐπεχείρισεν ἐκ βάθρων ἀνῄρηται. Τὰς διχονοίας, τὰ σχίσματα, τοὺς θορύβους ἐκείνους, καὶ τὰ τῶν διαφωνιῶν, ἵν' οὕτως εἴπω, θανάσιμα φάρμακα, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ κέλευσιν, ἡ τῆς ἀληθείας ἐνίκησε λαμπρότης. Ἕνα τοιγαροῦν ἅπαντες καὶ τῷ ὀνόματι προσκυνοῦμεν καὶ εἶναι πεπιστεύκαμεν. Ἵνα δὲ τοῦτο γένηται, ὑπομνήσει Θεοῦ, συνεκάλεσα εἰς τὴν Νικαέων πόλιν τοὺς πλείστους τῶν Ἐπισκόπων, μεθ' ὧν περ εἷς ἐξ ὑμῶν ἐγώ, ὁ συνθεράπων ὑμέτερος καθ' ὑπερβολὴν εἶναι χαίρων, καὶ αὐτὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν ἀνεδεξάμην. Ἠλέγχθη γοῦν ἅπαντα, καὶ ἀκριβῶς ἐξήτασται, ὅσα δι' ἀμφιβολίαν ἢ διχονοίας πρόφασιν ἐδόκει γεννᾶν. Καὶ φρισάσθω ἡ θεία μεγαλειότης, ἡλίκα καὶ ὡς δεινὰ τὰ περὶ τοῦ μεγάλου Σωτῆρος, περὶ τῆς ἐλπίδος καὶ ζωῆς ἡμῶν, ἀπρεπῶς ἐβλασφήμουν τινές, τἀναντία ταῖς θεοπνεύστοις Γραφαῖς καὶ τῇ ἁγίᾳ πίστει φθεγγόμενοί τε καὶ πιστεύειν ὁμολογοῦντες. Τριακοσίων γοῦν καὶ πλειόνων ἐπισκόπων, ἐπὶ σωφροσύνῃ τε καὶ ἁγνινοίᾳ θαυμαζομένων, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πίστιν, ἣ καὶ ταῖς ἀληθείαις καὶ ἀκριβείαις τοῦ θείου νόμου πέφυκε πίστις εἶναι, βεβαιούντων, μόνος Ἄρειος ἐφωράθη τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἠττημένος, καὶ τὸ κακὸν τοῦτο πρῶτον μὲν παρ' ὑμῖν, ἔπειτα καὶ παρ' ἑτέροις ἀσεβεῖ γνώμῃ διασπείρας. Ἀναδεξώμεθα τοιγαροῦν, ἣν ὁ παντοκράτωρ παρέσχε γνώμην· ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοὺς ἀγαπητοὺς ἡμῶν ἀδελφούς, ὧν ἡμᾶς τοῦ διαβόλου ἀναιδής τις ὑπηρέτης ἐχώρισεν. Ἐπὶ τὸ κοινὸν σῶμα, καὶ τὰ γνήσια ἡμῶν μέλη, σπουδῇ πάσῃ ἴωμεν. Τοῦτο γὰρ καὶ τῇ ἁγνινοίᾳ καὶ τῇ πίστει, καὶ τῇ ὁσιότητι τῇ ὑμετέρᾳ πρέπει, ἵνα τῆς πλάνης ἐλεγχθείσης ἐκείνου, ὃν τῆς ἀληθείας εἶναι ἐχθρὸν συνέστηκε, πρὸς τὴν θειαν ἐπανέλθητε χάριν. Ὁ γὰρ τοῖς τριακοσίοις ἥρεσεν ἐπισκό-

1) ἢ διαφ. τὸ δι' εἰς ἢ, ἢ ἀπαγορεύων ἢ ἢ. Μᾶλλον δὲ ἢ πρὸ τῶν φράσεως ἐκ τῆς καλλιγρ. ἐπαναλήψεως τῆς φράσεως (c. 55).

ποις, οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἢ τοῦ Θεοῦ γνώμη, μάλιστά γε ὅπου τὸ ἅγιον Πνεῦμα τοιούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ταῖς διανοίαις ἐγκείμενον, τὴν θείαν βούλησιν ἐξερώτισε. Διὸ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω, μηδεὶς ὑπερτιθέσθω, ἀλλὰ προθύμως πάντες εἰς τὴν ἀληθεστάτην ὁδὸν ἐπάνιτε· ἵν' ἐπειδὰν ὅσον οὐδέ πω πρὸς ὑμᾶς ἀφίκωμαι τὰς ὀφειλομένας τῷ παντεφόρῳ Θεῷ μεθ' ὑμῶν ὁμολογήσω χάριτας, ὅτι τὴν εἰλικρινῆ πίστιν ἐπιδείξας τὴν εὐκταίαν ὑμῖν ἀγάπην ἀποδέδωκεν. Ὁ Θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.» Ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς τοιαῦτα ἔγραφε τῷ Ἀλεξανδρέων δήμῳ, μηνύων ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε γέγονεν ὁ ὅρος τῆς πίστεως· ἀλλ' ὅτι μετὰ πολλῆς συζητήσεως καὶ δοκιμασίας αὐτὸν ὑπηγόρευσαν· καὶ οὐχ ὅτι τινὰ μὲν ἐλέχθη, τινὰ δὲ ἀπεσιγήθη, ἀλλ' ὅτι ὅσα πρὸς σύστασιν τοῦ δόγματος λεχθῆναι ἥρμοζε, πάντα ἐκινήθη· καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς ὡρίσθη, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐξητάσθη πρότερον· ὥστε πάντα ὅσα ἢ ἀμφιβολίας ἢ διχονοίας πρόφασιν ἐδόκει γεννᾶν, ταῦτα ἐκποδὼν γεγενῆσθαι. Τὸ κεφάλαιον γνώμην Θεοῦ τὴν πάντων τῶν ἐκεῖ συνελθόντων γνώμην καλεῖ καὶ Πνεύματι ἁγίῳ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων Ἐπισκόπων τὴν ὁμοφωνίαν γενέσθαι οὐκ ἀπιστεῖ. Σαβῖνος δὲ ὁ τῆς Μακεδονίου αἱρέσεως προεστώς, τούτοις μὲν ἐκὼν οὐ προσέχει· ἀλλ' ἰδιώτας καὶ μὴ ἔχειν γνῶσιν τοὺς ἐκεῖ συνελθόντας φησίν, κινδυνεύων καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα Εὐσέβιον ἐπὶ ἀγνωσίᾳ διαβάλλειν· καὶ οὐκ ἐνθυμεῖται, ὡς εἰ καὶ ἰδιῶται ἦσαν οἱ τῆς συνόδου, κατελάμποντο δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὐδαμῶς ἀστοχῆσαι τῆς ἀληθείας ἐδύναντο. Ἐπάκουσον γοῦν οἷα καὶ δι' ἑτέρας ἐπιστολῆς ὁ βασιλεύς, κατά τε Ἀρείου καὶ τῶν ὁμοδόξων αὐτοῦ νομοθετήσας, τοῖς πανταχοῦ Ἐπισκόποις τε καὶ λαοῖς διεπέμψατο.

1) προσθ. καὶ 2) βε ουπω

Δημόσιο Κεντρικό Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἄλλη ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου.

Νικητὴς Κωνσταντῖνος, Μέγιστος, Σεβαστός.
Ἐπισκόποις καὶ Λαοῖς.

ὁ Baliffol - Laraix C-enne p. 368 n.1. - Δωσεῖ ταύτην τόδαν.

«Τοὺς πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς μιμησάμενος Ἄρειος, δίκαιός ἐστι τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ὑπέχειν ἀτιμίαν. Ὥσπερ τοίνυν Πορφύριος ὁ τῆς θεοσεβείας ἐχθρός, συντάγματα παράνομα κατὰ τῆς θρησκείας συστησάμενος, ἄξιον εὑρετο μισθὸν καὶ τοιοῦτον, ὥστε ἐπονείδιστον μὲν αὐτὸν πρὸς τὸν ἑξῆς γενέσθαι χρόνον καὶ πλείστης ἀναπλησθῆναι κακοδοξίας, ἀφανισθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα, οὕτω καὶ νῦν ἔδοξεν Ἀρειόν τε καὶ τοὺς Ἀρείου ὁμογνώμονας Πορφυριανοὺς ⟨μὲν⟩ καλεῖσθαι, ἵν' ὧν τοὺς τρόπους μεμίμηνται, τούτων ἔχωσι καὶ τὴν προσηγορίαν. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ εἴ τι σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου συντεταγμένον εὑρίσκοιτο, τοῦτο πυρὶ παραδίδοσθαι· ἵνα μὴ
89 μόνον τὰ φαῦλα αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας ἀφανισθείη, ἀλλὰ μηδὲ ὑπόμνημα αὐτοῦ ὅλως ὑπολείποιτο. Ἐκεῖνο μέν τοι προαγορεύω, ὡς εἴ τις σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου συνταγὲν φωραθείη κρύψας. καὶ μὴ εὐθέως προσενεγκὼν πυρὶ κατα-
ἴσ. - σοι ναλώσῃ, τούτῳ θάνατος ἔσται ἡ ζημία· παραχρῆμα γὰρ ἄλοὺς ἐπὶ τούτῳ, κεφαλικὴν ὑποστήσεται τιμωρίαν. Θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι.»

Ἄλλη ἐπιστολή.

καὶ ταύτην ὁ Baliffol (αὐτόθι p. 394 n.1) Δώσω ὑμῖν ὅτως τόδαν, ὧν ἀκούσ. τῆς βασιλ. Κωνσταντίν.

Κωνσταντῖνος Σεβαστός, ταῖς Ἐκκλησίαις.

Πεῖραν λαβὼν ἐκ τῆς τῶν κοινῶν εὐπραξίας, ὅση τῆς θείας δυνάμεως πέφυκε χάρις, τοῦτόν τε πρὸ πάντων ἔκρινα εἶναί μοι προσήκειν σκοπόν, ὅπως παρὰ τοῖς μα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καριωτάτοις τῆς Καθολικῆς Ἐκκησίας πλήθεσι πίστις μία καὶ εἰλικρινὴς ἀγάπη, ὁμογνώμων τε περὶ τὸν παγκρατῆ Θεὸν εὐσέβεια τηρῆται· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἕτερος οὐχ οἷόν τε ἦν ἀκλινῆ καὶ βεβαίαν τάξιν λαβεῖν, εἰ μὴ εἰς ταὐτὸ πάντων ὁμοῦ ἢ τῶν γοῦν πλειόνων ἐπισκόπων συνελθόντων ἑκάστου τῶν προσηκόντων τῇ ἁγιωτάτῃ θρησκείᾳ διάκρισις γένοιτο, τούτου ἕνεκεν πλείστων ὅσων συναθροισθέντων, καὶ αὐτὸς δὲ καθάπερ εἷς ἐξ ὑμῶν ἐτύγχανον συμπαρών (οὐ γὰρ ἀρνησαίμην ἄν, ἐφ' ᾧ μάλιστα χαίρω, συνθεράπων ὑμέτερος πεφυκέναι'), ἄχρι τοσούτου ἅπαντα τῆς προσηκούσης τετύχηκεν ἐξετάσεως, ἄχρις οὗ ἡ τῷ πάντων ἐφόρῳ ἀρέσκουσα γνώμη πρὸς τὴν τῆς ἑνότητος συμφωνίαν εἰς φῶς προήχθη, ὡς μηδὲν ἔτι πρὸς διχόνοιαν, ἢ πίστεως ἀμφισβήτησιν ὑπολείπεσθαι. Ἔνθα καὶ περὶ τῆς τοῦ Πάσχα ἁγιωτάτης ἡμέρας γενομένης ζητήσεως, ἔδοξε κοινῇ γνώμῃ καλῶς ἔχειν, ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας πάντας τοὺς ἁπανταχοῦ ἐπιτελεῖν. Τί γὰρ ἡμῖν κάλλιον, τί δὲ σεμνότερον ὑπάρξαι δυνήσεται, τοῦ τὴν ἑορτὴν ταύτην, παρ' ἧς τὴν τῆς ἀθανασίας εἰλήφαμεν ἐλπίδα, μιᾷ τάξει καὶ φανερῷ λόγῳ παρὰ πᾶσιν ἀδιαπτώτως φυλάττεσθαι; καὶ πρῶτον μέν, ἀνάξιον ἔδοξεν εἶναι τὴν ἁγιωτάτην ἐκείνην ἑορτὴν τῇ τῶν Ἰουδαίων ἑπομένους συνηθείᾳ πληροῦν· οἱ τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ἀθεμίτῳ πλημμελήματι χράναντες εἰκότως τὰς ψυχὰς οἱ μιαροὶ τυφλώττουσιν. Ἔξεστι γὰρ, τοῦ ἐκείνων ἔθνους ἀποβληθέντος, ἀληθεστέρᾳ τάξει, ἣν ἐκ πρώτης τοῦ πάθους ἡμέρας μέχρι τοῦ παρόντος ἐφυλάξαμεν, καὶ ἐπὶ τοὺς μέλλοντας αἰῶνας τὴν τῆς ἐπιτηρήσεως ταύτης συμπλήρωσιν ἐγγίγνεσθαι. Μηδὲν τοίνυν ἔστω ὑμῖν κοινὸν μετὰ τοῦ ἐχθίστου τῶν Ἰουδαίων ὄχλου. Εἰλήφαμεν παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἑτέραν ὁδόν. Πρόκειται γὰρ δρόμος τῇ ἱερωτάτῃ ἡμῶν

ἔθους

θρησκεία καὶ νόμιμος καὶ πρέπων. Τούτου συμφώνως ἀντιλαμβανόμενοι τῆς ἐχθρᾶς[1] ἐκείνης ἑαυτοὺς συνειδήσεως ἀποσπάσωμεν, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι. Ἔστι γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀτοπώτατον ἐκείνους αὐχεῖν, ὡς ἄρα παρεκτὸς τῆς αὐτῶν διδασκαλίας ταῦτα φυλάττειν οὐκ ἦμεν ἱκανοί. Τί δὲ φρονεῖν ἐκεῖνοι ὀρθὸν δυνήσονται, οἳ μετὰ τὴν κυριακτονίαν ἐκείνην ἐκστάντες τῶν φρενῶν, ἄγονται οὐ λογισμῷ τινι, ἀλλ' ὁρμῇ ἀκατασχέτῳ, ὅποι ἂν αὐτοὺς ἡ ἐμ-
92 φυτος αὐτῶν ἀγάγῃ μανία; Ἐκεῖθεν τοίνυν κἂν τούτῳ τῷ μέρει τὴν ἀλήθειαν οὐχ ὁρῶσιν, ὡς ἀεὶ κατὰ πλεῖστον αὐτοὺς πλανωμένους, ἀντὶ τῆς προσηκούσης ἐπανορθώσεως, ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει δεύτερον τὸ Πάσχα ἐπιτελεῖν. Τίνος οὖν χάριν τούτοις ἐπόμεθα, οἳ δεινὴν πλάνην νοσεῖν ὡμολόγηνται; δεύτερόν γε τὸ Πάσχα ἐν ἑνὶ ἐνιαυτῷ οὐκ ἄν ποτε ποιεῖν ἀνεξώμεθα[2]. Ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτα μὴ πρόκειτο, τὴν ὑμετέραν ἀγχίνοιαν ἐχρῆν. καὶ διὰ σπουδῆς καὶ δι' εὐχῆς ἔχειν πάντοτε ἐν μηδενὸς ὁμοιότητι τὸ καθαρὸν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς κοινωνεῖν, ἢ δοκεῖν ἀνθρώπων ἔθεσι παγκάκων· πρὸς τούτοις κἀκεῖνο πάρεστι συνορᾶν, ὡς ἐν τηλικούτῳ πράγματι καὶ τοιαύτῃ θρησκείας ἑορτῇ διαφωνίαν ὑπάρχειν ἐστὶν ἀθεώτατον. Μίαν γὰρ
ἢ ὑμῖν τὴν τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας ἡμέραν, τουτέστι τὴν
ἢ τοῦ ἁγιωτάτου πάθους, ὁ ὑμέτερος παρέδωκε Σωτήρ, μίαν
ἧς εἶναι τὴν Καθολικὴν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν βεβούληται, ἣν
εἰ καὶ τὰ μάλιστα εἰς πολλούς τε καὶ διαφόρους τόπους τὰ μέρη διήρηται, ἀλλ' ὅμως ἑνὶ πνεύματι, τουτέστι τῷ θείῳ βουλήματι, θάλπεται. Λογισάσθω δὲ ἡ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ἀγχίνοια, ὅπως ἐστὶ δεινόν τε καὶ ἀπρεπές, κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας, ἑτέρους μὲν ταῖς νηστείαις σχολάζειν, ἑτέρους δὲ συμπόσια τελεῖν· καὶ μετὰ τὰς τοῦ Πάσχα ἡμέρας, ἄλλους μὲν ἐν ἑορταῖς καὶ ἀνέσεσιν ἐξεταζεσθαι, ἄλ-

1) μ. ἐχθρᾶ. 2) ἀνεξόμεθα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λους δὲ ταῖς ὡρισμέναις ἐκδεδόσθαι νηστείαις. Διὰ τοῦτο γοῦν τῆς προσηκούσης ἐπανορθώσεως τυχεῖν καὶ πρὸς μίαν διατύπωσιν ἄγεσθαι τοῦτο ἡ θεία Πρόνοια βούλεται, ὡς ἔγωγε ἅπαντας ἡγοῦμαι συνορᾶν. Ὅθεν ἐπειδὴ τοῦτο οὕτως ἐπανορθοῦσθαι προσῆκεν, ὡς μηδὲν μετὰ τοῦ τῶν πατροκτόνων τε καὶ κυριοκτόνων ἐκείνων ἔθνους εἶναι κοινόν, ἔστι τε τάξις εὐπρεπής, ἣν ἅπασαι τῶν δυτικῶν τε καὶ μεσημβρινῶν καὶ ἀρκτῴων τῆς οἰκουμένης μερῶν παραφυλάττουσιν αἱ Ἐκκλησίαι καί τινες τῶν κατὰ τὴν ἑῴαν τόπων· ὧν ἕνεκεν ἐπὶ τοῦ παρόντος καλῶς ἔχειν ἅπαντες ἡγήσαντο καὶ αὐτὸς δὲ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγχινοίᾳ ἀρέσειν ὑπεσχόμην, ἵν' ὅπερ ἂν κατὰ τὴν Ρωμαίων πόλιν, Ἰταλίαν τε καὶ Ἀφρικήν, ἅπασαν Αἴγυπτον, Ἱσπανίας, Γαλλίας, Βρεττανίας, Λιβύην, ὅλην Ἑλλάδα, Ἀσιανήν τε διοίκησιν καὶ Ποντικήν, καὶ Κιλικίαν, μιᾷ καὶ συμφώνῳ φυλάττηται γνώμῃ, ἁσμένως τοῦτο καὶ ἡ ὑμετέρα προσδέξηται σύνεσις, λογιζομένη ὡς οὐ μόνον πλεῖόν ἐστιν ὁ τῶν κατὰ τοὺς προειρημένους τόπους Ἐκκλησιῶν ἀριθμός, ἀλλὰ καὶ ὡς τοῦτο μάλιστα κοινῇ πάντας ὁσιώτατόν ἐστι βούλεσθαι, ὅπερ καὶ ὁ ἀκριβὴς ἀπαιτεῖν δοκεῖ λόγος καὶ οὐδεμίαν μετὰ τῆς Ἰουδαίων ἐπιορκίας ἔχειν κοινωνίαν. Ἵνα δὲ τὸ κεφαλαιωδέστατον συντόμως εἴπω, κοινῇ πάντων ἥρεσε κρίσει, τὴν ἁγιωτάτην τοῦ Πάσχα ἑορτὴν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συντελεῖσθαι. Οὐδὲ γὰρ πρέπει ἐν τοιαύτῃ ἁγιότητι εἶναί τινα διαφοράν· καὶ 93
κάλλιον ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ ταύτῃ, ἐν ᾗ οὐδεμία ἔσται ἀλλοτρίας πλάνης καὶ ἁμαρτήματος ἐπιμιξία. Τούτων οὕτω στοιχούντων ἁσμένως δέχεσθαι τὴν οὐρανίαν καὶ θείαν ὡς ἀληθῶς ἐντολήν. Πᾶν γὰρ ὅ,τι [δ]ἂν ἐν τοῖς ἁγίοις τῶν Ἐπισκόπων συνεδρίοις πράττηται, τοῦτο πρὸς τὴν θείαν βούλησιν ἔχει τὴν ἀναφοράν. Διὸ πᾶσι τοῖς

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Θέρμου

ἀγαπητοῖς ἡμῶν ἀδελφοῖς ἐμφανίσαντες τὰ προγεγραμμένα ἤδη καὶ τὸν προειρημένον λόγον καὶ τὴν παρατήρησιν τῆς ἁγιωτάτης ἡμέρας ὑποδέχεσθαί τε καὶ διατάττειν ὀφείλετε, ἵν' ἐπειδὰν πρὸς τὴν πάλαι μοι ποθουμένην τῆς ὑμετέρας διαθέσεως ὄψιν ἀφίκωμαι, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὴν ἁγίαν μεθ' ἡμῶν ἑορτὴν ἐπιτελέσαι δυνηθῶ καὶ πάντων ἕνεκεν μεθ' ὑμῶν εὐδοκήσω, συνορῶν τὴν διαβολικὴν ὠμότητα ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως διὰ τῶν ἡμετέρων πράξεων ἀνῃρημένην, ἀκμαζούσης πανταχοῦ τῆς ὑμετέρας πίστεως καὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας· ὁ Θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.»

ὑμῶν

Ἄλλη ἐπιστολὴ πρὸς Εὐσέβιον.

Νικητὴς Κωνσταντῖνος, Μέγιστος, Σεβαστός, Εὐσεβίῳ.

«Ἕως τοῦ παρόντος χρόνου, τῆς ἀνοσίου βουλήσεως καὶ τυραννίδος τοὺς ὑπηρέτας τοῦ Σωτῆρος Θεοῦ διωκούσης, πεπίστευκα καὶ ἀκριβῶς ἐμαυτὸν πέπεικα, πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τὰ ἔργα, ἢ ὑπὸ ἀμελείας διεφθάρθαι ἢ φόβῳ τῆς ἐπικειμένης ἐνεργείας ἐλάττονα τῆς ἀξίας γεγενῆσθαι, ἀδελφὲ προσφιλέστατε· Νυνὶ δὲ τῆς ἐλευθερίας ἀποδοθείσης, καὶ τοῦ δράκοντος ἐκείνου Λικιννίου τοῦ διώκτου ἀπὸ τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως, Θεοῦ τοῦ μεγίστου προνοίᾳ, ἡμετέρᾳ δὲ ὑπηρεσίᾳ, διωχθέντος, ἡγοῦμαι καὶ πᾶσι φανερὰν γενέσθαι τὴν θείαν δύναμιν, καὶ τοὺς ἢ φόβῳ ἢ ἀπιστίᾳ ἢ ἁμαρτήμασί τισι περιπεσόντας, ἐπιγνόντας δὲ τὸν ὄντως ὄντα Θεόν, ἥξειν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθὴν τοῦ βίου κατάστασιν. Ὅσων τοίνυν ἢ αὐτὸς προίστασαι Ἐκκλησιῶν, ἢ ἄλλους τοὺς κατὰ τόπον προϊ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σταμένους Ἐπισκόπους, Πρεσβυτέρους τε ἢ Διακόνους εἶσθα, ὑπόμνησον σπουδάζειν περὶ τὰ ἔργα τῶν Ἐκκλησιῶν, ἢ ἐπανορθοῦσθαι τὰ ὄντα, ἢ εἰς μείζονα αὔξειν, ἢ ἔνθα ἂν ἡ χρεία ἀπαιτῇ, καινὰ ποιεῖν. Αἰτήσεις δὲ καὶ αὐτὸς, καὶ διὰ σοῦ οἱ λοιποὶ τὰ ἀναγκαῖα, παρά τε τῶν ἡγεμονευόντων, καὶ τῆς ἐπαρχιακῆς τάξεως· τούτοις γὰρ ἐπεστάλη, πάσῃ σπουδῇ ἐξυπηρετήσασθαι τοῖς ὑπὸ τῆς 96
σῆς ὁσιότητος λεγομένοις· ὁ Θεὸς διαφυλάξοι σε, ἀγαπητὲ ἀδελφέ».Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς, πρὸς τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν Ἐπισκόπους ἐπέστειλεν. Ὁποῖα δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν ἱερῶν βιβλίων κατασκευῆς πρὸς Εὐσέβιον ἔγραψε τὸν Παλαιστῖνον, ἐξ αὐτῶν τῶν γραμμάτων καταμαθεῖν εὐπετές.

Νικητὴς Κωνσταντῖνος, Μέγιστος, Σεβαστός, Εὐσεβίῳ Καισαρείας.

«Κατὰ τὴν ἐπώνυμον ἡμῖν πόλιν, τῆς τοῦ Σωτῆρος Θεοῦ συναιρομένης προνοίας, μέγιστον πλῆθος ἀνθρώπων τῇ ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ ἀνατέθεικεν ἑαυτό, ὡς πάντων ἐκεῖσε πολλὴν λαβόντων αὔξησιν. Σφόδρα τοίνυν ἄξιον καταφαίνεται, καὶ Ἐκκλησίας ἐν αὐτῇ κατασκευασθῆναι πλείους. Τοιγάρτοι δέδεξο προθυμότατα τὸ δόξαν τῇ ἡμετέρᾳ προαιρέσει· πρέπον κατεφάνη δηλῶσαι τοῦτο τῇ σῇ συνέσει, ὅπως ἂν πεντήκοντα σωμάτια ἐν διφθέραις ἐγκατασκεύοις, εὐανάγνωστά τε καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν εὐπαρακόμιστα, ὑπὸ τεχνητῶν καλλιγράφων, καὶ ἀκριβῶς τὴν τέχνην ἐπισταμένων, γραφῆναι κελεύσειας, τῶν θείων τ
δηλαδὴ Γραφῶν, ὧν μάλιστα τὴν ἐπισκευὴν καὶ τὴν χρῆσιν, τῷ τῆς Ἐκκλησίας λόγῳ ἀναγκαίαν εἶναι γινώσκεις. Ἀπέσταλται δὲ γράμματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τος πρὸς τὸν τῆς διοικήσεως καθολικόν, ὅπως ἂν πάντα τὰ πρὸς τὴν ἐπισκευὴν αὐτῶν ἐπιτήδεια παρασχεῖν φροντίσειε· ἵνα γὰρ ὡς τάχιστα τὰ γραφέντα σωμάτια κατασκευασθείη, τῆς σῆς ἐπιμελείας ἔργον τοῦτο γενήσεται. καὶ γὰρ δύο δημοσίων ὀχημάτων ἐξουσίαν εἰς διακομιδὴν ἐκ τῆς αὐθεντίας τοῦ γράμματος ἡμῶν τούτου λαβεῖν σε προσήκει. Οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὰ καλῶς γραφέντα καὶ μέχρι τῶν ἡμετέρων ὄψεων ῥᾷστα διακομισθείη, ἑνὸς δηλαδὴ τοῦτο πληροῦντος τῶν ἐκ τῆς σῆς Ἐκκλησίας Διακόνων, ὃς ἐπειδὰν ἀφίκηται πρὸς ἡμᾶς, τῆς ἡμετέρας πειραθήσεται φιλανθρωπίας. Ὁ Θεός σε διαφυλάξοι, ἀδελφὲ ἀγαπητέ.»

Ἄλλη ἐπιστολὴ πρὸς Μακάριον.

Νικητὴς Κωνσταντῖνος, Μέγιστος, Σεβαστός, Μακαρίῳ Ἱεροσολύμων.

Τοσαύτη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐστιν ἡ χάρις, ὡς μηδεμίαν λόγων χορηγίαν τοῦ παρόντος πράγματος ἀξίαν εἶναι δοκεῖν. Τὸ γὰρ γνώρισμα τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πάθους ὑπὸ τῇ γῇ πάλαι κρυπτόμενον, τοσαύταις ἐτῶν περιόδοις λαθεῖν, ἄχρις οὗ διὰ τῆς τοῦ κοινοῦ πάντων ἐχθροῦ ἀναιρέσεως, ἐλευθερωθεῖσι τοῖς ἑαυτοῦ θεράπουσιν ἀναλάμπειν ἔμελλε, πᾶσαν ἔκπληξιν ὡς ἀληθῶς ὑπερβαίνει. Εἰ γὰρ πάντες οἱ διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης εἶναι δοκοῦντες σοφοί, εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες, ἄξιόν τι τοῦ πράγματος ἐθελήσωσιν εἰπεῖν, οὐδ' ἂν πρὸς τὸ βραχύτατον ἀμιλληθῆναι δυνήσονται· ἐπὶ τοσούτῳ πᾶσαν ἀνθρωπίνου λογισμοῦ χωρητικὴν φύσιν ἡ τοῦ θαύματος τούτου πίστις ὑπερβαίνει, ὅσῳ τῶν ἀν-

* ἡμ. δ. ἐπιφ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θρωπίνων τὰ οὐράνια συνέστηκεν εἶναι δυνατώτερα. Διὰ τοῦτο γοῦν οὗτος ἀεὶ καὶ πρῶτος καὶ μόνος ἔστι μοι σκοπός, ἵν' ὥσπερ ἑαυτὴν ὀσημέραι καινοτέροις θαύμασιν, ἡ τῆς ἀληθείας πίστις ἐνδείκνυσιν, οὕτω καὶ αἱ ψυχαὶ πάντων ἡμῶν περὶ τὸν ἅγιον νόμον, σωφροσύνῃ καὶ ὁμογνώμονι προθυμίᾳ, σπουδαιότεραι γίγνοιντο. Ὅπερ ἐπειδὴ πᾶσιν εἶναι νομίζω φανερόν, ἐκεῖνο μάλιστά σε πεπεῖσθαι βούλομαι, ὡς ἄρα πάντων μοι μέλει μᾶλλον ὅπως τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον τόπον, ὃν Θεοῦ προστάγματι αἰσχίστης εἰδώλου προσθήκης, ὥσπερ τινὸς ἐπικειμένου βάρους ἐκούρισα, ἅγιον μὲν ἐξ ἀρχῆς Θεοῦ κρίσει γεγενημένον, ἁγιώτερον δὲ ἀποφανθέντα, ἀφ' οὗ τὴν τοῦ Σωτηρίου πάθους πίστιν εἰς φῶς προήγαγεν, οἰκοδομημάτων κάλλει κοσμήσωμεν. Προσήκει τοίνυν τὴν σὴν ἀγχίνοιαν οὕτω διατάξαι τε καὶ ἑκάστου τῶν ἀναγκαίων ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὡς οὐ μόνον βασιλικὴν τῶν πανταχοῦ βελτίονα, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα γενέσθαι, ὡς πάντα τὰ ἐφ' ἑκάστης πόλεως καλλιστεύοντα ὑπὸ τοῦ κτίσματος τούτου νικᾶσθαι· καὶ περὶ μὲν τῆς τῶν τοίχων ἐργασίας τε καὶ καλλιεργίας, Δρακιλλιανῷ τῷ ἡμετέρῳ φίλῳ, διέποντι τῶν λαμπροτάτων ἐπάρχων τὰ μέρη, καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι παρ' ἡμῶν ἐγκεχειρίσθαι τὴν φροντίδα γίνωσκε. Κεκέλευσται γὰρ ὑπὸ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας, καὶ τεχνίτας, καὶ ἐργάτας καὶ πάνθ' ὅσα περὶ τὴν οἰκοδομὴν ἀναγκαῖα τυγχάνειν, παρὰ τῆς σῆς καταμάθειεν ἀγχινοίας, παραχρῆμα διὰ τῆς ἐκείνων προνοίας ἀποσταλῆναι. Περὶ δὲ τῶν κιόνων, ἢ τῶν μαρμάρων, ἃ[δ]ἂν νομίσῃς εἶναι τιμιώτερά τε καὶ χρησιμώτερα, αὐτὸς συνόψεως γενομένης πρὸς ἡμᾶς γράψαι σπούδασον, ἵν' ὅσων[δ]ἂν καὶ ὁποίων χρείαν εἶναι διὰ τοῦ γράμματος ἐπιγνῶμεν, ταῦτα πανταχόθεν μετενεχθῆναι δυνηθῇ. Τὸν γὰρ τοῦ κόσμου θαυμασιώτερον

* κ. τ. ἑ. δὲ περιτίθης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τόπον κατ' ἀξίαν φαιδρύνεσθαι δίκαιον. Τὴν δὲ τῆς βασιλικῆς καμάραν, πότερον λακωναρίαν ἢ διά τινος ἑτέρας ἐργασίας γενέσθαι δοκεῖ, παρὰ σοῦ γνῶναι βούλομαι. Εἰ γὰρ λακωναρία μέλλοι εἶναι, δυνήσεται καὶ χρυσῷ καλλωπισθῆναι τὸ λειπόμενον, ἵνα ἡ σὴ ὁσιότης τοῖς προειρημένοις δικασταῖς ἧ τάχος γνωρισθῆναι ποιήσῃ, ὅσων τε καὶ ἐργατῶν καὶ τεχνητῶν καὶ ἀναλωμάτων χρεία. Καὶ πρὸς ἐμὲ εὐθέως ἀνενεγκεῖν σπούδασον οὐ μόνον περὶ τῶν μαρμάρων τε καὶ κιόνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λακωναριῶν, εἴ γε τοῦτο κάλλιον ἐπικρίνειας. Ὁ Θεός σε διαφυλάξοι, ἀδελφὲ ἀγαπητέ.» Καὶ ἄλλας δὲ ἐπιστολὰς ὁ βασιλεὺς κατὰ Ἀρείου καὶ τῶν ὁμοδόξων αὐτοῦ πανηγυρικώτερον
100 γράψας, πανταχοῦ κατὰ πόλεις προσέθηκε διακωμῳδῶν καὶ τῆς εἰρωνείας τῷ ἤθει διαβάλλων αὐτόν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Νικομηδεῦσι κατὰ Εὐσεβίου καὶ Θεόγνιδος γράφων, καθάπτεται μὲν τῆς Εὐσεβίου κακοτροπίας, οὐ μόνον ἐπὶ τῷ Ἀρειανισμῷ, ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ τυράννῳ ἤδη πρότερον εὐνοῶν, τοῖς αὐτοῦ πράγμασιν ἐπεβούλευσε· παρήνει δὲ ἕτερον ἑλέσθαι ἐπίσκοπον ἀντ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὰς περὶ τούτων ἐπιστολάς, διὰ τὸ ἐν αὐταῖς μῆκος, ἐνταῦθα προσγράψαι περιττὸν εἶναι ἐνόμισα. Ἐξέστω δὲ τοῖς βουλομένοις, ἀναζητῆσαι καὶ ἐπιτυγχάνειν αὐταῖς. Καὶ περὶ τούτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

* Ὁ Val. pace Lipsii μεταξὺ καμαρωτὸν καὶ λακωνικὸν τὸ λειπόμενον ἵνα κτλ. 1) Ἰσ. προέδηκε 2) Ἰσ. ἔθει 3) χρ. ἐνεργάτων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὅτι καὶ τὸν Ναυατιανῶν ἐπίσκοπον Ἀκέσιον κεκλήκει εἰς τὴν Σύνοδον ὁ Βασιλεύς.

Κινεῖ δέ με ἡ τοῦ Βασιλέως σπουδή, καὶ ἑτέρου πράγματος μνήμην ποιήσασθαι τῆς αὐτοῦ γνώμης, ὅπως ἐφρόντιζε τῆς εἰρήνης. Τῆς γὰρ Ἐκκλησιαστικῆς ὁμονοίας πρόνοιαν ποιούμενος, κέκληκε πρὸς τὴν σύνοδον καὶ Ἀκέσιον, τῆς τῶν Ναυατιανῶν θρησκείας ἐπίσκοπον. Μετὰ οὖν τὸ γραφῆναι καὶ ὑπογραφῆναι παρὰ τῆς συνόδου τὸν ὅρον τῆς πίστεως ἠρώτα ὁ Βασιλεὺς τὸν Ἀκέσιον, εἰ καὶ αὐτὸς τῇ πίστει συντίθεται, καὶ τῷ ὁρισμῷ τῆς τοῦ Πασχα ἑορτῆς. Ὁ δὲ οὐδὲν κοινόν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, ἡ σύνοδος ὥρισεν. Οὕτω γὰρ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς· ἐκ τῶν 101
ἀποστολικῶν χρόνων παρείληφα καὶ τὸν ὅρον τῆς πίστεως καὶ τὸν χρόνον τῆς τοῦ Πάσχα ἑορτῆς. Ἐπανερομένου οὖν τοῦ βασιλέως, διὰ τί οὖν τῆς κοινωνίας χωρίζῃ; ἐκεῖνος τὰ ἐπὶ Δεκίου γενόμενα κατὰ τὸν διωγμὸν ἐδιδάσκε καὶ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ αὐστηροῦ κανόνος ἔλεγεν, ὡς ἄρα οὐ χρὴ τοὺς μετὰ τὸ βάπτισμα ἡμαρτηκότας ἁμαρτίαν, ἣν πρὸς θάνατον καλοῦσιν αἱ θεῖαι Γραφαί, τῆς κοινωνίας τῶν θείων μυστηρίων ἀξιοῦσθαι, ἀλλ' ἐπὶ μετάνοιαν μὲν αὐτοὺς προτρέπειν, ἐλπίδα δὲ τῆς ἀφέσεως μὴ παρὰ τῶν ἱερέων, ἀλλὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐνδέχεσθαι, τοῦ δυναμένου καὶ ἐξουσίαν ἔχοντος συγχωρεῖν ἁμαρτήματα. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀκεσίου, ἐπειπεῖν τὸν Βασιλέα· Θές, ὦ Ἀκέσιε, κλίμακα καὶ μόνος ἀνάβηθι εἰς τὸν οὐρανόν." Τούτων οὔτε ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, οὔτε ἄλλος τε ἐμνη-

1) καινόν 2) τις (Μ.) 3) με ἐκδέχεσθαι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μόνευσε πώποτε. Ἐγὼ δὲ παρὰ ἀνδρὸς ἤκουσα οὐδαμῶς ψευδομένου, ὃς παλαιός τε ἦν σφόδρα, καὶ ὡς ἱστορήσας τὰ κατὰ τὴν Σύνοδον ἔλεγεν· ὅθεν καὶ τεκμαίρομαι τοῦτο πεπονθέναι τοὺς σιωπῇ ταῦτα παραπεμψαμένους, ὅ πολλοὶ τῶν ἱστορίας συγγραψαμένων πεπόνθασιν. Ἐκεῖνοι γὰρ πολλὰ παραλείπουσιν ἢ προσπάσχοντές τισιν ἢ προσώποις χαριζόμενοι. Τὰ μὲν οὖν Ἀκεσίου τοσαῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ Παφνουτίου τοῦ ἐπισκόπου.

Ἐπεὶ δὲ Παφνουτίου καὶ Σπυρίδωνος ποιήσασθαι μνήμην ἀνωτέρω ἐπηγγειλάμεθα, εὔκαιρον ἐνταῦθα περὶ αὐτῶν εἰπεῖν. Παφνούτιος γὰρ μιᾶς πόλεως τῶν ἄνω Θηβῶν ἐπίσκοπος ἦν. Οὕτω δὲ ἦν ἀνὴρ θεοφιλής, ὡς καὶ σημεῖα θαυμαστὰ γίνεσθαι ὑπ' αὐτοῦ. Οὗτος ἐν καιρῷ τοῦ διωγμοῦ τὸν ὀφθαλμὸν ἐξεκόπη. Σφόδρα δὲ ὁ βασιλεὺς ἐτίμα τὸν ἄνδρα, καὶ συνεχῶς ἐπὶ τὰ βασίλεια μετεπέμπετο, καὶ τὸν ἐξορωρυγμένον ὀφθαλμὸν κατεφίλει. Τοσαύτη προσῆν τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ εὐλάβεια. Ἐν μὲν οὖν τοῦτο περὶ Παφνουτίου εἰρήσθω. Ὃ δὲ πρὸς λυσιτέλειαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ κόσμον τῶν Ἱερωμένων διὰ τὴν αὐτοῦ συμβουλὴν γέγονε, τοῦτο διηγήσομαι. Ἐδόκει τοῖς ἐπισκόποις νόμον νεαρὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰσφέρειν, ὥστε τοὺς ἱερωμένους, λέγω δὲ ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, μὴ συγκαθεύδειν ταῖς γαμεταῖς, ἃς ἔτι λαϊκοὶ ὄντες ἠγάγοντο. Καὶ ἐπεὶ περὶ τούτου βουλεύεσθαι προὔκειτο, διαναστὰς ἐν μέσῳ τοῦ συλλόγου τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπισκόπων ὁ Παφνούτιος ἐδόα μακρά, μὴ βαρὺν ζυγὸν ἐπιθεῖναι τοῖς ἱερωμένοις ἐκδράσι[1], τίμιον[2] εἶναι καὶ τὴν κοίτην, καὶ αὐτὸν ἀμίαντον τὸν γάμον λέγων, μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀκριβείας. μᾶλλον τὴν Ἐκκλησίαν προσβλάψωσιν· οὐ γὰρ πάντας δύνασθαι φέρειν τῆς ἀπαθείας τὴν ἄσκησιν, οὐδὲ ἴσως φυλαχθήσεσθαι τὴν σωφροσύνην τῆς ἑκάστου γαμετῆς. Σωφροσύνην δὲ ἐκάλει καὶ τῆς νομίμου γυναικὸς τὴν συνέλευσιν. Ἀρκεῖσθαί τε τὸν φθάσαντα κλήρου τυχεῖν μηκέτι ἐπὶ γάμον ἔρχεσθαι, κατὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀρχαίαν παράδοσιν· μήτε μὴν ἀποζεύγνυσθαι ταύτης, ἣν ἅπαξ ἤδη πρότερον λαϊκὸς ὢν ἠγάγετο. Καὶ ταῦτ' ἔλεγεν ἄπειρος ὢν γάμου καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν γυναικός· ἐκ παιδὸς γὰρ ἐν ἀσκητηρίῳ ἀνετέθραπτο καὶ ἐπὶ σωφροσύνῃ εἰ καί τις ἄλλος περιβόητος ὤν. Πείθεται πᾶς ὁ τῶν ἱερωμένων σύλλογος τῇ[3] Παφνουτίου λόγοις. Διὸ καὶ τὴν περὶ τούτου ζήτησιν ἀπεσίγησαν, τῇ γνώμῃ τῶν βουλομένων ἀπέχεσθαι τῆς ὁμιλίας τῶν γαμετῶν καταλείψαντες. Καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ Παφνουτίου.

τοῖς

1) γρ. ἀνδράσι, 2) διορθ. τίμιον εἶναι τὸν γάμον καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον λέγων, 3) γρ. τοῖς

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ Σπυρίδωνος τοῦ Κυπρίων Ἐπισκόπου.

Περὶ δὲ Σπυρίδωνος τοσαύτη τῷ[1] ποιμένι προσῆν ὁσιότης, ὡς καὶ[2] ἀξιωθῆναι αὐτὸν καὶ ἀνθρώπων ποιμένα γενέσθαι. Ὅς μιᾶς τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ὀνόματι Τριμιθοῦντος, τὴν ἐπισκοπὴν ἐκεκλήρωτο. Διὰ δὲ ἀτυφίαν

1) ἴσ. αὐτῷ, ποιμένι ὄντι, προσῆν ὁσιότης, 2) ἴσ. ὥστε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολλήν. ἐχόμενος τῆς ἐπισκοπῆς ἐποίμαινε καὶ τὰ πρό-
βατα. Πολλὰ μὲν οὖν τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα. Ἑνὸς δὲ
ἢ δύο ἐπιμνησθήσομαι, ἵνα μὴ ἔξω τοῦ προκειμένου δόξω
πλανᾶσθαι. Μεσούσης ποτὲ νυκτὸς κλέπται ταῖς ἐπαύ-
λεσι τῶν προβάτων λαθραίως ἐπελθόντες ἁφαιρεῖσθαι
τῶν προβάτων ἐσπούδαζον. Ὁ Θεὸς δὲ ἄρα, ὁ τὸν ποιμένα
σώζων, ἔσωζε καὶ τὰ πρόβατα. Οἱ γὰρ κλέπται ἀοράτῳ
δυνάμει παρὰ ταῖς ἐπαύλεσιν ἐδέδεντο. Ὄρθρος τε ἦν καὶ
ἦκε παρὰ τὰ ποίμνια. Ὡς δὲ εὗρεν ὀπίσω τὰς χεῖρας
ἔχοντας, ἔγνω τὸ γεγονός· καὶ εὐχόμενος λύει τοὺς κλέ-
105 πτας πολλά τε νουθετήσας καὶ παραινέσας ἐκ δικαίων πο-
νῶν σπουδάζειν. μὴ μὴν ἐξ ἀδικίας λαμβάνειν κριόν τε
αὐτοῖς χαρισάμενος ἀπέλυσε· καὶ χαριέντως ἐπιφθεγξά-
μενος, ἵνα μή, φησί, μάτην ἠγρυπνηκότες φανείητε. Ἔ
μὲν δὴ τοῦτο τῶν περὶ Σπυρίδωνος θαυμάτων. Ἕτερον δὲ
τοιοῦτον· ἦν αὐτῷ θυγάτηρ παρθένος, τῆς τοῦ πατρὸς εὐ-
λαβείας μετέχουσα, τοὔνομα Εἰρήνη. Ταύτῃ γνώριμός τι
πολύτιμον παρέθετο κόσμιον· ἡ δὲ ἀσφαλέστερον ποιοῦσα
γῇ τὴν παρακαταθήκην ἔκρυψε. Μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸν βίο
ἀπέλιπεν. Ἦκει μετὰ χρόνον ὁ παραθέμενος. Μὴ εὑρὼν τ
τὴν παρθένον, ἐμπλέκεται τῷ πατρί, νῦν μὲν ἐγκαλῶν, ἔστ
δὲ ὅτε καὶ παρακαλῶν. Ἐπεὶ δὲ συμφορὰν ἐποιεῖτο τὴν τ
παραθεμένου ζημίαν ὁ γέρων, ἐλθὼν ἐπὶ τὸ μνῆμα τῆς θ
γατρός, ἐπεκαλεῖτο τὸν θεόν, πρὸ καιροῦ δεῖξαι αὐτῷ τ
ἐπαγγελλομένην ἀνάστασιν· καὶ τῆς ἐλπίδος οὐχ ἥμαρ
Ζῶσα γὰρ αὖθις ἡ παρθένος, φαίνεται τῷ πατρί, καὶ τ
τόπον σημάνασα, ἔνθα τὸ κόσμιον ἀπεκέκρυπτο, αὖθ
ἀπεχώρει. Τοιοῦτοι ἄνδρες ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ βασ
λέως Κωνσταντίνου κατὰ τὰς ἐκκλησίας ἐξέλαμπ
Ταῦτα δὲ ἐγὼ καὶ ἀκοῇ παρὰ πολλῶν Κυπρίων παρέλαβ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ συντάγματι Ρουφίνου τινὸς Πρεσβυτέρου ἐνέτυχον, ρωμαϊκῇ λέξει συγγεγραμμένῳ· ἀφ' ὧν ταῦτα καὶ ἕτερά τινα τῶν μετ' οὐ πολὺ ῥηθησομένων συνήγαγον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ Εὐτυχιανοῦ τοῦ Μοναχοῦ.

Ἤκουσα δὲ ἐγὼ καὶ περὶ Εὐτυχιανοῦ, θεοφιλοῦς ἀνδρὸς κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀκμάσαντος, Ὃς καὶ αὐτὸς τῆς ἐκκλησίας τῶν Ναυατιανῶν τυγχάνων, παραπλήσια ἔργα ποιῶν ἐθαυμάζετο. Τίς τε' ὁ περὶ τούτου διηγησάμενος, ἐρῶ μετὰ ἀκριβείας. καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι, κἂν δόξω τισὶν ἀπεχθάνεσθαι. Αὐξάνων τις τῆς Ναυατιανῶν ἐκκλησίας πρεσβύτερος μακροβιώτατος γέγονεν· ὃς καὶ τῇ ἐν Νικαίᾳ Συνόδῳ κομιδῇ νήπιος ὢν ἅμα τῷ Ἀκεσίῳ παρέβαλλε[2] καὶ τὰ κατὰ Ἀκέσιον ἐμοὶ διηγήσατο. Οὗτος ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων ἀχρι τῆς βασιλείας τοῦ νέου Θεοδοσίου ἐξέτεινε. καὶ νεωτέρῳ μοι σφόδρα τυγχάνοντι τὰ περὶ Εὐτυχιανοῦ διηγήσατο, πολλὰ μὲν διεξελθὼν περὶ τῆς προσούσης αὐτῷ θείας χάριτος, ἓν δὲ κἀκεῖνο μνήμης ἄξιον ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἔφη Κωνσταντίνου. Τῶν σφραγοφόρων τις, οὓς οἰκείους καλεῖ ὁ βασιλεύς, τυραννικά τινα πράττειν ὑποπτευθείς, φυγῇ ἐχρήσατο· ὁ βασιλεὺς δὲ ἐκέλευσεν ἀπειλῇ ἀναιρεῖσθαι αὐτόν, ἔνθα ἂν εὑρίσκοιτο. Ὃς περὶ τὸν Βιθυνὸν Ὄλυμπον εὑρεθείς, βαρυτάτοις καὶ χαλεποῖς σιδήροις ἐν εἱρκτῇ κατεκέκλειστο, περὶ τὰ μέρη τοῦ Ὀλύμπου, ἔνθα ἦν καὶ ὁ Εὐτυχιανὸς τὸν μονήρη βίον ἀσκῶν, πολλῶν τε τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἐθερά-

[2] Ἐπαρέβαλλε. δέ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πευε. Συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ μακροβιώτατος Αὐξάνων, νέ
ὢν πάνυ καὶ τὰ τοῦ μοναχικοῦ βίου ὑπ' αὐτῷ παιδευό
108 μενος. Παρὰ τοῦτον τὸν Εὐτυχιανὸν ἦκον πολλοί, παρα
καλοῦντες ῥύεσθαι τὸν δέσμιον, βασιλεῖ παρακλήσει
προσφέροντα. Καὶ γὰρ ἐληλύθει εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ βασι
λέως τὰ παρὰ τοῦ Εὐτυχιανοῦ γινόμενα θαύματα. Ὁ δ
ἑτοίμως ὑπέσχετο παρὰ τὸν βασιλέα πορεύεσθαι. Ἐπεὶ δ
ὁ δεσμώτης ἐκ τῶν δεσμῶν ἀνήκεστα ἔπασχεν, οἱ παρα
καλοῦντες ὑπὲρ αὐτοῦ, φθάνειν ἔλεγον καὶ τὴν παρὰ βα
σιλέως τιμωρίαν καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ παρακλήσεις τὸ
ἐκ τῶν δεσμῶν ἐπικείμενον θάνατον. Εὐτυχιανὸς δὲ πέμ
ψας παρακαλεῖ τοὺς δεσμοφύλακας ἀνεῖναι τὸν ἄνθρωπο
Τῶν δὲ λεγόντων κίνδυνον φέρειν αὐτοῖς τὴν ἄνεσιν τοῦ
δεσμώτου, αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ἅμα τῷ Αὐξάνοντι, πρὸς τὸ
δεσμωτήριον παραγίνεται. Ἐκείνων δὲ μὴ βουλομένων
ἀνοίγειν τὴν εἱρκτήν, ἡ προσοῦσα χάρις Εὐτυχιανῷ φανε
ρωτέρα ἐγίνετο· αὐτόματοι γὰρ αἱ πύλαι τοῦ δεσμωτηρίου
ἠνοίγοντο, τῶν δεσμοφυλάκων τὰς κλεῖς ἐχόντων παρ
ἑαυτοῖς. Εἰσελθόντος δὲ τοῦ Εὐτυχιανοῦ ἅμα τῷ Αὐξά
νοντι, καὶ πολλῶν τοῖς τότε παροῦσιν ἐκπλήξεως γενο
μένης, αὐτόματοι οἱ δεσμοὶ τὸν δεσμώτην ἀπέλιπον. Μετὰ
ταῦτα ἐπὶ τὸ παλαι μὲν Βυζάντιον, ὕστερον δὲ Κωνσταν
τίνου πόλιν, ἅμα τῷ Αὐξάνοντι παρεγένετο. Δεχθεὶς τε
εἰς τὰς βασιλικὰς αὐλάς, τοῦ θανάτου ἐρύσατο τὸν ἄν
θρωπον. Ἑτοίμως γὰρ ὁ βασιλεὺς τιμῶν τὸν ἄνδρα, κα
τένευσε πρὸς τὴν αἴτησιν. Τοῦτο μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο
Τότε δὲ οἱ ἐν τῇ συνόδῳ ἐπίσκοποι, καὶ ἄλλα τινὰ ἐγ
γράψαντες, ἃ κανόνας ὀνομάζειν εἰώθασιν, αὖθις κατ
πόλιν τὴν ἑαυτῶν ἀνεχώρησαν. Φιλομαθὲς δὲ εἶναι νο
μίζω, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἐπι
σκόπων, ἃ εὑρεῖν ἐδυνήθημεν, καὶ ἧς ἕκαστος ἐπαρχίας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τε καὶ πόλεως ἦν, καὶ τὸν χρόνον ἐν ᾧ συνῆλθον, παραθέσθαι ἐνταῦθα. Ὅσιος ἐπίσκοπος Κουδρούβης Ἱσπανίας, οὕτως πιστεύω ὡς προγέγραπται· Ῥώμης Βίτων καὶ Βικεντῖνος πρεσβύτεροι· Αἰγύπτου Ἀλέξανδρος· Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης Εὐστάθιος· Ἱεροσολύμων Μακάριος· Ἀρποκρατίων Κύπρων· καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν εἰς πλῆρες τὰ ὀνόματα κεῖται ἐν τῷ συνοδικῷ Ἀθανασίου τοῦ Ἀλε- 109
ξανδρείας Ἐπισκόπου. Καὶ ὁ χρόνος δὲ τῆς συνόδου, ὡς ἐν παρασημειώσεσιν εὕρομεν, ὑπατείας Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ, τῇ εἰκάδι τοῦ Μαΐου μηνός· τοῦτο δὲ ἦν ἑξακοσιοστὸν τριακοστὸν ἕκτον ἔτος, ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος Βασιλείας[1]· τὰ μὲν οὖν τῆς Συνόδου τέλος εἶχεν· ἰστέον δέ, ὅτι μετὰ τὴν Σύνοδον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰ ἑσπέρια μέρη ἀφίκετο.

1) Χρονολογική ἀνακρίβεια (336 π.Χ. + 325 μ.Χ. = 661).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ὅτι Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας, καὶ Θέογνις ὁ Νικαίας, ἐξορισθέντες διὰ τὸ συμφρονῆσαι Ἀρείῳ, ὕστερον βιβλίον μετανοίας διαπεμψάμενοι, καὶ συνθέμενοι τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως, τοὺς ἑαυτῶν ἀπέλαβον θρόνους.

Εὐσέβιος δὲ καὶ Θέογνις, βιβλίον μετανοίας τοῖς κορυφαίοις ἐπισκόπων ἀποστείλαντες, ἀνεκλήθησάν τε τῆς 112
ἐξορίας ἐκ βασιλικοῦ προστάγματος· καὶ τὰς ἐκκλησίας ἑαυτῶν ἀπέλαβον, τοὺς εἰς τόπον ἑαυτῶν χειροτονηθέντας ἐξωθήσαντες, Ἀμφίωνα μὲν Εὐσέβιος, Χρῆστον δὲ Θέογνις, οὗ βιβλίου τὸ ἀντίγραφον ἔστι τόδε. «Ἤδη μὲν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὖν καταψηφισθέντες πρὸ κρίσεως παρὰ τῆς εὐλαβεί
ὑμῶν, ἐν ἡσυχίᾳ φέρειν τὰ κεκριμένα παρὰ τῆς ἀγι
ἡμῶν ἐπικρίσεως ὀφείλομεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἄτοπον κ
ἑαυτῶν δοῦναι τῶν συκοφαντῶν τὴν ἀπόδειξιν τῇ σιωπ
τούτου ἕνεκα ἀναφέρομεν, ὡς ἡμεῖς καὶ τῇ πίστει συ
δράμομεν καὶ τὴν ἔννοιαν ἐξετάσαντες ἐπὶ τῷ ὁμοουσί
ὅλοι ἐγενόμεθα τῆς εἰρήνης· [οἱ]μηδαμοῦ τῇ αἱρέσει ἐξ
κολουθήσαντες. Ὑπομνήσαντες δὲ ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τῶν Ε
κλησιῶν, ὅσα τὸν λογισμὸν ἡμῶν ὑπέτρεχε καὶ πλη
φορήσαντες τοὺς δι' ἡμῶν πεισθῆναι ὀφείλοντας ὑπεσ
μνήσθημεν τῇ πίστει· τῷ δὲ ἀναθεματισμῷ οὐχ ὑπεγ
ψαμεν, οὐχ ὡς τῆς πίστεως κατηγοροῦντες, ἀλλ' ὡς ἀ
στοῦντες τοιοῦτον εἶναι τὸν κατηγορηθέντα, ἐκ τῶν ὑ
πρὸς ἡμᾶς παρ' αὐτοῦ διά τε ἐπιστολῶν καὶ τῶν εἰς π
σωπον διαλέξεων πεπληροφορημένοι μὴ τοιοῦτον εἶν
Εἰ δὲ ἐπείσθη ἡ ἁγία ὑμῶν σύνοδος, οὐκ ἀντιτείνοντ
113 ἀλλὰ συντιθέμενοι τοῖς παρ' ὑμῖν κεκριμένοις, καὶ
τούτου τοῦ γράμματος πληροφοροῦμεν τὴν συγκατάθε
οὐ τὴν ἐξορίαν βαρέως φέροντες, ἀλλὰ τὴν ὑπόνοιαν
αἱρέσεως ἀποδυόμενοι. Εἰ γὰρ καταξιώσητε νῦν γοῦν
πρόσωπον ἐπαναλαβεῖν ἡμᾶς, ἔχετε ἐν πᾶσι συμψήφο
ἀκολουθοῦντας τοῖς παρ' ὑμῖν κεκριμένοις, ὁπότε αὐ
τὸν ἐπὶ τούτοις ἐναγόμενον. ἔδοξε τῇ ὑμῶν εὐλαβείᾳ
λανθρωπεύσασθαι καὶ ἀνακαλέσασθαι. Ἄτοπον δέ,
δοκοῦντος εἶναι ὑπευθύνου ἀνακεκλημένου καὶ ἀπο
γησαμένου ἐφ' οἷς διεβάλλετο, ἡμᾶς σιωπᾷν, καθ' ἑαυ
διδόντας τὸν ἔλεγχον. Καταξιώσατε γοῦν, ὡς ἁρμόζει
φιλοχρίστῳ ὑμῶν εὐλαβείᾳ, καὶ τὸν θεοφιλέστατον βο
λέα ὑπομνῆσαι καὶ τὰς δεήσεις ὑμῶν ἐγχειρίσαι
θᾶττον βουλεύσασθαι τὰ ὑμῖν ἁρμόζοντα ἐφ' ἡμῖν». Ε
τοῦτο μὲν τὸ τῆς παλινῳδίας βιβλίον Εὐσεβίου καὶ Θ

1) Vc. ὑμῶν 2) ἡμῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γνιδός ἐστιν· ἀπὸ δὲ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ τεκμαίρομαι, ὅτι οὗτοι μὲν τῇ ὑπαγορευθείσῃ πίστει ὑπεσημήναντο, τῇ δὲ καθαιρέσει Ἀρείου σύμψηφοι γενέσθαι οὐκ ἐβουλήθησαν· καὶ ὅτι Ἄρειος πρὸ τούτων φαίνεται ἀνακληθείς. Ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο οὕτως ἔχειν δοκεῖ, ὅμως τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπιβαίνειν κεκώλυτο· τοῦτο δὲ δείκνυται, ἀφ' ὧν ὕστερον ἑαυτῷ κάθοδον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπενόησεν, ἐπιπλάστῳ μετανοίᾳ χρησάμενος, ὡς κατὰ χώραν ἐροῦμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ὅτι μετὰ τὴν σύνοδον, Ἀλεξάνδρου τελευτήσαντος, Ἀθανάσιος καθέσταται τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως ἐπίσκοπος.

Μετὰ ταῦτα δὲ εὐθέως Ἀλέξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας τελευτήσαντος, προίσταται τῆς Ἐκ- 116
κλησίας Ἀθανάσιος. Τοῦτόν φησιν ὁ Ρουφῖνος κομιδῇ νήπιον ὄντα, παίζειν σὺν ἑτέροις ἡλικιώταις ἱερὸν παίγνιον. Τοῦτο δὲ ἦν μίμησις ἱερωσύνης καὶ τοῦ καταλόγου τῶν ἱερωμένων ἀνδρῶν. Ἐν δὴ οὖν τῷ παιγνίῳ τούτῳ, Ἀθανάσιος μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἐκεκλήρωτο τὸν θρόνον· τῶν δὲ ἄλλων νέων ἕκαστος ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον ἐμιμεῖτο. Ταῦτα ἔπαιζον οἱ παῖδες κατὰ τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ τοῦ μάρτυρος καὶ ἐπισκόπου Πέτρου ἐπετελεῖτο μνήμη· τότε δὴ καὶ Ἀλέξανδρος ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος διαβαίνων, ὁρᾷ τὸ γιγνόμενον παίγνιον καὶ μεταπεμψάμενος τοὺς παῖδας ἐπύθετο παρ' αὐτῶν τὸν ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ παιγνίῳ κληρωθέντα τόπον ἑκάστῳ, προμηνύεσθαί τι διὰ τοῦ γεγονότος ἡγησάμενος. Ἐκέλευσέν τε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἄγεσθαι τοὺς παῖδας, καὶ παιδείας μεταλαμβάνειν, ἐξαιρέτως δὲ τὸν Ἀθανάσιον. Εἶτα ἐν τελείᾳ γενόμενον ἡλικίᾳ καὶ διάκονον χειροτονήσας, ἦγεν ἐπὶ τὴν Νίκαιαν, συναγωνιζόμενον αὐτῷ ἐκεῖ, ὅτε συνεκροτεῖτο ἡ σύνοδος. Ταῦτα μὲν ὁ Ῥουφῖνος περὶ αὐτοῦ Ἀθανασίου ἐν τοῖς συντάγμασιν ἑαυτοῦ εἴρηκεν. Οὐκ ἀπεικὸς δὲ γενέσθαι· καὶ γὰρ πολλὰ τοιαῦτα γενόμενα πολλάκις ἐφεύρηται περὶ οὗ τέως τοσαῦτα εἰρήσθω μοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Ὡς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τὸ πάλαι Βυζάντιον αὐξήσας, Κωνσταντίνου πόλιν ἐπωνόμασεν.

Ὁ βασιλεὺς δὲ μετὰ τὴν Σύνοδον ἐν εὐφροσύνῃ διῆγεν· ἐπιτελέσας οὖν δημοτελῆ τῆς εἰκοσαετηρίδος αὐτοῦ ἑορτήν, εὐθέως περὶ τὸ ἀνορθοῦν τὰς ἐκκλησίας ἐσπούδαζεν. Ἐποίει δὲ τοῦτο κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπωνύμῳ, ἣν Βυζάντιον καλουμένην τὸ πρότερον ηὔξησε, τείχη μεγάλα περιβαλών, καὶ διαφόροις κοσμήσας οἰκοδομήμασιν ἴσην τε τῇ βασιλευούσῃ Ῥώμῃ ἀποδείξας, Κωνσταντινούπολιν μετονομάσας, χρηματίζειν δευτέραν Ῥώμην νόμῳ ἐκύρωσεν. Ὃς νόμος ἐν λιθίνῃ γέγραπται στήλῃ καὶ δημοσίᾳ ἐν τῷ καλουμένῳ Στρατηγίῳ, πλησίον τοῦ ἑαυτοῦ ἐφίππου παρέθηκε. Καὶ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, δύο μὲν οἰκοδομήσας ἐκκλησίας, μίαν ἐπωνόμασεν Εἰρήνην, ἑτέραν

1) ἵς. καὶ 2) ἵς. ἣν (στήλην)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

[τὴν]τῶν Ἀποστόλων ἐπώνυμον. Καὶ οὐ μόνον, ὡς ἔφην,
ίξε τὰ τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων
ώρει. Τὰ γοῦν ἀγάλματα κόσμον τῇ Κωνσταντίνου
ολει προὐτίθει δημοσίᾳ, καὶ τοὺς Δελφικοὺς τρίποδας
τῷ ἱπποδρομίῳ δημοσιεύσας προὔθηκε. Ταῦτα μὲν οὖν
όξει περιττὰ λέγεσθαι νῦν· ὁρᾶται γὰρ πρότερον ἢ ἀκούε-
αι. Τότε δὲ ὅμως μεγίστην ἐπίδοσιν ἔλαβε τὰ τοῦ Χρι-
τιανισμοῦ. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ βασιλέως Κων-
ταντίνου, καὶ ἄλλα πλεῖστα ἡ τοῦ Θεοῦ ἐφύλαττε πρό-
οια. Οὕτω τῶν τοῦ βασιλέως ἐγκωμίων μετὰ μεγαλοφώ-
νου φράσεως ὁ Παμφύλου Εὐσέβιος μνήμην πεποίηται.
Οὐκ ἄκαιρον δὲ ἡγοῦμαι καὶ ἡμᾶς περὶ τῶν αὐτῶν ὡς
οἷόν τε διὰ βραχέων εἰπεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ὡς ἡ τοῦ βασιλέως μήτηρ Ἑλένη ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα παραγενομένη, τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ἀναζητήσασα εὗρε, καὶ ἐκκλησίαν ἀνῳκοδόμησεν.

Ἡ τοῦ βασιλέως μήτηρ Ἑλένη, ἧς ἐπ' ὀνόματι τὴν
ποτὲ κώμην Δρεπάνην, πόλιν ποιήσας ὁ βασιλεὺς Ἑλε-
νούπολιν ἐπωνόμασε, δι' ὀνείρων χρηματισθεῖσα εἰς τὰ
Ἱεροσόλυμα παρεγένετο καὶ τὴν ποτὲ Ἱερουσαλὴμ ἔρη-
μον ὡς ὀπωροφυλάκιον κατὰ τὸν Προφήτην εὑροῦσα, τὸ
τοῦ Χριστοῦ μνῆμα, ἔνθα ταφεὶς ἀνέστη, σπουδαίως ἐζήτει. Καὶ δυσχερῶς μέν, σὺν Θεῷ δὲ εὑρίσκει. Τίς δὲ ἡ αἰτία τῆς δυσχερείας, διὰ βραχέων ἐρῶ. Ὅτι οἱ μὲν τὰ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Χριστοῦ φρονοῦντες, μετὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ἐτίμων
τὸ μνῆμα. Οἱ δὲ φεύγοντες τὰ τοῦ Χριστοῦ, χώσαντες τὸν
τὸν τόπον, Ἀφροδίτης κατ' αὐτοῦ ναὸν κατασκευάσαντες ἐπέ-
στησαν ἄγαλμα, μὴ ποιοῦντες μνήμην τοῦ τόπου. Τούτω
μὲν οὖν πάλαι προϊχώρει. Τῇ δὲ μητρὶ τοῦ βασιλέως φα-
νερὸν τοῦτο ἐγένετο. Καθελοῦσα οὖν τὸ ξόανον, καὶ τὸν
τόπον ἐκχώσασα καὶ καθαρὸν ἐργασαμένη, τρεῖς εὑρίσκε
σταυροὺς ἐν τῷ μνήματι ἕνα μὲν τὸν μακαριστόν, ἐν ᾧ Χρι-
στὸς ἐξετανύσθη, τοὺς δὲ ἑτέρους, ἐν οἷς οἱ συσταυρωθέντες
δύο λῃσταὶ τεθνήκεσαν. Σὺν αὐτοῖς δὲ εὑρητο καὶ ἡ τοῦ
Πιλάτου σανίς, ἐν ᾗ βασιλέα τῶν Ἰουδαίων τὸν σταυρωθέντα
Χριστὸν προσγράφων. ἐν διαφόροις γράμμασιν ἐκήρυττεν.
Ἐπεὶ δὲ ἀμφίβολος ἦν ὁ σταυρὸς ὁ ζητούμενος, οὐχ
τυχοῦσα λύπη κατεῖχε τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα. Οὐκ εἰς
μακρὰν δὲ παύει τὰ τῆς λύπης ὁ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπί-
σκοπος, ᾧ ὄνομα ἦν Μακάριος. Λύει δὲ πίστει τὸ ἀμφί-
βολον. Σημεῖον γὰρ ᾔτει παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐλάμβανε.
Τὸ δὲ σημεῖον ἦν τοιοῦτο· γυνή τις τῶν ἐγχωρίων, νόσῳ
χρονίᾳ ληφθεῖσα, πρὸς αὐτῷ λοιπὸν τῷ θανάτῳ ἐγένετο.
Προσάγεσθαι οὖν τῇ ἀποθνησκούσῃ τῶν σταυρῶν ἕκαστον
ὁ ἐπίσκοπος παρεσκεύασε, πιστεύσας ἀναρρωσθῆναι τὴν
γυναῖκα ἁψαμένην τοῦ τιμίου σταυροῦ. Καὶ τῆς ἐλπίδος
οὐχ ἥμαρτε. Προσενεχθέντων γὰρ τῶν μὴ Κυρίων δύο στα-
ρῶν, ἔμεινεν οὐδὲν ἧττον ἡ γυνὴ ἀποθνήσκουσα. Ὡς δὲ
τρίτος ὁ γνήσιος προσηνέχθη, ἡ ἀποθνήσκουσα εὐθὺς ἀνε-
ρώσθη, καὶ ἐν τοῖς ὑγιαίνουσιν ἦν. Τοῦτον μὲν οὖν τ
τρόπον τὸ τοῦ σταυροῦ ξύλον ηὑρηται· ἡ δὲ τοῦ βασι
λέως μήτηρ οἶκον μὲν εὐκτήριον ἐν τῷ τοῦ μνήματος
τόπῳ πολυτελῆ κατεσκεύασεν. Ἱερουσαλήμ τε Νέαν ἐπω
νόμασεν, ἀντιπρόσωπον τῇ παλαιᾷ ἐκείνῃ καὶ καταλε
λειμμένῃ ποιήσασα· τοῦ δὲ σταυροῦ μέρος μὲν τῇ θη

1) γρ. καταζευγμένη 2) γρ. τι

ἀργυρᾷ περικλείσασα, μνημόσυνον τοῖς ἱστορεῖν βουλομένοις, αὐτόθι κατέλιπε· τὸ δὲ ἕτερον μέρος ἀποστέλλει τῷ βασιλεῖ, Ὅπερ δεξάμενος, καὶ πιστεύσας τελείως σωθήσεσθαι τὴν πόλιν ἔνθα ἂν ἐκεῖνο φυλάττηται, τῷ ἑαυτοῦ ἀνδριάντι κατέκρυψεν, ὃς ἐν τῇ κατὰ Κωνσταντίνου πόλιν [ἐν τῇ] ἐπιλεγομένῃ ἀγορᾷ Κωνσταντίνου, ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ καὶ μεγάλου κίονος ἵδρυται. Τοῦτο μὲν ἀκοῇ γράψας ἔχω. Πάντες δὲ σχεδὸν οἱ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν οἰκοῦντες ἀληθὲς εἶναί φασι. Καὶ τοὺς ἥλους δέ, οἳ ταῖς χερσὶ τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν σταυρὸν ἐνεπάγησαν, ὁ Κωνσταντῖνος λαβὼν (καὶ γὰρ τούτους ἡ μήτηρ ἐν τῷ μνήματι εὑροῦσα ἀπέστειλεν), χαλινούς τε καὶ περικεφαλαίαν ποιήσας, ἐν τοῖς πολέμοις ἐκέχρητο. Ἐχορήγει μὲν οὖν πάσας τὰς ὕλας ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἐκκλησιῶν. Ἔγραφε δὲ καὶ Μακαρίῳ τῷ ἐπισκόπῳ, ἐπισπεύδειν τὰς οἰκοδομάς. Ἡ δὲ τοῦ βασιλέως μήτηρ, ποιήσασα τὴν Νέαν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν τῷ ἄντρῳ τῆς Βηθλεέμ, ἔνθα ἡ κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Χριστοῦ, ἑτέραν ἐκκλησίαν οὐχ ἧττον κατεσκεύαζεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ὄρει τῆς ἀναλήψεως. Οὕτω δὲ εἶχεν εὐλαβῶς περὶ 121
ταῦτα, ὡς καὶ συνεύχεσθαι ἐν τῷ τῶν γυναικῶν τάγματι. Καὶ τὰς παρθένους τὰς ἀναγεγραμμένας ἐν τῷ τῶν ἐκκλησιῶν κανόνι, ἐπὶ ἑστίασιν προτρεπομένη, δι' ἑαυτῆς λειτουργοῦσα, τὰ ὄψα ταῖς τραπέζαις προσέφερε. Πολλὰ δὲ καὶ ἐδωρεῖτο ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς πένησιν· εὐσεβῶς τε διανύσασα τὴν ζωήν, ἐτελεύτησε περὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος· καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς εἰς τὴν βασιλεύουσαν Ῥώμην διακομισθέν, ἐν τοῖς βασιλικοῖς μνήμασιν ἀπετέθη.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Ὡς καὶ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τὰ μὲν Ἑλλήνων καθῄρει, πολλὰς δὲ ἐκκλησίας ἐν διαφόροις τόποις ἵδρυσεν.

Καὶ μετὰ ταῦτα δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπιμελέστερος ὢν περὶ τῶν Χριστιανῶν ἀπεστράφη τὰς Ἑλληνικὰς θρησκείας. Καὶ παύει μὲν τὰ μονομάχια, εἰκόνας δὲ τὰς ἰδίας ἐν τοῖς ναοῖς ἐναπέθετο. Λεγόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων ὡς ἄρα ὁ Σάραπις εἴη ὅστις ὁ τὸν Νεῖλον ἀνάγων ἐπὶ ἀρδείᾳ τῆς Αἰγύπτου, τῷ τὸν πῆχυν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σαράπιδος κομίζεσθαι, αὐτὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸν πῆχυν Ἀλέξανδρον μετατεθῆναι ἐκέλευσε. Τῶν δὲ φημιζόντων, ὡς οὐκ ἀναβήσεται ὁ Νεῖλος ὀργῇ τοῦ Σαράπιδος, ἥτε ἄνοδος τοῦ ποταμοῦ τῷ ἑξῆς ἔτει καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα ἐγένετό τε καὶ γίνεται ἔργῳ τε δείκνυται, ὡς οὐ διὰ θρησκείαν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ὅρους τῆς Προνοίας ἡ τοῦ Νείλου ἀνάβασις γίνεται. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοῦ[1] χρόνους, καὶ βαρβάρων Σαρματῶν καὶ Γότθων κατατρεχόντων τὴν Ῥωμαίων γῆν, οὐδαμῶς ἡ περὶ τὰς ἐκκλησίας τοῦ βασιλέως πρόθεσις ἀνεκόπτετο, ἀλλ' ἀμφοτέρων τὴν ἁρμόζουσαν ἐποιήσατο πρόνοιαν· τοὺς μὲν γάρ, τῷ Χριστιανικῷ τροπαίῳ πεπιστευκώς, κατὰ κράτος ἐνίκα, ὡς καὶ εἰωθὸς παρὰ τῶν πάλαι βασιλέων δίδοσθαι χρυσίον τοῖς βαρβάροις περιελεῖν, ἐκείνους τε ἐκπεπληγμένους τῷ παραλόγῳ τῆς ἥττης πιστεῦσαι ὅτε πρῶτον τῇ Χριστιανισμοῦ θρησκείᾳ, δι' ἧς καὶ Κωνσταντῖνος ἐσώζετο. Αὖθις δὲ ἐτέρας ἐκκλησίας ἐποίει· καὶ μίαν μὲν ἐν τῇ καλουμένῃ δρυΐ τῇ Μαμβρῇ, ὑφ' ἣν τοὺς ἀγγέλους ἐξενίσθαι πρὸς

1) Γρ. αὐτοὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ Ἀβραὰμ οἱ ἱεροὶ λόγοι μηνύουσι, κατεσκεύαζε. Μαλῶν γὰρ ὁ βασιλεὺς βωμοὺς ὑπὸ τῇ δρυΐ ἱδρύσθαι καὶ θυσίας Ἑλληνικὰς τελεῖσθαι ἐπ' αὐτῷ,[1] μέμφεται μὲν δι' ἐπιστολῆς Εὐσεβίῳ τῷ τῆς Καισαρείας Ἐπισκόπῳ, κελεύει δὲ τὸν μὲν βωμὸν ἀνατραπῆναι, πρὸς δὲ τὴν δρῦν κατασκευασθῆναι οἶκον εὐκτηρίου.[2] Ἑτέραν δὲ ἐκκλησίαν ἐν Ἡλίου πόλει τῆς Φοινίκης κατασκευασθῆναι προσέταξε, δι' αἰτίαν τοιαύτην· οἱ Ἡλίου πολῖται τίνα μὲν ἔσχον ἐξ ἀρχῆς νομοθέτην οὐκ ἔχω εἰπεῖν,[3] ὁποῖος ἦν τὸ ἦθος· τὸ δὲ ἦθος ἐκ τῆς πόλεως δείκνυται. Κοινὰς γὰρ εἶναι παρ' αὐτοῖς τὰς γυναῖκας ἐγχώριος νόμος ἐκέλευε. Καὶ διὰ τοῦτο ἀμφίβολα ἦν παρ' αὐτοῖς τὰ τικτόμενα. Γονέων γὰρ καὶ τέκνων οὐδεμία διάκρισις ἦν. Τὰς δὲ παρθένους τοῖς παριοῦσι ξένοις παρεῖχον πορνεύεσθαι. Καὶ τοῦτο ἐξ ἀρχαίου κρατοῦν παρ' αὐτοῖς λῦσαι ἐσπούδασε. Νόμῳ γὰρ τεμνῷ τῶν αἰσχρῶν ἀνελὼν τὸ μῦσος τὰ γένη ἑαυτὰ ἐπιγιγνώσκειν παρεσκεύασεν· Ἐκκλησίας τε κτίσας καὶ ἐπίσκοπον χειροτονηθῆναι παρεσκεύασε, καὶ κλῆρον ἱερόν. Οὕτω τὰ Ἡλιουπολιτῶν κακὰ μετριώτερα ἀπειργάσατο. Παραπλησίῳ δὲ τρόπῳ καὶ τὸ ἐν Ἀφάκοις τοῦ Λιβάνου ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης καθελών, τὰς ἐκεῖ γιγνομένας ἀναιδῆ ἀρρητοποιίας ἐξέκοψε. Τί δ' ἂν εἴποιμι, ὅπως τὸν ἐν Κιλικίᾳ Πυθωνικὸν ἐξήλασε δαίμονα, τὸν οἶκον ἐν ᾧ ἐνεῴκουν ἐκ θεμελίων ἀνατραπῆναι κελεύσας; Τοσοῦτος δὲ ἦν ὁ τοῦ βασιλέως περὶ τὸν Χριστιανισμὸν πόθος, ὡς καὶ Περσικοῦ μέλλοντος κινεῖσθαι πολέμου, κατασκευάσας σκηνὴν ἐκ ποικίλης ὀθόνης, ἐκκλησίας τόπον ἀποτελοῦσαν, ὥσπερ Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ πεποιήκει, καὶ ταύτην φέρεσθαι, ἵνα ἔχοι κατὰ τοὺς ἐρημοτάτους τόπους εὐκτήριον ηὐπρεπισμένον. Ἀλλ' οὐ προέβη τότε ὁ πόλεμος· ἔρθη γὰρ δέει τοῦ βασιλέως σβεσθῆναι. Ὅτι δὲ καὶ περὶ

1) Ἰσ. αὐτῷ 2) Ἰσ. εὐκλήριον 3) Ἰσ. καὶ

Ps. 65, 6

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

Ἰσ. αὐτῶν

τὸ ἀνορθοῦν τὰς πόλεις σπουδαῖος ἦν ὁ βασιλεύς καὶ ὅπως κώμας πολλὰς πόλεις ἀπέδειξεν, ὡς τὴν Δρεπάνην ἐπώνυμον τῆς μητρός, καὶ ἐν Παλαιστίνῃ Κωνσταντίαν, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἑαυτοῦ ἀδελφῆς Κωνσταντίας, οὐκ εὔκαιρον ἡγοῦμαι γράφειν. Οὐ γὰρ πρόκειται τὰς πράξεις τοῦ βασιλέως ἀριθμεῖν, ὅτι μὴ ὅσαι πρὸς Χριστιανισμὸν ἁρμόζουσιν, ἀλλ' ὅσαι μόνον περὶ τὰς ἐκκλησίας ἐγένοντο. Διὸ τὰ κατορθώματα τοῦ βασιλέως ἑτέρας ὑποθέσεως ὄντα ἰδίας τε δεόμενα πραγματείας ἑτέροις ἀφίημι τοῖς τὰ τοιαῦτα συγγράφειν δυναμένοις· ἐγὼ δέ, εἰ μὴ ἀδιαίρετος ἡ ἐκκλησία μεμενήκει, καὶ αὐτὸς ἡσυχίαν ἂν
Giv ἦγον. Ὅπου γὰρ ὑπόθεσις μὴ χορηγεῖ τὰ γενόμενα, περιττὸς ὁ λέγων ἐστίν. Ἐπειδὴ δὲ τὴν ἀποστολικὴν τοῦ χριστιανισμοῦ πίστιν ἡ διαλεκτικὴ καὶ κενὴ ἀπάτη συνέχεεν ἐν ταὐτῷ καὶ διέσπειρεν, ὡήθην δεῖν γραφῇ ταῦτα παραδοῦναι, ὅπως ἂν μὴ ἀφανῆ γένηται τὰ κατὰ τῆς ἐκκλησίας γενόμενα· ἡ γὰρ περὶ τούτων γνῶσις παρὰ μὲν
125 τοῖς πολλοῖς καὶ εὐκλειαν φέρει αὐτὸν δὲ τὸν ἐπιστάμενον ἀσφαλέστερον ἐπεργάζεται· διδάσκει δὲ μὴ σαλεύεσθαι κενοφωνίας τινὸς ἐμπεσούσης ἐκ λέξεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Τίνα τρόπον ἐπὶ τῶν χρόνων Κωνσταντίνου τὰ ἐνδοτέρω ἔθνη τῶν Ἰνδῶν ἐχριστιάνισαν.

Αὖθις οὖν μνημονευτέον καὶ ὅπως ἐπὶ τῶν καιρῶν τοῦ βασιλέως ὁ Χριστιανισμὸς ἐπλατύνετο· τηνικαῦτα γὰρ Ἰνδῶν τε τῶν ἐνδοτέρω καὶ Ἰβήρων τὰ ἔθνη πρὸς τὸ χριστιανίζειν ἐλάμβανε τὴν ἀρχήν. Τίνος δὲ ἕνεκα τῆ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προσθήκη τῶν ἐνδοτέρω ἐχρησάμην. διὰ βραχέων ἐρῶ. Ἡνίκα οἱ ἀπόστολοι κλήρῳ τὴν εἰς τὰ ἔθνη πορείαν ἐποιοῦντο, Θωμᾶς μὲν τὴν Πάρθων ἀποστολὴν ὑπεδέχετο· Ματθαῖος δὲ τὴν Αἰθιοπίαν· Βαρθολομαῖος δὲ ἐκλήρουτο τὴν συνημμένην ταύτην Ἰνδίαν· τὴν μέντοι ἐνδοτέρω Ἰνδίαν, ἣ προσοικεῖ βαρβάρων ἔθνη πολλά, διαφόροις χρώμενα γλώσσαις, οὐδέπω πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου χρόνων ὁ τοῦ Χριστιανισμοῦ λόγος ἐφώτιζε. Τίς δὲ ἡ αἰτία τοῦ καὶ αὐτοὺς χριστιανίσαι, νῦν ἔρχομαι καταλέξων. Μερόπιος τις φιλόσοφος, τῷ γένει Τύριος, ἱστορῆσαι τὴν Ἰνδῶν χώραν ἔσπευσεν, ἀμηλλησάμενος πρὸς τὸν φιλόσοφον Μητρόδωρον, ὃς πρὸ αὐτοῦ τὴν Ἰνδῶν χώραν ἱστόρησεν. Παραλαβὼν οὖν δύο παιδάρια συγγενῆ ὁ Μερόπιος, Ἑλληνικῆς οὐκ ἄμοιρα διαλέκτου, καταλαμβάνει πλοίῳ τὴν χώραν. Ἱστορήσας τε ὅσα ἐβούλετο προσορμίζει χρείᾳ τῶν ἐπιτηδείων τόπῳ λιμένα ἔχοντι ἀσφαλῆ. Συμβεβήκει δὲ τότε πρὸς ὀλίγον τὰς σπονδὰς διεσπᾶσθαι τὰς μεταξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Ἰνδῶν. Συλλαβόντες δὲ οἱ Ἰνδοὶ τὸν φιλόσοφον καὶ τοὺς συμπλέοντας πλὴν τῶν δύο συγγενῶν παιδαρίων ἅπαντας διεχρήσαντο. Τοὺς δὲ δύο παῖδας οἴκτῳ τῆς ἡλικίας διασώσαντες δῶρον τῷ Ἰνδῷ βασιλεῖ προσκομίζουσιν. Ὁ δὲ ἡσθεὶς τῇ προσόψει τῶν νέων, ἕνα μὲν αὐτῶν, ᾧ ὄνομα ἦν Αἰδέσιος, οἰνοχόον τῆς αὐτοῦ τραπέζης καθίστησι· τὸν δὲ ἕτερον, Φουρμέντιος ὄνομα αὐτῷ, τῶν βασιλικῶν γραμματοφυλάκων φροντίζειν προσέταξεν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ τελευτῶν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ υἱῷ κομιδῇ νηπίῳ καὶ γυναικί. ἐλευθέρους τούτους ἀφῆσιν. Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέως, υἱὸν ἔχουσα καταλελειμμένον ἐν ἡλικίᾳ μικρᾷ, εἶπεν αὐτοῖς πρόνοιαν αὐτοῦ ποιήσασθαι ἄχρις οὗ εἰς ἄνδρα τελέσῃ. Πεισθέντες οὖν οἱ νεανίσκοι πρόνοιαν ποιοῦνται τῶν τοῦ βασιλέως πραγμάτων

ι ὁ

128

1) ἐκ. τῶν a) ἐκ ταυτῶν

Φουρμέντιος δὲ ἦν μάλιστα ὁ διοικῶν σύμπαντα. Ἔργα δὲ ἐποιεῖτο τοὺς ἐπιδημοῦντας τὴν χώραν Ῥωμαίους ἐμπόρους ζητεῖν, εἴπου τινὰ τῶν χριστιανιζόντων ἐφεύροι. Εὑρὼν δέ καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν διδάσκων, παρεκάλει τόποις καταλαμβάνειν ἰδιάζοντας ἐπὶ τῷ τὰς χριστιανικὰς ἐκτελεῖν εὐχάς. Κατὰ βραχὺ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου, καὶ εὐκτήριον κατεσκεύασε καὶ τινας τῶν Ἰνδῶν κατηχοῦν-
ες τας συνεύχεσθαι αὐτοῖς παρεσκεύασαν. Ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦ βασιλέως παῖς τῆς τελείας ἡλικίας ἐπέβη, οἱ περὶ τὸν Φουρμέντιον παραδόντες τὰ καλῶς ὑπ' αὐτῶν διοικηθέντα πράγματα, ᾔτουν ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν ἀποχωρῆσαι πατρίδα. Τοῦ δὲ βασιλέως καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς
ἐπιμένειν παρακαλούντων καὶ μὴ πεισάντων, ἀνεχώρουν ἐπιθυμίᾳ τῆς ἐνεγκαμένης. Αἰδέσιος μὲν οὖν ὡς
ἐπὶ τὴν Τύρον ἐσπούδαζεν, ὀψόμενος γονέας τε καὶ συγγενεῖς· Φουρμέντιος δὲ καταλαβὼν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τῷ
ἐπισκόπῳ Ἀθανασίῳ τότε νεωστὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξιω-
129 θέντι, ὑπαναφέρει τὸ πρᾶγμα, διδάξας τά τε τῆς ἑαυτοῦ ἀποδημίας καὶ ὡς ἐλπίδας ἔχουσιν Ἰνδοὶ τὸν χριστιανισμὸν παραδέξασθαι ἐπίσκοπόν τε καὶ κλῆρον ἀποστεῖλαι καὶ μηδαμῶς περιορᾶν τοὺς δυναμένους σωθῆναι. Ἀθανάσιος δὲ λαβὼν εἰς ἔννοιαν τὸ λυσιτελές, αὐτόν τε Φουρμέντιον τὴν ἐπισκοπὴν ἀναδέξασθαι παρεσκεύασεν, εἰπὼν μὴ ἔχειν αὐτοῦ ἐπιτηδειότερον. Γίνεται δὴ τοῦτο. Καὶ Φουρμέντιος ἀξιωθεὶς τῆς ἐπισκοπῆς, αὖθις ἐπὶ τὴν Ἰνδῶν παραγίνεται χώραν, καὶ κῆρυξ τοῦ χριστιανισμοῦ γίνεται, εὐκτήριά τε πολλὰ ἱδρύει. Ἀξιωθεὶς δὲ θείας χάριτος, πολλὰ μὲν σημεῖα, πολλῶν δὲ σὺν τῇ ψυχῇ καὶ τὰ σώματα ἐθεράπευε. Ταῦτα δὲ ὁ Ῥουφῖνος παρὰ τοῦ Αἰδεσίου, ὕστερον καὶ αὐτοῦ ἱερωσύνης ἀξιωθέντος τῆς ἐν Τύρῳ, ἀκηκοέναι φησίν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Τίνα τρόπον Ἴβηρες ἐχριστιάνισαν.

Καιρὸς δὲ ἤδη λέγειν, ὅπως καὶ Ἴβηρες ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐχριστιάνισαν. Γυνή τις βίον σεμνὸν καὶ σώφρονα μετερχομένη, θείᾳ τινὶ Προνοίᾳ ὑπ' Ἰβήρων αἰχμάλωτος γίνεται. Ἴβηρες δὲ οὗτοι προσοικοῦσι μὲν τὸν Εὔξεινον Πόντον, ἄποικοι δέ εἰσιν Ἰβήρων τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ. Ἡ γυνὴ τοίνυν ἡ αἰχμάλωτος ἐν μέσοις οὖσα τοῖς βαρβάροις ἐφιλοσόφει· σὺν γὰρ τῇ πολλῇ τῆς σωφροσύνης ἀσκήσει νηστείᾳ τε βαθυτάτῃ καὶ συντόνοις προσέκειτο ταῖς εὐχαῖς. Τοῦτο δὲ ὁρῶντες οἱ βάρβαροι τὸν ξενισμὸν 122
τοῦ πραττομένου ἐθαύμαζον. Συμβαίνει δὴ τοῦ βασιλέως παῖδα νήπιον ὄντα ἀρρωστίᾳ περιπεσεῖν. Καὶ ἔθει τινὶ ἐγχωρίῳ, παρὰ τὰς ἄλλας γυναῖκας ἡ περὶ βασιλέως γυνὴ ἔπεμπε τὸν παῖδα θεραπευθησόμενον, εἴ που τι βοήθημα πρὸς τὴν νόσον ἐκ πείρας ἐπίστανται. Ὡς δὲ περιαχθεὶς ὁ παῖς ὑπὸ τῆς τροφοῦ, παρ' οὐδεμιᾶς τῶν γυναικῶν θεραπείας ἐτύγχανε, τέλος ἄγεται πρὸς τὴν αἰχμάλωτον. Ἡ δέ, ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν γυναικῶν, ὑλικὸν μὲν βοήθημα προσέφερεν οὐδέν· οὐδὲ γὰρ ἠπίστατο. Δεξαμένη δὲ τὸν παῖδα καὶ εἰς τὸ ἐκ τριχῶν ὑφασμένον αὐτῇ στρωμάτιον ἀνακλίνασα λόγον εἶπεν ἁπλοῦν· «Ὁ Χριστός, φησίν, ὁ πολλοὺς ἰασάμενος καὶ τοῦτο τὸ βρέφος ἰάσεται. Ἐπευξαμένης τε ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ ἐπικαλεσαμένης Θεοῦ,[2] παραχρῆμα ὁ παῖς ἀνερρώννυτο καὶ εἶχεν νυν
ἐξ ἐκείνου καλῶς. Φήμη τε ἐντεῦθεν τὰς βαρβάρων γυναῖκας καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ βασιλέως διέτρεχε· καὶ φανερωτέρα ἡ αἰχμάλωτος ἐγίνετο. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἡ τοῦ

1) ταῦ 2) μεθ' Θεοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βασιλέως γυνὴ ἀρρωστίᾳ περιπεσοῦσα τὴν αἰχμάλωτον γυναῖκα μετεπέμπετο. Τῆς δὲ παραιτησαμένης μετριαζούσης τε ἐν τοῖς ἤθεσιν, αὐτὴ φέρεται παρ' αὐτήν. Ποιεῖ δὲ ἡ αἰχμάλωτος ἃ καὶ ἐπὶ τοῦ παιδὸς πεποιήκει πρότερον. Παραχρῆμα δέ. ἡ νοσοῦσα ἐρρώσθη καὶ ηὐχαρίστει τῇ γυναικί. Ἡ δέ, Οὐκ ἐμόν, ἔφη, τὸ ἔργον, ἀλλὰ Χριστοῦ, ὃς Υἱός ἐστι τοῦ Θεοῦ, τοῦ τὸν κόσμον ποιήσαντος. Τοῦτόν τε ἐπικαλεῖσθαι παρήνει. καὶ ἀληθῆ γνωρίζειν Θεόν. Θαυμάσας δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰβήρων τὴν ἐκ τῆς νόσου εἰς ὑγείαν ταχύτητα. πειθομενός τε τίς εἴη ὁ θεραπεύσας δώροις ἠμείβετο τὴν αἰχμάλωτον. Ἡ δὲ οὐκ ἔφη δεῖσθαι πλούτου· ἔχειν γὰρ πλοῦτον τὴν εὐσέβειαν καὶ δέχεσθαι μέγα δῶρον, εἰ ἐπιγνώσεις τὸν Θεόν, τὸν ὑπ' αὐτῆς γινωσκόμενον. Ταῦτα εἰποῦσα τὰ δῶρα ἀντέπεμπεν· ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν μὲν λόγον ἐταμιεύσατο. Μεθ' ἡμέραν δὲ ἐξελθόντι αὐτῷ εἰς θύραν συμβαίνει τοιοῦτό τι. Τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καὶ τὰς νάπας, ἔνθα ἐθήρα, κατέχεεν ὁμίχλη σκότος τε πολύ.

Καὶ ἦν ἄπορος μὲν ἡ θήρα, ἀδιεξίτητος δὲ ἡ ὁδός· ἐν ἀμηχανίᾳ δὲ γενόμενος πολὺ τοὺς θεοὺς ἐπεκαλεῖτο οὓς ἔσεβεν. Ὡς δὲ οὐδὲν ἤνυε πλέον, τέλος εἰς ἔννοιαν τῆς αἰχμαλώτου λαμβάνει τὸν Θεὸν καὶ τοῦτον καλεῖ βοηθόν. Καὶ ἅμα γε ηὔχετο. καὶ τὸ ἐκ τῆς ὁμίχλης διελύετο σκότος. Θαυμάζων δὲ τὸ γενόμενον χαίρων ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἀνεχώρει. καὶ τὸ συμβεβηκὸς διηγεῖτο τῇ γυναικί καὶ τὴν αἰχμάλωτον αὐτὸς μεταπέμπεται. καὶ τίς εἴη ὃν σέβει Θεὸν ἐπυνθάνετο. Ἡ δέ. εἰς πρόσωπον ἐλθοῦσα κήρυκα τοῦ Χριστοῦ τὸν τῶν Ἰβήρων βασιλέα ἐποίησε γενέσθαι· πιστώσας γὰρ τῷ Χριστῷ διὰ τῆς εὐσεβοῦς γυναικός, πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν Ἴβηρας συγκαλεῖ καὶ τὰ συμβάντα περί τε τῆς θεραπείας τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ παιδίου,

πιστεύσας (Μ)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὴν θήραν ἐκθέμενος, παρήνει σέβεσθαι τὸν τῆς αἰχμαλώτου Θεόν. Ἐγένοντο οὖν ἀμφότεροι κήρυκες τοῦ Χριστοῦ, ὁ μὲν βασιλεὺς τοῖς ἀνδράσιν, ἡ δὲ γυνὴ ταῖς γυναιξί. Μαθὼν δὲ παρὰ τῆς αἰχμαλώτου τὸ σχῆμα τῶν παρὰ Ρωμαίοις Ἐκκλησιῶν, εὐκτήριον οἶκον ἐκέλευσε γενέσθαι. Εὐθύς τε τὰ πρὸς οἰκοδομὴν προσέταξεν εὐτρεπίζεσθαι καὶ ὁ οἶκος ἠγείρετο. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοὺς στύλους ἀνορθοῦν ἐπειρῶντο, οἰκονομεῖ τι 133
πρὸς πίστιν τοὺς ἐνοικοῦντας ἡ τοῦ Θεοῦ ἔλκουσα πρόνοια. Εἷς γὰρ τῶν στύλων ἀκίνητος ἔμενε καὶ οὐδεμία εὑρίσκετο μηχανή, δυναμένη κινῆσαι αὐτόν, ἀλλὰ τὰ μὲν καλώδια διερρήγνυτο, τὰ δὲ μηχανήματα κατεάγνυτο· ἀπεγνωκότες οὖν οἱ ἐργαζόμενοι ἀπεχώρουν. Τότε δείκνυται τῆς αἰχμαλώτου ἡ πίστις· νυκτὸς γάρ, μηδενὸς ἐγνωκότος, καταλαμβάνει τὸν τοπον καὶ διανυκτερεύει τῇ εὐχῇ σχολάζουσα. Προνοίᾳ τε Θεοῦ ὁ στύλος ἀνορθοῦται καὶ ὑψηλότερος τῆς βάσεως ἐν τῷ ἀέρι ἐστήρικτο μηδαμῶς τῆς κρηπῖδος ἁπτόμενος. Ἡμέρα δὲ ἦν καὶ ὁ βασιλεύς, ἔμφρονος ὤν, ἐπὶ τὴν οἰκοδομὴν παρῆν· ὁρᾷ τε τὸν στύλον ἐπὶ τὴν ἰδίαν κρεμάμενον βάσιν καὶ ἐκπλήττεται μὲν αὐτὸς ἐπὶ τῷ γεγονότι, ἐκπλήττονται δὲ καὶ οἱ παρόντες σὺν αὐτῷ. Μετ' οὐ πολὺ γὰρ ἐπ' ὀφθαλμοῖς αὐτῶν τῇ ἰδίᾳ βάσει ὁ στύλος κατιὼν ἰδρύεται. Βοή τε ἐντεῦθεν, τῶν ἀνθρώπων βοώντων καὶ ἀληθῆ τὴν πίστιν ἀνακαλούντων τοῦ βασιλέως καὶ ὑμνούντων τῆς αἰχμαλώτου Θεόν. Ἐπίστευόν τε λοιπὸν καὶ σὺν προθυμίᾳ πολλῇ τοὺς ὑπολοίπους στύλους ἀνώρθουν καὶ οὐκ εἰς μακρὰν τὸ ἔργον τετέλεστο. Πρεσβεία ἐντεῦθεν πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐγένετο· παρεκάλουν τε τοῦ λοιποῦ ὑπόσπονδοι Ρωμαίων γίγνεσθαι λαμβάνειν τε ἐπίσκοπον καὶ ἱερὸν κλῆρον· πιστεύειν γὰρ εἰλικρινῶς ἔλεγον τῷ Χριστῷ.

1) τὸν (Ph).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ταῦτά φησιν ὁ Ρουφῖνος παρὰ Βακουρίου μεμαθηκέναι, ὃς πρότερος μὲν ἦν βασιλίσκος Ἰβήρων· ὕστερον δὲ Ρωμαίοις προσελθών, ταξίαρχος τοῦ ἐν Παλαιστίνῃ στρατιωτικοῦ κατέστη· καὶ μετὰ ταῦτα στρατηλατῶν τὸν κατὰ Μαξίμου τοῦ τυράννου πόλεμον τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ συνηγωνίσατο. Τοῦτον μὲν τὸν τρόπον καὶ Ἴβηρες ἐχριστιάνισαν ἐπὶ τῶν Κωνσταντίνου χρόνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ Ἀντωνίου τοῦ μοναχοῦ.

Ὁποῖος δὲ ἦν ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρόνων καὶ ὁ μοναχὸς Ἀντώνιος ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Αἰγύπτου, ὃς φανερῶς τοῖς
136 αι δαίμοσιν ἀντεπάλεεν, ἐφευρίσκων τε ἁπλῶς τὰς τέχνας αὐτῶν καὶ τοὺς ἄθλους, καὶ ὅπως πολλὰ ἐποίει τεράστια, περιττὸν λέγειν ἡμᾶς. Ἔφθασε γὰρ Ἀθανάσιος ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, μονόβιβλον εἰς τὸν αὐτοῦ βίον ἐκθέμενος. Τοιούτων ἀγαθῶν εὐφορία κατὰ ταὐτὸν ὑπὸ τοὺς χρόνους Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἐγένετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ Μάνεντος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς αἱρέσεως τῶν Μανιχαίων, καὶ ὅθεν ἦν τὴν ἀρχήν.

Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ χρηστοῦ σίτου εἴωθε καὶ ζιζάνια φύεσθαι. Φθόνος γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς ἐφεδρεύειν φιλεῖ. Παρεφύη γὰρ μικρὸν ἔμπροσθεν τῶν Κωνσταντίνου χρόνων τῷ

1) ~ αιεν (A.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ληθεῖ χριστιανισμῷ, ἑλληνίζων χριστιανισμός, καθάπερ καὶ τοῖς προφήταις ψευδοπροφῆται καὶ ἀποστόλοις ψευδαπόστολοι παρεφύοντο. Τηνικαῦτα γὰρ τὸ Ἐμπεδοκλέους τοῦ παρ' Ἕλλησι φιλοσόφου δόγμα διὰ τοῦ Μανιχαίου χριστιανισμὸν ὑπεκρίνατο, περὶ οὗ Εὐσέβιος μὲν ὁ Παμφίλου ἐν τῇ ἑβδόμῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐπεμνήσθη, οὐ μὴν ἀκριβῶς διηγήσατο. Διόπερ τὸ παραλειφθὲν ἐκείνῳ ἀναπληρῶσαι ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι. Γνωσθήσεται γὰρ, τίς τε ὢν ὁ Μανιχαῖος καὶ πόθεν τοιαῦτα ἐτολμήσε. Σκυθιανός τις Σαρακηνὸς γυναῖκα εἶχεν αἰχμάλωτον ἐκ τῶν ἄνω Θηβῶν, δι' ἣν τὴν Αἴγυπτον οἰκήσας, καὶ τὴν Αἰγυπτίων παιδείαν μαθών, τὴν Ἐμπεδοκλέους καὶ Πυθαγόρου δόξαν εἰς τὸν χριστιανισμὸν παρήγαγε, δύο φύσεις εἰπών, ἀγαθήν τε καὶ πονηράν, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς, νεῖκος ὀνομάζων τὴν πονηράν, φιλίαν δὲ τὴν ἀγαθήν. Τούτου δὲ τοῦ Σκυθιανοῦ μαθητὴς γίνεται Βούδας, πρότερον Τερέβινθος καλούμενος, ὅστις ἐπὶ τὴν Βαβυλωνίαν χώραν ὁρμήσας, ἥτις ὑπὸ Περσῶν οἰκεῖται, πολλὰ περὶ ἑαυτοῦ ἐτερατεύετο, φάσκων ἐκ παρθένου γεγενῆσθαι καὶ ἐν ὄρεσιν ἀνατετράφθαι. Εἶτα συγγράφει βιβλία τέσσαρα, ἓν μὲν ἐπονομάσας τῶν Μυστηρίων, ἕτερον δὲ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Θησαυρὸν τρίτον, καὶ τὰ Κεφάλαια τέταρτον. Τελετὰς δέ τινας ποιεῖν σχηματιζόμενος, ἐδισκεύθη ὑπὸ πνεύματος καὶ οὕτως ἀπώλετο. Γυνή δέ τις, παρ' ἣ κατέλυεν, ἔθαψεν αὐτὸν καὶ τὰ ἐκείνου χρήματα κατασχοῦσα, παιδάριον ὠνήσατο, περὶ ἑπτὰ 137
ἔτη τὴν ἡλικίαν, ὀνόματι Κούβρικον· τοῦτον ἐλευθερώσασα καὶ γράμματα ἐκδιδάξασα, μετὰ χρόνον ἐτελεύτησε, πάντα αὐτῷ τὰ χρήματα τοῦ Τερεβίνθου καταλείψασα καὶ τὰ βιβλία, ἅπερ ἦν συντάξας ἐκεῖνος Σκυθιανῷ παιδευόμενος. Ταῦτα λαβὼν ὁ ἀπελεύθερος Κούβρι-

11/6. ὑπό Sic. π (m.)

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κος καὶ ἐπὶ τὰ Περσῶν μέρη χωρήσας, μετονομάζει μὲν ἑαυτὸν Μάνην, τὰ δὲ τοῦ Βούδδα ἤτοι Τερεβίνθου βιβλία ὡς οἰκεῖα τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πλανηθεῖσιν ἐξέδωκεν. Αἱ τῶν βίβλων τοίνυν ὑποθέσεις χριστιανίζουσι μὲν τῇ φωνῇ, τοῖς δὲ δόγμασιν ἑλληνίζουσι· καὶ γὰρ πολλοὺς Θεοὺς σέβειν ὁ Μανιχαῖος προτρέπεται ἄθεος ὤν καὶ τὸν ἥλιον προσκυνεῖν διδάσκει· καὶ εἱμαρμένην εἰσάγει καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀναιρεῖ· καὶ μετενσωμάτωσιν δογματίζει φανερῶς, Ἐμπεδοκλέους καὶ Πυθαγόρου καὶ Αἰγυπτίων ταῖς δόξαις ἀκολουθήσας· καὶ τὸν Χριστὸν ἐν σαρκὶ γεγονέναι οὐ βούλεται, φάντασμα αὐτὸν λέγων εἶναι· καὶ νόμον καὶ προφήτας ἀθετεῖ καὶ ἑαυτὸν ὀνομάζει παράκλητον ἄπερ πάντα ἀλλότρια τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, καθέστηκεν. Ἐν δὲ ταῖς ἐπιστολαῖς καὶ ἀπόστολον ἑαυτὸν ὀνομάζειν ἐτόλμησεν. Ἀλλὰ τοῦ τηλικούτου ψεύδους ἀξίαν εὗρεν δίκην διὰ τοιάνδε αἰτίαν. Τοῦ βασιλέως Περσῶν υἱὸς νόσῳ περιεπεπτώκει· ὁ δὲ πατήρ, τὸ δὴ λεγόμενον, παντὸς λίθον ἐκίνει τὸν υἱὸν σωθῆναι βουλόμενος· μαθών τε περὶ τοῦ Μανιχαίου καὶ τὰς τερατείας αὐτοῦ νομίσας εἶναι ἀληθεῖς, ὡς ἀπόστολον μεταπέμπεται, πιστεύσας δι' αὐτοῦ σωθήσεσθαι τὸν υἱόν. Ὁ δὲ παραγενόμενος μετὰ τοῦ ἐπιπλάστου σχήματος ἐγχειρίζεται τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἑωρακὼς ὅτι ὁ παῖς ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἐτεθνήκει, συγκλείσας αὐτὸν τιμωρεῖσθαι ἕτοιμος ἦν. Ὁ δὲ διαδρὰς ἐπὶ τὴν Μεσοποταμίαν διασώζεται. Μαθὼν τε αὐτὸν ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἐκεῖ διατρίβειν ἀνάρπαστον ποιήσας. ζῶντα ἐξέδειρεν καὶ ἀχύρων τὴν δῶρὰν πληρώσας πρὸ τῆς πύλης τῆς πόλεως προσήγαγε. Ταῦτα δὲ ἡμεῖς οὐ πλάσαντες λέγομεν, ἀλλὰ διὰ λόγου Ἀρχελάου τοῦ ἐπισκόπου Κασχάρων, μιᾶς τῶν ἐν Μεσοποταμίᾳ πόλεων, ἐντυχόντες συνηγάγομεν. Αὐτὸς γὰρ

1) ἐν διαλόγῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀρχέλαος διαλεχθῆναι αὐτῷ φησι κατὰ πρόσωπον, καὶ τὰ προγεγραμμένα εἰς τὸν βίον αὐτοῦ ἐκτίθεται. Τοῖς οὖν ἀγαθοῖς ἐνακμάζουσιν ὁ φθόνος, καθὰ ἔφην, ἐφεδρεύειν φιλεῖ. Τίς δὲ ἡ αἰτία, δι' ἣν ὁ ἀγαθὸς θεὸς τοῦτο γίγνεσθαι συγχωρεῖ, πότερον γυμνάσαι τὰ ἀγαθὰ τῶν δογμάτων βουλόμενος τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ πίστει προσγινομένην ἀλαζονείαν ἐκκόπτειν ἢ ὅπως ποτὲ ἔχοι[1] δυσχερὴς μὲν καὶ μακρὰ ἡ ἀπόδοσις, οὐκ εὐκαίρως δὲ νῦν ἐξετάζεται· οὔτε γὰρ δόγματα πρόκειται γυμνάζειν ἡμῖν, οὔτε τοὺς περὶ Προνοίας καὶ κρίσεως τοῦ Θεοῦ δυσευρέτους λόγους κινεῖ[2], ἀλλ' ἱστορίαν γεγονότων περὶ[3] τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ὡς οἷόν τε διηγήσασθαι. Ὅπως μὲν οὖν μικρὸν ἔμπροσθεν τῶν Κωνσταντίνου χρόνων ἡ Μανιχαίων παρεφύη θρησκεία, εἴρηται· ἐπανέλθωμεν δὲ ἐπὶ τοὺς χρόνους τῆς προκειμένης ἱστορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Ὡς Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας, καὶ Θέογνις ὁ Νικαίας ἀναθαρσήσαντες, σπουδὴν πεποίηνται παρατρέψαι τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, διὰ τὸ σκευωρήσασθαι Ἀθανάσιον.

Οἱ περὶ Εὐσέβιον καὶ Θέογνιν τῆς ἐξορίας ἐπανελθόντες τὰς μὲν ἐκκλησίας κατέλαβον, ἐξωθήσαντες, ὡς ἔφην, τοὺς χειροτονηθέντας εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, παρρησίαν τε οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐκτήσαντο παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὃς πάνυ διὰ τιμῆς ἦγεν αὐτούς, ὡς ἀπὸ κακοδοξίας εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπιστρέψαντας. Οἱ δὲ τῇ δοθείσῃ παρρησίᾳ κα-

1) γρ. ἔχει 2) γρ. κινεῖν 3) τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταχρησάμενοι μείζονα τῆς προλαβούσης ταραχὴν τῇ οἰ
κουμένῃ ἐκίνησαν, διχόθεν ὁρμώμενοι, ἔκ τε τῆς προκα
τασχούσης αὐτοὺς Ἀρειανῆς δόξης. καὶ ἐκ τῆς πρὸς Ἀθ
νάσιον ἀπεχθείας, ἐπειδὴ αὐτοῖς ἐκεῖνος ἐν τῇ συνόδ
γενναίως περὶ τῶν ζητουμένων δογμάτων ἀντέπεσεν· πρῶ
τον μὲν τὴν Ἀθανασίου χειροτονίαν διέβαλλον, καὶ ὡ
ἀναξίου πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν καὶ μὴ ὡς ὑπὸ ἀξιοπίστω
γεγενημένου. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος κρείττων τῆς διαβολῆ
ἐδείκνυτο, ἐγκρατὴς γὰρ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησία
γενόμενος, διαπύρως ὑπὲρ τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως ἠγω
νίζετο, τότε δὴ οἱ περὶ Εὐσέβιον σπουδὴν ἐτίθεντο Ἀθα
νάσιον μὲν σκευωρήσασθαι, Ἄρειον δὲ καταγαγεῖν εἰ
τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Οὕτω γὰρ μόνως δυνήσεσθαι τὴν τ
ὁμοουσίου πίστιν ἐκβαλεῖν, παρεισάγει[2] δὲ τὴν Ἀρειανὴ
ζουσαν. Ἔγραφεν οὖν Εὐσέβιος Ἀθανασίῳ δέχεσθα
Ἄρειον καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτόν· καὶ γράφων μὲν παρεκάλει
ἔξωθεν δὲ διηπείλει. Ἐπεὶ δὲ Ἀθανάσιος οὐδενὶ τρόπ
ἐπείθετο, κατασκευάζει πεισθῆναι τὸν βασιλέα δέξασθα
μὲν[1] εἰς πρόσωπον τὸν Ἄρειον καὶ κάθοδον αὐτῷ εἰς τὴ
Ἀλεξανδρειαν παρασχεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν ὅπως ἐξίσχυσ
κατεργάσασθαι κατὰ χώραν ἐρῶ. Πρὸ τούτων δὲ ἑτέρα
ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιγίνεται ταραχή. Καὶ γὰρ πάλιν τὴ
εἰρήνην οἱ οἰκεῖοι τῆς ἐκκλησίας ἐτάραττον. Εὐσέβιος μὲ
οὖν ὁ Παμφίλου φησὶν εὐθὺς μετὰ τὴν σύνοδον πρὸ
ἑαυτὴν στασιάζειν τὴν Αἴγυπτον, τὴν αἰτίαν μὴ προστι
θείς, ἐξ ὧν καὶ διγλώσσου δόξαν ἐκτήσατο, ὅτι τὰ
αἰτίας λέγειν ἐκκλίνων, μὴ συνευδοκεῖν τοῖς ἐν Νικαί
συνέθετο· ὡς δὲ ἡμεῖς ἐκ διαφόρων ἐπιστολῶν εὑρήκα
μεν, ἃς μετὰ τὴν σύνοδον οἱ ἐπίσκοποι πρὸς ἀλλήλους
ἔγραφον, ἡ τοῦ ὁμοουσίου λέξις τινὰς διετάραττε, περὶ
ἣν κατατριβόμενοι καὶ ἀκριβολογούμενοι τὸν κατὰ ἀλ

1) γρ. οἷς 2) ἴσ παρεισαγωγέα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

λήλων πόλεμον ἤγειραν. Νυκτομαχίας τε οὐδὲν ἀπεῖχε τὰ γινόμενα· οὐδὲ γὰρ ἀλλήλους ἐφαίνοντο νοοῦντες, ἀφ' ὧν ἀλλήλους βλασφημεῖν ὑπελάμβανον. Οἱ μὲν γὰρ τοῦ ὁμοουσίου τὴν λέξιν ἐκκλίνοντες, τὴν Σαβελλίου καὶ Μοντανοῦ δόξαν εἰσηγεῖσθαι αὐτὴν[1] τοὺς προσδεχομένους ἐνόμι- 144
ζον, καὶ διὰ τοῦτο βλασφήμους ἐκάλουν, ὡς ἀναιροῦντας τὴν ὕπαρξιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· οἱ δὲ πάλιν τῷ ὁμοουσίῳ προσκείμενοι, πολυθείαν εἰσάγειν τοὺς ἑτέρους νομίζοντες, ὡς Ἑλληνισμὸν εἰσάγοντας ἐξετρέποντο. Καὶ Εὐστάθιος μὲν ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος διασείρει τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὡς τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν παραχαράττοντα. Εὐσέβιος δὲ τὴν μὲν ἐν Νικαίᾳ πίστιν οὐ φησιν παραβαίνειν· διαβάλλει δὲ Εὐστάθιον, ὡς τὴν Σαβελλίου δόξαν εἰσάγοντα. Διὰ ταῦτα ἕκαστοι ὡς κατὰ ἀντιπάλων τοὺς λόγους συνέγραφον. Ἀμφότεροι τε λέγοντες ἐνυπόστατόν τε καὶ ἐνυπάρχοντα τὸν Υἱὸν εἶναι τοῦ Θεοῦ, ἕνα τε Θεὸν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν εἶναι ὁμολογοῦντες, ἀλλήλοις οὐκ οἶδ' ὅπως συμφωνῆσαι οὐκ ἴσχυον καὶ διὰ ταῦτα ἡσυχάζειν οὐδενὶ τρόπῳ ἠνείχοντο.

1) Ἰσ. αὐτῇ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ τῆς γενομένης συνόδου ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἣ καθεῖλεν Εὐστάθιον τὸν Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον· ἐφ' ᾧ στάσεως γενομένης, μικροῦ ἀνετράπη ἡ πόλις.

Σύνοδον[1] οὖν ἐν Ἀντιοχείᾳ ποιήσαντες, καθαιροῦσιν Εὐστάθιον, ὡς τὰ Σαβελλίου μᾶλλον φρονοῦντα. Ἣ ἅπερ ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος ἐδογμάτισεν, ὡς μὲν οὖν τινές φα-

1) ἐν ἔτ. 331 (Baliffol: La paix Ceme p. 368.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σιν, δι' ἄλλας οὐκ ἀγαθὰς αἰτίας· φανερῶς γὰρ οὐκ εἰρη-
κασι, τοῦτο δὲ ἐπὶ πάντων εἰώθασι τῶν καθαιρουμένων
ποιεῖν οἱ ἐπίσκοποι, κατηγοροῦντες μὲν καὶ ἀσεβεῖν λέ-
γοντες, τὰς δὲ αἰτίας τῆς ἀσεβείας οὐ προστιθέντες. Ὅ-
μέντοι ὡς σαβελλίζοντα καθεῖλον Εὐστάθιον, Κύρου τ
Βερρόης ἐπισκόπου κατηγοροῦντος αὐτοῦ, Γεώργιος
Λαοδικείας τῆς ἐν Συρίᾳ ἐπίσκοπος, εἷς ὢν τῶν μισού
των τὸ ὁμοούσιον, ἐν τῷ ἐγκωμίῳ τῷ εἰς Εὐσέβιον τ
Ἐμισηνὸν ἔγραψεν εἰρηκέναι. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἐμιση-
145 νοῦ Εὐσεβίου κατὰ χώραν ἐροῦμεν. Γεώργιος δὲ περὶ Εὐ
σταθίου γράφει· φάσκων γὰρ Εὐσταθιον ὑπὸ τοῦ Κύρ
κατηγορεῖσθαι ὡς σαβελλίζοντα, αὖθις τὸν Κῦρον ἐπ
τοῖς αὐτοῖς ἁλόντα καθῃρῆσθαί φησιν· καὶ πῶς οἷόν τε
Κῦρον τὰ Σαβελλίου φρονοῦντα κατηγορεῖν Εὐσταθίου, ὡ
σαβελλίζοντος; Ἔοικεν οὖν Εὐστάθιον δι' ἑτέρας καθ
ρῆσθαι προφάσεις. Τότε δὲ ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ δεινὴ στά
σις ἐπὶ τῇ αὐτοῦ καθαιρέσει γεγένηται. καὶ μετὰ ταῦτ
πολλάκις περὶ ἐπιλογῆς ἐπισκόπου τοσοῦτος ἐξήφθη πυ
σός, ὡς μικροῦ δεῆσαι τὴν πᾶσαν ἀνατραπῆναι πόλιν, εἰ
δύο τμήματα διαιρεθέντος τοῦ λαοῦ, τῶν μὲν Εὐσέβιο
τὸν Παμφίλου, ἐκ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας μετ
φέρειν φιλονεικούντων ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν, τῶν δὲ σπευ
δόντων ἐπαγάγειν Εὐσταθιον. Συνελαμβάνετο δὲ ἑκατέρ
μέρει καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως, καὶ στρατιωτικὴ χεὶ
ὡς κατὰ πολεμίων κεκίνητο, ὡς καὶ ξιφῶν μέλλειν ἅπτε
σθαι, εἰ μὴ ὁ Θεός τε καὶ ὁ παρὰ τοῦ βασιλέως φόβος τ
ὁρμὰς τοῦ πλήθους ἀνέστειλεν. Ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς δ
ἐπιστολῶν τὰ γεγενημένα καὶ τὰς στάσεις κατέπαυσεν
Εὐσέβιος δὲ παραιτησάμενος. Ἐφ' ᾧ καὶ θαυμάσας αὐτὸ
ὁ βασιλεύς. γράφει τε αὐτῷ καὶ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ ἐπαι
νέσας. μακάριον ἀποκαλεῖ, ὅτι οὐ μιᾶς πόλεως, ἀλλ

1) γρ. ὁ' 2) γρ. εἵρηκε (3) τ' χνφ. ἀτε ἓν ἓς)

πάσης σχεδὸν τῆς οἰκουμένης ἐπίσκοπος ἄξιος εἶναι ἐκρίθη. Ἐφεξῆς οὖν ἐπὶ ἔτη ὀκτὼ λέγεται τὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ θρόνον τῆς ἐκκλησίας σχολάσαι. Ὀψὲ δέ ποτε σπουδῇ τῶν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν παρατρέπειν σπουδαζόντων, χειροτονεῖται Εὐφρόνιος. Τοσαῦτα μὲν περὶ τῆς συνόδου, ἣ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν δι' Εὐστάθιον γέγονεν, ἱστορείσθω. Μετὰ ταῦτα δὲ εὐθὺς καὶ ὁ τὴν Βηρυτὸν μὲν πάλαι καταλιπὼν Εὐσέβιος, τότε δὲ τῆς ἐν Νικομηδείᾳ κρατῶν ἐκκλησίας, σπουδὴν ἔθετο σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτόν, Ἄρειον καταγαγεῖν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Πῶς δὲ ἐξίσχυσαν τοῦτο κατεργασασθαι καὶ πῶς ἐπείσθη ὁ βασιλεὺς εἰς πρόσωπον δέξασθαι Ἄρειον καὶ τὸν σὺν αὐτῷ Εὐζώϊον, ἤδη λεκτέον. * Κατὰ ἀγχοτάτω ἦ διαβαίνων τοῦ ὄρους ἐγένετο ὁ ἀρχαῖος Τύρου Παυλῖνος, οὗ τῶν ἐν Νικαίᾳ, φ'. ἦν τοῦ Καππαδόκων Εὐσεβίου, ἀπεδεκτὸ μετὰ ἕξ μῆνας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ σπουδάσαντος ἀνακληθῆναι Ἄρειον.

Ἦν ἀδελφὴ τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, τοὔνομα Κωνστα- 148
ντία. Γυνὴ δὲ ἐγεγόνει Λικιννίου, τοῦ πρότερον μὲν συμβασιλεύσαντος αὐτῷ Κωνσταντίνῳ, μετὰ ταῦτα δὲ τυραννήσαντος, καὶ διὰ τοῦτο ἀναιρεθέντος. Ταύτῃ πρεσβύτερός τις, τῷ Ἀρειανῶν προσκείμενος δόγματι, γνώριμος ἦν καὶ ἐν τοῖς οἰκείοις ἐτάττετο. Ὑποβαλόντος οὖν Εὐσεβίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ λόγους περὶ Ἀρείου πρὸς τὴν γυναῖκα παρέσπειρεν, ἠδικῆσθαι φάσκων αὐτὸν ὑπὸ τῆς Συνόδου καὶ μὴ φρονεῖν ὡς περὶ αὐτοῦ λόγος κατέχει. Ταῦτα ἀκού-

1) Κ. παρέπεισεν 2) τοῦτον οὕτως ἄνευ ὀνόματος παρά- ἔχει καὶ Σωζόμενος col. 1009.

σασα ἡ Κωνσταντία, τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ ἐπίστευσε· τῷ δὲ βασιλεῖ λέγειν οὐκ ἐτόλμα. Συμβαίνει δὲ χαλεπῇ νόσῳ περιπεσεῖν τὴν Κωνσταντίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς συνεχῶς αὐτὴν ἀῤῥωστοῦσαν ἐπεσκέπτετο. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γυνὴ ἐκ τῆς νόσου χαλεπώτερον διετέθη, θνήσκειν δὲ προσεδόκα, παρακατατίθεται τῷ βασιλεῖ τὸν πρεσβύτερον, μαρτυροῦσα αὐτῷ σπουδὴν καὶ εὐλάβειαν καὶ ὡς εὔνους εἴη περὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Ἡ μὲν οὖν μετ' οὐ πολὺ τεθνήκει. Ὁ δὲ πρεσβύτερος ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις τοῦ βασιλέως ἐτάττετο. Καὶ δὴ καταβραχὺ τὴν παῤῥησίαν αὐξήσας, τοὺς αὐτοὺς ἀναφέρει λόγους περὶ τοῦ Ἀρείου τῷ βασιλεῖ, εἰς πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἐῤῥήσατο πρότερον· φάσκων μὴ ἄλλως φρονεῖν Ἄρειον ἢ ἐξ τῇ συνόδῳ δοκεῖ, ἐλθόντα τε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον συντίθεσθαι τούτοις, καὶ μὴ ἀλόγως συκοφαντεῖσθαι τούτοις. Ξένα καταφαίνεται τῷ βασιλεῖ τὰ παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου λεγόμενα· καὶ εἰ Ἄρειος, ἔφη, συντίθεται τῇ συνόδῳ, καὶ εἰ τὰ ἐκείνης φρονεῖ, δέξομαί τε αὐτὸν εἰς πρόσωπον, καὶ σὺν τιμῇ ἐκπέμψω ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ταῦτα ἔλεγε, καὶ αὐτίκα πρὸς αὐτὸν ἔγραφε τάδε·

Νικητὴς Κωνσταντῖνος, Μέγιστος, Σεβαστός, Ἀρείῳ.

«Πάλαι μὲν ἐδηλώθη τῇ στερρότητί σου, ὅπως ἂν εἰς τὸ ἐμὸν στρατόπεδον ἀφίκοιο, ἵνα τῆς ἡμετέρας θεᾶς ἀπολαῦσαι δυνηθείης. Θαυμάζομεν δὲ σφόδρα, μὴ παραχρῆμα τοῦτο πεποιηκότα. Διόπερ νῦν ἐπιβὰς ὀχήματος δημοσίου εἰς τὸ ἡμέτερον στρατόπεδον ἀφικέσθαι ἐπείχθητι, ὅπως ἂν τῆς παρ' ἡμῶν εὐμενείας τε καὶ ἐπιμελείας τυχών, ἐπὶ τὴν πατρίδα ἀφικέσθαι δυνηθῇς. Ὁ Θεός σε δια-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

φυλάττοι, ἀγαπητέ." Ἐδόθη τῇ πρὸ πέντε καλανδῶν Δε- 149
κεμβρίων. Καὶ αὕτη μὲν ἡ πρὸς Ἄρειον τοῦ βασιλέως ἐπιστολή. Θαυμάσαι δέ μοι ἔπεισι τὴν σπουδὴν καὶ τὸν ζῆλον, ὃν εἶχεν ὁ βασιλεὺς περὶ τὴν θεοσέβειαν. Φαίνεται γὰρ διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ὡς πλειστάκις αὐτὸν ἐπὶ μετάνοιαν προτρεψάμενος, ἀφ' ὧν μέμφεται ὅτι πολλάκις αὐτοῦ γράψαντος, μὴ ταχέως Ἄρειος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἄρειος μὲν οὖν δεξάμενος τοῦ βασιλέως τὰ γράμματα, μετ' οὐ πολὺ παρῆν ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν. Συμπαρῆν δὲ αὐτῷ καὶ Εὐζώιος, ὃν καθεῖλεν Ἀλέξανδρος ὄντα διάκονον, ὅτε καθῄρει τοὺς περὶ Ἄρειον. Δέχεται οὖν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς εἰς πρόσωπον καὶ διεπυνθάνετο εἰ τῇ πίστει συντίθενται. Τῶν δὲ συνθεμένων ἑτοίμως ὁ βασιλεὺς ἔγγραφον αὐτοὺς ἐπιδιδόναι τὴν πίστιν ἐκέλευσεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Ὡς Ἄρειος ἀνακληθείς, βιβλίον μετανοίας δοὺς τῷ βασιλεῖ, τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ὑπεκρίνατο.

Οἱ δὲ βιβλίον συντάξαντες, τῷ βασιλεῖ προσκομίζουσι, τοῦτον ἔχον τὸν τρόπον· «Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ δεσπότῃ ἡμῶν βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, Ἄρειος καὶ Εὐζώϊος. Καθὼς προσέταξεν ἡ θεοφιλής σου εὐσέβεια, δέσποτα βασιλεῦ, ἐκτιθέμεθα τὴν ἑαυτῶν πίστιν καὶ ἐγγράφως ὁμολογοῦμεν ἐπὶ Θεοῦ οὕτως πιστεύειν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ σὺν ἡμῖν, ὡς ὑποτέτακται. Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεόν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πατέρα παντοκράτορα· καὶ εἰς Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, τὸν ἐξ αὐτοῦ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων γεγεννημένον, Θεὸν Λόγον, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ παθόντα, καὶ ἀναστάντα, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ εἰς σαρκὸς ἀνάστασιν, καὶ εἰς ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καὶ εἰς βασιλείαν οὐρανῶν, καὶ εἰς μίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀπὸ περάτων ἕως περάτων. Ταύτην δὲ τὴν πίστιν παρειλήφαμεν ἐκ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων, λέγοντος τοῦ Κυρίου τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς ὄνομα τοῦ Πα-
152 τρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Εἰ μὴ ταῦτα οὕτως πιστεύομεν καὶ ἀποδεχόμεθα ἀληθῶς, Πατέρα, Υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον, ὡς πᾶσα Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ αἱ Γραφαὶ διδάσκουσιν, οἷς κατὰ πάντα πιστεύομεν, κριτὴς ἡμῶν ἐστιν ὁ Θεός, καὶ νῦν, καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει. Διὸ παρακαλοῦμέν σου τὴν θεοσέβειαν, θεοφιλέστατε βασιλεῦ, ἐκκλησιαστικοὺς ἡμᾶς ὄντας καὶ πίστιν καὶ τὸ φρόνημα τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἁγίων Γραφῶν ἔχοντας, ἑνοῦσθαι ἡμᾶς, διὰ τῆς εἰρηνοποιοῦ σου καὶ θεοσεβοῦς εὐσεβείας, τῇ μητρὶ ἡμῶν, τῇ Ἐκκλησίᾳ δηλαδή, περιῃρημένων τῶν ζητημάτων καὶ περισσολογιῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς καὶ ἡ Ἐκκλησία εἰρηνεύσαντες, μετ' ἀλλήλων τὰς συνήθεις εὐχὰς ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς σου βασιλείας καὶ παντὸς τοῦ γένους σου, κοινῇ πάντες ποιησώμεθα.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Ὡς Ἀρείου εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν γνώμῃ τοῦ βασιλέως κατελθόντος, καὶ μὴ δεχθέντος ὑπὸ Ἀθανασίου. οἱ περὶ Εὐσέβιον διαφόρους κατὰ Ἀθανασίου, διαβολὰς πρὸς τὸν βασιλέα πεποίηνται.

Οὕτω μὲν οὖν Ἄρειος τὸν βασιλέα πείσας ἐχώρει ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Οὐ μέν τοί γε κρείσσων ἡ κατασκευὴ τῆς σιωπωμένης ἀληθείας ἐγίνετο· ὡς γὰρ καταλαμβάνοντα αὐτὸν τὴν Ἀλεξάνδρειαν Ἀθανάσιος οὐκ ἐδέχετο· ὡς μῦσος γὰρ αὐτὸν ἐξετρέπετο· αὖθις ἀνακινεῖν ἐπεχείρει τὴν Ἀλεξάνδρειαν παρεμβαλὼν τὴν αἵρεσιν. Τότε δὴ καὶ οἱ περὶ Εὐσέβιον αὐτοί τε ἔγραφον καὶ τὸν βασιλέα γράφειν παρεσκεύαζον, ὅπως ἂν προσδεχθῶσιν οἱ περὶ Ἄρειον. Ἀθανάσιος μὲν οὖν πάντη τοῦ δέξασθαι αὐτοὺς ἀπηγόρευσεν· καὶ τὸν βασιλέα γράφων ἐδίδασκεν, ἀδύνατον εἶναι τοὺς ἅπαξ τὴν πίστιν ἀθετήσαντας καὶ ἀναθεματισθέντας αὖθις ἐξ ὑποστροφῆς συλλαμβάνεσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς βαρέως ἐνεγκών, τάδε Ἀθανασίῳ γράφων ἠπείλησε. Μέρος ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως.«Ἔχων τοίνυν τῆς ἐμῆς βουλῆς τὸ γνώρισμα, πᾶσι τοῖς βουλομένοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν ἀκώλυτον παράσχου τὴν εἴσοδον. Ἐὰν γὰρ γνῶ ὡς κεκώλυκάς τινας αὐτῶν, τῆς ἐκκλησίας μεταποιουμένους, ἢ ἀπείρξας τῆς εἰσόδου, ἀποστελῶ παραχρῆμα τὸν καθαιρήσοντά σε ἐξ ἐμῆς κελεύσεως, καὶ τῶν τόπων μεταστήσοντα.»Ταῦτα ἔγραφεν ὁ βασιλεύς, τοῦ λυσιτελοῦντος γινόμενος καὶ μὴ βουλόμενος τὴν Ἐκκλησίαν διασπᾶσθαι. Τοὺς γὰρ πάντας ἐπὶ τὴν ὁμόνοιαν ἄγειν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐσπούδαζε. Τότε δὴ καιρὸν εὔκαιρον οἱ περὶ Εὐσέβιον εὑρη-
κέναι νομίσαντες, ἀπεχθῶς πρὸς Ἀθανάσιον ἔχον-
τες, τὴν τοῦ βασιλέως λύπην ὑπουργὸν ἐλάμβανον τοῦ
ἰδίου σκοποῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐκύκων, ἀποκινῆσαι αὐτὸν
τῆς ἐπισκοπῆς σπουδάζοντες· οὕτω γὰρ ἤλπιζον μόνως
τὴν Ἀρειανὴν δόξαν κρατήσειν, Ἀθανασίου ἐκποδὼν γε-
νομένου. Συμπαρατάττονται οὖν κατ' αὐτοῦ, Εὐσέβιος ὁ
Νικομηδείας, Θέογνις Νικαίας, Μάρις Χαλκηδόνος, Οὐρ-
σάκιος Σιγγιδόνος τῆς ἄνω Μυσίας, καὶ Οὐάλης Μουρσῶν
τῆς Παννονίας. Οὗτοι μισθοῦνταί τινας τῆς Μελιτίου αἱρε-
σεως, καὶ διαφόρους κατὰ Ἀθανασίου κατηγορίας ἐκίνη-
σαν. Καὶ πρῶτον μὲν διὰ Ἰσίωνος καὶ Εὐδαίμονος καὶ
Καλλινίκου Μελιτιανῶν, διαβολὴν ἐργάζονται, ὡς Ἀθα-
νασίου λινῆν ἐσθῆτα τελεῖν τοὺς Αἰγυπτίους τῇ Ἀλε-
ξανδρέων ἐκκλησίᾳ κελεύσαντος. Ἀλλὰ ταύτην μὲν τὴν
διαβολήν. Ἀλύπιος καὶ Μακάριος πρεσβύτεροι τῆς Ἀλε-
ξανδρέων, τότε τυχηρῶς ἐν Νικομηδείᾳ τυγχάνοντες κατε-
σβεσαν, ψευδῆ τὰ κατὰ Ἀθανασίου λεχθέντα διδάξαντες
εἶναι τὸν βασιλέα. Διὸ τῶν μὲν κατηγόρων διὰ γραμμα-
των ὁ βασιλεὺς καθήψατο. Ἀθανάσιον δὲ πρὸς ἑαυτὸν
ἐλθεῖν προσετρέψατο. Πρὶν ἢ δὲ ἐπιστῇ, φθάσαντες οἱ περὶ
Εὐσέβιον, ἑτέραν ἐπισυνάπτουσι τῇ προτέρᾳ διαβολῇ, καὶ
πολλῷ τῆς προτέρας χείρονα· ὡς Ἀθανάσιος ἐπιβουλεύων
τοῖς βασιλέως πράγμασι, Φιλουμένῳ τινὶ ἔπεμψε γλωσ-
σόκομον πλῆρες χρυσίου. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου ὁ βασι-
λεὺς ἐν Ψαμαθίᾳ, προάστειον δὲ τοῦτο τῆς Νικομηδείας
ἐστί, διαγνούς καὶ ἀθῷον εὑρὼν Ἀθανάσιον μετὰ τιμῆς
ἐξέπεμψε. γράψας τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ, ὅτι αὐτῶν
ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος ψευδῶς διεβέβλητο. Οἷα μέν τοι
μετὰ ταῦτα οἱ περὶ Εὐσέβιον κατὰ Ἀθανασίου συνέθεσαν,
καλὸν μὲν ἦν καὶ πρέπον σιγῇ παραδοῦναι, ἵνα μὴ ἡ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Χριστοῦ Ἐκκλησία ὑπὸ τῶν μὴ φρονούντων τὰ τοῦ Χριστου καταγινώσκηται. Ἐπειδὴ δὲ ἐγγράφως ἐπιδοθέντα, φανερὰ τοῖς πᾶσιν ἐγένετο, διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ἡγησάμην ὡς οἷόν τε διὰ βραχέων εἰπεῖν τὰ ἰδιαζούσης πραγματείας δεόμενα. Ὅθεν δὲ ἡ τῆς συκοφαντίας ὑπόθεσις καὶ οἱ τὰς συκοφαντίας κινήσαντες ἔλαβον τὴν ἀρχήν, διὰ βραχέων ἐρῶ. Μαρεώτης χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐστί. Κῶμαι δὲ εἰσιν ἐν αὐτῇ πολλαὶ σφόδρα καὶ πολυάν- 156
θρωποι, καὶ ἐν αὐταῖς ἐκκλησίαι πολλαὶ καὶ λαμπραί. Ἄττονται δὲ αὗται αἱ ἐκκλησίαι ὑπὸ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπῳ, καὶ εἰσὶν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ πόλιν ὡς παροικίαι. Ἐν δὲ τῷ Μαρεώτῃ τούτῳ Ἰσχύρας τις οὕτω καλούμενος, πρᾶγμα ὑπέδυ πολλῶν θανάτων ἄξιον. Οὐδὲ πώποτε γὰρ ἱερωσύνης τυχών, τὸ τοῦ πρεσβυτέρου ὄνομα αὐτῷ περιθέμενος, τὰ ἱερέως πράττειν ἐτόλμησε. Ψωραλέος τοίνυν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὁ Ἰσχύρας, ἀποδρὰς ἐκεῖθεν, καὶ καταλαβὼν τὴν Νικομήδειαν, προσφεύγει τοῖς περὶ Εὐσέβιον. Οἱ δὲ μισεῖ τῷ πρὸς Ἀθανάσιον δέχονται αὐτὸν ὡς πρεσβύτερον, ἐπαγγέλλονται δὲ καὶ τῇ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίᾳ τιμῆσαι, εἰ κατηγορίαν ἐνστήσεται κατὰ Ἀθανασίου, προφασιν λαμβάνοντες ὅσα ὁ Ἰσχύρας ἐπλάττετο. Ἐρήμιζε γάρ, ὡς εἴη τὰ πάνδεινα ἐξ ἐφόδου πεπονθώς καὶ ὅτι Μακαρίου εἰσπηδήσας εἰς τὸ θυσιαστήριον ἀνέτρεψε μὲν τὴν τράπεζαν, ποτήριον δὲ κατέαξε μυστικόν. καὶ ὅτι τὰ ἱερὰ βιβλία κατέκαυσε. Μισθὸν οὖν αὐτῷ, ὡς ἔφη, τῆς κατηγορίας, τὴν ἐπισκοπὴν ἐπηγγείλαντο, γινώσκοντες ὡς ἡ κατὰ Μακαρίου κατηγορία σὺν τῷ κατηγορουμένῳ καὶ τὸν πέμψαντα καθαιρεῖ Ἀθανάσιον. Ταύτην μὲν οὖν τὴν κατηγορίαν ὕστερον συνεστήσαντο, Ἡρὸ δὲ ταύτης, τὴν παντὸς πεπληρωμένην μίσους,[1] περὶ ἧς νῦν λεκτέον. Χεῖρα ἀνθρώπου οὐκ οἶδα πόθεν λαβόντες,

1) Γρ. μύθους

ἡ πότερον ἀνελόντες τινὰ καὶ χειροκοπείσαντες, ἢ ἤδη νεκρὸ
ὄντος ἀπέκοψαν, ὁ Θεὸς οἶδε καὶ οἱ αὐθένται τῆς πρᾶ
ξεως, προεχειρίζοντο δ' οὖν ὅμως αὐτήν, ὡς Ἀρσενίου
τινὸς, ἐπισκόπου τῶν Μελιτιανῶν θρησκείας, τυγχάνουσαν
157 Καὶ ταύτην ἔφερον ἐν μέσῳ, τὸν Ἀρσένιον ἀποκρύψαντες
καὶ ἔλεγον τὴν χεῖρα ταύτην Ἀθανάσιον ἐσχηκέναι πρὸ
μαγείας τινάς· Τὸ μὲν οὖν μέγιστον κεφάλαιον, ὃ οἱ συ
κοφάνται συνέθεσαν, τοιοῦτον ἦν. Οἷα δὲ φιλεῖ ἐν τοῖ
τοιούτοις γίνεσθαι, ἄλλοι ἄλλα κατηγόρουν αὐτοῦ. Ἐπε
τίθεντο γὰρ τότε μάλιστα οἱ πρὸς αὐτὸν ἀπεχθανόμενοι.
Ταῦτα γνοὺς ὁ βασιλεύς, γράφει τῷ κήνσορι Δαλματίῳ
τῷ ἀδελφιδῷ ἑαυτοῦ, ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας διάγοντι,
ἀγωγίμους ποιῆσαι τοὺς κατηγορουμένους καὶ διαγνῶναι
δίκην τοὺς ἐλεγχθέντας εἰσπράξασθαι. Ἔπεμπε δὲ καὶ
Εὐσέβιον ἅμα Θεόγνιδι, ἵνα ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτῶν κρίνῃ
τὸν Ἀθανάσιον. Ὁ δὲ ὡς ἔγνω καλεῖσθαι ὑπὸ τοῦ κήνσο
ρος, πέμπει εἰς Αἴγυπτον ἀναζητῆσαι τὸν Ἀρσένιον. Κα
μανθάνει μὲν αὐτὸν κρύπτεσθαι· συλλαβεῖν δὲ οὐ δεδύνη
ται, ἄλλοσε ἀλλαχοῦ μεθιστάμενον. Παύει δὲ ὁ βασιλεὺ
τὸ ἐπὶ τοῦ κήνσορος δικαστήριον, δι' αἰτίαν τοιαύτην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Ὡς διὰ τὰς κατηγορίας τὰς κατὰ Ἀθανασίου σύνοδον ἐπισκόπων ἐν τῇ Τύρῳ ὁ βασιλεὺς γενέσθαι παρεσκεύασεν.

Σύνοδον ἐπισκόπων ἐκήρυξε γενέσθαι ἐπὶ τῇ καθιερω
160 σει τοῦ εὐκτηρίου οἴκου, ὃν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀνῳ
κο-τῆς

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γειρεν. Ὁδοῦ οὖν πάρεργον, πρότερον ἐν τῇ Τύρῳ συναχθέντας τοὺς ἐπισκόπους, τοῦ κατὰ Ἀθανάσιον γυμνάσαι προσέταξεν· ὅπως ἂν ἐκεῖ πρότερον ἐκποδὼν γενομένης τῆς ἐρεσχελίας, εἰρηνικώτερον τὰ ἐπιβατήρια τῆς ἐκκλησίας ἐπιτελέσωσι καθιεροῦντες αὐτὴν τῷ Θεῷ. Τριακοστὸν δὲ ἔτος ἦν τοῦτο τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου. Καὶ παρῆσαν ἐπὶ τὴν Τύρον ἐκ διαφόρων τόπων ἐπίσκοποι τὸν ἀριθμὸν ἑξήκοντα, Διονυσίου τοῦ ἀπὸ ὑπατικῶν συναγαγόντος αὐτούς. Καὶ ἦγετο μὲν Μακάριος ὁ πρεσβύτερος ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας σιδηροδέσμιος διὰ στρατιωτικῆς χειρός. Ἀθανάσιος δὲ ἀπαντῆσαι οὐκ ἐβούλετο, οὐ τοσοῦτον τὰς κατηγορίας εὐλαβούμενος· οὐδὲν γὰρ τῶν κατηγορουμένων ἐγίνωσκεν· ἀλλὰ φοβούμενος μή τι καινοτομηθῇ παρὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ τῇ τότε συνόδῳ συναρέσαντα. Ἐδεδοίκει γὰρ[2] τὰ τοῦ βασιλέως ἀπειλητικὰ γράμματα. Ἐγέγραπτο γὰρ αὐτῷ, ὡς εἰ μὴ ἑκὼν ἀπαντήσει. ἀνάγκῃ ἀχθήσεσθαι[3]. Παρῆν οὖν ἐξ ἀνάγκης καὶ Ἀθανάσιος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Περὶ Ἀρσενίου, καὶ τῆς κεκόφθαι λεγομένης αὐτοῦ χειρός.

Θεοῦ δέ τις πρόνοια τὸν Ἀρσένιον ἐπὶ τὴν Τύρον ἤλαυνεν. Ἀμελήσας γὰρ τῶν ἐντολῶν, ὧν αὐτῷ οἱ τὰ χρήματα συκοφαντῶν παρασχόντες δεδώκασι, καθ' ἱστορίαν τῶν γενησομένων κεκρυμμένως παρῆν. Ἔτυχε δέ πως τοῦ ὑπατικοῦ Ἀρχελάου οἰκέτας ἐν καπηλείῳ ἀκοῦσαι λεγόντων τινῶν, ὡς Ἀρσένιος ὁ λεγόμενος ἀνηρῆσθαι

1) γε. τὰ 2) ἴσ. μέντοι· ἄλλως δὲν εὐδοκίμει τὰ ἀπὸ τῆς κ. Ἥρα. νάκιος δ΄. ὁ Λ. οὐδὲν σημεῖ 3) γε. ἀχθήσεσθαι.

πάρεστιν ἔν τινος οἰκίᾳ κρυπτόμενος. Ταῦτα ἀκουσαντες, καὶ τοὺς εἰπόντας σημειωσάμενοι, καταφανῆ τὰ ἀκουσθέντα τῷ δεσπότῃ ποιοῦσιν. Ὁ δὲ ὡς εἶχε μὴ μελλήσας, ἀνεζήτησε καὶ εὗρε· καὶ εὑρὼν ἠσφαλίσατο. Καὶ τῷ Ἀθανασίῳ δηλοῖ μηδὲν ταράσσεσθαι· παρεῖναι γὰρ ζῶντα τὸν Ἀρσένιον. Συλληφθεὶς οὖν Ἀρσένιος ἠρνεῖτο εἶναι ὃς ἦν. Ἀλλ' αὐτὸν Παῦλος ὁ τῆς Τύρου ἐπίσκοπος παλαι γινώσκων ἐξήλεγξε. Ταῦτα τῆς Προνοίας προεντρεπισάσης, μετ' οὐ πολὺ ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῆς συνόδου ὁ Ἀθα-
(96) νάσιος. Καὶ παρόντος, οἱ συκοφάνται τὴν χεῖρα εἰς μέσον ἤγον καὶ τὴν κατηγορίαν ἐνίσταντο. Ὁ δὲ σοφῶς μετῆλθε τὸ πρᾶγμα. Ἠρώτησε γὰρ τοὺς παρόντας καὶ τοὺς κατηγόρους, τίνες εἶεν οἱ γινώσκοντες τὸν Ἀρσένιον. Πολλῶν δὲ εἰπόντων γινώσκειν αὐτόν, εἰσάγεσθαι ποιεῖ τὸν Ἀρσένιον, ἔνδον τοῦ ἱματίου τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἔχοντα. Εἶτα αὖθις ἐρωτᾷ· Οὗτός ἐστιν ὁ τὴν χεῖρα ἀπολωλεκώς; Οἱ δέ· ἐπὶ μὲν τῷ παραδόξῳ κατεπλάγησαν, πλὴν τῶν εἰδότων ὅθεν ἡ χεὶρ ἡ κοπεῖσα, Οἱ δὲ λοιποὶ ἀληθῶς ᾤοντο λείπειν τῷ Ἀρσενίῳ τὴν χεῖρα καὶ προσεδόκων ἐξ ἑτέρας ὑποθέσεως ἀπολογεῖσθαι τὸν Ἀθανάσιον. Ὁ δὲ ἀνελίξας τὸ ἱμάτιον τοῦ Ἀρσενίου καθ' ἕτερον τῶν μερῶν δείκνυσι τοῦ ἀνθρώπου τὴν χεῖρα. Παλιν δὲ νομιζόντων τινῶν τῆς ἑτέρας στερεῖσθαι αὐτόν, μικρὸν παρελκύσας, ἀμφιβόλους κατέστησεν. Εἶτα μὴ μελλήσας, καὶ τὸ ἕτερον ἀνελίξας μέρος καὶ τὴν ἑτέραν τοῦ Ἀρσενίου χεῖρα ἐπέδειξεν· οὕτω τε εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας·
α Ἀρσένιος μέν, ὡς ὁρᾶτε, τὰς δύο χεῖρας ἔχων ἐφεύρηται. Τῆς τρίτης δὲ τὸν τόπον, ὅθεν ἀφῄρηται, δεικνύτωσαν οἱ κατήγοροι.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Ὡς Ἀθανασίου ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ἀθώου εὑρεθέντος, οἱ κατήγοροι φυγῇ ἐχρήσαντο.

Τούτων οὕτως ἐπὶ Ἀρσενίῳ πραχθέντων, ἐν ἀμηχανίᾳ μὲν οἱ ῥάψαντες τὸν δόλον κατέστησαν. Ἀχαάβ δέ ὁ καὶ Ἰωάννης, ὁ κατήγορος, τοῦ δικαστηρίου διαδὺς ἐν τῷ θορύβῳ διέφυγε. Καὶ οὕτω μὲν ταύτην τὴν κατηγορίαν Ἀθανάσιος ἀπεδύσατο, μηδεμιᾷ χρησάμενος παραγραφῇ. Ἐθαῤῥει γάρ, ὡς καταπλήξει τοῖς συκοφάντας καὶ μόνη τοῦ Ἀρσενίου ἡ ζωή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ.

Ὅτι τὰς ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ κατηγορίᾳ ἀπολογίας Ἀθανασίου μὴ καταδεξαμένων τῶν ἐπισκόπων, Ἀθανάσιος πρὸς τὸν βασιλέα ἀνέδραμεν.

Ἐπὶ δὲ ταῖς κατὰ Μακαρίου συκοφαντίαις ταῖς νομικαῖς ἐχρήσατο παραγραφαῖς. Καὶ πρῶτον μὲν τοὺς περὶ Εὐσέβιον ὡς ἐχθροὺς παρεγράφετο, φάσκων μὴ δεῖν ἐπὶ αντιδίκων κρίνεσθαι· ἔπειτα δὲ καὶ δείκνυσθαι, εἰ ὁ κατήγορος Ἰσχύρας ἀληθῶς πρεσβυτέρου ἔχει ἀξίαν. Οὕτω γὰρ καὶ ἐν τῇ κατηγορίᾳ ἐγέγραπτο. Ἐπεὶ δὲ τούτων οὐδένα λόγον οἱ κριταὶ προσεδέξαντο, εἰσήχθη μὲν ἡ κατὰ Μακαρίου δίκη, Ἀτονησάτων δὲ τῶν κατηγόρων, ὑπέρθεσιν

1) gr. τοὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐλάμβανεν ἡ ἀκρόασις, ἐφ' ᾧ παραγενέσθαι εἰς τὸν Μαρεώ-
την τινάς, ἵνα ἐπὶ τῶν τόπων ζητηθῇ τὰ ἀμφίβολα. Ὡς
δὲ Ἀθανάσιος πεμπομένους εἶδεν οὓς παρεγράψατο (ἐπεμ-
164 πετο γὰρ Θέογνις, Μαρίς, Θεόδωρος, Μακεδόνιος, Οὐά-
λης, Οὐρσάκιος) ἐβόα σκευωρίαν εἶναι καὶ δόλον τὰ γινό-
μενα· οὐδὲ γὰρ δίκαιον εἶναι, Μακάριον μὲν τὸν πρεσβύτε-
ρον ἐν δεσμοῖς εἶναι, τὸν δὲ κατήγορον ἅμα τοῖς ἐχθροῖς δικα-
στὰς εἶναι, ἐφ' ᾧ τε ἐκ μονομεροῦς πρᾶξιν ὑπομνημάτων
ποιήσασθαι. Ταῦτα βοῶντος τοῦ Ἀθανασίου καὶ διαμαρ-
τυρομένου τό τε κοινὸν τῆς συνόδου καὶ τὸν ἀπὸ ὑπα-
τικῶν Διονύσιον, καὶ ὡς οὐδεὶς αὐτοῦ λόγον ἐποιεῖτο
διαλαθὼν ἀνεχώρησεν. Οἱ μὲν οὖν ἀποσταλέντες εἰς τὸ
Μαρεώτην, ἐκ μονομεροῦς ὑπομνήματα ποιήσαντες, ὡς
ἀληθῶς γενομένων, ἃ ὁ κατήγορος ἔλεγεν, εἶχον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Ὅτι Ἀθανασίου ἀναχωρήσαντος, οἱ τῆς συνόδου καθαίρεσιν αὐτοῦ ἐψηφίσαντο.

Καὶ Ἀθανάσιος μὲν ἀναχωρήσας πρὸς τὸν βασιλέα
ἀνέδραμεν. Ἡ σύνοδος δέ, πρῶτον μὲν ἐρήμην αὐτοῦ κατ-
δικήτησεν. Ὡς δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ Μαρεώτῃ παπραγμένα συνε-
φθασε καθαίρεσιν ἐψηφίσαντο, πολλὰ ἐν τοῖς καθαιρετικοῖς
αὐτὸν λοιδορήσαντες. καὶ τῆς ἐπὶ τῷ φόνῳ κατηγορίας
τ τῶν συκοφαντῶν τὴν ἧτταν ἀποσηγήσαντες. Ἐδέξαντο
δὲ καὶ αὐτὸν Ἀρσένιον, τὸν ἀνηρῆσθαι λεγόμενον. Ὃς
πρότερον μὲν τῆς Μελιτιανῶν θρησκείας ἐπίσκοπος ἦν.
Τότε δὲ εἰς τὴν κατὰ Ἀθανασίου καθαίρεσιν, ὡς τῆς Ὑψη-

1) μς· δικαστὰς ἢ δικαστῶν 2) μς· ἦκον. Ὁ Val. διαφθοῦ-
ἐίχοντο τῆς ἐπανόδου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λοπολιτῶν πόλεως ἐπίσκοπος καθυπέγραψε. Καὶ τὸ παράδοξον, ὁ λεγόμενος ἀνηρῆσθαι ὑπὸ Ἀθανασίου, ζῶν καθαιρεῖ τὸν Ἀθανάσιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

Ὅπως ἡ σύνοδος ἀπὸ τῆς Τύρου ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα παραγέγονε, καὶ τὰ ἐγκαίνια ποιησαμένη τῆς νέας Ἱερουσαλήμ, τοὺς περὶ Ἄρειον εἰς κοινωνίαν ἐδέξατο.

Παρῆν δὲ εὐθὺς γράμματα τοῦ βασιλέως, σημαίνοντα ἐπὶ τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ σπεύδειν τὴν σύνοδον. Εὐθύς τε ὡς εἶχον, ἐκ τῆς Τύρου σπουδαίως ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπορεύοντο. Πάνδημον δὲ ποιήσαντες ἑορτὴν ἐπὶ τῇ καθιερώσει τῶν τόπων, Ἄρειον μὲν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐδέ- 165
ξαντο, τοῖς βασιλέως γράμμασι πειθαρχεῖν λέγοντες, δι' ὧν δεδηλώκει αὐτοῖς πεπεῖσθαι περὶ τῆς πίστεως Ἀρείου καὶ Εὐζωΐου. Ἔγραφον δὲ καὶ τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ, ὡς παντὸς ἐξορισθέντος φθόνου ἐν εἰρήνῃ τὰ τῆς Ἐκκλησίας καθέστηκε πράγματα· καὶ ὅτι Ἄρειος ἐκ μετανοίας ἐπιγνοὺς τὴν ἀλήθειαν, ὡς λοιπὸν τῆς ἐκκλησίας ὤν, δικαίως καὶ λοιπὸν παρ' αὐτῶν προσδεχθείς, καὶ ἐξορισθέντα τὸν Ἀθανάσιον αἰνιττόμενοι. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ περὶ τῶν αὐτῶν γνώριμα καθίστων. Ταῦτα δὴ τῶν ἐπισκόπων διατεθέντων, ἐπικαταλαμβάνει ἕτερα τοῦ βασιλέως γράμματα, σημαίνοντα Ἀθανάσιον μὲν ἀναδεδραμηκέναι πρὸς αὐτόν, αὐτοὺς δὲ ἀναγκαῖον εἶναι δι' αὐτὸν παραγενέσθαι ἐν Κωνσταντίνου πόλει. Ἔστι δὲ τὰ ἐπικαταλαβόντα γράμματα τοῦ βασιλέως τάδε.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

168 **Ὅτι ὁ βασιλεὺς τὴν σύνοδον ἐκάλει πρὸς ἑαυτὸν δι' ἐπιστολῆς, ἵν' ἑαυτοῦ τὰ κατὰ Ἀθανάσιον ἀκριβῶς ἐξετασθῇ.**

Νικητὴς Κωνσταντῖνος, Μέγιστος, Σεβαστός, τοῖς ἐν Τύρῳ συνελθοῦσιν ἐπισκόποις.
(ἐκ τῆς Ἑβραϊκ. καλ. Ἑλληνικῶν ἀπολογ. 86) ζ

Ἐγὼ μὲν ἀγνοῶ τίνα ἐστὶ τὰ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας συνόδου μετὰ θορύβου καὶ χειμῶνος κριθέντα. Δοκεῖ δέ πως ὑπό τινος παραχώδους ἀταξίας ἡ ἀλήθεια διεστράφθαι ὑμῶν δηλαδὴ διὰ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἐρεσχελίαν, ἣν ἀήττητον εἶναι βούλεσθε, τὰ τῷ Θεῷ ἀρέσκοντα μὴ συνορώντων. Ἀλλ' ἔσται τῆς θείας προνοίας ἔργον, καὶ τὰ τῆς φιλονεικίας ταύτης κακὰ φανερῶς ἀλόντα διασκεδάσαι καὶ ἡμῖν διαρρήδην, εἴ τινα τῆς ἀληθείας αὐτοὶ οἱ συνελθόντες ἐποιήσασθε φροντίδα καὶ εἰ τὰ κεκριμένα γνώμης τινος χάριτος καὶ ἀπεχθείας ἐκρίνατε, φανερῶσαι. Τοιγαροῦν ἡπειγμένως πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἐμὴν εὐσέβειαν ἀνελθεῖν δεῖ, ἵνα τὴν τῶν πεπραγμένων ὑμῖν ἀκρίβειαν δι' ὑμῶν αὐτῶν παραστήσητε. Τίνος δὲ ἕνεκεν ταῦτα γράψας πρὸς ὑμᾶς ἐδικαίωσα καὶ ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτὸν διὰ τοῦ γράμματος καλῶ, ἐκ τῶν ἑπομένων γνώσεσθε. Ἐπιβαίνοντος μοι λοιπὸν τῆς ἐπωνύμου ἡμῶν καὶ πανευδαίμονος πατρίδος, τῆς Κωνσταντίνου πόλεως, συνέβαινε δὲ τηνικαῦτα ἐφ' ἵππου με ὀχεῖσθαι, ἐξαίφνης Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος ἐν μέσῳ τῇ λεωφόρῳ, μετὰ ἱερῶν τινων, οὓς περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἀπροσδοκήτως οὕτω προσῆλθεν, ὡς καὶ παρασχεῖν ἐκπλήξεως ἀφορμήν. Μαρτυρεῖ γάρ μοι ὁ πάντων ἔφορος

ζ) ΜΣ. ἐπ' αὐτοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θεος, ὡς οὐδὲ ἐπιγνῶναι αὐτὸν ὅστις ἦν παρὰ τὴν πρώτην ὄψιν ἐδυνήθην, εἰ μὴ τῶν ἡμετέρων τινές, καὶ ὅστις ἦν καὶ τὴν ἀδικίαν ἣν πέπονθε, διηγήσασθαι, πυνθανομένοις, ὥσπερ εἰκός, ἀνήγγειλαν ἡμῖν. Ἐγὼ μὲν οὖν οὔτε διελεχθην αὐτῷ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ οὔτε ὁμιλίας ἐκοινώνησα. Ὡς δὲ ἐκεῖνος μὲν ἀκουσθῆναι ἠξίου, ἐγὼ δὲ παρητούμην καὶ μικροῦ δεῖν ἀπελαύνειν αὐτὸν ἐκέλευον, μετὰ πλείονος παρρησίας, οὐδὲν ἕτερον παρ' ἡμῶν ἢ τὴν ὑμετέραν ἀρὰξιν ἠξίωσεν ὑπάρξαι, ἵνα ὑμῶν παρόντων ἃ πέπονθεν ἀναγκαίως ἀποδύρασθαι δυνηθῇ. Ὅθεν ἐπειδὴ εὔλογον μοι εἶναι φαίνεται καὶ τοῖς καιροῖς πρέπον καταφαίνεται, ἀσμένως ταῦτα γραφῆναι πρὸς ὑμᾶς προσέταξα, ἵνα πάντες, ὅσοι τὴν σύνοδον τὴν ἐν Τύρῳ γενομένην ἀνεπληρώσατε, ἀνυπερθέτως εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἐπηχθῆτε, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδείξοντες τὸ εὖ τῆς ὑμετέρας κρίσεως καθαρόν τε καὶ ἀδιάστροφον, ἐπ' ἐμοῦ δηλαδή, ὃν τοῦ Θεοῦ γνήσιον εἶναι θεράποντα οὐδ' ἂν ὑμεῖς ἀρνηθείητε. Τοιγαροῦν διὰ τῆς ἐμῆς πρὸς τὸν Θεὸν λατρείας τὰ πανταχοῦ εἰρηνεύεται καὶ ὑπὸ τῶν βαρβάρων αὐτῶν τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα γνησίως εὐλογούμενον, οἱ μέχρι νῦν τὴν ἀλήθειαν ἠγνόουν. Δῆλον δὲ ὅτι ὁ τὴν ἀλήθειαν ἀγνοῶν οὐδὲ τὸν Θεὸν ἐπιγινώσκει. Πλὴν ὅμως, καθὰ προείρηται, καὶ οἱ βάρβαροι δι' ἐμέ, τὸν τοῦ Θεοῦ θεράποντα γνήσιον, ἐπέγνωσαν τὸν Θεόν, καὶ εὐλαβεῖσθαι μεμαθήκασι, ὃν ὑπερασπίζειν μου πανταχοῦ καὶ προνοεῖσθαι τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἤσθοντο· ὅθεν μάλιστα καὶ ἴσασι τὸν Θεόν, ὃν ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὸν πρὸς ἡμᾶς φόβον εὐλαβοῦνται, ἡμεῖς δὲ οἱ τὰ ἅγια μυστήρια τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ δοκοῦντες προβάλλεσθαι, οὐ γὰρ εἴποιμι φυλάττειν, ἡμεῖς, φημι, οὐδὲν πράττομεν, εἰ τὰ πρὸς δι-

159

ὀίσ. ἐχίν x) γρ. ἢ (Jh).

πρὸς ὄλεθρον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους συντείνοντα. Ἀλλ' ἐπείχθητε, καθὰ προεῖπον, πρὸς ἡμᾶς πάντες ἡ ταχος, πεπεισμένοι, ὡς παντὶ σθένει κατορθῶσαι πειρασόμεθα, ὅπως ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ ταῦτα ἐξαιρέτως ἀδιάπτωτα φυλάττηται, οἷς οὔτε ψόγος οὔτε κακοδοξία τις δυνήσεται προσπλακῆναι, διασκεδασθέντων δηλαδὴ καὶ συντριβέντων ἄρδην καὶ παντελῶς ἀφανισθέντων τῶν ἐχθρῶν τοῦ νόμου, οἵτινες ἐπὶ προσχήματι τοῦ ἁγίου ὀνόματος ποικίλας καὶ διαφόρους βλασφημίας ἐμβάλλουσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Ὅτι τῆς συνόδου μὴ ἐλθούσης παρὰ τὸν βασιλέα, οἱ περὶ Εὐσέβιον διέβαλλον Ἀθανάσιον, ὡς ἀπειλήσαντα ἀποστρέφειν τὸν σῖτον ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας τῇ Κωνσταντίνου πόλει χορηγούμενον· ἐφ' οἷς κινηθεὶς ὁ βασιλεύς, εἰς ἐξορίαν ἐξέπεμψε τὸν Ἀθανάσιον, κελεύσας τὰς Γαλλίας οἰκεῖν.

Ταῦτα τὰ γράμματα εἰς ἀγῶνα τοὺς ἐν τῇ συνόδῳ κατέστησε, Καθὸ[1] οἱ μὲν πλείους ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν ἐχώρησαν πόλεις, οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον καὶ Θέογνιν καὶ Μάριν, Πατρόφιλόν τε καὶ Οὐρσάκιον καὶ Οὐάλεντα εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἐλθόντες· οὐκέτι περὶ ποτηρίου κατεαγότος ἢ τραπέζης ἢ Ἀρσενίου ἀναιρεθέντος ζήτησιν γενέσθαι συνεχώρησαν, ἀλλ' ἐπὶ ἑτέραν χωροῦσι διαβολήν, διδάξαντες τὸν βασιλέα, ὡς εἴη Ἀθανάσιος ἀπειλήσας κωλύσειν πεμφθῆναι τὸν σῖτον, τὸν ἐξ ἔθους ἐκ τῆς Ἀλε-

1) γρ. ἴσ. Καθ' ὃν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ανδρείας εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν κομιζόμενον καὶ
τούτων λεγομένων παρὰ Ἀθανασίου ἀκηκοέναι Ἀδαμάν-
τιον, Ἀνουβίωνα, Ἀρβαθίωνα καὶ Πέτρον τοὺς ἐπισκό- 172
πους. Ἀλλὰ γὰρ ἰσχύει διαβολή, ὅταν ὁ διαβάλλων ἀξιό-
πιστος ᾖ. Τούτῳ γὰρ συναρπαγεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς θυ-
μὸν ἀχθεὶς, ἐξορίᾳ ὑποβάλλει τὸν Ἀθανάσιον, τὰς Γαλ-
λίας κελεύσας οἰκεῖν. Φασὶ δέ τινες τοῦτο πεποιηκέναι
τὸν βασιλέα, σκοπῷ τοῦ ἑνωθῆναι τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπειδὴ
Ἀθανάσιος πάντῃ κοινωνῆσαι τοῖς περὶ Ἄρειον ἐξετρέ-
πετο. Ἀλλ' οὗτος μὲν ἐν Τριβέρει τῆς Γαλλίας διήγαγεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣΤ'.

Περὶ Μαρκέλλου τοῦ Ἀγκύρας καὶ Ἀστερίου τοῦ σοφιστοῦ.

Οἱ δὲ ἐν Κωνσταντίνου πόλει συναχθέντες ἐπίσκοποι
καὶ Μάρκελλον τὸν Ἀγκύρας τῆς ἐν μικρᾷ Γαλατίᾳ καθεῖ-
λον, δι' αἰτίαν τοιαύτην· Ἀστέριός τις ἐν Καππαδοκίᾳ
σοφιστικὴν μετιών, τὴν μὲν κατέλειπε, χριστιανίζειν δὲ ι
ἐπηγγέλλετο. Ἐπεχείρει δὲ καὶ λόγους συγγράφειν, οἳ
μέχρι νῦν φέρονται, δι' ὧν τὸ Ἀρείου συνίστη δόγμα, τὸν
Χριστὸν οὕτω λέγων εἶναι Θεοῦ δύναμιν, ὡς εἴρηται παρὰ
Μωϋσῇ τὴν ἀκρίδα καὶ τὴν κάμπην δύναμιν εἶναι Θεοῦ,
καὶ ἕτερα τούτοις παραπλήσια. Συνῆν δὲ ὁ Ἀστέριος συνε-
χῶς καὶ τοῖς ἐπισκόποις, τοῖς μάλιστα τὴν Ἀρειανῶν
δόξαν μὴ ἀθετοῦσι. Καὶ δὴ εἰς τὰς συνόδους ἁπάντα, ὑπο-
δύναι μιᾶς πόλεως ἐπισκοπὴν προθυμούμενος· ἀλλ' ἱερω-
σύνης μὲν ἠστόχησε, διὰ τὸ ἐπιτεθυκέναι κατὰ τὸν διωγ-
μὸν, περιιὼν δὲ τὰς ἐν Συρίᾳ πόλεις, οὓς συνέταξε λόγους

1) ἴσ. διῆγεν 2) καὶ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπεδείκνυτο. Ταῦτα γνοὺς ὁ Μάρκελλος, ἀντιπράττειν αὐτῷ βουλόμενος, κατὰ διάμετρον πολὺ εἰς τὸ ἐναντίον ἐξέπεσε. Ψιλὸν γὰρ ἄνθρωπον ὡς ὁ Σαμοσατεὺς ἐτόλμησεν εἰπεῖν τὸν Χριστόν. Ταῦτα γνόντες οἱ τότε ἐν Ἱεροσολύμοις συνελθόντες, Ἀστερίου μὲν οὐδένα λόγον ἐτίθεντο, ἐπεὶ μηδὲ εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἱερέων ἐτέτακτο, Μάκελλον δὲ ὡς ἱερωμένον, λόγον ἀπήτουν τοῦ συγγράμματος αὐτῷ βιβλίου. Ὡς δὲ ηὗρισκον αὐτὸν τὰ τοῦ Σαμοσατέως φρονοῦντα, ἐκέλευον αὐτὸν μεταθέσθαι τῆς δόξης. Ὁ δὲ καταισχυνθείς ἐπηγγέλλετο κατακαύσειν τὸ βιβλίον. Ὡς δὲ σπουδῇ διελύθη ὁ τῶν ἐπισκόπων σύλλογος, τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καλοῦντος αὐτούς, τότε δὴ τῶν περὶ Εὐσέβιον ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει παρόντων, αὖθις τὰ κατὰ Μάρκελλον ἀνεζητεῖτο. Ὡς δὲ ὁ Μάρκελλος οὐχ ἡρεῖτο κατακαῦσαι καθὰ ὑπέσχετο τὴν ἄκαιρον συγγραφήν, οἱ παρόντες τὸν μὲν καθεῖλον, Βασίλειον δὲ ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἄγκυραν ἔπεμψαν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ σύγγραμμα Εὐσέβιος ἐν τρισὶ βιβλίοις ἀνέτρεψεν, ἐξελέγξας τὴν κακοδοξίαν αὐτοῦ. Μάρκελλος δὲ ὕστερον ἐν τῇ κατὰ Σαρδικὴν συνόδῳ τὴν ἐπισκοπὴν ἀνέλαβεν, εἰπὼν μὴ νενοῆσθαι αὐτοῦ τὸ σύγγραμμα, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ Σαμοσατέως δόξαν λαβεῖν. Περὶ μὲν οὖν τούτου κατὰ χώραν ἐροῦμεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΖ'.

Ὅπως Ἄρειος μετὰ τὴν Ἀθανασίου ἐξορίαν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τοῦ βασιλέως μεταμπεφθείς, παραχὰς ἐκίνησεν Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἐπισκόπῳ Κωνσταντίνου πόλεως.

Τριακοστὸν δὲ ἔτος τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τούτων γινομένων ἐπληροῦτο. καὶ Ἄρειος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν καταλαβὼν τὴν Ἀλεξάνδρειαν αὖθις ὅλην ἐτάραττε, τοῦ Ἀλεξανδρέων λαοῦ δυσφοροῦντος ἐπί τε τῇ Ἀρείου καθόδῳ καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν καὶ ὅτι ὁ ἐπίσκοπος αὐτῶν Ἀθανάσιος εἰς ἐξορίαν ἀπέσταλτο. Ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπυνθάνετο διεστράφθαι τὴν Ἀρείου γνώμην, μετάπεμπτον αὖθις εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἥκειν αὐτὸν ἐκέλευσε, λόγον δώσοντα ὧν αὖθις ἀνακινεῖν ἐπεχείρει. Ἐτύγχανε δὲ τότε τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει πρωτοστὼς Ἀλεξάνδρος ἐκκλησίας, Μητροφάνην πάλαι δεξάμενος[1]. Τοῦτον τὸν ἄνδρα θεοφιλῆ ὄντα, ἡ πρὸς Ἄρειον τότε γενο- 175
μένη μάχη ἀνέδειξεν. Ὡς γὰρ ἦκε τότε Ἄρειος καὶ ὁ λαὸς εἰς δύο πάλιν τμήματα ἐμερίζετο, ταραχή τε κατὰ τὴν πόλιν ἐγένετο, τῶν μὲν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν μηδαμοῦ παρασαλεύειν λεγόντων, τῶν δὲ εὔλογα λέγειν τὸν Ἄρειον φιλονεικούντων, εἰς ἀγῶνα μέγιστον κατέστη ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ μάλιστα μέν, ὅτι Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας πολλὰ διηπείλει αὐτῷ, λέγων ὅσον οὐδέπω[2] καθαιρήσειν αὐτόν, εἰ μὴ εἰς κοινωνίαν δέξηται τὸν Ἄρειον καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτόν. Ἀλεξάνδρῳ δὲ οὐ τοσοῦτον περὶ καθαιρέσεως ἔμελλεν, ὅσον ἐδεδίει ἐπὶ τῇ σπουδαζομένῃ παραλύσει τοῦ δόγματος. Φύλακα γὰρ ἑαυτὸν τῶν ὅρων

1) Μη. διαδεξάμενος 2) οὔπω

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς συνόδου νομίζων. παντοῖος ἐγίνετο μὴ παρατρωθῆναι τοὺς τύπους αὐτῆς. Ἐν ταύτῃ τοίνυν τῇ ἀγωνίᾳ καθεστώς, χαίρειν πολλὰ φράσας τῇ διαλεκτικῇ, προσφεύγει Θεῷ· καὶ νηστείαις μὲν συνεχέσιν ἐσχόλαζε, καὶ τοῦ προσεύχεσθαι οὐδένα τρόπον παρέλειπε. Καὶ δὴ τοιοῦτο ἐνθύμιον εἶχε, καὶ λαθὼν ἐπετέλει τὰ δόξαντα. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἣ ἐπώνυμον Εἰρήνη, μόνον ἑαυτὸν κατάκλειστον ποιήσας καὶ εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσελθών, ὑπὸ τὴν ἱερὰν τράπεζαν ἑαυτὸν ἐπὶ στόμα ἐκτείνας, εὔχεται δακρύων. Νύκτας τε πολλὰς ἐφεξῆς καὶ ἡμέρας τοῦτο ποιῶν διετέλει. Ἤτειτο γὰρ παρὰ Θεοῦ καὶ ἐλάμβανεν. Ἡ δὲ αἴτησις ἦν τοιαύτη· εἰ μὲν ἀληθὴς ἡ Ἀρείου δόξα, ἑαυτὸν τὴν ὡρισμένην ἡμέραν τῇ συζητήσει μὴ ὄψεσθαι· εἰ δὲ ἦν αὐτὸς ἔχει πίστιν ἀληθῆ, Ἄρειον τῆς ἀσεβείας δίκην διδόναι, τὸν πάντων αἴτιον τῶν κακῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ΄.

Περὶ τοῦ θανάτου Ἀρείου.

Τοιαῦτα μὲν οὖν Ἀλέξανδρος ηὔχετο. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπόπειραν Ἀρείου ποιήσασθαι βουληθείς, ἐπὶ τὰ βασίλεια αὐτὸν μεταπέμπεται· ἠρώτα τε εἰ τοῖς ὅροις στοιχεῖ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου. Ὁ δὲ ἑτοίμως μηδὲν μελλήσας, ἐπ' αὐτοῦ ὑπέγραφε τὰ περὶ τῆς πίστεως ὁρισθέντα σοφισάμενος. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς θαυμάσας καὶ ὅρκον ἐπέφερεν. Ὁ δὲ καὶ τοῦτο σοφιζόμενος ἐποίει· τίνα δὲ τρόπον ἐτεχνάζετο γράφων, ὡς ἤκουσα, ἔστι ταῦτα. Καταγράψας, φησίν, ὁ Ἄρειος ἐν χάρτῃ ἣν εἶχε δόξαν, ὑπὸ μάλης ἔφερεν ἡ ὤμνυ τε ἀληθῶς οὕτω φρονεῖν, ὡς καὶ ἐγγεγραφικὼς εἴη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τοῦτο μὲν οὖν οὕτω γεγενῆσθαι ἀκοῇ γράψας ἔχω. Ὅτι
μέν τοι καὶ ὅρκον ἐπέθηκε τοῖς γραφεῖσιν, ἐκ τῶν ἐπιστο- πγκ
λῶν τοῦ βασιλέως ἀνελεξάμην· πιστεύσας δὲ ὁ βασιλεὺς
ἐχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως
Ἀλεξάνδρου εἰς κοινωνίαν ἐκέλευσε. Σαββάτου δὲ ἦν
τότε ἡμέρα καὶ τῇ ἑξῆς προσεδόκα συνάγεσθαι· δίκη δὲ
ἐπηκολούθει τοῖς Ἀρείου τολμήμασιν. Ὡς γὰρ ἐξῆλθε τῆς
βασιλικῆς αὐλῆς, ἐδορυφορεῖτο μὲν ὑπὸ τῶν περὶ Εὐσέ- ιπζ
βιον διὰ μέσης τότε τῆς πόλεως περιόπτος τε ἦν. Καὶ
ἐπεὶ ἐγένετο πλησίον τῆς ἐπιλεγομένης ἀγορᾶς Κων-
σταντίνου, ἔνθα ὁ πορφυροῦς ἵδρυται κίων, φόβος ἔκ τινος
συνειδότος κατεῖχε τὸν Ἄρειον· σύν τε τῷ φόβῳ τῆς γα-
στρὸς ἐκινεῖτο χαύνωσις. ἐρόμενός τε εἰ ἀφεδρῶν που
πλησίον, μαθών τε εἶναι ὄπισθεν τῆς ἀγορᾶς Κωνσταντί-
νου, ἐκεῖσε ἐβάδιζε. Λαμβάνει οὖν λιποθυμία τὸν ἄνθρωπον·
καὶ ἅμα τοῖς διαχωρήμασιν ἡ ἔδρα τότε παραυτίκα ἐκπί-
πτει καὶ αἵματος πλῆθος ἐπηκολούθει καὶ τὰ λεπτὰ τῶν
ἐντέρων. Συνέτρεχε δὲ αἷμα αὐτῷ σπληνί τε καὶ ἥπατι·
αὐτίκα οὖν ἐτεθνήκει. Ὁ δὲ ἀφεδρὼν ἄχρι νῦν ἐν τῇ Κων-
σταντίνου πόλει δείκνυται, ὡς ἔφην, ὄπισθεν τῆς ἀγορᾶς
Κωνσταντίνου, καὶ τοῦ ἐν τῇ στοᾷ μακέλλου πάντων τε
τῶν παριόντων ἐγειρόντων δάκτυλον κατ' αὐτοῦ, ἀει-
μνημόνευτον τοῦ θανάτου τὸν τρόπον ἀπεργαζόμενος.

Τούτου γενομένου φόβος καὶ ἀγωνία κατεῖχε τοὺς περὶ
τὸν Νικομηδέα Εὐσέβιον· διέτρεχέ τε ἡ φήμη ὅλης τῆς
πόλεως, ὡς δὲ εἰπεῖν, καὶ τῆς συμπάσης οἰκουμένης. Ὁ
δὲ βασιλεὺς τῷ Χριστιανισμῷ μᾶλλον προσετίθετο καὶ
ἀληθῶς ἐκ Θεοῦ μεμαρτυρεῖσθαι τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ῆ
ἔφησεν. Εὐφραίνετό τε ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, καὶ ἐπὶ τρισὶν
υἱοῖς, οὓς Καίσαρας ἀνηγορεύκει, ἕκαστον κατὰ δεκάδα
ἐνιαυτῶν τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τὸν μὲν πρῶτον, ὁμώνυμον

ἑαυτοῦ Κωνσταντῖνον, τῶν ἑσπερίων μερῶν ἄρχειν κατα-
στήσας ἐν τῇ πρώτῃ δεκάδι τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τῶν δὲ
πρὸς τῇ Ἑῴᾳ μερῶν τὸν τῷ πάππῳ ἐπώνυμον Κωνστάν-
τιον ἐν τῇ εἰκοσαετηρίδι κατέστησε Καίσαρα, τὸν δὲ
νεώτερον Κώνσταντα ἐν τῇ τριακονταετηρίδι τῆς ἑαυτοῦ
βασιλείας ἐχειροτόνησεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς ἀρρωστίᾳ περιπεσών, τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο.

Ἐνιαυτοῦ δὲ μετὰ ταῦτα παραδραμόντος ἐπιβὰς ἑξή-
κοντα πέντε ἐνιαυτῶν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀῤῥω-
στίᾳ περιπίπτει καὶ ἐκ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ἐκπλεῖ
ἐπὶ τὴν Ἑλενούπολιν, ὡς φυσικοῖς θερμοῖς χρησόμενος
τοῖς ἐκεῖ γειτνιάζουσιν. Ἐπεὶ δὲ σφοδροτέρου τοῦ νοσή-
ματος ἤσθετο, τὰ μὲν λουτρὰ ὑπερέθετο· ἀπαίρει δὲ ἐκ
τῆς Ἑλενουπόλεως εἰς τὴν Νικομήδειαν κἀκεῖ ἐν προ-
στείῳ διάγων τοῦ χριστιανικοῦ μεταλαμβάνει βαπτίσμα-
180 τος. Εὔθυμος δὲ ἐπὶ τούτῳ γενόμενος, διαθήκας ποιεῖται,
ἐν αἷς τοὺς μὲν τρεῖς υἱοὺς κληρονόμους τῆς βασιλείας
ἐνίσταται, καθὰ καὶ ζῶν αὐτοῖς τοὺς κλήρους διένειμε.
Πολλὰ δὲ τῇ Ρωμαίων πόλει καὶ τῇ ἑαυτοῦ ἐπωνύμῳ
πρεσβεῖα καταλιπών, τὰς διαθήκας ἐκείνῳ παρατίθεται
τῷ πρεσβυτέρῳ, δι' ὃν περ Ἄρειος ἀνακέκληται, οὗ καὶ
μικρὸν ἔμπροσθεν πεποιήμεθα μνήμην· ἐντειλάμενος μηδενὶ
ἑτέρῳ, εἰ τῷ υἱῷ τῷ τῆς Ἀνατολῆς ἄρχοντι Κωνστάν-
τίῳ, εἰς τὰς χεῖρας βαλεῖν. Μετὰ δὲ τὸ θέσθαι τὰς δια-
θήκας, ὀλίγας ἡμέρας ἐπιβιούς, τὸν βίον ἀπέλιπε. Τῶν

1) ἴσ. ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μένοι υἱῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ τελευτῇ παρῆν οὐδείς. Πέμπεται οὖν εὐθὺς πρὸς τὴν Ἑῴαν ὁ Κωνσταντίῳ μηνύσων τὴν τελευτήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ'.

Περὶ τῆς κηδείας τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

Τὸ δὲ σῶμα τοῦ βασιλέως οἱ ἐπιτήδειοι χρυσῇ ἐνθέμενοι λάρνακι, ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν διεκόμισαν ἀπέστειλάν τε ἐν τοῖς βασιλείοις ἐφ' ὑψηλοῦ καὶ διὰ τιμῆς ἄγον καὶ δορυφορίας πολλῆς, ὡς καὶ ζῶντος ἐγίνετο· καὶ τοῦτο ἐποίουν ἕως τις τῶν υἱῶν αὐτοῦ παραγένηται. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν ἐπιστάντος Κωνσταντίου, κηδείας τῆς βασιλικῆς ἠξιοῦτο, ἀποτεθεὶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπωνύμῳ τῶν Ἀποστόλων, ἣν δι' αὐτὸ τοῦτο πεποιήκει, ὅπως ἂν οἱ βασιλεῖς τε καὶ ἱερεῖς τῶν ἀποστολικῶν λειψάνων μὴ ἀπολιμπάνοιντο. Ἔζησε δὲ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἔτη ἑξηκονταπέντε. Ἐβασίλευσε δὲ ἔτη τριάκοντα ἕν· ἐτελεύτησε δὲ ἐν ὑπατίᾳ Φιλικιανοῦ καὶ Τατιανοῦ, τῇ δευτέρᾳ καὶ εἰκάδι τοῦ Μαΐου μηνός· τοῦτο δὲ ἦν δεύτερον ἔτος τῆς διακοσιοστῆς ἑβδομηκοστῆς ὀγδόης Ὀλυμπιάδος. Περιέχει δὲ ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ἑνὸς πρὸς τοῖς τριάκοντα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΜΟΣ Β'.

ΚΕΦΑΛΑΙΘΝ Α'.

Προοίμιον, δι' ἣν αἰτίαν τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον βιβλίον ἄνωθεν ἐλέχθη.

Ρουφῖνος, ὁ τῇ Ρωμαίων γλώττῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴ
ἱστορίαν συντάξας, περὶ τοὺς χρόνους ἐπλανήθη. Τὰ γ
185 κατὰ Ἀθανάσιον νομίζει μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ βα
λέως Κωνσταντίνου γεγενῆσθαι· ἀγνοεῖ δὲ καὶ τὴν
Γαλλίαις γενομένην αὐτοῦ ἔξοριαν. καὶ ἕτερα πλείω
Ἡμεῖς οὖν πρότερον Ρουφίνῳ ἀκολουθήσαντες, τὸ πρῶτ
καὶ τὸ δεύτερον τῆς ἱστορίας βιβλίον ἢ ἐκείνῳ ἐδόκ
συνεγράψαμεν· ἀπὸ δὲ τοῦ τρίτου ἄχρι τοῦ ἑβδόμου β
βλίου, τὰ μὲν παρὰ Ρουφίνου λαβόντες, τὰ δὲ ἐκ διαφ
ρων συναγαγόντες, τινὰ δὲ καὶ παρὰ τῶν ἔτι ζώντων ἀκο
σαντες. ἐπληρώσαμεν. Ὕστερον μέντοι συντυχόντ
Ἀθανασίου συντάγμασιν, ἐν οἷς τὰ καθ' ἑαυτὸν ὀδύρετ
πάθη. καὶ ὅπως διὰ τὴν διαβολὴν τῶν περὶ Εὐσέβιον ἐξ
ρίσθη, ἔγνωμεν δεῖν πιστεύειν μᾶλλον τῷ πεπονθότι, κ
τοῖς γινομένων τῶν πραγμάτων παροῦσιν, ἢ τοῖς κατ
στοχασαμένοις αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο πλανηθεῖσιν. Ἔ
μὴν καὶ ἐπιστολῶν τῶν τότε διαφόρων ἐπιτετυχηκότ
ὡς οἷόν τε τὴν ἀλήθειαν ἀνιχνεύσαμεν. Διὸ ἠναγκάσθη
μεν τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον βιβλίον ἄνωθεν ὑπαγορεῦ
σαι, συγχρώμενοι καὶ ἐν οἷς ὁ Ρουφῖνος οὐκ ἐκπίπτει τ
ἀληθοῦς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἰστέον, ὅτι οὐ παρεῖ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καμεν ἐν τῇ πρώτῃ ὑπαγορεύσει τὸ καθαιρετικὸν Ἀρείου, οὔτε μὴν τὰς βασιλέως ἐπιστολάς, ἀλλὰ τὰ γυμνὰ μόνον πράγματα, ὑπὲρ τοῦ μὴ πολυστοίχου γενομένης τῆς ἱστορίας, ὀκνηροὺς τοὺς ἀναγινώσκοντας ἀπεργάσασθαι. Ἐπειδὴ πρὸς σὴν χάριν, ὦ ἱερὲ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπε Θεόδωρε, καὶ τοῦτο ἔδει ποιῆσαι, ὥστε μὴ ἀγνοεῖν καὶ ὅσα ταῖς λέξεσιν οἱ βασιλεῖς ἐπέστειλαν, ἢ κατὰ διαφόρους συνόδους οἱ ἐπίσκοποι τὴν πίστιν κατὰ βραχὺ μεταποιοῦντες ἐξέδωκαν· διὰ τοῦτο ὅσα ἀναγκαῖα ἡγησάμεθα, ἐν τῇδε τῇ μετὰ ταῦτα ὑπαγορεύσει μετατεθήκαμεν, καὶ τοῦτο ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ποιήσαντες καὶ ἐν τῷ μετὰ χεῖρας, λέγω δὲ τῷ δευτέρῳ, ποιῆσαι σπουδάζομεν. Ἀρκτέον δὲ ἤδη τῆς ἱστορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὡς οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας ἐπίσκοπον, αὖθις τὸ Ἀρείου σπουδάσαντος εἰσαγαγεῖν δόγμα, ταραχὰς τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκίνησαν.

Τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τελευτήσαντος, οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα καὶ Θέογνιν Νικαίας ἐπίσκοπον, καιροῦ δεδράχθαι εὐκαίρου νομίσαντες, ἀγῶνα ἔθεντο τὴν τοῦ ὁμοουσίου πίστιν ἐκβαλεῖν, ἀντεισάγειν δὲ τὴν ἀρειανίζουσαν. Περιέσεσθαι δὲ τούτου οὐκ ἂν δύναιτο, εἰ μὴ προνοστήσῃ Ἀθανάσιος. Ταῦτα δὲ κατεσκεύαζον, ὑπουργῷ χρώμενοι τῷ πρεσβυτέρῳ, ὃς τῆς Ἀρείου ἀνακλήσεως αἴτιος μικρὸν ἔμπροσθεν ἐγεγόνει. Πῶς δὲ τοῦτο ἐπράχθη, 188 λεκτέον. Τὴν διαθήκην ὁ πρεσβύτερος καὶ τὰ ἐνταλθέντα

1) ἐκ. αὐταῖς 2) ἐκ. δύνασθαι 3) ὀφειλέσθω

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρὰ τοῦ κατοιχομένου βασιλέως προσφέρει Κωνσταντίῳ τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ. Ὁ δὲ τοῦθ' εὑρηκὼς γεγραμμένον ὅπερ ἐβούλετο (τῆς γὰρ Ἑῴας βασιλεύειν αὐτὸν ἐπέτρεπεν ἡ διαθήκη) διὰ τιμῆς ἦγε τὸν πρεσβύτερον, παρρησίας τε μετεδίδου πολλῆς, εἴς τε τὰ βασίλεια θαρροῦντα εἰσιέναι ἐκάλευεν. Ἡ τοίνυν δοθεῖσα παρρησία γνώριμον αὐτὸν ταχέως κατέστησε τῇ τε τοῦ βασιλέως γαμετῇ καὶ τοῖς εὐνούχοις αὐτῆς. Ἦν δὲ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ πρωτότυπος τῶν κοιτώνων τοῦ βασιλέως εὐνοῦχος, ᾧ ὄνομα ἦν Εὐσέβιος. Τοῦτον ὁ πρεσβύτερος συνθέσθαι τῇ Ἀρείου δόξῃ συνέπεισεν. Ἐκ δὲ τούτου καὶ οἱ λοιποὶ τῶν εὐνούχων τὰ αὐτὰ φρονεῖν ἀνεπείθοντο. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ βασιλέως γαμετὴ διὰ τῶν εὐνούχων καὶ τοῦ πρεσβυτέρου τῇ Ἀρείου δόξῃ προστίθεται. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἐπ' αὐτὸν διέβαινε τὸν βασιλέα τὸ ζήτημα τοῦτο· καὶ γίνεται φανερὸν κατὰ βραχύ· πρῶτον μὲν τοῖς κατὰ τὰ βασίλεια στρατευομένοις. Ἔπειτα δὲ διεδόθη καὶ εἰς τὸ πλήθη τῆς πόλεως· διελέγοντο δὲ περὶ τῆς δόξης ἐν μὲν τοῖς βασιλείοις οἱ ἐπικοιτωνῆται ἅμα ταῖς γυναιξίν· ἐν δὲ τῇ πόλει, καθ' ἑκάστην οἰκίαν διαλεκτικὸς πόλεμος ἦν· διέτρεχεν οὖν ταχέως τὸ κακόν καὶ ἐπὶ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας τε καὶ πόλεις. Καὶ ὡς σπινθὴρ ἐκ μικροῦ λαμβάνων τὴν ἀρχὴν τὸ ζήτημα εἰς φιλονεικίαν τοὺς ἀκούοντας ἤγειρεν. Ἕκαστος γὰρ τῶν πυνθανομένων τῆς ταραχῆς τὴν αἰτίαν πρόφασιν εὐθὺς εἶχε ζητήσεως καὶ ἅμα τῇ ἐρωτήσει ἐρίζειν ἐβούλετο. Ἐκ δὲ τῆς ἔριδος πάντα ἀνατέτραπτο. Ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὰς ἀνατολικὰς πόλεις ἐγένετο. Αἱ γὰρ ἐν Ἰλλυριοῖς καὶ τὰ Ἑσπέρια μέρη τέως ἡσύχαζον· τοὺς ὅρους γὰρ τοὺς τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου παρασαλεύειν οὐκ ἤθελον. Ὡς οὖν ἐξαφθὲν τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐπέδωκε, τηνικαῦτα οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικο-

1) ὁ Λ. ἐκέλευσεν.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μηδέα ἔρμαιον ἡγοῦντο τὴν τῶν πολλῶν ταραχήν. Οὕτω γὰρ μόνως δύνασθαι τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον ἀναδείξαι τῆς αὐτῶν δόξης ὁμόφρονα. Ἀλλὰ τότε μὲν ἔφθασεν ἐπανελθὼν εἰς αὐτὴν Ἀθανάσιος, ἑνὸς τῶν Αὐγούστων ὀχυρωμένος γράμμασιν, ἅπερ τῷ Ἀλεξανδρέων λαῷ Κωνσταντῖνος ὁ νέος ὁ τῷ πατρὶ ὁμώνυμος, ἐκ τῆς ἐν Γαλλίᾳ Τριβέρεως ἔπεμψεν. Ἔστι δὲ τὰ δὲ τὰ γράμματα τὰ ὑποτεταγμένα. ὦ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὅπως Ἀθανάσιος Κωνσταντίνου τοῦ νεωτέρου γράμμασι θαρρήσας, τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατέλαβεν. 189

Κωνσταντῖνος Καῖσαρ τῷ λαῷ τῆς Καθολικῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας.

Οὐδὲ τῆς ὑμετέρας ἱερᾶς ἐννοίας ἀποπεφευγέναι εἰς γνῶσιν οἶμαι, διὰ τοῦτο Ἀθανάσιον τὸν τοῦ προσκυνητοῦ νόμου ὑποφήτην πρὸς καιρὸν εἰς τὰς Γαλλίας ἀπεστάλθαι, ἵνα ἐπειδὴ ἡ ἀγριότης τῶν αἱμοβόρων καὶ πολεμίων αὐτοῦ ἐνύβρων εἰς κίνδυνον τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ κεφαλῆς ἐπέμενε, μὴ ἄρα διὰ τῆς τῶν φαύλων διαστροφῆς ἀνήκεστα ὑποστῇ. Πρὸς τὸ διαπαῖξαι τοίνυν ταύτην ἀφῃρέθη τῶν φαύγων τῶν ἐπικειμένων αὐτῷ ἀνδρῶν, ὑπ' ἐμοὶ διάγειν κελευσθείς οὕτως, ὡς ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐν ᾗ διέτριβεν, πᾶσι τοῖς ἀναγκαίοις ἐκπλεονάζειν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα αὐτοῦ ἡ ἀοίδιμος ἀρετὴ ταῖς θείαις πεποιθυῖα βοηθείαις,

ΩΦΕΙΟΣ
Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τὰ τῆς τραχυτέρας τύχης ἄχθη ἐξουθενεῖ. Τοιγαροῦ
εἰ καὶ τὰ μάλιστα πρὸς τὴν προσφιλεστάτην ὑμῶν θεοσε
βειαν ὁ δεσπότης ἡμῶν, ὁ τῆς μακαρίας μνήμης Κων
σταντῖνος ὁ Σεβαστός, ὁ ἐμὸς πατήρ, τὸν αὐτὸν ἐπισκο
πον τῷ ἰδίῳ τόπῳ παρασχεῖν προήρητο, ὅμως ἐπειδὴ ἀν
θρωπίνῳ κλήρῳ προληφθείς πρὸ τοῦ τὴν εὐχὴν πληρώ
σαι ἀνεπαύσατο, ἀκόλουθον ἡγησάμην τὴν προαίρεσιν
τοῦ τῆς θείας μνήμης βασιλέως διαδεξάμενος πληρῶσαι.
Ὅστις ἐπειδὰν τῆς ἡμετέρας[2] τύχῃ προσόψεως, ὅστις πα
ἐμοῦ αἰδοῦς τετύχηκε γνώσεσθε· οὐ γὰρ θαυμαστόν, εἰ
[δ'] ἂν ὑπὲρ αὐτοῦ πεποίηκα. Καὶ γὰρ τὴν ἐμὴν ψυχήν,
τοῦ ὑμετέρου πόθου εἰκών. καὶ τὸ τηλικούτου ἀνδρ
σχῆμα εἰς τοῦτο ἐκίνει καὶ προέτρεπεν. Ἡ Θεία Πρόν
ὑμᾶς διαφυλάξοι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.» Τούτοις θαρρῶν τ
γράμμασιν ὁ Ἀθανάσιος καταλαμβάνει τὴν Ἀλεξ
δρειαν· καὶ ἥδιστα μὲν αὐτὸν ἀνεδέξατο ὁ τῶν Ἀλεξ
δρέων λαός, ὅσοι δὲ ἐτύγχανον ἀρειανίζοντες ἐν αὐτ
φατρίας συνίσταντο κατ' αὐτοῦ, δι' ὧν συνεχεῖς στάσε
ἐγίνοντο, αἴτινες ὑπόθεσιν παρεῖχον τοῖς περὶ Εὐσέβι
τοῦ διαβάλλειν αὐτὸν βασιλεῖ, ὅτι μὴ κρίναντος τοῦ κ
192 | νοῦ συνεδρίου τῶν ἐπισκόπων, ἑαυτῷ ἐπιτρέψας τὴν Ἐ
κλησίαν κατελάμβανεν· ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τὰς διαβολὰς ἐ
τεινον, ὡς ὀργισθέντα τὸν βασιλέα τῆς Ἀλεξανδρείας
βαλεῖν. Πῶς μὲν οὖν τοῦτο ἐγένετο, μικρὸν ὕστερον λέ

---

1) χρ. ὅσης. 2) ὑμετέρας (Λη).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὡς τελευτήσαντος Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου Ἀκάκιος τὴν ἐπισκοπὴν Καισαρείας διεδέξατο.

Ἐν δὲ τῷδε τῷ χρόνῳ τελευτήσαντος Εὐσεβίου, ὃς ἦς ἐν Παλαιστίνῃ [τῆς] Καισαρείας ἐπίσκοπος ἦν καὶ ἣν Παμφίλου προσωνυμίαν ἐκέκτητο, Ἀκάκιος μαθητὴς ὑτοῦ τὴν ἐπισκοπὴν διαδέχεται· ὃς ἄλλα μὲν βιβλία ολλὰ ἐξέθετο, καὶ εἰς τὸν βίον δὲ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ υνέγραψεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς Κωνσταντίνου τοῦ νεωτέρου τελευτῆς.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίου ἀδελ-ός, ὃς ἦν ὁμώνυμος τῷ πατρί, ὁ Νέος Κωνσταντῖνος, πιὼν τοῖς μέρεσι τοῦ νέου ἀδελφοῦ Κώνσταντος, συμβα-ὼν τε τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ, ἀναιρεῖται ὑπ' αὐτῶν, ἐν πατείᾳ Ἀκινδύνου καὶ Πρόκλου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

**Ὡς Ἀλέξανδρος ὁ Κωνσταντίνου πόλεως ἐπί-
σκοπος τελευτῶν, ὑποψήφιον πεποίηκε Παῦ-
λον καὶ Μακεδόνιον.**

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον κατὰ τὴν Κωνσταν-
τίνου πόλιν ἑτέρα ταῖς προτέραις ἐπισυμπλέκεται τα-
ραχή, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Ἀλέξανδρος ὁ κατὰ τήν δε τὴ
πόλιν τῶν ἐκκλησιῶν προεστώς, ὁ τὴν πρὸς Ἄρειον μά-
χην ἀγωνισάμενος, τὸν ἐνθάδε βίον ἀπέλιπεν, εἰκοσιτρία
193 μὲν ἔτη κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν διατρίψας, ἐνενήκοντα κα
ὀκτὼ δὲ ἔτη τὰ πάντα βιούς, οὐδένα εἰς τὸν αὐτοῦ τόπο
χειροτονήσας. Ἐνετείλατο δὲ τοῖς καθήκουσιν ἐλέσθα
δυοῖν τὸν ἕτερον, ὧν αὐτὸς ὀνομάσειεν. Καὶ εἰ μὲν βού
λοιντο διδασκαλικὸν ἐν ταὐτῷ καὶ βίου χρηστοῦ μαρτυ
ρούμενον, Παῦλον τὸν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα πρεσβύ
τερον, ἄνδρα νέον μὲν τὴν ἡλικίαν, προβεβηκότα δὲ ταῖ
φρεσίν. Εἰ δὲ μόνον ἐκ τοῦ προσχήματος τῆς εὐλαβείας
δεικνύμενον, αἱρεῖσθαι Μακεδόνιον, διάκονον τυγχάνοντα
μὲν ἤδη πάλαι τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἡλικίᾳ δὲ γέροντα. Ἐκ
τούτου μείζων φιλονεικία περὶ χειροτονίας γίνεται ἐπι
σκόπου καὶ τὴν Ἐκκλησίαν διετάραττεν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ
λαὸς εἰς δύο διετέτμητο μέρη, τῶν μὲν προσκειμένων τῷ
Ἀρειανῷ δόγματι, τῶν δὲ φρονούντων καθὰ ἡ ἐν Νικαίᾳ
σύνοδος ὥρισε, [Καὶ] ἕως μὲν Ἀλέξανδρος περιῆν κατε
κράτουν οἱ φρονοῦντες τὸ ὁμοούσιον, τῶν Ἀρειανιζόντων
διακρινομένων καὶ ὀσημέραι διαπληκτιζομένων περὶ τοῦ
ἡ δόγματος. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος τετελευτήκει. ἀμφίριστος ἦ
λαοῦ μάχη καθίστατο. Διὸ οἱ μὲν τοῦ ὁμοουσίου τὴν πί

ι) τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στιν φυλάττοντες. Παῦλον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προχειρίζονται· οἱ δὲ Ἀρειανίζοντες Μακεδόνιον ἔσπευδον. Καὶ ἐν μὲν τῇ τῆς Εἰρήνης ἐπωνύμῳ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐχομένῃ τῆς νῦν Μεγάλης καὶ Σοφίας ὀνομαζομένης, χειροτονεῖται Παῦλος, ἐφ' οὗ καὶ μᾶλλον ἡ τοῦ ἀπελθόντος ψῆφος ἐδόκει κρατεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς Κωνστάντιος Παῦλον τὸν προβληθέντα ἐπίσκοπον ἐκβάλλει, Εὐσεβίῳ δὲ ἐκ τῆς Νικομηδείας μεταπεμφθέντι, τὴν ἐπισκοπὴν Κωνσταντίνου πόλεως ἐνεχείρισεν.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐπιστὰς ὁ βασιλεὺς τῇ Κωνσταντίνου πόλει, πρὸς ὀργὴν ἐκκάεται ἐπὶ τῇ γενομένῃ χειροτονίᾳ· καὶ καθιστὰς συνέδριον τῶν τὰ Ἀρείου φρονούντων ἐπισκόπων, τὸν μὲν Παῦλον σχολάζειν ἐποίησεν, Εὐσέβιον δὲ ἐκ τῆς Νικομηδείας μεταστήσας, τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπον ἀναδείκνυσι. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτα πράξας, ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν ὥρμησεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ὡς Εὐσέβιος ἑτέραν σύνοδον ποιησάμενος ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, ἑτέραν ἔκθεσιν πίστεως ὑπαγορευθῆναι ἐποίησε. 196

Εὐσέβιος δὲ οὐδενὶ τρόπῳ ἡσυχάζειν ἐβούλετο, ἀλλὰ τὸ τοῦ λόγου πάντα λίθον ἐκίνει, ὅπως ἂν ὁ προέθετο

κατεργάσηται· κατασκευάζει οὖν σύνοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας γενέσθαι, προφάσει μὲν τῶν ἐγκαινίων τῆς ἐκκλησίας, ἣν ὁ πατὴρ μὲν τῶν Αὐγούστων κατασκευάζειν ἤρξατο, μετὰ τελευτὴν δὲ αὐτοῦ ὁ υἱὸς Κωνστάντιος δεκάτῳ ἔτει ἀπὸ τῆς θεμελιώσεως συνετέλεσεν· τὸ δὲ ἀληθὲς ἐπὶ τῇ ἀνατροπῇ καὶ καθαιρέσει τῆς ὁμοουσίου πίστεως. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ συνόδῳ συνῆλθον ἐκ διαφόρων πόλεων ἐπίσκοποι ἐνενήκοντα. Μάξιμος μέν τοι ὁ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος, ὃς Μακάριον διεδέξατο, οὐ παρεγένετο ἐν αὐτῇ, ἐπιλογισάμενος ὡς εἴη συναρπαγεὶς καὶ τῇ καθαιρέσει ὑπογράψας Ἀθανασίου. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ Ἰούλιος παρῆν, ὁ τῆς μεγίστης Ῥώμης ἐπίσκοπος· οὐδὲ μὴν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἀπεστάλκει τινά· καίτοι κανόνος ἐκκλησιαστικοῦ κελεύοντος, μὴ δεῖν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης τὰς Ἐκκλησίας κανονίζειν.
197 Συγκροτεῖται οὖν αὕτη ἡ Σύνοδος ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ,
341/2 παρουσίᾳ Κωνσταντίου τοῦ βασιλέως, ἐν ὑπατείᾳ Μαρκέλλου καὶ Προβίνου· ἦν δὲ πέμπτον ἔτος τοῦτο τῆς τελευτῆς τοῦ τῶν Αὐγούστων πατρὸς Κωνσταντίνου. Προεστήκει δὲ τότε τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας Πλάκιτος διαδεξάμενος Σωφρόνιον. Οἱ περὶ Εσέβιον οὖν ἔργον τίθενται προηγουμένως Ἀθανάσιον διαβάλλειν, πρῶτον μὲν ὡς παρὰ κανόνα πράξαντα, ὃν αὐτοὶ ὥρισαν τότε, ὅτι μὴ γνώμῃ κοινοῦ συνεδρίου τῶν ἐπισκόπων τὴν τάξιν τῆς ἱερωσύνης ἀνέλαβεν· ἐπανελθὼν γὰρ ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἑαυτῷ ἐπιτρέψας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰσεπήδησε. καὶ ὅτι ἐν τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ ταραχῆς γενομένης πολλοὶ ἐν τῇ στάσει ἀπέθανον καὶ ὡς τινων αἰκισθέντων ὑπὸ Ἀθανασίου, τινῶν δὲ δικαστηρίοις παραδοθέντων. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τῇ Τύρῳ πεπραγμένα κατὰ Ἀθανασίου εἰς μέσον ἦγον.

---

1) γρ. ἐγκαινίζειν, διότι περὶ βουλῆς προύκειτο. 2) ὁ πρ? θεοφ. (a. 37. 38. νι) Φλάκιτος καλ' ἑαυτὸν δὲ Φλάκιλλος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ Εὐσεβίου τοῦ Ἐμισηνοῦ.

Ἐπὶ τούτοις τότε τῆς διαβολῆς γενομένης, προχειρίζονται τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον πρῶτον μὲν Εὐσέβιον τὸν ἐπικληθέντα Ἐμισηνόν. Τίς δὲ οὗτος ἦν, διδάσκει Γεώργιος ὁ Λαοδικείας, ὃς τότε παρῆν ἐν τῇ συνόδῳ. Φησὶ γὰρ ἐν τῷ εἰς αὐτὸν πεπονημένῳ βιβλίῳ, ὡς εἴη Εὐσέβιος ἐκ τῶν εὐπατριδῶν τῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ Ἐδέσσης καταγόμενος· ἐκ νέας τε ἡλικίας τὰ ἱερὰ μαθὼν Γράμματα εἶτα τὰ Ἑλλήνων παιδευθεὶς παρὰ τῷ τηνικαῦτα τῇ Ἐδέσσῃ ἐπιδημήσαντι παιδευτῇ τέλος ὑπὸ Πατροφίλου καὶ Εὐσεβίου τὰ ἱερὰ ἡρμηνεύθη βιβλία, ὧν ὁ μὲν τῶν ἐν Καισαρίᾳ, ὁ δὲ τῆς ἐν Σκυθοπόλει προίστατο Ἐκκλησίας. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐπιδημήσαντος αὐτοῦ τῇ Ἀντιοχείᾳ συνέβη Εὐστάθιον ὑπὸ Κύρου κατηγορηθέντα τοῦ ἱερωσύνης καθαιρεθῆναι ὡς σαβελλίζοντα. Εἶτα αὖθις τὸν Εὐσέβιον συνεῖναι Εὐφρονίῳ τῷ διαδεξαμένῳ Εὐστάθιον εὐγνώμονά τε τὴν ἱερωσύνην καταλαβεῖν τὴν Ἀλεξάν- 220
δρειαν, κἀκεῖ μαθεῖν τὰ φιλόσοφα. Ἐπανελθόντα τε εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Πλακίτῳ τῷ μετὰ Εὐφρόνιον συνεῖναι, ὑπό τε Εὐσεβίου τοῦ Κωνσταντίνου πόλεως ἐπισκόπου προβληθῆναι εἰς τὴν Ἀλεξανδρείας ἐπισκοπήν· Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν μηκέτι ὁρμῆσαι, διὰ τὸ σφόδρα ὑπὸ τοῦ τῶν Ἀλεξανδρέων λαοῦ ἀγαπᾶσθαι Ἀθανάσιον, πεμφθῆναι δὲ εἰς τὴν Ἐμισηνῶν πόλιν. Διαστασιάντων δὲ τῶν Ἐμισηνῶν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ αὐτοῦ, ἐλοιδορεῖτο γάρ ὡς μαθηματικὴν ἀσκούμενος, φυγῇ χρῆται, καὶ ἄπεισιν εἰς Λαοδίκειαν πρὸς τὸν περὶ αὐτοῦ πάλαι εἰπόντα Γεώργιον. Οὗτος δὲ αὐτὸν

1) τῷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καταστήσας παρεσκεύασεν αὖθις ὑπὸ Πλακίτου καὶ Ναρκίσσου καταχθῆναι εἰς τὴν Ἔμισαν, πάλιν τε μέμψιν ὑπομεῖναι, ὡς τὰ Σαβελλίου φρονοῦντα αὐτόν. Καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ πλατύτερον διεξῆλθεν ὁ Γεώργιος. Τελευταῖον δὲ ἐπάγει, ὅτι καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἀπιὼν ἐπῆγε, καὶ ὅτι τεράστια ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἐγένετο. Τὰ μὲν δὴ Γεωργίῳ εἰρημένα περὶ τοῦ Ἐμισηνοῦ Εὐσεβίου ἐπὶ τοσοῦτον λελέχθω μοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὡς οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ συνελθόντες ἐπίσκοποι, διὰ τὸ παραιτήσασθαι τὴν Ἀλεξάνδρειαν Εὐσέβιον τὸν Ἐμισηνόν, Γρηγόριον χειροτονήσαντες, τὴν τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως φράσιν μετεποίησαν.

Τότε δὲ τοῦ Εὐσεβίου ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ προβληθέντος καὶ δεδοικότος τὴν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἄφιξιν, προχειρίζονται Γρηγόριον εἰς τὴν Ἀλεξανδρείας ἐπισκοπήν. Καὶ τοῦτο κατεργασάμενοι, μεταποιοῦσι τὴν πίστιν, οὐδὲν μὲν τῶν ἐν Νικαίᾳ μεμψάμενοι, τὸ δὲ ἀληθές, ἐπὶ καθαιρέσει καὶ παρατροπῇ τῆς ὁμοουσίου πίστεως, διὰ τοῦ συνεχεῖ ποιεῖσθαι συνόδους, καὶ ἄλλοτε ἄλλως ὑπαγορεύειν τὸν ὅρον τῆς πίστεως, ὥστε κατὰ βραχὺ εἰς τὴν Ἀρειανὴν δόξαν παρατρέψωσι[1]. Ταῦτα μὲν οὖν ὅπως ἐγένετο, προϊόντος τοῦ λόγου δηλώσομεν. Ἡ δὲ ὑπαγορευθεῖσα περὶ τῆς πίστεως ἐπιστολή, ἔστιν ἥδε· «Ἡμεῖς οὔτε ἀκόλουθοι Ἀρείῳ

1) Ἴσ. παραζρέψαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γεγόναμεν· ἕως γὰρ ἐπίσκοποι ὄντες ἀκολουθήσομεν
πρεσβυτέρῳ; οὔτε ἄλλην τινὰ πίστιν παρὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς
ἐκτεθεῖσαν ἐδεξάμεθα. Ἀλλὰ ἡμεῖς ἐξετασταὶ καὶ δοκιμα
σταὶ τῆς πίστεως αὐτοῦ γενόμενοι μᾶλλον αὐτὸν προση-
κάμεθα ἥπερ ἠκολουθήσαμεν. Καὶ γνώσεσθε ἀπὸ τῶν 201
λεγομένων. Μεμαθήκαμεν γὰρ ἐξ ἀρχῆς, εἰς ἕνα τὸν τῶν
ὅλων Θεὸν πιστεύειν, τῶν πάντων νοητῶν τε καὶ αἰσθη-
τῶν δημιουργόν τε καὶ προνοητήν· καὶ εἰς ἕνα Υἱὸν τοῦ
Θεοῦ μονογενῆ, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ὑπάρχοντα καὶ
συνόντα τῷ γεγεννηκότι αὐτὸν Πατρί, δι' οὗ καὶ τὰ
πάντα ἐγένετο τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα· τὸν καὶ ἐπ' ἐσχά-
των τῶν ἡμερῶν κατ' εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς κατελθόντα
καὶ σάρκα ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου ἀνειληφότα, καὶ πᾶσαν
τὴν πατρικὴν αὐτοῦ βουλὴν συνεκπεπληρωκότα πεπονθέ-
ναι καὶ ἐγηγέρθαι καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνεληλυθέναι καὶ
ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθέζεσθαι, καὶ ἐρχόμενον κρῖναι
ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ διαμένοντα βασιλέα καὶ Θεὸν εἰς
τοὺς αἰῶνας. Πιστεύομεν καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Εἰ δὲ
δεῖ προσθεῖναι, πιστεύομεν καὶ περὶ σαρκὸς ἀναστάσεως,
καὶ ζωῆς αἰωνίου.» Ταῦτα μὲν ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ γρά-
ψαντες, τοῖς κατὰ πόλιν ἔπεμπον. Ἐπιμείναντες δὲ μικρὸν
ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ καὶ ὥσπερ καταγνόντες ταύτης αὖθις
ἑτέραν ὑπαγορεύουσιν ἐν τοῖς δὲ τοῖς ῥήμασι.

Ἄλλη ἔκθεσις.

«Πιστεύομεν, ἀκολούθως τῇ εὐαγγελικῇ καὶ ἀποστολικῇ
παραδόσει, εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, τὸν τῶν
ὅλων δημιουργόν τε καὶ ποιητήν· καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰη-
σοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ Θεόν, δι' οὗ
τὰ πάντα ἐγένετο· τὸν γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὲν νων ἐκ τοῦ Πατρός, Θεῶν ἐκ Θεοῦ, ὅλον ἐξ ὅλου, μονον ἐκ μόνου, τέλειον ἐκ τελείου, βασιλέα ἐκ βασιλέως, Κύριον ἀπὸ Κυρίου, Λόγον ζῶντα, σοφίαν, ζωήν, φῶς ἀληθινόν, ὁδὸν ἀληθείας, ἀνάστασιν, ποιμένα, θύραν· ἄτρεπτόν τε τὴν καὶ ἀναλλοίωτον· τὸν τῆς θεότητος, οὐσίας τε καὶ δυνάμεως καὶ βουλῆς καὶ δόξης τοῦ Πατρὸς ἀπαράλλακτον εἰκόνα· τὸν πρωτότοκον πάσης κτίσεως· τὸν ὄντα ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν, Λόγον Θεόν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα συνέστηκε· τὸν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν κατελθόντα ἄνωθεν, καὶ γεννηθέντα ἐκ Παρθένου κατὰ τὰς Γραφάς· καὶ ἄνθρωπον γενόμενον, μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀπόστολόν τε τῆς πίστεως ἡμῶν, καὶ ἀρ-
ἀοὴ χηγὸν τῆς ζωῆς, ὡς φησι, ὅτι *Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.* Τὸν παθόντα ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἀναστάντα ὑπὲρ ἡμῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεσθέντα ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός· καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης καὶ δυνάμεως, κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ εἰς παράκλησιν καὶ ἁγιασμὸν καὶ εἰς τελείωσιν τοῖς πιστεύουσι διδόμενον· καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διετάξατο τοῖς μαθηταῖς λέγων· *Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος·* δῆλον ὅτι Πατρὸς ἀληθινῶς ὄντος Πατρός, καὶ Υἱοῦ ἀληθινῶς Υἱοῦ ὄντος, καὶ Πνεύματος ἁγίου ἀληθῶς ὄντος Πνεύματος ἁγίου, τῶν ὀνομάτων οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ἀργῶν κειμένων, ἀλλὰ σημαινόντων ἀκριβῶς τὴν ἰδίαν ἑκάστου τῶν ὀνομαζομένων ὑπόστασίν τε καὶ δόξαν καὶ τάξιν, ὡς εἶναι τῇ μὲν ὑποστάσει τρία τῷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲ συμφωνίᾳ ἓν. Ταύτην οὖν ἔχοντες τὴν πίστιν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ πᾶσαν αἱρετικὴν ἀναθεματίζομεν κακοδοξίαν. Καὶ εἴ τις παρὰ τὴν ὑγιῆ τῶν Γραφῶν ὁρθὴν πίστιν διδάσκει λέγων ἢ καιρὸν ἢ αἰῶνα εἶναι ἢ γεγονέναι πρὸ τοῦ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀνάθεμα ἔστω. Καὶ εἴ τις λέγει τὸν Υἱὸν κτίσμα ὡς ἓν τῶν κτισμάτων, ἢ γέννημα ὡς ἓν τῶν γεννημάτων, καὶ μὴ ὡς αἱ θεῖαι Γραφαὶ παραδεδώκασι τῶν προειρημένων ἕκαστον, ἢ εἴ τις ἄλλο διδάσκει ἢ εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβομεν, ἀνάθεμα ἔστω. Ἡμεῖς γὰρ πᾶσι τοῖς ἐκ τῶν θείων γραφῶν παραδεδομένοις ὑπό τε τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων ἀληθινῶς τε καὶ ἐμφανῶς καὶ πιστεύομεν καὶ ἀκολουθοῦμεν.» Τοιαῦτα μὲν αἱ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ τότε συνελθόντων περὶ τῆς πίστεως ἐκθέσεις ἐγένοντο· αἷς καὶ Γρηγόριος μήπω τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπιβάς, ὡς ἐπίσκοπος αὐτῆς καθυπέγραψε. Καὶ ἡ μὲν ἐκεῖ τότε γενομένη σύνοδος ταῦτα πράξασα καὶ ἄλλα τινὰ νομοθετήσασα διελύθη. Ἐν δὲ τῷ δὲ τῷ χρόνῳ καὶ τὰ δημόσια πράγματα συνέβη ταράττεσθαι. Ἔθνος, οἱ Φράγκοι καλοῦνται, τοῖς περὶ Γαλλίαν κατέτρεχον Ρωμαίοις. Ἐν ταύτῳ δέ, καὶ σεισμοὶ μέγιστοι ἐν τῇ Ἑῴᾳ ἐγένοντο· μάλιστα δὲ ἡ Ἀντιόχεια ἐπὶ ἐνιαυτὸν ὅλον ἐσείετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ὡς Γρηγορίου μετὰ χειρὸς στρατιωτικῆς εἰς Ἀλεξάνδρειαν κατελθόντος, Ἀθανάσιος ἔφυγεν.

Τούτων γινομένων, καὶ Γρηγόριον κατήγαγον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Συριανός τε ὁ στρατηγός, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ὁπλῖται στρατιῶται, ἀριθμὸς ὄντες πεντακισχίλιοι. Συνελαμ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δάνοντο δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἐκεῖ τὰ Ἀρείου φρονοῦντες. Ὅπως δὲ Ἀθανάσιος τῆς Ἐκκλησίας ἐξωθρούμενος, τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν διέφυγε, λεκτέον. Ἑσπέρα μὲν ἦν· ὁ δὲ λαὸς ἐπαννύχιζε, προσδοκωμένης συναξεως. Ἦκει δὲ ὁ στρατηγός, κατὰ φάλαγγα τοὺς στρατιώτας τάξας πανταχόθεν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀθανάσιος δὲ ἐωρακὼς τὰ γινόμενα φροντίδα ἔθετο ὅπως ἂν τῷ λαῷ μηδαμῶς βλάβη γένηται δι' αὐτόν, καὶ προστάξας διακόνῳ κηρύξαι εὐχήν, αὖθις ψαλμὸν λέγεσθαι παρεσκεύασε. Συμφωνίας δὲ ἐκ τῆς ψαλμῳδίας γενομένης, διὰ μιᾶς τῶν πυλῶν τῆς ἐκκλησίας πάντες ἐξῄεσαν. Τούτου γινομένου, οἱ στρατιῶται ἀπόμαχοι ἔμενον· ὁ δὲ Ἀθανάσιος ἐν μέσοις τοῖς ψαλμῳδοῦσιν ἀβλαβὴς διεσώζετο. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον διεκφυγών, ἐπὶ τὴν Ρώμην ἀνέδραμε. Καὶ Γρηγόριος μὲν τότε τῆς Ἐκκλησίας ἐκράτησεν, ὁ δὲ Ἀλεξανδρέων λαὸς οὐκ ἐνεγκόντες τὸ γεγονός, τὴν καλουμένην Διονυσίου ἐκκλησίαν ἐνέπρησαν. Τοσαῦτα μὲν οὖν περὶ τούτων εἰρήσθω. Εὐσέβιος δὲ ὅσα ἐβούλετο κατεργασάμενος διε-
208 πρεσβεύετο πρὸς Ἰούλιον τὸν Ρώμης ἐπίσκοπον, αὐτὸν κριτὴν τῶν κατὰ Ἀθανάσιον γενέσθαι παρακαλῶν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν καλεῖν τὴν δίκην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ὡς Εὐσεβίου τελευτήσαντος, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει λαὸς Παῦλον αὖθις ἐνεθρόνισε· καὶ ὡς οἱ Ἀρειανοὶ Μακεδόνιον προεβάλλοντο.

Ἀλλ' οὐκ ἔφθασε μαθεῖν Εὐσέβιος τὰ παρὰ Ἰουλίου περὶ Ἀθανασίου κριθέντα. Μικρὸν γὰρ μετὰ τὴν σύνοδον ἐπιβιούς, ἐτελεύτησε. Δι' ὅπερ καὶ ὁ ἐν Κωνσταντίνου πό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λει λαός αὖθις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸν Παῦλον εἰσάγουσι. Κατὰ ταὐτὸ δὲ καὶ οἱ Ἀρειανίζοντες ἐν τῇ λεγομένῃ ἐπὶ Παῦλον ἐκκλησίᾳ χειροτονοῦσι τὸν Μακεδόνιον. Καὶ τοῦτο δὲ ἐποίησαν οἱ πρώην Εὐσεβίῳ τῷ πάντα νυκῶντι συμπράττοντες, τότε δὴ τὴν αὐθεντίαν διαδεξάμενοι· εἰσὶ δὲ οὗτοι Θέογνις Νικαίας, Μάρις Χαλκηδόνος, Θεόδωρος Ἡρακλείας τῆς ἐν Θράκῃ, Οὐρσάκιος Σιγγιδόνος τῆς ἄνω Μυσίας, Οὐάλης Μουρσῶν τῆς ἄνω Παννονίας. Οὐρσάκιος μὲν οὖν καὶ Οὐάλης ὕστερον μεταγνόντες βιβλίον μετανοίας τῷ ἐπισκόπῳ Ἰουλίῳ ἐπιδόντες τῇ ὁμοουσίῳ τε δόξῃ συντιθέμενοι ἐκοινώνησαν. Τότε δὲ διαπύρως τὴν Ἀρειανὴν συγκροτοῦντες θρησκείαν οὐ τοὺς τυχόντας κατὰ τῶν Ἐκκλησιῶν πολέμους ἐθήρευσαν· ὧν εἷς ἦν ὁ διὰ Μακεδονίου ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει γενόμενος. Ὑπὸ γὰρ τοῦδε τοῦ ἐμφυλίου τῶν χριστιανῶν πολέμου συνεχεῖς ἐγίνοντο κατὰ τὴν πόλιν στάσεις· πολλοί τε ἐκ τῶν γινομένων συντριβέντες ἀπώλοντο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ τῆς Ἑρμογένους τοῦ στρατηλάτου ἀναιρέσεως, καὶ ὅπως πάλιν διὰ τοῦτο ἐξεώσθη ὁ Παῦλος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἦλθε δὲ τὰ γινόμενα εἰς ἀκοὰς Κωνσταντίου τοῦ βασιλέως, κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν διατρίβοντος. Ἐντέλλεται οὖν Ἑρμογένει τῷ στρατηλάτῃ ἐπὶ τὰ Θράκια πεμποντι μέρη, ὁδοῦ πάρεργον ποιῆσαι καὶ ἐξωθῆσαι τῆς

11 ἐς. ἐτύρευσαν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐκκλησίας τὸν Παῦλον. Ὃς καταλαβὼν τὴν Κωνσταν-
τινούπολιν ὅλην διετάραξε, βιαζόμενος ἐκβαλεῖν τὸν ἐπι-
σκοπον. Στάσις γὰρ εὐθὺς ἐκ τοῦ δήμου παρηκολούθει,
καὶ ἕτοιμοι ἦσαν ἀμύνεσθαι. Ὡς δὲ ἐπέκειτο ὁ Ἑρμογέ-
νης διὰ στρατιωτικῆς χειρὸς ἀπελάσαι τὸν Παῦλον, παρε-
ξυνθὲν τότε τὸ πλῆθος, οἷα ἐν τοῖς τοιούτοις φιλεῖ γίνε-
σθαι, ἀλογωτέρας ἐποιεῖτο κατ' αὐτοῦ τὰς ὁρμάς· καὶ ἐμ-
πίπρησι μὲν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν, αὐτὸν δὲ σύραντες, ἀπε-
209 κτειναν. Ταῦτα δὲ πέπρακται ἐν ὑπατείᾳ τῶν δύο Αὐγού-
στων, Κωνσταντίου τὸ τρίτον καὶ Κώνταντος τὸ δεύτε-
ρον, καθ' ὃν χρόνον Κώνστας μὲν Φράγκων ἔθνος νικήσας
ὑποσπόνδους Ῥωμαίοις ἐποίησε. Κωνστάντιος δὲ ὁ βασι-
λεὺς περὶ τῆς ἀναιρέσεως Ἑρμογένους πυθόμενος, ἐκ τῆς
Ἀντιοχείας ἱππεὺς ἐλάσας, καταλαμβάνει τὴν Κωνστα-
τίνου πόλιν· καὶ τὸν μὲν Παῦλον ἐξελαύνει τῆς πόλεως·
Ἐζημίωσε δὲ τὴν πόλιν. ἀφελων τοῦ σιτηρεσίου, τοῦ πα-
ρασχεθέντος παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἡμερησίου, ὑπὲρ τε-
σαρας μυριάδας· ὀκτὼ γὰρ ἐγγὺς μυριάδες ἐχορηγοῦντο
πρότερον τοῦ σίτου ἐκ τῆς Ἀλεξανδρέων κομιζομένου πό-
λεως. Μακεδόνιον δὲ ἀναδεξαι τῆς πόλεως ἐπίσκοπον
ὑπερέθετο. Ὠργίζετο γὰρ οὐ μόνον περὶ αὐτοῦ, ὅτι παρ'
γνώμην αὐτοῦ κεχειροτόνητο, ἀλλ' ὅτι καὶ διὰ τὰς μετ'
ταξὺ αὐτοῦ τε καὶ Παύλου γενομένας στάσεις, πολλοὶ γὰρ
ἄλλοι καὶ ὁ στρατηλάτης Ἑρμογένης ἀνῄρητο. Ἐάσας
οὖν αὐτὸν ἐν ᾗ ἐχειροτονήθη ἐκκλησίᾳ συνάγειν, αὐτὸς
ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν ἀνεχώρησεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ.

Ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ Γρηγόριον τῆς Ἀλεξανδρείας μεταστήσαντες, Γεώργιον ἀντιπέστειλαν.

Ἐν δὲ τῷδε καὶ οἱ Ἀρειανίζοντες μεθιστῶσιν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας Γρηγόριον ὡς μισούμενον, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ καὶ διὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας ἐμπρησμόν καὶ ὅτι ἧττον τὴν αὐτῶν δόξαν συνεκρότει. Ἀντέπεμπον δὲ Γεώργιον, ὃς ἐκ Καππαδοκίας μὲν ὥρμᾶτο, δόξαν δὲ δεινοῦ περὶ τὴν αὐτῶν θρησκείαν ἐκέκτητο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ὡς Ἀθανάσιος καὶ Παῦλος εἰς τὴν Ῥώμην παραγενόμενοι, καὶ γράμμασιν ὀχυρωθέντες τοῦ ἐπισκόπου Ἰουλίου, κατέλαβον αὖθις τοὺς ἰδίους θρόνους.

Ἀθανάσιος μέντοι ὀψέ ποτε διαβῆναι ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐξίσχυσε. Τῶν δὲ ἑσπερίων τηνικαῦτα μερῶν Κώνστας ὁ νεώτερος τῶν Κωνσταντίνου παίδων μόνος ἐκράτει, Κωνσταντίνου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναιρεθέντος, καθὰ καὶ ἤδη φθάσαντες προείπομεν. Κατ' αὐτὸ δὲ καὶ Παῦλος ὁ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως καὶ Ἀσκληπᾶς Γάζης καὶ Μάρκελλος Ἀγκύρας τῆς μικρᾶς Γαλατίας καὶ Λούκιος Ἀδριανουπόλεως, ἄλλος δι' ἄλλο κατηγορηθέντες καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἐξελαθέντες, ἐν τῇ βασιλευούσῃ Ῥώμῃ εὑρίσκονται. Γνωρίζουσιν οὖν τῷ ἐπι-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σκόπῳ Ρώμης Ἰουλίῳ τὰ καθ' ἑαυτούς· ὁ δέ, ἅτε πρεσβυτέρια τῆς ἐν Ρώμῃ Ἐκκλησίας ἐχούσης," παρρησιαστικοῖς γράμμασιν ὠχύρωσεν αὐτούς, καὶ ἐπὶ τὴν Ἀνατολὴν ἀποστέλλει, τὸν οἰκεῖον ἑκάστῳ τόπον ἀποδιδούς· καὶ καθαπτόμενος τῶν προπετῶς καθελόντων αὐτούς. Οἱ δὲ ἀναζεύξαντες ἐκ τῆς Ρώμης καὶ τοῖς τύποις τοῦ ἐπισκόπου Ἰουλίου θαρροῦντες, τάς τε ἑαυτῶν ἐκκλησίας καταλαμβάνουσι, καὶ τὰς ἐπιστολὰς πρὸς οὓς ἐγράφησαν διαπέμπονται. Οἱ δὲ δεξάμενοι, ὕβριν ἐποιοῦντο τὴν ἐπιπλη-
213 ξιν· καὶ σύνοδον ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ κηρύξαντες, συνελθόντες ἐν αὐτῇ, γνώμῃ κοινῇ σφοδρότερον δι' ἐπιστολῆς ἀντεγκαλοῦσι τῷ Ἰουλίῳ, δηλοῦντες μὴ δεῖν κανονίζεσθαι παρ' αὐτοῦ, εἰ βούλοιντο ἐξελαύνειν τινὰς τῶν ἐκκλησιῶν· μηδὲ γὰρ αὐτοὺς ἀντειπεῖν, ὅτε Ναύατον τῆς ἐκκλησίας ἤλαυνον. Ταῦτα μὲν οἱ τῆς Ἑῴας ἐπίσκοποι τῷ ἐπισκόπῳ Ρώμης Ἰουλίῳ διεπέμποντο. Ἐπειδὴ δὲ Ἀθανασίου εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν εἰσιόντος, ὠθισμὸς τῶν ὑπὸ Γεωργίου τοῦ Ἀρειανοῦ ἐγένετο, ἐκ δὲ τούτου φασὶ ταραχὰς καὶ διαφθορὰς ἀνθρώπων γεγονέναι, οἵτε Ἀρειανίζοντες τὴν βλασφημίαν καὶ τὰ ἐκ τούτων ἐγκλήματα ἐπὶ Ἀθανάσιον ὡς αἴτιον ἀναφέρουσι, βραχέα περὶ τούτων λεκτέον. Τὰς μὲν γὰρ ἀληθεῖς αἰτίας ὁ Θεὸς οἶδεν, ὁ αὐτῆς τῆς ἀληθείας κριτής. Ὅτι δὲ ταῦτα κατὰ τὸ πλεῖστον εἴωθε γίνεσθαι, ὅταν καθ' ἑαυτῶν στασιάζῃ τὰ πλήθη, οὐκ ἄγνωστα τοῖς εὖ φρονοῦσι καθέστηκεν. Ὥστε μάτην Ἀθανασίῳ τὴν αἰτίαν ἀνάπτουσιν οἱ λοιδοροῦντες αὐτόν, καὶ μάλιστα Σαβῖνος, ὁ τῆς Μακεδενίου προεστὼς αἱρέσεως, ὃς εἰ διελογίζετο, πόσα κακὰ κατὰ Ἀθανασίου οἱ Ἀρειανίζοντες καὶ τῶν τὸ ὁμοούσιον φρονούντων εἰργάσαντο, ἢ ὅσα αἱ δι' Ἀθανάσιον γενόμεναι σύνοδοι ἀπωδύραντο, ἢ ὅσα αὐτὸς ὁ αἱρεσιάρχης Μακεδόνιος

17 Σωζομ. col. 1052 τε οἷς Β' τῆς πάντων κηδεμονίας αὐτῷ (Ἰουλίῳ) πρεσβυτέρους, διὰ τὴν ἀξίαν τῶν θρόνων, ἐκάστῳ τὸ ἴδιον ἐκκλησιαστικὸν ἀπέδωκε".

κατὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν διεπράξατο, ἡσυχίαν ἦγεν ἄν, ἢ φθεγγόμενος εὔφημα ἂν πρὸ τούτων ἐφθέγγετο. Νῦν δὲ πάντα ταῦτα ἀποσιγήσας, ἐκεῖνα διαβάλλει, ἀλλ' οὐδόλως τοῦ αἱρεσιάρχου μνήμην πεποίηται, πάντως που τὰ τῆς δραματουργίας αὐτοῦ τολμήματα καλύπτειν βουλόμενος. Καὶ τὸ δὴ θαυμαστότερον, οὓς μὲν πέφευγεν Ἀρειανοὺς οὐκ εἶπε κακῶς· ᾧ δὲ ἠκολούθησε Μακεδονίῳ, τούτου καὶ τὴν χειροτονίαν ἀπέκρυψεν. Εἰ γὰρ αὐτῆς ἐμέμνητο, ἐμέμνητο ἂν πάντως καὶ τῶν ἀδικημάτων αὐτοῦ, ὡς τὰ ἐπ' αὐτῆς γενόμενα δείκνυσι.

Τοσαῦτα μὲν περὶ τούτου. 1) ἰδ. περί

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς παρεσκεύασε διὰ Φιλίππου τοῦ ἐπάρχου ἐξωσθῆναι τὸν Παῦλον, καὶ εἰς ἐξορίαν πεμφθῆναι, Μακεδόνιον δὲ ἐνθρονισθῆναι.

Ὁ μέντοι βασιλεὺς Κωνστάντιος ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγων, πυθόμενος πάλιν τὸν Παῦλον ἀπειληφέναι τὸν θρόνον, δι' ὀργῆς ἐτίθετο τὸ γενόμενον. Πρόσταγμα οὖν ἔγγραφον 2/16
ἀποστέλλει τῷ ἐπάρχῳ Φιλίππῳ, ὡς μείζονα μὲν τῶν ἄλλων ἀρχόντων τὴν ἐξουσίαν κεκληρωμένῳ, δευτέρῳ δὲ μετὰ βασιλέα χρηματίζοντι, ὅπως ἂν τὸν μὲν Παῦλον τῆς Ἐκκλησίας ἐκβάλλῃ,[1] ἀντεισαγῇ[2] δὲ εἰς αὐτὴν Μακεδόνιον. Ὁ οὖν ἔπαρχος Φίλιππος εὐλαβηθεὶς τὴν ἀπὸ τοῦ πλήθους στάσιν, τέχνῃ μετῆλθε τὸν Παῦλον· καὶ κρύπτει μὲν παρ' ἑαυτῷ τὴν τοῦ βασιλέως βουλήν, πλασάμενος δὲ δημοσίων πραγμάτων ποιεῖσθαι φροντίδα, πρόει-

1) ἐκβάλῃ (Λ.) 2) ἀντεισαγάγῃ (Λ.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σεν εἰς τὸ λουτρὸν τὸ δημόσιον, ᾧ ἐπώνυμον Ζεύξιππος, κἀκεῖθεν μεταπέμπεται μετὰ τιμῆς δῆθεν τὸν Παῦλον, ὡς ἀναγκαῖον ἐλθεῖν παρ' αὐτόν. [Καὶ ἦλθεν.] Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ἦλθε μεταπεμφθείς, ἐπεδείκνυεν εὐθὺς ὁ ἔπαρχος τοῦ βασιλέως τὸ πρόσταγμα. Καὶ ὁ μὲν ἐπίσκοπος εὐγνωμόνως ἔφερε τὴν ἀκριτον καταδίκην, ὁ δὲ δείσας τοὺς περιεστηκότας καὶ τοῦ πλήθους τὴν ὁρμήν, καὶ γὰρ πολλοὶ συνεληλύθεισαν ἐκ φήμης ὑπόπτου περὶ τὸ δημόσιον, ἐκφραγῆναι μίαν τοῦ λουτροῦ θυρίδα κελεύει, δι' ἧς ἐπὶ τὰς βασιλικὰς αὐλὰς ἀπαχθεὶς ὁ Παῦλος, ἐμβληθεὶς τε εἰς πλοῖον ἐπὶ τοῦτο εὐτρεπισθέν, ταχέως ἐπ' ἐξορίαν ἐπέμπετο. Προσέταξέν τε ὁ ἔπαρχος ἐπὶ τὴν Μακεδονίας μητρόπολιν Θεσσαλονίκην ἐλθεῖν, ἧς καὶ ἐκ προγόνων ὁ Παῦλος ἐτύγχανεν ὤν, ἐν ᾗ τὰς διατριβὰς ποιεῖσθαι ἀεὶ τε ἐπιβαίνειν καὶ κατὰ τὰς ἄλλας τῶν ἐν Ἰλλυριοῖς πόλεις· μὴ μὴν ἐξεῖναι αὐτῷ. ἐπὶ τὰ Ἀνατολικὰ μέρη διαβῆναι. Ὁ μὲν οὖν Παῦλος παρὰ προσδοκίαν ἐκβληθεὶς τῆς Ἐκκλησίας ἐν ταὐτῷ καὶ τῆς πόλεως μετὰ σπουδῆς ἀπήγετο. Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως ἔπαρχος Φίλιππος ἐκ τοῦ δημοσίου ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἠπείγετο. Σὺν αὐτῷ δὲ ὡς ἐπὶ μηχανῆς τινος παρὼν ὁ Μακεδόνιος, ἐν τῷ σχήματι σύνθρονος τῷ ἐπάρχῳ ἐν πᾶσιν ἐδείκνυτο. Στρατιωτικὴ τε γενὶς ἰφήρης περὶ αὐτοὺς ἐτύγχανε. Δέος δὲ ἐντεῦθεν καταλαμβάνει τὰ πλήθη· καὶ πάντες εἰς τὰς ἐκκλησίας συνέρρεον, οἵ τε τῆς ὁμοουσίου πίστεως καὶ οἱ τοῦ Ἀρειανοῦ δόγματος, ἕκαστοι καταλαμβάνειν τὴν ἐκκλησίαν σπουδάζοντες. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἔπαρχος ἅμα τῷ Μακεδονίῳ πλησίον τῆς ἐκ-
216 κλησίας ἐγένετο, τότε δὴ ἄλογος φόβος καταλαμβάνει τὸ πλήθη, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτούς. Ἐπεὶ γὰρ οἱ παρόντες ὄχλος ἦσαν πολύς, πάροδος δὲ τῷ Ἐπάρχῳ καὶ τῷ ἀντιτὸν Μακεδόνιον οὐδεμία ἐγίνετο, ὠθισμὸς παρὰ τῶν

1) Ἰσ. ὀχήματι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στρατιωτῶν ἐτολμᾶτο βίαιος. Ἐπεὶ δὲ συνωθούμενον τὸ πλῆθος διὰ τὴν στενοχωρίαν ὑποχωρεῖν οὐχ οἷόν τε ἦν, ἀνθίστασθαι τοὺς ὄχλους οἱ στρατιῶται νομίζοντες καὶ ἐκόντας κωλύειν τὴν πάροδον, γυμνοῖς τοῖς ξίφεσιν ὡς ἀντεπιόντες ἐκέχρηντο καὶ δὴ καὶ τοῦ ἔργου εἶχοντο. Ἀπέθανον οὖν, ὡς λέγεται, περὶ τοὺς τρισχιλίους ἑκατὸν πεντήκοντα· οἱ μὲν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν σφαγέντες, οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους φθαρέντες. Ἐπὶ τοῖς τοιούτοις δὴ τοῖς κατορθώμασιν ὁ Μακεδόνιος ὡς οὐδὲν φαῦλον πεπραχὼς, ἀλλὰ καθαρὸς καὶ ἀθῷος τῶν γενομένων τυγχάνων, ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου μᾶλλον. ἢ ὑπὸ ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος ἐνθρονίζεται. Οὕτω μὲν οὖν Μακεδόνιος καὶ Ἀρειανοὶ διὰ τοσούτων φόνων τῆς ἐκκλησίας ἐκράτησαν. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἔκτιζεν, ἥτις Σοφία μὲν προσαγορεύεται νῦν, συνῆπται δὲ τῇ ἐπωνύμῳ Εἰρήνῃ, ἣν ὁ πατὴρ τοῦ βασιλέως, μικρὰν οὖσαν τοπρότερον, εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ηὔξησε, καὶ νῦν εἰσιν εἰς ἕνα περίβολον ἄμφω ὁρώμεναι μιᾶς τὴν προσωνυμίαν ἔχουσαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ὡς Ἀθανάσιος, φοβηθεὶς τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλάς, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἀνέδραμεν.

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ καιρῷ, καὶ ἑτέρα διαβολὴ κατὰ Ἀθανασίου παρὰ τῶν Ἀρειανιζόντων συρράπτεται, πρόφασιν εὑρόντων τοιαύτην. Τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ σιτηρέσιον ἤδη πρότερον δεδώρητο ὁ τῶν Αὐγούστων πατήρ, εἰς διατροφὴν τῶν πτωχῶν. Τοῦτο ἔφασαν ἐξαργυρίζειν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν Ἀθανάσιον καὶ εἰς οἰκεῖον ἀποφέρεσθαι κέρδος. Πιστεύσας οὖν ὁ βασιλεὺς θάνατον αὐτῷ τὴν ζημίαν ἠπείλησεν. Ὁ δὲ προαισθανόμενος τῆς βασιλέως ἀπειλῆς, χρῆται φυγῇ. καὶ ἦν ἀφανής. Τότε δὴ Ἰούλιος ὁ τῆς Ρώμης ἐπίσκοπος γνοὺς τὰ παρὰ τῶν ἀρειανιζόντων κατὰ Ἀθανασίου γενόμενα, δεξάμενος δὲ καὶ τὰ Εὐσεβίου τοῦ πετελευτηκότος γράμματα, καλεῖ πρὸς ἑαυτὸν τὸν Ἀθα-
230. νάσιον. πυθόμενος τὸν τόπον ἔνθα κρύπτεται. Φθάνει δὲ ἐν ταὐτῷ καὶ τὰ γράμματα, ἅπερ οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ πρότερον συναχθέντες ἀπεστάλκεισαν. Ἐπέμπετο δὲ καὶ ἕτερα γράμματα πρὸς αὐτὸν παρὰ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐπισκόπων, διδάσκοντα ψευδῆ εἶναι τὰ κατὰ Ἀθανασίου λεγόμενα. Οὕτως ἐναντίων πεμπομένων τῶν γραμμάτων, ὁ Ἰούλιος τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ συναχθεῖσιν ἀντιγράφων ἐπεμέμψατο πρῶτον μὲν τὸ ἐπαχθὲς τῆς αὐτῶν ἐπιστολῆς, εἶπεν παρὰ κανόνας ποιοῦντας, διότι εἰς τὴν σύνοδον αὐτὸν οὐκ ἐκάλεσαν, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος κελεύοντος μὴ δεῖν παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης κανονίζειν τὰς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι τὴν πίστιν λελῃθότως παραχαράττουσιν. Ἔτι δὲ ὡς καὶ τὰ ἐν Τύρῳ πάλαι πραχθέντα ἐκ συναρπαγῆς ἐγεγόνει, διὰ τὸ ἐκ μονομερείας τὰ ἐν τῷ Μαρεώτῃ ὑπομνήματα πεπρᾶχθαι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ Ἀρσένιον φανερῶς συκοφαντία ἐδέδεικτο. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα διὰ πλειόνων ὁ Ἰούλιος τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ συναχθεῖσιν ἔγραφε. Παρεθέμεθα δ' ἂν καὶ τὰς πρὸς Ἰούλιον ἐπιστολὰς καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τὸ πολυετὲς[2] αὐτῶν μῆκος ἐκώλυσε. Σαβῖνος μέντοι ὁ τῆς Μακεδονίου αἱρέσεως, οὗ καὶ ἤδη[3] πρότερον ἐμνημονεύσαμεν, τὰς παρὰ Ἰουλίου ἐπιστολὰς ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν συνόδων οὐκ ἔθηκεν· καί τοι τὴν παρὰ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ πρὸς Ἰούλιον οὐ παρέλιπε[4]. Τοῦτο δὲ σύνηθες αὐτῷ ποιεῖν Ἐ-

1) μ. ἐγκαινίζειν 2) π. πολυετὲς 3) μ. ἤδη καὶ
4) παρέλιπε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς μὲν γὰρ αἱ τῶν συνόδων ἐπιστολαὶ σιγῶσιν ἢ ἀθετοῦσι τὸ ὁμοούσιον, ταύτας σπουδαίως παρατίθεται· τὰς δὲ ἐναντίας ἐκὼν ὑπερβαίνει. Τοσαῦτα μὲν περὶ τούτων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Παῦλος ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ὑποκρινόμενος εἰς τὴν Κόρινθον ἀπαίρειν. ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἀφίκετο. Ἄμφω οὖν τὰ καθ' ἑαυτοὺς γνώριμα καθιστῶσι τῷ ἐκεῖ βασιλεῖ. 221.

* Παρβ. τὴν αὐτὴν παραλήρησιν περὶ ὧν καθόλου πάντων λοιδορούμενος. Migne t. 67 col. 861.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Ὡς ὁ τῶν Ἑσπερίων Βασιλεὺς ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, πεμφθῆναι τοὺς λόγον δώσοντας περὶ Ἀθανασίου καὶ Παύλου· καὶ ὅτι ἑτέραν οἱ πεμφθέντες ὑπηγόρευσαν ἔκθεσιν πίστεως.

Ὁ δὲ τῶν Ἑσπερίων μερῶν βασιλεὺς γνοὺς τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἰδιοπαθῆ[1] καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν γράμματα διαπέμπεται δηλῶν τρεῖς ἐπισκόπους πεμφθῆναι παρ' αὐτῶν,[3] τοὺς λόγον δώσοντας τῆς Παύλου καὶ Ἀθανασίου καθαιρέσεως. Καὶ πέμπονται Νάρκισσος ὁ Κίλιξ καὶ Θεόδωρος ὁ Θρᾷξ, καὶ Μάρις Χαλκιδόνος καὶ Μάρκος ὁ Σύρος, ἡ Οἵτινες παραγενόμενοι τοῖς μὲν περὶ Ἀθανάσιον οὐδαμῶς εἰς λόγους ἐλθεῖν κατεδέξαντο· τὴν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκτεθεῖσαν πίστιν ἀποκρυψάμενοι ἑτέραν δὲ συγκαταττύσαντες,[4] ἐκδεδώκασι τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίῳ ἐν τούτοις οὖσαν τοῖς ῥήμασιν.

1) ἰδ. κατ' αὐτούς 2) ἰδιοπαθεῖ 3) ἰδ. αὐτόν
4) συγκαττύσαντες.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἄλλη ἔκθεσις.

«Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα, κτιστην καὶ ποιητὴν τῶν πάντων, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται. Καὶ εἰς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, δι' οὗ ἐγένετο τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τά τε ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, Λογον ὄντα καὶ σοφίαν, καὶ δύναμιν καὶ ζωήν, καὶ φῶς ἀληθινόν, τὸν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντα καὶ γεννηθέντα ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου τὸν σταυρωθέντα καὶ ἀποθανόντα καὶ ταφέντα, καὶ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνεληλυθότα εἰς
224 τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεσθέντα ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, οὗ ἡ βασιλεία ἀκατάπαυστος οὖσα διαμενεῖ εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας. Ἔσται γὰρ καθεζόμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοὐτέστι τὸν Παράκλητον, ὅπερ ἐπαγγειλάμενος τοῖς Ἀποστόλοις μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς αὐτοῦ ἄνοδον, ἀπέστειλε διδάξαι καὶ ὑπομνῆσαι πάντα, δι' οὗ καὶ ἁγιασθήσονται αἱ τῶν εἰλικρινῶς εἰς αὐτὸν πεπιστευκότων ψυχαί. Τοὺς δὲ λέγοντας ἐξ οὐκ ὄντων τὸν Υἱόν, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως, καὶ μὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἦν ποτε χρόνος ὅτε οὐκ ἦν, ἀλλοτρίους οἶδεν ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία.» Ταῦτα ἐπιδεδωκότες τῷ βασιλεῖ καὶ πολλοῖς ἑτέροις ἐκδόντες, οὐδὲν πλέον ἀνύσαντες ἀνεχώρησαν. Ἀδιαφόρου τοίνυν ἔτι τυγχανούσης τῆς μεταξύ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν Δυτικῶν τε καὶ Ἀνατολικῶν κοινωνίας, ἐπεφύη ἐν Σιρμίῳ, πόλις δὲ αὕτη τῶν Ἰλλυριῶν, αἵρεσις ἑτέρα. Φωτεινὸς γὰρ τῶν ἐκεῖ ἐκκλησιῶν προεστώς, γένος τῆς μικρᾶς Γαλατίας, Μαρκέλλου τε τοῦ καθηρημένου μαθητής, ἀκολουθῶν τῷ διδασκάλῳ, ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Υἱὸν ἐδογμάτισε. Καὶ περὶ μὲν τούτων κατὰ χώραν ἐροῦμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ τῆς μακροστίχου ἐκθέσεως.

Τριετοῦς δὲ ἐν τῷ μέσῳ διαδραμόντος χρόνου, αὖθις οἱ Ἀνατολικοὶ ἐπίσκοποι συνέδριον ποιησάμενοι, καὶ ἑτέραν πίστιν συντάξαντες, τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ ἀποστέλλουσι δι' Εὐδοξίου τοῦ τότε ἐπισκόπου Γερμανικείας, καὶ Μαρτυρίου, καὶ Μακεδονίου, ὃς Μόψου ἑστίας τῆς ἐν Κιλικίᾳ ἐπίσκοπος ἦν. Ἡ δὲ πίστις διὰ μακροτέρων γραφεῖσα, προσθήκας τε πλείστας παρὰ τὰ προλαβόντα περιέχουσα, ἐν 225.
τούτοις ἐξετέθη τοῖς ῥήμασι. «Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα, κτίστην καὶ ποιητὴν τῶν πάντων, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται· καὶ εἰς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν Ἰησοῦν χριστόν, τὸν Κύριον ἡμῶν, τὸν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρός, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, δι' οὗ ἐγένετο τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα· Λόγον ὄντα, καὶ σοφίαν, καὶ δύναμιν καὶ ζωήν, καὶ φῶς ἀληθινόν, τὸν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντα καὶ γεννηθέντα ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου, τὸν σταυρωθέντα καὶ ἀποθανόντα, καὶ ταφέντα, καὶ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέμιος

ἀναληφθέντα εἰς οὐρανὸν καὶ καθεσθέντα ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός, ἐρχόμενον ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· οὗ ἡ βασιλεία ἀκατάπαυστος οὖσα διαμένει εἰς ἀπείρους αἰῶνας· καθέζεται γὰρ ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Πιστεύομεν δὲ καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τουτέστιν εἰς τὸν Παράκλητον· ὅπερ ἐπαγγειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις μετὰ τὴν εἰς οὐρανὸν ἄνοδον ἀπέστειλε διδάξαι καὶ ὑπομνῆσαι αὐτοὺς πάντα· δι' οὗ καὶ ἁγιάζονται αἱ τῶν εἰλικρινῶς εἰς αὐτὸν πιστευόντων ψυχαί. Τοὺς δὲ λέγοντας ἐξ οὐκ ὄντων τὸν Υἱόν, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως καὶ μὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἦν ποτε χρόνος ἢ αἰών, ὅτε μὴ ἦν, ἀλλοτρίους οἶδεν ἡ ἁγία Καθολικὴ Ἐκκλησία· ὁμοίως καὶ τοὺς λέγοντας τρεῖς εἶναι θεούς, ἢ τὸν Χριστὸν μὴ εἶναι Θεὸν πρὸ τῶν αἰώνων, μήτε Χριστόν, μήτε Υἱὸν Θεοῦ εἶναι αὐτόν, ἢ τὸν αὐτὸν εἶναι Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ἀγέννητον τὸν Υἱόν, ἢ ὅτι οὐ βουληθείη, οὐδὲ θελήσει ἐγέννησεν ὁ Πατὴρ τὸν Υἱόν, ἀναθεματίζει ἡ Ἁγία καὶ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Οὔτε γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων λέγειν τὸν Υἱὸν ἀσφαλές, ἐπεὶ μηδαμοῦ τοῦτο τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν ἐμφέρεται περὶ αὐτοῦ, οὔτε μὴν ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως, παρὰ τὸν Πατέρα προϋποκειμένης, ἀλλ' ἐκ μόνου τοῦ Θεοῦ γνησίως αὐτὸν γεγεννῆσθαι διδασκόμεθα. Ἐν γὰρ τὸ ἀγέννητον καὶ ἄναρχον, τὸν Χριστὸν Πατέρα ὁ θεῖος διδάσκει λόγος. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν ἐξ ἀγράφων ἐπισφαλῶς λέγοντας χρονικὸν διάστημα προενθυμητέον αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ μόνον τὸν ἀχρόνως αὐτὸν γεγεννηκότα Θεόν· καὶ χρόνοι γὰρ καὶ αἰῶνες γεγόνασι δι' αὐτοῦ. Οὔτε μὴν συνάναρχον οὔτε συναγέννητον τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ εἶναι νομιστέον. Συνάναρχον γὰρ κα-

[1] τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συναγεννήτου οὐδεὶς κυρίως Πατὴρ ἢ Υἱὸς λεχθήσεται· 225.
ἀλλὰ τὸν μὲν Πατέρα, μόνον ἄναρχον ὄντα καὶ ἀνέφικτον,
γεγενῆκέναι ἀνεφίκτως καὶ πᾶσιν ἀκαταλήπτως οἴδαμεν·
τὸν δὲ Υἱὸν γεγεννῆσθαι πρὸ τῶν αἰώνων καὶ μηκέτι
ὁμοίως τῷ Πατρὶ ἀγέννητον εἶναι καὶ αὐτόν, ἀλλ' ἀρχὴν
ἔχειν τὸν γεννήσαντα Πατέρα. Κεφαλὴ γὰρ Χριστοῦ ὁ
Θεός. Οὔτε μὴν τρία ὁμολογοῦντες πράγματα καὶ τρία
πρόσωπα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου
Πνεύματος κατὰ τὰς Γραφάς, τρεῖς διὰ τοῦτο τοὺς Θεοὺς
ποιοῦμεν. Ἐπειδὴ τὸν αὐτοτελῆ καὶ ἀγέννητον ἄναρχόν
τε καὶ ἀόρατον Θεόν, ἕνα μόνον οἴδαμεν, τὸν Θεὸν καὶ Πα-
τέρα τοῦ μονογενοῦς, τὸν μόνον μὲν ἐξ ἑαυτοῦ τὸ εἶναι
ἔχοντα, μόνον δὲ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἀφθόνως τὸ εἶναι παρε-
χόμενον[1]. Οὔτε μὴν ἕνα Θεὸν λέγοντες εἶναι τὸν τοῦ Κυ-
ρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ Πατέρα, τὸν μόνον ἀγέννητον, διὰ
τοῦτο ἀρνούμεθα τὸν Χριστὸν Θεὸν εἶναι προαιώνιον,
ὁποῖοί εἰσιν οἱ ἀπὸ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ὕστερον αὐ-
τὸν μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν ἐκ προκοπῆς τεθεοποιεῖσθαι ἢ
λέγοντες τῷ τὴν φύσιν ψιλὸν ἄνθρωπον γεγονέναι. Οἴδα-
μεν γὰρ καὶ αὐτόν, εἰ καὶ ὑποτέτακται τῷ Πατρὶ καὶ [τῷ]
Θεῷ, ἀλλ' ὅμως γεννηθέντα ἐκ τοῦ Θεοῦ, Θεὸν κατὰ φύ-
σιν εἶναι τέλειον καὶ ἀληθῆ καὶ μὴ ἐξ ἀνθρώπων μετὰ
ταῦτα Θεόν, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐνανθρωπῆσαι δι' ἡμᾶς, καὶ
μηδὲ πώποτε ἀπολωλεκότα τὸ εἶναι Θεόν.

Βουλυσσόμεθα δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἀναθεματίζομεν καὶ
τοὺς Λόγον μὲν μόνον αὐτὸν τοῦ Θεοῦ ψιλὸν καὶ ἀνύπαρ-
κτον ἐπιπλάστως καλοῦντας ἐν ἑτέρῳ τὸ εἶναι ἔχοντα,
τῶν μέν ὡς τὸν προφορικὸν λεγόμενον ὑπό τινων, νῦν δὲ
ὡς τὸν ἐνδιάθετον· Χριστὸν δὲ αὐτὸν καὶ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ,
καὶ μεσίτην καὶ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ μὴ εἶναι πρὸ αἰώνων
θέλοντας, ἀλλ' ἔκτοτε Χριστὸν αὐτὸν γεγονέναι καὶ Υἱὸν

1) παρέχει (τιθέμενον ὑπὸ Μ.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

τοῦ Θεοῦ, ἐξ οὗ τὴν ἡμετέραν ἐκ τῆς Παρθένου σάρκα
ἀνείληφε, πρὸ τετρακοσίων ὅλων ἐτῶν. Ἔκτοτε γὰρ τὸν
Χριστὸν ἀρχὴν βασιλείας ἐσχηκέναι θέλουσι, καὶ τέλος
ἔξειν αὐτὴν μετὰ τὴν συντέλειαν καὶ κρίσιν. Τοιοῦτοί
229. εἰσιν οἱ ἀπὸ Μαρκέλλου καὶ Φωτεινοῦ, τῶν Ἀγκυροχα-
λατῶν· οἳ τὴν προαιώνιον ὑπαρξίν τε καὶ θεότητα τοῦ
Χριστοῦ καὶ τὴν ἀτελεύτητον αὐτοῦ βασιλείαν ὁμοίως
Ἰουδαίοις ἀθετοῦσιν, ἐπὶ προφάσει τοῦ συνίστασθαι δι-
κεῖν τὴν μοναρχίαν. Ἴσμεν γὰρ αὐτὸν ἡμεῖς οὐχ ἁπλῶς
Λόγον προφορικὸν ἢ ἐνδιάθετον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ζῶντα Θεὸν
Λόγον καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑπάρχοντα καὶ Υἱὸν Θεοῦ καὶ Χρι-
στόν, καὶ οὐ προγνωστικῶς συνόντα καὶ συνδιατρίβοντα
πρὸ αἰώνων τῷ ἑαυτοῦ Πατρί, καὶ πρὸς πᾶσαν διακονησά-
μενον αὐτῷ τὴν δημιουργίαν, εἴτε τῶν ὁρατῶν, εἴτε τῶν
ἀοράτων, ἀλλ' ἐνυπόστατον Λόγον ὄντα τοῦ Πατρὸς καὶ
Θεὸν ἐκ Θεοῦ. Οὗτος γάρ ἐστι πρὸς ὃν εἶπεν ὁ Πατήρ·
ἢ ὅτι **ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ὑμετέραν**
καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ὃς καὶ τοῖς πατράσιν αὐτοπροσώ-
πως ὤφθη δεδωκὼς τὸν νόμον, καὶ λαλήσας διὰ τῶν προ-
φητῶν καὶ τὰ τελευταῖα ἐνανθρωπήσας, καὶ τὸν ἑαυτοῦ
Πατέρα πᾶσιν ἀνθρώποις φανερώσας, καὶ βασιλεύων εἰς
τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Οὐδὲν γὰρ πρόσφατον ὁ Χρι-
στὸς προσείληφεν ἀξίωμα, ἀλλὰ ἄνωθεν τέλειον αὐτὸν
καὶ τῷ Πατρὶ κατὰ πάντα ὅμοιον πεπιστεύκαμεν. Κα-
τοὺς λέγοντας δὲ τὸν αὐτὸν εἶναι Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ
Ἅγιον Πνεῦμα, καθ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος τὰ
καὶ προσώπου τὰ τρία ὀνόματα ἀσεβῶς ἐκλαμβάνοντας
εἰκότως ἀποκηρύσσομεν τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι τὸν ἀχω-
ρητον καὶ ἀπαθῆ Πατέρα, χωρητὸν ἅμα καὶ παθητὸν δι
τῆς ἐνανθρωπήσεως ὑποτίθενται. Τοιοῦτοι γάρ εἰσιν οἱ
232. Πατροπασιανοὶ παρὰ Ρωμαίοις, Σαβελλιανοὶ δὲ παρ' ἡμῖ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λεγομενοι. Οἴδαμεν γὰρ ἡμεῖς τὸν μὲν ἀποστείλαντα
Πατέρα ἐν τῷ οἰκείῳ τῆς ἀναλλοιώτου Θεότητος ἤθει
μεμενηκέναι· τὸν δὲ ἀποσταλέντα Χριστόν· τὴν τῆς ἐναν-
θρωπήσεως οἰκονομίαν πεπληρωκέναι.

Ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς οὐ βουλήσει οὐδὲ θελήσει γεγεν-
νῆσθαι τὸν Χριστὸν εἰρηκότας ἀνευλαβῶς, ἀνάγκην δὲ
ἑηλονοτι ἀβούλητον οὖσαν καὶ ἀπροαίρετον περιτιθει-
κότας τῷ Θεῷ, ἵνα ἄκων γεννήσῃ τὸν Υἱόν, δυσσεβεστά-
τους καὶ τῆς ἀληθείας ξένους ἐπιγιγνώσκομεν· ὅτι τε παρὰ
τὰς κοινὰς ἐννοίας περὶ Θεοῦ, καὶ δὴ παρὰ τὸ βούλημα τῆς
θεοπνεύστου Γραφῆς τοιαῦτα τετολμήκασι περὶ αὐτοῦ
διορίσασθαι. Αὐτοκράτορα γὰρ ἡμεῖς τὸν Θεόν, Κύριον
αὐτὸν ἑαυτοῦ εἰδότες, ἑκουσίως αὐτὸν καὶ θέλοντα τὸν
Υἱὸν γεγεννηκέναι εὐσεβῶς ὑπειλήφαμεν. Πιστεύοντες δὲ
ἁπλῶς καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ λεγόμενον, **Κύριος ἔκτισέ**
με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, οὐχ ὁμοίως
αὐτὸν τοῖς δι' αὐτοῦ γενομένοις κτίσμασιν ἢ ποιήμασι γε-
γεννῆσθαι νοοῦμεν. Ἀσεβὲς γὰρ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς
πίστεως ἀλλότριον, τὸ τὸν κτίστην τοῖς δι' αὐτοῦ ἐκτι-
σμένοις δημιουργήμασι παραβάλλειν καὶ τὸν αὐτὸν τῆς
γενέσεως τοῖς ἀλλοτρίοις τρόπον ἔχειν καὶ αὐτὸν νομί-
ζειν. Μόνον γὰρ καὶ μόνως τὸν μονογενῆ Υἱὸν γνησίως
τε καὶ ἀληθῶς διδάσκουσιν ἡμᾶς αἱ θεῖαι Γραφαὶ γεγεν-
νῆσθαι. Ἀλλ' οὐδὲ τὸν Υἱὸν καθ' ἑαυτὸν εἶναι ζῆν τε καὶ
ὑπάρχειν ὁμοίως τῷ Πατρὶ λέγοντες, διὰ τοῦτο χωρίζομεν
αὐτὸν τοῦ Πατρός, τόπους καὶ διαστήματά τινα μεταξὺ
τῆς συναφείας αὐτῶν σωματικῶς ἐπινοοῦντες. Πεπιστεύκα-
μεν γὰρ ἀμεσιτεύτως αὐτοὺς καὶ ἀδιαστάτως ἐπισυνῆφθαι
καὶ ἀχωρίστως ὑπάρχειν ἑαυτῶν, ὅλον μὲν τοῦ Πατρὸς
ἐνεστερνισμένου τὸν Υἱόν· ὅλου δὲ τοῦ Υἱοῦ ἐξηρτημένου
καὶ προσπεφυκότος τῷ Πατρί, καὶ μόνον τοῖς πατρῴοις

1) καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κόλποις ἀναπαυόμενον διηνεκῶς. Πιστεύοντες οὖν εἰς τὴν παντέλειον Τριάδα τὴν ἁγιωτάτην, τὸν Πατέρα λέγοντες Θεόν, καὶ τὸν Υἱόν, οὐ δύο τούτους Θεούς, ἀλλὰ ἕνα ὁμολογοῦμεν, κατὰ τὸ τῆς θεότητος ἀξίωμα, καὶ μίαν ἀκριβῆ τῆς βασιλείας τὴν συνάφειαν, πανταρχοῦντος μὲν καθόλου τοῦ Πατρὸς πάντων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ· τοῦ δὲ Υἱοῦ ὑπο-
231. τεταγμένου τῷ Πατρί, ἐκτὸς δὲ αὐτοῦ πάντων τῶν μετ' αὐτῶν βασιλεύοντος τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων, καὶ τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χάριν, ἀφθόνως τοῖς ἁγίοις δωρουμένου πατρικῷ βουλήματι. Οὕτως γὰρ τὸν περὶ τῆς ἐν Χριστῷ μοναρχίας συνίστασθαι λόγον παραδεδώκασιν ἡμῖν οἱ ἱεροὶ λόγοι. Ταῦτα ἠναγκάσθημεν, μετὰ τὴν ἐν ἐπιτομῇ ἐκτεθεῖσαν πίστιν, πλατύτερον ἐπεξεργάσασθαι, οὐ κατὰ περιττὴν φιλοτιμίαν, ἀλλ' ἵνα πᾶσαν τὴν κατὰ τῆς ἡμετέρας ὑπολήψεως ἀλλοτρίαν ἀποκαθάρωμεν ὑποψίαν παρὰ τοῖς τὰ καθ' ἡμᾶς ἀγνοοῦσι καὶ γνῶσιν οἱ κατὰ τὴν Δύσιν πάντες ὁμοῦ μὲν τῆς συκοφαντίας τῶν ἑτεροδόξων τὴν ἀναίδειαν, ὁμοῦ δὲ τῶν ἀνατολικῶν τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐν Χριστῷ φρόνημα, μαρτυρούμενον ἀδιάστως ὑπὸ τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν παρ' αὐτοῖς ἀδιαστρόφως.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Σαρδικὴ Περὶ τῆς ἐν Σαρδῇ συνόδου.

Ταῦτα οἱ κατὰ τὰ ἑσπέρια μέρη ἐπίσκοποι διὰ τὸ ἀλ-
λογλώσσους εἶναι, καὶ διὰ τὸ μὴ συνιέναι, οὐ προσεδέ-
236. χοντο, ἀρκεῖν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν λέγοντες, καὶ μηδὲν περαιτέρω περιεργάζεσθαι. Ἐπεὶ οὖν πάλιν γράψαντος τοῦ βασιλέως, ὥστε ἀποδοθῆναι Παύλῳ καὶ Ἀθανασίῳ τοὺ

1) αὐτὸν (M.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἰκείους τόπους, οὐδὲν πλέον ἠνύετο, στάσις γὰρ μεταξὺ τοῦ πλήθους ἐγίνετο συνεχής, σύνοδον ἄλλην παρακαλοῦσι γενέσθαι οἱ περὶ Παῦλον καὶ Ἀθανάσιον, ὥστε καὶ τὰ κατ' αὐτούς, καὶ τὰ τῆς πίστεως, ἐπὶ οἰκουμενικῆς συνόδου πέρας λαβεῖν, διδάσκοντες ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως τὰς καθαιρέσεις γίνεσθαι. Κηρύσσεται οὖν αὖθις οἰκουμενικὴ σύνοδος ὡς ἐπὶ τὴν Σαρδικήν, πόλις δὲ αὕτη Γλλυριῶν, γνώμῃ τῶν δυοῖν βασιλέων, τοῦ μὲν διὰ γραμμάτων αἰτήσαντος, τοῦ δὲ τῆς Ἑῴας ἑτοίμως ὑπακούσαντος. Ἐνδέκατον ἔτος ἦν ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ πατρὸς τῶν δυο Αὐγούστων· Ὕπατοι δὴ ἦσαν Ρουφῖνος καὶ Εὐσέβιος, ὅτε ἡ ἐν Σαρδικῇ συνεκροτήθη σύνοδος. Ἐκ μὲν οὖν τῶν Ἑσπερίων μερῶν περὶ τοὺς τριακοσίους συνῆλθον ἐπίσκοποι, ὡς φησιν Ἀθανάσιος· ἐκ δὲ τῶν Ἑῴων ὀγδοήκοντα ἓξ μόνον ὁ Σαβῖνός φησιν, ἐν οἷς κατηριθμεῖτο καὶ Ἰσχύρας ὁ τοῦ Μαρεώτου ἐπίσκοπος, ὃν οἱ καθεξόντες Ἀθανάσιον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῆσδε τῆς χώρας χειροτονοῦσι. Προυβάλλοντο δὲ οἱ μὲν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, ἄλλοι δὲ τὸ στενὸν τῆς προθεσμίας ἐμέμφοντο, τὴν αἰτίαν ἐπὶ Ἰούλιον τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης ἀναφέροντες· ἦν γὰρ ἐνιαυτοῦ καὶ ἓξ μηνῶν διαγενομένων, ἀφ' οὗ ἥ τε σύνοδος ἐκεκήρυκτο καὶ οἱ περὶ Ἀθανάσιον ἐν τῇ Ρώμῃ διετρίβον τὴν σύνοδον περιμένοντες. Ὡς οὖν συνῆλθον ἐν τῇ Σαρδικῇ, οἱ μὲν ἀνατολικοὶ εἰς πρόσωπον τῶν ἑσπερίων ἐλθεῖν οὐκ ἐβούλοντο, φάσκοντες μὴ ἄλλως εἰς λόγους ἐλθεῖν, ἢν μὴ τοὺς περὶ Ἀθανάσιον καὶ Παῦλον ἐξέλασωσι τοῦ συλλόγου. Ὡς δὲ Πρωτογένης ὁ Σαρδικῆς ἐπίσκοπος καὶ Ὅσιος ὁ Κορδούβης, πόλις δὲ αὕτη τῆς Ἱσπανίας ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, οὐκ ἠνείχοντο μὴ παρεῖναι τοὺς περὶ Παῦλον καὶ Ἀθανάσιον, ἀπεχώρουν εὐθέως. Καὶ γενόμενοι ἐν τῇ Φιλίππου πόλει τῆς Θράκης,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἰδιάζον ποιοῦντες συνέδριον καὶ φανερῶς λοιπὸν τὸ μὲ
ὁμοούσιον ἀναθεματίζουσι· τὴν δὲ τοῦ ἀνομοίου δόξαν, ἐπι-
στολὰς συγγράψαντες, πανταχοῦ διαπέμπονται. Οἱ δὲ ἐ
Σαρδικῇ πρῶτον μὲν τούτων ἐρήμην κατεψηφίσαντο· ἔπειτα
τοὺς κατηγόρους Ἀθανασίου τῆς ἀξίας ἀφείλοντο· τὸ
ὅρον τε τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ κρατύναντες, καὶ τ
ἀνόμοιον ἐκβαλόντες, τὸ ὁμοούσιον φανερώτερον ἐκθ
δόασι. Καὶ ἐγγράψαντές τε καὶ αὐτοὶ πανταχοῦ διαπέμ
πονται. Γνώμῃ μὲν οὖν ἑκάτεροι τοιάδε δικαίως πεποιη
κέναι νομίσαντες, οἱ μὲν ἀνατολικοί, ὅτι τοὺς ὑπ' αὐτο
καθαιρεθέντας οἱ ἑσπέριοι προσεδέξαντο· οἱ δὲ ἑσπέριοι
ὅτι πρὸ διαγνώσεως οἱ καθελόντες ἀπέφυγον, καὶ ὅ
αὐτοὶ μὲν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐφύλαττον, ἐκεῖνοι δ
παραχαράττειν ἐτόλμησαν. Ἀποδιδόασιν οὖν τὸν τόπ
τοῖς περὶ Παῦλον καὶ Ἀθανάσιον· ἔτι μὴν καὶ Μαρκέλλ
τῷ Ἀγκύρας, τῆς πρὸς τῇ μικρᾷ Γαλατίᾳ, ὃς πάλαι μὲ
καθήρητο, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ πεποιήμεθα μνή
μην, τότε δὲ ἐν τῷ τὴν καταδίκην ἀναπαλαῖσαι ἐσπού
δασε, διδάξας ὡς οὐ νοηθείη ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ βιβλί
φράσις· καὶ διὰ τούτου ὑπόνοιαν τοῦ Σαμοσατέως λαβεῖ
Οὐκ ἀγνοητέον μέντοι ὅτι τὸ Μαρκέλλου βιβλίον ὁ Παμ
φίλου Εὐσέβιος ἀνεσκεύασεν ἐν ὅλοις τρισὶ βιβλίοις πρὸ
αὐτὸν διαλεγόμενος, ἃ «πρὸς Μάρκελλον» ἐπέγραψε· κα
240. τίθησι μὲν τὰ ῥήματα Μαρκέλλου, πρὸς αὐτὰ δὲ διαγωνί
ζεται, ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Κύριον, καθὰ Σαβέλλιος
ὁ Λίβυς καὶ Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς, τοῦ Μαρκέλλου
εἰσάγοντος.

1) ἡ μ. γρ. ποιοῦνται 2) γρ. συνέδριῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Ἀπολογία ὑπὲρ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

Ἐπειδὴ δέ τινες ἐπεχείρησαν καὶ αὐτὸν λοιδορῆσαι, ἐγὼ δὴ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὡς ἀρειανίζοντα, ἐν οἷς ἔγραψεν ἐξέδωκε, μικρὰ καὶ περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν οὐκ ἄκαιρον ἡγοῦμαι. Πρῶτον μὲν γὰρ τῇ ἐν Νικαίᾳ Συνόδῳ τὸ ὁμοούσιον ὁριζούσῃ, καὶ παρῆν καὶ συνέθετο· λέγει δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου κατὰ λέξιν ταῦτα· «Πάντας δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς ὁμόνοιαν ἐκάλυνεν, εἰς ὅτε ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδόξους αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ἀμφισβητουμένοις ἅπασι τὸ ἐπ' αὐτῷ κατέστησεν· ὡς μόνον κρατῆσαι τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν.» Εἰ τοίνυν Εὐσέβιος τῆς ἐκεῖσε συνόδου μνήμην ποιούμενος, λελύσθαι μὲν τὰ τότε ἀμφισβητούμενα λέγει, πάντας δὲ ὁμοφρονῆσαι καὶ ὁμοδοξῆσαι, πῶς ἀρειανίζειν αὐτόν τινες ὑπολαμβάνουσιν; Πλανῶνται δὲ καὶ Ἀρειανοί φρονεῖν αὐτὸν νομίζοντες τὰ αὐτῶν. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, ὡς ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ ἀρειανίζειν δοκεῖ, τὸ συνεχῶς λέγειν «διὰ Χριστοῦ» πρὸς ὃν ἀποκρινούμεθα, ὅτι τῇ λέξει ταύτῃ πολλάκις καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἐχρήσαντο καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς μηνυούσαις τὴν οἰκονομίαν τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, καὶ πρό γε ἁπάντων τούτων ὁ Ἀπόστολος ταῖς λέξεσι ταύταις ἐχρήσατο καὶ οὐδὲ πώποτε ὡς κακοδόξως διδάσκαλος ἐνομίσθη. Ἔτι μὴν καὶ Ἀρείου κτίσμα τὸν Υἱὸν ὡς ἓν τῶν ἄλλων τολμήσαντος εἰπεῖν, ἐπάκουσον οἷα Εὐσέβιος περὶ τούτου ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῷ πρὸς Μάρκελλον κατὰ λέξιν φησίν. «Ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ θεοῦ μόνος αὐτός καὶ οὐδὲ ἄλλος ἀνηγόρευταί τε καὶ ἔστιν τῷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔστιν. Ὅθεν εἰκότως ἄν τις μέμψαιτο τοῖς κτίσμα αὐτὸν
φάναι τετολμηκόσιν, ἐξ οὐκ ὄντων ὁμοιον τοῖς λοιποῖς
κτίσμασι γενόμενον. Καὶ πῶς γὰρ ἔτι ἔσται Υἱος, πῶς δὲ
μονογενὴς τοῦ Θεοῦ, ὁ τὴν αὐτὴν τοῖς λοιποῖς κτίσμασιν
ἐπιγραφόμενος φύσιν, τῶν τε πολλῶν γεννητῶν ἔσται εἷς
241. ἅτε τῆς ἐξ οὐκ ὄντων κτίσεως ὁμοίως αὐτοῖς μεταλαγχά-
κοινωνίας; Ἀλλ' οὐχ ὧδε περὶ αὐτοῦ τὰ θεῖα παιδεύει
λόγια. Εἶτα μετ' ὀλίγα πάλιν ἐπιφέρει· Ὁ τοίνυν γεννη-
τὸν ἐξ οὐκ ὄντων καὶ κτίσμα προηγούμενον ἐκ τοῦ μὴ
ὄντος τὸν Υἱὸν ὁριζόμενος λέληθε τοὔνομα μὲν αὐτῷ
μόνον χαριζόμενος, τὸ δὲ ἀληθῶς Υἱὸς εἶναι ἀρνούμενος.
Ὁ γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονὼς οὐκ ἀληθῶς γένοιτ' ἂν Υἱὸς
τοῦ Θεοῦ, ὅτι μηδὲ ἄλλο τι τῶν γεννητῶν. Ἀλλ' ἀληθῶς
Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἐξ αὐτοῦ, ὡς ἅτε ἐκ Πατρὸς ἀποτεχθεὶς
εἰκότως ἂν καὶ μονογενὴς καὶ ἀγαπητὸς χρηματίσειε τοῦ
Πατρός. Οὕτω δὲ καὶ Θεὸς ἂν εἴη. Τί γὰρ ἂν καὶ θεοῦ
γέννημα, ἢ τὸ τῷ γεγεννηκότι ἀφωμοιωμένον; Κτίζει μὲν
οὖν βασιλεὺς πόλιν, ἀλλ' οὐ γεννᾷ πόλιν· γεννᾷν δὲ Υἱὸν
ἀλλ' οὐ κτίζειν λέγεται. Καὶ τεχνίτης δημιουργός, ἀλλ'
οὐ πατὴρ γένοιτ' ἂν τοῦ πρὸς αὐτοῦ δημιουργουμένου.
Τοῦ δὲ ἐξ αὐτοῦ φύντος υἱοῦ οὐκ ἂν δημιουργὸς λεχθείη.
Καὶ δὴ καὶ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τοῦ μὲν Υἱοῦ Πατήρ, τοῦ
δὲ κόσμου κτίστης ἂν εἰκότως καὶ ποιητὴς λέγοιτο. Εἰ
δὲ ἅπαξ που τῆς Γραφῆς εὑρίσκοι τις εἰρημένον τό· **Κύ-**
ριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐ-
τοῦ, τὸν νοῦν ἐπισκοπεῖν χρὴ τοῦ λόγου, ὃν μικρὸν ὕστε-
ρον ἐκθήσομαι, ἀλλὰ μὴ κατὰ Μάρκελλον ἐκ μιᾶς λέ-
ξεως τὸ κυριώτατον τῆς Ἐκκλησίας παρασαλεύειν δόγμα.

Τοιαῦτα μὲν καὶ ἕτερα πλείονα ὁ Παμφίλου Εὐσεβίου
ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τῷ πρὸς Μάρκελλον φησιν. Καὶ ἐν
τρίτῳ δὲ ὁ αὐτός, διδάσκων πῶς δεῖ τὸ κτίσμα τὴν λέξιν

1) Υἱὸν 2) εἶη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δεχεσθαι, τοιαδε φησιν. «Τούτων τοίνυν ὧδε πη κατεσκευασμένων, ἀκόλουθόν ἐστι μετὰ τῶν προεκτεθέντων πάντων καὶ τό, **Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ**, λελέχθαι. Εἰ δὲ λέγει ἐκτίσθαι ἑαυτόν, οὐχ ὡς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρελθὼν τοῦτο ἂν εἴποι, οὐδ' ὡς τοῖς λοιποῖς κτίσμασι καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὁμοίως γεγονώς, ὅ τινες οὐκ ὀρθῶς ὑπειλήφασιν. Ἀλλ' ὡς ὑφεστὼς μὲν καὶ ζῶν, προών τε καὶ προϋπάρχων τῆς τοῦ παντὸς κόσμου συστάσεως· ἄρχειν δὲ τῶν ὅλων ὑπὸ τοῦ Κυρίου τοῦ ἑαυτοῦ Πατρὸς καταταγμένος, τοῦ ἔκτισεν ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ κατέταξεν ἢ κατέστησεν εἰρημένου. Διαρρήδην οὖν τοὺς ἐν ἀνθρώποις ἄρχοντας καὶ ἡγεμόνας κτίσιν ὠνόμασεν ὁ εἰπών· ἀπόστολος· **Ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον, εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις.** Καὶ ὁ εἰπὼν δὲ **προφήτης, Ἑτοιμάζου τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν σου, Ἰσραήλ· διότι ἰδοὺ στερεῶν βροντήν καὶ κτίζων πνεῦμα καὶ ἀναγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν αὐτοῦ**· τὸ *κτίζων*, οὐκ[1] ἐκ γενητοῦ ἐξ ἀνυπαρξίας παρείληφεν. Οὐ γὰρ τότε ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα, ὅτε τὸν Χριστὸν αὐτοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις κατήγγειλεν· οὐδὲν γὰρ πρόσφατον ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ἀλλ' ἦν μὲν καὶ προϋπῆρχεν, ἀπεστέλλετο δέ, καθ' ὃν καιρὸν ἦσαν οἱ ἀπόστολοι συνηγμένοι, ὅτε δίκην βρομπῆς ἐγένετο ἦχος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας· ἐπληρώθησαν δὲ Πνεύματος ἁγίου καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ κατήγγειλαν, ἀκολούθως τῇ προφητείᾳ φησάσῃ διότι[2] **Ἰδοὺ στερεῶν βροντήν καὶ κτίζων πνεῦμα καὶ ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν αὐτοῦ.** τοῦ 244

1) μεταθετέον τὸ οὐκ μετὰ τὸ «γενητοῦ» 2) ἴσως δηλονότι 3) ἀναγγέλλων

κτίζων, ἀντὶ τοῦ καταπέμπων. ἢ καταπάσσων εἰρημένω
τῆς δὲ βροντῆς καθ' ἕτερον τρόπον τὸ εὐαγγελικὸν κή
ρυγμα δηλούσης. Καὶ ὁ λέγων δὲ *Καρδίαν καθαρὰ*
κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, οὐχ ὡς μὴ ἔχων καρδίαν τοῦτ
ἔλεγε· καθαρὰν δὲ αὐτῷ τὴν διάνοιαν ἀποτελεσθῆναι ἠ
χετο. Οὕτως εἴρηται καὶ *Ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ εἰς ἕν*
καινὸν ἄνθρωπον, ἀντὶ τοῦ συναγάγῃ. Ὅρα μήπως
τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ *Ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρω*
πον, τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα. καὶ τὸ *Εἴ τις οὖν ἐν*
Χριστῷ καινὴ κτίσις· καὶ ὅσα ἄλλα εὕροι τις ἂν τοιούτ
τρόπῳ τὴν θεόπνευστον Γραφὴν διερευνώμενος. Μὴ θαυ
μάσῃς εἰ μεταφορικῶς καὶ ἐν τῷ *Κύριος ἔκτισέ με ἀρ*
χὴν ὁδῶν αὐτοῦ, τὸ *ἔκτισε* ἀντὶ τοῦ κατέστησεν ἢ κατ
ταξε. Τοιαῦτα μὲν ὁ Εὐσέβιος ἐν τοῖς πρὸς Μάρκελλο
διέξεισιν. Ἡμεῖς δὲ αὐτὰ παρεθέμεθα διὰ τοὺς μάτην ἐμ
σχελοῦντας καὶ βλασφημεῖν τὸν ἄνδρα ἐπιχειρήσαντας
Οὔτε γὰρ ἔχουσι δεῖξαι, ὅτι Εὐσέβιος ἀρχὴν τῆς ὑπάρξεω
δίδωσι τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, κἂν ταῖς τῆς οἰκονομίας λέξ
σιν ἐν τοῖς βιβλίοις εὑρίσκουσιν[1] αὐτὸν καταχρώμενο
μάλιστα δέ, ὅτι ζηλωτὴς καὶ θαυμαστὴς τῶν Ὠριγένου
βιβλίων ἐστίν, ἐν οἷς πανταχοῦ τὸν Υἱὸν ἐκ τοῦ Πατρὸ
γεννηθέντα εὑρίσκουσιν οἱ τῶν Ὠριγένους βιβλίων τὸ βά
θος κατανοῆσαι δυνάμενοι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν παρεκβάσε
διὰ τοὺς λοιδορεῖν ἐπιχειρίσαντας[2] τὸν Εὐσέβιον εἰρηται

1) γρ. εὑρίσκωσιν 2) γρ. ἐπιχειρήσαντας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Ὡς τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου ἀποδούσης τοὺς θρόνους Ἀθανασίῳ καὶ Παύλῳ, καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἑῴας μὴ δεχομένου, πόλεμον ὁ τῶν Ἑσπερίων ἠπείλησε βασιλεύς.

Οἱ μέντοι ἐν Σαρδικῇ συνελθόντες καὶ ἐν Φιλίππου πόλει τῆς Θράκης ἰδιάζοντα συνέδρια ποιησάμενοι τὰ δόκοῦντα αὐτοῖς ἑκάτεροι πράξαντες κατὰ πόλεις τὰς ἑαυτῶν ἀνεχώρησαν. Διεσπᾶτο οὖν τῆς Ἀνατολῆς ἡ Δύσις· καὶ ἦν ὅρος τῆς κοινωνίας αὐτοῖς τὸ ὅρος τὸ λεγόμενον Τισοῦκις, ὅπερ ἐστὶν Ἰλλυριῶν τε καὶ Θρᾳκῶν· καὶ ἕως μὲν τοῦ ὄρους τούτου ἀδιάφορος ἦν ἡ κοινωνία, διαφόρου τυγχανούσης τῆς πίστεως· περαιτέρω δὲ ἀλλήλοις οὐκ ἐκοινώνουν.

Τοιαύτη τις ἦν τότε τῆς περὶ τὰς Ἐκκλησίας καταστάσεως σύγχυσις. Μεταταῦτα δὲ εὐθὺς ὁ τῶν ἑσπερίων μερῶν βασιλεὺς τὰ ἐν τῇ κατὰ Σαρδικὴν γενόμενα γνώμα τῷ ἀδελφῷ Κωνσταντίῳ καθίστησιν ἀποδίδοσθαί τε τοῖς περὶ Παῦλον καὶ Ἀθανάσιον τοὺς ἰδίους τόπους παρεκελεύετο. Ὡς δὲ ὁ Κωνστάντιος παρεῖλκε πρὸς τὰ γραφόμενα, αἵρεσιν αὖθις προὐτίθει ὁ τῶν ἑσπερίων μερῶν βασιλεύς, εἰ δέχεσθαι τοὺς περὶ Παῦλον καὶ Ἀθανάσιον ἐν τῇ οἰκείᾳ τάξει καὶ ἀποδιδόναι αὐτοῖς τὰς Ἐκκλησίας, ἢ μὴ ποιοῦντα τοῦτο ἐχθρόν τε εἶναι καὶ προσδέχεσθαι πόλεμον. Ἔστι δὲ τὰ πρὸς τὸν ἀδελφὸν γραφέντα τάδε· «Ὧδε μένουσι παρ' ἐμοὶ Ἀθανάσιος καὶ Παῦλος· ἀλλὰ πυνθανόμενος διέγνων εὐσεβείας αὐτοὺς χάριν διώκεσθαι. Εἰ μὲν οὖν ἐπαγγέλλῃ ἀποδιδόναι τούτοις τοὺς

Ὀρθ. ἦ (Μ.) Πόρους

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θρονους, ἐπαμυνόμενος τοὺς μάτην αὐτοῖς προσφυομένους ἀποστελῶ πρὸς σὲ τοὺς ἄνδρας. Εἰ δ' ἀνανεύοις ταῦτα οὕτω ποιεῖν, εὖ ἴσθι, ὅτι αὐτός ἐγὼ αὐτόθι γενόμενος καὶ ἄκοντός σου τούτοις τοὺς οἰκείους ἀποδίδωμι θρονους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Ὡς φοβηθεὶς ὁ Κωνστάντιος τὰς ἀπειλὰς τοῦ ἀδελφοῦ, δι' ἐπιστολῶν ἐκάλεσε τὸν Ἀθανάσιον, καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἔπεμψε.

Ταῦτα γνοὺς ὁ τῆς Ἑῴας βασιλεύς, εἰς ἀγωνίαν τὴν τυχοῦσαν κατέστη. Μεταπεμψάμενος τε εὐθὺς πλείστους τῶν ἀνατολικῶν ἐπισκόπων τήν τε αἵρεσιν τοῦ ἀδελφοῦ προυτίθει καὶ περὶ τοῦ πρακτέου διεπυνθάνετο. Οἱ δέ, κρεῖσσον ἔφασαν τῶν ἐκκλησιῶν παραχωρῆσαι τῷ περὶ Ἀθανάσιον, ἢ ἐμφύλιον ἀναδέξασθαι πόλεμον. Ὅθεν ἐπ' ἀνάγκῃ καταστὰς ὁ βασιλεύς, ἐκάλει πρὸς ἑαυτὸν τοὺς περὶ Ἀθανάσιον. Καὶ τέως μὲν παραχρῆμα τὸν Παῦλον μετὰ δυοῖν ἐπισκόπων καὶ τῆς ἄλλης τιμῆς γράμμασί τε πάλιν τοῖς οἰκείοις ὁ τῶν ἑσπερίων βασιλεύς ἔτι τε καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς συνόδου κατοχυρώσας ἀποστέλλει ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν. Τοῦ δὲ Ἀθανασίου ἔτι ὑποστελλομένου καὶ ἀμφιβάλλοντος ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν, ηὐλαβεῖτο γὰρ τὰς τῶν συκοφαντῶν σκευωρίας, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑῴας αὐτὸν οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δὶς καὶ τρὶς ἐκάλει παρ' ἑαυτόν, ὡς τὰ παρ' αὐτοῦ γράμματα δεικνύει, ἅπερ ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς μεταβληθέντα γλώσσης τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

1) τοῖς (Μ.)

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐπιστολὴ Κωνσταντίου πρὸς Ἀθανάσιον.

Κωνστάντιος, Νικητής, Αὔγουστος,
Ἀθανασίῳ ἐπισκόπῳ.

«Ἐπὶ πολὺ σε κλυδωνίζεσθαι καὶ χειμάζεσθαι τοῖς τῆς θαλάσσης ὁμοίως κύμασιν ἀγρίοις[1] οὐκ ἀφῆκεν ἡ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος φιλανθρωπία. Γυμνωθέντα σε[2] τῆς πατρῴας ἑστίας καὶ στερηθέντα τῶν ἰδίων καὶ πλανώμενον ἐν θηριωδέσιν ἀνοδίαις οὐ παρεῖδεν ἡ ἀκάματος ἡμῶν εὐσέβεια. Εἰ[3] καὶ τὰ μάλιστα ἐπὶ πολὺ ὑπερεθέμην γράψαι τὴν πρόθεσιν τῆς ἐμῆς διανοίας, προσδοκῶν αὐθαίρετόν σε παραγενέσθαι πρὸς ἡμᾶς καὶ τῶν καμάτων αἰτεῖν θεραπείαν, ὅμως ἐπειδὴ ἴσως ὁ φόβος τὴν προαίρεσιν τῆς σῆς προθέσεως ἐνεπόδιζε, διατοῦτο δωρεᾶς πληρέστατα γράμματα πρὸς τὴν σὴν στερρότητα διεπεμψάμεθα, ἵνα ἀφόβως ταῖς ἡμετέραις προσόψεσι ταχεῖαν τὴν σαυτοῦ παρουσίαν παρασχεῖν σπουδάσῃς, ὑπὲρ τοῦ τῆς σαυτοῦ ἐπιθυμίας ἀπολαύσας καὶ πειραθεὶς ἡμῶν τῆς φιλανθρωπίας τοῖς ἰδίοις ἀποκατασταθῇς.[4] Τούτου γὰρ ἕνεκα καὶ τὸν δεσπότην καὶ ἀδελφόν μου Κώνσταντα τὸν Νικητὴν Αὔγουστον ὑπὲρ σοῦ παρεκάλεσα, ἵνα τοῦ ἐλθεῖν ἐξουσίαν σοι δῷ, ἐπὶ τῷ ἀμφοτέρων ἡμῶν ἐπινευσάντων, τῇ πατρίδι ἀποκατασταθῇς. ἔχων τοῦτο τῆς ἡμῶν χάριτος ἐνέχυρον.» 249

Ἄλλη ἐπιστολὴ πρὸς Ἀθανάσιον.

Κωνστάντιος, Νικητής, Αὔγουστος, Ἀθανασίῳ ἐπισκόπῳ.

«Εἰ καὶ μάλιστα διὰ προτέρων γραμμάτων ἐδηλώσαμεν, ὅπως ἀμερίμνως εἰς τὸ ἡμέτερον κομιτάτον παραγένῃ,

1) Ἴσ. ἀγρίως 2) Ἴσ. τε 3) Ἴσ. δέ 4) ἀποκατασταθῆναι, ἄλλως δὲ ὑπὲρ τοῦ διορθ. εἰς ἵνα. 5) κατακωσταθῇς 6) ἔχοντα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διὰ τὸ μάλιστα βουλεύεσθαι ἡμᾶς ἀποστεῖλαί σε εἰς τὰ ἴδια, ὅμως καὶ νῦν ταῦτα τὰ γράμματα πρὸς τὴν σὴν στερρότητα δεδηλώκαμεν. Διὸ προτρεπόμεθα, χωρὶς τινος ἀπιστίας καὶ φόβου ἐπιβῆναί σε δημοσίοις ὀχήμασι καὶ σπουδάσαι πρὸς ἡμᾶς, ἵνα ὧν ἐπιθυμεῖς ἀπολαῦσαι δυνηθείης.»

Ἄλλη ἐπιστολὴ πρὸς τὸν αὐτόν.

Κωνστάντιος, Νικητής, Αὔγουστος, Ἀθανασίῳ ἐπισκόπῳ.

«Ἡνίκα ἐν τῇ Ἐδέσῃ διετρίβομεν, παρόντων τῶν σῶν πρεσβυτέρων, ἤρεσεν ὅπως ἀποσταλέντος πρεσβυτέρου πρὸς σέ ἔλθοις πρὸς τὸ ἡμέτερον κομιτάτον σπουδάσῃς, ἐπὶ τῷ ἰδόντά σε τὴν ἡμετέραν πρόσοψιν εὐθέως εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁδεῦσαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ πλεῖστος χρόνος παρῆλθεν, ἀφ' οὗ γράμματα δεξάμενος παρ' ἡμῶν οὐκ ἀπήντησας, διὰ τοῦτο καὶ νῦν ὑπομνῆσαί σε ἐσπουδάσαμεν, ἵνα καὶ νῦν τὴν σὴν παρουσίαν ταχεῖαν ποιῆσαι πρὸς ἡμᾶς σπουδάσῃς, καὶ οὕτω δυνηθῇς τῇ πατρίδι σου ἀποκατασταθῆναι καὶ τῆς εὐχῆς σου ἐπιτυχεῖν. Πρὸς δὲ πληρεστάτην διήγησιν Ἀχήταν τὸν διάκονον ἀπεστείλαμεν, παρ' οὗ δυνήσῃ μαθεῖν τῆς τε ἡμετέρας ψυχῆς τὴν προαίρεσιν καὶ ὅτι τούτων ὧν εὔχῃ τυχεῖν δυνήσῃ.

Ταύτας τὰς ἐπιστολὰς ἐν τῇ Ἀκυληίᾳ δεξάμενος Ἀθανάσιος, ἐκεῖ γὰρ τῆς Σαρδικῆς ἀναχωρήσας διέτριβεν, εὐθέως ἐπὶ τὴν Ρώμην ἀνέδραμεν. Ἐπιδείξας τε τὰ γράμματα τῷ ἐπισκόπῳ Ἰουλίῳ, ἐν μεγίστῃ μὲν χαρᾷ τὴν Ρωμαίαν[1] ἐκκλησίαν κατέστησεν. Ἐδόκει γὰρ καὶ ἡ τῆς Ἑῴας βασιλεὺς συντίθεσθαι αὐτῶν τῇ πίστει, διὰ τοῦ

1) Ἰσ. Ρωμαίων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καλεῖν Ἀθανάσιον παρ' ἑαυτόν. Ἰούλιος δὲ τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κληρικοῖς τε καὶ λαοῖς τάδε περὶ Ἀθανασίου ἐπέστειλεν.

Ἐπιστολὴ Ἰουλίου, ἐπισκόπου Ῥώμης, πρὸς τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Ἰούλιος ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις, καὶ λαῷ παροικοῦντι Ἀλεξάνδρειαν, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Συγχαίρω κἀγὼ ὑμῖν, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, ὅτι τὸν καρπὸν τῆς ἑαυτῶν πίστεως ἐπ' ὀφθαλμῶν λοιπὸν ὁρᾶτε. Τοῦτο γὰρ ἀληθῶς ἄν τις ἴδοι γενόμενον ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου μου Ἀθανασίου. Ὃν διά τε τὴν καθαρότητα τοῦ βίου καὶ διὰ τὰς ὑμετέρας εὐχὰς ὁ Θεὸς ὑμῖν ἀποδίδωσιν. Ἐκ δὴ τούτου συνορᾶν ἐστιν καθαρὰς ὑμῶν[1] καὶ μεστὰς ἀγάπης ἀεὶ τὰς εὐχὰς ἀνενηνοχέναι πρὸς τὸν Θεόν. Μνήμονες γὰρ ὄντες τῶν οὐρανίων ἐπαγγελιῶν καὶ τῆς πρὸς αὐτὰς ἀγάπης, ἣν ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ προειρημένου ἀδελφοῦ μου ἐπαιδεύθητε, ἔγνωτε ἀληθῶς, καὶ κατὰ τὴν προσοῦσαν ὑμῖν ὀρθὴν πίστιν κατειλήφατε τοῦτο, ὡς οὐκ ἂν εἰς τέλος οὗτος ἀφ' ὑμῶν ἀποσχοινισθήσεται, ὃν ἐν ταῖς θεοσεβέσιν ὑμῶν ψυχαῖς ἐσχήκατε ὡς παρόντα ἀεί. Οὐκοῦν οὐ πολλῶν μοι χρεία λόγων πρὸς ὑμᾶς ἐπιστέλλοντι. Ὅσα γὰρ ὑμῖν λέλεκται παρ' ἐμοῦ, ταῦτα ἡ ἡμετέρα[2] πίστις προὔλαβε· καὶ πεπλήρωται κατὰ Χριστοῦ χάριν τὰ τῆς κοινῆς ὑμῶν[3] πάντων εὐχῆς. Συγχαίρω τοίνυν ὑμῖν· πάλιν γὰρ ἐρῶ, ὅτι τὰς ψυχὰς ἀκαταμαχήτους ἐν τῇ πίστει τετηρήκατε.

Καὶ αὐτῷ δὲ τῷ ἀδελφῷ μου Ἀθανασίῳ οὐκ ἔλαττον

1) Ἴσ. ὑμᾶς 2) ὑμετέρα 3) Ἴσ. μαλ. ἡμῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συγχαίρω, ὅτι καίπερ πολλὰ πάσχων λυπηρά, οὐδεμι
ὥραν ἐπιλήσμων γέγονε τῆς ὑμετέρας ἀγάπης καὶ τ
ὑμετέρου πόθου. Εἰ γὰρ καὶ τῷ σώματι πρὸς καιρὸν ἐ
ξεν ἀφ' ὑμῶν ἀφελκυσθῆναι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι διαπαντὸ
ὡς συνὼν ὑμῖν διῆγε. Καὶ ἔγωγε, ἀγαπητοί, τὸν γεν
μενον κατ' αὐτοῦ πάντα πειρασμὸν οὐκ ἄδοξον ἡγοῦμα
γεγενῆσθαι. Καὶ γὰρ καὶ ἡ ὑμετέρα καὶ ἡ τούτου πίστ
ἐγνώσθη παρὰ πᾶσι καὶ δεδοκίμασται. Εἰ γὰρ μὴ τ
σαῦτα συμβεβήκει, τίς ἂν ἐπίστευσεν, ἢ ὑμᾶς τοσαύτ
κρίσιν καὶ τοσαύτην ἀγάπην περὶ τὸν τηλικοῦτον ἐπ
σκοπον ἔχειν, ἢ ἐκεῖνον τοσαύταις ἀρεταῖς περιβεβλῆσθ
δι' ἃς καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς ἐλπίδος οὐκ ἀλλότριος γένοιτ
Ἐπέτυχε τοίνυν οἱῳδήποτε τρόπῳ καὶ ἐν τῷ νῦν καὶ
τῷ μέλλοντι καὶ ὁμολογίας ἔνδοξον μαρτυρίαν. Διαφ
253 ρως γὰρ κατα τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν | πολλὰ πειρα
σθείς τὴν σκευωρίαν πᾶσαν τῆς Ἀρειανῆς αἱρέσεω
κατεπάτησε καὶ πολλάκις διὰ φθόνον καὶ εἰς κίνδυν
ἐπιβουλευθείς κατεφρόνησε θανάτου, φρουρούμενος ὑπ
τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησ
Χριστοῦ, ἐλπίζων ἅμα καὶ τὰς ἐπιβουλὰς ἐκκλίνειν, κ
ἀποκατασταθήσεσθαι πρὸς ὑμετέραν παράκλησιν σφό
ὑμῖν ἅμα ἐκ τῆς ὑμετέρας συνειδήσεως μείζονα τὰ τῆ
παια. Ἐν οἷς καὶ ἄχρι τερμάτων πάσης τῆς γῆς ἔνδοξ
ἐγνώσθη, δοκιμασθεὶς ἐκ τοῦ βίου, παρρησιασάμενος μ
τῇ προθέσει καὶ τῇ οὐρανίᾳ διδασκαλίᾳ, ἀποδειχθεὶς
ἀθανάτῳ κρίσει παρ' ὑμῶν ἀγαπώμενος. Ἐπανέρχετ
τοιγαροῦν πρὸς ὑμᾶς λαμπρότερος νῦν ἢ ὅτε παρ' ὑμ
ἀπεδήμησεν. Εἰ γὰρ καὶ τὰς τιμίας ὕλας, χρυσὸν
λέγω καὶ ἄργυρον, εἰς καθαρότητα τὸ πῦρ δοκιμάζει,
ἄν τις εἴποι κατ' ἀξίαν τοῦ τοσούτου ἀνδρός, ὃς τοσούτ
θλίψεων πυρὰν καὶ τοσούτους κινδύνους νικήσας, ἀπο

1) ἐκκλίνειν (ψ in calumniis apud scriptores ecclesiasticos).

Δημόσιο Κτηματικό Βιβλιοθήκη Βέροιας

δοται νῦν ὑμῖν ἀθῶος, οὐ παρ' ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάσης τῆς συνόδου ἀπεδεχθείς; Ὑποδέξασθε τοίνυν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, μετὰ πάσης τῆς κατὰ Θεὸν δόξης τε καὶ χαρᾶς τὸν ἐπίσκοπον ὑμῶν Ἀθανάσιον μετὰ τούτων, οἵτινες αὐτῶν κοινωνοὶ γεγόνασι, καὶ χαίρετε, τῶν εὐχῶν ἀπολαύοντες, οἳ τὸν ποιμένα τὸν ὑμέτερον, ἵν' οὕτως εἴπω, ποθοῦντα καὶ διψῶντα τὴν ὑμετέραν θεοσέβειαν, σωτηρίοις γραφαῖς ἐθρέψατέ τε καὶ ἐποτίσατε. Καὶ γὰρ καὶ τῆς ἐπὶ ξένης αὐτοῦ διατριβῆς ὑμεῖς παραμυθία γεγόνατε καὶ διωκόμενον καὶ ἐπιβουλευόμενον ἐθάλψατε ταῖς πιστοτάταις ἑαυτῶν ψυχαῖς καὶ διανοίαις. Ἐμὲ δὲ ἡδὺ εὐφραίνει, ἐννοούμενον καὶ προορῶντα τῷ λογισμῷ τὴν ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ ἑκάστου ὑμῶν χαρὰν καὶ τοῦ πλήθους τὰς θεοσεβεστάτας ἀπαντήσεις καὶ τὴν ἔνδοξον τῶν συντρεχόντων ἑορτήν καὶ τίς ἐκείνη ἡ ἡμέρα ὑμῖν καὶ ποία ἔσται, ἐπανερχομένου μὲν τοῦ ἀδελφοῦ μου, παυσαμένων δὲ τῶν προγενομένων, καὶ τῆς πολυτιμήτου κατ' εὐχὴν ἐπανόδου εἰς εὐφροσύνην τινὰ πληρεστάτης χαρᾶς συναπτούσης τοὺς πάντας. Ἡ τοιαύτη χαρὰ κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἡμῶν φθάνει, οἷς θεόθεν καὶ τοῦτο συγκεχωρῆσθαι συνέστηκεν, ὅπως εἰς γνῶσιν τοῦ τηλικούτου ἀνδρὸς ἐλθεῖν δυνηθῶμεν. Εἰς εὐχὴν οὖν τὴν ἐπιστολὴν τελειῶσαι καλόν. Ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ καὶ τούτου Υἱὸς ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διηνεκῆ τὴν χάριν ταύτην ὑμῖν παράσχοι, διδοὺς ἔπαθλον τῇ θαυμαστῇ ὑμῶν πίστει, ἣν περὶ τὸν ἐπίσκοπον ὑμῶν ἐνδόξῳ μαρτυρίᾳ ἐνδείξασθε ἵνα ὑμῖν τε καὶ τοῖς μεθ' ὑμᾶς ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὰ βελτίονα μένοι, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ τῷ παντοκρά-

1) γρ. αὐτῷ 2) γρ. ἐνεδείξασθε (Μ).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τορι Θεῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ἐρρῶσθαι ὑμᾶς εὔχομαι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.»

Τούτοις πεπιστευκὼς τοῖς γράμμασιν Ἀθανάσιος ἐπὶ τὴν Ἀνατολὴν παρεγένετο. Κωνστάντιος δὲ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἀπεχθῶς μὲν τότε ἀπεδέξατο. Σοφίζεσθαι δὲ αὐτὸν ἐπεχείρει, ἐκ κατασκευῆς τῶν ἀρειανιζόντων ὑποβαλλόμενος· καί φησι πρὸς αὐτόν· Τὸν μὲν θρόνον τὸν σαυτοῦ ψήφῳ τῆς συνόδου καὶ ἡμετέρᾳ συναινέσει ἀπείληφας. Ἐπειδὴ δέ εἰσιν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τινὲς τοῦ λαοῦ, διακρινόμενοι τὴν πρὸς σὲ κοινωνίαν, μίαν ἐν τῇ πόλει ἐκκλησίαν ἔασον ἔχειν αὐτούς. Πρὸς τὴν προτασιν ταυτην Ἀθανάσιος γοργῶς ὑπαπήντησε, καί φησι· Ὦ βασιλεῦ, ἐπ' ἐξουσίας μὲν ἔχεις κελεύειν τε καὶ πράττειν ὅσα ἂν θέλῃς. Χάριν δὲ καὶ αὐτὸς αἰτῶ καὶ δέομαι, δός μοι. Τῷ δὲ βασιλέως δώσειν ἑτοίμως ἐπαγγειλαμένου, εὐθὺς ἐπήγαγεν Ἀθανάσιος τὴν αὐτὴν ἀξιῶν χάριν λαβεῖν, ἣν ὁ βασιλεὺς ἐπεζήτει λαβεῖν. Μίαν γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκκλησίαν ἀπονεμηθῆναι ἠξίου καθ' ἑκάστην πόλιν τοῖς διακρινομένοις πρὸς τὴν τῶν ἀρειανιζόντων κοινωνίαν. Τὴν Ἀθανασίου τοίνυν γνώμην λησιτελῆ γνόντες οἱ ἀρειανίζοντες, ὑπερτίθεσθαι μὲν τοῦτο ἔλεγον, πράττειν δὲ τὰ δοκοῦντα τῷ βασιλεῖ παρεχώρουν. Διόπερ ὁ βασιλεὺς Ἀθανασίῳ τε καὶ Παύλῳ καὶ Μαρκέλλῳ τοὺς ἰδίους ἀπεδίδου θρόνους. Ἔτι μὴν καὶ Ἀσκληπᾷ τῷ Γαζῃ καὶ Λουκίῳ Ἀδριανουπόλεως. Καὶ γὰρ οὗτοι ὑπὸ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου ἐδεδέχθησαν. Ἀσκληπᾶς μὲν ὑπομνήματα ἐπιδείξας, ἐν οἷς ἐδέδεικτο Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἅμα πλείοσι διαγνοὺς τὰ κατ' αὐτόν καὶ ἀποδοὺς τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Λούκιος δέ, ὅτι οἱ κατηγοροῦντες αὐτοῦ φυγῇ ἐχρήσαντο. Προστάγματα οὖν τοῦ βασιλέως εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐφοίτα πόλεις, κελεύοντα ἑτοίμως αὐτοὺς

1) γρ. ἀλυσιτελῆ ἢ οὐ λυσιτελῆ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ποδέχεσθαι. Ἐν μὲν οὖν Ἀγκύρᾳ Βασιλείου ἐξωθουμέ
νου, καὶ ἀντεισιόντος Μαρκέλλου, ταραχὴ οὐχ ἡ τυχοῦσα
γενετο, ἣ πρόφασιν λοιδορίας παρέσχε τοῖς τὰ ἐναντία
φρονοῦσιν. Ἀσκληπᾶν δὲ ἑτοίμως Γαζαῖοι ἐδέξαντο. Ἐν
δὲ τῇ Κωνσταντίνου πόλει Μακεδόνιος Παύλῳ πρὸς
ὀλίγον ὑπεξέστη, καθ' ἑαυτὸν ἐν ἰδιαζούσῃ ἐκκλησίᾳ τῆς
πόλεως τὰς συνόδους ποιούμενος. Ὑπὲρ μέντοι Ἀθανα-
σίου, ὁ βασιλεὺς ἐπισκόποις τε καὶ κληρικοῖς καὶ λαοῖς,
περὶ τοῦ ἀσμένως αὐτὸν ἀποδεχθῆναι ἐπέστειλεν. Ἔτι μὴν
καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ ἐν δικαστηρίοις πραχθέντα, δι' ἑτέρων
γραμμάτων ἀφανισθῆναι ἐκέλευσε. Τὰ δὲ περὶ ἀμφοτέρων
τούτων γραφέντα, ἔστι τάδε.

Ἐπιστολὴ Κωνσταντίου ὑπὲρ Ἀθανασίου.

Νικητὴς Κωνστάντιος, Μέγιστος, Σεβαστός, ἐπισκόποις
καὶ πρεσβυτέροις τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας.

Οὐκ ἀπελείφθη τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ὁ αἰδεσιμώτατος
ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ τῇ
κατὰ ἀνθρώπους δοκιμασίᾳ ὑπεβλήθη, ὅμως τὴν ὀφειλο-
μένην παρὰ τῆς παντεφόρου Προνοίας ἀπηνέγκατο ψῆφον·
ἀπολαβὼν βουλήσει τοῦ κρείττονος, καὶ κρίνει ἡμετέρᾳ
τὴν πατρίδα ὁμοῦ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ἧς θείῳ νεύματι
προστάτης ἐτύγχανε. Τούτῳ τὰ ἀκόλουθα ἔδει παρὰ τῆς
ἡμετέρας ὑπάρξαι πραότητος, ὥστε πάντα τὰ πρὸ τού-
του κατὰ τῶν αὐτῷ κεκοινωνικότων ὡρισμένα νῦν ἀμνη- η
στια παραδοθῆναι, πᾶσάν τε ὑποψίαν τὴν κατ' αὐτοῦ
σχολάσαι τοῦ λοιποῦ, τήν τε ἀτέλειαν ἧς ἔτυχον πάλαι
οἱ ἅμα αὐτῷ κληρικοί, τούτοις βεβαιωθῆναι προσηκόν-
τως. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτο τῇ εἰς αὐτὸν χάριτι προστε-

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

θῆναι ἐδικαιώσαμεν, ὥστε πάντας τοὺς τοῦ ἱεροῦ κατα-
λόγου γινώσκειν, ἐνδεδόσθαι τὸ ἄφοβον πᾶσι τοῖς αὐτῷ
προστεθειμένοις, εἴτε ἐπισκόποις εἴτε κληρικοῖς. Ἱκανὸν
δὲ γνώρισμα τῆς ἑκάστου ὀρθῆς προαιρέσεως ἔσται ἡ
πρὸς τοῦτον ἕνωσις. Ὅσοι γὰρ ἂν τῆς καλλίονος ὁμοῦ
κρίσεώς τε καὶ μοίρας γενόμενοι, τὴν τούτου ἕλωνται
κοινωνίαν, τούτους πάντας ἐκελεύσαμεν, καθ' ὁμοιότητα
τῆς φθανούσης Προνοίας, καὶ νῦν τῆς ὑφ' ἡμῶν βουλήσεως
τοῦ κρείττονος παρασχεθείσης χάριτος ἀπολαύειν.

Ἄλλη ἐπιστολή, τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι πεμφθεῖσα.

Νικητὴς Κωνστάντιος, Μέγιστος, Σεβαστός, τῷ λαῷ
τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Σκοπὸν ποιούμενοι τὴν ὑμετέραν ἐν ἅπασιν εὐνομίαν,
εἰδότες τε ὡς ἐπιπολὺ τῆς τοῦ ἐπισκοποῦντος προνοίας
ἐστήριχθε, Ἀθανάσιον τὸν ἐπίσκοπον, ἄνδρα τοῖς πᾶσι
διά τε τὴν προσοῦσαν ὀρθότητα καὶ διὰ τὴν οἰκείαν
960 εὐτροπείαν γνώριμον, πάλιν πρὸς ὑμᾶς ἀποστεῖλαι ἐδι-
καιώσαμεν. Τοῦτον συνήθως καὶ προσηκόντως ὑποδεξα-
μενοι, καὶ ταῖς πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαῖς βοηθὸν προστησα-
μενοι, τὴν ὑμῖν τε πρέπουσαν καὶ ἡμῖν ἀρεστὴν ὁμόνοιαν
καὶ εἰρήνην κατὰ τὸν τῆς Ἐκκλησίας θεσμὸν διαρκῆ φυ-
λάττειν σπουδάσατε. Οὐδὲ γὰρ εὔλογόν ἐστι, διχόνοιάν
τινα ἢ στάσιν ἐν ὑμῖν κινηθῆναι ὑπεναντίαν τῆς τῶν
ἡμετέρων καιρῶν εὐμοιρίας. Καὶ τοῦτο μὲν ἀπεῖναι
ἀφ' ὑμῶν παντελῶς βουλόμεθα. Τὸ δέ γε ταῖς εὐχαῖς ὑμᾶς
διαρκῶς αὐτῷ, ὡς προείρηται, προστάτῃ καὶ ἐπικούρῳ
χρωμένους πρὸς τὸ Θεῖον ἐμμένειν συνήθως παραινοῦμεν·
ὡς ἂν τῆς τοιαύτης ὑμῶν προθέσεως εἰς τὰς ἁπάντων εὐ-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γὰς διαβαινούσης, καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν, οἳ τῇ τῶν εἰδώλων πλάνῃ ἔτι καὶ νῦν προανέχοντες, ἐπὶ τὴν τῆς ἱερᾶς θρησκείας ἐπίγνωσιν προθυμότατα σπεύδοιεν, Ἀλεξανδρεῖς προσφιλέστατοι. Καὶ αὖθις οὖν παραινοῦμεν τοῖς προειρημένοις ἐμμένειν. Τὸν δὲ ἐπίσκοπον, ψήφῳ τοῦ κρείττονος καὶ ἡμετέρᾳ γνώμῃ ἀπεσταλμένον, ἡδέως δέξασθε καὶ παση ψυχῇ καὶ γνώμῃ ἀσπαστὸν ἡγήσασθε. Τοῦτο γὰρ καὶ ὑμῖν πρέπει καὶ τῇ ἡμετέρᾳ πραότητι προσήκειν συνέστηκεν. Ὑπὲρ γὰρ τοῦ πᾶσαν ἀνασοβὴν καὶ στάσεως πρόθεσιν περιαιρεθῆναι τῶν ἐθελοκακίᾳ χρωμένων, τοῖς παρ' ὑμῖν δικασταῖς διὰ γραμμάττων προσετάξαμεν, ἅπαντας οὓς ἂν στασιώδεις καταμάθοιεν, τῇ τῶν νόμων ὑποβάλλειν ἐκδικίᾳ. Ἀμφότερα τοίνυν συνορῶντες καὶ τὴν ἡμετέραν μετὰ τοῦ κρείττονος γνώμην καὶ τὸν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῆς ὁμονοίας λόγον καὶ τὴν τῶν ἀτάκτων τιμωρίαν, τὰ πρέποντα καὶ ἁρμόζοντα τῷ τῆς ἱερᾶς θρησκείας θεσμῷ διαφυλάττοντες καὶ τὸν προειρημένον διὰ πάσης αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἄγοντες, τὰς εὐχὰς ἅμα αὐτῷ ὑπέρ τε ἑαυτῶν καὶ τῆς τοῦ βίου παντὸς εὐνομίας τῷ τῶν ὅλων Πατρὶ Θεῷ ἀναπέμπειν σπουδάζετε.

Ἐπιστολὴ περὶ τοῦ ἀφανισθῆναι τὰ πραχθέντα κατὰ Ἀθανασίου.

Κωνστάντιος, Αὔγουστος. Νεστορίῳ· τὸ δὲ αὐτῷ τύπῳ καὶ τοῖς ἐν Αὐγουσταμνίκῃ καὶ Θηβαΐδι καὶ Λιβύῃ ἡγεμόσιν.

Εἰ ποτε πρὸ τούτου ἐπὶ βλάβῃ καὶ ὕβρει τῶν κοινωνούντων Ἀθανασίῳ τῷ ἐπισκόπῳ πραχθὲν εὑρίσκεται, τοῦτο νῦν ἀπαλειφθῆναι βουλόμεθα. Καὶ γὰρ τὴν ἀλεί-

1) ὑπὲρ (Λη). 2) γρ. τῷ α) γρ. οἳ
β) γρ. προσανέχοντες

τουργησίαν ἣν οἱ αὐτοῦ κληρικοὶ εἶχον, τὴν αὐτὴν πάλι
θέλομεν ἔχειν. Ταύτην δὲ τὴν ἡμετέραν πρόσταξιν φυλα
χθῆναι βουλόμεθα· ὥστε ἀποδοθέντος Ἀθανασίου τοῦ
ἐπισκόπου τῇ ἐκκλησίᾳ, τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ ἔχει
ἀλειτουργησίαν ἣν ἀεὶ ἔσχον, ἣν καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ
ἔχουσιν· ἵν' οὕτως ἔχοντες καὶ αὐτοὶ χαίρωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Ὡς Ἀθανάσιος ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, διὰ τῶν Ἱεροσολύμων παριών, ὑπὸ Μαξίμου εἰς κοινωνίαν ἀνεδέχθη, καὶ σύνοδον ἐπισκόπων, τὰ ἐν Νικαίᾳ κυροῦσαν, συνήγαγεν.

Ταῖς τοιαύταις ἐπιστολαῖς ὀχυρωθεὶς Ἀθανάσιος ὁ
ἐπίσκοπος, διὰ τῆς Συρίας ὁρμήσας, τῆς Παλαιστίνης
ἐπέβη. Καταλαβών τε τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τῷ ἐπισκόπῳ
Μαξίμῳ καταφανῆ ποιήσας τά τε ὑπὸ τῆς ἐν Σαρδικῇ
συνόδου γνωσθέντα καὶ ὡς ὁ βασιλεὺς Κωνστάντιος τῇ
ἐκείνων κρίσει ἐγένετο σύμψηφος, παρασκευάζει σύνοδον
τῶν ἐκεῖ ἐπισκόπων γενέσθαι. Μάξιμός τε μηδὲν μελλή-
σας μετεπέμπετό τινας τῶν ἀπὸ Συρίας καὶ Παλαιστίνης
ἐπισκόπων καὶ καθίσας συνέδριον ἀποδίδωσι καὶ αὐτὸς
τὴν κοινωνίαν Ἀθανασίῳ καὶ τὴν ἀξίαν. Γράφει τε καὶ
αὐτὴ ἡ σύνοδος τοῖς τε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ πᾶσι τοῖς
ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ ἐπισκόποις τὰ ἐγνωσμένα καὶ
ἐψηφισμένα περὶ Ἀθανασίου· ἐφ' ᾧ σφόδρα κατεμωκή-
σαντο τοῦ Μαξίμου οἱ ἀπεχθῶς ἔχοντες πρὸς Ἀθανάσιον,
ὅτι πρότερον καθελὼν αὐτὸν αὖθις ἐκ μεταμελείας, ὡς
μηδενὸς γενομένου, ψῆφον ὑπὲρ Ἀθανασίου ἐξήνεγκεν.

1) θύθωσιν. Ἐρ. καθεμωμησαντο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τήν τε κοινωνίαν αὐτῷ καὶ τὴν ἀξίαν παρέχουσαν. Ταῦτα γνόντες Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης, οἱ περὶ τὸ Ἀρειάνειον δόγμα πρότερον διαπύρως σπουδάζοντες, καταγνόντες τότε τῆς προλαβούσης σπουδῆς, ἐπὶ τὴν Ρώμην ἀνῆλθον. βιβλίον τε μετανοίας τῷ ἐπισκόπῳ Ἰουλίῳ ἐπιδόντες τῷ τε ὁμοουσίῳ συνέθεντο καὶ γράμματα πρὸς Ἀθανάσιον διαπεμψάμενοι, κοινωνεῖν αὐτῷ τοῦ λοιποῦ ὡμολόγησαν. Οὕτω μὲν οὖν τότε Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης τοῖς ἐπὶ Ἀθανασίῳ γεγονόσιν ἡττηθέντες, ὡς ἔφην, τῷ ὁμοουσίῳ συνέθεντο. Ἀθανάσιος δὲ διὰ Πηλουσίου ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπορεύετο, κατὰ πόλεις τε παριὼν ἐδίδασκε τοὺς μὲν ἀρειανίζοντας ἐκτρέπεσθαι, ἀσπάζεσθαι δὲ τοὺς τὸ ὁμοούσιον ὁμολογοῦντας. Ἔν τισι δὲ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ χειροτονίας ἐποίει. Καὶ τοῦτο γέγονεν ἀρχὴ ἑτέρας μέμψεως κατ' αὐτοῦ, ὅτι ἐν ταῖς ἄλλων παροικίαις χειροτονεῖν ἐπεχείρει. Τὰ μὲν οὖν κατὰ Ἀθανάσιον οὕτως τότε προέβαινεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ τῶν τυράννων Μαγνεντίου καὶ Βετρανίωνος.

Ἐν τούτῳ δὲ τὰ δημόσια οὐχ ἡ τυχοῦσα ταραχὴ διεδέχετο. Περὶ ἧς ὅσα κεφαλαιώδη παραδραμεῖν οὐκ ἀναγκαῖον, ἀναλαβόντες βραχὺ λέξομεν. [Ὅτι] τοῦ κτίστου τῆς Κωνσταντίνου πόλεως τελευτήσαντος, οἱ τρεῖς αὐτοῦ παῖδες τὴν βασιλείαν διεδέξαντο, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ πεποιήμεθα μνήμην. Ἰστέον δὲ ὅτι συνεβασίλευσε τούτοις ἀνεψιὸς αὐτῶν, ᾧ ὄνομα Δαλμάτιος ὁμώνυμος

1) ὀφειλόμενον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῇ ἰδίῳ πατρί, ὃν ἐπ' ὀλίγον συμβασιλεύσαντα οἱ στρατιῶται ἀνεῖλον, οὐ κελεύοντος Κωνσταντίου τὴν σφαγήν, ἀλλὰ μὴ κωλύοντος. Ὡς δὲ Κωνσταντῖνος ὁ νέος τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ μέρεσιν ἐπιών καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν συμβαλὼν ἀνῃρέθη, ἤδη πολλάκις πρότερον εἰρηται. Μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου ἀναίρεσιν, ὁ Περσικὸς πρὸς Ρωμαίους ἐκινήθη πόλεμος, καθ' ὃν Κωνστάντιος οὐδὲν
965 ἔπραττεν εὐτυχῶς. Νυκτομαχίας γὰρ περὶ τοὺς ὅρους Ρωμαίων καὶ Περσῶν γενομένης, ἐπικρατέστερα τότε τὰ Περσῶν πρὸς ὀλίγον ἔδοξε γίνεσθαι, καθ' ὃν καιρὸν οὔτε τὰ χριστιανῶν ἡσύχαζεν, ἀλλὰ δι' Ἀθανάσιον καὶ τὴν τοῦ ὁμοουσίου λέξιν περὶ τὰς ἐκκλησίας πόλεμος ἦν. Ἐν τούτοις καθεστώτων τῶν πραγμάτων, Μαγνέντιος περὶ τὰ ἑσπέρια μέρη ἐπεφύη τύραννος· ὃς Κώνσταντα τῶν ἑσπερίων μερῶν βασιλεύοντα, περὶ τὰς Γαλλίας διάγοντα, ἐκ συσκευῆς ἀνεῖλε. Οὗ γενομένου, ἐμφύλιος μέγιστος ἀνερριπίσθη πόλεμος. Μαγνέντιος μὲν γὰρ ὁ τύραννος πάσης Ἰταλίας ἐκράτει, Ἀφρικήν τε καὶ Λιβύην ὑφ' ἑαυτῷ πεποίητο καὶ αὐτὰς τὰς Γαλλίας ἔσχε λαβών. Ἐν Ἰλλυρικοῖς δέ, ἐν Σιρμίῳ πόλει, ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἕτερος ἐπῄρτο τύραννος· ὄνομα δὲ αὐτῷ Βετρανίων. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν Ρώμην ταραχὴ κατεῖχεν· τοῦ Κωνσταντίου γὰρ ἀδελφιδοῦς ἦν, ᾧ Νεπωτιανὸς ὄνομα, ὃς ἀντεποιεῖτο τῆς βασιλείας, χειρὶ μονομάχων δορυφορούμενος. Νεπωτιανὸν μὲν οὖν οἱ Μαγνεντίου καθεῖλον στρατηγοί. Μαγνέντιος δὲ ἐπιών, πάντα τὰ ἑσπέρια κατεστρέφετο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Ὡς τοῦ βασιλέως τῶν ἑσπερίων τελευτήσαντος, αὖθις τῶν ἰδίων ἐξεβλήθησαν τόπων Παῦλος καὶ Ἀθανάσιος· καὶ ὡς Παῦλος μὲν εἰς ἐξορίαν ἀγόμενος, ἀνῃρέθη· Ἀθανάσιος δὲ ἀπέδρα.

Τούτων δὲ πάντων τῶν κακῶν σύρροια ἐν βραχεῖ γέγονε χρόνῳ. Τεταρτῳ γὰρ ὕστερον ἔτει μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ σύνοδον γέγονε, κατὰ τὴν ὑπατείαν Σεργίου καὶ Νικαίνου. Τούτων ἀγγελθέντων, ἐδόκει μὲν εἰς Κωνστάντιον μόνον περιεληλυθέναι τὰ τῆς βασιλείας. 968.

Αὐτοκράτωρ δὲ ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς ἀναδειχθεὶς μέρεσι, καὶ τῶν τυράννων παντοῖος ἦν εὐτρεπίζεσθαι.

Καιρὸν δὲ εὔκαιρον οἱ πρὸς Ἀθανάσιον διαφερόμενοι εὑρηκέναι νομίσαντες, αὖθις κατ' αὐτοῦ, καὶ μηδέπω τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπιστάντος, μεγίστας διαβολὰς ἐξεργάζονται· διδάσκουσί τε τὸν βασιλέα Κωνστάντιον, ὡς εἴη πᾶσαν ἀνατρέπων Αἴγυπτον καὶ Λιβύην. Μάλιστα δὲ τὴν διαβολὴν ηὔξησε, τὸ χειροτονίας αὐτὸν ἐν ἀλλοτρίαις παροικίαις ποιήσασθαι. Ἀθανάσιος δὲ ἐν τοσούτῳ καταλαβὼν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, συνόδους τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐπισκόπων συνήθροισεν, οἳ ὁμόφωνα ἐψηφίσαντο τοῖς τότε ἐν Σαρδικῇ συνελθοῦσι καὶ τῇ παρὰ Μαξίμου ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις γενομένῃ συνόδῳ. Ὁ δὲ βασιλεύς, καὶ αὐτὸς ἁλοὺς τῇ Ἀρειανῇ κατεχόμενος δόξῃ, πάντα τὰ μικρὸν ἔμπροσθεν αὐτῷ δεδογμένα εἰς τοὐναντίον μετέστρεφε. Καὶ πρῶτον μὲν τῆς Κωνσταντίνου πόλεως τὸν ἐπίσκοπον Παῦλον ἐξόριστον γενέσθαι ἐκέλευσεν· ὃν οἱ ἀπαγαγόντες

1) γρ. κατά (Μ.) 2) γρ. τῇ Ἀλεξανδρείᾳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐν Κουκουσῷ τῆς Καππαδοκίας ἀπέπνιξαν. Μαρκέλλ
δὲ ἐκβληθέντος, αὖθις τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Ἐκκλησίας ἐ
κρατὴς Βασίλειος γέγονε. Λούκιος δὲ ὁ τῆς Ἀδριανουπ
λεως σιδηροδέσμιος ἐν εἱρκτῇ διεφθάρη. Τοσοῦτο δὲ ἐπ
κράτησε τὰ περὶ Ἀθανασίου λεγόμενα, ὡς εἰς ἄμετρ
ὀργὴν ἐκπεσεῖν τὸν βασιλέα κελεῦσαί τε ἀναιρεθῆναι α
τόν, ἔνθα ἂν εὑρίσκοιτο, σὺν αὐτῷ δὲ Θεόδουλον κ
Ὀλύμπιον, προεστῶτας ἐκκλησιῶν ἐν Θράκῃ. Ἀθανάσι
δὲ τὰ τῷ βασιλεῖ δεδογμένα οὐκ ἔλαθεν, ἀλλὰ προ
σθόμενος αὖθις φυγῇ ἐχρήσατο καὶ οὕτως τὴν ἀπειλ
2 69. τοῦ βασιλέως διέφυγεν. Ταύτην |αὐτοῦ τὴν φυγὴν δι
βαλλον οἱ ἀρειανίζοντες, καὶ μάλιστα Νάρκισσος ὁ Νερ
νιάδος τῆς ἐν Κιλικίᾳ ἐπίσκοπος, καὶ Γεώργιος ὁ Λαοδ
κείας, καὶ Λεόντιος ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας τό
προεστηκώς· ὅστις ἡνίκα πρεσβύτερος ἦν, ἀφῃρέθη τ
ἀξίας, ὅτι γυναικὶ συνδιημερεύων Εὐστολίῳ ὄνομα, κ
τὴν εἰς αὐτὴν αἰσχρὰν ὑπόνοιαν ἐπικρύψαι σπουδάσ
τῶν γεννητικῶν ἐξέτεμεν ἑαυτόν, καὶ τοῦ λοιποῦ παρ
σιέστερον τῇ γυναικὶ συνδιῆγεν, ὡς μὴ ἔχων δι' ἃ ε
αὐτὴν διεβάλλετο. Γνώμῃ δὲ καὶ σπουδῇ τοῦ βασιλέ
Κωνσταντίου τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας προεβλή
ἐπίσκοπος μετὰ Στέφανον, ὃς Πλάκιτον διεδέδεκτο πρ
τερον. Τοσαῦτα μὲν περὶ τούτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ.

Ὡς Μακεδόνιος τοῦ Θρόνου ἐπιλαβόμενο πολλὰ κακὰ τοὺς μὴ φρονοῦντας τὰ αὐτ πεποίηκε.

Τότε δὲ καὶ ἐν Κωνσταντίνου πόλει Μακεδόνιος
Ἐκκλησιῶν ἐγκρατὴς γίνεται, Παύλου ἐκποδὼν γενο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ου, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον. Παρρησίαν τε παρὰ βασιλεῖ
μεγίστην κτησάμενος Χριστιανικὸν ἐκίνησε πόλεμον, οὐχ
ἧττονα ἢ ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐποίουν οἱ τύραννοι. Πεί-
σας γὰρ τὸν βασιλέα συλλαμβάνεσθαι αὐτῷ πορθοῦντι
τὰς Ἐκκλησίας, παρασκευάζει νόμῳ κυροῦσθαι, ὅσα κα-
κῶς πράττειν ἐβούλετο. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν κατὰ πόλεις
ἦν νόμος προὐτίθετο· στρατιωτικὴ δὲ χεὶρ ὑπουργεῖν κε-
λεύστο τοῖς τοῦ βασιλέως θεσπίσμασιν. Ἐξωθοῦντό τε
καὶ φρονοῦντες τὸ ὁμοούσιον οὐκ ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν μόνον,
ἀλλ' ἤδη καὶ ἐκ τῶν πόλεων. Καὶ τὸ μὲν πρότερον περὶ
τὸ ἐξωθεῖν μόνον ἐσχόλαζον· προβαίνοντος δὲ τοῦ κακοῦ,
καὶ τὸ ἀναγκάζειν συγκοινωνεῖν αὐτοῖς ἐτρέποντο, μικρὰ
τῶν ἐκκλησιῶν φροντίσαντες. Ἦν δὲ ἡ ἀνάγκη οὐ μείων,
ἧς πρότερον παρέσχον οἱ τοῖς ἀγάλμασι προσκυνεῖν
ἀναγκάσαντες. Καὶ γὰρ παντοίας αἰκίας προσέφερον καὶ
στρεβλώσεις ποικίλας καὶ δημεύσεις χρημάτων· ἐξορίαις
τε πολλοὶ ὑπεβάλλοντο. Καὶ οἱ μὲν ταῖς βασάνοις ἐνα-
τεθνήσκον· οἱ δὲ ἐφθείροντο κατὰ τὰς ἐξορίας ἀπαγόμενοι.
Καὶ ταῦτα ἐγίνοντο κατὰ πάσας μὲν τὰς ἀνατολικὰς πό- 252.
λεις, ἐξαιρέτως δὲ ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει. Τοῦτον μὲν
οὖν τὸν ἐμφύλιον διωγμόν, βραχὺν ὄντα πρότερον, εἰς τὴν
ἐπισκοπὴν παρελθὼν Μακεδόνιος ηὔξησεν. Αἱ δὲ περὶ τὴν
Ἑλλάδα πόλεις καὶ Ἰλλυριοὺς καὶ τὰ ἑσπέρια μέρη ἔμε-
νον ἔτι ἀσάλευτοι, τὸ συμφωνεῖν τε ἀλλήλοις καὶ τὸν
παραδοθέντα ἐκ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου κανόνα κρατεῖν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Περὶ τῶν γεγονότων ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ Γεωργίου τοῦ Ἀρειανοῦ, ἐκ τῆς Ἀθανασίου διηγήσεως.

Οἷα δὲ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ Γεώργιος ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον εἰργάζετο, τῆς φωνῆς Ἀθανασίου τοῦ πεπονθότος καὶ παρόντος τοῖς γινομένοις, ἐπάκουσον. Ἐν γὰρ τῷ Ἀπολογητικῷ περὶ τῆς φυγῆς ἑαυτοῦ λόγῳ, κατὰ λέξιν περὶ τῶν ἐκεῖ γεγενημένων φησί. Καὶ γὰρ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπεφύησαν ζητοῦντες πάλιν ἡμᾶς ἀποκτεῖναι. Καὶ γέγονε τὰ ὕστερα χείρονα τῶν πρώτων. Στρατιῶται γὰρ ἐξαίφνης τὴν ἐκκλησίαν ἐκύκλωσαν καὶ τὰ πολέμου ἀντὶ τῶν εὐχῶν ἐγίνετο. Εἶτα εἰσελθὼν τῇ Τεσσαρακοστῇ ὁ παρ' αὐτῶν ἀποσταλεὶς ἐκ Καππαδοκίας Γεώργιος, ηὔξησεν ἃ παρ' αὐτῶν μεμαθηκε κακά. Μετὰ γὰρ τὰ ἕβδομα τοῦ Πάσχα, παρθένοι εἰς δεσμωτήριον ἐβάλλοντο· ἐπίσκοποι ἤγοντο ὑπὸ στρατιωτῶν δεδεμένοι· ὑφανῶν καὶ χηρῶν ἡρπάζοντο οἰκίαι τε καὶ ἄρτοι· ἔρημοι κατὰ τῶν οἰκιῶν ἐγίνοντο· καὶ νυκτὸς οἱ Χριστιανοὶ κατεφέροντο. Ἐπεσφραγίσθησαν οἰκίαι καὶ ἀδελφοὶ κληρικῶν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἐκινδύνευον. Καὶ δεινὰ μὲν ταῦτα· δεινότερα δὲ τὰ μετὰ ταῦτα τετολμημένα. Τῇ γὰρ ἑβδομάδι μετὰ τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν, ὁ λαὸς νηστεύσας ἐξῆλθε περὶ τὸ κοιμητήριον εὔξασθαι, διὰ τὸ πάντας ἀποστρέφεσθαι τὴν πρὸς Γεώργιον κοινωνίαν. Ἀλλὰ τοῦτο μαθὼν ὁ παμπόνηρος αὐτὸς παροξύνει τὸν στρατηλάτην Σεβαστιανὸν Μανιχαῖον ὄντα. Καὶ λοιπὸν αὐτὸς μετὰ πλήθους στρατιωτῶν, ὅπλα καὶ ξίφη γυμνὰ καὶ τόξα κα-

1) ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βέλη φερόντων, ὥρμησεν ἐν αὐτῇ τῇ Κυριακῇ κατὰ τῶν λαῶν. Καὶ ὀλίγους εὑρὼν εὐχομένους, οἱ γὰρ πλεῖστοι λοιπὸν διὰ τὴν ὥραν ἀναχωρήσαντες ἔτυχον, τοιαῦτα εἰργάσαντο, οἷα παρ' αὐτῶν ἔπρεπε πραχθῆναι. Πυρκαϊὰν γὰρ ἅψας καὶ στήσας παρθένους παρὰ τὸ πῦρ, ἠνάγκαζε λέγειν αὐτὰς τῆς Ἀρείου πίστεως εἶναι. Ὡς δὲ νικώσας αὐτὰς ἔβλεπε καὶ μὴ φροντιζούσας τοῦ πυρός, γυμνώσας λοιπὸν οὕτω κατέκοψεν αὐτὰς εἰς τὰ πρόσωπα, ὡς μετὰ χρόνον μόγις ἐπιγνωσθῆναι· ἄνδρας τε κρατήσας τεσσαράκοντα καινοτέρῳ τρόπῳ κατέκοψε. Ῥάβδους γὰρ τὰς 273
ἀπὸ τῶν φοινίκων εὐθὺς τεμών, ἐν ἑαυταῖς ἐχούσας ἔτι τοὺς σκόλοπας, τὰ νῶτα τούτων οὕτως ἐξέδειρεν, ὡς τινὰς μὲν πολλάκις χειρουργηθῆναι, διὰ τοὺς ἀποπαγέντας ἐν αὐτοῖς σκόλοπας· τινὰς δὲ καὶ μὴ φέροντας ἀποθανεῖν. Πάντας μὲν οὖν τοὺς περιληφθέντας ἀθρόως καὶ τὴν παρθένον ἐξώρισαν εἰς τὴν μεγάλην Ὄασιν. Τὰ δὲ σώματα τῶν τετελευτηκότων οὐδὲ τοῖς ἰδίοις κατὰ ἀρχὴν[2] ἀποδοθῆναι συνεχώρησαν, ἀλλ' ἔκρυψαν ὡς ἠθέλησαν, ἄταφα βάλοντες ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν αὐτοὺς λανθάνειν τὴν τοσαύτην ὠμότητα. Πράττουσι δὲ τοῦτο πεπλανημένοι τῇ διανοίᾳ οἱ παράφρονες. Τῶν γὰρ οἰκείων τῶν τετελευτηκότων χαιρόντων μὲν διὰ τὴν ὁμολογίαν, θρηνούντων δὲ διὰ τὰ σώματα, μεῖζον ἐξηχεῖτο κατ' αὐτῶν ὁ τῆς ἀσεβείας καὶ ὠμότητος ἔλεγχος. Καὶ γὰρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν Λιβύων ἐξώρισαν μὲν ἐπισκόπους Ἀμμένιον, Θμοῦϊν, Γαΐον, Φιλωνᾶ, Ἑρμῆν, Πλήνιον, Ψενόσιριν, Νειλάμμωνα, Ἀγαθωνᾶ, Ἀνάγαμφον, Ἀμμώνιον, Μάρκον, Δρακόντιον, Ἀδέλφιον, Ἀμμώνιον ἕτερον καὶ ἕτερον Μάρκον, Ἀθηνόδωρον· καὶ πρεσβυτέρους Ἱέρακα καὶ Διόσκορον. Καὶ οὕτω πικρῶς ἤλασαν αὐτούς, ὡς τινὰς μὲν αὐτῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς, τινὰς δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ἐξορισμῷ ἀπο-

1) γε τινα 2) ἐπ. πρὸς ἀρχήν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θανεῖν. Ἐφυγάδευσαν δὲ ἐπισκόπους πλείους ἢ τριάκοντα. Σπουδὴ γὰρ ἦν αὐτοῖς, κατὰ τὸν Ἀχαάβ, εἰ δυνατὸν ἐξᾶραι τὴν ἀλήθειαν. Τοιαῦτα μὲν Ἀθανάσιος, περὶ τῶν ὑπὸ Γεωργίου κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν γενομένων οἰκείαις διεξῆλθε φωναῖς. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν Ἰλλυρίδα ἐστρατοπεδεύετο[1]· ἦγε γὰρ αὐτὸν ἐκεῖσε τῶν δημοσίων χρειῶν ἡ ἀνάγκη· μάλιστα δὲ ἡ Βετρανίωνος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναγόρευσις. Γενόμενος δὲ ἐν Σιρμίῳ, κατὰ συνθήκας ἐντυγχάνει τῷ Βεατρίωνι, κατασκευάζει τε μεταθέσθαι τοὺς ἀνακηρύξαντας αὐτὸν στρατιώτας· οἳ καὶ μεταθέμενοι Κωνστάντιον μόνον ἀνεφώνουν Αὔγουστον καὶ βασιλέα καὶ αὐτοκράτορα, Βετρανίωνος δὲ οὐδαμοῦ
276. μνήμη βοώντων ἐγένετο. Ὁ δὲ εὐθὺς αἰσθόμενος προδίδοσθαι, παρὰ τοὺς πόδας ἐκυλινδεῖτο τοῦ βασιλέως. Κωνστάντιος δὲ αὐτοῦ περιελὼν τὸν βασιλικὸν στέφανον καὶ τὴν ἀλουργίδα, φιλανθρωπεύεται, παραινέσας ἰδιωτικῷ σχήματι ἡσυχέστερον διάγειν· πρέπειν γὰρ τῷ προβεβηκότι τὴν ἡλικίαν, ἀπραγμονέστερον βιοῦν, ἢ ἔχειν ὄνομα φροντίδων μεστόν. Τὰ μὲν οὖν κατὰ Βετρανίωνα τοιαύτην ἔσχε τὴν ἔκβασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῷ παντοίαν δαπάνην ἐκ δημοσίων φόρων ἐκέλευσε δίδοσθαι· πολλάκις δὲ αὐτῷ ὕστερον ἐν Προύσῃ τῆς Βιθυνίας διάγοντι γράφων ἐδήλου, ὡς εἴη μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος αὐτῷ γεγονώς, ἀπαλλάξας φροντίδων καὶ ὅσα σύνεστι τῇ βασιλείᾳ κακά. Οὐκ εὖ τε πράττειν ἔλεγεν αὐτόν, ὅτι ὧν[ἐν]ἐκείνῳ παρέσχεν, αὐτὸς οὐκ ἀπέλαυσε. Καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ τούτων λελέχθω. Τότε δὲ ὁ βασιλεὺς Γάλλον μὲν ἀνεψιὸν ἑαυτοῦ Καίσαρα καταστήσας, τότε[2] οἰκεῖον θεὶς αὐτῷ ὄνομα, εἰς τὴν Συρίας Ἀντιόχειαν ἔπεμψε, φρουρεῖσθαι τὰ τῆς ἑῴας μέρη δι' αὐτοῦ προνοούμενος· ὅτε καὶ ἐπιστάντος αὐτοῦ τῇ Ἀντιοχέων, τὸ τοῦ Σωτῆρος σημεῖον περὶ τὴν Ἀνα-

1) ἴσ. ἐστρατεύετο 2) γρ. τὸ τε

τολὴν ἐράνη. Στύλος γὰρ σταυροειδὴς ἐν τῷ οὐρανῷ ὀρθεὶς, μέγιστον θαῦμα τοῖς ὁρῶσιν ἐγένετο. Τοὺς δὲ ἄλλους αὐτοῦ στρατηγοὺς σὺν δυνάμει πολλῇ κατὰ Μαγνεντίου προὔπεμπε, παρεῖλκέ τε ἐν τῷ Σιρμίῳ προσμένων τὰ ἐκβησόμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Περὶ Φωτεινοῦ τοῦ αἱρεσιάρχου.

Τότε δὴ καὶ Φωτεινὸς, ὁ τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας προεστηκὼς, τὸ παρευφεθὲν αὐτῷ δόγμα φανερώτερον ἐξεθρύλλει. Διὸ ταραχῆς ἐκ τούτου γενομένης ὁ βασιλεὺς σύνοδον ἐπισκόπων ἐν τῷ Σιρμίῳ γενέσθαι ἐκέλευσε. Συνῆλθον οὖν ἐκεῖ, τῶν μὲν ἀνατολικῶν Μάρκος ὁ Ἀρεθούσιος, Γεώργιός τε ὁ Ἀλεξανδρείας, ὃν οἱ Ἀρειανίζοντες ἔπεμψαν, ἀποκινήσαντες Γρηγόριον, ὡς μοι πρότερον εἴρηται, Βασίλειός τε ὁ ἐκβληθέντος Μαρκέλλου τῆς ἐν Ἀγγύρᾳ προεστὼς Ἐκκλησίας, Παγκράτιος Πηλουσίου, Ὑπατιανὸς Ἡρακλείας. Τῶν δὲ δυτικῶν. Οὐάλης Μουρσῶν, καὶ ὁ περιβόητος τοῖς τότε ἀνθρώποις Ὅσιος ὁ τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ Κουδρούβης ἐπίσκοπος ἄκων παρῆν. Οὗτοι μετὰ τὴν ὑπατείαν Σεργίου καὶ Νιγριανοῦ, καθ' ὃν ἐνιαυτὸν διὰ τοὺς ἐκ τῶν πολέμων θορύβους, οὐδεὶς ὕπατος τὰς συνήθεις ὑπατείας ἐπετέλεσε· συνελθόντες (δὲ) ἐν Σιρμίῳ, καὶ τὸν Φωτεινὸν τὸ δόγμα Σαβελλίου τοῦ Λίβυος καὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως φρονοῦντα φωράσαντες, καθεῖλον εὐθύς. Καὶ τοῦτο μὲν ὡς καλῶς καὶ δικαίως γενόμενον, πάντες ἐπῄνεσαν καὶ τότε καὶ μεταταῦτα· οἱ δὲ ἐπιμείναντες, ἔπραξαν ὅπερ οὐ πᾶσιν ἦν ἄριστον.[1]

[1] γρ. ἀρεστόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

280. **Περὶ τῶν ἐν Σιρμίῳ ἐκτεθεμισῶν πίστεων, παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίου.**

Ὥσπερ γὰρ [καὶ] καταγινώσκοντες τῶν πάλαι αὐτοῖς περὶ τῆς πίστεως δεδογμένων, αὖθις ἑτέρας περὶ τῆς πίστεως ἐνομοθέτουν ἐκθέσεις, μίαν μὲν ἣν Μάρκος ὁ Ἀρεθούσιος ὑπηγόρευσεν Ἕλλάδι γλώσσῃ, ἄλλας δὲ τῇ Ῥωμαίων φωνῇ, σύμφωνον οὐκ ἐχούσας οὔτε τὴν λέξιν οὔτε τὴν σύνθεσιν οὔτε πρὸς ἑαυτάς, οὔτε μὴν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, ἣν ὁ Ἀρεθούσιος ὑπηγόρευσε. Τὴν μὲν οὖν μίαν τῶν Ρωμαϊκῶν ἐκθέσεων τῇ ὑπὸ Μάρκου συντεθείσῃ συζεύξας ἐνταῦθα ὑποτάξω. Τὴν δὲ δευτέραν, ἣν ὕστερον ἐν Σιρμίῳ ἀνέγνωσαν, τῷ οἰκείῳ τάξομεν τόπῳ, ὅτε τὰ ἐν Ἀριμίνῳ γενόμενα ἐκτιθέμεθα. Ἰστέον δὲ ὅτι ἀμφότεραι εἰς Ἑλλάδα μετεβλήθησαν γλῶτταν. Ἔστι δὲ ἡ ὑπὸ Μάρκου ὑπαγορευθεῖσα τῆς πίστεως ἔκθεσις ἥδε. Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, τὸν κτίστην καὶ ποιητὴν τῶν πάντων· ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται. Καὶ εἰς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ πατρὸς γεννηθέντα, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, δι' οὗ ἐγένετο τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, Λόγον ὄντα καὶ σοφίαν, καὶ φῶς ἀληθινόν, καὶ ζωήν. Τὸν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντα καὶ γεννηθέντα ἐκ τῆς Ἁγίας Παρθένου, καὶ σταυρωθέντα καὶ ἀποθανόντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ 281. ἡμέρᾳ καὶ ἀναληφθέντα εἰς οὐρανὸν καὶ καθίσαντα ἐκ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δεξιῶν τοῦ πατρὸς καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· οὗ ἡ βασιλεία ἀκατάπαυστος οὖσα διαμένει εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας· ἔσται γὰρ καθεζόμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τουτέστι τὸν Παράκλητον· ὅπερ ἐπαγγειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον ἀποστεῖλαι διδάξαι καὶ ὑπομνῆσαι αὐτοὺς πάντα ἔπεμψεν· δι' οὗ καὶ ἁγιάζονται αἱ τῶν εἰλικρινῶς εἰς αὐτὸν πεπιστευκότων ψυχαί. Τοὺς δὲ λέγοντας ἐξ οὐκ ὄντων τὸν Υἱόν, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως καὶ μὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἦν χρόνος ἢ αἰὼν ὅτε οὐκ ἦν, ἀλλοτρίους οἶδεν ἡ ἁγία καὶ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Πάλιν οὖν ἐροῦμεν, εἴ τις τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν δύο λέγει Θεούς, ἀνάθεμα ἔστω. Καὶ εἴ τις λέγων Θεὸν τὸν Χριστὸν πρὸ αἰώνων Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὑπουργηκότα τῷ Πατρὶ εἰς τὴν τῶν ὅλων δημιουργίαν μὴ ὁμολογοίη, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τὸν ἀγέννητον, ἢ μέρος αὐτοῦ, ἐκ Μαρίας λέγειν γεγεννῆσθαι τολμᾷ, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις κατὰ πρόγνωσιν τὸν ἐκ Μαρίας λέγοι υἱὸν εἶναι, καὶ μὴ πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννημένον πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι, καὶ δι' αὐτοῦ γεγενῆσθαι τὰ πάντα, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ πλατύνεσθαι, εἰ συστέλλεσθαι φάσκοι, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις πλατυνομένην τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ τὸν Υἱὸν λέγοι ποιεῖν, ἢ τὸν πλατυσμὸν τῆς οὐσίας αὐτοῦ Υἱὸν ὀνομάζει, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις ἐνδιάθετον ἢ προφορικὸν λόγον λέγοι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις ἄνθρωπον μόνον λέγοι τὸν Υἱὸν τὸν ἐκ Μαρίας, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις Θεὸν καὶ ἄνθρωπον τὸν ἐκ Μαρίας, λέγων, Θεὸν τὸν ἀγέννητον αὐτὸν νοεῖ, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τό, Ἐγὼ Θεὸς πρῶ-

13 ἢ Μ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τος, **καὶ ἐγὼ μεταταῦτα καὶ πλὴν ἐμοῦ οὐκ ἔστι Θεός**, τὸ ἐπ' ἀναιρέσει εἰδώλων καὶ τῶν μὴ ὄντων θεῶν εἰρημένον, ἐπ' ἀναιρέσει τοῦ μονογενοῦς πρὸ τῶν αἰώνων Θεοῦ Ἰουδαϊκῆς[1] ἐκλαμβάνοι, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τό, **Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο** ἀκούων, τὸν Λόγον εἰς σάρκα μεταβεβλῆσθαι νομίζοι, ἢ τροπὴν ὑπομεμενηκότα ἀνειληφέναι τὴν σάρκα, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐσταυρωμένον ἀκούων, φθορὰν ἢ πάθος ἢ τροπὴν ἢ μείωσιν ἢ ἀναίρεσιν ὑπομεμενηκέναι λέγοι, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τό, **Ποιήσωμεν ἄνθρωπον**, μὴ τὸν Πατέρα πρὸς τὸν Υἱὸν λέγειν, ἀλλὰ αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν λέγοι τὸν Θεὸν εἰρηκέναι, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις μὴ τὸν Υἱὸν λέγοι τῷ Ἀβραὰμ ἑωρᾶσθαι, ἀλλὰ τὸν ἀγέννητον
284 Θεὸν ἢ μέρος αὐτοῦ, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τῷ Ἰακὼβ μὴ τὸν Υἱὸν ὡς ἄνθρωπον πεπαλαικέναι, ἀλλὰ τὸν ἀγέννητον Θεόν, ἢ μέρος αὐτοῦ λέγοι, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τό, **Ἔβρεξε Κύριος παρὰ Κυρίου**, μὴ ἐπὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκλαμβάνοι, ἀλλ' αὐτὸν παρ' ἑαυτοῦ λέγοι βεβρεχέναι, ἀνάθεμα ἔστω. Ἔβρεξε γὰρ Κύριος ὁ Υἱὸς παρὰ Κυρίου τοῦ Πατρός. Εἴ τις ἀκούων Κύριον τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν Κύριον, καὶ Κύριον τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν εἴποι, καὶ Κύριος ἐκ Κυρίου λέγων, δύο λέγοι Θεούς, ἀνάθεμα ἔστω. Οὐ γὰρ συντάσσομεν τὸν Υἱὸν τῷ Πατρί, ἀλλ' ὑποτεταγμένον τῷ Πατρί.[2] Οὔτε γὰρ κατῆλθεν εἰς σῶμα ἄνευ βουλῆς τοῦ Πατρός· οὐδὲ ἔβρεξεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ παρὰ Κυρίου αὐθεντοῦντος, δηλαδὴ τοῦ Πατρός. Οὔτε κάθηται ἐκ δεξιῶν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἀκούει τοῦ Πατρὸς λέγοντος· **Κάθου ἐκ δεξιῶν μου**, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἓν πρόσωπον λέγοι, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Παράκλητον λέγων, τὸν ἀγέννητον

1) Ἰουδαϊκῶς (*M*) 2) Ἴσ. νοοῦμεν ἢ ἴσμεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λέγοι Θεόν, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις ὡς ἐδίδαξεν ἡμᾶς, μὴ
ἄλλον λέγει τὸν Παράκλητον παρὰ τὸν Υἱόν· εἴρηκε γὰρ
ἄλλον παράκλητον πέμψει ἡμῖν ὁ πατήρ, ὃν ἐγὼ ἐρω-
τήσω, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τὸ Πνεῦμα μέρος λέγοι
τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τὸν
Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τρεῖς λέ-
γοι Θεούς, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις βουλήσει τοῦ Θεοῦ, ὡς
ἓν τῶν κτισμάτων γεγονέναι λέγοι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ,
ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις μὴ θελήσαντος τοῦ Πατρὸς γεγεν-
νῆσθαι τὸν Υἱὸν λέγοι, ἀνάθεμα ἔστω. Οὐ γὰρ βιασθεὶς ὁ
Πατὴρ ὑπὸ ἀνάγκης φυσικῆς αὐθις ὡς οὐκ ἤθελεν ἐγέν-
νησε τὸν Υἱόν· ἀλλ' ἅμα τε ἐβουλήθη καὶ ἀχρόνως καὶ
ἀπαθῶς ἐξ ἑαυτοῦ αὐτὸν γεννήσας ἀπέδειξεν, ἀνάθεμα
ἔστω. Εἴ τις ἀγέννητον καὶ ἄναρχον λέγοι τὸν Υἱόν, ὡς
δύο ἀναρχα καὶ δύο ἀγέννητα λέγων καὶ δύο ποιῶν Θεούς, 285
ἀνάθεμα ἔστω. Κεφαλὴ γάρ ἐστι καὶ ἀρχὴ πάντων ὁ
Υἱός· κεφαλὴ δὲ ἐστι τοῦ Χριστοῦ ὁ Θεός. Οὕτω γὰρ εἰς
μίαν ἄναρχον τῶν ὅλων ἀρχὴν δι' Υἱοῦ εὐσεβῶς τὰ πάντα
ἀνάγομεν. Καὶ πάλιν οὖν διακριβοῦντες τοῦ Χριστια-
νισμοῦ τὴν ἔννοιαν, λέγομεν ὅτι εἴ τις Χριστὸν Ἰησοῦν
Υἱὸν τοῦ Θεοῦ πρὸ αἰώνων ὄντα, ὑπουργηκότα τῷ Πατρὶ
εἰς τὴν τῶν ὅλων δημιουργίαν μὴ λέγοι, ἀλλ' ἐξ οὗ ἐγεν-
νήθη ἐκ Μαρίας, ἔκτοτε καὶ Υἱὸν καὶ Χριστὸν κεκλῆσθαι,
καὶ ἀρχὴν εἰληφέναι τοῦ Θεὸς εἶναι, ἀνάθεμα ἔστω ὡς ὁ
Σαμοσατεύς.

Πίστις ἐκτεθεῖσα ἑτέρως ἐν Σιρμίῳ Ῥωμαϊστί, καὶ ἑρμηνευθεῖσα.

Ἐπειδὴ περὶ πίστεως ἔδοξέ τινα διάσκεψιν γεγενῆσθαι,
πάντα ἀσφαλῶς ἐζητήθη καὶ διηρευνήθη ἐν τῷ Σιρμίῳ
ἐπὶ παρουσίᾳ Οὐάλεντος καὶ Οὐρσακίου καὶ Γερμινίου,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

288 καὶ τῶν λοιπῶν συνέστηκεν, ἕνα Θεὸν εἶναι Πατέρα παντοκράτορα, καθὼς ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ καταγγέλλεται· καὶ ἕνα μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Κύριον καὶ Θεὸν καὶ Σωτῆρα ἡμῶν, ἐξ αὐτοῦ πρὸ αἰώνων γεννηθέντα. Δύο δὲ θεοὺς μὴ χρῆναι λέγειν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος εἴρηκεν, **Πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν.** Διὰ τοῦτο καὶ πάντων Θεός ἐστι, καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐδίδαξεν, **Ἢ Ἰουδαίων ὁ Θεὸς μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναί, καὶ ἐθνῶν. Ἐπείπερ εἷς Θεός, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως.** Καὶ τὰ μὲν λοιπὰ πάντα συμφωνεῖ, καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχει. Ἐπεὶ δὲ πολλούς τινας κινεῖ περὶ τῆς λεγομένης Ρωμαϊστὶ μὲν σουβετανίας, Ἑλληνιστὶ δὲ λεγομένης οὐσίας, τουτέστιν, ἵνα ἀκριβέστερον γνωσθῇ τὸ ὁμοούσιον, ἤτοι λεγόμενον ὁμοούσιον, οὐ χρή τινα τούτων παντελῶς μνήμην γενέσθαι, οὐδὲ περὶ τούτων ἐξηγῆσθαι τῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ διὰ τοῦτον τὸν λογισμόν, ὅτι ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς οὐ γέγραπται περὶ τούτων, καὶ ὅτι ταῦτα ὑπὲρ τὴν τῶν ἀνθρώπων γνῶσιν καὶ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ἐστιν· καὶ ὅτι οὐδεὶς δύναται τὴν γενεὰν τοῦ Υἱοῦ διηγήσασθαι, καθὼς γέγραπται, **Τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται;** μόνον γὰρ εἰδέναι τὸν Πατέρα φανερόν ἐστι, πῶς τὸν Υἱὸν ἐγέννησε· καὶ πάλιν τὸν Υἱόν, πῶς αὐτὸς γεγέννηται ἀπὸ τοῦ Πατρός. Οὐδενὶ δὲ ἀμφίβολόν ἐστι, μείζονα εἶναι τὸν Πατέρα τιμῇ καὶ ἀξίᾳ καὶ θεότητι, καὶ αὐτῷ τῷ ὀνόματι τῷ πατρικῷ μείζονα εἶναι διαμαρτυρουμένου αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ. **Ὁ ἐμὲ πέμψας Πατὴρ μείζων μού ἐστί.** Καὶ τοῦτο δὲ καθολικὸν εἶναι οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὡς πρόσωπα εἶναι Πατρὸς καὶ Υἱοῦ· καὶ τὸν μὲν Πατέρα

Περὶ σουβσταντίας, ὡς ἔχει καὶ ὁ Ἀθανασίου περὶ συνόδων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μείζονα, τὸν δὲ Υἱὸν ὑποτεταγμένον μετὰ πάντων ὧν
αὐτῷ ὁ Πατὴρ ὑπέταξεν. Τὸν δὲ Πατέρα ἀρχὴν μὴ ἔχειν,
καὶ ἀόρατον εἶναι καὶ ἀθάνατον εἶναι καὶ ἀπαθῆ εἶναι·
τὸν δὲ Υἱὸν γεγενῆσθαι ἐκ τοῦ πατρός, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, 289.
ὡς ἐκ φωτός, καὶ τούτου τὴν γένεσιν, καθὼς προείρηται,
μηδένα γινώσκειν, εἰ μὴ μόνον τὸν Πατέρα. Αὐτὸν δὲ τὸν
Υἱὸν τὸν Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν, σάρκα ἤτοι σῶμα, τοῦ-
τέστιν ἄνθρωπον, εἰληφέναι, καθάπερ καὶ ὁ ἄγγελος εὐηγ-
γελίσατο· καθὼς δὲ καὶ πᾶσαι αἱ Γραφαὶ διδάσκουσι καὶ
μάλιστα αὐτὸς Ἀπόστολος, ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν,
ἄνθρωπον ἀνέλαβεν ὁ Χριστὸς ἀπὸ Μαρίας τῆς Παρθένου,
ἐν οὗ πέπονθεν. Τὸ δὲ κεφάλαιον πάσης τῆς πίστεως καὶ
ἡ βεβαιότης ἐστίν, ἵνα Τριὰς ἀεὶ φυλάττηται, καθὼς
ἐνέγνωμεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ: **Πορευθέντες μαθητεύ-**
σατε πάντα τὰ Ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ
ὄνομα τοῦ Πατρός καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
Πνεύματος. Ἀκέραιος δὲ καὶ τέλειός ἐστιν ὁ ἀριθμὸς
τῆς Τριάδος. Ὁ δὲ Παράκλητος τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον,
ὃ Υἱοῦ ἀποσταλέν, ἦλθε κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν, ἵνα τοὺς
ἀποστόλους, καὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας ἁγιάσῃ καὶ
ἀναδείξῃ. Τούτοις τὸν Φωτεινόν, καὶ μετὰ καθαίρεσιν
συνθέσθαι καὶ συνυπογράψαι συμπείθειν ἐπειρῶντο, ἐπαγ-
γειλάμενοι ἀποδώσειν αὐτῷ τὴν ἐπισκοπήν, ἐὰν ἐκ μετα-
νοίας ἀναθεματίσῃ μὲν τὸ παρευρεθὲν αὐτῷ δόγμα, συν-
θῆται δὲ τῇ αὐτῶν γνώμῃ. Ὁ δέ, τὴν μὲν πρότασιν οὐκ
ἐδέξατο· προεκαλεῖτο δὲ αὐτοὺς εἰς διάλεξιν. Ὁρισθείσης
δὲ ἡμέρας, γνώμῃ καὶ τοῦ βασιλέως, συνῆλθον οἵ τε πα-
όντες ἐπίσκοποι καὶ τῶν συγκλητικῶν οὐκ ὀλίγοι, οὓς
κέλευσε παρεῖναι τῇ διαλέξει ὁ βασιλεύς. Ἐφ' ὧν ἀντι- 292.
κατέστη τῷ Φωτεινῷ Βασίλειος ὁ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ τότε
προεστὼς ἐκκλησίας, ὀξυγράφων [τε] τὰς φωνὰς αὐτῶν

γραφόντων. Μεγίστη δὲ μάχη μεταξὺ τῶν παρ' ἑκατέρ
λόγων ἐγένετο. Ἐν οἷς ὁ Φωτεινὸς ἡττηθείς, κατεκρίθη
Ἐν φυγῇ τε διάγων τοῦ λοιποῦ, λόγον συνέγραψεν ἀμφ
τέραις γλώσσαις, ἐπεὶ μηδὲ τῆς Ρωμαϊκῆς ἦν ἄμοιρος
Ἔγραφε δὲ κατὰ πασῶν αἱρέσεων, τὸ οἰκεῖον μόνον δόγμ
παρατιθέμενος. Περὶ μὲν οὖν Φωτεινοῦ τοσαῦτα εἰρήσθω
Ἰστέον μέν τοι ὅτι οἱ ἐν Σιρμίῳ συνελθόντες ἐπίσκοποι
μετέγνωσαν ἐπὶ τῇ Ρωμαϊκῇ τῆς πίστεως ἐκδόσει. Πολλὰ
γὰρ μετὰ τὴν ἔκδοσιν ἐναντία ἔχειν αὐτοῖς κατεφαίνετο
Διὸ σπουδὴν ἐτίθεντο παρὰ τῶν ἐγγραψαμένων ἀναλαμ-
βάνειν αὐτήν. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ ἀπέκρυπτον, ὁ βασιλεὺς
διατάγμασιν ἐκέλευσε ζητεῖσθαι τὴν ἔκδοσιν, τιμωρίαν
ἀπειλήσας εἴ τις φωραθείη κρύπτων αὐτήν. Ἀλλ' οὐδ' α
ἀπειλαὶ τὴν ἅπαξ ἐκδοθεῖσαν ἀφανεῖσαι δεδύνηνται, τ
φθάσαι εἰς πλείονας ἐμπεσεῖν. Τοσαῦτα μὲν περὶ τούτ
λελέχθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Περὶ Ὁσίου τοῦ Κουδρούβης ἐπισκόπου.

Ἐπειδὴ δὲ περὶ Ὁσίου τοῦ Ἱσπανοῦ μνήμην ὡ
ἀκουσίως παρόντος πεποιήμεθα, βραχέα καὶ περὶ τούτου
λεκτέον. Μικρὸν γὰρ ἔμπροσθεν οὗτος ἐκ συσκευῆς τῶ
ἀρειανιζόντων εἰς ἐξορίαν ἀπέσταλτο. Τότε δὲ σπουδῇ
τῶν ἐν τῷ Σιρμίῳ συνελθόντων ὁ βασιλεὺς αὐτὸν μετε
πέμψατο, βουλόμενος ἢ πειθοῖ, ἢ ἀνάγκῃ τοῖς παροῦσι
ὁμοφωνῆσαι. Τούτου γὰρ γενομένου, μέγιστον ἐδόκει μαρ
τύριον ὑπάρχειν τῆς ἐκείνων πίστεως. Διὰ ταῦτα οὖν, ὡ
ἔφην, ἐξ ἀνάγκης ἄκων παρῆν. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸς παρητεῖτ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συντίθεσθαι, πληγάς τε καὶ στρεβλώσεις τῷ πρεσβύτῃ προσέφερον. Διὸ καὶ ἐξ ἀνάγκης ταῖς τότε δοθείσαις ὑπαγορεύσεσι καὶ συνέθετο καὶ ὑπέγραψε. Καὶ τὰ μὲν ἐν Σιρμίῳ τότε γενόμενα τοιοῦτον ἔχει τὸ τέλος. Ὁ μέν τοι βασιλεὺς Κωνστάντιος παρεῖλκεν ἐν τῷ Σιρμίῳ, περιμένων τοῦ πρὸς Μαγνέντιον πολέμου τὴν ἔκβασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Περὶ τῆς ἥττης Μαγνεντίου τοῦ τυράννου. 293.

Μαγνέντιος μὲν οὖν τὴν βασιλεύουσαν Ρώμην καταλαβών, πολλοὺς μὲν τῆς συγκλήτου βουλῆς ἀνῄρει, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ δήμου ἀπώλλυεν. Ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ Κωνσταντίου τὴν ρωμαϊκὴν δύναμιν συγκροτήσαντες ἐπ' αὐτὸν ἐχώρουν, ἀναχωρήσας τῆς Ρώμης, τὰς Γαλλίας κατέλαβεν. Ἔνθα συμβολαὶ συνεχεῖς ἐγίνοντο· καὶ ποτὲ μὲν τοῦτο τὸ μέρος, ποτὲ δὲ θάτερον ἐκράτει. Τέλος δὲ περὶ Μούρσαν, φρούριον δὲ τοῦτο τῶν Γαλλιῶν, ὁ Μαγνέντιος ἡττηθεὶς συνεκλείσθη. Ἐν ᾧ φρουρίῳ λέγεται τοιόν δε θαῦμα συμβῆναι. Ὁ Μαγνέντιος ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπτωκότας τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας ἀναρρῶσαι σπουδάζων, ὑψηλοῦ βήματος ἐπέβη. Οἱ δὲ τὴν συνήθη τοῖς βασιλεῦσιν εὐφημίαν ἐπιβοῆσαι βουλόμενοι, παρὰ γνώμην ἐπὶ τὸν Κωνστάντιον ταύτην μεταφέρουσιν. Οὐ γὰρ Μαγνέντιον, ἀλλὰ Κωνστάντιον Αὔγουστον κοινῇ πάντες ἐβόησαν. Τοῦτο σύμβολον καθ' ἑαυτοῦ ὁ Μαγνέντιος ἡγησάμενος ἐκ τοῦ φρουρίου εὐθὺς ἀπανίσταται, φυγῇ ἐπὶ τὰ περαιτέρω τῆς Γαλλίας χωρῶν. Ἐπέκειντο δὲ οἱ τοῦ Κωνσταντίου στρατηγοὶ διώκοντες, αὖθίς τε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γίνεται συμβολὴ περὶ τόπον, ᾧ ὄνομα Μιλτοσέλευκος, ἐν ᾧ κατὰ κράτος ἡττηθεὶς ὁ Μαγνέντιος φεύγει μόνος εἰς Λουγδοῦνον πόλιν τῆς Γαλλίας, εἰς ἣν ἀπὸ Μούρσων ἐστὶ τοῦ φρουρίου τριῶν ἡμερῶν ὁδός. Ἐν ταύτῃ τῇ Λουγδούνῳ γενόμενος ὁ Μαγνέντιος ἀναιρεῖ μὲν τὴν ἑαυτοῦ μητέρα· ἀνελὼν δὲ καὶ τὸν ἀδελφόν, ὃν Καίσαρα ἑαυτῷ πεποιήκει, τέλος ἐπικατέσφαξεν ἑαυτόν. Τοῦτο ἐπράχθη ἐν ὑπατείᾳ Κωνσταντίου τὸ ἕκτον καὶ Κωνσταντίου τοῦ Γάλλου τὸ δεύτερον, περὶ τὴν πεντεκαιδεκάτην τοῦ Αὐγούστου μηνός. Οὐκ εἰς μακρὰν δέ, καὶ ὁ ἕτερος τοῦ Μαγνεντίου ἀδελφός, Δεκέντιος ὄνομα αὐτῷ, τὸν βίου ἐξήγαγεν ἑαυτόν, ἀγχόνῃ χρησάμενος.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ Μαγνέντιον τέλος τοιοῦτο ἐδέξατο. Τὰ δὲ δημόσια τελέως οὐχ ἡσύχαζεν. Μετὰ ταῦτα γὰρ εὐθὺς ἕτερος ἐπανέστη τύραννος, ᾧ ὄνομα Σιλουανός. Καὶ
296. τοῦτον δὲ οἱ Κωνσταντίου στρατηγοὶ περὶ τὴν Γαλλίαν ταράττοντα ταχέως καθεῖλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ΄.

Περὶ τῶν ἐν Διοκαισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης Ἰουδαίων.

Ἐπισυνήχθη δὲ τοῖς γινομένοις καὶ περὶ τὴν ἀνατολὴν ἕτερος ἐγχώριος πόλεμος. Οἱ γὰρ ἐν Διοκαισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης Ἰουδαῖοι κατὰ Ρωμαίων ὅπλα ἀντῆραν καὶ περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους κατέτρεχον. Ἀλλὰ τούτους μὲν Γάλλος ὁ καὶ Κωνστάντιος, ὃν Καίσαρα καταστήσας ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἑῴαν ἐξαπέστειλε, δύναμιν ἀποστείλας κατηγωνίσατο· καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν Διοκαισάρειαν εἰς ἔδαφος κατενεγθῆναι ἐκέλευσεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Περὶ Γάλλου τοῦ Καίσαρος.

Ταῦτα πράξας ὁ Γάλλος τὴν εὐτυχίαν οὐκ ἤνεγκεν. Ἀλλ' εὐθὺς νεωτερίζειν κατὰ τοῦ προχειρισαμένου αὐτὸν ἐπεχείρισε τυραννεῖν τε καὶ αὐτὸς ἐβούλετο. Ὥστε οὐκ εἰς μακρὰν ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ὑπὸ Κωνσταντίου κατάφωρος ἐγένετο. Δομετιανὸν γὰρ τὸν τότε ἔπαρχον τῆς ἑῴας καὶ Μάγνον κυαίστωρα αὐθεντίσας ἀνεῖλε, μηνύσαντας τῷ βασιλεῖ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Ἐφ' ᾧ κινηθεὶς ὁ Κωνσταντιος μεταπεμπτον ἐκάλει τὸν Γάλλον πρὸς ἑαυτόν. Ὁ δέ, περιφοβος γενόμενος, ἄκων ἐπορεύετο. Καταλαβόντα δὲ αὐτὸν τὰ ἑσπέρια μέρη καὶ περὶ Φλάνωνα τὴν νῆσον γενόμενον, ὁ Κωνστάντιος ἀναιρεθῆναι ἐκέλευσεν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ Ἰουλιανὸν τοῦ Γάλλου ἀδελφὸν Καίσαρα καταστήσας ἐπὶ τοὺς ἐν Γαλλίᾳ βαρβάρους ἀπέστειλεν. Γάλλος μὲν οὖν, ὁ καὶ Κωνστάντιος, ἐν τῇ ἑβδόμῃ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίου ὑπατείᾳ ἀνῃρέθη, καθ' ἣν καὶ αὐτὸς ὕπατος ἦν τὸ τρίτον. Ἰουλιανὸς δὲ τῇ ἑξῆς ὑπατείᾳ Ἀρβιτίωνος καὶ Λολλιανοῦ κατέστη Καῖσαρ, τῇ ἕκτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνός. Περὶ μὲν οὖν Ἰουλιανοῦ ἐν τῷ μετὰ τοῦτο βιβλίῳ ποιησόμεθα μνήμην. Κωνστάντιος δὲ ἐκ τῶν ἐν ποσὶ καλῶν ἡσυχάσας ἐπὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν αὖθις πόλεμον τὴν γνώμην ἔτρεπε γνώμην. Ἐκ γὰρ τοῦ Σιρμίου ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν Ῥώμην ἀπιών, σύνοδον ἐπισκόπων αὖθις 297
κήρυξεν, καί τινας τῶν ἀνατολικῶν ἐπισκόπων ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν σπεύδειν ἐκέλευσεν· ἐν ταὐτῷ δὲ ἱέναι καὶ τοὺς τῶν ἑσπερίων μερῶν παρεσκεύαζεν. Ἐντοσούτῳ δὲ τούτων ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν παρασκευαζομένων πορεύεσθαι, τάδε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλος

ἐπισυνέβη γενέσθαι· Ἰούλιος μὲν ὁ τῆς Ρώμης ἐπίσκοπος ἐτελεύτησε, πέντε πρὸς τοῖς δέκα ἐνιαυτοὺς τῆς ἐν αὐτῇ Ἐκκλησίας προστάς. Λιβέριος δὲ αὐτοῦ τὴν ἐπισκοπὴν διαδέχεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Περὶ Ἀετίου τοῦ Σύρου, τοῦ διδασκάλου Εὐνομίου.

Ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας ἕτερος ἐπεφύη αἱρεσιάρχης Ἀέτιος, ὁ ἐπικληθεὶς ἄθεος. Οὗτος τὰ αὐτὰ ἐφρόνει Ἀρείῳ καὶ τὴν αὐτὴν συνεκρότει δόξαν, πρὸς δὲ ἀρειανίζοντας διεκρίνετο, διότι Ἄρειον εἰς κοινωνίαν ἐδέξαντο. Ἄρειος γάρ, ὡς πρότερον ἔφην, ἕτερα κατὰ διάνοιαν φρονῶν ἕτερα τῇ φωνῇ ὡμολόγησεν, ὅτε τὸν ἐν Νικαίᾳ τῆς Συνόδου τύπον δεχόμενος καθυπέγραψε, τὸν τότε βασιλέα πλανῶν. Διὰ τοῦτο μὲν οὖν καὶ Ἀέτιος πρὸς Ἀρειανοὺς διεκρίνετο. Ἦν δὲ καὶ πρότερον Ἀέτιος αἱρετικὸς ἄνθρωπος καὶ τῷ Ἀρείου δόγματι συνηγορεῖν διαπύρως ἔσπευδεν. Ἐν γὰρ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ μικρὰ παιδευθείς ἀναζέων γνυσι· καὶ καταλαβὼν τὴν ἐν Συρίᾳ Ἀντιόχειαν, ἐντεῦθεν γὰρ ἦν, ὑπὸ Λεοντίου τοῦ τότε τῆς Ἀντιοχείας ἐπισκόπου χειροτονεῖται διάκονος. Εὐθὺς οὖν ἐξενοφώνει τοὺς ἐντυγχάνοντας. Τοῦτο δὲ ἐποίει, ταῖς κατηγορίαις Ἀριστοτέλους πιστεύων· βιβλίον δὲ οὕτως ἐστὶν ἐπιγεγραμμένον αὐτῷ· ἐξ αὐτῶν τε διαλεγόμενος. καὶ ἑαυτῷ σόφισμα ποιῶν οὐκ ἤσθετο, οὐδὲ παρὰ τῶν ἐπιστημόνων ἔμαθε τὸν Ἀριστοτέλους σκοπόν. Ἐκεῖνος γὰρ διὰ τοὺς σοφιστὰς τῆ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φιλοσοφίαν τότε χλευάζοντας, γυμνασίαν ταύτην συγγράψας τοῖς νέοις, τὴν διαλεκτικὴν τοῖς σοφισταῖς διὰ τῶν σοφισμάτων ἀντέθηκεν. Οἱ γοῦν ἐφεκτικοὶ τῶν φιλοσόφων 301
τὰ Πλάτωνος καὶ Πλωτίνου ἐκτιθέμενοι, ἐξελέγχουσι τὰ τεχνικῶς παρὰ Ἀριστοτέλους λεγόμενα. Ἀλλὰ Ἀέτιος ἐφεκτικοῦ μὴ τυχὼν διδασκάλου, τοῖς ἐκ τῶν κατηγοριῶν σοφίσμασι συνεπέμεινε. Διὸ οὔτε νοῆσαι δεδύνηται, πῶς ἐστιν ἀγέννητος γέννησις, καὶ ὅπως τὸ γενόμενον συναϊδιόν ἐστι τῷ γεννήσαντι. Οὕτω δὲ ἦν ὀλιγομαθὴς ὁ Ἀέτιος καὶ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἀμύητος, τὸ ἐριστικὸν δὲ κατωρθώκει μόνον, ὅπερ ἂν καὶ ἀγροϊκός τις ποιήσειεν, ὡς μήτε τοὺς ἀρχαίους τοὺς τὰ χριστιανικὰ λόγια ἑρμηνεύσαντας ἀσκηθῆναι, πολλὰ χαίρειν φράσας τοῖς περὶ Κλήμεντα καὶ Ἀφρικανὸν καὶ Ὠριγένην, ἄνδρας πάσης σοφίας ἐπιστήμονας. Ἐπιστολάς τε συνεκάτυε πρὸς τὸν βασιλέα Κωνστάντιον καὶ πρὸς ἑτέρους τινάς, ἐρεσχελίας συμπλέκων καὶ σοφίσματα μελετῶν. Διὸ καὶ ἐπεκαλεῖτο ὁ Ἄθεος. Ἀλλὰ εἰ καὶ τὰ αὐτὰ τοῖς Ἀρειανίζουσιν ἔλεγεν, ὅμως ὑπὸ τῶν οἰκείων οὐ δυναμένων συνιέναι τὸ περισκελὲς τῶν συλλογισμῶν, ὡς αἱρετικὸς ὁ ὁμόφρων αὐτοῖς ἐνομίζετο. Καὶ διὰ τοῦτο ἐξελαθεὶς τῆς αὐτῶν ἐκκλησίας ἔδοξεν αὐτὸς μὴ βούλεσθαι κοινωνεῖν αὐτοῖς. Καὶ νῦν εἰσιν ἐξ ἐκείνου οἱ τότε μὲν Ἀετιανοί, νῦν δὲ Εὐνομιανοὶ προσαγορευόμενοι· χρόνῳ γὰρ ὕστερον Εὐνόμιος, ταχυγράφος ὢν ἐκείνου καὶ ὑπ' αὐτῷ παιδευθεὶς τὴν αἱρετικὴν λέξιν, τοῦ στίφους τούτου προέστη. Περὶ μὲν οὖν Εὐνομίου κατὰ χώραν ἐροῦμεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣΤ'.

Περὶ τῆς ἐν Μεδιολάνῳ συνόδου.

Τότε δὲ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ συνῆλθον ἐπίσκοποι τῶν μὲν ἀνατολικῶν οὐ σφόδρα πολλοί· ἐπεὶ τοὺς πλείους αὐτῶν τὸ τῆς ἡλικίας γῆρας καὶ τῆς ὁδοῦ τὸ διάστημα παρεῖναι ἐκώλυσεν· τῶν δὲ ἑσπερίων ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους ἀπήντησαν. Πρόσταγμα δὲ ἦν τοῦ βασιλέως, ἐν Μεδιο-
301 λάνῳ πόλει ποιεῖσθαι τὴν σύνοδον, καθ' ἣν συνελθόντων, οἱ ἐκ τῆς ἀνατολῆς πρὸ πάντων ψῆφον κοινὴν κατὰ Ἀθανασίου ἐκφέρειν ἠξίουν, ὅπως ἂν τούτου γενομένου, τελέως ἄβατος ἐκείνῳ ἡ Ἀλεξάνδρεια γένηται. Ὡς δὲ ἤσθοντο Παυλῖνος, ὁ τῆς ἐν Γαλλίᾳ Τριβέρεως ἐπίσκοπος, Διονυσιός τε καὶ Εὐσέβιος, ὧν ὁ μὲν Ἄλβας τῆς Ἰταλῶν μητροπόλεως ἐπίσκοπος ἦν, Εὐσέβιος δὲ Βρεκέλλων, πόλις δὲ αὕτη τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Λιγύων, ὡς ἐπὶ καθαιρέσει τῆς πίστεως τοὺς ἀνατολικοὺς σπεύδειν κυρῶσαι τὸ κατὰ Ἀθανασίου ψήφισμα, ἀναστάντες ἐβόων μακρά, δόλον ὑπομένειν καὶ ἀπάτην διὰ τῶν γινομένων τὸν Χριστιανισμόν. Οὐ γὰρ ἀληθῆ τὴν κατὰ Ἀθανασίου μέμψιν ἔλεγον εἶναι, ἀλλ' ἐπὶ παρατροπῇ τῆς πίστεως ταῦτα αὐτοὺς ἐπινοεῖν. Τοιαῦτα κεκραγότων, διαλύεται μὲν τότε τῶν ἐπισκόπων ὁ σύλλογος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΖ'.

Περὶ τῆς ἐν Ἀριμίνῳ συνόδου, καὶ περὶ τῆς ἐκεῖσε ἐκτεθείσης πίστεως.

Γνοὺς δὲ ὁ βασιλεὺς, τοὺς μὲν ἐκποδὼν δι' ἐξορίας ποιεῖ· οἰκουμενικὴν δὲ σύνοδον συγκροτεῖν ἐβούλετο, ὅπως ἂν πάντας τοὺς τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπους εἰς τὴν δύσιν ἐλαύσας ὁμοδόξους, εἰ δύναιτο, τοὺς πάντας ποιήσειεν. Ὡς δὲ αὐτῷ ταῦτα σκεπτομένῳ, χαλεπὰ τὰ τῆς ὁδοῦ κατεφαίνετο, διμερῆ γενέσθαι τὴν σύνοδον αὐτοῖς προσέταξεν, ἐν Ἀριμίνῳ μὲν τῆς Ἰταλίας τοὺς τότε παρόντας συνελθεῖν ἐπιτρέψας, τοὺς δὲ ἐν Ἀνατολῇ διὰ γραμμάτων ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας ἀπαντῆσαι ἐκέλευσε. Ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς σκοπῷ τῆς ὁμοφωνίας ἐκέλευσεν. Οὐ μὴν αὐτῷ ὁ σκοπὸς χρηστὴν ἔσχεν ἔκβασιν· οὐδετέρα γὰρ τῶν συνόδων ἑαυτῇ συνεφώνησεν, ἀλλ' ἑκατέρα διῃρέθη. Οὔτε γὰρ οἱ ἐν Ἀριμίνῳ συνελθόντες ὁμοφωνῆσαι δεδύνηνται· καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς συνελθόντες ἐν Σελευκίᾳ τῆς Ἰσαυρίας ἕτερον σχίσμα εἰργάσαντο. Ὅπως μὲν οὖν ἕκαστα τούτων ἐγένετο, προϊόντες δηλώσομεν πρότερον περὶ Εὐδοξίου μικρὰ μνημονεύσαντες. Περὶ γὰρ τὸν δὲ τὸν χρόνον Λεοντίου τελευτήσαντος, ὃς τὸν αἱρετικὸν 304.
Ἄετιον εἰς τὴν διακονίαν προβέβλητο, Εὐδόξιος Γερμανικίας ἐπίσκοπος ὢν, Συρίας δὲ καὶ ἥδε ἡ πόλις, κατὰ εἰ
τὴν Ῥώμην τότε παρὼν ἐπείγεσθαι σκέπτεται καὶ τῷ βασιλεῖ δολίως διαλέγεται, ὡς χρῃζούσης τῆς Γερμανικέων πόλεως παραμυθίας καὶ φυλακῆς συγχωρηθῆναι αὐτῷ ταχεῖαν ἐπάνοδον. Οὐδὲν δὲ ὁ βασιλεὺς προειδόμενος ἀφίησιν αὐτόν. Ὁ δὲ τοὺς τοῦ κοιτῶνος κρατοῦντας ἔχων συνεργούς, τὴν Ἀντιοχείας ἐπισκοπὴν ὑπορύξας,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἀπέλιπε καὶ τὸν Ἀέτιον συγκροτεῖν ἐπειρᾶτο, σπουδήν τε ἐτίθετο συνέδριον ἐπισκόπων καθίσαι, καὶ ἀποδοῦναι αὐτῷ τῆς διακονίας τὴν ἀξίαν. Τοῦτο μὲν οὖν οὐδαμῶς ἐγένετο, διότι ἐπικρατέστερον ἦν τὸ κατὰ Ἀετίου μῖσος τῆς Εὐδοξίου σπουδῆς. Τοσαῦτα καὶ περὶ τούτων εἰρήσθω. Τῶν δὲ ἐν τῇ Ἀριμίνῳ συνελθόντων, οἱ μὲν ἀνατολικοί, σιγῇ τὰ κατὰ Ἀθανασίου παραπέμψαντες συνεληλυθέναι ἔφασκον. Συνελαμβάνοντο δὲ τῇ τούτων σπουδῇ Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης, οἱ ἐξ ἀρχῆς μὲν τὸ τοῦ Ἀρείου συγκροτήσαντες δόγμα, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῷ ὁμοουσίῳ συνθέμενοι, διὰ τοῦ ἐπιδοθέντος βιβλίου τοῦ ἐπισκοπου τῆς Ρώμης, ὡς μοι καὶ πρότερον εἴρηται. Οὗτοι γὰρ ἀεὶ πρὸς τοὺς ἐπικρατοῦντας ἐπέκλινον. Συνελαμβάνοντο δὲ τούτοις Γερμάνιος καὶ Αὐξέντιος, Δημόφιλός τε καὶ Γάιος. Ὡς οὖν ἐν τῷ συλλόγῳ τῶν παρόντων ἄλλος ἄλλο τι προβάλλεσθαι παρετάττοντο, τηνικαῦτα οἱ περὶ Οὐρσάκιον καὶ Οὐάλεντα πάντα ἔλεγον τὰ περὶ τῆς πίστεως ὑπαγορευθέντα μένειν ἀργά· δέχεσθαι δὲ νεωτέραν ἔκθεσιν, ἣν μικρὸν ἔμπροσθεν ἐν Σιρμίῳ συνελθόντες ἐξέθεντο. Ταῦτα ἔλεγον καὶ χάρτην μετὰ χεῖρας ἔχοντες ἀναγινώσκεσθαι πεποιήκασιν Ἄλλην δὲ ἔκθεσιν πίστεως, ἣν ἐν Σιρμίῳ προτυπώσαντες, ἐκεῖ μέν, ὡς καὶ πρότερον ἔφην, ἐταμιεύσαντο. Τότε δὲ ἐν τῇ Ἀριμίνῳ φανερόν [τε] πεποιήκασι, ἥτις ἐκ Ρωμαϊκοῦ μὲν ἡρμηνεύθη, ἔστι δὲ ἐν τούτοις τοῖς ῥήμασιν. «Ἐξετέθη πίστις ἡ καθολικὴ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ δεσπότου ἡμῶν Κωνσταντίου, ἐν ὑπατείᾳ Φλαβίου Εὐσεβίου καὶ Ὑπατίου τῶν λαμπροτάτων, ἐν Σιρμίῳ τῇ προένδεκα καλανδῶν Ἰουνίων. Πιστεύομεν εἰς ἕνα τὸν μόνον καὶ ἀληθινὸν Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα, κτίστην καὶ δημιουργὸν τῶν πάντων· καὶ εἰς ἕνα μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν πρὸ πάντων τῶν

αἰώνων, καὶ πρὸ πάσης ἀρχῆς, καὶ πρὸ παντὸς ἐπινοουμένου χρόνου, καὶ πρὸ πάσης καταληπτῆς ἐπινοίας γεγεννημένον ἀπαθῶς ἐκ τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ οἵτε αἰῶνες κατηρτίσθησαν καὶ τὰ πάντα ἐγένετο· γεγεννημένον δὲ μονογενῆ μόνον ἐκ μόνου ὑπὸ τοῦ Πατρός, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, ὅμοιον τῷ γεννήσαντι αὐτὸν Πατρὶ κατὰ τὰς Γραφάς· οὗ τὴν γέννησιν οὐδεὶς ἐπίσταται, ἢ μόνος ὁ γεννήσας αὐτὸν Πατήρ. Τοῦτον ἴσμεν τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, νεύματι πατρικῷ παραγενόμενον ἐκ τῶν οὐρανῶν εἰς ἀθέτησιν τῆς ἁμαρτίας· καὶ γεννηθέντα ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου, καὶ ἀναστραφέντα μετὰ τῶν μαθητῶν, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν πληρώσαντα κατὰ τὴν πατρικὴν βούλησιν· σταυρωθέντα καὶ ἀποθανόντα, καὶ εἰς τὰ καταχθόνια κατελθόντα, καὶ τὰ ἐκεῖσε οἰκονομήσαντα· ὃν πυλωροὶ ᾅδου ἰδόντες ἔρριξαν· καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀναστραφέντα μετὰ τῶν μαθητῶν, καὶ τεσσαράκοντα ἡμερῶν πληρουμένων ἀναληφθέντα εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός· καὶ ἐλευσόμενον τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ δόξῃ τῇ πατρικῇ, ἀποδιδόντα ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὃ αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπηγγείλατο πέμψαι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, τὸν Παράκλητον, κατὰ τὸ γεγραμμένον· **Ἀπέρχομαι πρὸς τὸν Πατέρα μου·** καὶ, **Παρακαλέσω τὸν Πατέρα μου, καὶ ἄλλον Παράκλητον πέμψει ὑμῖν, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Ἐκεῖνος ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ διδάξει καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα.** Τὸ δὲ ὄνομα τῆς οὐσίας, διὰ τὸ ἁπλούστερον ὑπὸ τῶν Πατέρων τεθεῖσθαι, ἀγνοούμενον δὲ ὑπὸ τῶν λαῶν, σκάνδαλον φέρειν, διὰ τὸ μήτε τὰς Γραφὰς τοῦτο περιέχειν, ἤρεσε τοῦτο περιαιρεθῆναι καὶ παντελῶς μηδεμίαν μνήμην οὐσίας ἐπὶ Θεοῦ εἶναι τοῦ λοιποῦ, διὰ 308.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸ τὰς Θείας Γραφὰς μηδαμοῦ περὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ οὐσίας μεμνῆσθαι. Ὅμοιον δὲ λέγομεν τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ κατὰ πάντα, ὡς αἱ Ἅγιαι Γραφαὶ λέγουσί τε καὶ διδάσκουσι. Τούτων ἀναγνωσθέντων διαναστάντες οἷς ταῦτα οὐκ ἤρεσκεν ἔφασαν. «Οὐ δεόμενοι πίστεως ἐνταῦθα συνελήλυθαμεν· ὑγιῆ γὰρ φυλάττομεν, ἣν ἐξ ἀρχῆς παρειλήφαμεν· ἀλλ' ἵνα, εἴ τις περὶ ταύτην καινοτομία γένοιτο, ταύτην κωλύσωμεν. Εἰ οὖν τὰ ἀναγνωσθέντα μηδὲν καινοτομεῖ φανερῶς ἤδη τὴν Ἀρειανὴν αἵρεσιν ἀναθεματίσατε, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὰς ἄλλας αἱρέσεις ὁ παλαιὸς κανὼν τῆς Ἐκκλησίας ὡς βλασφήμους ἐξέβαλεν. Ὅτι γὰρ τὸ βλάσφημον Ἀρείου δόγμα τοὺς θορύβους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς ἄχρι νῦν γενομένας ἐκίνησε ταραχάς, τοῦτο τῇ οἰκουμένῃ δῆλον καθέστηκεν». Αὕτη ἡ πρότασις ἡ ὑπὸ τῶν περὶ Οὐρσάκιον καὶ Οὐάλεντα, Γερμάνιόν τε καὶ Αὐξέντιον, καὶ Δημόφιλον καὶ Γαΐον μὴ δεχθεῖσα, τελέως τὴν Ἐκκλησίαν διέσπασεν. Οὗτοι μὲν γὰρ τοῖς τότε κατὰ τὴν ἐν Ἀριμίνῳ ἀναγνωσθεῖσι προσέθεντο· οἱ δὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ αὖθις ἐκύρωσαν. Κατεγέλασαν δὲ καὶ τῆς προγραφῆς τῶν ἀναγνωσθέντων· μάλιστα δὲ Ἀθανάσιος, δι' ὧν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ γνωρίμους ἐπιστέλλων, τοιάδε κατὰ λέξιν φησίν. «Τί γὰρ ἔλειπε διδασκαλίας εἰς εὐσέβειαν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἵνα νῦν περὶ πίστεως ζητῶσι, καὶ τὴν ὑπατείαν τῶν παρόντων χρόνων προτάσσωσι τῶν παρ' αὐτῶν ἐκτιθεμένων ῥημάτων δῆθεν περὶ πίστεως; Οὐρσάκιος γὰρ καὶ Οὐάλης καὶ Γερμάνιος πεποιήκασιν, ὃ μήτε γέγονεν, μήτε ἠκούσθη ποτὲ παρὰ χριστιανοῖς. Γράψαντες γὰρ ὡς ἤθελον αὐτοὶ πιστεύειν προέταξαν τὴν ὑπατείαν, καὶ τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ παρόντος χρόνου, ἵνα δείξωσι πᾶσι τοῖς φρονίμοις, ὅτι μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν, ἐπὶ Κωνσταντίου, ἀρχὴν ἔχει τούτων ἡ πίστις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πάντες γὰρ πρὸς τὴν ἰδίαν αἵρεσιν βλέποντες ἔγραφον. Πρὸς τούτοις περὶ τοῦ Κυρίου προσποιούμενοι γράφειν, ἄλλον δεσπότην ἑαυτῶν ὀνομάζουσι Κωνστάντιον. Αὐτὸς 309.
γὰρ ἦν ὁ τὴν συναστείαν τῆς ἀσεβείας αὐτοῖς παρέχων. Καὶ αἰώνιον δὲ αὐτὸν βασιλέα εἰρήκασιν, οἱ τὸν Υἱὸν ἀΐδιον ἀρνούμενοι· οὕτως εἰσὶ πρὸς ἀσέβειαν Χριστομάχοι. Ἀλλ' ἴσως ἐστὶν αὐτοῖς πρόφασις τῆς ὑπατείας ἡ τῶν ἁγίων προφητῶν χρονογραφία. Ἀλλὰ κἂν τοῦτο τολμήσωσιν εἰπεῖν, πολὺ τὴν ἀμαθίαν ἑαυτῶν ἐξαγγέλλουσιν. Αἱ μὲν γὰρ τῶν ἁγίων προφητείαι χρόνων ἔχουσι μνήμην. Καὶ Ἡσαΐας μὲν καὶ Ὡσηὲ ἐν ἡμέραις Ὀζίου καὶ Ἰωάθαμ καὶ Ἄχαζ καὶ Ἐζεκίου γεγόνασιν· Ἱερεμίας δὲ ἐν ἡμέραις Ἰωσίου· Ἰεζεκιὴλ δὲ καὶ Δανιὴλ ἐπὶ Κύρου καὶ Δαρείου, καὶ ἄλλοι ἐν ἄλλοις χρόνοις ἐπροφήτευσαν, οὐ τῆς θεοσεβείας ἀρχὴν καταβαλλόμενοι. Ἦν γὰρ καὶ πρὸ αὐτῶν καὶ ἀεί, καὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου ταύτην ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ προητοίμασεν. Οὐδὲ τῆς αὐτῶν πίστεως τοὺς χρόνους ἐσήμαινον· ἦσαν γὰρ καὶ πρὸ τούτων τῶν χρόνων αὐτοὶ πιστοί· ἀλλὰ τῆς δι' αὐτῶν ἐπαγγελίας ἦσαν οἱ χρόνοι. Ἡ δὲ ἐπαγγελία προηγουμένως μὲν περὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἀκολούθημα δὲ περὶ τῶν ἐσομένων τῷ Ἰσραὴλ καὶ τοῖς ἔθνεσι· καὶ ἦσαν οἱ χρόνοι σημαινόμενοι οὐκ ἀρχὴ πίστεως, καθὰ προεῖπον, ἀλλ' αὐτῶν τῶν προφητῶν, καθ' οὓς αὐτοὶ γενόμενοι, ταῦτα προεφήτευον. Οὗτοι δὲ οἱ νῦν σοφοί, οὐχ ἱστορίας ἐξηγούμενοι, οὐδὲ τὰ μέλλοντα προλέγοντες, ἀλλὰ γράμματες, «Ἐξετέθη ἡ πίστις ἡ καθολικὴ» εὐθὺς προσέθηκαν καὶ τὴν ὑπατείαν καὶ τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν. Ὥσπερ οἱ ἅγιοι τῶν ἱστοριῶν καὶ τῆς ἑαυτῶν διακονίας τοὺς χρόνους ἔγραφον, οὕτως οὗτοι τῆς ἑαυτῶν πίστεως τὸν χρόνον σημαίνουσι. Καὶ εἴθε περὶ τῆς ἑαυτῶν ἔγραφον· νῦν

(1) πολλὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γὰρ ἤρξαντο[1] καὶ μὴ ὡς περὶ τῆς καθολικῆς ἐπεχείρουν· οὐ γὰρ ἔγραψαν, Οὕτω πιστεύομεν, ἀλλ' ὅτι Ἐξετέθη ἡ καθολικὴ πίστις. Τὸ μὲν οὖν τολμηρὸν τῆς προαιρέσεως ἐλέγχει τὴν ἀθείαν αὐτῶν, Τὸ δὲ καινὸν ἐπινόημα τῆς γραφῆς ἴσον ἐστὶ τῆς Ἀρειανῆς αἱρέσεως. Οὕτω γὰρ γράψαντες ἐδίδαξαν, πότε μὲν ἤρξαντο πιστεύειν αὐτοί, ἀπὸ δὲ τοῦ νῦν βούλονται τὴν πίστιν αὐτῶν καταγγέλλεσθαι. Καὶ ὥσπερ κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν, ἐτέθη δόγμα περὶ τῆς ἀπογραφῆς,' πρότερον μὲν οὐκ ἦν, ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἤρξατο εἶναι· καὶ ἐτέθη παρὰ τοῦ γρά-
312. ψαντος· οὕτω καὶ οὗτοι γράψαντες, Ἐξετέθη νῦν ἡ πίστις, ἔδειξαν ὅτι νεώτερον τὸ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἐστι φρόνημα· καὶ οὐκ ἦν πρότερον. Εἰ δὲ προστιθέασι τῆς καθολικῆς, ἔλαθον ἑαυτοὺς πεσόντες εἰς τὴν παρανομίαν τῶν ἀπὸ Φρυγίας· ὥστε καὶ αὐτοὺς κατ' ἐκείνους εἰπεῖν, «Ἡμῖν πρῶτον ἀπεκαλύφθη καὶ ἀφ' ἡμῶν ἡ πίστις ἄρχεται τῶν Χριστιανῶν»· καὶ ὥσπερ ἐκεῖνοι Μαξίμιλλαν καὶ Μανταγόν, οὕτως οὗτοι ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ δεσπότην Κωνστάντιον ἐπιγράφονται. Εἰ δὲ κατ' αὐτοὺς ἀπὸ τῆς νῦν ὑπατείας ἀρχὴν ἡ πίστις ἔχει, τί ποιήσουσιν οἱ πατέρες καὶ οἱ μακάριοι μάρτυρες; Τί δὲ καὶ αὐτοὶ ποιήσουσι τοὺς παρ' αὐτῶν κατηχηθέντας καὶ πρὸ τῆς ὑπατείας ταύτης κοιμηθέντας; Πῶς αὐτοὺς ἐγείρουσιν,[2] ἵνα ἃ μὲν ἔδοξαν δεδιδαχέναι τούτους ἀπαλείψωσιν· ἃ δὲ νῦν ὡς εὑρόντες ἔγραψαν, ἐπισπείρωσιν αὐτοῖς; Οὕτως εἰσὶν ἀμαθεῖς, μόνον εἰδότες πλάττειν προφάσεις, καὶ ταύτας ἀπρεπεῖς καὶ ἀπιθάνους, ἐχούσας εὐθὺς τὸν ἔλεγχον.» Τοιαῦτα μὲν Ἀθανάσιος τοῖς ἑαυτοῦ γνωρίμοις ἐπέστελλεν. Ἐξέστω δὲ τοῖς φιλομαθέσιν ἀναζητήσασι τὴν ἐπιστολὴν γνῶναι τὰ ἐν αὐτῇ δυνατῶς εἰρημένα. Ἡμεῖς γὰρ μέρος αὐτῆς ἐνταῦθα παρατεθείκαμεν, τὸ μῆκος παραιτησάμενοι. Ἰστέον

1) γε. ὃ 2) ἐγεροῦσιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δέ, ὅτι ἡ σύνοδος καθεῖλε τοὺς περὶ Οὐάλεντα καὶ Οὐρσάκιον, Αὐξέντιόν τε καὶ Γερμάνιον καὶ Γάϊον καὶ Δημόφιλον, ὅτι τὴν Ἀρειάνειον δόξαν ἀναθεματίσαι οὐ κατεδέξαντο. Διὸ οὗτοι μέν, ἀγανακτοῦντες ἐπὶ τῇ καθαιρέσει, πρὸς τὸν βασιλέα ταχέως ἀνέδραμον, ἐπικομιζόμενοι τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἐν τῇ συνόδῳ τῆς πίστεως ἔκδοσιν· ἡ σύνοδος δὲ δι' ἐπιστολῆς γνώριμα τὰ ὑπ' αὐτῆς γνωσθέντα καθίστη τῷ βασιλεῖ, ἧς ἐκ Ρωμαϊκῶν μεταβληθείσης, ἥδε ἐστὶν ἡ διάνοια.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Ἀριμήνῳ Συνόδου πρὸς τὸν βασιλέα Κωνστάντιον.

«Ἔκ τε τῆς τοῦ Θεοῦ κελεύσεως καὶ τῆς σῆς εὐσεβείας προστάγματος, τὰ πάλαι δογματισθέντα γεγενῆσθαι πιστεύομεν· εἰς γὰρ Ἀρίμινον ἐκ πασῶν τῶν πρὸς δύσιν πόλεων, εἰς τὸ αὐτὸ πάντες ἐπίσκοποι συνήλθομεν, ἵνα καὶ ἡ πίστις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας γνωρισθῇ καὶ οἱ τἀναντία φρονοῦντες ἔκδηλοι γένωνται. Ὡς γὰρ ἐπὶ 313.
πλεῖστον διασκοποῦντες εὑρήκαμεν, ἀρεστὸν ἐφάνη τὴν πίστιν τὴν ἔκπαλαι διαμένουσαν, ἣν καὶ οἱ προφῆται καὶ τὰ Εὐαγγέλια καὶ οἱ Ἀπόστολοι διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκήρυξαν, τοῦ καὶ τῆς σῆς βασιλείας φρουροῦ καὶ τῆς σῆς ῥώσεως προστάτου, ἵνα ταύτην κατασχόντες φυλάξωμεν καὶ φυλάττοντες μέχρι τέλους διατηρῶμεν. Ἄτοπον γὰρ καὶ ἀθέμιτον ἐφάνη, τῶν ὀρθῶς καὶ δικαίως ὡρισμένων τι μεταλλάσσειν, καὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ καινῇ μετὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου σου πατρὸς καὶ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐσκεμμένων, ὧν ἡ διδασκαλία τε καὶ τὸ φρόνημα διῆλθέ τε καὶ ἐκηρύχθη εἰς πάσας ἀνθρώπων ἀκοάς τε καὶ διανοίας, ἥτις ἀντίπαλος μόνη καὶ ὁλετὴρ

1) Fa. καλῶς

τῆς Ἀρείου αἱρέσεως ὑπῆρξε, δι' ἧς οὐ μόνον αὐτή, ἀλλὰ καὶ αἱ λοιπαὶ αἱρέσεις καθηρέθησαν. Ἦν ἡ ὄντως καὶ τὸ προσθεῖναί τι σφαλερόν καὶ τὸ ἀφελέσθαι ἐπικίνδυνον ὑπάρχει, ὡς εἴ περ καὶ θάτερον γένοιτο, ἔσται τοῖς ἐχθροῖς ἄδεια τοῦ ποιεῖν ἅπερ βούλοιντο. Ὅθεν Οὐρσακιός τε καὶ Οὐάλης, ἐπειδὴ ἔκπαλαι μέτοχοί τε καὶ σύμφρονες τοῦ Ἀρειανικοῦ δόγματος ἦσαν καθεστηκότες, καὶ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας χωρισθέντες ἀπεφάνθησαν· ἧς ἵνα μετάσχωσιν, ἐφ' οἷς ἑαυτοῖς συνεγνώκεισαν πλημμελήσαντες, μετανοίας τε καὶ συγγνώμης ἠξίουν τυχεῖν, ὡς καὶ τὰ ἔγγραφα τὰ ὑπ' ἐκείνων γεγενημένα μαρτυρεῖ· ὧν ἁπάντων φειδὼ γεγένηται καὶ τῶν ἐγκλημάτων συγγνώμη. Ἦν δὲ ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ταῦτα ἐπράττετο, ὅτε ἐν Μεδιολάνῳ τὸ συνέδριον τῆς συνόδου συνεκροτεῖτο, συμπαρόντων δὲ καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας. Ἐγνωκότες δὲ ἅμα καὶ τὸν μετὰ τὴν τελευτὴν ἄξιον
316 · μνήμης Κωνσταντῖνον μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐξετάσεως τὴν συγγραφεῖσαν πίστιν ἐκτεθεικότα, ἐπειδὴ [δὲ] ὡς ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο βαπτισθείς καὶ πρὸς τὴν ὀφειλομένην εἰρήνην ἀνεχώρησεν, ἄτοπον ἐνομίσαμεν εἶναι μετ' ἐκεῖνόν τι καινοτομεῖν καὶ τοσούτους ἁγίους ὁμολογητὰς καὶ μάρτυρας, τοὺς καὶ τοῦ δε τοῦ δόγματος συγγραφεῖς τε καὶ εὑρέτας, ὑπεριδεῖν, οἵτινες κατὰ τὸν παλαιὸν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας θεσμόν, ἅπαντα φρονοῦντες διαμεμενηκασιν, Ὧν ὁ Θεὸς τὴν πίστιν καὶ εἰς τοὺς σοὺς χρόνους τῆς βασιλείας μετέδωκε διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ σοι καὶ τὸ βασιλεύειν οὕτως ὑπῆρξεν, ὡς καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης κρατεῖν. Πάλιν γοῦν οἱ ἐλεεινοὶ καὶ οἰκτροὶ τῷ φρονήματι ἀθεμίτῳ τολμήματι τῆς δυσσεβοῦς φρονήσεως κήρυκας ἑαυτοὺς ἀνήγγειλαν, καὶ ἐπιχειροῦσιν ἀνατρέπειν πᾶν τὸ τῆς ἀληθείας σύν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταγμα. Ὡς γὰρ κατὰ τὸ σὸν πρόσταγμα τὸ συνέδριον τῆς συνόδου συνεκροτεῖτο, κἀκεῖνοι τῆς ἰδίας ἀπάτης ἐγύμνουν τὴν σκέψιν, ἐπειρῶντο γὰρ πανουργίᾳ τινὶ καὶ ταραχῇ προσφέροντές τι καινοτομεῖν, τῆς τοιαύτης ἑτερο[1]ίας τοὺς συναλισκομένους εὑρόντες Γερμάνιον, Αὐξέντιον καὶ Γάϊον, τοὺς τὴν ἔριν καὶ διχοστασίαν ἐμποιοῦντας. Ὧν ἡ διδασκαλία μία μὲν οὖσα πᾶν πλῆθος βλασφημιῶν ὑπερέβηκεν· ὡς δὲ συνεῖδον οὐχὶ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως ὄντας οὔτε ὁμογνωμονοῦντας ἐφ' οἷς κακῶς ἐφρόνουν, εἰς τὸ συμβούλιον ἡμῶν μετήγαγον ἑαυτούς, ὡς δοκεῖν ἕτερον γράφειν. Ἦν δὲ ὁ καιρὸς βραχύς, ὁ καὶ τὰς γνώμας αὐτῶν ἐξελέγχων. Ἵνα μὴ οὖν τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας περιπίπτῃ καὶ ταραχὴ καὶ θόρυβος κυλινδούμενος ἅπαντα συγχέῃ, βέβαιον ἐφάνη τὰ πάλαι ὡρισμένα ἔμμονα καὶ ἀμετακίνητα διαφυλάττειν· τοὺς δὲ προειρημένους ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἀποκεχωρίσθαι. Δι' ἣν αἰτίαν τοὺς ἀναδιδάξαντας πρέσβεις πρὸς τὴν σὴν ἐπιει- ον κείαν ἀπεστάλκαμεν, τὴν [2]γνώμην τοῦ συνεδρίου διὰ τῆς ἐπιστολῆς μηνύσοντας· τοῖς γε [3]πρεσβεύουσι πρό γε πάντων τοῦτο παρεκελευσάμεθα, τῷ [4]τὴν ἀλήθειαν πιστώσασθαι ἐκ τῶν πάλαι ἀρχαίων καὶ δικαίων ὁρμωμένους. Οἱ καὶ τὴν σὴν ἀναδιδάξουσιν ὁσιότητα, ὅτι οὐχ ὥσπερ ἔφησαν Οὐρσακιός τε καὶ Οὐάλης ἔσται εἰρήνη, εἴπερ τι τῶν δικαίων ἀνατραπείη. Πῶς γὰρ εἰρήνην οἷόν τε ἄγειν τοὺς τὴν εἰρήνην καταλύοντας; Μᾶλλον γὰρ ἔρις καὶ ταραχὴ ἐκ τούτων σὺν ταῖς λοιπαῖς πόλεσι καὶ τῇ τῶν Ρω- 31ζ· μαίων Ἐκκλησίᾳ γενήσεται. Διὸ δὴ καὶ ἱκετεύομεν τὴν σὴν εὐπείκειαν, ἵνα προσηνέσιν ἀκοαῖς καὶ γαληναίῳ βλέμματι τὰ τῆς ἡμετέρας πρεσβείας ἀθρήσειας, μήτε πρὸς ὕβριν τῶν τετελευτηκότων καινόν τι μεταλλάττειν ἐπιτρέψειας, ἀλλ' ἐάσῃς ἡμᾶς ἐμμένειν τοῖς παρὰ τῶν προγόνων ὁρι-

1) ἑταιρείας 2) Γρ. τε 3) γρ. δὲ 4) γρ. τὸ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Θεσσαλ

σθεῖσί τε καὶ νενομοθετημένοις· οὓς ἅπαντας μετὰ ἁγνοίας τε καὶ φρονήσεως καὶ Πνεύματος ἁγίου πεποιηκέναι φήσαιμεν ἄν. Τὰ γὰρ νῦν παρ' ἐκείνων καινοτομούμενα τοῖς μὲν πιστεύσασιν ἀπιστίαν ἐμποιεῖ· τοῖς δὲ ἀπιστήσασιν, ὠμότητα. Ἱκετεύομεν δὲ ἔτι ἵνα κελεύσῃς τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἐν ταῖς ἀλλοδαπαῖς διατρίβοντας, οὓς καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἐπίπονον καὶ τὸ τῆς πενίας ἐνδεὲς ὑ τρίχει, τὴν εἰς τὰ οἰκεῖα ἀνακομιδὴν ῥᾳδίαν ποιήσασθαι, ἵνα μὴ ἔρημοι τῶν ἐπισκόπων αἱ Ἐκκλησίαι διαμένωσιν. τ Ἔτι δὲ πρὸς ἅπασι καὶ τοῦσο δεόμεθα, ἵνα μήτε ἐλλείπῃ τι τῶν προϋπαρξάντων, μήτε πλεονάζῃ· ἀλλὰ πάντα ἄρρηκτα διαμένῃ ἐκ τῆς σοῦ πατρὸς εὐσεβείας, καὶ εἰς τὸν νῦν χρόνον διαφυλαττόμενα. Μήτε λοιπὸν ἡμᾶς μοχθεῖν, καὶ ἐκτὸς τῶν ἰδίων παροικιῶν ἐπιτρέψειας γενέσθαι· ἀλλ' ἵνα οἱ ἐπίσκοποι σὺν τοῖς ἰδίοις λαοῖς μετ' εἰρήνης εἰς εὐχάς τε καὶ λατρείας σχολὴν ἄγωσιν, ἱκετεύοντες ὑπὲρ τῆς σῆς σωτηρίας καὶ βασιλείας καὶ εἰρήνης, ἣν ἡ Θεότης σοι εἰς τὸ διηνεκὲς χαριεῖται. Οἱ δὲ ἡμέτεροι πρέσβεις τὰς ὑπογραφὰς καὶ τὰς τῶν ἐπισκόπων προσηγορίας κομίζουσιν· οἵτινες καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν θείων Γραφῶν τὴν σὴν ἀναδιδάξουσι θειότητα.

Ταῦτα μὲν οὖν ἡ σύνοδος ἔγραψε, καὶ δι' ἐπισκόπων ἀπέστειλεν. Οἱ μέντοι περὶ Οὐρσάκιον καὶ Οὐάλεντα φθάσαντες τὴν τούτων ἄφιξιν προδιαβάλλουσι μὲν τὴν σύνοδον, ἐπιδείξαντες ἣν ἐπεκομίζοντο πίστεως ἔκθεσιν. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἐκ προλήψεως τῇ Ἀρειανῇ δόξῃ προσκείμενος ἠγανάκτει μὲν κατὰ τῆς συνόδου· τοὺς δὲ περὶ Οὐάλεντα καὶ Οὐρσάκιον διὰ τιμῆς ἦγε πολλῆς. Διὸ οἱ ἀπὸ τῆς συνόδου πεμφθέντες ἐχρόνιζον, ἀποκρίσεως οὐ τυγχάνοντες. Ὀψὲ δέ ποτε τοιάδε πρὸς τὴν σύνοδον διὰ τῶν παρόντων ἀντέγραψεν ὁ βασιλεύς.

1) γρ. ἄγοιεν

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Θεσσ

Κωνστάντιος, νικητὴς καὶ θριαμβευτής, Αὔγουστος, πᾶσι τοῖς ἐν Ἀριμίνῳ ἐπισκόποις συνελθοῦσιν.

Ἀεὶ μὲν προηγουμένην ἔχειν ἡμᾶς φροντίδα περὶ τοῦ θείου καὶ προσκυνητοῦ νόμου οὐδὲ ἡ ὑμετέρα χρηστότης ἀγνοεῖ. Ἀλλὰ νῦν τοὺς ἀπὸ τῆς συνέσεως ὑμῶν ἀποσταλέντας εἴκοσιν ἐπισκόπους, ἀναδεξαμένους τὴν παρ' ὑμῶν πρεσβείαν, τέως οὐκ ἠδυνήθημεν ἰδεῖν. Ἀναγκαία γὰρ ἡμῖν ἡ πρὸς τοὺς βαρβάρους ὁδός. Καὶ ὡς οἴδατε, πρέπει τὴν ψυχὴν καθαρὰν οὖσαν ἀπὸ πάσης φροντίδος τὰ περὶ τοῦ θείου νόμου γυμνάζειν. Τοιγαροῦν τοὺς ἐπισκόπους ἐκελεύσαμεν ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει ἐκδέξασθαι τὴν ἡμετέραν ἐπάνοδον, ἵν', ἐπειδὰν πάντα καλῶς διατεθῇ τὰ δημόσια, τότε λοιπὸν ἅπερ ὑποβάλλουσιν ἀκοῦσαι καὶ δοκιμάσαι δυνηθῶμεν. Τῇ μέντοι στερρότητι ὑμῶν μὴ βαρὺ φαινέσθω, ὥστε ἐκδέξασθαι τὴν αὐτῶν ἐπάνοδον, ἵν', ἐπειδὰν ἐπανέλθωσι, κομίζοντες ὑμῖν τὰς ἡμετέρας ἀποκρίσεις, δυνηθῆτε εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὰ πρὸς τὴν λυσιτέλειαν ἀνήκοντα τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ. 320.

Ταῦτα δεξάμενοι τὰ γράμματα οἱ ἐπίσκοποι αὖθις τοιαῦτα ἀντέγραψαν.

Τὰ γράμματα τῆς σῆς φιλανθρωπίας ἐδεξάμεθα, κύριε θεοφιλέστατε βασιλεῦ, τὰ περιέχοντα διὰ τὴν τῶν δημοσίων ἀναγκην τέως μὴ δεδυνεῖσθαί σε τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις θεωρῆσαι· ἡμᾶς δὲ κελεύεις ἐκδέξασθαι τὴν αὐτῶν ἐπάνοδον, ἕως ἂν τὰ παρ' ἡμῶν ὁρισθέντα ἀκολούθως τοῖς προγόνοις ἡμῶν ἐπιγνῷ παρ' αὐτῶν ἡ σὴ εὐλάβεια. Ἀλλὰ καὶ νῦν διὰ τούτων τῶν γραμμάτων ὁμολογοῦμεν καὶ διαβεβαιούμεθα μηδαμῶς ἡμᾶς ἀναχωρεῖν τῆς ἡμετέρας ἢ

1) lc. ἣν

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προθέσεως. Τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς πρέσβεσιν ἡμῶν ἐνετειλάμεθα. Ἀξιοῦμεν τοίνυν, ὅπως γαληναίᾳ τῇ προσόψει τά τε νῦν γράμματα τῆς ἡμετέρας μετριότητος κελεύσῃς ἀναγνωσθῆναι, ἀλλὰ γὰρ κἀκεῖνα, ἃ διὰ τῶν πρέσβεων ἡμῶν ἐνετειλάμεθα, ἡδέως ὑποδέξῃ. Ἐκεῖνο μέν τοι συναμφ μεθ' ἡμῶν καὶ ἡ σὴ ἡμεροτης, ὅση νῦν ἐστι λυπη καὶ κατήφεια, ὅτι ἐν τοῖς σοῖς μακαριωτάτοις καιροῖς τοσαῦται Ἐκκλησίαι χωρὶς ἐπισκόπων εἰσί. Καὶ διὰ τοῦτο πάλιν τὴν σὴν φιλανθρωπίαν ἀξιοῦμεν, κύριε θεοφιλέστατε βασιλεῦ, ὅπως πρὸ τῆς ταχύτητος τῶν χειμώνων εἴ περ ἀρέσειε τῇ σῇ εὐσεβείᾳ, κελεύσῃς ἡμᾶς εἰς τὰς ἡμετέρας ἐκκλησίας ἐπανελθεῖν, ὑπὲρ τοῦ δύνασθαι ἡμᾶς τῷ παντοκράτορι Θεῷ καὶ τῷ Δεσπότῃ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ Υἱῷ αὐτοῦ τῷ μονογενεῖ, ὑπὲρ τῆς σῆς βασιλείας τὰς ἐθίμους εὐχὰς μετὰ τῶν λαῶν ἀποπληρῶν καθὼς καὶ ἀεὶ ἐπετελέσαμεν καὶ νῦν ποιοῦμεν εὐχόμενοι.

Ταῦτα γράψαντες, καὶ μικρὸν ἐπιμείναντες χρόνον, ὡς οὐκ ἠξίου αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἀποκρίσεως, κατὰ πόλεις τὰς ἑαυτῶν ἀνεχώρησαν. Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἤδη μέν πρότερον ἐσκόπει τὴν Ἀρειανὴν δόξαν ταῖς Ἐκκλησίαις ἐγκατασπεῖραι· ταύτην τε κρατήσειν ἐσπουδακώς, προφάσιν εὔβρεως τὴν ἐκείνων ποιεῖται ἀναχώρησιν, καταπεφρονῆσθαι λέγων, ὅτι παρὰ γνώμην αὐτοῦ διελύθησαν. Διὸ τοῖς μὲν περὶ Οὐρσάκιον ὅσα αὐτοῖς ἐδόκει σὺν παρρησίᾳ κατὰ τῶν Ἐκκλησιῶν πράττειν ἐπέτρεψε. Τὴν δὲ ἔκδοσιν τῆς ἀναγνωσθείσης ἐν Ἀριμίνῳ πίστεως ἐκέλευσεν εἰς τὰς περὶ Ἰταλίαν Ἐκκλησίας ἐκπέμπεσθαι, προστάξας τοὺς μὴ βουλομένους ὑπογράφειν αὐτῇ ἐξεῶσθαι τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν ἑτέρους ἀντικαθίστασθαι. Καὶ πρῶτος μὲν Λιβέριος ὁ τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπος παραι-
321 τησάμενος ἐκείνῃ τῇ πίστει συνθέσθαι ἐξόριστος γίνεται,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν περὶ Οὐρσάκιον εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καταστησάντων Φίληκα, ὃς διάκονος ὢν τῆς ἐν Ρώμῃ Ἐκκλησίας καὶ τῇ Ἀρειανῇ δόξῃ προστεθείς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προεβλήθη. Εἰσὶ δὲ οἱ λέγοντες, ὅτι οὐ προσέθετο μὲν τῇ Ἀρειανῇ δόξῃ, βίᾳ δὲ καὶ ἀνάγκῃ κεχειροτόνητο. Πάντα μὲν οὖν τότε τὰ κατὰ τὴν Δύσιν καινοτομούμενα ταραχὴν εἶχε, τῶν μὲν ἐξωθουμένων καὶ ἀποστελλομένων εἰς ἐξορίαν· τῶν δὲ εἰς τόπον τῶν αὐτῶν ἀντικαθισταμένων. Καὶ ταῦτα ἐγίνετο βίᾳ καὶ[1] τῶν βασιλικῶν προσταγμάτων, ἅπερ καὶ εἰς τὰ ἑῷα μέρη ἀπέσταλτο.[2] Ὁ Λιβέριος μὲν οὖν, μικρὸν ὕστερον τῆς ἐξορίας ἀνακληθείς, τὸν οἰκεῖον θρόνον ἀπέλαβε, τοῦ ἐν Ρώμῃ λαοῦ στασιάσαντος καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐκβάλλοντος[3] τὸν Φίληκα· ὅ τε βασιλεὺς καὶ παρὰ γνώμην τούτοις ἐγένετο σύμψηφος. Οἱ δὲ περὶ Οὐρσάκιον τῆς Ἰταλίας ἀναχωρήσαντες καὶ ἐπὶ τὰ ἀνατολικὰ διαβαίνοντες μέρη, πόλιν τῆς Θράκης, ὄνομα Νίκην, καταλαμβάνουσι· μικρὸν δὲ ἐπιμείναντες ἐν αὐτῇ χρόνον ἕτερον ποιοῦνται ἐν αὐτῇ συνέδριον· καὶ τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἐν Ἀριμίνῳ τῆς πίστεως ἔκθεσιν εἰς Ἑλλάδα γλῶσσαν ἑρμηνεύσαντες, καθ' ὃν ἀνωτέρω γέγραπται τρόπον, εἶτα δημοσιεύσαντες 324.
ἐβεβαίωσαν, ἐπιφημήσαντες ὑπὸ τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ὑπηγορεῦσθαι τὴν πίστιν τῇ[4] ἐν Νίκῃ, τῷ παρομοίῳ τοῦ ὀνόματος συναρπάζειν τοὺς ἁπλουστέρους βουλόμενοι· τὴν ἐν Νικαίᾳ γὰρ τῆς Βιθυνίας πίστιν εἶναι νομίζον. Ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ὤνησε τὸ σόφισμα· μετ' οὐ πολὺ γὰρ ἐξηλέγχθη· διετέλουν γὰρ γελώμενοι. Περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὰ ἑσπέρια γενομένων μέρη τοσαῦτα εἰρήσθω. Μετιτέον δὲ ἐπὶ διήγησιν τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον κατὰ τὴν ἀνατολὴν γεγενημένων. Ἀρκτέον δὲ ἐντεῦθεν.

1) γρ. ἐκ (ὡς δοκεῖ ὁ Val.) 2) ἴσ. ἐπεσταλτο.
3) ἴσ. ἐκβαλόντος 4) τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'.

Περὶ τῆς Μακεδονίου ὠμότητος, καὶ περὶ τῶν δι' αὐτοῦ γεγονυιῶν ταραχῶν.

Οἱ τοῦ Ἀρειανοῦ μέρους ἐπίσκοποι μεῖζον ἐκ τῶν βασιλικῶν προσταγμάτων προσελάμβανον θράσος. Καὶ ὅπως τὴν μὲν συνοδον παρεσκευάζοντο συγκροτεῖν, μικρὸν ὕστερον λέξω. Τὰ δὲ πρὸ τῆς συνόδου ὑπ' αὐτῶν γενόμενα πρότερον ἐπιδράμωμεν. Ἀκάκιος μὲν γὰρ καὶ Πατροφίλος, Μάξιμον τὸν Ἱεροσολύμων ἐξωθήσαντες, Κύριλλον ἀντικατέστησαν. Μακεδόνιος δὲ τὰς γειτνιαζούσας ἐν Κωνσταντίνου πόλει ἐπαρχίας τε καὶ πόλεις ἀνέτρεπεν, ὑπουργοὺς τοῦ οἰκείου σκοποῦ κατὰ τῶν Ἐκκλησιῶν προβαλλόμενος. Καὶ τῆς μὲν Κυζίκου Ἐλεύσιον ἐπίσκοπον ἀνεδείκνυς· τῆς δὲ Νικομηδείας Μαραθώνιον· ὃς πρότερον μὲν διάκονος ἦν, ὑπὸ Μακεδονίῳ ταττόμενος, σπουδαῖος δὲ περὶ τὸ συστήσασθαι ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν μοναστήρια. Ὅπως δὲ Μακεδόνιος τὰς περὶ Κωνσταντίνου πόλιν ἐπαρχίας καὶ πόλεις ἀνέτρεπεν, ἤδη λεκτέον. Οὗτος γάρ, ὡς καὶ φθάσας εἶπον, ὁρᾳζάμενος τῆς ἐπισκοπῆς, μυρία κακὰ ποιεῖ τοῖς μὴ αἱρουμένοις τὰ αὐτοῦ φρονεῖν· καὶ οὐ μόνον γε τοὺς τῆς Ἐκκλησίας διακριναμένους συνηλαυνεν, ἀλλὰ γὰρ καὶ Ναυατιανούς, εἰδὼς καὶ αὐτοὺς
345 φρονοῦντας τὸ ὁμοούσιον. Συνηλαύνοντο οὖν καὶ οὗτοι τὰ ἀνήκεστα πάσχοντες. Καὶ φεύγει μὲν αὐτῶν ὁ ἐπίσκοπος, Ἀγέλιος ὄνομα αὐτῷ. Πολλοὶ δὲ τῶν ἐπισήμων ἐν εὐλαβείᾳ συλληφθέντες ἠκίζοντο, ἐπεὶ μὴ ἐβούλοντο μετέχειν τῆς κοινωνίας αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τοὺς αἰκισμούς, βίᾳ τῶν μυστηρίων μετέχειν τοὺς ἄνδρας ἠνάγκαζον. Ξύλῳ

1) μὲν (μεταλλάττει) 2) ἐποίει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γὰρ διαιροῦντες τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων. τὰ μυστήρια ἐνετίθεσαν. Οἱ δὲ ὑπομένοντες τοῦτο μείζονα τῶν ἄλλων τιμωριῶν κόλασιν ταύτην ἐνόμιζον. Γύναιά τε καὶ παιδία συναρπάζοντες. μυεῖσθαι ἠνάγκαζον. Εἰ δέ τις παραιτοῖτο. ἢ ἄλλως ἀντέλεγεν, εὐθὺς ἐπηκολούθουν πληγαί. καὶ μετὰ τὰς πληγὰς δεσμοί τε καὶ δεσμωτήρια καὶ τὰ ἄλλα δεινά. Ὧν ἑνὸς ἢ δυοῖν ἐπιμνησθείς φανεράν τὴν ἀπήνειαν καὶ ὠμότητα Μακεδονίου καὶ τῶν τότε ἁκμασάντων ἀνθρώπων τοῖς ἀκούουσι καταστήσω. Γυναικῶν γὰρ τῶν μὴ ἀνασχομένων μετασχεῖν τῶν μυστηρίων τοὺς μαστοὺς ἐν κιβωτῷ βαλόντες ἀπέπριον. Ἄλλων τε γυναικῶν τὰ αὐτὰ μόρια, τοῦτο μὲν σιδήρῳ, τοῦτο δὲ ὠοῖς εἰς ἄκρον πυροὶ θερμανθεῖσι, προφέροντες[1] ἔκαιον. Ξένη τε καὶ παρὰ τὰς Ἑλλήνων τιμωρίας αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν χριστιανίζειν λεγόντων ἐγίνετο. Ταῦτα δὲ ἐγὼ παρὰ τοῦ μακροχρονιωτάτου Αὐξάνοντος ἤκουσα, οὗ κἂν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ μνήμην πεποίημαι. Ὃς πρεσβύτερος μὲν ἦν τῆς τῶν Ναυατιανῶν Ἐκκλησίας, πεπονθέναι δὲ ἔλεγε καὶ αὐτὸς οὐκ ὀλίγα παρὰ τῶν Ἀρειανιζόντων κακά. οὕπω τηνικαῦτα τῆς τοῦ πρεσβυτέρου ἀξίας λαχών, ἅμα δὲ[2] Ἀλεξάνδρῳ Παφλαγόνι, συνασκοῦντι αὐτῷ, εἰς τε εἰρκτὴν βεβλῆσθαι καὶ πληγὰς ὑπομεῖναι πολλάς. καὶ ἐνεγκεῖν μὲν τὰς βασάνους αὐτὸς ἔλεγεν, Ἀλέξανδρον δὲ ὑπὸ τῶν πληγῶν ἐν τῇ εἰρκτῇ τελευτῆσαι, ὃς τέθαπται νῦν ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι τὸν Βυζάντιον κόλπον, ὃς καλεῖται Κέρας, πλησίον τῶν ποταμῶν· οὗ καὶ ἐκκλησία ἐστὶ τῶν Ναυατιανῶν, Ἀλεξάνδρου ἐπώνυμος. Καθήρουν μὲν οὖν οἱ Ἀρειανίζοντες, Μακεδονίου κελεύοντος, ἄλλας τε πολλὰς κατὰ πόλεις ἐκκλησίας καὶ δὴ καὶ Ναυατιανῶν τὴν πλησίον τοῦ Πελαργοῦ ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει κειμένην. Ὅτου χάριν δὲ ταύτην εἰδικῶς ἐμνημόνευσα, λέξων ἔρχομαι,

1) fo. προσφέροντες 2) ἴσ. τε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅσα παρὰ τοῦ γεραιτάτου Αὐξάνοντος ἤκουσα. Ὁ βασιλέως νόμος καὶ ἡ Μακεδονίου βία καθαιρεῖσθαι τῶν τὸ ὁμοούσιον φρονούντων τὰς ἐκκλησίας ἐκέλευον. Ἔλκει δὴ
328. τὸ θέσπισμα/καὶ ἡ βία κατὰ τῆς δὲ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἤπειγον οἱ προστεταγμένοι τοῦτο ποιεῖν. Θαυμάσαι οὖν μοι ἔπεισι τόν τε Ναυατιανῶν λαὸν, ὁπόσον εἶχον ζῆλον καὶ σπουδὴν περὶ τὴν ἑαυτῶν ἐκκλησίαν, καὶ τὴν εὔνοιαν ἣν εἶχον περὶ αὐτοὺς οἱ τότε μὲν τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ἐκβληθέντες, νῦν δὲ ἐν εἰρήνῃ τὰς Ἐκκλησίας κατέχοντες. Ὡς δὲ ἤπειγον καθαιρεῖσθαι καὶ τὴν δὲ τὴν ἐκκλησίαν οἷς τοῦτο προσετέτακτο, συνήγοντο πλεῖστος ὅμιλος ἀνθρώπων Ναυατιανῶν τε καί τινες τῶν ὁμοφρονούντων αὐτοῖς· καὶ καθελόντες τὴν ἐκκλησίαν αὐτῶν, εἰς ἄλλον τόπον μετέθεσαν. Ὁ δὲ τόπος οὗτος ἀντιπέραθεν μὲν κεῖται τῆς πόλεως, Συκαὶ δὲ ὀνομάζονται, καὶ ἔστι τρισκαιδέκατον τῆς Κωνσταντίνου πόλεως κλίμα. Ταχεῖα δὲ ἐγένετο ἡ τῆς Ἐκκλησίας μετάθεσις, λαοῦ πολλοῦ σὺν προθυμίᾳ μεγίστῃ μεταφερόντων αὐτήν. Ὁ μὲν γάρ τις ἔφερε κέραμον, ὁ δὲ λίθον, ἕτερος δὲ ξύλον καὶ ἄλλος ἄλλο λαμβάνων ἐπὶ τὰς Συκᾶς ἀπεκόμιζεν. Συνεπελαμβάνοντο δὲ καὶ γυναῖκες καὶ ἡ μικρὰ ἡλικία, εὐχὴν ἡγούμενοι πληροῦν καὶ μέγα κέρδος λαμβάνειν, τῶν ἀφιερωθέντων τῷ Θεῷ φύλακες ἀκέραιοι γενέσθαι ἠξιωμένοι. Οὕτως μὲν οὖν τότε ἡ τῶν Ναυατιανῶν ἐκκλησία εἰς τὰς Συκᾶς μετενήνεκτο. Χρόνῳ δὲ ὕστερον, μετὰ τὴν τελευτὴν Κωνσταντίου, ὁ βασιλεὺς Ἰουλιανὸς τόν τε τόπον ἀποδοθῆναι ἐκέλευσε καὶ ἀνοικοδομεῖν ἐπέτρεψεν. Αὖθις τε ὁ λαὸς τὸν αὐτὸν τρόπον ἀντιμετενεγκόντες τὰς ὕλας, τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὸν ἐξ ἀρχῆς ᾠκοδόμησαν τόπον καὶ βελτιώσαντες Ἀναστασίαν καλεῖσθαι φερωνύμως ἠξίωσαν. Ἡ μὲν οὖν ἐκκλησία ὕστερον, ὡς ἔφην, ἐπὶ Ἰουλια-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νοῦ ἀνέστη. Τότε δὲ ἄμφω, οἵ τε τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ Ναυατιανοί, ὁμοίως ἠλαύνοντο. Διὸ καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησιας ἐβδελύττοντο ἐν τοῖς εὐκτηρίοις ἔχεσθαι τόποις, ἐν οἷς οἱ Ἀρειανοὶ συνήγοντο, εἰς δὲ τὰς ἄλλας τρεῖς, τοσαύτας γὰρ ἐντὸς τῆς πόλεως ἔχουσιν οἱ τῶν Ναυατιανῶν ἐκκλησίας, συνερχόμενοι ἀλλήλοις συνηύχοντο· μικροῦ τε ἐδέησεν ἑνωθῆναι αὐτούς, εἰ μὴ Ναυατιανοί, φυλάττοντες ἀρχαῖον παράγγελμα, παρητήσαντο. Ὅμως δὲ τὴν ἄλλην εὔνοιαν εἰς ἀλλήλους προθυμότερον ἐφύλαττον ὑπεραποθνήσκειν ἀλλήλων αἱρούμενοι. Συνηλαύνοντο οὖν ἐν τῇ αὐτῇ Κωνσταντίνου πόλει καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας τε καὶ πόλεις. Αὐτίκα γοῦν ἐν Κιζίκῳ Ἐλεύσιος, ὁ τῆς δε ἐπίσκοπος, ὁμοίως ἅμα Μακεδονίῳ κατὰ 329
τῶν Χριστιανῶν ἐποίει, πανταχόθεν ἐλαύνων καὶ διαστρέφων αὐτούς, τήν τε ἐν Κυζίκῳ τῶν Ναυατιανῶν ἐκκλησίαν καθεῖλεν εἰς ἔδαφος. Μακεδόνιος δὲ τὸν κολοφῶνα τῶν κακῶν οἷς ἔδρασεν ἐπιτίθησι· πυθόμενος γὰρ κατὰ τὸ Παφλαγόνων ἔθνος πλείστους εἶναι τῆς Ναυατιανῆς θρησκείας, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Μαντίνιον, συνιδὼν τε ὡς οὐχ οἷόν τε τοσοῦτον πλῆθος δι' ἐκκλησιαστικῶν ἀνθρώπων ἐλαύνεσθαι, τέσσαρας ἀριθμοὺς στρατιωτῶν γνώμῃ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν Παφλαγονίαν πεμφθῆναι πεποίηκεν, ὅπως ῥοθῷ τῶν ὁπλιτῶν τὴν Ἀρειανὴν δόξαν προσδέξωνται. Οἱ δὲ οἰκοῦντες τὸ Μαντίνιον, ζήλῳ τῆς θρησκείας, ἀπονοίᾳ κατὰ τῶν στρατιωτῶν ἐχρήσαντο· γενόμενοί τε ἅμα πολλοὶ δρέπανά τε μακρὰ καὶ ἀξίνας λαβόντες καὶ παντὶ τῷ παρατυχόντι ὅπλῳ χρώμενοι ἀπήντων τοῖς στρατιώταις. Καὶ γενομένης συμβολῆς, πολλοὶ μὲν τῶν Παφλαγόνων ἀπέθανον, τῶν δὲ στρατιωτῶν πλὴν ὀλίγων οἱ πάντες. Ταῦτα ἐγὼ παρὰ ἀγροίκου Παφλαγόνος ἔμαθον, ὃς ἔλεγε παρεῖναι τῇ μάχῃ. Λέγουσι δὲ ταῦτα καὶ ἄλλοι

1) Sic. εὔχεσθαι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Παφλαγόνων πολλοί. Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ Μακεδονίου ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ κατορθώματα, φόνοι καὶ μάχαι καὶ ἀνδραποδισμοὶ καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Αὕτη μέντοι ἡ πρᾶξις οὐ μόνον παρὰ τῶν ἠδικημένων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν οἰκείως πρὸς αὐτὸν ἐχόντων δίκαιον κατ' αὐτοῦ μῖσος εἰργάσατο. Προσέκρουσέ τε καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ διά τε τοῦτο καὶ δι' ἑτέραν αἰτίαν τοιάνδε. Ὁ οἶκος, ἔνθα ἡ λάρναξ, ἐν ᾗ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἀπέκειτο, πτῶσιν ἠπείλει. Ἦσαν οὖν διὰ τοῦτο οἵ τε εἰσπορευόμενοι καὶ οἱ προσεδρεύοντες καὶ εὐχόμενοι ἐν φόβῳ πολλῷ. Ὁ οὖν Μακεδόνιος ἐβουλεύσατο μεταφέρειν τὰ τοῦ βασιλέως ὀστᾶ, ὅπως ἂν μὴ συληθῇ ἡ θήκη ὑπὸ τοῦ πτώματος. Τοῦτο γνόντες οἱ λαοὶ διακωλύειν ἐπεχείρουν, φάσκοντες μὴ δεῖν τοῦ βασιλέως τὰ ὀστᾶ μεταφέρεσθαι· ἴσον γὰρ εἶναι τὸ ἀνορύττεσθαι. Διηροῦντό τε εὐθὺς οἱ λαοὶ εἰς δύο τμήματα· καὶ οἱ μὲν μεδὲν βλάπτεσθαι τὸ μεταφέρεσθαι τὸν νεκρὸν ἔφασκον· οἱ δὲ ἀνόσιον ἔλεγον τὸ γιγνόμενον. Συνήρχοντό τε καὶ οἱ τοῦ ὁμοουσίου φρονήματος, τῷ γιγνομένῳ ἀντέχοντες. Ὁ δὲ Μακεδόνιος μικρὰ τῶν αὐτῷ ἀντιλεγόντων φροντίσας μεταφέρει τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως
332 εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος Ἀκακίου ἀπόκειται. Τούτου γενομένου συνδρομὴ τῶν διχονοούντων τοῦ πλήθους εἰς ἐκείνην τὴν ἐκκλησίαν σύντονος γίνεται. Ἀνθίστατό τε ἀλλήλοις τὰ μέρη καὶ μὴ μελήσαντες χερσὶν ἠμύναντο. Καὶ γίνεται φόνος ἀνθρώπων πολλῶν, ὥστε τὴν αὐλὴν τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης αἵματος πλήρη γενέσθαι, ὑ καὶ τὸ ἐν αὐτῇ φρέαρ ὑπερβλῆσαι τοῦ αἵματος. ἐκρεῖν δὲ τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἐχομένην στοάν ἄχρι τῆς πλατείας υ αὐτῆς. Τοῦτο τὸ ἀτύχημα πειθόμενος ὁ βασιλεύς ὀργίζεται κατὰ τοῦ Μακεδονίου καὶ διὰ τοὺς ἀπολωλότας καὶ ὅτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὸ σῶμα παρακινῆσαι παρὰ τὴν

1) τῷ 2) τῷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτοῦ γνώμην ἐτόλμησε. Καταλιπὼν οὖν τῶν ἑσπερίων μερῶν φροντίζειν τὸν Καίσαρα Ἰουλιανὸν αὐτὸς ἐπὶ τὴν Ἔφαν ἐπορεύετο. Ὅπως μὲν οὖν Μακεδόνιος μικρὸν ὕστερον καθηρέθη, βραχεῖαν ἀντὶ τηλικούτων κακῶν ταύτην δεδωκὼς δίκην, ὀλίγον ὕστερον λέξω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ΄.

Περὶ τῆς ἐν Σελευκείᾳ τῆς Ἰσαυρίας συνόδου.

Περὶ δὲ τῆς ἑτέρας συνόδου, ἣν ἀντίμιμον τῆς ἐν Ἀριμίνῳ συνόδου κατὰ τὴν Ἀνατολὴν γενέσθαι τὸ βασιλέως ἐκέλευε πρόσταγμα, νῦν διηγήσομαι. Ἐδέδοκτο πρότερον ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας τοὺς ἐπισκόπους συνάγεσθαι. Ἐνέκυψε δὲ αὐτῶν τὴν ἐκεῖσε συνέλευσιν σεισμὸς ἐπιγενόμενος μέγιστος, ἀφ' οὗ συνέβη τὴν Νικομηδέων πόλιν πεσεῖν. Τοῦτο δὲ γέγονεν ὑπατευόντων Τατιανοῦ καὶ Κεφαλίου, περὶ τὴν ὀγδόην εἰκάδα τοῦ Αὐγούστου μηνός. 333.
Ἐβουλεύοντο οὖν μεταθεῖναι τὴν σύνοδον εἰς τὴν γειτνιάζουσαν αὐτῇ Νίκαιαν. Καὶ τοῦτο μὲν αὖθις μετέδοξεν· εἰς Ταρσὸν δὲ τῆς Κιλικίας ἐδόκει συνέρχεσθαι. Οὔτε δὲ τούτου ἀρέσαντος, εἰς Σελεύκειαν τῆς Ἰσαυρίας, τὴν ἐπικαλουμένην Τραχεῖαν, συνελήλυθασι. Τοῦτο δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ πεποιήκασιν, ὑπατευόντων Εὐσεβίου καὶ Ὑπατίου. Ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν ἑξήκοντα. Συμπαρεῖν δὲ αὐτοῖς εἷς τῶν ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἦν ἀφανῶν, ὄνομα Λεωνᾶς, ἐφ' οὗ προθῆναι τὸ περὶ τῆς πίστεως ζήτημα τὸ βασιλέως ἐκέλευε πρόσταγμα. Προσετέτακτο παρεῖναι καὶ Λαυρίκιος ὁ τῶν κατὰ τὴν Ἰσαυ-

1) καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρίαν στρατιωτῶν ἡγούμενος, ὑπουργήσων εἰ δεήσοι τοῖς ἐπισκόποις. Ἐπὶ τοῦτον δὴ συνελθόντες τῇ ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, ἐπὶ δημοσίων ὑπομνημάτων διελέγοντο. Παρῆσαν γὰρ δὴ καὶ ὀξυγράφοι, τὰ παρ' ἑκάστου λεγόμενα σημειούμενοι. Ὧν τὰ μὲν καθ' ἕκαστον
εἰ ἐν τῇ συναγωγῇ Σαβίνου ζητήτωσαν οἱ φιλομαθεῖς, διὰ μακροτέρων ἐγκείμενα. Ἡμεῖς δὲ τὰ κεφαλαιώδη μόνον ἐπιτρέχοντες ἐκθησόμεθα. Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ συνελθόντων ὁ Λεωνᾶς τὰ ἑκάστῳ δοκοῦντα προθεῖναι ἐκέλευσεν. Οἱ δὲ παρόντες οὐ πρότερον ἔφασάν τινα κινῆσαι ζήτησιν πρὶν ἂν οἱ ἀπολειφθέντες συνέλθωσι. Καὶ γὰρ ἦσαν ἀπολειφθέντες ἐπίσκοποι, Μακεδόνιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Βασίλειος Ἀγκύρας καὶ ἄλλοι τινές, κατηγορίας ὑφορώμενοι. Μακεδόνιος μὲν οὖν νοσεῖν εἰπὼν ἀπελέλειπτο. Πατρόφιλος δὲ ὀφθαλμιᾶν ἔλεγε καὶ διὰ τοῦτο ἐν
-ειν προαστείῳ τῆς Σελευκείας, ἀνάγκην ἔχ ιεν διάγειν· καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἕκαστος πρόφασίν τινα τῆς ἀπολείψεως προεβάλλοντο. Ἐπεὶ δὲ ὁ Λεωνᾶς καὶ τούτων μὴ παρόντων δεῖν προτιθέναι τὰ τῆς ζητήσεως ἔλεγεν, οἱ παρόντες
-ου αὖθις ἐπῆγον, ὡς οὐδ' ἥν τινα κινήσωσι ζήτησιν, εἰ μὴ πρότερον τῶν κατηγορουμένων οἱ βίοι ἐξετασθῶσιν. Κατηγόρηντο γὰρ ἤδη πρότερον Κύριλλος Ἱεροσολύμων, Εὐστάθιος Σεβαστείας τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ ἄλλοι τινές. Ἐκ
336. τούτου φιλονεικία εἰς τοὺς παρόντας ἐνέπεσεν. Οἱ μὲν γὰρ τοὺς βίους τῶν κατηγορουμένων πρότερον ἐρευνᾶσθαι ἔλεγον· οἱ δὲ πρὸ τῆς πίστεως μὴ προτιθέναι ζήτημα. Ἐκίνει δὲ τὴν φιλονεικίαν ἡ διάφορος τοῦ βασιλέως γνώμη. Γράμματα γὰρ αὐτοῦ προσεφέρετο, νῦν μὲν πρότερον τοῦτο ζητεῖσθαι κελεύοντα, νῦν δὲ τὸ ἕτερον. Περὶ τούτου οὖν τῆς φιλονεικίας γινομένης, σχίσμα εἰς τοὺς παρόντας ἐχώρησε. Καὶ αὕτη γέγονε προφάσεως ἀρχὴ τοῦ καὶ τὴν

1) ἐς. τούτων (τοῦ Λεωνᾶ διηρ. καὶ Λαυρικίου). 2) ἐς. δὴ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐν Σελευκίᾳ εἰς δύο μέρη διαιρεθῆναι σύνοδον. Ἠγοῦντο δὲ τοῦ μὲν ἑνὸς μέρους Ἀκάκιος ὁ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας, Γεώργιος Ἀλεξανδρείας, Οὐράνιος Τύρου, Εὐδόξιος Ἀντιοχείας, οἷς τριάκοντα δύο μόνον συνήνουν ἄλλοι. Τοῦ δὲ ἑτέρου, Γεώργιος Λαοδικείας τῆς ἐν Συρίᾳ, Σωφρόνιος Πομπηιουπόλεως τῆς ἐν Παφλαγονίᾳ, Ἐλεύσιος Κυζίκου, οἷς ἠκολούθουν οἱ πλείονες. Ὡς οὖν ἐπεκράτει τὸ πρότερον ζητεῖσθαι περὶ τῆς πίστεως, οἱ μὲν τοῦ μέρους Ἀκακίου τὴν ἐν Νικαίᾳ Πίστιν φανερῶς ἠθέτησαν ἄλλην τε πίστιν ὑπαγορεύειν ἠνίττοντο. Οἱ δὲ τοῦ ἑτέρου μέρους, οἱ τῷ ἀριθμῷ πλεονάζοντες, τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἀπεδέχοντο, μόνην δὲ τὴν ὁμοουσίου λέξιν ἐμέμφοντο· πολλὰ οὖν ἄχρι δείλης ὀψίας πρὸς ἀλλήλους φιλονεικούντων, τέλος Σιλβανός, τῆς Ταρσοῦ προεστὼς ἐκκλησίας, μέγα ἀνέκραγε λέγων μὴ χρῆναι καινὴν ὑπαγορεύειν πίστεως ἔκδοσιν, ἀλλὰ τὴν ἤδη πρότερον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοῖς ἐγκαινίοις ὑπαγορευθεῖσαν ὀφείλειν κρατεῖν. Τούτου λεχθέντος, οἱ μὲν περὶ Ἀκάκιον ὑπεξῆλθον, οἱ δὲ τοῦ ἑτέρου μέρους προεκόμισαν τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ πίστιν, καὶ ἀναγνόντες διέλυσαν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὸν σύλλογον. Τῇ δὲ ἑξῆς εἰς τὸν ἐν Σελευκείᾳ εὐκτήριον συνελθόντες οἶκον καὶ τὰς θύρας ἀποκλείσαντες τὴν ἀναγνωσθεῖσαν πίστιν ὑπογράφοντες ἐκύρουν. Ὑπέγραφον δὲ ὑπεραπολειφθέντων τινῶν παρόντες ἀναγνῶσται καὶ διάκονοι, δι' ὧν στέρξειν τὸν ὅρον οἱ ἀπολειφθέντες ὡμολόγησαν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ.

Ὅτι ἐν τῇ κατὰ Σελεύκειαν συνόδῳ, Ἀκάκιος ὁ Καισαρείας, ἄλλην ὑπηγόρευσεν ἔκθεσιν πίστεως.

Ἀκάκιος δὲ καὶ οἱ τοῦ μέρους αὐτοῦ, τὰ γινόμενα διεμέμφοντο, διότι τὴν Ἐκκλησίαν ἀποκλείσαντες καθυπέγραφον. Τὰ γὰρ ἐν παραβύστῳ, φησί, γινόμενα ἀδόκιμα καὶ ὑποψίας ἐντός. Ταῦτα ἔλεγε βουλόμενος ἑτέραν ἔκδοσιν πίστεως ἀντεισενεγκεῖν, ἔχων εὐτρεπισμένην, ἣν ἀνεγνώκει μὲν τοῖς ἄρχουσι Λαυρικίῳ καὶ Λεωνᾷ, μόνην δὲ αὐτὴν κρατήσειν ἐσπούδαζε. Τούτων μὲν οὖν πλέον οὐδὲν κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐγίνετο. Κατὰ δὲ τὴν τρίτην ὁ Λεωνᾶς αὖθις τὰ μέρη συναγαγεῖν ἐσπούδαζε, καθ' ἣν οὐκ ἀπελείφθη καὶ Μακεδόνιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, οὐδὲ μὴν ὁ Ἀγκύρας Βασίλειος. Ἐπεὶ οὖν ἀμφότεροι εἰς τὸ αὐτὸ μέρος συνεληλύθεισαν, αὖθις οἱ περὶ Ἀκάκιον ἅπαντᾷν οὐκ ἐβούλοντο, φάσκοντες δεῖν πρότερον ἐκβάλλεσθαι τοῦ συλλόγου τούς τε ἤδη πρότερον καθαιρεθέντας καὶ τοὺς ἐν τῷ παρόντι κατηγορουμένους.

337. Ἐπεὶ δὲ φιλονεικησάντων τοῦτο μᾶλλον ἐκράτησεν, ὑπεξήεσαν μὲν οἱ ἐν αἰτιάσει τυγχάνοντες, ἀντεισῆλθον δὲ οἱ περὶ Ἀκάκιον. Τότε δὲ ὁ Λεωνᾶς ἔφη βιβλίον δεδόσθαι αὐτῷ παρὰ τῶν περὶ Ἀκάκιον, ἀποκρύψας ὡς εἴη δόγματος ὑπαγόρευσις, τοῦτο μὲν λεληθότως, τοῦτο δὲ καὶ φανερῶς μαχομένου τοῖς προλαβοῦσιν. Ὡς δὲ οἱ παρόντες ἡσύχασαν, ἄλλο τι μᾶλλον ἢ πίστεως ἔκδοσιν περιέχειν τὸ βιβλίον νομίσαντες, τηνικαῦτα καὶ Ἀκακίου τῆς πίστεως σύνταγμα σὺν τῷ προοιμίῳ ἀνεγνώσθη, τοῦτον ἔχον τὸν τρόπον· «Ἡμεῖς συνελθόντες ἐν Σελευκείᾳ τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἰσαυρίας κατὰ τὸ βασιλικὸν βούλημα, τῇ χθὲς ἡμέρᾳ, ἥτις ἦν πρὸ πέντε Καλανδῶν Ὀκτωβρίων, πᾶσαν σπουδὴν ἐθέμεθα. μετὰ πάσης εὐταξίας τὴν εἰρήνην τῇ Ἐκκλησίᾳ φυλάξαι. καὶ περὶ τῆς πίστεως εὐσταθῶς διαλαβεῖν, ὡς προσέταξεν ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς ἡμῶν Κωνστάντιος, κατὰ τὰς προφητικὰς καὶ εὐαγγελικὰς φωνὰς καὶ μηδὲν παρὰ τὰς θείας Γραφὰς εἰσενέγκαι τῇ ἐκκλησιαστικῇ πίστει. Ἐπειδὴ δέ τινες ἐν τῇ συνόδῳ τοὺς μὲν ἡμῶν ὕβρισαν τοὺς δὲ ἐπεστόμησαν, οὐ συγχωροῦντες λαλεῖν, τοὺς δὲ ἀπέκλεισαν ἄκοντας· καὶ τοὺς καθηρημένους δὲ ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν εἶχον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τοὺς παρὰ κανόνα καταστάντας ἦγον μεθ' ἑαυτῶν, ὡς πανταχόθεν θορύβου πλήρη γενέσθαι τὴν σύνοδον, καθὼς καὶ ὁ λαμπρότατος ἡγούμενος τῆς ἐπαρχίας Λαυρίκιος, καὶ ὁ λαμπρότατος κόμης Λεωνᾶς αὐτόψιᾳ παρέλεβον, α τούτου ἕνεκεν διαλαλοῦμεν ταῦτα, Ὡς οὐ φεύγομεν τὴν ἐκτεθεῖσαν αὐθεντικὴν πίστιν ἐν τοῖς ἐγκαινίοις τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, προσομίζοντες αὐτήν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα οἱ πατέρες ἡμῶν κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῆς ζητήσεως συνέδραμον. Ἐπεὶ δὲ πολλοὺς ἐθορύβησε τὸ ὁμοούσιον καὶ τὸ ὁμοιούσιον ἐν τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις καὶ μέχρι νῦν, ἀλλὰ καὶ ἀρτίως λέγεται καινοτομεῖσθαι ὑπό τινων τὸ ἀνόμοιον τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, τούτου χάριν τὸ μὲν ὁμοούσιον καὶ τὸ ὁμοιούσιον ἐκβάλλομεν, ὡς ἀλλότριον τῶν Γραφῶν, τὸ δὲ ἀνόμοιον ἀναθεματίζομεν· καὶ πάντας ὅσοι τοιοῦτοι τυγχάνουσιν ἀλλοτρίους ἡγούμεθα τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ δὲ ὅμοιον τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα σαφῶς ὁμολογοῦμεν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον τὸν λέγοντα περὶ τοῦ 390.
Υἱοῦ, *Ὃς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου.* Ὁμολογοῦμεν δὲ καὶ πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα παντοκρά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

τορα· ποιητὴν οὐρανῶν καὶ γῆς, ὁρατῶν καὶ ἀοράτων. Πιστεύομεν δὲ καὶ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, τὸν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα ἀπαθῶς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, Θεὸν Λόγον ἐκ Θεοῦ μονογενῆ, φῶς, ζωήν, ἀλήθειαν, σοφίαν· δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε ὁρατὰ εἴτε ἀόρατα. Τοῦτον πιστεύομεν, ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας, σάρκα εἰληφέναι ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου Μαρίας· καὶ ἐνανθρωπίσαντα, παθόντα ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ ἀναστάντα καὶ ἀναληφθέντα εἰς οὐρανούς, καθέζεσθαι ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός· καὶ πάλιν ἐρχόμενον ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Πιστεύομεν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὃ καὶ Παράκλητον ὠνόμασεν ὁ Σωτὴρ ὁ Κύριος ἡμῶν, ἐπαγγειλάμενος μετὰ τὸ ἀπελθεῖν αὐτὸν πέμψαι τοῦτο τοῖς μαθηταῖς, ὃ καὶ ἀπέστειλε· δι' οὗ καὶ ἁγιάζει τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πιστεύοντας καὶ βαπτιζομένους ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τοὺς δὲ παρὰ ταύτην τὴν πίστιν ἄλλο τι κηρύττοντας, ἀλλοτρίους εἶναι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας.» Αὕτη μὲν ἡ Ἀκακίου περὶ τῆς αὐτοῦ πίστεως ἔκθεσις· ἦσαν δὲ αὐτῇ καθυπογράψαντες αὐτὸς Ἀκάκιος καὶ οἱ τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες, τοσοῦτοι ὄντες τὸν ἀριθμόν, ὅσον μικρὸν ἔμπροσθεν ἐμνημονεύσαμεν. Ἀναγνωσθείσης δὲ αὐτῆς, Σωφρόνιος Πομπηϊουπόλεως τῆς ἐν Παφλαγονίᾳ τοιαῦτα αὐταῖς λέξεσιν ἀνεβόησεν· εἰ τὸ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἰδίαν ἐκτίθεσθαι βούλησιν πίστεως ὑπάρχει ἔκθεσις, ἐπιλείψει ἡμᾶς ἡ τῆς ἀληθείας ἀκρίβεια. Ταῦτα μὲν ὁ Σωφρόνιος ἔφησεν. Ἐγὼ δέ φημι, ὡς εἰ ἐξ ἀρχῆς τοιαῦτα περὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως, οἵ τε πρὸ αὐτῶν καὶ οἱ μετ' ἐκείνους διενοήθησαν, πέπαυτο ἂν πᾶσα φιλόνεικος ζήτησις καὶ οὐκ ἂν τῶν Ἐκκλησιῶν ἄλογος ἐκράτησε ταραχή. Ἀλλ'

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅπως μὲν ἔχει ταῦτα κρινάτωσαν οἱ κατανοεῖν δυνάμενοι. Τότε δὲ πολλὰ πρὸς ἀλλήλους περί τε τούτου καὶ
τῶν κατηγορουμένων εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες, διελύθη- 341
σαν. Τῇ δὲ τετάρτῃ αὖθις ἡμέρᾳ συνῆλθον ἅπαντες εἰς
ταὐτὸ καὶ αὖθις ἀνεκίνουν μετὰ ἐρεσχελίας τοὺς λόγους.
Ἐν οἷς Ἀκάκιος τοιάνδε κατὰ λέξιν εἰσηγήσατο γνώ-
μην· «Εἰ ἅπαξ ἡ ἐν Νικαίᾳ πίστις μετεποιήθη καὶ μετὰ
ταῦτα πολλάκις, οὐδὲν κωλύει καὶ νῦν ἑτέραν ὑπαγορευ-
θῆναι πίστιν.» Πρὸς ταῦτα Ἐλεύσιος ὁ Κυζίκου τοιάδε
εἶπεν· «Ἡ σύνοδος συνεκροτήθη ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐχ ἵνα
μαθῇ ἃ μὴ μεμαθήκειν οὐθ' ἵνα πίστιν δέξηται, ἣν μὴ κέ-
κτηται· ἀλλὰ τῇ τῶν πατέρων πίστει στοιχοῦσα ταύτης
μέχρις ζωῆς καὶ θανάτου οὐκ ἐξίσταται.» Τοιούτοις καὶ ὁ
Εὐσέβιος πρὸς τὴν Ἀκακίου γνώμην ἀπήντησε, πίστιν
πατέρων τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκτεθεῖσαν πίστιν καλῶν.
Ἀπαντήσει δ' ἄν τις καὶ πρὸς τοῦτον. Πῶς τοὺς ἐν Ἀν-
τιοχείᾳ συνελθόντας πατέρας ὀνομάζεις, Ἐλεύσιε, τοὺς
ἐκείνων πατέρας ἀρνούμενος; Οἱ γὰρ ἐν Νικαίᾳ συνελ-
θόντες καὶ τὸ ὁμοούσιον τῇ πίστει συμφωνήσαντες, κυ-
ριώτερον ἂν πατέρες λέγοιντο, τὸ καὶ προαναβεβηκέναι τῷ
τοῖς χρόνοις καὶ ὅτι οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενοι ὑπ'
ἐκείνων εἰς τὴν ἱερωσύνην προβέβληντο. Εἰ δὲ οἱ ἐν Ἀν-
τιοχείᾳ τοὺς ἰδίους πατέρας ἠθέτησαν λελήθασιν ἑαυ- ἑαυτοὺς
τοῖς οἱ μετὰταῦτα τοῖς πατραλοίαις ἑπόμενοι. Πῶς δὲ
καὶ ὧν ἐκεῖνοι τὴν πίστιν ὡς ἀδόκιμον ἠθέτησαν τὴν
χειροτονίαν ὡς δοκίμην ἐδέξαντο; Εἰ δὲ ἐκεῖνοι οὐκ εἶχον
τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ διὰ τῆς χειροτονίας ἐπέρχεται,
οὐδὲ οὗτοι τὴν ἱερωσύνην ἔλαβον. Πῶς γὰρ ἐλάμβανον
παρὰ τῶν οὐκ ἐχόντων τὸ διδόμενον; Ταῦτα μὲν οὖν ἀν-
τιθήσει τις πρὸς τὰ ὑπὸ Ἐλευσίου λεχθέντα. Τότε δὲ
αὖθις ἐπὶ ἑτέραν ἐχώρησαν ζήτησιν. Ἐπεὶ γὰρ καὶ οἱ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

περὶ Ἀκάκιον ἐν τῇ ἀναγνωσθείσῃ πίστει ὅμοιον ἔφασαν τὸν Υἱὸν τῷ Πατρί, διεπυνθάνοντο ἀλλήλων, κατὰ τί ὅμοιός ἐστιν ὁ Υἱὸς τῷ Πατρί. Καὶ οἱ μὲν περὶ Ἀκάκιον ἔλεγον κατὰ τὴν βούλησιν μόνον, οὐ μὴν κατὰ τὴν οὐσίαν ὅμοιον τῷ Πατρὶ εἶναι τὸν Υἱόν. Οἱ δὲ ἄλλοι σύμπαντες καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν ἀπεφήναντο. Περὶ τούτου δὲ τοῦ ζητήματος φιλονεκοῦντες ἐνδιημέρευον, καὶ τὸν Ἀκάκιον ἐξήλεγχον, ὡς εἴη ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, οὓς συγγράψας ἐξέδωκεν, ὅμοιον κατὰ πάντα εἰπὼν τὸν Υἱὸν τῷ Πατρί.

Καὶ πῶς νῦν, ἔφασαν, ἀρνῇ τὴν κατ' οὐσίαν τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ὁμοιότητα; Ὁ δέ, Ἀπὸ συγγραμμάτων, ἔφη, οὔτε νέος τις οὔτε ἀρχαῖος ἐκρίθη. Παλλὰ δὲ πρὸς ἀλλήλους περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀκριβολογουμένων, καὶ μηδαμῶς συμφωνούντων, ὁ Λεωνᾶς ἀναστὰς διέλυσε τὸν σύλλογον. Καὶ τοῦτο τέλος ἔσχεν ἡ ἐν Σελευκείᾳ γενομένη σύνοδος. Τῇ γὰρ ἑξῆς παρακαλούμενος οὐκέτι
344 εἰσταὐτὸν συνελθεῖν | αὐτοῖς ἠθέλησε, φήσας ἀπεστάλθαι παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸ παρεῖναι τῇ συνόδῳ ὁμοφωνούσῃ. Ἐπειδὴ δέ τινες διέστησαν οὐ δύναμαι, ἔφη, παραγενέσθαι. Ἀπέλθετε οὖν καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ φλυαρεῖτε. Τούτου γενομένου οἱ περὶ Ἀκάκιον ἔρμαιον ἡγησάμενοι, οὐδὲ αὐτοὶ ἀπαντῆσαι ἠθέλησαν. Οἱ δὲ τοῦ ἄλλου μέρους διακριθέντες καὶ συνελθόντες κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐκάλουν τοὺς περὶ Ἀκάκιον, ἐπὶ τὸ κρῖναι τὰ κατὰ Κύριλλον τὸν ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων. Ἰστέον γὰρ ὅτι Κύριλλος ἤδη πρότερον κατηγόρητο· καὶ διατί μέν, οὐκ ἔχω φράσαι· καθηρέθη δέ, ὅτι πολλάκις ἐπὶ τὸ κριθῆναι καλούμενος ἐφεξῆς δύο ἐναυτῶν διέφυγε, τὰς κατηγορίας εὐλαβούμενος. Καθαιρεζθεὶς δ' οὖν ὅμως ἐκκλήτου βιβλίον τοῖς καθελοῦσι διαπεμψάμενος μεῖζον ἐπεκαλέσατο δικαστήριον· οὗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῇ ἐκκλήτῳ καὶ ὁ βασιλεὺς Κωνστάντιος ἐγεγόνει σύμψηφος. Τοῦτο μὲν οὖν μόνος καὶ πρῶτος παρὰ τὸ σύνηθες τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι Κύριλλος ἐποίησεν, ἐκκλήτοις ὡς ἐν δημοσίῳ δικαστηρίῳ χρησάμενος. Τότε δὲ ἐν τῇ Σελευκείᾳ παρῆν κριθησόμενος· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἐπίσκοποι τοὺς περὶ Ἀκάκιον ἐκάλουν, ὡς μικρῷ ἔμπροσθεν ἐμνημονεύσαμεν, ὅπως ἂν περὶ τῶν κατηγορουμένων διαγνόντες κοινὴν ἐξενέγκωσι ψῆφον. Ἐκάλουν γὰρ δὴ καί τινας ἄλλους τῶν κατηγορουμένων, οἳ τοῖς περὶ Ἀκάκιον προσπεφεύγασιν. Ἐπεὶ οὖν πολλάκις καλούμενοι οὐκ ἀπήντησαν, καθεῖλον αὐτόν τε Ἀκάκιον, Γεώργιον Ἀλεξανδρείας, Οὐρσάκιον Τύρου, Θεόδουλον Χαιρετάπων τῆς Φρυγίας, Θεοδόσιον Φιλαδελφίας τῆς ἐν Λυδίᾳ, Εὐάγριον Μιτυλήνης τῆς νήσου, Λεόντιον Τριπόλεως τῆς Λυδίας, καὶ Εὐδόξιον τὸν πρότερον μὲν Γερμανικείας, 34 Γ.
μετὰ ταῦτα δὲ Ἀντιοχείας τῆς ἐν Συρίᾳ τὴν ἐπισκοπὴν ὑποδυντα. Καθεῖλον δὲ καὶ Πατρόφιλον, ὅτι αὐτὸς ὑπὸ Δωροθέου πρεσβυτέρου κατηγορούμενος, κληθεὶς οὐχ ὑπήκουσε. Τούτους μὲν οὖν καθεῖλον· ἀκοινωνήτους δὲ πεποιήκασιν Ἀστέριον, Εὐσέβιον, Ἄβγαρον, Βασιλικόν, Φοῖβον, Ψιθήλιον, Εὐτύχιον, Μάγνον καὶ Εὐσταθιον, ὁρίσαντες οὕτω μένειν αὐτούς, ἕως ἂν ἀπολογισάμενοι τὰς κατηγορίας ἀποδύσωνται. Ταῦτα πράξαντες διὰ γραμμάτων τε τὰ περὶ τῶν καθαιρεθέντων ταῖς ἐκείνων παροικίαις γνωρισαντες, καθιστῶσιν εἰς τὸν τόπον Εὐδοξίου τῆς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον Ἀνιανὸν τοὔνομα, ὃν συλλαβόντες οἱ περὶ Ἀκάκιον Λεωνᾷ καὶ Λαυρικίῳ παρέδοσαν· οἱ δὲ αὐτὸν ἐξόριστον πεποιήκασι. Τούτου γενομένου, οἱ ἐπίσκοποι οἱ προβεβλημένοι τὸν Ἀνιανόν, διὰ μαρτυρίας ἐχρῶντο κατὰ τῶν περὶ Ἀκάκιον πρὸς τὸν Λεωνᾶν καὶ Λαυρίκιον, δι' ὧν ἀδικεῖσθαι τῆς συνόδου τὴν κρίσιν ἐμήνυον. Ὡς δὲ οὐδὲν

1) ms. διαμαρτυρίαις

πλέον ἠνύετο, ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὥρμησαν, ἐπὶ τὸ διδάξαι τὸν βασιλέα τὰ κριθέντα αὐτοῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΑ'.

Ὡς τοῦ βασιλέως ἐπανελθόντος ἐκ τῶν ἑσπερίων μερῶν, οἱ περὶ Ἀκάκιον ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει συναχθέντες τὴν ἐν Ἀριμήνῳ πίστιν ἐκύρωσαν, προσθέντες αὐτῇ τινα.

Καὶ γὰρ παρῆν ἀπὸ τῶν ἑσπερίων μερῶν ἀναστρέψας ὁ βασιλεύς· καὶ τότε τὸν ἔπαρχον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέστησεν, Ὀνωράτον ὄνομα, τὴν ἀνθυπάτων παῦσας ἀρχήν. Φθάσαντες δὲ οἱ περὶ Ἀκάκιον προδιαβάλλουσιν αὐτοὺς βασιλεῖ, διδάξαντες μὴ δέχεσθαι τὴν ὑπ' αὐτῶν
348 ἐκτεθεῖσαν πίστιν. Δι' ὅπερ ἀγανακτήσας ὁ βασιλεὺς ἐπενόησε διασπεῖραι αὐτούς, νόμῳ κελεύσας τοὺς ὑποκειμένους αὐτῶν δημοσίοις λειτουργήμασι τῇ ἰδίᾳ τύχῃ ἀποδίδοσθαι. Καὶ γὰρ ἦσαν τινὲς ἐξ αὐτῶν λειτουργίαις ὑποκείμενοι, οἱ μὲν βουλευτηρίων, οἱ δὲ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τάξεων. Τούτων δὴ οὕτως ταραττομένων, οἱ περὶ Ἀκάκιον ἐπιμείναντες τῇ Κωνσταντίνου πόλει συνέδριον ἕτερον πεποιήκασι, τοὺς ἀπὸ Βιθυνίας ἐπισκόπους μεταπεμψάμενοι. Γενόμενοι οὖν οἱ πάντες τὸν ἀριθμὸν πεντήκοντα, οἷς κατηριθμητο Μάρις ὁ Χαλκηδόνος, βεβαιοῦσι τὴν ἐν Ἀριμήνῳ μετὰ τῆς ὑπατείας ἀναγνωσθεῖσαν πίστιν. Ἦν περιττὸν ἦν ἂν ἐνταῦθα προκεῖσθαι, εἰ μηδὲν αὐτῇ προστεθείκασιν· ἐπειδὴ δέ τινα αὐτῇ προστεθείκασι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ήματα, ἀναγκαῖον καὶ αὖθις αὐτὴν ἐνταῦθα παραγράψαι. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς ῥήμασι τούτοις.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα μόνον Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα, οὗ τὰ πάντα· καὶ εἰς τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων καὶ πρὸ πάσης ἀρχῆς γεννηθέντα ἐκ τοῦ Θεοῦ· δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα· γεννηθέντα δὲ μονογενῆ, μόνον ἐκ μόνου τοῦ Πατρός, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, ὅμοιον τῷ γεννήσαντι αὐτὸν Πατρὶ κατὰ τὰς Γραφάς· οὗ τὴν γέννησιν οὐδεὶς γινώσκει, εἰ μὴ μόνος ὁ γεννήσας αὐτὸν Πατήρ. Τοῦτον οἴδαμεν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Υἱόν, πεμποντος τοῦ Πατρὸς παραγενέσθαι ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὡς γέγραπται, ἐπὶ καταλύσει τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. Καὶ γεννηθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας Παρθένου τὸ κατὰ σάρκα, ὡς γέγραπται, καὶ ἀναστραφέντα μετὰ τῶν μαθητῶν· καὶ πάσης τῆς οἰκονομίας πληρωθείσης κατὰ τὴν πατρικὴν βούλησιν, σταυρωθέντα καὶ ἀποθανόντα καὶ ταφέντα καὶ εἰς τὰ καταχθόνια κατελη-
λυθότα· ὃν τινα καὶ αὐτὸς ὁ ᾅδης ἔπτηξεν. Ὅστις καὶ ἀνέστη ἀπὸ τῶν νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ διέτριψε μετὰ τῶν μαθητῶν· καὶ πληρωθεισῶν τῶν τεσσαράκοντα ἡμε-
ρῶν, ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ καθέζεται ἐν δεξιᾷ 349
τοῦ Πατρός, ἐλευσόμενος ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἀνα-
στάσεως ἐν τῇ πατρικῇ δόξῃ, ἵνα ἀποδῶσῃ ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπερ αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστός, ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐπηγγείλατο πέμπειν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων παράκλητον, καθάπερ γέγραπται· τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὅπερ αὐτοῖς ἔπεμψεν, ὅτε ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανούς. Τὸ δὲ ὄνομα τῆς οὐσίας, ἁπλούστερον ὑπὸ τῶν πατέρων ἐτέθη, γνωσόμενον δὲ τοῖς λαοῖς σκάνδαλον ἔφερε, διότι μηδὲ αἱ Γραφαὶ τοῦτο περιέχουσιν, ἤρεσε περιαιρεθῆναι καὶ παν-

1) Le. ἐπεὶδη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τέλῶς μηδεμίαν μνήμην τοῦ λοιποῦ γενέσθαι, ἐπειδήπ
καὶ αἱ θεῖαι γραφαὶ οὐδαμοῦ ἐμνημόνευσαν περὶ οὐσί
Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. Καὶ γὰρ οὐκ ὀφείλει ὑπόστασις πα
Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος ὀνομάζεσθα
Ὅμοιον δὲ λέγομεν τὸν Υἱὸν τῷ Πατρί, ὡς λέγουσι
αἱ θεῖαι γραφαὶ καὶ διδάσκουσι. Πᾶσαι δὲ αἱρέσεις
αἵ τε ἤδη πρότερον κατεκρίθησαν, καὶ αἵτινες ἐὰν κα
νότεραι γένωνται, ἐναντίαι τυγχάνουσαι τῆς ἐκτεθείσης
ταύτης γραφῆς, ἀνάθεμα ἔστωσαν. Ταῦτα μὲν ἐν Κωνστα
τίνου πόλει τότε ἀνεγνώσθησαν. Ἡμεῖς δὲ τὸν λαβύρ
θον τῶν ἐκθέσεων ὀψέ ποτε διανύσαντες, τὴν ἀπαρίθμησ
η αὐτῶν συναγάγομεν. Μετὰ γὰρ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστ
ὕστερον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοῖς ἐγκαινίοις δισσὰς ἐκθέσεις ὑπ
γόρευσαν. Τρίτη δέ ἐστιν, ἡ ἐπιδοθεῖσα παρὰ τῶν πε
Νάρκισσον ἐν ταῖς Γαλλίαις τῷ βασιλεῖ Κώνσταντι τ
τάρτη δέ, ἡ δι' Εὐδοξίου τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ πεμφθεῖσα· ἐν
Σιρμίῳ τρεῖς ὑπηγορεύθησαν, ὧν ἡ μία ἐν Ἀριμήνῳ με
τῆς ὑπατείας ἀνεγνώσθη. Ὀγδόη δέ ἐστιν ἡ ἐν Σελευκεί
ει ἣν οἱ περὶ Ἀκάκιον ἀνεγνώκησαν. Τελευταία δέ, ἐν Κω
σταντίνου πόλει μετὰ τῆς προσθήκης ἐκδέδοται. Πρόσκ
ται γὰρ αὐτῇ, μήτε οὐσίαν, μήτε ὑπόστασιν ἐπὶ Θεοῦ λ
γειν. Ταύτῃ καὶ Οὐλφίλας ὁ τῶν Γότθων ἐπίσκοπος τ
πρῶτον συνέθετο. Τὸν γὰρ ἔμπροσθεν χρόνον τὴν ἐν Ν
καίᾳ πίστιν ἠσπάζετο, ἑπόμενος Θεοφίλῳ, ὃς τῶν Γότθ
ἐπίσκοπος ὢν τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ παρὼν καθυπέγρα
τοσαῦτα μὲν περὶ τούτων εἰρήσθω.

1) αὐτοῦ 2) ἰδ κατακριθέντα 3) ἄλλων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΒ'.

Ως καθαιρεθέντος Μακεδονίου, Εὐδόξιος τὴν ἐπισκοπὴν Κωνσταντινουπόλεως κατέσχεν.

Οἱ δὲ περὶ Ἀκάκιον καὶ Εὐδόξιον, ἐν τῇ Κωνσταντίνου
ύλει περὶ τὸ ἀντικαθαιρεῖν καὶ αὐτοί τινας τοῦ ἑτέρου
έρους, ἀγῶνα ἐτίθεντο.

Ἰστέον δέ, ὅτι οὐδέτεροι διὰ θρησκείαν, ἀλλὰ δι' ἑτέρας
προφάσεις, τὰς καθαιρέσεις πεποίηνται. Διακρινόμενοι γὰρ
περὶ πίστεως, ἐν τῷ καθαιρεῖν ἀλλήλους τὴν ἀλλήλων
στιν οὐ διεμέμφοντο. Συγχρώμενοι δὲ οἱ περὶ Ἀκάκιον
ῇ τοῦ βασιλέως ὀργῇ, ἣν κατά τε τῶν ἄλλων καὶ μάλι-
τα κατὰ Μακεδονίου φυλάττων ἐκτελέσαι ἐσπούδαζεν,
αθαιροῦσι πρῶτον μὲν Μακεδόνιον, καὶ ὡς αἴτιον πολλῶν 357.
νων γενόμενον καὶ ὅτι διάκονον ἐπὶ πορνείᾳ ἁλόντα ἐδέ-
το εἰς κοινωνίαν· Ἐλεύσιον δὲ τὸν Κυζίκου, διότι Ἡρά-
ειόν τινα ἱερέα τοῦ ἐν Τύρῳ Ἡρακλέους, ἐπὶ γοητείᾳ λη-
έντα, βαπτίσας εἰς διάκονον προεβάλλετο. Βασίλειον δέ,
ν καὶ Βασιλᾶν, καὶ γὰρ οὕτως ὠνομάζετο, τὸν ἐν Ἀγκύρᾳ
τὸν τόπον Μαρκέλλου προχειρισθέντα, ὡς ἀδίκως τινὰ
σανίσαντα καὶ σιδηροδέσμοις φυλακαῖς κατακλείσαντα
ὅτι συκοφαντίας τισὶν ἔρραψεν· ἔτι μὴν καὶ ὅτι δι' ἐπι-
ολῶν τὰς ἐν Ἀφρικῇ ἐκκλησίας ἐτάραξεν· Δρακόντιον
ὅτι ἀπὸ Γαλατίας μετέβη εἰς Πέργαμον. Καθεῖλον δὲ
Νεωνᾶν τὸν Σελευκείας, ἐν ᾗ ἐγεγόνει ἡ σύνοδος, ἔτι
ν καὶ Σωφρόνιον τὸν Προμπηΐου πόλεως τῆς ἐν Πα-
αγονίᾳ, καὶ Ἐλπίδιον Σατάλων τῆς Μακεδονίας, καὶ
ν Ἱεροσολύμων Κύριλλον καὶ ἄλλους δι' ἄλλας αἰτίας
έβαλλον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΓ'.

Περὶ Εὐσταθίου τοῦ Σεβαστείας ἐπισκόπου.

Εὐστάθιος δὲ ὁ τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Σεβαστείας, οὔτε εἰ
ἀπολογίαν ἐδέχθη, διότι ὑπὸ Εὐλαλίου τοῦ ἰδίου πατρὸ
καὶ ἐπισκόπου Καισαρείας[1] τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ ἤδη πρό
τερον καθῄρητο, ἐπειδὴ ἀνάρμοστον τῇ ἱερωσύνῃ στολὴ
ἠμφίεστο. Ἰστέον δέ, ὅτι εἰς τόπον Εὐσταθίου Μελέτιο
κατέστη ἐπίσκοπος, περὶ οὗ μικρὸν ὕστερον ἐροῦμεν. Εὐ
στάθιος μέν τοι καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ δι' αὐτὸν γενομέν
ἐν Γάγγραις τῆς Παφλαγονίας συνόδῳ κατεκρίθη, διότι
μετὰ τὸ καθαιρεθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κατὰ Καισάρειαν
συνόδῳ πολλὰ παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς τύπους ἔπρατ-
353 τεν. Γαμεῖν γὰρ ἐκώλυε καὶ βρωμάτων ἀπέχεσθαι ἐδί
μάτιζεν. Καὶ διὰ τούτων πολλοὺς μὲν τοὺς γνη
μηκότας τοῦ συνοικεσίου ἐχώριζε καὶ τὰς ἐκκλησία
ἐκτρεπομένους ἐπ' οἰκίας τὴν κοινωνίαν ποιεῖσθαι ἀνέ
πειθε· δούλους τε προσχήματι θεοσεβείας τῶν δεσπό
τῶν ἀπέσπα· αὐτός τε φιλοσόφου σχῆμα φορῶν κα
τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ ξένῃ στολῇ χρῆσθαι ἐποίε
καὶ τὰς γυναῖκας κείρεσθαι παρεσκεύαζεν, καὶ τὰς μ
ὡρισμένας νηστείας ἐκτρέπεσθαι, τὰς κυριακὰς δὲ νη
οἴκοις στεύειν ἐδίδασκεν, ἐν οἷ.οις τε γεγαμηκότων εὐχὰς ἐκ
λυε γενέσθαι· καὶ πρεσβυτέρου γυναῖκα ἔχοντος, ἣν νόμ
λαϊκὸς ὢν ἠγάγετο, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν κοινωνίαν. Ἀ
μῦσος ἐκκλίνειν ἐκέλευε. Καὶ ἄλλα πλεῖστα παραπλή
σια τούτοις ποιοῦντος αὐτοῦ καὶ διδάσκοντος, σύνοδος, ἣ
ἔφην, ἐν Γάγγραις τῆς Παφλαγονίας συναχθεῖσα, αὐτ
τε καθεῖλε καὶ τὰ δόγματα αὐτοῦ ἀνεθεμάτισε. Ταῦτ

1) Ἐσφαλμένως. Ὁ Εὐλάλιος ἦν ἐπ. Σεβαστείας (Θεοδωρητ. Η

μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο. Τότε δὲ ἐκβληθέντος Μακεδονίου Εὐδόξιος, ἐν δευτέρῳ τὸν Ἀντιοχείας θέμενος θρόνον, τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναδείκνυται, τῶν περὶ Ἀκάκιον ἐνθρονησάντων αὐτόν· οἱ ἐλάνθανον ἑαυτοὺς ι
ἐναντία νομοθετοῦντες τοῖς ὑπ' αὐτῶν κεκριμένοις. Οἱ γὰρ Δρακοντίου καθελόντες διότι ἐκ Γαλατίας μετέβη εἰς Πέργαμον οὐκ ἐλογίζοντο, Εὐδόξιον δεύτερον τότε ποιούμενον τὴν μετάβασιν ἐνθρονίζοντες, ὡς ὑπεναντία τοῖς οἰκείοις δόγμασιν ἔπραττον. Ταῦτα κατεργασάμενοι, τὴν μὲν ἀναγνωσθεῖσαν πίστιν εἰς τὴν Ἀρίμηνον μετὰ τῆς γενομένης προσθήκης, ὡς διορθώσαντες ἐξεπέστειλαν, ἐντειλάμενοι τοὺς μὴ ὑπογράφοντας αὐτῇ ἐξορίζεσθαι, κατὰ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως. / Γνώρισμα[1] δὲ καθιστῶσι 356.
τὰ ὑπ' αὐτῶν πεπραγμένα τοῖς τε ἄλλοις τοῖς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ὁμοδόξοις καὶ Πατροφίλῳ τῷ Σκυθοπόλεως. Οὗτος γὰρ ἐκ τῆς Σελευκείας ἐπὶ τὴν οἰκείαν εὐθὺς ὥρμησε πόλιν. Εὐδοξίου δὲ ἀναδειχθέντος τῆς μεγαλοπόλεως, τηνικαῦτα ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ὀνομαζομένη Σοφία, ἐνεκαινίσθη, ἐν ὑπατείᾳ Κωνσταντίου τὸ δέκατον, καὶ Ἰουλιανοῦ Καίσαρος τὸ τρίτον, τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Φεβρουαρίου μηνός. Εὐδόξιος δὲ καθεσθεὶς εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς, πρώτην ἐκείνην τὴν πολυθρύλλητον ἀφῆκε φωνήν, ῥάσας. Ὁ Πατὴρ ἀσεβής· ὁ Υἱὸς εὐσεβής. Θορύβου δὲ καὶ στάσεως ἐπὶ τούτῳ γενομένης, μηδέν, ἔφη, ταράττε- τούτῳ
σθε πρὸς τὸ λεχθὲν ὑπ' ἐμοῦ· ὁ γὰρ Πατὴρ ἀσεβής, ὅτι οὐδένα σέβει· ὁ δὲ Υἱὸς εὐσεβής, ὅτι σέβει τὸν Πατέρα. Τοιαῦτα δὲ τοῦ Εὐδοξίου εἰπόντος, ὁ μὲν θόρυβος κατεστάλη· γέλως δὲ ἀντὶ θορύβου κατεῖχε πολὺς τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ μένει τὸ λεχθὲν ἄχρι δεῦρο γελώμενον. Τοιαῦτα γὰρ δὴ οἱ αἱρεσιάρχαι σοφιζόμενοι καὶ περὶ

1) διορθ. Γνώριμα

τοιαύτας ἀσχολούμενοι λέξεις, τὴν Ἐκκλησίαν διέσπασαν. Τοῦτο μὲν οὖν τοιοῦτο τέλος καὶ ἡ ἐν Κωνσταντίνου πόλει γενομένη σύνοδος ἔσχεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΑ'.

Περὶ Μελετίου τοῦ Ἀντιοχείας ἐπισκόπου.

Ἤδη δὲ λοιπὸν καὶ τὰ περὶ Μελετίου λεκτέον. Οὗτος γάρ, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν εἶπον, τῆς Ἀρμενίων Σεβαστείας ἐπίσκοπος προεβλήθη, Εὐσταθίου καθαιρεθέντος. Ἐκ δὲ Σεβαστείας εἰς Βέροιαν τῆς Συρίας μετηνέχθη. Γενόμενος δὲ ἐν τῇ κατὰ Σελεύκειαν συνόδῳ καὶ τῇ πίστει 357
τῶν περὶ Ἀκάκιον ὑπογράψας ὡς εἶχεν ἐπὶ τὴν Βέροιαν ἀνεχώρησε. Γενομένης δὲ τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει συνόδου, οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ πυθόμενοι τὸν Εὐδόξιον κατα πεφρονηκέναι μὲν τῆς αὐτῶν Ἐκκλησίας, ἐπὶ δὲ τὸν πλοῦτον Κωνσταντινουπόλεως ἀποκεκλικέναι, μεταπεμψάνενοι τὸν Μελέτιον ἐκ τῆς Βεροίας εἰς τὴν Ἀντιοχείας Ἐκκλησίαν ἐνθρονίζουσιν. Ὁ δὲ πρῶτον μὲν περὶ δόγματος διαλέγεσθαι ὑπερετίθετο, μόνην δὲ τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῖς ἀκροαταῖς προσήκειν. Προβαίνων δὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ παρετίθετο πίστιν καὶ διδάσκει τὸ ὁμοούσιον. Ταῦτα πυθόμενος ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν ἐξόριστον γενέσθαι ἐκέλευσεν, Εὐζώϊον δὲ, τὸν ἤδη πρότερον ἅμα Ἀρείῳ καθαιρεθέντα, τῆς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον προχειρισθῆναι πεποίηκεν. Ὅσοι δὲ τὴν πρὸς Μελέτιον διάθεσιν ἔσωζον, καταλιπόντες τὸ Ἀρειανικὸν ἄθροισμα, κατ' ἰδίαν τὰς συναγωγὰς ἐποιήσαντο, τῶν τὸ ὁμοούσιον ἐξ ἀρχῆς φρονούν-

ὁ Val. διορθοῖ παρεῖχεν ὁ προσῆγεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ων μὴ θελησάντων αὐτοῖς κοινωνεῖν, διότι ἐκ τῆς Ἀρειανῆς ψήφου τὴν χειροτονίαν Μελέτιος εἶχε λαβών· καὶ ὅτι ἀκολουθήσαντες αὐτῷ, ὑπ' ἐκείνων βαπτισθέντες ἐτύγχανον. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησία εἰς ἕτερον ὁμόδοξον διετέθη μέρος. Ὁ μέντοι βασιλεύς, πυθόμενος κινεῖσθαι πάλιν κατὰ Ρωμαίων τὰ Περσῶν ἔθνη, ταχέως ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν ὥρμησεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕ'.

Περὶ Μακεδονίου αἱρέσεως.

Μακεδόνιος δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκβληθεὶς καὶ μὴ φέρων τὴν καταδίκην, ἡσυχάζειν οὐδαμῶς ἠνείχετο· ἀλλὰ ἀποκλίνει μὲν πρὸς τοὺς τοῦ ἑτέρου μέρους, οἳ ἐν τῇ Σελευκείᾳ καθεῖλον τοὺς περὶ Ἀκάκιον,

διεπρεσβεύετο δὲ πρός τε Σωφρόνιον καὶ Ἐλεύσιον κοινωνεῖσθαι μὲν τῆς πρότερον ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκτεθείσης πίστεως μετὰ ταῦτα δὲ ἐν Σελευκείᾳ βεβαιωθείσης, καὶ παρήνεσε. Συνέρρεον οὖν πρὸς αὐτὸν πολλοὶ τῶν γνωρίμων αὐτῷ, οἳ νῦν Μακεδονιανοὶ χρηματίζουσιν ἐξ αὐτοῦ· ὅσοι τε ἐν τῇ κατὰ Σελεύκειαν συνόδῳ τοῖς περὶ Ἀκάκιον ἐκρίθησαν, φανερῶς τὸ ὁμοιούσιον ἐδογμάτισαν τὸ πρότερον, ἤδη μὲν οὐκ ἐκτρανοῦντες αὐτό. Φήμη δέ τις παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐκράτει, ὡς οὐκ εἴη Μακεδονίου τοῦτο εὕρεμα, ἀλλὰ Μαραθωνίου δὲ μᾶλλον, ὃν μικρὸν ἔμπροσθεν τῆς Νικομηδείας πεποιήκεισαν ἐπίσκοπον· διὸ καὶ Μαραθωνιανοὺς καλεῖσθαι αὐτούς. Τούτοις δὴ προσφεύγει καὶ Εὐστάθιος, 360.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ τῆς Σεβαστείας ἐκβληθείς, διὰ πρόφασιν, ἣν μικρὸν πρότερον εἴρηκα. Ὡς δὲ ὁ Μακεδόνιος τὸ ἅγιον Πνεῦμα συναναλαβεῖν εἰς τὴν θεολογίαν τῆς τριάδος ἐξέκλινε, τοῦτο δὴ καὶ Εὐστάθιος Ἐγὼ, ἔφη, οὔτε θεὸν ὀνομάζειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αἱροῦμαι, οὔτε κτίσμα καλεῖν τολμήσαιμι.

Διὰ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν καὶ πνευματομάχους ἀποκαλοῦσιν αὐτοὺς οἱ τὸ ὁμοούσιον φρονοῦντες. Ὅπως μὲν οὖν οἱ περὶ Μακεδόνιον εἰς τὸν Ἑλλήσποντον πλεονάζουσι κατὰ χώραν ἐρῶ. Οἱ δὲ περὶ Ἀκάκιον σπουδὴν πεποιήνται αὖθις ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ συνελθεῖν, μεταγνόντες ὅτι ὅλως ὅμοιον εἰρήκασι τὸν υἱὸν τῷ Πατρί. Τῇ οὖν ἑξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἐστὶ Ταύρου καὶ Φλωρεντίου, γενομένων κατὰ τὴν Συρίας Ἀντιόχειαν, Εὐζωίου κρατοῦντος τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας καὶ τοῦ βασιλέως ἐν αὐτῇ διατρίβοντος, ὀλίγοι τινὲς ἀνεκίνουν αὖθις τὰ δεδογμένα αὐτοῖς, φάσκοντες δεῖν περιαιρεθῆναι τὴν τοῦ ὁμοίου λέξιν ἐκ τῆς ἐκδοθείσης πίστεως ἐν τῇ Ἀριμήνῳ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, σφᾶς ἐπικρύπτοντες, ἀλλὰ ἀναφανδὸν λέγοντες, ὅτι κατὰ πάντα ἀνόμοιος ὁ Υἱὸς τῷ Πατρί, οὐ μόνον κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ βούλησιν· ἐξ οὐκ ὄντων τε αὐτόν, ὡς Ἄρειος ἔλεγε, καὶ αὐτοὶ γενέσθαι ἀπεφήναντο. Συνελαμβάνοντο δὲ ταύτῃ τῇ δόξῃ οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ τότε τὰ Ἀετίου φρονοῦντες· διόπερ μετὰ τοῦ ἔχειν τὴν Ἀρειανὴν προσωνυμίαν ἔτι καὶ ἀνόμοιοι
361. καὶ ἐξουκόντιοι ἐκλήθησαν ὑπὸ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ φρονούντων μὲν τὸ ὁμοούσιον, διηρημένῶν δὲ τότε διὰ τὴν ἐπὶ Μελετίῳ γενομένην αἰτίαν, ὡς μοι καὶ πρότερον εἴρηται. Ἐρωτηθέντες δ' οὖν ὅμως παρ' ἐκείνων, διατί ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἑαυτῶν πίστεως, Θεὸν ἐκ Θεοῦ τὸν Υἱὸν εἰπόντες, ἀνόμοιόν τε καὶ ἐξ οὐκ ὄντων τολμῶσιν ὀνομάζειν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοιοῖς δὲ σοφίσμασιν ἐπεχείρουν τὴν ἀντίθεσιν ἀποδύεσθαι· ὅτι Οὕτως, φησίν, εἴρηται τὸ ἐκ Θεοῦ, ὡς εἴρηται παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ, *Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ*· ἓν οὖν τῶν πάντων καὶ ὁ Υἱός ἐστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ· καὶ διὰ τοῦτο πρόσκειται ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τὸ κατὰ τὰς Γραφάς. Τούτου δὲ τοῦ σοφίσματος ἀρχηγὸς ἦν Γεώργιος ὁ Λαοδικείας ἐπίσκοπος, ὅστις ἀνάγωγος ὢν τῶν τοιούτων λόγων, ἠγνόησεν ὅπως τὰ τοιαῦτα τοῦ Ἀποστόλου ἰδιώματα τοῖς ἀνωτέρω χρόνοις Ὠριγένης πλατύτερον ἐξετάσας ἠρμήνευσεν. Ἀλλ' ὅμως, εἰ καὶ τοιαῦτα ἐπεχείρουν σοφίζεσθαι, τοὺς ὀνειδισμοὺς καὶ τὴν κατάγνωσιν οὐ φέροντες ἀνέγνωσαν τὴν αὐτὴν πίστιν, ἣν καὶ ἐν Κωνσταντίνου πόλει. Καὶ οὕτως κατὰ πόλεις τὰς ἑαυτῶν ἀνεχώρησαν. Γεώργιος μὲν οὖν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁρμήσας τῶν τε Ἐκκλησιῶν ἐκράτει, Ἀθανασίου ἔτι ἀφανοῦς τυγχάνοντος, καὶ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μὴ φρονοῦντας τὰ αὐτοῦ συνήλαυνε. Χαλεπὸς δὲ ἦν καὶ τῷ δήμῳ τῆς πόλεως· τοῖς πλείοσι γὰρ ἦν ἀπεχθής. Ἐν δὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀντὶ Κυρίλλου προεχειρίσθη Ἀρρήνιος. Ἰστέον δέ, ὅτι καὶ μετ' ἐκεῖνον Ἡράκλειος κατέστη, καὶ αὖθις Ἱλάριος· ὕστερον δὲ χρόνῳ Κύριλλος ἐπέβη τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας ἐγκρατὴς ἐγένετο. Τότε δὲ καὶ ἑτέρα παρεφύη αἵρεσις, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε.

Γνῶσις ἀνωτέρω χρόνοις.

ἐκκλησιαστικὴ λογίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΣΤ'.

Περὶ τῶν Ἀπολιναριστῶν, καὶ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν.

Ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας δύο ἦσαν ἄνδρες ὁμώνυμοι, πατήρ τε καὶ παῖς. Ἑκατέρῳ γὰρ ἦν ὄνομα Ἀπολι- 364.

τοῖς ἐκδόσεσι

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νάριος. Ὢν ὁ μὲν πατὴρ τοῦ πρεσβυτερίου κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἠξιοῦτο· ὁ δὲ παῖς τὴν τοῦ ἀναγνώστου τάξιν εἶχεν. Ἀμφότεροι δὲ ἦσαν ἑλληνικῶν λόγων διδάσκαλοι· γραμματικῶν μὲν ὁ πατήρ, ῥητορικῶν δὲ ὁ υἱός. Ὁ μὲν οὖν πατήρ, Ἀλεξανδρεὺς ὢν τὸ γένος, πρότερον δὲ ἐν τῇ Βηρυτῷ διδάξας, εἶτα μεταστὰς εἰς Λαοδίκειαν, καὶ γήμας ἐκεῖ, ἴσχει τὸν υἱὸν Ἀπολινάριον. Ἄμφω δὲ ὅμως τότε συνήκμαζον Ἐπιφανίῳ τῷ σοφιστῇ καὶ γνήσιοι ὄντες φίλοι συνεκρότουν αὐτόν. Δείσας δὲ Θεόδοτος ὁ τῆς Λαοδικείας ἐπίσκοπος, μὴ τῇ συνεχεῖ τἀνδρὸς ὁμιλίᾳ πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν ἀποκλίνωσι, διεκώλυε φοιτᾶν παρ' αὐτῶν. Οἱ δὲ μικρὰ τοῦ ἐπισκόπου φροντίσαντες, τὴν τοῦ Ἐπιφανίου φιλίαν ἠσπάζοντο. Μετὰ ταῦτα Γεώργιος ὁ Θεοδότου διάδοχος, σπεύσας ἀποκαταστῆσαι αὐτούς, καὶ μηδενὶ τρόπῳ πεῖσαι δυνηθείς, ἄμφω τῆς κοινωνίας ἐζημίωσεν. Ὕβριν τε ἡγεῖται ὁ παῖς Ἀπολινάριος τὰ γενόμενα καὶ τῇ εὐρείᾳ τοῦ σοφιστικοῦ λόγου θαρρῶν, καινοτομεῖ καὶ αὐτὸς αἵρεσιν, ἣ νῦν ἐπιπολάζει, τοὔνομα τοῦ εὑρόντος ἔχουσα. Φασὶ δέ τινες διενεχθῆναι αὐτοὺς πρὸς Γεώργιον, οὐ τοσοῦτον διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν· ἀλλ' ὅτι ἐώρων αὐτὸν ἀλλόκοτα δογματίζοντα, καὶ νῦν μὲν ὅμοιον ὁμολογοῦντα τὸν υἱὸν τῷ πατρί, καθ' ὃ ἐν τῇ Σελευκείᾳ συνέθετο· νῦν δὲ εἰς τὴν Ἀρειανὴν ἀποκλίναντα δόξαν. Διόπερ εὐπροφάσιστον λαβόντες αἰτίαν ποιοῦνται τὴν ἀναχώρησιν· ὡς δὲ οὐδεὶς αὐτοῖς προσεῖχε, παρεισάγουσι σχῆμα θρησκείας. Καὶ πρότερον μὲν ἔλεγον ἀναληφθῆναι τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἐνανθρωπήσεως ψυχῆς ἄνευ. Εἶτα ὡς ἐκ μετανοίας ἐπιδιορθούμενοι, προσέθεσαν ψυχὴν μὲν ἀνειληφέναι· νοῦν δὲ οὐκ ἔχειν αὐτήν, ἀλλ' εἶναι τὸν θεὸν Λόγον ἀντὶ νοῦ εἰς τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον. Περὶ τούτου μόνου δὴ λέγουσι

ὑβρίζεσθαι

διαφέρεσθαι, οἱ νῦν ἐξ ἐκείνων τὴν προσωνυμίαν ἔχοντες· τὴν γὰρ Τριάδα ὁμοούσιον εἶναί φασι. Περὶ μὲν οὖν τῶν Ἀπολιναρίων καὶ αὖθις κατὰ χώραν μνημονεύσομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΖ'.

Περὶ τῆς Κωνσταντίου τοῦ βασιλέως τελευτῆς.

Τοῦ μέντοι βασιλέως Κωνσταντίου ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγοντος, ὁ Καῖσαρ Ἰουλιανὸς ἐν ταῖς Γαλλίαις πολλοῖς βαρβάροις συμπλέκει. Καὶ νικήσας, πᾶσι μὲν τοῖς στρα- 365
τευομένοις ἐπέραστος διὰ τοῦτο γεγονώς, ὑπ' αὐτῶν ἀναγορεύεται βασιλεύς. Τούτου διαγγελθέντος, ὁ Βασιλεὺς Κωνστάντιος εἰς ἀγῶνα κατέστη. Βαπτισθεὶς δὲ ὑπὸ Εὐζωΐου, ἐπὶ τὸν πρὸς αὐτὸν ἐχώρει πόλεμον. Γενόμενος δὲ μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Κιλικίας, ἐν Μόψου κρήναις ἐτελεύτα τὸν βίον, ὑπὸ φροντίδος ἀποπληξίᾳ ληφθείς, ἐν Ἐπατείᾳ Ταύρου καὶ Φλωρεντίου, τῇ τρίτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνός. Τοῦτο δὲ ἦν ἔτος πρῶτον τῆς διακοσιοστῆς ὀγδο- 361 ἔτι
κοστῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος. Ἔζησε δὲ Κωνστάντιος ἔτη τεσσαράκοντα πέντε, βασιλεύσας ἔτη τριάκοντα ὀκτώ. Συμβασιλεύσας μὲν τῷ πατρὶ ἔτη δεκατρία· μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ, ἔτη εἰκοσιπένε. Ὅσων περ καὶ ἡ βίβλος περιέχει χρόνον ἐτῶν.

1) - κεται.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

368 Περὶ Ἰουλιανοῦ καὶ γένους αὐτοῦ καὶ παιδεύσεως, καὶ ὅπως ἐπὶ τὴν βασιλείαν παρελθών, ἐπὶ τὸ Ἑλληνίζειν ἀπέκλινεν.

Ὁ μὲν βασιλεὺς Κωνστάντιος ἐν μεθορίοις τῆς Κιλικίας περὶ τρίτην τοῦ Νοεμβρίου μηνός, ὑπατευόντων Ταύρου καὶ Φλωρεντίου, ἐτελεύτα τὸν βίον. Ἰουλιανὸς δὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὑπάτων, περὶ τὴν ἑνδεκάτην τοῦ ἕξῆς μηνὸς Δεκεμβρίου, ἐκ τῶν ἑσπερίων μερῶν ἐλάσας εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν εἰσελήλυθε καὶ ἐν αὐτῇ αὐτοκράτωρ ἀποδείκνυται. Ἐπεὶ δὲ περὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐλλογίμου ἀνδρὸς, ὀλίγα διεξελθεῖν πρόκειται, μηδεὶς τῶν αὐτοῦ γνωρίμων ἐπιζητείτω κόμπον φράσεως, ὡς δέον τὸν περὶ τοιούτου λόγον μὴ ἀπολείπεσθαι, περὶ οὗ ὁ λόγος. Χριστιανικῆς δ' οὔσης τῆς ἱστορίας, διὰ σαφήνειαν ταπεινὸς καὶ χαμαίζηλος πρόεισιν ὁ λόγος· καὶ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ἐπηγγείλατο. Ὅμως δὲ λεκτέον περὶ αὐτοῦ καὶ γένους αὐτοῦ καὶ παιδεύσεως, καὶ ὅπως ἐπὶ τὴν βασιλείαν παρῆλθεν· καὶ τοῦτο ποιητέον ἡμῖν μικρὸν ἄνωθεν ἀρξαμένοις. Κωνσταντῖνος ὁ τὸ Βυζάντιον τῷ ἰδίῳ προσαγο-
369 ρεύσας ὀνόματι, δύο ἔσχεν ὁμοπατρίους ἀδελφούς, οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς γενομένους μητρός· Δαλμάτιος ὄνομα τῷ ἑνὶ, θατέρῳ δὲ Κωνστάντιος. Καὶ Δαλμάτιος μὲν υἱὸν ἔσχεν ὁμώνυμον αὐτῷ. Κωνσταντίῳ δὲ δύο ἐγεννήθησαν υἱοί,

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Γάλλος καὶ Ἰουλιανός. Ὡς οὖν μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ
χίστου τῆς Κωνσταντίνου πόλεως οἱ στρατιῶται τὸν
ον ἀνεῖλον Δαλμάτιον, τότε δὴ καὶ οὗτοι ἀπορφανισθέντες
ῦ οἰκείου πατρός, μικροῦ δεῖν τῷ Δαλματίῳ συνεκινδύ-
ωσαν, εἰ μὴ Γάλλον μὲν νόσος προσδοκίαν ἔχουσα θα-
του ἐρύσατο, Ἰουλιανὸν δὲ ἡ ἡλικία, ὀκταετὴς γὰρ ἦν
η, διέσωσεν. Ἐπεὶ δὲ ἡ κατ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ὁρμὴ
ιεχαυνετο, Γάλλος μὲν τοῖς ἐν Ἰωνίᾳ κατὰ τὴν Ἔφεσον
οιτα διδασκάλοις, ἔνθα αὐτοῖς καὶ κτῆσις ἦν ἐκ προ-
ονων πολλή. Ἰουλιανὸς δὲ αὐξηθεὶς τῶν ἐν Κωνσταν-
ου πόλει παιδευτηρίων ἡκροᾶτο εἰς τὴν βασιλικήν·
θα τότε τὰ παιδευτήρια ἦν, ἐν λιτῷ σχήματι προϊών καὶ
τὸ Μαρδονίου τοῦ εὐνούχου παιδαγωγούμενος. Τῶν μὲν
ὧν γραμματικῶν λόγων Νικοκλῆς ὁ Λάκων ἦν αὐτῷ παι-
υτής· ῥητορικὴν δὲ παρὰ Ἐκηβολίῳ κατώρθου τῷ σο-
στῇ, Χριστιανῷ τότε τυγχάνοντι. Τούτου δὲ ὁ βασιλεὺς
ωνστάντιος προενόησε, μήπως Ἕλληνος διδασκάλου ἀκρο-
μενος πρὸς δεισιδαιμονίαν ἐκκλίνοι. Χριστιανὸς γὰρ ἦν
ἀρχῆς Ἰουλιανός. Ἀκμαζόντος δὲ αὐτοῦ περὶ τοὺς λό-
ους φήμη τις εἰς τὸν δῆμον διέτρεχεν, ὡς εἴη ἱκανὸς τὰ
ωμαίων πράγματα διοικεῖν. Καὶ τοῦτο λοιπὸν φανερῶς
υλλούμενον ταραχὴν ἐποίει τῷ βασιλεῖ. Διὸ μεθίστησιν
τὸν ἐκ τῆς μεγαλοπόλεως εἰς τὴν Νικομήδειαν, κελεύ-
ς μὴ φοιτᾶν παρὰ Λιβανίῳ τῷ Σύρῳ σοφιστῇ. Τότε γὰρ
Λιβάνιος ὑπὸ τῶν παιδαγωγῶν τῆς Κωνσταντίνου πο-
ως ἐκβληθείς, ἐν τῇ Νικομηδείᾳ τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο.
τος μὲν οὖν τὴν ὀργὴν κατὰ τῶν παιδαγωγῶν εἰς τὸν
αὐτῶν γραφέντα λόγον ἐκένωσεν· Ἰουλιανὸς δ' ἐκω-
ετο φοιτᾶν παρ' αὐτῷ, διότι Λιβάνιος Ἕλλην τὴν θρη-
είαν ἐτύγχανεν ὤν· ὅμως δὲ ἐραστὴς ὢν τῶν λόγων 373
τοῦ λεληθότως συνάγων αὐτοὺς ἠσκεῖτο. Προκόπτον-

γε. αὐτῶν 20 γε. ἐκεχαύνωτο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τος δ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ρητορικήν, ἐφίσταται τῇ Νικομη
δείᾳ Μάξιμος ὁ φιλόσοφος, οὐχ ὁ Βυζάντιος ὁ Εὐκλειδ
πατήρ, ἀλλ' ὁ Ἐφέσιος, ὃν ὕστερον ὡς μαγγανείας παιοῦν
ὁ βασιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς ἀναιρεθῆναι ἐκέλευσε. Τοῦ
μὲν οὖν ὕστερον γέγονε. Τότε δέ οὐ δι' ἑτερόν τι παρ
εἰς τὴν Νικομήδειαν, ἀλλὰ Ἰουλιανοῦ φήμη ἦγεν αὐτό
Παρὰ τούτῳ δὴ φιλοσόφων λόγων γευσάμενος, εὐθὺς ἐμ
μετῆτο καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ παιδευτοῦ, τοῦ καὶ ἐπιθ
μίαν τῆς βασιλείας ἐμβαλλ[1]όντος αὐτῷ. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ
τὰς ἀκοὰς τοῦ κρατοῦντος ἐλανθανεν, ἐν μέσῳ ἐλπιδ
καὶ φόβου ὢν τὴν ὑπόνοιαν ἐκφυγεῖν βουλόμενος, ὁ πρώ
γνήσιος Χριστιανὸς τότε πλαστὸς ἐγένετο· ἐν χρῷ τ
κειράμενος τὸν τῶν μοναχῶν ὑπεκρίνετο βίον. Καὶ λελ
θότως μὲν ἠσκεῖτο τὰ φιλόσοφα· ἐν δὲ τῷ φανερῷ, τὰ ἱε
τῶν Χριστιανῶν ἀνεγίνωσκε γράμματα, καὶ δὴ τῆς
Νικομηδείᾳ ἐκκλησίας ἀναγνώστης καθίσταται. [illegible] αι
τοῦ τοιούτου προσχήματος τὴν τοῦ βασιλέως ἐλανθαν
ὁρμήν. Καὶ διὰ μὲν τὸν φόβον ταῦτα ἔπραττε, τῆς δὲ ἐλπ
δος οὐκ ἀφιστάμενος πολλοῖς τῶν γνωρίμων εὐδαιμονισ
ἔλεγε τοὺς καιρούς, ἣν αὐτὸς τῶν ὅλων κρατήσειεν. Ἐ
τούτοις δὲ καθεστώτων τῶν κατ' αὐτόν, Γάλλος ὁ ἀδε
φὸς αὐτοῦ Καῖσαρ ἀναδειχθείς, ἦκεν ὀψόμενος αὐτὸν
τὴν Νικομήδειαν, ὅτι ἐπὶ τὴν ἑῴαν ἐπορεύετο. Ἐπεὶ
Γάλλος μικρὸν ὕστερον ἀνῃρέθη, παραχρῆμα καὶ Ἰο
λιανὸς ὕποπτος κατέστη τῷ βασιλεῖ· διὸ καὶ φρουρεῖσθ
αὐτὸν ἐκέλευσεν. Ἰσχύσας δὲ διαδρᾶσαι τοὺς φρουρο
τας αὐτόν, τόπον ἐκ τόπου ἀμείβων διεσώζετο. Ὀψέ
ποτε ἡ τοῦ βασιλέως γαμετὴ Εὐσεβία κρυπτόμενον ἀνε
ροῦσα, πείθει τὸν βασιλέα μηδὲν μὲν αὐτὸν δρᾶσαι κ
κόν, συγχωρῆσαι δὲ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἐλθόντι φιλοσοφεῖ
Ἐντεῦθεν αὐτόν, ὡς συντόμως εἰπεῖν, ὁ βασιλεὺς μεταπε

1) Ἰσ. ἐμβαλόντος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ζάμενος κατέστησε Καίσαρα καὶ δοὺς αὐτῷ γυναῖκα
τὴν ἀδελφὴν Ἑλένην ἐπὶ τὰς Γαλλίας κατὰ τῶν βαρβα- 371.
ρων ἀπέστειλεν. Οἱ γὰρ δὴ Βάρβαροι, οὓς ὁ βασιλεὺς Κων-
στάντιος εἰς συμμαχίαν κατὰ Μαγνεντίου μικρὸν ἔμπρο-
σθεν ἐμισθώσατο, εἰς οὐδὲν χρήσιμον κατὰ τοῦ τυράννου
γενόμενοι τὰς Ρωμαίων ἔφθειρον πόλεις· καὶ ἐπειδὴ νέος
ἦν τὴν ἡλικίαν, ἐκέλευσε μηδὲν αὐτὸν πράττειν δίχα
γνώμης ἡγουμένων τοῦ στρατοῦ. Ὡς δὲ ἐκεῖνοι τῆς ἐξου-
σίας ταύτης λαβόμενοι ῥᾳθυμότερον τῶν πραγμάτων
προὔντιζον, καὶ διὰ τοῦτο τὰ βαρβάρων ἐπικρατέστερα
ἦν, ὁ Ἰουλιανὸς τοὺς μὲν στρατηγοὺς εἴα τρυφᾶν καὶ
τοῖς σχολάζειν, τοὺς δὲ στρατιώτας προθυμοτέρους
ἐποίησε, μισθὸν ὡρισμένον τῷ ἀνελόντι βάρβαρον ὑποσχό-
μενος. Τοῦτο παρέσχεν ἀρχὴν τοῦ καὶ τὰ βαρβάρων ἐλατ-
τοῦσθαι καὶ αὐτὸν ἐράσμιον παρὰ τοῖς στρατιώταις γε-
νέσθαι. Λόγος δέ τις, ὅτι εἰς ἓν τῶν πολιχνίων εἰσελθόν-
τος αὐτοῦ στέφανος ἀφ' ὧν τὰς πόλεις κοσμοῦσιν, ἐν μέσῳ
τῶν κιόνων ἐκ καλωδίων ἠρτημένος τῇ κεφαλῇ κατενε-
χθεὶς ἥρμοσεν· ἐπί τε τούτῳ πάντας τοὺς παρόντας ἀνα-
βοῆσαι· προδηλοῦσθαι γὰρ αὐτῷ διὰ τοῦ γενομένου ση-
μείου τὴν βασιλείαν. Φασὶ δέ τινες, ὡς Κωνστάντιος αὐ-
τὸν διὰ τοῦτο ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἀπέστειλεν, ἵνα ἐκεῖ
διαφθαρῇ συμπλεκόμενος αὐτοῖς. Οὐκ οἶδα δέ, εἰ οἱ τὸ
τοιοῦτο λέγοντες ἀληθεύουσιν. Ὁ γὰρ τὴν ἀδελφὴν τὴν
ἐκείνου αὐτῷ συνοικήσας,[3] ἐπιβουλεύων, οὐδὲν ἄλλο ἢ καθ'
ἑαυτοῦ τὴν ἐπιβουλὴν ἔτρεπε. Τοῦτο μὲν οὖν ὡς ἑκά-
στῳ δοκεῖ κρινέτω. Ἰουλιανοῦ δὲ μεμψαμένου παρὰ βα-
σιλέα τὴν ῥᾳθυμίαν τῶν στρατηγούντων, ἕτερος ἐπέμφθη
στρατηγός, ἡρμοσμένος τῇ προθυμίᾳ Ἰουλιανοῦ, ὃν ἔχων
πουργὸν θαρρῶν τοῖς βαρβάροις συνέβαλλεν. Οἱ δὲ δια-
πρεσβεύοντο πρὸς αὐτὸν δεικνύντες ὡς τὰ βασιλέως γράμ-

1) ἡγε τῶν 2) ἐστιν 3) συνοικήσας 14

Δημόσιο Κεντρικό Βιβλιοθηκή Βόλου

ματα εἰς τὴν Ρωμαίων χώραν παρεῖναι κελεύει αὐτοὺς καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἐπεδείκνυον. Ὁ δὲ τὸν μὲν πρεσβευτὴν δεσμώτην ἐποίησε· συμβάλλει δὲ τῷ πλήθει καὶ κατὰ κράτος νικᾷ καὶ τὸν βασιλέα τῶν βαρβάρων αἰχμάλωτον λαβὼν Κωνσταντίῳ ἔπεμψε. Ταῦτα εὐτυχήσας ἀναγορεύεται ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν βασιλεύς. Ὡς δὲ στέφανος βασιλικὸς οὐ παρῆν, εἷς τῶν δορυφόρων ὃν εἶχε περιτραχήλιον ἑαυτοῦ στρεπτὸν/ λαβὼν τῇ κεφαλῇ Ἰουλιανοῦ περι- 356.
τέθεικε. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον Ἰουλιανὸς ἐβασίλευσε. Τὰ δὲ ἐντεῦθεν, εἰ φιλοσόφου, δοκιμαζέτωσαν οἱ ἀκούοντες. Μὴ διαπρεσβευσάμενος γὰρ πρὸς Κωνστάντιον μηδὲ θεραπεύσας ὡς εὐεργέτην πάντα ἔπραττεν ἃ ἐδόκει αὐτῷ. Καὶ τοὺς μὲν κατ' ἐπαρχίαν ἄρχοντας ἤμειβε, διέσυρε δὲ τὸν Κωνστάντιον κατὰ πόλεις, ἀναγινώσκων αὐτοῦ δημοσίᾳ τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐπιστολάς. Διόπερ αὐτῷ προσετίθεντο, Κωνσταντίου δὲ ἀφίσταντο. Τότε δὴ καὶ τὴν ὑπόκρισιν τοῦ χριστιανίζειν φανερῶς ἀπεδύσατο· περιιὼν γὰρ κατὰ πόλεις τούς τε ναοὺς ἀνοίγων, τοῖς ἀγάλμασι προσέφερε καὶ ἑαυτὸν ἀρχιερέα ὠνόμαζεν· οἵ τε τὴν θρησκειαν Ἕλληνες ἑορτὰς ἐπετέλουν Ἑλληνικάς. Καὶ ταῦτα ποιῶν πόλεμον ἐμφύλιον ἀνερρίπιζε κατὰ Κωνσταντίου ποιούμενος τὰς ἀφορμάς. Καὶ ὅσον μέν τοι ἐπ' αὐτῷ, πάντα ἂν ἐγεγόνει, ὅσα ὁ πόλεμος ἔχει κακά. Οὐ γὰρ ἂν δίχα πολλῶν αἱμάτων διεκρίθη ἡ τοῦ φιλοσόφου σπουδή. Θεὸς δὲ ὁ τῶν ἰδίων βουλημάτων κριτής, τὸν ἕτερον τῶν ἀνταγωνιστῶν δίχα τῆς τῶν ἄλλων ζημίας ἔπαυσε τῆς ὁρμῆς. Γενομένου γὰρ Ἰουλιανοῦ περὶ τὰ Θρᾳκῶν ἔθνη, ἀπηγγέλθη τεθνηκέναι Κωνστάντιον. Καὶ οὕτω τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τότε διέφυγεν ἡ Ρωμαίων ἀρχή. Κατὰ λαβὼν δὲ Ἰουλιανὸς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν, εὐθὺς ἐσκόπει τίνα τρόπον οἰκειώσεται τὰ πλήθη καὶ τὴν ἀπ' αὐ-

1) θυείας lege τὰ

κῶν εὔνοιαν ἐπισπάσεται. Τέχνῃ οὖν χρῆται τοιαύτῃ· οὓ ἥπιστατο Κωνστάντιον ὑπὸ ὅλων τῶν λαῶν τῶν τὸ μοουσιον φρονούντων μισούμενον, ἐφ' οἷς τε τῶν ἐκκλησιῶν ἠλαύνοντο καὶ ὅτι τοὺς αὐτοῖς καθήκοντας ἐπισκόπους δημεύσας ἐξώρισεν. Ἐγίνωσκέ τε σαφῶς τοὺς Ἑλληνίζοντας ἀνιωμένους, ἐφ' οἷς θύειν ἐκωλύοντο ἐπιθυμεῖν τε καιροῦ δράξασθαι, ἐν ᾧ καὶ τὰ ἱερὰ ἀνοιγήσεται καὶ ἐξέσται αὐτοῖς θυσίας ἀναφέρειν τοῖς ἀγάλμασιν. Οὕτω μὲν οὖν ἑκατέρους ἰδίᾳ λυπουμένους πρὸς τὸν ἀπελαύνοντα ἐγίνωσκε. κοινῇ δὲ πάντας πρὸς τὴν τῶν εὐνούχων βίαν καὶ τοὺς πρωτοτύπους[2], Εὐσεβίου τε τὰς ἁρπαγὰς ἀχθομένους ἐφεύρισκεν. Πᾶσιν οὖν τεχνικῶς προσεφέρετο. Καὶ τοὺς μὲν εἰρωνεύετο τινὰς δὲ καὶ πρὸς τὸ κεκδοξον ἀφορῶν εὐηργέτει· κοινῇ δὲ πᾶσιν ὅπως εἶχε περὶ τὴν δεισιδαιμονίαν ἐδείκνυε. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Κωνσταντίου ὠμότητα περὶ τοὺς ὑπηκόους διαβάλλειν καὶ ἐλέγχειν παρὰ τῷ πλήθει βουλόμενος, τοὺς ἐξορισθέντας ἐπισκόπους ἀνακληθῆναι ἐκέλευσε καὶ τὰς δημευθείσας οὐσίας αὐτοῖς ἀπεδίδου· καὶ τὰ ἱερὰ τῶν Ἑλλήνων ἤνοιγεν καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις προσέταττεν. Τοὺς δὲ ὑπὸ τῶν εὐνούχων ἀδικηθέντας ἀπολαμβάνειν τὰ κακῶς ἁρπασθέντα ἐθέσπιζεν. Εὐσέβιον δὲ τὸν προεστῶτα τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος ἐζημίωσε θανάτῳ, οὐ μόνον δὲ διὰ τὸ πολλοὺς ἠδικῆσθαι ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ Γάλλον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ἀναιρεῖσθαι ἐκ τῆς ἐκείνου διαβολῆς πυνθάνετο. Καὶ τὸ μὲν σῶμα Κωνσταντίου βασιλικῶς κηδεύσας ἐκήδευσεν· ἐξέβαλε δὲ τῶν βασιλείων εὐνούχους, κουρεῖς, μαγείρους. Εὐνούχους μὲν διὰ τὸ ἀποβεβληκέναι τὴν γαμετήν, μεθ' ἣν ἄλλην οὐκέτι ἠγάγετο. Μαγείρους δὲ διὰ τὸ λιτῇ χρῆσθαι διαίτῃ. Κουρεῖς δέ, φῂ, εἰς πολλοῖς ἀρκέσειε. Τοὺς μὲν οὖν διὰ ταύτας τὰς

1) γρ. ἀνῃρεῖσθαι 2) Ὁ Vales. διορθοῖ: Εὐσεβίου τε τοῦ πρωτοτύπου ἁρπαγὰς ἔτι καὶ τοῦ πρωτοστάτου Ε. Lüb. αφ. Ρ. c. 11.

αἰτίας ἐξέβαλε. Τῶν μέν τοι ὑπογραφέων τοὺς πλείστους τῇ ἐξ ἀρχῆς παραδοὺς τύχῃ τοῖς λοιποῖς αὐτῶν μισθοὺς ὑπογραφῶς ἐκέλευσε δίδοσθαι. Περιεῖλε δὲ καὶ τὸν δη-
380 μόσιον τῶν χρεῶν δρόμον, οἷον ἡμιόνων, βοῶν καὶ ὄνων μόνον δὲ τῶν ἵππων ταῖς δημοσίαις χρείαις συνεχωρησεν ὑπουργεῖν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐπαινοῦσι μὲν ὀλίγοι· οἱ πλείους δὲ ψέγουσιν, ὅτι παυομένη ἡ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ πλούτου τοῖς πολλοῖς ἐγγινομένη κατάπληξις, εὐκαταφρόνητον ἐποίει τὴν βασιλείαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διανυκτερεύων λόγους συνέγραφε καὶ τούτους κατιὼν εἰς τὴν συγκλήτου βουλὴν ἐπεδείκνυτο· μόνος γὰρ βασιλέων ἀπὸ Ἰουλίου Καίσαρος πρῶτος εἰς τὴν τῆς συγκλήτου βουλὴν λόγους ἐπεδείκνυτο. Ἐτίμα δὲ καὶ τοὺς περὶ παιδείαν ἐσπουδακότας μάλιστα δὲ τοὺς ἐπαγγελλομένους φιλοσοφεῖν. Διὸ καὶ τοὺς πανταχῇ ἤγεν ἡ φήμη βριαίζοντας ἐπὶ τὰ βασίλεια, οἱ φοροῦντες τοὺς τρίβωνας, πολλοὶ ἐκ τοῦ σχήματος μᾶλλον ἢ ἐκ παιδείας ἐδείκνυντο· πάντες δὲ ἦσαν βαρεῖς τοῖς χριστιανίζουσιν, ἄνδρες ἀπατεῶνες, καὶ ἀεὶ τοῦ κρατοῦντος οἰκειούμενοι τὴν θρησκείαν. Ἔχων δὲ ὁ βασιλεὺς πλεονάζον ἐν ἑαυτῷ τὸ κενόδοξον πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς ἐκωμῴδησεν ἐν τῷ λόγῳ ὃν ἐπέγραψε *Καίσαρος*. Ἐκ τοῦ τοιούτου ἤθους κινούμενος καὶ τοὺς κατὰ χριστιανῶν λόγους συνέγραψε. Τὸ μὲν γὰρ μαγείρους καὶ κουρεῖς ἐκβαλεῖν φιλοσόφου ἔργον, οὐ μὴν βασιλέως. Τὸ δὲ διασύρειν ἢ σκώπτειν οὐκέτι φιλοσόφου, ἀλλὰ μὴν οὐδὲ βασιλέως. Ἀμφότεροι γὰρ πᾶσαν λοιδορίαν καὶ βασκανίαν ὑπερβεβήκασι. Βασιλεῖ μὲν γὰρ ἐξέστω φιλοσοφεῖν, ὅσα πρὸς σωφροσύνην ὁρᾷ· φιλόσοφος δέ, εἰ πάντα τῶν βασιλέων μιαίνοιτο, διαπεσεῖται τοῦ σκοποῦ. Περὶ μὲν δὴ Ἰουλιανοῦ

1) γρ. Καίσαρες.

τοῦ βασιλέως, γένους τε αὐτοῦ καὶ παιδεύσεως καὶ ἤθους, καὶ ὅπως ἐπὶ τὴν βασιλείαν παρῆλθεν, τοσαῦτα ὡς ἐν ἐπιδρομῇ εἰρήσθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης στάσεως, καὶ ὅπως Γεώργιος ἀνῃρέθη.

Λοιπὸς δὲ τῶν περὶ τὰς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸν αὐτὸν γε- νομένων χρόνον μνήμην ποιούμεθα. Κατὰ τὴν μεγάλην 381. Ἀλεξάνδρου πόλιν συνέβη ταραχὴν γενέσθαι ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε· Τόπος ἦν τῇ πόλει ἐκ παλαιῶν τῶν χρόνων ἔρη- μος καὶ ἠμελημένος συρφετοῦ τε γέμων πολλοῦ, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες τὸ παλαιὸν τῷ Μίθρᾳ τελετὰς ποιοῦντες ἀν- θρώπους κατέθυον. Τοῦτον Κωνστάντιος ὡς σχολαῖον ἤδη πρότερον τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ προσκεκυρώκει. Γεώρ- γιος δὲ βουλόμενος ἐν αὐτῷ εὐκτήριον οἶκον κατασκευά- σαι ἀνακαθαρθῆναι κελεύει τὸν τόπον. Καὶ δὴ καθαιρουμέ- νου, ἄδυτον εὑρηται κατὰ βάθος πολλοῦ, ἐν ᾧ τὰ μυστή- ρια τῶν Ἑλλήνων ἐκέκρυπτο· ταῦτα δὲ ἦν κρανία ἀνθρώ- πων πολλά, νέων τε καὶ παλαιῶν, οὓς λόγος κατεῖχε πά- λαι ἀναιρεῖσθαι, ὅτι ταῖς διὰ σπλάγχνων μαντείαις ἐχρῶντο οἱ Ἕλληνες, καὶ μαγικὰς ἐτέλουν θυσίας καταμαγγα- νεύοντες τὰς ψυχάς. Οἱ μὲν οὖν Χριστιανοὶ ταῦτα εὑρόντες ἐν τῷ ἀδύτῳ τοῦ Μιθρείου σπουδὴν ἔθεντο πᾶσιν ἐν τῷ φα- νερῷ γέλωτα δεῖξαι τὰ Ἑλλήνων μυστήρια. Ἐξεπόμπευον δὲ εὐθὺς γυμνὰ τῷ δήμῳ τὰ κρανία δεικνύοντες. Ταῦτα ὁρῶντες οἱ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν Ἕλληνες, καὶ μὴ φέροντες τὸ τοῦ πράγματος ἐπονείδιστον, εἰς ὀργὴν ἐξάπτονται, καὶ

1) γρ. ὅτε.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πᾶν τὸ παρατυχὸν ὅπλον ποιούμενοι ὥρμησαν κατὰ τῶν Χριστιανῶν. καὶ διὰ πάσης ἐπιβουλῆς ἀνεῖλον πολλοὺς ἐξ αὐτῶν· τοὺς μὲν γὰρ ξίφεσι, τοὺς δὲ ξύλοις ἢ λίθοις ἀπέκτειναν· ἄλλους δὲ σχοινίοις ἀπέπνιξαν, τινὰς δὲ αὐτῶν καὶ ἐσταύρωσαν, ἐφ' ὕβρει τοῦ σταυροῦ τοῦτον ἐπάγοντες τὸν θάνατον· τοὺς δὲ πλείστους τραυματίας ἐποίησαν. Τότε δὲ, οἷα ἐν τοῖς τοιούτοις φιλεῖ γίνεσθαι, οὐδὲ τῶν οἰκειοτάτων ἀπέσχοντο, ἀλλὰ καὶ φίλος φίλον ἔπληξε καὶ ἀδελφὸς ἀδελφόν καὶ γονεῖς παῖδας καὶ ἀλλήλων πρὸς φόνον ὥρμησαν. Διὸ καὶ οἱ Χριστιανοὶ τοῦ ἐκκαθαίρειν τὸ Μιθρεῖον ἐπαύσαντο· οἱ δὲ τὸν Γεώργιον τῆς Ἐκκλησίας ἐκσυράντες καμήλῳ τε προσδέσαντες καὶ σπαράξαντες σὺν αὐτῇ κατέκαυσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῇ Γεωργίου χαλεπήνας ἀναιρέσει, δι' ἐπιστολῆς τῶν Ἀλεξανδρέων καθήψατο.

Ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ Γεωργίου ἀναιρέσει χαλεπήνας ὁ βα-
384 σιλεύς, δι' ἐπιστολῆς τοῦ Ἀλεξανδρέων δήμου καθήψατο. Λόγος δὲ διεδόθη, ὡς ταῦτα εἰς Γεώργιον ἔδρασαν οἱ δι' Ἀθανάσιον ἀπεχθῶς ἔχοντες πρὸς αὐτόν. Ἐγὼ δὲ ἡγοῦμαι μὲν καὶ τοὺς μισοῦντας ἐν ταῖς στάσεσι συνεπιτίθεσθαι τοῖς ἀδικοῦσιν. Ἡ μέντοι τοῦ βασιλέως ἐπιστολὴ τῷ δήμῳ μᾶλλον, ἢ Χριστιανοῖς ἐγκαλεῖ. Ἐφάνη δὲ Γεώργιος, καὶ πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα βαρὺς γεγονὼς καὶ ὀχληρὸς τοῖς πᾶσι· καὶ διὰ τοῦτο ἐξεκαύθη εἰς φιλονεικίαν τὰ πλήθη

1) γε τῇ ὁ Dy τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὅτι δὲ τῷ δήμῳ μᾶλλον ἐγκαλεῖ, αὐτῆς ἐπάκουε τῆς ἐπιστολῆς.

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Ἰουλιανός, Μέγιστος, Σεβαστός, Ἀλεξανδρέων τῷ δήμῳ.

Εἰ μὴ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν οἰκιστὴν ὑμῶν καὶ πρό γε τούτου τὸν Θεὸν τὸν μέγαν, τὸν ἁγιώτατον Σάραπιν, αἰδεῖσθαι[1], τοῦ κοινοῦ γοῦν ὑμᾶς καὶ ἀνθρωπίνου καὶ πρέποντος πῶς οὐδεὶς εἰσῆλθε λόγος; προσθήσω δὲ ὅτι καὶ ἡμῶν, οὓς οἱ θεοὶ πάντες, ἐν πρώτοις δὲ ὁ μέγας Σάραπις, ἄρχειν ἐδικαίωσαν τῆς οἰκουμένης, οἷς πρέπον ἦν τὴν ὑπὲρ τῶν ἠδικηκότων ὑμᾶς φυλάξαι διάγνωσιν. Ἀλλ' ὀργὴ τυχὸν ἴσως ὑμᾶς ἐξηπάτησε καὶ θυμός, ὅσπερ οὖν εἴωθε τὰ δεινὰ πράττειν τὰς φρένας μετοικίσας· εἶτα τῆς ὁρμῆς ἀναστείλαντες[2], τῆς παραχρῆμα βεβουλευμένης καλῶς ὕστερον ἐπήγαγε τὴν παρανομίαν. Οὐδ' ἠσχύνθητε δῆμος ὄντες τολμῆσαι ταῦτα, ἐφ' οἷς ἐκείνους ἐμισήσατε δικαίως. Εἶπατε γάρ μοι πρὸ τοῦ Σαράπιδος, ὑπὲρ ποίων ἀδικημάτων ἐχαλεπήνατε Γεωργίῳ. Τὸν μακαριώτατον Κωνστάντιον ἴσμεν δήπουθεν ὅτι καθ' ὑμῶν παρώξυνεν· εἶτα εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν στρατόπεδον. καὶ κατέλαβεν ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου τὸ ἁγιώτατον τοῦ Θεοῦ τέμενος, ἀποστυλήσας ἐκεῖθεν εἰκόνας καὶ ἀναθήματα καὶ τὸν ἐν τοῖς ἱεροῖς κόσμον. Ὑμῶν δὲ ἀγανακτούντων εἰκότως καὶ πειρωμένων ἀμύνειν τῷ Θεῷ, μᾶλλον δὲ τοῖς τοῦ Θεοῦ κτήμασιν, ὁ δὲ ἐτόλμησεν ὑμῖν ἐπιπέμψαι τοὺς ὁπλίτας ἀδίκως καὶ παρανόμως καὶ ἀσεβῶς. Ἴσως Γεώργιον μᾶλλον, ἢ τὸν Κωνστάντιον δεδοικώς, ἑαυτὸν παρεφύλαττεν. Εἰς μετριώτερον ὑμῖν καὶ πολιτικώτερον, ἀλλὰ μὴ τυραννικώτερον πόρρωθεν προσεφέρετο. Τούτων οὖν ἕνεκεν ὀργιζόμε-

1) γρ. αἰδεῖσθε 2) γρ. ἀναστείλαντες 3) γρ. κακῶς

νοι τῷ θεοῖς ἐχθρῷ Γεωργίῳ. τὴν ἱερὰν αὐθις[2] μιάνατε πο-
ἐποβαλεῖν λιν, ἐξὸν ὑποβάλλειν αὐτὸν ταῖς τῶν δικαστῶν ψήφοις.
Οὕτω γὰρ ἐγίνετο ἂν οὐ φόνος, οὐδὲ παρανομία τὸ πρᾶγμα,
δίκη δὲ ἐμμελής, ὑμᾶς μὲν ἀθῴους πάντη φυλάττουσα,
τιμωρουμένη μὲν τὸν ἀνίατα δυσσεβήσαντα, σωφρονίζουσα
δὲ τοὺς ἄλλους πάντας, ὅσοι τῶν Θεῶν ὀλιγωροῦσι· καὶ
προσέτι τὰς τοιαύτας πόλεις καὶ τοὺς ἀνθοῦντας δήμους
ἐπ τῆς ἐν οὐδενὶ τίθενται· τῶν[3] ἑαυτῶν δὲ ποιοῦνται πάρεργον δυ-
ναστείας τὴν κατ' ἐκείνων ὠμότητα. Παραβάλλετε τοίνυν
ταύτην μοι τὴν ἐπιστολήν ἢ μικρῷ πρώην ἀπέστειλα,
καὶ τὸ διάφορον κατανοήσατε, πόσους μὲν ὑμῶν ἐπαίνους
ἔγραφον τότε, ξυνὶ δέ, μὰ τοὺς Θεούς, ὀφείλων ὑμᾶς ἐπαι-
νεῖν· οὐ δύναμαι διὰ τὴν παρανομίαν. Τολμᾷ δῆμος ὥστερ
κύνες ἄνθρωπον σπαράττειν. Εἶτα οὐκ αἰσχύνεται καὶ συ-
λάττειν καθαρὰς τὰς χεῖρας ὡς[4] προσάγειν πρὸς τοὺς θεοὺς
αἵματος καθαρευούσας; Ἀλλὰ Γεώργιος ἦν[5] τοῦ τοιαῦτα
παθεῖν· καὶ τούτων ἴσως ἐγὼ φαίην ἂν χείρονα καὶ πικρό-
τερα καὶ δι' ὑμᾶς, ἐρεῖτε· σύμφημι καὶ αὐτός· παρ' ὑμῶν
δὲ εἰ λέγοιτο τοῦτο, οὐκέτι συγχωρῶ. Νόμοι γὰρ ὑμῖν εἰσι
οὓς χρὴ τιμᾶσθαι μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων ἰδίᾳ καὶ στέρ-
γεσθαι. Πλὴν ἐπειδὴ συμβαίνει τῶν καθ' ἕκαστόν τινας πα-
ρανομεῖν, ἀλλὰ τὰ κοινὰ γοῦν εὐνομεῖσθαι χρή· καὶ πει-
θαρχεῖν τοῖς νόμοις ὑμᾶς· καὶ μὴ παραβαίνειν ὅσαπερ ἡ
ἀρχῆς ἐνομίσθη καλῶς. Εὐτύχημα γέγονεν ὑμῖν, ἄνδρες
Ἀλεξανδρεῖς, ἐπ' ἐμοῦ πλημμελῆσαι τοιοῦτό τοι πρᾶ-
ὑμᾶς,[6] ὃς αἰδοῖ τῇ πρὸς Θεόν· καὶ διὰ τὸν πάππον τὸν ἐμὸν
καὶ ὁμώνυμον, ὃς ἦρξεν αὐτῆς τε Αἰγύπτου καὶ τῆς ὑμε-
τέρας πόλεως, ἀδελφικὴν ὑμῖν εὔνοιαν ἀποσώζω. Τὸ γὰρ
τῆς ἐξουσίας ἀκαταφρόνητον· καὶ τὸ ἀπηνέστερον καὶ κα-
θαρὸν τῆς ἀρχῆς, οὔποτε ἂν δήμου περιιδεῖν τόλμημα, μὴ
καθάπερ νόσημα χαλεπὸν πικροτέρῳ διακαθᾶραι φαρμακῷ

2) ἄξιος (λ) ἰ αἴτιαν 4) ἦμαι 5) περιίδοι

Προσφέρω δὲ ἐγὼ ὑμῖν, ὅ' ἄσπερ ἔναγχος ἔφην αἰτίας, τὸ προσηνέστατον, παραίνεσιν καὶ λόγους. ὑφ' ὧν εὖ οἶδ' ὅτι πείσεσθε μᾶλλον, ἤπερ ἐστέ, καθάπερ ἀκούω, τό τε ἀρχαῖον Ἕλληνες. καὶ τὰ νῦν ἐπὶ τῇ εὐγενείας ἐκείνης 388.
ὕπεστιν ὑμῖν ἀξιόλογος καὶ γενναῖος ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ
τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ὁ χαρακτήρ. Προστεθήτω τοῖς ἐμοῖς π
πολίταις Ἀλεξανδρεῦσιν. Τοιαῦτα μὲν οὖν ὁ βασιλεύς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὡς Γεωργίου ἀναιρεθέντος, Ἀθανάσιος κατελθὼν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς Ἀλεξανδρείας ἐγκρατὴς ἐγένετο.

Οὐκ εἰς μακρὰν τῆς φυγῆς κατελθόντα Ἀθανάσιον ἀσμένως ὁ τῶν Ἀλεξανδρέων λαὸς ἐδέξατο· ἐξώθησαν τοτὲ ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς τοῦ Ἀρ[ε]ίανοῦ δόγματος· παραδιδόασι δὲ Ἀθανασίῳ τοὺς εὐκτηρίους τόπους. Οἱ δὲ ἀρειανίζοντες ἐν οἰκίσκοις ἀσήμοις συναγόμενοι εἰς τόπον Γεωργίου Λούκιον προχειρίζονται. Ἐν τοιαύτῃ μὲν δὴ καταστάσει τὰ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ Λουκίφερος, καὶ Εὐσεβίου.

Ἐν δὲ δὴ τῷδε τῷ χρόνῳ Λούκιφερ καὶ Εὐσέβιος, προστάγματι τοῦ βασιλέως, τῆς ἐξορίας ἀνακέκληντο· Λούκιφερ μὲν Καράλων ἐπίσκοπος, ἥ ἐστι πόλις Σαρδα-

1) Ἰσ. εἶπας 2) Ἰσ. τε (ἐξώσασάν τε)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νίας· Εὐσέβιος δὲ Βρεκέλλων· πόλις δὲ αὕτη τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Λιγύων, ὥς μοι καὶ πρότερον εἴρηται. Ἀμφω οὖν τῶν ἄνω Θηβῶν τῆς ἐξορίας ἐπανιόντες, σύμβουλον ἐποιοῦντο, τίνα τρόπον τὸν τῆς Ἐκκλησίας κανόνα διαφθειρόμενον μὴ παρίδωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ὡς Λούκιφερ ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος, Παυλῖνον ἐχειροτόνησεν.

Ἐδόκει οὖν, Λουκίφερα μὲν ἐπὶ τὴν Συρίας Ἀντιόχειαν παραγενέσθαι, Εὐσέβιον δὲ ἐπ' Ἀλεξάνδρειαν, ὅπως
389. ἂν σύνοδον ἅμα Ἀθανασίῳ ἀθροίσαντες τὰ τῆς Ἐκκλησίας κρατύνωσι δόγματα. Λούκιφερ μὲν οὖν διάκονον εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον ἀποστέλλει, δι' οὗ στέρξειν ὡμολόγει τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου τυπούμενα. Αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν χωρήσας εὑρίσκει τεταραγμένην τὴν Ἐκκλησίαν· ἐδιχονόει γὰρ τὰ πλήθη πρὸς ἑαυτά. Οὐ γὰρ μόνον ἡ Ἀρειανὴ αἵρεσις ὑπὸ Εὐζωΐου τυγχάνουσα τὴν Ἐκκλησίαν ἐχώριζεν· ἀλλὰ γὰρ καὶ ὡς ἤδη πρότερον ἔφην, καὶ οἱ Μελετίῳ ἀκολουθήσαντες, ἐν σπουδῇ τῇ περὶ τὸν καθηγητήν, πρὸς τοὺς ὁμόφρονας διεκρίνοντο. Καταστήσας οὖν Παυλῖνον ἐπίσκοπον αὐτοῖς, αὖθις ἀπεχώρει.

1) γρ. συμβούλιον 2) γρ. Εὐζωΐῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὡς Εὐσέβιος ἑνωθεὶς Ἀθανασίῳ, σύνοδον ἐπισκόπων πεποιήκασιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τρανῶς τὴν Τριάδα ὁμοούσιον ἀνακηρύξαντες.

Εὐσέβιος δὲ καταλαβὼν τὴν Ἀλεξάνδρειαν σπουδαιότερον ἅμα Ἀθανασίῳ συνεκρότει τὴν σύνοδον./Συνῆλθόν τε ἐκ διαφόρων πόλεων ἐπίσκοποι καὶ περὶ πλείστων καὶ ἀναγκαιοτάτων λόγους ἐγύμνασαν. Ἔνθα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα θεολογήσαντες τῇ ὁμοουσίῳ Τριάδι συνελαμβάνοντο. καὶ τὸν ἐνανθρωπήσαντα οὐ μόνον ἔνσαρκον, ἀλλὰ καὶ ἐμψυχωμένον ἀπεφήναντο, ἅ καὶ πάλαι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀνδράσιν ἐδόκει. Οὐ γὰρ νεαράν τινα θρησκείαν ἐπινοήσαντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰσήγαγον, ἀλλὰ ἅπερ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις ἔλεγε καὶ ἀποδεικτικῶς παρὰ τοῖς Χριστιανῶν σοφοῖς ἐφιλοσοφεῖτο. Οὕτω γὰρ πάντες οἱ παλαιότεροι περὶ τούτου λόγον γυμνάσαντες ἔγγραφον ἡμῖν ἐγκατέλιπον. Καὶ γὰρ Εἰρηναῖός τε καὶ Κλήμης Ἀπολινάριός τε ὁ Ἱεροπολίτης καὶ Σαραπίων ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ προεστὼς ἐκκλησίας, ἔμψυχον τὸν ἐνανθρωπήσαντα ἐν τοῖς πονηθεῖσιν αὐτοῖς λόγοις ὡς ὁμολογούμενον αὐτοῖς φάσκουσιν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ διὰ Βήρυλλον τὸν Φιλαδελφίας τῆς ἐν Ἀραβίᾳ ἐπίσκοπον γενομένη σύνοδος γράφουσα Βηρύλλῳ τὰ αὐτὰ παραδέδωκεν. Ὠριγένης δὲ πανταχοῦ μὲν ἐν τοῖς φερομένοις αὐτοῦ βιβλίοις ἔμψυχον τὸν ἐνανθρωπήσαντα οἶδεν. Ἰδικῶς δέ ὁ εἰς τὴν Γένεσιν αὐτῷ πεπονημένος ἓν ατος τόμος τὸ περὶ τούτου μυστήριον ἐφανέρωσεν, ἔνθα Ἀδὰμ μὲν τὸν Χριστόν, Εὔαν δὲ τὴν Ἐκκλησίαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἶναι πλατύτερον κατεσκεύασε. Μάρτυρες τούτων ἀξιόπιστοι ὅ τε ἱερὸς Παμφίλος καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ χρηματίζων Εὐσέβιος. Ἄμφω γὰρ κοινῇ τὸν Ὠριγένους παρατιθέμενοι βίον καὶ πρὸς τοὺς ἐκ προλήψεως ἀπεχθανομένους πρὸς τὸν ἄνδρα ἀπαντῶντες, ἐνδόξοις βιβλίοις ἀπολογίαν ὑπὲρ αὐτοῦ ποιούμενοι, οὐ πρῶτον Ὠριγένει ἐπὶ ταύτην τὴν πραγματείαν ἐλθεῖν φασιν, ἀλλὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας μυστικὴν ἑρμηνεῦσαι παράδοσιν. Κἀκεῖνοι δὲ οἱ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ συνόδῳ παρόντες οὐκ ἀβασάνιστον εἰάσαν,
393. φημὶ δὴ τὸ περὶ οὐσίας καὶ ὑποστάσεως. Ὅσιος γὰρ ὁ Κορδούβης τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ ἐπίσκοπος, οὗ καὶ ἔμπροσθεν πεποιήμεθα μνήμην, ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς τὸ κατασβέσαι τὴν τότε ὑπὸ τοῦ Ἀρείου γενομένην ταραχὴν προαποσταλείς, τὸ Σαβελλίου τοῦ Λίβυος ἐκβαλεῖν δόγμα προθυμούμενος, τὴν περὶ οὐσίας καὶ ὑποστάσεως πεποίηται ζήτησιν, ἥτις καὶ αὐτὴ ἑτέρας ἐρεσχελίας ὑπόθεσις γέγονεν. Ἀλλὰ τότε μὲν ἡ ἐν Νικαίᾳ ἐπιγενομένη σύνοδος, [περὶ] τὴν τούτου ζήτησιν οὐδὲ λόγου ἠξίωσεν· ἐπεὶ δὲ μετὰ ταῦτα τινὲς περὶ τούτου ἐρεσχελεῖν ἤθελον, διὰ τοῦτο ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ περὶ οὐσίας τε καὶ ὑποστάσεως τάδε ἀπεφήναντο· Οὐκ ἐπὶ Θεοῦ δεῖν ἔφασαν ταύταις χρῆσθαι ταῖς λέξεσιν. Οὐσίαν μὲν γὰρ μηδὲ ὠνομάσθαι ὑπὸ τῶν ἱερῶν Γραμμάτων· τῷ δὲ τῆς ὑποστάσεως ὀνόματι καταχρήσασθαι τὸν Ἀπόστολον τῇ τῶν δογμάτων ἀνάγκῃ· καθ' ἕτερον δὲ λόγον προσπαραλαμβάνειν τὰς λέξεις ἐδογμάτισαν, ὅτ' ἂν τὴν Σαβελλίου δόξαν ἐκβάλλωσιν, ἵνα μὴ στενώσει τῶν λέξεων ὡς ἓν πρᾶγμα τριώνυμον νομίζωμεν, ἀλλ' ἕκαστον τῶν ὀνομαζομένων περὶ τῆς Τριάδος ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει θεολογοῖτο. Ταῦτα μὲν τότε ἡ σύνοδος. Ἃ δὲ ἡμεῖς περὶ
396 οὐσίας καὶ ὑποστάσεως ἴσμεν, οὐδὲν κωλύει διὰ βρα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χέων εἰπεῖν. Οἱ τὴν Ἑλληνικὴν παρ' Ἕλλησι σοφίαν ἐκθέμενοι τὴν μὲν οὐσίαν πολλαχῶς ὡρίσαντο, ὑποστάσεως δὲ οὐδ' ἠντιναοῦν μνήμην πεποίηνται. Εἰρηναῖος δὲ ὁ γραμματικὸς, ἐν τῷ κατὰ στοιχεῖον Ἀττικιστῇ, καὶ βάρβαρον ἀποκαλεῖ τὴν λέξιν· μηδὲ γὰρ παρά τισι τῶν παλαιῶν εἰρῆσθαι. Εἰ δέ που καὶ εὑρηται, μὴ ταῦτα σημαίνειν, ἐφ' ὧν νῦν παραλαμβάνεται. Παρὰ μὲν γὰρ Σοφοκλεῖ ἐν Φοίνικι ἐνέδραν σημαίνειν τὴν ὑπόστασιν. Παρὰ δὲ Μενάνδρῳ, τὰ καρυκεύματα, ὡς εἴ τις λέγοι τὴν ἐν τῷ πίθῳ τοῦ οἴνου τρύγα, ὑπόστασιν. Ἰστέον μέν τοι, ὅτι εἰ καὶ οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι τὴν λέξιν παρέλιπον, ἀλλ' ὅμως οἱ νεώτεροι τῶν φιλοσόφων συνεχῶς ἀντὶ τῆς οὐσίας τῇ λέξει τῆς ὑποστάσεως ἀπεχρήσαντο. Οὐσίας δὲ τὸν ὅρον, ὡς ἔφαμεν, διαφόρως ἀποδεδώκασιν. Εἰ δὲ ὅρῳ ἡ οὐσία περιλαμβάνεται, πῶς ἐπὶ Θεοῦ τοῦ μὴ δυναμένου περιληφθῆναι, κυρίως τῇ λέξει χρησαίμεθα; Εὐάγριος δὲ ἐν τῷ Μοναχικῷ προπετῶς μὲν καὶ ἀπερισκέπτως θεολογεῖν ἀποσυμβουλεύει· ὁρίζεσθαι δὲ ὡς ἁπλοῦν τὸ Θεῖον πάντα ἀπαγορεύει. Τῶν γὰρ συνθέτων εἶναι τοὺς ὅρους φησίν. Ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ταῦτα κατὰ λέξιν διδάσκει. Πᾶσα πρότασις, φησίν, ἢ γένος ἔχει κατηγορούμενον, ἢ διαφοράν, ἢ εἶδος, ἢ ἴδιον, ἢ συμβεβηκός, ἢ τὸ ἐκ τούτων συγκείμενον· οὐδὲν δὲ ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος τῶν εἰρημένων ἐστὶ λαβεῖν. Σιωπῇ προσκυνείσθω τὸ ἄρρητον. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Εὐάγριος, περὶ οὗ εἰς ὕστερον ἐροῦμεν. Ἡμεῖς δὲ εἰ καὶ ἐν παρεκβάσει δοκοῦμεν ταῦτα εἰρηκέναι, ἀλλ' ὡς χρησίμων τῇ ὑποθέσει τῆς ἱστορίας ἐμνημονεύσαμεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐκ τοῦ ἀπολογητικοῦ Ἀθανασίου, περὶ τῆς ἑαυτοῦ φυγῆς.

Ἀθανάσιος δὲ καὶ τὸν περὶ τῆς φυγῆς ἀπολογητικὸν λόγον πάλαι πεπονημένον αὐτῷ, ἐπὶ τῶν παρόντων τότε διεξῆλθεν. Οὗ μέρη τὰ χρήσιμα καὶ ἐπωφελῆ ἐνταῦθα
397. προσγράφων, τὸν ὅλον λόγον πολύστιχον ὄντα, ζητεῖν καὶ ἀναγινώσκειν τοῖς φιλοπόνοις ἀνῆκα. Ἰδοὺ ταῦτα τῶν ἀσεβῶν τὰ τολμήματα. Ταῦτα δρῶντες καὶ μὴ ἐντραπέντες ἐφ' οἷς πρότερον καθ' ἡμῶν ἐτυράννευσαν κακοῖς, ἐπὶ καὶ νῦν κατηγοροῦσιν ἐκφυγεῖν δυνηθέντας αὐτῶν τὰς ἀνδροφόνους χεῖρας· μᾶλλον δὲ ὀδύρονται πικρῶς, ὅτι μὴ καὶ ἐκποδὼν τέλεον πεποιήκασι. Καὶ λοιπὸν προφασίζονται δειλίαν ὀνειδίζοντες, ἀγνοοῦντες ὅτι καὶ τοῦτο γογγύζοντες εἰς ἑαυτοὺς ἐπιστρέφουσι μᾶλλον τὴν μέμψιν. Εἰ γὰρ φαῦλον τὸ φεύγειν, πολλῷ χεῖρον τὸ διώκειν. Ὁ μὲν γὰρ ἵνα μὴ ἀποθάνῃ, κρύπτεται· ὁ δὲ διώκει ζητῶν ἀποκτεῖναι. Καὶ τὸ μὲν φεύγειν γέγραπται, ὁ δὲ ζητῶν ἀναιρῆσαι παραβαίνει τὸν νόμον καὶ μᾶλλον αὐτὸς τὴν πρόφασιν τοῦ φεύγειν παρέχει. Εἴ περ οὖν τὴν φυγὴν ὀνειδίζουσιν, ἐντρεπέτωσαν πλέον ἑαυτοὺς οἱ διώκοντες· παυέσθωσαν ἐπιβουλεύοντες, καὶ παύονται καὶ οἱ φεύγοντες εὐθύς. Ἀλλὰ τῆς μὲν ἰδίας πονηρίας οὐ παύονται· τοῦ δὲ καταβαλεῖν ἕνεκα, πάντα πράττουσιν, εἰδότες ὅτι τῶν διωκομένων ἡ φυγὴ μέγας ἔλεγχός ἐστι κατὰ τῶν διωκόντων. Οὐδεὶς γὰρ τὸν πρᾶον καὶ φιλάνθρωπον φεύγει, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν ἄγριον καὶ πονηρὸν ὄντα τὸν τρόπον. Πᾶς γὰρ κατώδυνος καὶ ὑπόχρεως ἀπὸ μὲν τοῦ Σαοὺλ ἔφευγε,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰς δὲ τὸν Δαβὶδ κατέφευγε. Διὰ τοῦτο καὶ οὗτοι τοὺς κρυπτομένους αὐτοῖς ἀναιρεῖν σπουδάζουσιν, ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἔχειν τῆς ἑαυτῶν πονηρίας τὸν ἔλεγχον. Ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ δοκοῦσιν τυφλώττειν οἱ πλανώμενοι. Ὅσῳ γὰρ ἡ φυγὴ πρόδηλος, τοσούτῳ πλέον ἡ ἐξ ἐπιβουλῆς γινομένη παρ' αὐτῶν ἀναίρεσις καὶ ἐξορία προφανεστέρα γενήσεται. Ἂν τε γὰρ ἀποκτείνωσιν, ὁ θάνατος μείζων ἔγγήσει κατ' αὐτῶν. Ἂν τε πάλιν ἐξορίσωσι, πανταχοῦ καθ' ἑαυτῶν αὐτοὶ μνημεῖα τῆς παρανομίας ἐξαποστέλλουσιν. Εἰ μὲν οὖν ἔσωζον τὰς φρένας, ἔβλεπον ἑαυτοὺς ἐν τούτοις συνεχομένους καὶ τοῖς ἑαυτῶν προσκόπτοντας λογισμοῖς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ σωφρονεῖν ἀπώλεσαν, διὰ τοῦτο καὶ διώκοντες ἐξάγονται καὶ ζητοῦντες ἀνελεῖν οὐχ ὁρῶσιν ἑαυτῶν τὴν ἀσέβειαν. Εἰ γὰρ λοιδοροῦσι τοὺς κρυπτομένους ἀπὸ τῶν ζητούντων ἀνελεῖν καὶ διαβάλλουσι τοὺς φεύγοντας ἀπὸ τῶν διωκόντων, τί ποιήσουσιν ὁρῶντες τὸν μὲν Ἰακὼβ φεύγοντα τὸν ἀδελφὸν Ἡσαῦ· τὸν δὲ Μωϋσῆν εἰς Μαδιὰμ ἀναχωροῦντα διὰ τὸν φόβον τοῦ Φαραώ; Τί δὲ τοιαῦτα φλυαροῦντες ἀπολογήσονται τῷ Δαβὶδ φεύγοντι τὸν Σαούλ, ἀπὸ τῆς οἰκίας ἀποστειλαντα αὐτὸν ἀναιρεθῆναι, καὶ κρυπτομένῳ μὲν αὐτῷ ἐν 400.
τῷ σπηλαίῳ καὶ ἀλλοιοῦντι τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, ἕως ὁ παρέλθῃ τὸν Ἀβιμέλεχ καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἐκκλίνῃ; Τί δ' ἂν εἴποιεν οἱ πάντα λέγοντες εὐχερῶς, τὸν μέγαν Ἠλίαν ὁρῶντες, ἐπικαλούμενον μὲν τὸν Θεὸν καὶ νεκρὸν ἐγείραντα, κρυπτόμενον δὲ διὰ τὸν Ἀχαάβ καὶ φεύγοντα διὰ τὰς ἀπειλὰς τῆς Ἰεζάβελ; Τότε γὰρ ζητούμενοι καὶ οἱ υἱοὶ προφητῶν ἐκρύπτοντο, λανθάνοντες ἐν ταῖς σπηλαίοις παρὰ τῷ Ἀβδία. Ἢ τούτοις μὲν ὡς παλαιοῖς οὐκ ἐτύγχανον; Τῶν δὲ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον οὐδεμίαν μνήμην ἔχουσι. Καὶ γὰρ καὶ οἱ μαθηταὶ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰου-

Δημόσιο Κεντρικό Βιβλιοστάσιο Βέροιας

δαίων, ἀνεχώρουν κρυπτόμενοι· καὶ ὁ Παῦλος ἐν Δαμασκῷ παρὰ τοῦ ἐθνάρχου ζητούμενος, ἀπὸ τοῦ τείχους ἐν σαργάνῃ κεχάλασται καὶ ἐξέφυγε τοῦ ζητοῦντος τὰς χεῖρας. Τῆς τοίνυν Γραφῆς τοιαῦτα λεγούσης περὶ τῶν ἁγίων, ποίαν ἄρα πρόφασιν τῆς ἑαυτῶν προπετείας ἐξευρεῖν δυνήσονται; Ἂν τε γὰρ δειλίαν ὀνειδίσωσι, κατ' αὐτῶν ὡς μαινομένων τὸ τολμημα. Κἂν τε ὡς παρὰ τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ ποιοῦντας αὐτοὺς διαβάλλουσιν, οὐκ εἰδότες εἰσὶ παντελῶς τὰς Γραφάς. Ἐν μὲν γὰρ τῷ νόμῳ προσταξις ἦν ἐκταγῆναι καὶ πόλεις φυγαδευτηρίους, ὑπὲρ τοῦ τοὺς ζητουμένους εἰς θάνατον ὅπως δήποτε δύνασθαι διασωζεσθαι. Ἐπὶ δὲ συντελείᾳ τῶν αἰώνων παραγενόμενος αὐτός, ὁ τῷ Μωϋσῇ λαλήσας Λόγος τοῦ Πατρός, πάλιν ἐντολὴν ταύτην δίδωσι λέγων· *Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν.* Καὶ μετ' ὀλίγα φησίν· *Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω· τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. Ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβήτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ· ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.* Ταῦτα γὰρ εἰδότες οἱ ἅγιοι τοιαύτην εἶχον τῆς πολιτείας ἀγωγήν. Ἃ γὰρ νῦν προσέταξεν ὁ Κύριος, ταῦτα καὶ πρὸ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας ἐν τοῖς ἁγίοις ἐλάλει. Καὶ ἔστιν οὗτος ὅρος ἀνθρώποις εἰς τελειότητα φέρων, ὃ [ἂ]ν ὁ Θεὸς προστάξῃ, τοῦτο ποιεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Λόγος, ὁ ἡμᾶς γενόμενος ἄνθρωπος, κατηξίωσε ζητούμενος ὡς ἡμεῖς κρυβῆναι καὶ πάλιν διωκόμενος φεύγειν, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἐκκλῖναι. Ἔπρεπε γὰρ αὐτὸν ὡς ἐκ τοῦ πεινῆν καὶ διψῆν καὶ τοῦτο παθεῖν, οὕτω καὶ ἐκ τούτου δεικνύειν ἑαυτὸν ἐνανθρωπήσαντα. Ἐξ ἀρχῆς μὲν ἅμα τῷ γενέσθαι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἄνθρωπος ὅτε παιδίον ἦν αὐτός, διὰ τοῦ ἀγγέλου ἐνετεί-
λατο τῷ Ἰωσήφ, *Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ*
τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον· μέλλει
γὰρ Ἡρῴδης ζητεῖν τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. Καὶ ἀπο-
θανόντος τοῦ Ἡρῴδου φαίνεται δι' Ἀρχέλαον τὸν υἱὸν
αὐτοῦ ἀναχωρῶν εἰς τὴν Ναζαρέτ. Ὅτε δὲ λοιπὸν καὶ
θεὸν ἑαυτὸν ἐδείκνυε καὶ τὴν ξηρὰν χεῖρα πεποίηκεν
ὑγιῆ, οἱ μὲν Φαρισαῖοι ἐξελθόντες συμβούλιον ἐποίουν 401.
κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς
ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. Καὶ γὰρ καὶ ὅτε τὸν Λάζαρον ἤγει-
ρεν ἐκ νεκρῶν, ἀπ' ἐκείνης, φησί, τῆς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο
ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. Ὁ οὖν Ἰησοῦς οὐκέτι παρρησίᾳ
περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις· ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς
τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου. Εἶτα λέγοντος τοῦ Σωτῆ-
ρος· *Πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι, οἱ μὲν Ἰουδαῖοι*
ἔλαβον λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ καὶ διελθὼν διὰ
μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο καὶ παρῆγεν. Οὕτως ἄρα ταῦτα
ποιοῦντες, μᾶλλον δὲ κατανοοῦντες, ἐπεὶ μὴ βλέπουσι
κατὰ τὸ γεγραμμένον, [οὐ] θέλουσι γενέσθαι πυρίκαυστοι,
τὰ ἐναντία ὧν ὁ Κύριος ποιεῖ καὶ διδάσκει, βουλευονται
καὶ φθέγγονται; Καὶ γὰρ ὅτε Ἰωάννης μεμαρτύρηκε καὶ
μαθηταὶ τὸ σῶμα ἔθαψαν, ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρη-
σεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. Ὁ μὲν οὖν
Κύριος ἐποίει ταῦτα καὶ οὕτως ἐδίδασκεν. Εἶθε δὲ οὕτοι
καν οὕτως αἰσχυνθῶσι, καὶ μέχρι τῶν ἀνθρώπων στήσω-
σιν ἑαυτῶν τὴν προπέτειαν, καὶ μὴ πλέον μανέντες, ἐγ-
κλέσωσι καὶ τῷ Σωτῆρι δειλίαν, ἅπαξ κατ' αὐτοῦ βλα-
σφημεῖν μελετήσαντες. Ἀλλ' οὔτε μαινομένων αὐτῶν τις
φείσεται. Μᾶλλον δὲ καὶ τὰ Εὐαγγέλια μὴ νοοῦντες ἐλεγ-
χόμενοι. Ἔστι γὰρ ἡ πρόφασις τῆς τοιαύτης ἀναχω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέρο

ρήσεως καὶ φυγῆς εὔλογος καὶ ἀληθής· ἣν ἐπὶ μὲν τ
Σωτῆρος οἱ εὐαγγελισταὶ κειμένων ἀπεμνημόνευσαν. Δ
δὲ ἡμᾶς ἐκ τούτων ἐπὶ πάντων τῶν ἁγίων τὴν αὐτὴν λο
γίζεσθαι. Ἃ γὰρ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ἀνθρωπίνως γέγραπται
ταῦτα τῷ καινῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἀναφέρεσθαι προσή
κει. Τὰ γὰρ ἡμῶν ἐκεῖνος ἀνεδέξατο καὶ τὰ τῆς ἡμετέ
ρας ἀσθενείας πάθη ἐνεδείκνυτο. Ἅπερ ὁ Ἰωάννης ἔγρα
φεν οὕτως· *Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι καὶ οὐδεὶς ἐπ
βαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα
αὐτοῦ.* Καὶ γὰρ καὶ πρὸ τοῦ ταύτην ἐλθεῖν, ἔλεγεν αὐτὸ
τῇ μὲν μητρί· *Οὔπω ἦλθεν ἡ ὥρα μου.* Τοῖς δὲ χρημα
τίσασιν ἀδελφοῖς αὐτοῦ, *Ὁ ἐμὸς καιρὸς οὔπω πάρεστ
404· Πάλιν τε ἐλθόντος τοῦ καιροῦ, ἔλεγε τοῖς μαθηταῖς· Κα
θεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. Ἰδοὺ γὰρ ἤγγικεν
ὥρα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται εἰς χε
ρας ἁμαρτωλῶν.* Οὔτε δὲ πρὸ τοῦ τὸν χρόνον ἐλθεῖ
ἤφιεν ἑαυτὸν κρατεῖσθαι· οὔτε τοῦ καιροῦ παρόντος ἐκφ
πτετο· ἀλλὰ καὶ ἔκδοτον ἑαυτὸν ἐδίδου τοῖς ἐπιβουλεύου
σιν. Οὕτω καὶ οἱ μακάριοι μάρτυρες, ἐν τοῖς κατὰ κα
ροὺς διωγμοῖς, ἐφύλαττον. Καὶ διωκόμενοι μὲν ἔφευγο
καὶ λανθάνοντες ἐκαρτέρουν· εὑρισκόμενοι δέ, ἐμαρτύρου
Τοιαῦτα μὲν οὖν Ἀθανάσιος ἐν τῷ περὶ τῆς φυγῆς Ἀπ
λογητικῷ διεξῆλθεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ως μετὰ τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῶν τὸ ὁμοούσιον πρεσβευσάντων σύνοδον, Εὐσέβιος εἰς Ἀντιόχειαν ὑποστρέψας, καὶ τοὺς ὁμοδόξους διηρημένους εὑρὼν διὰ τὴν Παυλίνου χειροτονίαν, καὶ τούτους ἑνῶσαι μὴ δυνηθείς, ὑπανεχώρησεν.

Εὐσέβιος δὲ ὁ Βρεκέλλων ἐπίσκοπος, εὐθὺς μετὰ τὴν νοδον ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν ὥρμη-. Εὑρών τε Παυλῖνον μὲν ὑπὸ Λουκίφερος χειροτονη-τα, τὰ δὲ πλήθη διεστηκότα (οἱ γὰρ Μελετίῳ ἀκο-λουθήσαντες ἰδίᾳ συνήγοντο), παραχθεὶς ὅτι τῇ γενομένῃ ροτονίᾳ μὴ πάντες συνήνουν, κατέγνω μὲν καθ' ἑαυτὸν γενομένου· τῇ δὲ πρὸς Λουκίφερα αἰδοῖ σιωπήσας χώρησεν, ἐπαγγειλάμενος ἐν συνεδρίῳ ἐπισκόπων τὰ μενα διορθώσασθαι. Καὶ μετὰ ταῦτα πολλὴν σπουδὴν ενος ἑνῶσαι τοὺς διεστῶτας οὐκ ἴσχυσεν· ἔρθασε δὲ λετιος τῆς ἐξορίας ἐπανελθών. Καὶ εὑρὼν ἰδίᾳ συναγο-ους τοὺς συνελθόντας αὐτῷ τούτων προίστατο. Ἀλλὰ μὲν ἐκκλησιῶν ἐκράτει Εὐζώιος ὁ τῆς Ἀρειανῆς εστὼς θρησκείας. Παυλῖνός τε μίαν τῶν μικρῶν ἔνδον πόλεως ἐκκλησιῶν εἶχεν, ἧς αὐτὸς Εὐζώιος αἰδοῖ τῇ ς αὐτὸν οὐκ ἐξέβαλε. Μελέτιος δὲ ἔξω τῶν πυλῶν τῆς εως τὰς συναγωγὰς ἐποιεῖτο. Τότε μὲν δὴ οὕτω τῆς τιοχείας Εὐσέβιος ἀνεχώρησε. Λούκιφερ δὲ πυθόμενος δέχεσθαι ὑπὸ Εὐσεβίου τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ὕβριν το καὶ δεινῶς ἠγανάκτει. Διεκρίνετο οὖν κοινωνεῖν εβίῳ καὶ τὰ τῇ συνόδῳ ἀρέσαντα ἀποδοκιμάζειν ἐκ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φιλονεικίας ἐβούλετο. Ταῦτα ἐν καιρῷ λύπης λεγόμενα πολλοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἀπέστησε. Καὶ γίνεται πάλι Λουκιφεριανῶν ἑτέρα αἵρεσις. Ἀλλὰ Λούκιφερ τὴν ὀργ
405 ἀποπληρῶσαι οὐκ ἴσχυσεν.] Ἐδέδετο γὰρ ταῖς ἑαυτ ἀπολογίαις, δι' ὧν ἀποστείλας τὸν διάκονον στέρξειν τ ὑπὸ τῆς συνόδου τυπούμενα καθυπέσχετο. Διόπερ αὐτ μὲν τὰ τῆς Ἐκκλησίας φρονῶν εἰς τὴν Σαρδανίαν ἐπὶ τ οἰκεῖον θρόνον ἀπεχώρει. Οἱ δὲ πρότερον συλλυπηθέντ αὐτῷ ἔτι καὶ νῦν τῆς Ἐκκλησίας χωρίζονται. Εὐσέβ μέντοι δίκην ἀγαθοῦ ἰατροῦ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν τ πορείας ποιούμενος, τοὺς ἡσθενηκότας περὶ τὴν πίστ ἀνελάμβανε στοιχειῶν καὶ διδάσκων τὰ ἐκκλησιαστ κηρύγματα. Μεταβὰς δὲ ἐκεῖθεν ἐπί τε Ἰλλυριοὺς τα γίνεται καὶ Ἰταλίας ἐπιβὰς τὰ αὐτὰ διεπράττετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ Ἱλαρίου τοῦ Πυκτάβων ἐπισκόπου.

Ἐφθάκει δὲ καὶ Ἱλάριος, ὁ Πυκτάβων ἐπίσκοπος, πό δὲ αὕτη δευτέρας Ἀκυτανίας, προκαταβεβλημένος τὰ ὁμοδόξου πίστεως δόγματα τοῖς τε ἐν Ἰταλίᾳ καὶ λίᾳ ἐπισκόποις. Καὶ γὰρ πρότερος τῆς ἐξορίας ἐπαν κατειλήφει τοὺς τόπους. Ἄμφω μὲν οὖν γενναίως τῇ στει συνηγωνίσαντο. Ἱλάριός τε[1] καὶ ἐλλόγιμος ὢν βλίοις τῇ Ρωμαίων γλώττῃ τὰ τοῦ ὁμοουσίου παιδεύ δόγματα, δι' ὧν ἱκανῶς μὲν τοῦτο συνέστη[2] δυνατῶς δὲ τῶν Ἀρειανῶν δογμάτων καθήψατο. Ταῦτα μὲν οὖν κρὸν ὕστερον μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τῶν ἐξορισθέντων ἐ νετο. Ἰστέον δέ, ὅτι κατὰ τόνδε τὸν χρόνον οἱ περὶ

1) γε. δὲ (Val.) 2) ἵσ. συνίσῃ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δονιον καὶ Ἐλεύσιον, Εὐστάθιόν τε καὶ Σωφρόνιον,
ντες ἐκ τοῦ ἑνὸς Μακεδονιανοὶ χρηματίζοντες, συνό-
ς συνεχῶς ἐν διαφόροις ἐποιοῦντο τόποις. Καὶ συγ-
λοῦντες τοὺς ἐν Σελευκείᾳ τῇ αὐτῶν ἀκολουθήσαντας
ώμῃ τοὺς τοῦ ἑτέρου/ἀνεθεμάτιζον μέρους, λέγω δὴ 408.
ς περὶ Ἀκάκιον· καὶ τὴν ἐν Ἀριμήνῳ πίστιν ἐκβάλ-
ντες, τὴν ἐν Σελευκείᾳ ἀναγνωσθεῖσαν ἐκύρουν. Αὕτη
ἣν ἐν Ἀντιοχείᾳ ἤδη πρότερον ἐκτεθεῖσα, ὡς ἐν τῷ
ρὶ τούτου βιβλίῳ πεποιήμεθα μνήμην. Ἐρωτηθέντες
ὖν ὑπό τινων· Ὑμεῖς, φησί, οἱ Μακεδονιανοὶ χρηματι-
ντες, εἰ ἕτερα φρονεῖτε τοῖς περὶ Ἀκάκιον, πῶς αὐτοῖς
ρὶ νῦν ὡς ὁμοδόξοις ἐκοινωνεῖτε; Πρὸς ταύτην τὴν
ῦσιν ἀπεκρίναντο διὰ Σωφρονίου τοῦ Πομπηίου πόλεως
ς ἐν Παφλαγονίᾳ ἐπισκόπου, τάδε· Οἱ κατὰ τὴν Δύσιν,
σιν, ἐνόσουν τὸ ὁμοούσιον. Ἀέτιος δὲ ἐν τῇ Ἀνατολῇ,
αχαράξας εἰσήγαγε τὸ κατ' οὐσίαν ἀνόμοιον. Καὶ ἦν
νομα ἀμφότερα. Οἱ μὲν γὰρ ἀτάκτως τὰς ἰδιαζούσας
στάσεις Πατρὸς καὶ Υἱοῦ συνέπλεκον εἰς ἑνότητα, τῷ
ὁμοουσίου ὀνόματι χορδῇ κακίας δεσμούμενοι. Ὁ δὲ
ι σαφῶς τῆς τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα φύσεως διίστα
ν οἰκειότητα, τῷ τοῦ ἀνομοίου κατ' οὐσίαν ὀνόματι.
μφοτέρων δὲ εἰς πολλὴν τῶν ἐναντίων πιπτόντων ἀκρό-
τα, ἡ μέση ἀμφοῖν ὁδὸς ἱκανῶς ἡμῖν ἐφάνη τὴν τῆς
ηθείας ἔχειν εὐσέβειαν, ὅμοιον/λέγουσα τὸν Υἱὸν τῷ 409.
τρὶ καθ' ὑπόστασιν. Τοιαῦτα μὲν οὖν οἱ Μακεδονιανοὶ
ὸς τὴν πεῦσιν διὰ Σωφρονίου ἀπεκρίναντο, καθὰ ὁ Σα-
νος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν συνοδικῶν φησι. Διὰ δὲ τοῦ
ψασθαι Ἀέτιον ὡς τοῦ ἀνομοίου ἀρχηγὸν καὶ μὴ
ὺς περὶ Ἀκάκιον, φαίνονται σοφιζόμενοι τὴν ἀλήθειαν,
κοῦντες ἐν μέρει τοὺς Ἀρειανοὺς ἐκκλίνειν, ἐν μέρει δὲ

Ὑπ. πρὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοὺς φρονοῦντας τὸ ὁμοούσιον. Ἐλέγχονται δὲ διὰ τ
ἰδίας φωνῆς, ὅτι ἀμφοτέρων καινοτομοῦντες ἐξέδυσαν. Τ
σαῦτα δὴ καὶ περὶ τούτων λελέχθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ὡς ὁ βασιλεὺς Ἰουλιανὸς χρήματα τοὺς Χριστιανοὺς εἰσεπράττετο.

Ὁ μέντοι βασιλεὺς Ἰουλιανὸς κατ' ἀρχὰς ἠδὺς τ
πᾶσιν φανείς, προβαίνων οὐ πᾶσιν ὅμοιος ἐδείκνυτο. Ἀλ
ἔνθα μὲν διαβολή τις κατὰ Κωνσταντίνου ἐγίνετο, πρ
θυμότατα τοῖς Χριστιανοῖς τὰς αἰτήσεις παρεῖχεν. ὅπ
δὲ μὴ τοῦτο ἦν, τὸ οἰκεῖον μῖσος, ὃ κοινῇ κατὰ παντ
Χριστιανῶν εἶχε, φανερῶς πᾶσιν ἀπεδείκνυεν. Αὐτίκα γ
Ναυατιανῶν μὲν τὴν ἐν Κυζίκῳ ἐκκλησίαν ὑπὸ Εὐζωΐ
εἰς ἔδαφος καθαιρεθεῖσαν, οἰκοδομηθῆναι κελεύει, κατ
δίκην βαρυτάτην ἐπιθεὶς Ἐλευσίῳ τῷ τῆδε ἐπισκόπῳ,
μὴ ἐντὸς δύο μηνῶν οἰκείοις ἀναλώμασι τὴν οἰκοδομ
ποιήσηται. Τὸν μέντοι Ἑλληνισμὸν συνεκρότει. Καὶ
μὲν ἱερὰ τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἔφην, ἠνέῳκτο· θυσίας δὲ ἐπ
τέλει τῇ Κωνσταντίνου πόλεως τύχῃ δημοσίᾳ ἐν τῇ β
σιλικῇ, ἔνθα καὶ τὸ τῆς τύχης ἵδρυται ἄγαλμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

412. Περὶ Μάρι τοῦ ἐπισκόπου Χαλκηδόνος.

Τότε δὴ καὶ Μάρις ὁ τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Χαλκηδόνος ἐ
σκοπος χειραγωγούμενος· ἦν γὰρ δὴ πρὸς τῷ γήρᾳ ὑπ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

υσιν ὀφθαλμῶν ὑπομείνας· πολλὰ τὸν βασιλέα προσελ-
ὼν περιύβρισε, τὸν ἀσεβῆ καλῶν, τὸν ἀποστάτην καὶ
θεον. Ὁ δὲ λόγοις τὰς ὕβρεις ἠμύνετο τυφλὸν καλέσας.
αι οὐκ ἄν, φησίν, ὁ Γαλιλαῖός σου Θεὸς θεραπεύσει σε.
αλιλαῖον γὰρ εἰώθει ὁ Ἰουλιανὸς καλεῖν τὸν Χριστόν,
αὶ τοὺς Χριστιανοὺς Γαλιλαίους. Ὁ δὲ δὴ Μάρις παρ-
ησιαίτερον πρὸς τὸν βασιλέα ἀπήντησεν· Εὐχαριστῶ,
ησί, τῷ Θεῷ τυφλώσαντί με, ἵνα μὴ ἴδω τὸ πρόσωπόν
ου οὕτως ἐκπεπτωκὸς πρὸς τὴν ἀσέβειαν. Οὐδὲν πρὸς
αῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο. Δεινῶς δὲ καὶ τοῦτον με-
ήγγετο. Ἑωρακὼς γὰρ τοὺς ἐπὶ Διοκλητιανοῦ μαρτυ-
ήσαντας ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν τιμωμένους, προθύμως τε
πεύδειν ἐπὶ τὸ μαρτυρῆσαι πολλοὺς ἐπιστάμενος, ὥσπερ
ῷ τούτῳ τοὺς Χριστιανοὺς ἀμυνόμενος ἐπὶ ἑτέραν
ρέπετο. Καὶ τὴν μὲν ὑπερβάλλουσαν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ
ώτητα ὑπερέθετο· οὐ μὴν πάντη τοῦ διώκειν ἀπέσχετο.
ωμὸν δὲ λέγω τὸ ὁπωσοῦν ταράττειν τοὺς ἡσυχά-
ντας. Ἐτάραττε δὲ ὧδε· Νόμῳ ἐκέλευε Χριστιανοὺς
αιδεύσεως μὴ μετέχειν, ἵνα μή, φησίν, ἀκονώμενοι
ὴν γλῶτταν ἑτοίμως πρὸς τοὺς διαλεκτικοὺς τῶν Ἑλ-
ήνων ἀπαντῶσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ τῆς ταραχῆς ἣν ἐποίησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Χριστιανῶν.

Ἐκέλευε δέ μηδὲ κατὰ τὰ βασίλεια στρατεύεσθαι
ους μὴ βουλομένους καταλιπεῖν μὲν τὸν Χριστιανισμόν,
ὶ τῷ θύειν δὲ τοῖς ἀγάλμασιν ἔρχεσθαι, μήτε μὴν Χρι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στιανοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας γίνεσθαι, λέγων ὡς κε
λεύει νόμος μὴ χρῆσθαι ξίφει κατὰ τῶν ἄξια θανάτου
πεπλημμεληκότων. Πολλοὺς δὲ καὶ κολακείαις καὶ δω
ρεαῖς ἐπὶ τὸ θύειν προετρέπετο. Αὐτίκα γοῦν ὡς ἐν γυ
νευτηρίῳ, οἵ τε ὄντως Χριστιανοὶ καὶ οἱ νομιζόμενοι φα
νεροὶ πᾶσιν ἐγίνοντο. Οἱ μὲν γὰρ ὀρθῇ γνώμῃ Χριστιανί
ζοντες. εὐθυμότεροι τὴν ζώνην ἀπετίθεντο, πάντα μᾶλ
λον ὑπομένειν ἢ ἀρνεῖσθαι τὸν Χριστὸν αἱρούμενοι. Ἐ
τούτοις ἦσαν Ἰοβιανός, Οὐαλεντινιανός τε καὶ Οὐάλης,
καὶ ὕστερον βασιλεύσαντες. Ἕτεροι δὲ ὅσοι μὴ ὀρθῇ γνώμ
ἐχριστιάνιζον, ὅσοι τὰ χρήματα καὶ τὴν ἐνταῦθα τιμὴ
τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας προκρίναντες, μὴ μελλήσαντε
πρὸς τὸ θύειν ἀπέκλινον, ὧν εἷς ἦν καὶ ὁ Κωνσταντ
νουπόλεως σοφιστὴς Ἑκηβόλιος, ὅστις τοῖς ἤθεσι τῶ
βασιλέων ἑπόμενος ἐπὶ μὲν Κωνσταντίου διαπύρως Χ
στιανίζειν ὑπεκρίνατο· ἐπὶ δὲ Ἰουλιανοῦ γοργὸς Ἕλλη
ἐφαίνετο· καὶ αὖθις μετὰ Ἰουλιανόν. Χριστιανίζειν ἠθέλ
Ῥίψας γὰρ ἑαυτὸν πρηνῆ πρὸ τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου
οἴκου, Πατήσατέ με, ἐβόα, τὸ ἄλας τὸ ἀναίσθητον. Τοι
τος μὲν οὖν κοῦφος καὶ εὐχερὴς Ἑκηβόλιος πρότερον
καὶ ὕστερον ἦν. Τότε δὲ ὁ βασιλεὺς Πέρσας ἀμύνεσθ
βουλόμενος, ἀνθ' ὧν ἐπὶ Κωνσταντίου τὴν Ρωμαίω
χώραν κατέδραμον, σπουδαίως διὰ τῆς Ἀσίας ἐπὶ τ
ἑῷα μέρη διέβαινεν. Εἰδὼς δὲ ὅσα πόλεμος ἔχει κακ
καὶ ὡς πολλῶν δεῖται χρημάτων καὶ ἄνευ τούτων
κατορθοῦται, πανούργως ἐπενόησε συλλέγειν τὰ χρήματ
παρὰ τῶν Χριστιανῶν. Τοῖς γὰρ μὴ βουλομένοις θύει
ἐπέθηκε χρηματικὴν καταδίκην, καὶ ἀπαίτησις κατὰ τῶ
ἀληθῶς Χριστιανιζόντων ἐγίνετο σύντονος. Ἕκαστος γ
κατὰ τὴν ὕπαρξιν ἀναλόγως εἰσέφερε. Καὶ ὁ βασιλε
ἐκ τῆς ἀδίκου συλλογῆς τῶν ἀδίκων χρημάτων τα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πλούσιος ἦν. Ἐχρῆτο γὰρ τῷ νόμῳ, ὅπου τε μὴ παρῆν καὶ ὅπου διέβαινε. Τηνικαῦτα καὶ οἱ Ἕλληνες τῶν Χριστιανιζόντων κατέτρεχον· σύρροιά τε τῶν φιλοσοφεῖν λεγόντων ἐγίνετο. Καὶ τελετάς τινας συνίστασαν, ὡς καὶ σπλαγχνοσκοπούμενοι παῖδας καταθύειν ἀρθόρους, ἄρρενας καὶ θηλείας, καὶ τῶν σαρκῶν ἀπογεύεσθαι. Καὶ ταῦτα ἐποίουν κατά τε τὰς ἄλλας πόλεις καὶ κατὰ τὰς Ἀθήνας καὶ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἔνθα καὶ κατὰ Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου σκευωρίαν ποιησάμενοι γνωρίζουσι βασιλεῖ, ὡς λυμαίνοιτο τὴν πόλιν καὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον καὶ δεῖν αὐτὸν ἀπαλλάττειν τῆς πόλεως. Κεκίνητό τε 416.
κατ' αὐτοῦ, ἐκ προστάγματος βασιλικοῦ, καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας ἔπαρχος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ τῆς Ἀθανασίου φυγῆς.

Ὁ δὲ φεύγει πάλιν εἰπὼν τοῖς γνωρίμοις, Ὑποσταλῶμεν μικρόν, ὦ φίλοι· νεφύδριον γάρ ἐστι καὶ παρέρχεται. Ταῦτα εἰπών, εὐθὺς ὡς εἶχε πλοίῳ διὰ τοῦ Νείλου εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔφυγεν. Ἐδίωκον δὲ κατόπιν οἱ συλλαβεῖν αὐτὸν σπεύδοντες. Ἐπειδὴ δὲ οὐ πόρρωθεν εἶναι ἐπύθετο τοὺς διώκοντας, οἱ μὲν συνόντες ὡς ἐπὶ τὴν ἔρημον αὖθις φεύγειν ἐκέλευον· ὁ δέ, σοφῇ γνώμῃ χρησάμενος, διέφυγε τοὺς διώκοντας. Τοῖς γὰρ διώκουσιν, ἐξυποστρέψαντας, ἀπαντᾷν συνεβούλευε, καὶ τοῦτο ᾗ τάχος ἐγίνετο. Ἐπεὶ δὲ πλησίον τῶν διωκόντων οἱ πρὸ μικροῦ φεύγοντες ἦσαν, οὐδὲν οἱ ζητοῦντες ἠρώτων τοὺς περὶ Ἀθανάσιον, ἢ που Ἀθανάσιον τεθέανται. Οἱ δὲ ἐγγὺς αὐτοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

που εἶναι ἐμήνυον· καὶ εἰ ἐπισπεύσειεν, οὐκ εἰς μακρὰν αὐτὸν καταλήψεσθαι ἔλεγον. Καὶ οὕτως οἱ μὲν παρατραπέντες συντόνως μάτην ἐδίωκον. Ὁ δὲ διαφυγὼν τὴν Ἀλεξάνδρειαν λαθραίως κατέλαβε. Καὶ ἐκεῖ λανθάνων διῆγεν, ἕως οὗ ὁ διωγμὸς ἐπαύσατο. Τοιαῦτα μὲν οὖν μετὰ τοὺς πολλοὺς Χριστιανικοὺς διωγμούς καὶ τὰ παρ' Ἑλλήνων κακὰ τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον διεδέξατο. Οἱ μέντοι κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἄρχοντες, καιρὸν οἰκείου κέρδους τὴν τοῦ βασιλέως θρησκείαν νομίσαντες, πέρα τῶν βασιλικῶν προσταγμάτων τοὺς Χριστιανοὺς κακῶς διετίθεσαν· χρήματα μὲν πλείονα ἢ ἐχρῆν εἰσπραττόμενοι· ἔστι δὲ ὅτε καὶ σωματικὰς τιμωρίας προσάγοντες. Ταῦτα
417 μανθάνων ὁ βασιλεὺς περιεώρα καὶ τοὺς Χριστιανοὺς περὶ τούτου προσελθοῦσιν αὐτῷ, Ὑμέτερόν ἐστιν, ἔλεγεν, αὐτοὺς πάσχοντας κακῶς ὑπομένειν· τοῦτο γὰρ τοῦ ὑμετέρου Θεοῦ παράγγελμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ τῶν ἐν Μηρῷ τῇ πόλει τῆς Φρυγίας ἐπὶ Ἰουλιανοῦ μαρτυρησάντων.

Ἐν γοῦν τῇ Μηρῷ πόλει τῆς ἐπαρχίας τῆς Φρυγίας ἄρχων ἦν Ἀμάχιος, τὸ τῇδε ἱερὸν ἀνοιγῆναι προστάξας ἐκκαθαίρεσθαί τε τὸν ἐκ τοῦ χρόνου συναχθέντα ῥύπον ἐκέλευε. καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἀγάλματα ἐπιμελείας ἠξίου. Τοῦτο γινόμενον σφόδρα τοὺς Χριστιανοὺς ἐλύπει. Μακεδόνιος δέ τις καὶ Θεόδουλος καὶ Τατιανός, ζήλῳ τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν λύπην οὐκ ἤνεγκαν, ἀλλ' ἔνθερμον τὸ φρόνημα πρὸς ἀρετὴν κεκτημένοι νυκτὸς εἰς τὸν ναόν

1) μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰσπηδήσαντες συντρίβουσι τὰ ἀγάλματα. Τοῦ δὲ ἡγεμόνος ἐπὶ τῷ γεγονότι σφόδρα χαλεπήναντος καὶ πολλοὺς τῶν κατὰ πόλιν ἀναιτίων ἀναιρεῖσθαι σπουδάζοντος, προσφέρουσιν ἑαυτοὺς οἱ αὐθένται τοῦ πράγματος καὶ μᾶλλον αὐτοὶ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀποθνήσκειν ἠροῦντο, ἢπερ ἰδεῖν ἑτέρους ἀνθ' ἑαυτῶν ἀποθνήσκοντας. Τούτους λαβὼν ὁ ἡγεμών, ὡς ὑπὲρ τοῦ ἀδικήματος τοῦ παρ' αὐτῶν γενομένου διὰ θυσίας ἀπολογεῖσθαι ἐκέλευε· μὴ ποιοῦντας δὲ τοῦτο τιμωρεῖσθαι ἠπείλει. Οἱ δέ, γενναῖοι τὸ φρόνημα ὄντες, μικρὰ τῶν ἀπειλῶν φροντίσαντες, πάνθ' ὑπομένειν ἑτοίμως εἶχον καὶ μᾶλλον θνήσκειν ἠροῦντο ἢ ταῖς θυσίαις μολύνεσθαι. Τότε δὴ πάσαις βασάνοις ὑποβαλὼν τοὺς ἄνδρας τέλος ἐσχάραις ἐπιθεὶς· καὶ πῦρ ταύταις ἐπιτεθῆναι κελεύσας οὕτως ἀπόλλυσιν. Οἱ δὲ τὴν κορωνίδα τῆς ἀνδρίας τηνικαῦτα ἐπέδειξαν, πρὸς τὸν ἡγεμόνα τοιαῦτα εἰπόντες· Εἰ ἐπεθύμησας ὀπτῶν, ὦ Ἀμάχιε, κρεῶν ἀπογεύσασθαι, στρέψον ἡμᾶς καὶ εἰς τὰς ἑτέρας πλευράς, ἵνα μὴ εἰς τὴν γεῦσιν ἡμίοπτοι φανῶμέν σοι. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον οὗτοι τὸν βίον ἐτέλεσαν.[1]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Ὡς τοῦ βασιλέως κωλύσαντος τοὺς Χριστιανοὺς Ἑλληνικὴν παίδευσιν μανθάνειν, οἱ Ἀπολιναρίοι εἰς τὸ ἐπιγράφειν λόγους ὡρμήθησαν.

Ὁ μέντοι τοῦ βασιλέως νόμος, ὃς τοὺς Χριστιανοὺς Ἑλληνικῆς παιδείας μετέχειν ἐκώλυε, τοὺς Ἀπολιναρίους, ὧν καὶ πρότερον ἐμνημονεύσαμεν, φανερωτέρους ἀπέδειξεν. Ὡς γὰρ ἄμφω ἦστην ἐπιστήμονες λόγων, ὁ μὲν

1) Μ. ἐτελεύτησαν 2) Ἴδ. ὑποτεθῆναι

πατὴρ γραμματικῶν, σοφιστικῶν δὲ ὁ υἱός, χρειώδεις ἑαυτοὺς πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν τοῖς Χριστιανοῖς ἀπεδείκνυον. Ὁ μὲν γὰρ εὐθὺς γραμματικὸς ἅτε τὴν τέχνην
420. γραμματικὴν/Χριστιανικῷ τύπῳ συνέταττε· τά τε Μωυσέως Βιβλία διὰ τοῦ ἡρωικοῦ λεγομένου μέτρου μετέβαλε· καὶ ὅσα κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐν ἱστορίας τύπῳ συγγέγραπται, [καὶ] τοῦτο μὲν τῷ δακτυλικῷ μέτρῳ συνέταττε, τοῦτο δὲ καὶ τῷ τῆς τραγῳδίας τύπῳ δραματικῶς ἐξειργάζετο καὶ παντὶ μέτρῳ ρυθμικῷ ἐχρῆτο, ὅπως ἂν μηδεὶς τρόπος τῆς Ἑλληνικῆς γλώττης τοῖς Χριστιανοῖς ἀνήκοος ᾖ. Ὁ δὲ νεώτερος Ἀπολινάριος, εὖ πρὸς τὸ λέγειν παρεσκευασμένος, τὰ Εὐαγγέλια, καὶ τὰ ἀποστολικὰ δόγματα ἐν τύπῳ διαλόγων ἐξέθετο, καθὰ καὶ Πλάτων παρ' Ἕλλησιν. Οὕτω μὲν οὖν τῷ Χριστιανισμῷ χρειώδεις φανέντες τοῦ βασιλέως τὸ σόφισμα διὰ τῶν οἰκείων πόνων ἐνίκησαν. Ἀλλ' ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ κρείσσων ἐγένετο καὶ τῆς τούτων σπουδῆς καὶ τῆς τοῦ βασιλέως ὁρμῆς. Ὁ μὲν γὰρ νόμος οὐκ εἰς μακρὰν ἀπέσβη τῷ βασιλεῖ, ὡς προϊόντες δηλώσομεν· τῶν δὲ οἱ πόνοι, ἐν ἴσῳ τοῦ μὴ γραφῆναι λογίζονται. Ἀλλ' ἐρεῖ τις ὀργῶς πρὸς ἡμᾶς ἁπάντων· Πῶς φῂς προνοίᾳ Θεοῦ ταῦτα γενέσθαι; Τὴν μὲν γὰρ τοῦ βασιλέως ταχεῖαν τελευτὴν λυσιτελῆσαι τῷ Χριστιανισμῷ δῆλόν ἐστι. Τὸ δὲ παρερρίφθαι τὰ τῶν Ἀπολιναρίων χριστιανικὰ ποιήματα καὶ πάλιν τοὺς Χριστιανοὺς τὴν Ἑλλήνων μανθάνειν παιδείαν, οὐκέτι τοῦτο λυσιτελεῖν τῷ Χριστιανισμῷ. Πρὸς βλάβης γὰρ εἶναι τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, πολυθείαν διδάσκουσαν. Πρὸς ταῦτα οὖν. τὰ ὑποπίπτοντα ἡμῖν ὡς οἷόν τε λέξομεν. Ἡ Ἑλληνικὴ παίδευσις οὔτε παρὰ τοῦ Χριστοῦ οὔτε παρὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἢ ὡς θεόπνευστος ἐδέχθη ἢ ὡς ἐπιβλαβὴς ἐξεβλήθη. Καὶ τοῦτο, ὡς ἡγοῦμαι, οὐκ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπρονοήτως ἐποίησαν. Πολλοὶ γὰρ τῶν παρ' Ἕλλησι φιλοσοφησάντων οὐ μακρὰν τοῦ γνῶναι τὸν Θεὸν ἐγένοντο. Καὶ γὰρ καὶ πρὸς τοὺς ἀπρονοησίαν εἰσάγοντας, οἷον Ἐπικουρίους ἢ ἄλλως ἐριστικούς, μετὰ τῆς λογικῆς ἐπιστήμης γενναίως ἀπήντησαν, τὴν ἀμαθίαν αὐτῶν ἀνατρέποντες· καὶ διὰ τούτων τῶν λόγων, χρειώδεις μὲν τοῖς τὴν εὐσέβειαν ἀγαπῶσι κατέστησαν· οὐ μὴν τῆς κεραλῆς τοῦ λόγου ἐκράτησαν, τοῦ μὴ γνῶναι τὸ ἀποκρυπτόμενον ἀπὸ τῶν γενεῶν καὶ ἀπὸ τῶν αἰώνων κατὰ Χριστὸν μυστήριον. Καὶ τοῦθ' οὕτως ἔχειν, ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῇ ὁ Ἀπόστολος δείκνυσι, δι' ὧν φησιν· *Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανῶν, ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων, τῶν τὴν ἀλή-* 421.
θειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων, διότι τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. Ὁ Θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐφανέρωσε. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους· διότι γνόντες τὸν Θεόν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν. Διὰ τούτων φαίνονται γνῶσιν μὲν ἀληθείας ἔχοντες, ἣν ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσεν. Ἔνοχοι δὲ γίνονται, διότι γνόντες τὸν Θεόν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν. Οὐκοῦν τὸ μὴ κωλῦσαι τὰ Ἑλλήνων μανθάνειν, τῇ γνώμῃ τῶν βουλομένων κατέλιπον. Εἷς μὲν οὖν οὗτος λόγος εἰρήσθω ἡμῖν πρὸς τὸ προκείμενον. Ἕτερος δὲ τοιοῦτος· Αἱ θεόπνευστοι Γραφαί, δόγματα μὲν θαυμαστὰ καὶ ὄντως θεῖα διδάσκουσι. Καὶ πολλὴν μὲν εὐλάβειαν καὶ βίον ὀρθὸν τοῖς ἀκροαταῖς ἐντιθέασι, πίστιν τε θεοφιλῆ τοῖς σπουδαίοις παρέχουσιν. Οὐ μὴν τέχνην διδάσκουσι λογικήν, πρὸς τὸ δύνασθαι ἅπαντᾶν τοῖς βουλομένοις τῇ ἀληθείᾳ προσπολεμεῖν. Σοφόρα δὲ καταπολεμοῦνται οἱ πολέμιοι, ὅταν τοῖς αὐτῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅπλοις χρώμεθα κατ' αὐτῶν. Τοῦτο δὲ οὐκ ἐνῆν ὑπάρξειν τοῖς Χριστιανίζουσι, δι' ὧν οἱ Ἀπολιναρίοι ἔγραψαν. Τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰουλιανὸς σκοπήσας, νόμῳ τοὺς Χριστιανοὺς ἀπέτρεπε τὰ Ἑλλήνων παιδεύεσθαι. Εὖ γὰρ ἠπίστατο, ὡς οἱ μῦθοι εὐδιάβολον αὐτοῦ τὴν δόξαν ποιήσουσιν. Ὧν καὶ καταγνοὺς Σωκράτης, ὁ παρ' αὐτοῖς κορυφαιότατος φιλόσοφος, ὡς παραχαράσσων τὰ παρ' αὐτοῖς δαιμόνια κατεκρίθη. Ἄλλως τε παρεγγυῶσιν ἡμῖν ὅ τε Χριστὸς καὶ ὁ τούτου Ἀπόστολος γίνεσθαι τραπεζῖται δόκιμοι, ὥστε τὰ πάντα δοκιμάζειν, τὸ καλὸν κατέχοντας· προσέχειν δὲ μή τις ὑμᾶς ἔσται συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης. Τοῦτο δὲ οὐκ ἂν πεισόμεθα, εἰ μὴ ὅπλα τῶν πολεμίων κτησαίμεθα καὶ ἐν τῷ κτᾶσθαι μὴ τὰ τῶν πολεμίων φρονῶμεν· ἀλλὰ τὸ μὲν κακὸν ἐκτρεπόμεθα τὸ δὲ καλὸν καὶ τὴν ἀλήθειαν ἔχοντες πάντα προσλαμβάνομεν δοκιμάζοντες. Τὸ γὰρ καλὸν ἔνθα ἂν ᾖ, ἴδιον τῆς ἀληθείας ἐστίν. Εἰ δέ τις ἡμᾶς βιαίως ταῦτα λέγειν νομίζει, σκοπησάτω ὅτι ὁ Ἀπόστολος οὐ μόνον οὐ κωλύει μανθάνειν Ἑλληνικὴν παιδευσιν· ἀλλὰ γὰρ αἰνεται καὶ αὐτὸς μὴ ἀμελήσας αὐτῆς, ἕνεκεν τοῦ γνῶναι πολλὰ τῶν εἰρημένων τοῖς Ἕλλησιν. Ἐπεὶ πόθεν ὁρμώμενος ἔλεγε· *Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί*, εἰ μὴ τοὺς Ἐπιμενίδου τοῦ Κρητός, ἀνδρὸς
424 τελεστοῦ, ἀνεγνώκει χρησμούς; Ἢ πόθεν ἐγνώκει τὸ τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν, εἰ μὴ τὰ Φαινόμενα τοῦ ἀστρονόμου Ἀράτου ἠπίστατο; Ἀλλὰ καὶ τό, *Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί*, δείκνυσι μὴ ἀνήκοον τῶν Εὐριπίδου δραμάτων τυγχάνοντα. Καὶ τί δεῖ περὶ τούτων μηκύνειν τὸν λόγον; Καὶ ἀνέκαθεν ὡς ἔκ τινος μὴ κεκωλυμένης συνηθείας, οἱ κατὰ τὰς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι, δείκνυνται ἄχρι γήρως τὰ Ἑλλήνων ἀσκούμενοι· τοῦτο μὲν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εὐγλωττίας χάριν καὶ γυμνασίας τοῦ νοῦ· τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν ἐκείνων κατάγνωσιν, περὶ ὧν ἀπεσφάλησαν. Ταῦτα μὲν οὖν ἕνεκεν τῶν Ἀπολιναρίων οἷόν τε εἰρήσθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς εἰς Πέρσας μέλλων ἐλαύνειν, ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος, ὑπ' αὐτῶν σκωφθείς, τὸν Μισοπώγωνα λόγον προσεφώνησε.

Ὁ μέντοι βασιλεὺς πλεῖστα ἐκ τῶν Χριστιανῶν κομισάμενος χρήματα ἐπὶ Πέρσας τε τὴν σπουδὴν ποιούμενος τὴν ἐν Συρίᾳ καταλαμβάνει Ἀντιόχειαν. Ἐν ᾗ γενόμενος, τὸ πρόσον τε αὐτῷ φιλότιμον καὶ Ἀντιοχεῦσιν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος, τὰς τιμὰς τῶν ὠνίων πλέον ἢ ἔδει εἰς ἔλαττον κατεβίβασε, μὴ στοχασάμενος τοῦ καιροῦ μηδὲ λογισάμενος, ὡς παρουσία πολυπληθίας στρατοπέδου, τοῖς τε ἐπαρχιώταις ἐξ ἀνάγκης ζημία γίνεται καὶ τὴν ἀφθονίαν ἐκκόπτει τῶν πόλεων. Διόπερ οἱ μεταβολεῖς καὶ οἱ τῶν ὠνίων κάπηλοι, μὴ ἐνεγκόντες τὴν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος ζημίαν, τῆς ἐμπορίας τότε ἀπέσχοντο. Ἐκ δὲ τούτου τὰ ὤνια ἀπελείπετο. Καὶ τὴν προσβολὴν μὴ ἐνεγκόντες οἱ Ἀντιοχεῖς εὐρίπιστοι γάρ οἱ ἄνθρωποι εἰς ὕβρεις μὴ μελλήσαντες κατὰ τοῦ βασιλέως ἐχώρησαν· κατεβόων τε αὐτοῦ, καὶ ἀπέσκωπτον εἰς τὸν πώγωνα· βαθυγένειος γὰρ ἦν· κείρειν τε ἔλεγον τοῦτον καὶ σχοινία πλέκειν ἐξ αὐτοῦ· τὸ νόμισμά τε αὐτοῦ 42 ταῦρον ἔχειν καὶ τὸν κόσμον ἀνατετράφθαι. Ὧν γὰρ δὴ ὁ βασιλεὺς πολὺ δεισιδαίμων, ταύρους τε συνεχῶς θύων

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροι

πρὸς τοῖς βωμοῖς τῶν εἰδώλων, βωμὸν καὶ ταῦρον ἐντυπωθῆναι κελεύει τῷ ἑαυτοῦ νομίσματι. Ἐκ τούτων δὴ τῶν σκωμμάτων εἰς ὀργὴν ἐκπεσὼν ὁ βασιλεὺς διηπείλει πᾶν ποιῆσαι κακὸν τῇ Ἀντιοχέων πόλει· καὶ ἐπὶ Ταρσὸν τῆς Κιλικίας ἐξυποστρέφει· ἐκεῖ τε τὰ ἐπιτήδεια κελεύσας εὐτρεπισθῆναι ἀπαίρειν ἐσπούδαζεν. Ὅθεν ὑπόθεσιν ἔσχεν ὁ σοφιστὴς Λιβάνιος γράψαι τόν τε πρεσβευτικὸν ὑπὲρ Ἀντιοχέων καὶ τὸν πρὸς Ἀντιοχεῖς περὶ τῆς τοῦ βασιλέως ὀργῆς. Ἀλλὰ τούτους μὲν τοὺς λόγους φασὶ γράψαντα τὸν σοφιστὴν μηκέτι εἰς πολλοὺς εἰρηκέναι. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀφέμενος ἔργοις τοὺς ὑβρικότας ἀμυνασθαι, τῷ ἀντισκῶψαι τὴν ὀργὴν διελύσατο· τὸν γὰρ πεπονημένον αὐτῷ Ἀντιοχικὸν, ἤτοι μισοπώγωνα λόγον διεξελθών, στίγματα διηνεκῆ τῇ Ἀντιοχέων πόλει κατέλιπεν. Περὶ μὲν δὴ τούτων τοσαῦτα εἰρήσθω. Λεκτέον δὲ καὶ οἷα τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ Χριστιανοῖς ὁ βασιλεὺς τότε πεποιήκει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Ὡς τοῦ βασιλέως χρησμὸν θελήσαντος λαβεῖν, τὸ δαιμόνιον οὐκ ἀπεκρίνατο, εὐλαβηθὲν Βαβυλᾶν τὸν μάρτυρα.

Τὰ γὰρ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἱερὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνοιγῆναι κελεύσας, χρησμὸν λαβεῖν παρὰ τοῦ ἐν Δάφνῃ Ἀπόλλωνος ἔσπευδεν. Ὡς δὲ ὁ ἐνοικῶν τῷ ἱερῷ δαίμων τὸν γείτονα δεδοικώς, λέγω δὴ Βαβυλᾶν τὸν μάρτυρα, οὐκ ἀπεκρίνατο, πλησίον γὰρ ἦν ἡ σορὸς, ἡ τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος κρύπτουσα, γνοὺς τὴν αἰτίαν ὁ σοφὸς βασιλεὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν σορὸν τάχος κελεύει μετοικίζεσθαι. Τοῦτο μαθόντες οἱ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν Χριστιανοί, ἅμα γυναιξὶ καὶ νέᾳ ἡλικίᾳ, χαίροντες καὶ ψαλμῳδοῦντες ἀπὸ τῆς Δάφνης ἐπὶ τὴν πόλιν μετέφερον τὴν σορόν· αἱ δὲ ψαλμῳδίαι ἤπτοντο τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν καὶ τῶν πεπιστευκότων αὐτοῖς τε καὶ τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως ὀργῆς, καὶ περὶ Θεοδώρου τοῦ ὁμολογητοῦ. 428.

Τότε δὴ καὶ τὸ κρυπτόμενον ἦθος τοῦ βασιλέως ἐξηλέγχετο. Οὐ γὰρ ἔτι κατεῖχεν ἑαυτοῦ ὁ πρώην φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλόμενος, ἀλλ' ἐκ τῶν ὀνειδιστικῶν ὕμνων εὐέμπτωτος ἦν εἰς ὀργήν ἕτοιμός τε ἦν ταῦτα ποιεῖν τοῖς Χριστιανοῖς, οἷα οἱ περὶ Διοκλητιανὸν πεποιήκεισαν. Ἐπεὶ δὲ ἡ κατὰ Περσῶν σπουδὴ οὐ παρεῖχε τῇ προθέσει καιρόν, κελεύει Σαλουστίῳ τῷ ἐπάρχῳ συλλαβεῖν ἐπὶ τὸ κολάσαι τοὺς μάλιστα σπουδαίους τῶν ψαλμῳδῶν. Ὁ δὲ ἔπαρχος, καίτοι Ἕλλην ὢν τὴν θρησκείαν, τὸ μὲν ἐπίταγμα ἠδέως οὐκ ἐδέξατο· ἀντιλέγειν δὲ οὐκ ἔχων, συλλαμβάνει μὲν πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν καὶ τινας δεσμωτήριον οἰκεῖν προσέταξεν. Ἕνα δὲ νεανίσκον, ὀνόματι Θεόδωρον, αὐτῷ παρὰ τῶν Ἑλληνιζόντων προσαχθέντα, βασάνοις καὶ διαφόροις κολαστηρίοις ὑπέβαλλε, καταξανθῆναι κατὰ παντὸς κελεύσας τοῦ σώματος· καὶ αὐτὸν τότε ἠφίει τῶν βασάνων, ὅτε μηκέτι ζήσεσθαι ᾤετο. Ἀλλὰ Θεὸς ἦν ὁ σώζων τὸν ἄνδρα. Ἐπεδίω γὰρ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χρόνον μετ' ἐκείνην τὴν ὁμολογίαν πολύν. Τούτῳ τῷ Θεοδώρῳ Ρουφῖνος, ὁ τῇ Ρωμαίων γλώσσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν συγγράψας, φησὶ μετὰ ταῦτα χρόνῳ ὕστερον πολλῷ συντετυχηκέναι καὶ ἡρωτηκέναι, εἰ τυπτόμενος καὶ στρεβλούμενος μεγίστης τῆς ὀδύνης ἠσθάνετο, τὸν δὲ εἰρηκέναι, βραχεῖαν μὲν αὐτῷ σφόδρα γενέσθαι τὴν ἐκ τῶν βασάνων ὀδύνην· παραστῆναι δέ τινα νεανίσκον καὶ ἀπομάττειν αὐτοῦ τὸν ἐκ τοῦ ἀγῶνος ἱδρῶτα ἐπιγινόμενον, ἐπιρρωνύειν τε αὐτοῦ τὴν ψυχὴν καὶ τέρψιν αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἀγῶνα τὸν χρόνον τῆς βασάνου ποιεῖν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ θαυμαστοῦ Θεοδώρου τοσαῦτα εἰρήσθω. Τότε δὲ παρῆσαν πρέσβεις Περσῶν, αἰτοῦντες ἐπὶ φανερᾷ καταθέσθαι τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ αὐτοὺς ἀπέπεμψεν, εἰπών· Αὐτόν με ὄψεσθε μετ' οὐ πολὺ καὶ οὐδέν μοι δεήσει πρεσβείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ὡς καὶ Ἰουδαίους ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸ θύειν προετρέψατο, καὶ περὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων τελείας ἀνατροπῆς.

Καὶ κατ' ἄλλον δὲ τρόπον ὁ βασιλεὺς τοὺς Χριστια- 429.
νοὺς βλάπτειν σπουδάζων, τὴν οἰκείαν δεισιδαιμονίαν ἐξήλεγχε. Φιλοθύτης γὰρ ὤν, οὐ μόνον αὐτὸς τῷ αἵματι ἔχαιρεν, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ ἄλλοι τοῦτο ποιῶσι, ζημίαν ἐνομίζεν. Ἐπειδὴ δὲ ὀλίγους τοὺς τοιούτους ἐφεύρισκεν, Ἰουδαίους μεταπέμπεται καὶ παρ' αὐτῶν ἐπυνθάνετο, τοῦ χάριν τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου κελεύσαντος θύειν, ἀπέχονται. Τῶν δὲ μὴ ἀλλαχοῦ φησάντων δύνασθαι τοῦτο ποιεῖν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μὴ μόνον ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, κελεύει τάχος κτίζεσθαι τὸν Σολομῶντος ναόν. Καὶ αὐτὸς ἐπὶ Πέρσας ἤλαυνε. Ἰουδαῖοι δὲ καιροῦ δράξασθαι πάλαι ἐπιθυμοῦντες, ἐν ᾧ τὸ ἱερὸν αὐτοῖς πρὸς τὸ θύειν ἀνοικοδομηθήσεται, τότε μὲν Ἰουδαῖοι μὲν πρὸς τὸ ἔργον ἐγίνοντο φοβεροὺς δὲ τοῖς χριστιανοῖς ἐπεδείκνυσαν ἑαυτούς, ἠλαζονεύοντό τε κατ' αὐτῶν ἐπαπειλοῦντες τοσαῦτα ποιήσειν, ὅσα αὐτοὶ παρὰ Ῥωμαίων πάλαι πεπόνθασι. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐκ δημοσίων τὴν δαπάνην παρασχεθῆναι κελεύσαντος, ηὐτρέπιστο πάντα, ξύλα καὶ λίθοι καὶ πλίνθος ὀπτὴ καὶ πηλὸς καὶ ἄσβεστος καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα πρὸς οἰκοδομὴν ἐπιτήδεια γίνεται. Τότε δὴ Κύριλλος ὁ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος τὸ τοῦ προφήτου Δανιὴλ κατὰ νοῦν ἐλαμβανεν, ὃς καὶ ὁ Χριστὸς ἐν τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις ἐπεσφράγιστο, πολλοῖς τε προέλεγεν, ὡς ἄρα νῦν ἥκει ὁ καιρός, ἐν ᾧ λίθος ἐπὶ λίθου οὐκ ἂν μένοι εἰς τὸν ναόν, ἀλλὰ τὸ τοῦ Σωτῆρος λόγιον πληρωθήσεται. Ταῦτα ἔλεγεν ὁ ἐπίσκοπος. Καὶ διὰ τῆς νυκτὸς σεισμὸς μέγας ἐπιγενόμενος, ἔβρασε τοὺς λίθους τῶν πάλαι θεμελίων τοῦ ναοῦ, καὶ πάντας διέσπειρε σὺν τοῖς παρακειμένοις οἰκήμασι. Τοὺς δὲ ἐκ τοῦ γενομένου Ἰουδαίους κατέλαβε· καὶ φήμη τὸν τόπον ἦγε καὶ τοὺς πόρρω διάγοντας. Παρόντων σφόδρα πολλῶν, ἕτερον τεράστιον ἐπιγίνεται. Πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατασκῆψαν πάντα τὰ τῶν οἰκοδομῶν ἐρείτια διέφθειρεν. Ἦν γοῦν ἰδεῖν ὑπὸ τῆς φλογὸς ἀπολυμένας τὰς σφύρας, τὰς γλαρίδας, τοὺς πρίονας, τοὺς μοχλεῖς, τὰ σκέπαρνα, πάντα ἁπλῶς ὅσα πρὸς τὸ ἔργον ἐπιτήδεια εἶχον οἱ ἐργαζόμενοι. Ἐπενέμετο μὲν οὖν ταῦτα πῦρ, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Ἰουδαῖοι δὲ ἐν μεγίστῳ φόβῳ γινόμενοι καὶ ἄκοντες ὁμολόγουν τὸν Χριστὸν Θεὸν λέγοντες. Οὐκ ἐποίουν δὲ αὐτοῦ τὸ θέλημα, ἀλλ' ἔμενον τῇ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ προλήψει κρατούμενοι. Οὐδὲ γὰρ τὸ τῷ
432. τὸν θαῦμα, τὸ ὕστερον ἐπιγενόμενον, εἰς πίστιν τῆς ἀλ
θείας ἦγεν αὐτούς· καὶ γὰρ τῇ ἐρχομένῃ νυκτὶ, σορα
δες σταυροῦ ἀκτινοειδεῖς τοῖς ἱματίοις αὐτῶν ἐντετυπω
μέναι ἐφάνησαν. Ἂς ἡμέρας ἐπιγενομένης ἰδόντες ἀπ
πλύνειν καὶ ἀποσμήχειν θέλοντες οὐδενὶ τρόπῳ ἠδ
ναντο. Πεπώρωντο οὖν κατὰ τὸν Ἀπόστολον καὶ τ
ἀγαθὸν ἐν χερσὶν ἔχοντες ἔρριπτον. Οὕτω μὲν οὖν ὁ να
τότε ἀντὶ τοῦ οἰκοδομηθῆναι εἰς τέλεον ἀνατέτραπτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Περὶ τῆς εἰς Περσίδα τοῦ βασιλέως ἀφίξεω καὶ περὶ τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν τῶν Περσῶν ἐνέβαλε μικ
πρὸ τοῦ ἔαρος, πυθόμενος ἀσθενέστατα καὶ ἀνανδρότα
εἶναι χειμῶνος τὰ ἔθνη Περσῶν. Κρυμὸν γὰρ μὴ φέροντ
ἀπόμαχοι μένουσι κατὰ τόνδε τὸν χρόνον. Ἀλλ' ο
χεῖρα, τὸ τοῦ λόγου, βάλλοι ἂν τότε ἔξω τοῦ φαρ
Μῆδος ἀνήρ. Ρωμαίους δ' εἰδὼς καὶ χειμῶνος ἀγωνίζεσ
δυναμένους. ἐπαφῆκε τῇ χώρᾳ τὸν στρατόν. Πολλὰς
χώρας καὶ κώμας καὶ φρούρια πορθήσαντες ἤδη καὶ
πόλεις ἐλάμβανον. Περιστοιχίσας δὲ Κτησιφῶντα τὴν
γάλην πόλιν τοσοῦτον ἐπολιόρκει τὸν βασιλέα, ὥ
ἐκεῖνον πρεσβείαις χρήσασθαι συχναῖς, ἱκετεύειν τε
μιωθῆναι μέρος τι τῆς αὐτοῦ πατρίδος, εἰ καταλύσας
πόλεμον ἀποχωρήσῃ. Ὁ δὲ οὐκ ἔπαθε τὴν ψυχήν
τοὺς ἱκετεύοντας ἠλέησεν· ἀλλ' οὐδὲ τὸ τοῦ λόγου κ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ῦν ἔλαβεν, ὡς ἄρα νικᾶν μέν καλόν· ὑπερνικᾶν δέ, ἐπί-
ονον· πεπιστευκὼς δὲ μαντίαις τισίν, ἃς αὐτῷ συμπα-
ν ὁ φιλόσοφος Μάξιμος ὑπετίθετο, καὶ ὀνειροπολήσας
ἣν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος δόξαν λαβεῖν, ἢ καὶ μᾶλ-
ν ὑπερβαίνειν, τὰς ἱκεσίας Περσῶν ἀπεκρούσατο καὶ
ωμίζε κατὰ τὴν Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος δόξαν, ἐκ
τενσωματώσεως τὴν Ἀλεξάνδρου ἔχειν ψυχήν· μᾶλλον
αὐτὸς εἶναι Ἀλέξανδρος ἐν ἑτέρῳ σώματι. Αὕτη ἡ
ησις αὐτὸν ἐξηπάτησε καὶ παρεσκεύασε τότε τὴν ἱκε-
αν τοῦ Πέρσου μὴ παραδέξασθαι. Διόπερ ἐκεῖνος γνοὺς
ηνυτα αὐτῷ τὰ τῆς πρεσβείας γενόμενα, εἰς ἀνάγκην
ψσταται· καὶ τῇ ἐχομένῃ μετὰ τὴν πρεσβείαν ἡμέρᾳ, 333.
σαν ἣν εἶχε δύναμιν ἀντιτάττει τῷ Ῥωμαίῳ στρατῷ.
εμέμφοντο μὲν οὖν τὸν βασιλέα Ῥωμαῖοι, διότι μὴ ἐπι-
σῶς ὑρῆκε τῆς μάχης· ὅμως δὲ τοῖς παροῦσιν ἀντε-
άττοντο· καὶ αὖθις τοὺς πολεμίους τρέπουσιν εἰς φυ-
ν. Ὁ δὲ βασιλεὺς παρῆν ἱππότης μέν καὶ ἐπερρώνυε
ν στρατὸν ἄοπλος δὲ τῇ τῆς εὐτυχίας ἐλπίδι μόνῃ
ρῶν. Ἐξ ἀφανοῦς δὲ ἀκόντιον φέρεται κατ' αὐτοῦ καὶ
βραχίονος διαδραμόν εἰς τὴν πλευρὰν εἰσέδυ. Ἐκ
ύτης δὲ τῆς πληγῆς τὸν βίον κατέστρεψεν, ἀδήλου γε-
μένου τοῦ ἀνελόντος αὐτόν. Οἱ μὲν γὰρ ὑπό τινος Πέρ-
υ αὐτομόλου βληθῆναί φασιν· οἱ δὲ ὑπὸ οἰκείου στρα-
ύτου, ὡς ὁ πολὺς λόγος κρατεῖ. Κάλλιστος δὲ ὁ ἐν
ς οἰκείοις τοῦ βασιλέως στρατευόμενος, ἱστορήσας τὰ
αὐτὸν ἐν ἡρωικῷ μέτρῳ, τὸν τότε πόλεμον διηγού-
ος, ὑπὸ δαίμονος βληθέντα τελευτῆσαί φησιν. Ὅπερ
ὸν μὲν ὡς ποιητὴς ἔπλασε, τυχὸν δὲ καὶ οὕτως ἔχει.
λλους γὰρ ἐριννύες μετῆλθον. Ἢ ὅπως δ' ἂν ἔχοι τὰ
αὐτόν, ἀλλ' οὖν ἐκεῖνά γε οὐκ ἐλάνθανεν, ὡς ἦν ὁ ἀνὴρ
προθυμίαν οὐκ ἀσφαλής, δι' εὐπαιδευσίαν κενόδοξος,

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέρο

δι' ἐπιείκειαν πεπλανημένην εὐκαταφρόνητος. Ἰουλιανὸ
μὲν οὖν ἐν τῇ τετάρτῃ ἑαυτοῦ ὑπατείᾳ, ἣν ἅμα Σαλου
στίῳ ἐδεδώκει, περὶ τὴν ἕκτην καὶ εἰκάδα τοῦ Ἰουνίου
μηνὸς ἐν τῇ Περσῶν χώρᾳ, ὡς ἔφην, τὸν βίον κατέλυ
σεν. Τοῦτο δὲ ἔτος ἦν τρίτον τῆς βασιλείας αὐτοῦ· ἑδδό
μον δε, ἀφ' οὗ Καῖσαρ ἀπὸ Κωνσταντίου προεβλήθη· τρια
κοστὸν δὲ καὶ πρῶτον τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

436. **Περὶ τῆς ἀναγορεύσεως Ἰοβιανοῦ.**

Οἱ δὲ στρατιῶται ἐν μεγίστῃ περιστάσει γενόμενοι
μηδὲν ὑπερθέμενοι, τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ ἀναδεικνύουσι βασι
λέα Ἰοβιανόν, ἄνδρα γενναῖον καὶ εὐγενῆ, Πάννο
χος ὢν ἡνίκα Ἰουλιανὸς αἱρεσιν τοῖς στρατευομένοις νόμ
προὐτίθει, ἢ θύειν ἢ ἀποστρατεύεσθαι, μᾶλλον τὴν ζωὴν
ἀποθέσθαι προῃρεῖτο ἢ ἐκτελεῖν ἀσεβοῦς βασιλείας ἐπ
ταγμα. Ἀλλὰ Ἰουλιανὸς μὲν τῇ ἀνάγκῃ τοῦ ἐπικειμένο
πολέμου ἐν τοῖς στρατηγοῦσιν εἶχε τὸν ἄνδρα. Τότε
αἱρεθεὶς εἰς τὸ βασιλεῦσαι παρῃτεῖτο, βίᾳ τε ἑλκόμεν
ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐβόα, μὴ βούλεσθαι λέγων βασ
λεύειν ἀνθρώπων Ἑλληνίζειν προαιρουμένων, αὐτὸς
Χριστιανός. Ὡς οὖν φωνὴ κοινὴ πάντων ἐγίνετο, ὁμολ
γοῦσα καὶ αὐτοὺς εἶναι Χριστιανούς, δέχεται μὲν τ
βασιλείαν, ἐν στενῷ δὲ ἐξαίφνης ἀπολῃφθεὶς ἐν τῇ Πε
σῶν, καὶ τῶν στρατιωτῶν λιμῷ φθειρομένων, κατέλυσ
ἐπὶ συνθήκαις τὸν πόλεμον. Αἱ συνθῆκαι δὲ πρὸς μ
τὴν δόξαν Ρωμαίων ἦσαν ἀπρεπεῖς· πρὸς δὲ τὸν καιρ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀναγκαῖαι. Ζημιωθεὶς γὰρ τοὺς Σύρους τῆς ἀρχῆς καὶ παραδοὺς τοῖς Πέρσαις τὴν ἐν Μεσοποταμίᾳ Νίσιβιν πόλιν, ἐξήλαυνεν ἐκεῖθεν. Τούτων διαγγελθέντων, Χριστιανοὶ μὲν ἀνερρώνυντο· οἱ δὲ τὴν θρησκείαν Ἕλληνες πένθος ἐποιοῦντο τὴν Ἰουλιανοῦ τελευτήν. Τὸ στρατιωτικὸν δὲ σύμπαν τὴν ἀφύλακτον αὐτοῦ θερμότητα διεμέμφοντο καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ζημίας τῶν ὀρῶν εἰς αὐτὸν ἀνέφερον, ὅτι ὑπὸ αὐτομόλου Πέρσου ἀπατηθεὶς τὰ σιτηγοῦντα διὰ τῶν ποταμῶν πλοῖα κατέκαυσε, διὸ καὶ λιμῷ περιέπεσεν ὁ στρατός. Τότε δὴ καὶ ὁ σοφιστὴς Λιβάνιος θρῆνον ἐπὶ 43χ.
Ἰουλιανῷ συνέττατεν, ὃν Ἰουλιανὸν ἤτοι ἐπιτάφιον ἔγραψεν. Ἐν ᾧ λόγῳ πάντα σχεδὸν τὰ κατ' αὐτὸν ἐγκωμιαστικῶς διεξῆλθε, μνημονεύσας καὶ τῶν βιβλίων, ὧν κατὰ Χριστιανῶν Ἰουλιανὸς συνέθηκε, καὶ ὡς εἴη ἐν αὐτοῖς γέλωτα καὶ ῥᾳθύμαφον ἀποδείξας τὰς Χριστιανῶν βίβλους. Εἰ μὲν οὖν τὰ ἄλλα τοῦ βασιλέως ὁ σοφιστὴς ἐνεκωμίαζεν, ἡσύχως ἂν ἐπὶ τὰ ἐχόμενα τῆς ἱστορίας ἐβάδιζον. Ἐπειδὴ δὲ ὡς δεινὸς ῥήτωρ τῇ μνήμῃ τῶν Ἰουλιανοῦ βιβλίων τοῦ Χριστιανισμοῦ καθάπτεται, διὰ τοῦτο εἰπεῖν καὶ ἡμεῖς ὀλίγα περὶ τούτων προαιρούμεθα, πρότερον θέντες αὐτοῦ τὰ ῥήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Πρὸς Λιβάνιον τὸν σοφιστὴν ἀντιλογία περὶ Ἰουλιανοῦ.

Τοῦ χειμῶνος, φησί, τὰς νύκτας ἐκτείνοντος, ἐπιθέμενος ὁ βασιλεὺς ταῖς βίβλοις, αἳ τὸν ἐκ Παλαιστίνης ἄνθρωπον, Θεόν τε καὶ Θεοῦ παῖδα ποιοῦσι, μάχῃ τε μα-

Δωρεάν Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κρᾷ καὶ ἐλέγχων ἰσχύϊ γέλωτα ἀποφήνας καὶ φλήναφον τὰ τιμώμενα, σοφώτερος ἐν τοῖς αὐτοῖς δέδεικται τοῦ Τυρίου γέροντος. Ἴλεως δὲ οὗτος ὁ Τύριος εἴη, καὶ δέχοιτο εὐμενῶς τὸ ῥηθὲν ὡς ἂν υἱέως ἡττώμενος. Ταῦτα μὲν τὰ ῥήματα τοῦ σοφιστοῦ Λιβανίου. Ἐγὼ δὲ σοφιστὴν αὐτὸν ἄριστον γενέσθαι φημί· ἐπίσταμαί τε ὡς εἰ μὴ εἴη τῷ βασιλεῖ κατὰ τὴν θρησκείαν ὁμόδοξος, πάντα ἂν αὐτὸν εἶπεν ὅσα οἱ Χριστιανοὶ λέγουσι, καὶ ὡς εἰκός, ἅτε σοφιστὴν ὄντα, μεγαλύναι τὰ λεγόμενα. Ἔπει καὶ εἰς Κωνστάντιον ζῶντα μὲν ἐπαίνους ἔγραφεν· τελευτήσαντος δὲ ὕβρεις μεστὰς ἐγκλημάτων κατέχεεν. Ὥστε εἰ καὶ Πορφύριος ἦν βασιλεύς, προκρίνειν τὰ ἐκείνου βιβλία τῶν Ἰουλιανοῦ· καὶ εἰ Ἰουλιανὸς ἦν σοφιστής, εἶπεν ἂν καὶ αὐτὸν κακὸν σοφιστήν, ὡς καὶ Ἐκβόλιον ἐν τῷ ἐπιταφίῳ Ἰουλιανοῦ. Ἔπει οὖν ἐκεῖνος καὶ ὡς ὁμόδοξος καὶ ὡς σοφιστής, καὶ φίλος τῷ βασιλεῖ, ὅσα ἐδόκει αὐτῷ διεξῆλθε, καὶ ἡμεῖς πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντα κατὰ δύναμιν ἀπαντήσωμεν. Πρῶτον μὲν γάρ φησιν αὐτὸν ἐπιθέσθαι ταῖς βίβλοις τοῦ χειμῶνος τὰς νύκτας ἐκτείνοντος. Τὸ δὲ ἐπιθέσθαι σημαίνει, ὅτι ἔργον ἔθετο ψόγον γράψαι, ὡς ἔθος τοῖς σοφισταῖς ποιεῖν ἐν τῇ τῶν νέων εἰσαγωγῇ. Πάλαι γὰρ τὰς βίβλους ἠπίστατο, τότε δὲ ἐπέθετο. Καὶ μάχῃ μακρᾷ σχολάσας, οὐχ ὡς φησι Λιβάνιος, ἐλέγχων ἰσχύϊ, ἀλλὰ ἀσθενείᾳ τοῦ ἀληθοῦς,
440. τὰ καλῶς ἑαυτοῖς ἠσφαλισμένα, ὡς φιλοσκώπτης διέσυρε. Πᾶς γὰρ ὁ μαχόμενός τινι, νῦν μὲν παρατρέπων, νῦν δὲ ἐπικρύπτων τὴν ἀλήθειαν, καταψεύδεται τοῦ πρὸς ὃν ἡ μάχη συνίσταται. Καὶ ὁ ἀπεχθῶς ἔχων πρός τινα, πάντα ὡς πολέμιος οὐ μόνον πράττειν, ἀλλὰ καὶ λέγειν ἐσπούδακε· καὶ τὰ αὐτῷ προσόντα φαῦλα, τῷ πρὸς ὃν ἡ ἔχθρα, περιτρέπειν φιλεῖ. Ὅτι μὲν οὖν καὶ Ἰουλιανὸς καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ορφύριος, ὃν Τύριον καλεῖ γέροντα, ἄμφω φιλοσκῶπται
αν, ὑπὸ τῶν οἰκείων λόγων ἐλέγχονται. Πορφύριος
ν γὰρ τοῦ καρυφαιοτάτου τῶν φιλοσόφων Σωκράτους τὸν
ὸν διέσυρεν ἐν τῇ γεγραμμένῃ αὐτῷ «φιλοσόφῳ ἱστορίᾳ»
ι τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ γράψας κατέλειπεν, οἷα ἂν μήτε
έλιτος, μήτε Ἄνυτος οἱ γραψάμενοι Σωκράτην. εἰ-
ν ἐπεχείρησαν· Σωκράτους φημί, τοῦ παρ' Ἕλλησι
υαζομένου ἐπί τε σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ταῖς
λαις ἀρεταῖς, ὃν Πλάτων ὁ θαυμαστὸς παρ' αὐτοῖς φι-
τοφος, καὶ Ξενοφῶν καὶ ὁ ἄλλος τῶν φιλοσόφων θίασος,
μονον ὡς θεοφιλῆ τιμῶσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ ὑπὲρ ἄνθρω-
ν φρονεῖν νενομίκασιν. Ἰουλιανὸς δὲ τὸν πατέρα ζη-
ὸν τὸ ἴδιον πάθος εἰς τοὺς «Καίσαρας» ἠλεγξε, πάντας
υπασάμενος τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς [καὶ] οὐδὲ τοῦ φι-
τοφου Μάρκου φεισάμενος. Καὶ ὅτι μὲν φιλοσκῶπται
μφω, ἐξ ἑαυτῶν τὸν ἔλεγχον ἔχουσι καὶ οὐ δεῖ μοι πολ-
ὧν ἢ δεινῶν λόγων, ἀλλὰ ἀπόχρη ταῦτα καὶ παράστα-
ν τοῦ ἤθους αὐτῶν. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐκ τῶν ἑκατέ-
ν λόγων περὶ ἤθους αὐτῶν τεκμαιρόμενος ταῦτα γράφω.
α δὲ περὶ Ἰουλιανοῦ ὁ Ναζιανζηνὸς Γρηγόριος εἴρηκε,
ὸν αὐτοῦ λόγων ἐπάκουε. Φησὶ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ
γῳ πρὸς Ἕλληνας» κατὰ λέξιν τάδε· «Ταῦτα τοῖς μὲν
λοις ἡ πεῖρα περέστησε, καὶ ἡ δυναστεία προσλαβοῦσα
ν ἐξουσίαν. Ἐμοὶ δὲ καὶ πόρρωθεν τροπόν τινα ἐρᾶτο,
οὗ τῷ ἀνδρὶ συνεγενόμην Ἀθήνῃσιν. Ἦλθε γὰρ κά-
ῖσε, ἄρτι τῶν κατὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ νεωτερισθέντων,
ν βασιλέα τοῦτο αὐτῷ παραιτησάμενος. Διττὸς δὲ
τοῦ τῆς ἐπιδημίας ὁ λόγος, ὁ μὲν εὐπρεπέστερος, καθ'
τορίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῶν ἐκεῖσε παιδευτηρίων· ὁ
ἀπορρητότερος καὶ οὐ πολλοῖς γνώριμος, ὥστε τοῖς
εῖ θύταις καὶ ἀπατεῶσι περὶ τῶν καθ' ἑαυτὸν συγγε-
μῖσι. εἰς

νέσθαι, οὕπω παρρησίαν ἐχούσης τῆς ἀσεβείας. Τότε τ
νυν οὐ φαῦλος ἐγὼ τοῦ ἀνδρὸς εἰκαστὴς οἶδα γενόμεν
καίτοι γε οὐ τῶν εὖ πεφυκότων περὶ ταῦτα εἷς ὤν. Ἀλ
441· ἐποίει με μανικὸν ἡ τοῦ ἤθους ἀνωμαλία καὶ τὸ περιττ
τῆς ἐκστάσεως, εἴπερ μάντις ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶ
οὐδενὸς γὰρ ἐδόκει μοι σημεῖον εἶναι χρηστοῦ αὐχ
ἀπαγής, ὦμοι παλλόμενοι καὶ ἀνακοπτόμενοι, ὀρθα
μὸς σοβούμενος καὶ περιφερόμενος καὶ μανικὸν βλεπω
πόδες ἀστατοῦντες καὶ μετοκλάζοντες· μυκτὴρ ὑφ
πνέων καὶ περιφρόνησιν· προσώπου σχηματισμοὶ κατ
γέλαστοι τὸ αὐτὸ φρονοῦντες· γέλωτες ἀκρατεῖς κ
βρασματώδεις· νεύσεις καὶ ἀνανεύσεις σὺν οὐδενὶ λογ
λόγος ἱστάμενος, καὶ κοπτόμενος πνεύματι· ἐρωτήσε
ἄτακτοι καὶ ἀσύνετοι· ἀποκρίσεις οὐδὲν τούτων ἀμείνου
ἀλλήλαις ἐπεμβαίνουσαι, καὶ οὐκ εὐσταθεῖς, οὐδὲ τα
προϊοῦσαι παιδεύσεως. Τί ἂν τὰ καθ' ἕκαστον γράφοιμ
Τοιοῦτον πρὸ τῶν ἔργων ἐθεασάμην, οἷον καὶ ἐπὶ τ
ἔργων ἐγνώρισα. Καὶ εἴ μοι παρῆσάν τινες τῶν τηνικαῦ
συνόντων καὶ ἀκουσάντων, οὐ χαλεπῶς ἂν ἐμαρτύρησα
οἷς, ἐπειδὴ ταῦτα ἐθεασάμην, εὐθὺς ἐφθεγξάμην, οἷον κ
κὸν ἡ Ρωμαίων τρέφει, καὶ προαγορεύσας [καὶ] γενέσθ
ψευδόμαντις ἐμαυτῷ κατηυξάμην. Κρεῖσσον γάρ, ἦ τοιο
των πλησθῆναι τὴν οἰκουμένην κακῶν καὶ τοιοῦτ
ἀναφανῆναι τέρας, οἷον οὔπω πρότερον, πολλῶν μὲν ἐπ
κλυσμῶν θρυλλουμένων, πολλῶν δὲ ἐμπρησμῶν καὶ βρ
σμῶν γῆς καὶ χασμάτων· ἔτι δὲ καὶ ἀνδρῶν ἀπάνθρωπ
καὶ θηριώδεις, ἀλλοκότων τε καὶ συνθέτων φύσεις καινο
τομηθεῖσαι. Ταύτῃ τοι καὶ τέλος ἄξιον ἠνέγκατο τῆ
ἀπονοίας.» Τοιαῦτα μὲν Γρηγόριος περὶ Ἰουλιανοῦ δι
ξῆλθεν. Ὅτι δὲ καὶ κατὰ Χριστιανῶν λόγους πολλοὺ
ἀναλώσαντες, τὴν ἀλήθειαν ἐπεχείρησαν βιάσασθαι, τιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μὲν τῶν ἱερῶν Γραμμάτων παρατρέψαντες, τὰ δὲ ἐγκαταλέξαντες, πάντα δὲ πρὸς τὸν οἰκεῖον ἐκλαβόντες σκοπόν, πολλοὶ μὲν πρὸς αὐτοὺς ἀπαντήσαντες ἔδειξαν, ἀνατρέψαντές τε καὶ ἐξελέγξαντες αὐτῶν τὰ σοφίσματα, πρὸ δὲ ἁπάντων Ὠριγένης, καὶ πολλῷ τῶν Ἰουλιανοῦ χρόνων/ 444.
ἀνώτερος ὤν, τὰ δοκοῦντα ταράττειν τοὺς ἐντυγχάνοντας ταῖς ἱεραῖς Βίβλοις ἀνυπενεγκὼν ἑαυτῷ, καὶ ἑρμηνεύσας τὰς τῶν ἀγνωμονούντων σοφιστικὰς εὑρεσιλογίας ἀπέκλεισεν. Οἷς εἰ μὴ παρέργως ἐντετυχήκασιν Ἰουλιανὸς καὶ Πορφύριος, εὐγνωμόνως τε αὐτὰ ἐδέξαντο, πάντως ἂν εἰς ἕτερά τινα τοὺς λόγους ἔτρεψαν καὶ οὐκ ἂν εἰς τὰ σοφίσματα βλάσφημα γράφειν ἐτράπησαν. Ὅτι δὲ ὁ βασιλεὺς σκοῦαι ἐπετήδευσε πρὸς τοὺς ἰδιώτας καὶ ἁπλουστέρους τοὺς λόγους ποιούμενος, οὐ μὴν πρὸς τοὺς ἐκ τῶν ἱερῶν Γραμμάτων μόρφωσιν τῆς ἀληθείας ἔχοντας, ἐκεῖθεν δῆλον ἐστι· λαβὼν γὰρ τὰ ῥήματα, ὅσα χρείας ἕνεκεν οἰκονομικῶς ἐπὶ τοῦ Θεοῦ ἀνθρωπικώτερον τέτακται, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἐπισυνείρας, τέλος ἐπιφέρει κατὰ λέξιν ταδε«Τούτων τοίνυν ἕκαστον, εἰ μὴ λόγος ἐστὶν ἀπόρρητον ἔχων τινὰ θεωρίαν, ὅπερ ἐγὼ νενόμικα, πολλῆς γέμουσιν οἱ λόγοι περὶ αὐτοῦ βλασφημίας.» Ταῦτα μὲν ἐν τῷ τρίτῳ αὐτοῦ«κατὰ Χριστιανῶν»βιβλίῳ αὐταῖς λέξεσιν εἴρηκε. Καὶ ἐν τῷ λόγῳ δὲ αὐτοῦ ὃν περὶ Κυνισμοῦ ἐπέγραψε, διδάσκων ὅπως δεῖ τοὺς ἱεροὺς πλάττειν μύθους, φησὶ δεῖν κρύπτειν τὴν περὶ τῶν τοιούτων ῥημάτων ἀλήθειαν, λέγων αὐτοῖς ῥήμασι τάδε· Φιλεῖ γὰρ ἡ φύσις κρύπτεσθαι· καὶ τὸ κεκρυμμένον τῆς τῶν θεῶν οὐσίας οὐκ ἀνέχεται γυμνοῖς εἰς ἀκαθάρτους ἀκοὰς ῥίπτεσθαι ῥήμασι. Φαίνεται δὴ διὰ τούτων ὁ βασιλεὺς ὑπόνοιαν ἔχειν περὶ τῶν θείων Γραφῶν, ὡς εἴησαν λόγοι μυστικοί, ἄπορρήτον τινα θεωρίαν ἔχοντες· ἀγανακτεῖ δέ, ἐφ' οἷς μὴ καὶ

1) ε. τὸ (ὡς προείρηνεν ὁ Καί.)

πάντες τὴν αὐτὴν περὶ τούτων ὑπόνοιαν ἔχουσι, καὶ κατατρέχει τῶν ἐν Χριστιανοῖς ἁπλουστέρων δεχομένων τὰ λόγια. Οὐκ ἔδει δὲ τοσοῦτον καταδραμεῖν τῆς ἁπλότητος τῶν πολλῶν, οὐδὲ τυφωθῆναι δι' ἐκείνους κατὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, οὐδὲ μισῆσαι καὶ ἀποστραφῆναι τὰ καλῶς αὐτῷ νοούμενα, ὅτι μὴ πάντες αὐτὰ ἐνόουν, ὡς αὐτὸς ἐβούλετο. Νῦν δέ, ὡς ἔοικε, τὰ αὐτὰ Πορφυρίῳ πέπονθεν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ πληγὰς ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης ὑπό τινων Χριστιανῶν εἰληφὼς καὶ μὴ ἐνεγκὼν τὴν ὀργήν, ἐκ μελαγχολίας, τὸν μὲν Χριστιανισμὸν ἀπέλειπε, μίσει δὲ τῶν τυπτησάντων αὐτὸν εἰς τὸ βλάσφημα κατὰ Χριστιανῶν γράφειν ἐξέπεσεν, ὡς αὐτὸν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐξήλεγξεν, ἀνασκευάσας τοὺς λόγους αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τοὺς ἰδιώτας ὑπεροπτικῶς κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐσχηκώς, ἐκ τοῦ αὐτοῦ πάθους εἰς τὴν Πορφυρίου βλασφημίαν ἀπέκλινεν. Ἀμφότεροι οὖν ἑκουσίως δυσσεβήσαντες, ἐν γνώσει ἁμαρτίας τὸ ἐπιτίμιον ἔχουσιν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ σοφιστὴς Λιβάνιος ἐπιχλευάζων, Τὸν ἐκ Παλαιστίνης, φησίν, ἄνθρωπον Θεόν τε καὶ Θεοῦ Παῖδα ποιοῦσιν, ἐκλελῆσθαί μοι δοκεῖ, ὅπως αὐτὸς ἐπὶ τέλει τοῦ αὐτοῦ λόγου τὸν Ἰουλιανὸν ἀπεθέωσε. Τὸν γὰρ πρῶτον φησὶν ἄγγελον τῆς τελευτῆς μικροῦ κατέλευσαν, ὡς Θεοῦ καταψευδόμενον· εἶτα πρόσω μικρὸν ὑποβάς, Ὦ δαιμόνων μέν, φησί, τρόφιμε, δαιμόνων δὲ μαθητά, δαιμόνων δὲ παρεδρευτά! Εἰ καὶ αὐτὸς ἄλλως ἐνόει· ἀλλ' οὖν γε τὴν ὁμωνυμίαν τοῦ χείρονος μὴ ἐκκλίνας, ταὐτὸ ἔδοξε λέγειν, ἃ καὶ οἱ Χριστιανοὶ ὀνειδίζοντες λέγουσιν. Εἰ οὖν ἐπαίνων ἐφρόντιζεν, ἔδει φυγεῖν τὴν ὁμωνυμίαν, ὥσπερ ἔφυγε καὶ ἑτέραν λέξιν, δι' ἣν λοιδωρηθείς, τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐξέκοψεν. Ὅπως μὲν οὖν ὁ κατὰ Χριστὸν ἄνθρωπος θεολογεῖται καὶ ὅπως τὸ μὲν φανερὸν ἄνθρω-

τος ἦν, τὸ δὲ ἀφανὲς Θεός, ὅπως τε ἀληθῆ ἄμφω ἐστί, Χριστιανῶν μὲν οἱ θεῖοι λόγοι ἐπίστανται· Ἕλληνες δὲ πρὸ τοῦ πιστεῦσαι συνιέναι οὐ δύνανται. Καὶ γὰρ λόγιόν ἐστι τὸ λέγον, ὅτι *Ἐὰν μὴ πιστεύσητε οὐδ' οὐ μὴ συνῆτε.* Διὸ οὐκ αἰσχύνονται πολλοὺς ἀνθρώπους ἀποθεώσαντες, καὶ εἴθε γε κἂν χρηστοὺς τὸν τρόπον. ἢ δικαίους. ἢ σώφρονας· ἀλλὰ ἀνάγνους, ἀδίκους, μέθη δεδουλωμένους, Ἡρακλέας φημὶ καὶ Διονύσους, καὶ Ἀσκληπιούς· καθ' ὧν συνεχῶς ἐν τοῖς αὐτοῦ λόγοις ὁμνύων Λιβάνιος οὐκ αἰσχύνεται· ὧν τοὺς ἀρρενικοὺς καὶ θηλυκοὺς ἔρωτας εἰ ἀπαριθμησαίμην, μακρὸς ἡμῖν ἔσται ὁ τῆς παρεκβάσεως λόγος. Ἀρκέσει δὲ τοῖς ταῦτα γνῶναι ἐθέλουσιν ὁ Ἀριστοτέλους Πέπλος, καὶ Διονύσου Στέφανος, καὶ Ρηγίνου ὁ Πολυμνήμων καὶ τῶν ποιητῶν τὸ πλῆθος, οἳ περὶ αὐτῶν γράψαντες γέλωτα ὄντως καὶ φλήβαφον παρὰ πᾶσι 448.
τῆς Ἑλλήνων θεολογίας δεικνύουσιν· ὅτι δὲ ἴδιον Ἑλλήνων τὸ εὐχερῶς ἀνθρώπους ἀποθεοῦν, ἀρκέσει ὀλίγων ὑπομνησθῆναι. Ροδίοις μὲν γὰρ συμφορᾷ περιπεσοῦσιν ἐδόθη χρησμός, ὅπως ἂν τὸν Φρύγιον Ἄττιν, τὸν ἱερέα τῆς μανικῆς ἐν Φρυξὶν τελετῆς, θεραπεύωσιν. Ἔχει δὲ ὁ χρησμὸς ὧδε·

Ἄττιν ἰλάσκεσθαι, θεὸν μέγαν, ἀγνὸν Ἄδωνιν,
Εὔβιον, ὀλβιόδωρον, εὐπλόκαμον Διόνυσον.

Ὁ μὲν χρησμὸς Ἄττιν τὸν ἐκ μανίας ἐρωτικῆς ἑαυτὸν ἀποκόψαντα, τὸν Ἄδωνιν καὶ Διόνυσον εἶναί φησι. Τοῦ δὲ Μακεδόνων βασιλέως Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διαβαίνοντος, οἱ Ἀμφικτύονες Ἀλεξάνδρῳ ἐχαρίζοντο, καὶ ἀνεῖλεν ἡ Πυθία τάδε·

Ζῆνα θεῶν ὕπατον, καὶ Ἀθηνῶν Τριτογένειαν
Τιμᾶτε, βροτέων δ' ἐν σώματι κρυπτὸν ἄνακτα,

1) μετὴν 2) μ. θεολογίαν 3) ἴσ. ἱλάσκεσθε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὃν Ζεὺς ἀρίστοις γοναῖς ἔσπειρεν, ἀρωγὸν
Εὐνομίης θνητοῖσιν Ἀλέξανδρον βασιλῆα.

Ταῦτα τὸ ἐν Πυθοῖ δαιμόνιον ἐχρημάτισεν· ὃ καὶ αὐτὸ τοὺς δυνάστας κολακεῦον ἐθεοποίει. Καὶ τοῦτο μὲν ἴσως κολακείᾳ ἐποίει. Τί δ' ἂν εἴποι τις ὡς Κλεομήδην τὸν πύκτην ἀποθεώσαντες ἔχρησαν περὶ αὐτοῦ τάδε·

Ὕστατος ἡρώων Κλεομήδης Ἀστυπαλιεύς·
Ἐν θυσίαις τιμᾶτ', ὡς μηκέτι θνητὸν ἐόντα.

Διὰ μὲν οὖν τὸν χρησμὸν τόνδε Διογένης ὁ Κύων καὶ Οἰνόμαος ὁ φιλόσοφος κατέγνωσαν τοῦ Πυθίου Ἀπόλ-
449. λωνος. Κυζικηνοὶ δὲ τρισκαιδέκατον θεὸν Ἀδριανὸν ἀνηγόρευσαν. Αὐτός τε Ἀδριανὸς Ἀντίνοον τὸν ἑαυτοῦ ἐρώμενον ἀπεθέωσε.

Καὶ ταῦτα γέλωτα καὶ φλήναφον οὐκ ὀνομάζει Λιβάνιος· καίτοι καὶ τοὺς χρησμοὺς καὶ τὸ μονόβιβλον, ὃ Ἀδρίας εἰς τὸν Ἀλεξάνδρου βίον ἐπέγραψεν, ἐπισταμένους οὐκ ἐγκαλύπτεται καὶ αὐτὸν ἀποθεῶν τὸν Πορφύριον. Ἴλεως γάρ, φησίν, ὁ Τύριος εἴη, προκρίνων αὐτοῦ τὰ τοῦ βασιλέως βιβλία. Ταῦτα μὲν οὖν, διὰ τὴν τοῦ συγγραφέως λοιδορίαν, ἐν παρεκβάσει αὐτάρκως εἰρήσθω· ἰδίας τε πραγματείας δεόμενα παραλιπεῖν μοι δοκῶ. Τὰ δὲ λοιπὰ τῆς ἱστορίας ἐπιτεθείη ἡμῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Ὡς οἱ πανταχόθεν ἐπίσκοποι προσέδραμον Ἰοβιανῷ, ἐλπίζοντες ἕκαστος αὐτῶν εἰς τὴν ἑαυτῶν πίστιν τοῦτον ἐπισπάσασθαι.

Τοῦ δὲ βασιλέως Ἰοβιανοῦ ἀπὸ τῆς Περσίδος ἀναχωρήσαντος, αὖθις ἀνεκινεῖτο τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν, οἵ τε

1) γε· ὃν (Val.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εστῶτες τῶν Ἐκκλησιῶν προτρέχειν ἐσπούδαζον, δοκῶντες ἕκαστος τῇ ἑαυτοῦ πίστει προσθήσεσθαι τὸν λέα. Ὁ δὲ ἐξ ἀρχῆς τῇ ὁμοουσίῳ πίστει προσέκειτο· το δὲ πᾶσιν εἰρηκὼς προέκρινε. Καὶ ἀναρρώνυσι μὲν γραμμάτων τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον Ἀθα-ιον, ὃς εὐθὺς μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰουλιανοῦ τῆς Ἐκ-σίας τῶν Ἀλεξανδρέων ἐγκρατὴς ἐγένετο· τότε δὲ χρησιαίτερος ἐκ τῶν γραμμάτων γενόμενος καὶ τοῦ ταχόθεν δέους ἀπῃλλακτο. Ἀνεκάλει δὲ ὁ βασιλεὺς κ ὑπὸ Κωνσταντίου μὲν ἐξορισθέντας ἐπισκόπους ὑπὸ λιανοῦ δὲ ἀνακληθῆναι μὴ φθάσαντας. Τηνικαῦτα δὲ τὰ ἱερὰ τῶν Ἑλλήνων πάντα ἀπεκλείετο, αὐτοὶ δὲ ὡς ἀλλαχῇ κατεδύοντο. Οἵ τε τριβωνοφοροι τοὺς τρί-ας ἀπέθεντο. καὶ εἰς τὸ κοινὸν σχῆμα μετημφιέννυντο. αυτο δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ δι' αἵματος δημοσιᾳ γινόμενος υσμός, ᾧ κατακόρως ἐπὶ Ἰουλιανοῦ κατεχρήσαντο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ.

ς οἱ τὰ **Μακεδονίου φρονοῦντες, καὶ οἱ περὶ** 452.
Ἀκάκιον ἐν Ἀντιοχείᾳ συνελθόντες τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐκύρωσαν.

Ὰ μέντοι Χριστιανῶν οὐχ ἡσύχαζεν. Οἱ γὰρ προε-τες τῶν θρησκειῶν προελεύσεις ἐποίουν τῷ βασιλεῖ, παρ' αὐτοῦ κατὰ τῶν νομιζομένων αὐτοῖς ἀντιπάλων ρησίαν ὑπάρχειν νομίζοντες. Καὶ πρῶτοι μὲν οἱ Μα-ονιανοὶ χρηματίσαντες βιβλίον προσφέρουσιν, ἀξιοῦν-ξέσθαι μὲν τῶν Ἐκκλησιῶν τοὺς τὸ ἀνόμοιον δογ-πίζοντας, ἑαυτοὺς δὲ ἀντεισάγεσθαι. Ἦσαν δὲ οἱ τὸ βι-βλίον

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Σέρρες

βλίον τῶν δεήσεων ἐπιδόντες. Βασίλειος ὁ Ἀγκύ
Σιλβανὸς Ταρσοῦ, Σωφρόνιος Πομπηιουπόλεως, Πασ
κος Ζήνων, Λεόντιος Κομάνων, Καλλικράτης Κλαυδ
πόλεως, Θεόφιλος Κασταβάλων. Τούτων δεξαμένων
βιβλίον ὁ βασιλεύς ἀναποκρίτους αὐτοὺς ἀπέπεμψε,
νον δὲ τοῦτο ἐφθέγξατο· Ἐγώ, ἔφη, φιλονεικίαν μι
τοὺς δὲ τῇ ὁμονοίᾳ προστρέχοντας ἀγαπῶ καὶ τι
Ταῦτα εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν ἄλλων δοθέντα τὸν τονον
φιλονεικεῖν αἱρουμένων ἐχαύνωσε· καὶ τοῦτο κατὰ σκο
τοῦ βασιλέως ἐγίνετο. Καὶ γὰρ δὴ τηνικαῦτα καὶ ὁ
περὶ Ἀκάκιον φιλόνεικος τρόπος ἠλέγχετο· καὶ ὡς εἰκ
ἀεὶ πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἀποκλίνοντες φανερῶς ἐπ
ξαν. Συνελθόντες γὰρ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας εἰς
γους ἔρχονται Μελετίῳ, ὃς μικρὸν ἔμπροσθεν αὐτῶν
ρισθεὶς τῷ ὁμοουσίῳ προσέθετο. Τοῦτο δὲ ἐποιη
ἐπειδὴ τιμώμενον ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἑώρων ἐκεῖ τότε
γοντος. Κοινῇ οὖν γνώμῃ βιβλίον συντάξαντες καὶ
453. λογοῦσι τὸ ὁμοούσιον καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν κ
σαντες τῷ βασιλεῖ προσκομίζουσιν. Ἔστι δὲ τὸ βιβ
ἐν τοῖσδε·

**Τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ Δεσπ
ἡμῶν Ἰοβιανῷ Νικητῇ Αὐγούστῳ, ἡ τῷ
Ἀντιοχείᾳ παρόντων ἐπισκόπων ἐκ δι
ρων ἐπαρχιῶν σύνοδος.**

Τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην τε καὶ ὁμόνοιαν, ὅτ
καὶ πρώτη πρεσβεύειν ἐσπούδασεν ἡ εὐσέβεια, εὖ
καὶ αὐτοί, θεοφιλέστατε βασιλεῦ. Ὅτι δὲ κεφάλαιο
τοιαύτης ἑνότητος τῆς ἀληθοῦς καὶ ὀρθοδόξου πί
καλῶς ὑπείληφας τὸν χαρακτῆρα, οὐδὲ τοῦτο ἀγνοε

1) Ἰσ. Ζήλων (ὡς καὶ Val.)

Δημόσιο Κεντρική ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Βέροιας

να μὴ τοίνυν μετὰ τῶν παραχαρασσόντων τὸ δόγμα τῆς
ληθείας τετάχθαι νομιζώμεθα, ἀναφέρομεν τῇ σῇ εὐλα-
εἰᾳ, ὅτι τῆς ἁγίας συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ πάλαι πρό-
ρων συγκροτηθείσης τὴν πίστιν καὶ ἀποδεχόμεθα καὶ
ατέχομεν, ὅπότε καὶ τὸ δοκοῦν ἐν αὐτῇ ξένον τισὶν
ρμα, τὸ τοῦ ὁμοουσίου φαμέν, ἀσφαλοῦς τετύχηκε παρὰ
ς πατράσιν ἑρμηνείας, σημαινούσης ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας
ῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς ἐγεννήθη καὶ ὅτι ὅμοιος κατ' οὐσίαν
ῷ Πατρί· Οὔτε δὲ ὡς πάθους τινὸς περὶ τὴν ἄρρητον
έννησιν ἐπινοουμένου οὔτε κατά τινα χρῆσιν Ἑλληνι-
ὴν λαμβάνεται τοῖς Πατράσι τὸ ὄνομα τῆς οὐσίας· εἰς
ατροπὴν δὲ τοῦ ἐξ οὐκ ὄντων, περὶ τοῦ Χριστοῦ ἀσεβῶς
λμηθέντος παρὰ τοῦ Ἀρείου, ὅπερ καὶ οἱ νῦν ἐπιφοι-
ήσαντες ἀνόμοιοι ἔτι θρασύτερον καὶ τολμηρότερον ἐπὶ
ύμῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁμονοίας ἀναισχύντως παρρη-
άζονται. Διὸ συνετάξαμεν τῇδε ἡμῶν τῇ ἀναφορᾷ καὶ
ἀντίγραφον τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ ὑπὸ τῶν συγ-
ροτηθέντων ἐπισκόπων ἐκτεθείσης, ἣν τινα καὶ ἀγαπῶμεν,
τις ἐστίν· Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκρά-
ορα, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ μαθήματος πλήρης! Μελέτιος
ίσκοπος Ἀντιοχείας ἔδωκα συναινῶν τοῖς προγεγραμ-
ένοις. Εὐσέβιος Σαμοσάτων, Εὐάγριος Σικελῶν, Οὐρα-
ος Ἀπαμείας, Ζώϊλος Λαρίσων, Ἀκάκιος Καισαρείας,
ντίπατρος Ρώσου, Ἀβράμιος Οὐρίμων, Ἀριστόνικος
λευκοβήλου, Βαρλαμένος Περγάμου, Οὐράνιος Μελι-
νῆς, Μάγνος Χαλκηδόνος, Εὐτύχιος Ἐλευθεροπόλεως,
ακκοῖς Ἀρμενίας μεγάλης, Τίτος Βόστρων, Πέτρος
ππων, Πελάγιος Λαοδικείας, Ἀραβιανὸς Ἄντρου, Πι- 1/58
ων Ἀδάνων διὰ Λαμυδρίωνος πρεσβυτέρου, Σαβιανὸς
ύγματος, Ἀθανάσιος Ἀγκύρων διὰ Ὀρφίτου καὶ Ἀετίου
ρεσβυτέρων, Εἰρηνίων Γάζης, Πίσων Αὐγούστης, Πα-

1) Ἱε. πάτερα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

τρίκιος Πάλτου διὰ Λαμυρίωνος πρεσβυτέρου, Ἀνατολίου Βεροίων, Θεότιμος Ἀράβων, Λουκιανὸς Ἄρκων. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ βιβλίον τῇ συναγωγῇ τῶν συνοδικῶν Σαβίνου γεγραμμένον εὑρήκαμεν. Ὁ μέντοι βασιλεὺς πρόθεσιν εἶχε κολακείᾳ καὶ πειθοῖ τῶν διεστώτων τὴν φιλονεικίαν ἐκκόψαι, φήσας μηδενὶ ὀχληρὸς τῶν ὀπωσοῦν πιστευόντων ἔσεσθαι· ἀγαπήσειν δὲ καὶ ὑπερτιμήσειν τὴν ἀρχὴν τῇ ἑνώσει τῆς Ἐκκλησίας παρέξοντας. Ταῦτα οὕτως αὐτὸν πρᾶξαι καὶ Θεμίστιός φησιν ὁ φιλόσοφος· Ὑπατικὸν γὰρ λόγον εἰς αὐτὸν διελθών, θαυμάζει τὸν βασιλέα, ὡς τὸ ἐφεῖναι θρησκεύειν ὡς ἕκαστοι βούλονται νικήσαντα τῶν κολάκων τοὺς τρόπους· οὓς καὶ διασύρει πάνυ γελοίως ἔφη ἐλέγχεσθαι αὐτοὺς ἁλουργίδα, θεὸν θεραπεύοντας· μηδέν τε διαφέρειν αὐτοὺς Εὐρίπου νῦν μὲν ἐπὶ τάδε, νῦν δὲ καὶ τοὐναντίον τὰ ῥεύματα μεταβάλλοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Περὶ τῆς τελευτῆς Ἰοβιανοῦ τοῦ βασιλέως.

Οὕτω μὲν οὖν βασιλεὺς τότε τὴν ὁρμὴν τῶν ἐρεσχελεῖν προαιρουμένων ἐπέσχεν. Ἧ τάχος δὲ τῆς Ἀντιοχείας ἀναχωρήσας τὴν Ταρσόν τε καταλαβὼν τῆς Κ
457 λικίας ἐκεῖ τὸ Ἰουλιανοῦ σῶμα ἔθαψε καὶ πάντα ἐπὶ τ
κηδείᾳ τὰ νόμιμα πληρώσας ὑπατός τε ἀναγορεύετ
καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν διαβαίνειν σπ
δάζων, ἐν χωρίῳ τινὶ παραγίνεται, ᾧ προσωνυμία Δα
στανα· μεθόριον δέ ἐστι τοῦτο Γαλατίας καὶ Βιθυνία
ἔνθα καὶ Θεμίστιος ὁ φιλόσοφος μετὰ τῶν ἄλλων συ

ἠγε· τῷ· ὀναῖ. διά τό. ᾗ ὁ Μ. εἰσ· ἴσε. ἐπὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ληπικῶν ἀπαντήσας, τὸν ὑπατικὸν ἐπ' αὐτοῦ διεξῆλθε
όγον, ὃν ὕστερον καὶ ἐν Κωνσταντίνου πόλει ἐπὶ τοῦ
λήθους ἐπεδείξατο. Ἀλλ' εὐτυχῶς τὰ Ρωμαίων ἔπρα-
εν ἄν, τά τε δημόσια καὶ τὰ ἐκ τῶν Ἐκκλησιῶν, οὕ-
ως ἀγαθοῦ βασιλέως εὐτυχήσαντα, εἰ μὴ ἀφνίδιος ἐπι-
ενόμενος θάνατος τὸν τοιοῦτον ἄνδρα τῶν πραγμάτων
φείλετο. Ἐν γὰρ τῷ προρρηθέντι χωρίῳ, χειμῶνος ὥρᾳ,
ῷ τῆς ἐμφράξεως νοσήματι συσχεθεὶς ἐτελεύτησεν, ἐν
πατείᾳ τῇ αὐτοῦ καὶ Βαρωνιανοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τῇ
πτακαιδεκάτῃ τοῦ Φεβρουαρίου μηνός, βασιλεύσας μῆ-
ας ἑπτά,[1] ζήσας ἔτη τριακοντατρία. Περιέχει δὲ ἡ βί-
λος χρόνον ἐτῶν δύο, μηνῶν πέντε.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

1) Ὁ Θεοφάνης λέγει αὐτὸν βασιλεύσαντα μῆνας ἕνδεκα
ἡμέρας 15. (Χρον. σ. 53 ἔκδ. De Boor).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροι

ΤΟΜΟΣ Δ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

464. **Ὅτι Ἰοβιανοῦ τελευτήσαντος, Οὐαλεντινιανὸν ἀναγορεύουσιν, ὃς δὴ κοινωνὸν τῆς βασιλείας λαμβάνει τὸν ἀδελφὸν Οὐάλεντα. Καὶ ὅτι Οὐαλεντινιανὸς μὲν ἦν ὀρθόδοξος, Οὐάλης δὲ Ἀρειανός.**

Τοῦ δὴ βασιλέως Ἰοβιανοῦ ἐν Δαδαστάνοις, ὡς ἔφημεν, τελευτήσαντος τῇ ἑαυτοῦ ὑπατείᾳ καὶ Βαρωνιανοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τῇ ἑπτακαιδεκάτῃ τοῦ Φεβρουαρίου μηνός, οἱ στρατιῶται ἐκ τῆς Γαλατῶν ἑβδομαῖοι εἰς Νικαιαν τῆς Βιθυνίας ἐλθόντες, κοινῇ ψήφῳ Οὐαλεντινιανὸν ἀνακηρύττουσι βασιλέα, τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φεβρουαρίου μηνός, ἐν τῇ αὐτοῦ ὑπατείᾳ. Ὅστις Παννόνιος μὲν ἦν τὸ γένος, πόλεως Κιβάλεως, τάξιν δὲ στρατιωτῶν ἐγχειρισάμενος πολλὴν ἐπεδείξατο τῶν τοιούτων ἐπιστήμην. Ἦν δὲ καὶ μεγαλόψυχος ὁ ἀνήρ, καὶ ἀεὶ τῆς παρούσης τύχης μείζων ἐφαίνετο. Ὡς οὖν αὐτὸν ἀνεστήσαντο[a] βασιλέα, εὐθὺς ἐπὶ τὴν Κωνσταντινου πόλιν γενόμενος, κοινωνὸν τῆς βασιλείας προσλαμβάνει τὸν ἀδελφὸν Οὐάλεντα, μετὰ τριάκοντα ἡμέρας τῆς αὐτοῦ ἀνακηρύξεως. Ἀλλ' ἄμφω μὲν ἦσαν Χριστιανοί, διεφώνουν δὲ περὶ τὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ πίστιν. Οὐαλεντινιανὸς μὲν γὰρ τὴν πίστιν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἐσ-

a) χρ. κατεστήσαντο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ξεν. Οὐάλης δὲ τῷ Ἀρειανῷ δόγματι ἐκ προλήψεως μᾶλ-
λον προσέκειτο. Τὴν δὲ πρόληψιν ἐποιήσατο τὸ ὑπὸ Εὐ-
δοξίου τοῦ προεστῶτος τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει Ἀρεια-
νῆς θρησκείας βεβαπτίσθαι αὐτόν. Καὶ ζῆλον μὲν εἶχον
ὑμῶν σπουδαῖον περὶ ὃ ἕκαστος ἔσεβε· τῷ δὲ τρόπῳ πολὺ
διεστήκεισαν ἀλλήλων γενόμενοι βασιλεῖς. Πρότερον μὲν
γὰρ ἐπὶ Ἰουλιανοῦ, ὅτε ὁ μὲν Οὐαλεντινιανὸς χιλίαρχος
ἦν, Οὐάλης δὲ ἐν τοῖς οἰκείοις τοῦ βασιλέως ἐστρατεύετο,
ὅσον εἶχεν ἕκαστος ζῆλον ἐπέδειξαν. Θύειν γὰρ ἀναγκα-
ζόμενοι τὰς ζώνας τῆς στρατείας μᾶλλον ἀφιέναι ἠροῦντο
ἢ ἀφιέναι τὸν Χριστιανισμόν. Ἀλλὰ τότε μὲν Ἰουλιανὸς
ὁ βασιλεύς, χειρώδεις τοὺς ἄνδρας τοῖς δημοσίοις εἰδὼς,
οὐδένα τῆς στρατείας ἐκίνει, ὥσπερ οὐδὲ Ἰοβιανὸν τὸν
μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντα. Ὕστερον δὲ βασιλεύσαντες
περὶ μὲν τὴν τῶν δημοσίων πρόνοιαν ἐν ἀρχῇ παραπλή- 465
σιοι ἀλλήλοις ὄντες ἐτύγχανον· περὶ δὲ τὸν Χριστιανι-
σμὸν, ὡς ἔφην, διαφωνοῦντες, οὐκέθ' ὁμοίῳ τρόπῳ κατὰ
τῶν ἰσοστιανιζόντων ἐκέχρηντο. Οὐαλεντινιανὸς μὲν γὰρ
τοὺς μὲν οἰκείους συνεκρότει, τοῖς δὲ ἀρειανίζουσιν οὐδα-
μῶς ἦν ὀχληρός. Οὐάλης δὲ Ἀρειανοὺς αὐξῆσαι προαι-
ρούμενος δεινὰ κατὰ τῶν μὴ τοιαῦτα φρονούντων εἰργά-
σατο, ὡς προϊὼν ὁ τῆς ἱστορίας δηλώσει λόγος. Κατὰ
τὴν χρόνον τόνδε τῆς μὲν ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίας προε-
στηκει Λιβέριος· ἐν δὲ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τῆς μὲν ὁμοου-
σίου πίστεως Ἀθανάσιος, τῆς δὲ Ἀρειανιζούσης Λούκιος,
μετὰ Γεώργιον κατέστησαν οἱ ἀρειανίζοντες. Τῶν δὲ
κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν Ἀρειανῶν ἡγεῖτο Εὐζώιος. Διῃ-
ρητο δὲ καὶ οἱ τοῦ ὁμοουσίου· τῶν μὲν γὰρ Παυλῖνος,
τῶν δὲ Μελέτιος προειστήκεισαν. Τῶν δὲ περὶ τὰ Ἱερο-
σόλυμα Κύριλλος αὖθις ἐκράτει. Ἐν δὲ Κωνσταντίνου
πόλει Εὐδόξιος μὲν τῶν ἐκκλησιῶν ἐκράτει, τὴν Ἀρείου

αἱρ. χρειώδεις.

δόξαν διδάσκων· οἱ δὲ τοῦ ὁμοουσίου φρονήματος, ἐν μι-
κρῷ οἰκίσκῳ τὰς συναγωγὰς ἐποιοῦντο ἔνδον τῆς πόλεως.
Τῆς δὲ Μακεδονιανῆς θρησκείας ἔτι κατὰ τὰς πόλεις
ἐκράτουν τῶν εὐκτηρίων οἴκων οἱ ἐν Σελευκείᾳ διδαχθέν-
τες τοὺς περὶ Ἀκάκιον. Ἐν τοιαύτῃ μὲν δὴ καταστάσει
τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν ἦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

**Ὅτι Οὐαλεντινιανοῦ ἐπὶ τὰ ἑσπέρια μέρη γενο-
μένου, Οὐάλης ἐν Κωνσταντίνου πόλει προ-
σελθόντων Μακεδονιανῶν, καὶ αἰτούντων σύνο-
δον γενέσθαι, ἐπένευσε· καὶ ὅτι τοὺς τοῦ ὁμοου-
σίου ἐπολέμει.**

Τῶν δὲ βασιλέων Οὐαλεντινιανὸς μὲν τὰ ἑσπέρια μέρ
ταχέως κατέλαβεν· εἶλκε γὰρ αὐτὸν ἡ τῶν ἐκεῖ πραγμά
των φροντίς. Οὐάλεντι δὲ μικρὸν κατὰ τὴν Κωνσταντίνο
πόλιν ἐπιμείναντι, προσέρχονται πλεῖστοι τῶν ἐπισκόπω
τῆς Μακεδονιανῶν θρησκείας ἐξαιτοῦσίν τε ἄλλην γενέ
σθαι σύνοδον ἐπὶ διορθώσει τῆς πίστεως. Ὁ δὲ βασιλεὺ
νομίσας συναινέσαι αὐτοὺς τοῖς περὶ Ἀκάκιον καὶ Εὐδό
ξιον, γενέσθαι ἐπέτρεψε. Καὶ οὗτοι μὲν συγκροτεῖν σύνο
δον ἐν τῇ Λαμψάκῳ ἔσπευδον. Οὐάλης δὲ ἡ τάχος ἐπ
τὴν Συρίας Ἀντιόχειαν ὥρμησεν, ὑφορώμενος μὴ οἱ Πέ
σαι τὰς γενομένας ἐπὶ Ἰοβιανοῦ τριακοντούτεις σπονδὰ
παραλύσαντες, τοῖς Ρωμαίων ὅροις ἐπέλθοιεν. Ἀλλὰ τ
μὲν Περσικὰ ἡσύχασεν.[2] Αὐτὸς δὲ τῇ ἡσυχίᾳ καταχρώμε
νος κατὰ τῶν τὸ ὁμοούσιον φρονούντων ἄσπονδον ἤγειρ
πόλεμον. Καὶ Παυλῖνον μὲν τὸν ἐπίσκοπον, δι' ὑπερβολ

1) Ἴσ. τῶν 2) Ἴσ. ἡσύχαζεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φυσαν τοῦ ἀνδρὸς εὐλάβειαν οὐδὲν κακὸν ἐποίησεν. Με-
ετιον δὲ ἐξορίᾳ ἐζημίωσε. Τοὺς δὲ ἄλλους, ὅσοι μὴ ἐβού-
οντο Εὐζωΐῳ κοινωνεῖν, τῶν μὲν ἐκκλησιῶν τῶν ἐν Ἀν- 468
ιοχείᾳ ἐξήλαυνε· ζημίαις δὲ καὶ τιμωρίαις διαφόροις
πέβαλλεν. Λέγεται δέ, ὅτι καὶ πολλοὺς εἰς τὸν παρα-
ειμενον ποταμὸν Ὀρόντην ἀπέπνιξεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

**Ὅτι Φιλέντος κακῶς ποιοῦντος ἐν τῇ Ἀνα-
τολῇ τοὺς τὸ ὁμοούσιον φρονοῦντας, ἐν τῇ
Κωνσταντίνου πόλει τύραννος ἀνέστη Προκό-
πιος· ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ καὶ σεισμὸς ἐπι-
γενόμενος, καὶ θαλάσσης ἐπίκλυσις, τὰς πολ-
λὰς τῶν πόλεων ἔβλαψε.**

Ταῦτα δὲ αὐτοῦ κατὰ τὴν Συρίαν ποιοῦντος ἐπανί-
ατο ἐκ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως τύραννος, Προκόπιος
νομα αὐτῷ, ὃς πολλὴν συγκροτήσας ἐν βραχεῖ χρόνῳ
υναμιν ὁρμᾷν κατὰ τοῦ βασιλέως ἐσπούδαζεν. Τοῦτο
αγγελθὲν εἰς ἀγωνίαν μεγίστην τὸν βασιλέα κατέστη-
εν, ἥτις αὐτοῦ καὶ τὴν κατὰ τῶν διωκομένων ὁρμὴν
ὸς ὀλίγον ἐπέσχεν. Ὡς δὲ ἐκ τοῦ πολέμου ταραχὴ τέως
ὐνετο, σεισμὸς ἐπιγενόμενος πολλὰς τῶν πόλεων ἔβλα-
εν· ἥ τε θάλασσα τοὺς οἰκείους ὅρους ἐνήλλαξεν· ἔν τισι
ὲν γὰρ τόποις τοσοῦτον ἐπέκλυσεν, ὡς τοὺς πρώην βα-
μους τόπους πλεῖσθαι· ἑτέρων δὲ τόπων τοσοῦτον ἀπέ-
η, ὡς ἐν ξηρᾷ εὑρεθῆναι. Καὶ τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὴν
ρώτην ὑπατείαν τῶν δύο βασιλέων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὅτι θορύβου ὄντος ἐν τοῖς δημοσίοις καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, οἱ τὴν σύνοδον ἐν τῇ Λαμψάκῳ συγκροτήσαντες Μακεδονιανοί, τὴν μὲν ἐν Ἀντιοχείᾳ πίστιν αὖθις κρατύναντες, τὴν ἐν Ἀριμήνῳ ἀνεθεμάτισαν, καὶ αὖθις τὴν Ἀκακίου καὶ Εὐδοξίου καθαίρεσιν βεβαιοῦσι.

Τούτων δὴ γενομένων οὐδέτερα ἡσύχαζεν, οὔτε τὰ δημόσια πράγματα, οὔτε μὴν τὰ τῶν ἐκκλησιῶν. Οἱ μὲν οὖν παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν σύνοδον συγκροτηθῆναι αἰτήσαντες ἐν τῇ Λαμψάκῳ συνῆλθον ἐν ὑπατείᾳ τῇ αὐτῇ, τοῦτο δὲ ἦν ἕβδομον ἔτος ἀπὸ τῆς ἐν Σελευκείᾳ γενομένης συνόδου· κἀκεῖ πάλιν τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ πίστιν ἐπιβεβαιώσαντες, ἣ καὶ ἐν Σελευκείᾳ ὑπέγραψαν, ἀναθεματίζουσι τὴν ἐν Ἀριμήνῳ ὑπὸ τῶν πρώην ὁμοδόξων ἐκτεθεῖσαν πίστιν. καὶ αὖθις καταψηφίζονται τῶν περὶ Ἀκάκιον καὶ Εὐδόξιον, ὡς δικαίως καθαιρεθέντων. Τούτοις 469. οὐδὲν ἀντιλέγειν Εὐδόξιος ὁ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπος ἴσχυεν. Οὐ γὰρ αὐτῷ ἀμύνασθαι τούτους ὁ ἐνεστηκὼς δημόσιος συνεχώρει πόλεμος. Διὸ καὶ οἱ περὶ Ἐλεύσιον, τὸν Κυζίκου ἐπίσκοπον, ἐπικρατέστεροι τότε πρὸς ὀλίγον ἐγένοντο, συγκροτήσαντες τὸ χρηματισθὲν Μακεδονίου δόγμα, μικρόν τε ἔμπροσθεν καὶ τὸ ἐν τῇ κατὰ Λάμψακον συνόδῳ γενόμενον φανερώτερον. Ταύτην ἐγὼ νομίζω τὴν σύνοδον, αἰτίαν γενέσθαι τοῦ πλεονάζειν ἐν Ἑλλησπόντῳ τοὺς Μακεδονιανοὺς χρηματίζοντας· ἡ γὰρ Λάμψακος ἐν τῷ στενῷ τοῦ Ἑλλησπόντου κεῖται πορθμῷ. Αὕτη μὲν οὖν ἡ σύνοδος τοιαύτην ἔσχε τὴν ἔκβασιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὅτι συμβολῆς γενομένης περὶ πόλιν τῆς Φρυγίας, τοῦ τε βασιλέως καὶ τοῦ τυράννου Προκοπίου, προδοσίᾳ τῶν στρατηγῶν ἑλὼν τὸν τύραννον αὐτόν τε καὶ αὐτοὺς ξέναις τιμωρίαις ὑποβαλὼν ἀνεῖλεν.

Τῇ δὲ ἑξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἦν Γρατιανοῦ καὶ Δαγαλαίφου, τὰ τῶν πολέμων ἐπέθετο. Ὡς γὰρ ὁ τύραννος Προκόπιος ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ὁρμηθεὶς ἕτοιμος ἦν ἐπιστρατεύειν τῷ βασιλεῖ, πυθόμενος ὁ Οὐάλης φθάνει ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐλάσας καὶ συμβάλλει τῷ Προκοπίῳ περὶ πόλιν τῆς Φρυγίας, ἡ προσωνυμία Νακώλεια· καὶ τὴν μὲν πρώτην μάχην ἡττήθη· μετ' οὐ πολὺ δὲ ζωγρήσας εἶχε τὸν Προκόπιον, Ἀγγέλωνος καὶ Γομαρίου τῶν στρατηγῶν προδεδωκότων αὐτόν· οὓς καὶ ξέναις τιμωρίαις ὑπέβαλλεν. Τοὺς μὲν προδότας, ὑπεριδὼν τοὺς ὅρκους, οὓς αὐτοῖς ὀμωμόκει, πρίοσι διελὼν ἀπέκτεινε· τοῦ δὲ τυράννου δύο δένδρων καμφθέντων γειτνιαζόντων ἀλλήλοις, ἑκάτερον σκέλος ἐκδήσας, ἐπικαμφθέντων ἀφῆκεν ὀρθοῦσθαι· τὰ δὲ ἀνεγειρόμενα διέσπασε τὸν Προκόπιον. Καὶ οὕτως ὁ τύραννος διχοτομηθεὶς ἀπώλετο.

1) ge. ὑπεβαλε. 2) νοσεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ὅτι μετὰ τὴν τοῦ τυράννου ἀναίρεσιν, πάλιν ὁ βασιλεὺς ἠνάγκαζε τοὺς τῆς συνόδου Ἀρειανίσαι, καὶ πάντας Χριστιανούς.

Ὁ δὲ βασιλεὺς εὐτυχῶς τότε πράξας αὖθις κατὰ | τῶν 4/2·
Χριστιανιζόντων θορύβους ἐκίνει, πᾶσαν θρησκείαν Ἀρεια-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νίζειν βουλόμενος. Μάλιστα δὲ αὐτὸν εἰς ὀργὴν ἠγε
ἡ κατὰ τὴν Λάμψακον γενομένη σύνοδος, οὐ μόνον ὅτ
τοὺς Ἀρειανίζοντας ἀπεκήρυξεν ἐπισκόπους, ἀλλ' ὅτι κα
τὴν ἐν Ἀριμήνῳ τῆς πίστεως ἀνεθεμάτισεν ἔκθεσιν. Γε
νόμενος οὖν ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας, μεταπέμπετα
παρ' ἑαυτὸν Ἐλεύσιον τὸν Κυζίκου ἐπίσκοπον· οὗτος δὲ
τῇ Μακεδονίου δόξῃ προσέκειτο μᾶλλον, ὡς μοι καὶ πρό
τερον εἴρηται. Καθίσας οὖν ὁ βασιλεὺς συνέδριον ἐπισκό
πων τῆς Ἀρειανῆς αἱρέσεως, συντίθεσθαι τὸν Ἐλεύσιον
τῇ πίστει ἐκείνων ἠνάγκαζεν. Ὁ δὲ πρότερον μὲν ἀπη
νεῖτο· ἐξορίας δὲ αὐτῷ καὶ δημεύσεως ἀπειληθείσης, περι
δεὴς γενόμενος, τῇ Ἀρειανῇ δόξῃ συντίθεται. Συνθέμε
νος δὲ εὐθὺς μετεμέλετο· καὶ καταλαβὼν τὴν Κύζικον
ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ τὴν βίαν ἀπωδύρατο, φάσκων τὴ
συγκατάθεσιν ἐκ βίας, οὐ μὴν ἐκ προαιρέσεως πεποιῆσθαι
ζητεῖν τε αὐτοὺς ἕτερον ἐπίσκοπον, διότι αὐτὸς τῇ ἀνάγκῃ
τὸ οἰκεῖον δόγμα ἠρνήσατο. Κυζικηνοὶ δὲ φιλοστοργίᾳ
τῇ πρὸς αὐτόν, ὑφ' ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ τάττεσθαι οὐκ ἐβού
λοντο, οὔτε μὴν ἑτέρῳ τῆς Ἐκκλησίας παραχωρεῖν. Ἔμει
νον μὲν οὖν ὑπ' αὐτῷ ταττόμενοι, μὴ μετατιθέμενοι δὲ τῆς
οἰκείας αἱρέσεως.

Ὑγρ αὐτὸς

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὅτι Εὐνόμιος Κυζίκου γέγονεν ἐπίσκοπος, Ἐλεύσιον τὸν Μακεδονιανὸν ἐκβαλών· καὶ περὶ τοῦ πόθεν ὥρμητο, καὶ ὅτι Ἀετίου τοῦ ἀθέου ὑπογραφεὺς ὤν, τὰ ἐκείνου ἐζήλωσε.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος
προβάλλεται πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Κυζίκου Εὐνόμιον,

Δημόσιος Κεντρική Βιβλιοθήκη Θεσσ

ως δυνάμενον δεινότητι λόγων πρὸς ἑαυτὸν ἑλκῦσαι τὰ πλήθη. Κατελθόντος δὲ τοῦ Εὐνομίου, πρόσταγμα τοῦ βασιλέως ἐκέλευσεν ἐξωθεῖσθαι μὲν τὸν Ἐλεύσιον ἐνοικίζεσθαι δὲ τὸν Εὐνόμιον. Καὶ δὴ τούτου γενομένου, οἱ περὶ τὸν Ἐλεύσιον ἔξω τῆς πόλεως εὐκτήριον οἶκον κατασκευάσαντες τὰς συναγωγὰς ἐποιήσαντο. Καὶ περὶ μὲν Ἐλευσίου, τοσαῦτα εἰρήσθω. Περὶ δὲ Εὐνομίου ἐκεῖνα λεκτέον. Εὐνόμιος ὑπογραφεὺς γέγονεν Ἀετίου, οὗ ἐπικληθέντος Ἀθέου, οὗ καὶ ἀνωτέρω πεποιήμεθα μνήμην. Συνὼν δὲ αὐτῷ τὸν ἐκείνου σοφιστικὸν τρόπον ἐζήλωσε, λεξειδίοις τε σχολάζων καὶ ποιῶν ἑαυτῷ σοφίσματα οὐκ ἠσθάνετο. Ἐκ τούτων τε τυφωθεὶς εἰς βλασφημίαν ἐξέπεσε, τοῦ Ἀρείου μὲν δόγμα ζηλῶν, κατὰ πολλὰ δὲ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασι πολεμῶν, ὀλιγομαθῶς μὲν ἔχων πρὸς τὰ ἱερὰ γράμματα καὶ μηδὲ συνιέναι αὐτὰ δυνάμενος, πολύχους δὲ τὴν λέξιν καὶ τὰ αὐτὰ περιστρέφων ἀεί καὶ μὴ δυνάμενος περιγενέσθαι τοῦ προτεθέντος σκοποῦ, ὡς δεικνύουσιν αὐτῷ οἱ ἑπτὰ τόμοι, οὓς ἐματαιοπόνησεν εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους τοῦ Ἀποστόλου Ἐπιστολήν. Πολλοὺς γὰρ λόγους εἰς αὐτὴν ἀναλώσας τῆς Ἐπιστολῆς τὸν σκοπὸν λαβεῖν οὐ δεδύνηται. Ἐφάμιλλοι δὲ αὐτοῦ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ φερόμενοι λόγοι τυγχάνουσιν, ὧν ὁ βουλόμενος πεῖραν λαβεῖν εὑρήσει ἐν πολυλεξίᾳ τὴν τῶν νοημάτων εὐτέλειαν. Τοῦτον τοίνυν τὸν Εὐνόμιον Εὐδόξιος πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Κυζίκου προὐβάλλετο. Ὡς οὖν ἐγένετο κατὰ τήν, τῇ συνήθει διαλεκτικῇ χρώμενος, ἐξενοφώνει τοὺς ἀκροωμένους αὐτοῦ, καὶ ταραχὴ κατὰ τὴν Κύζικον ἦν. Μὴ ἐνεγκόντες οὖν αὐτοῦ τὸν λεξικὸν τύφον οἱ Κυζικηνοὶ τῆς πόλεως ἐλαύνουσιν. Ὁ δὲ καταλαβὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν, συνῆν μὲν τῷ Εὐδοξίῳ, σχολαῖος δὲ ἐπίσκοπος

1) κατ' αὐτήν (Val.). 2) γρ. αὐτοῦ

ἦν. Ἵνα δὲ μὴ δόξωμεν λοιδορίας χάριν ταῦτα λέγειν αὐτῆς ἐπάκουε τῆς Εὐνομίου φωνῆς, οἷα σοφιζόμενος περὶ Θεοῦ λέγειν τολμᾷ. Φησὶ γὰρ κατὰ λέξιν τάδε· «Ὁ Θεὸς περὶ τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας οὐδὲν πλέον ἡμῶν ἐπίσταται· οὐδὲ ἔστι[1] αὕτη μᾶλλον μὲν ἐκείνῳ, ἧττον δὲ ἡμῖν γινωσκομένη, ἀλλ' ὅπερ ἂν εἰδείημεν ἡμεῖς περὶ αὐτῆς, τοῦτο πάντως κἀκεῖνος οἶδεν· ὃ δ' αὖ πάλιν ἐκεῖνος, τοῦτο εὑρήσεις ἀπαραλλάκτως ἐν ἡμῖν.» Ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα Εὐνόμιος σοφίσματα ποιῶν οὐκ ἠσθάνετο. Ὅπως δὲ τῶν Ἀρειανῶν μικρὸν ὕστερον ἐχωρίσθη, κατὰ χώραν ἐρῶ.

1) ἐστι (Jh.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

476. **Περὶ τοῦ εὑρεθέντος χρησμοῦ ἐν λίθῳ γεγλυμμένῳ, ὅτε τὸ Χαλκηδόνος τεῖχος ἐλύετο κατ' ὀργὴν τοῦ Βασιλέως Οὐάλεντος.**

Ὁ μέντοι βασιλεὺς Χαλκηδόνος τῆς κατ' ἀντικρὺ Βυζαντίου πόλεως τὰ τείχη λύειν προσέταττεν. Ὁμωμόκει γὰρ τοῦτο ποιήσειν, νικήσας τὸν τύραννον, ὅτι Χαλκηδόνιοι τῷ τυράννῳ προσθέμενοι αἰσχρῶς αὐτὸν περιύβρισαν, καὶ τὰς πύλας τῆς πόλεως προϊόντος[1] ἀπέκλεισαν. Τὸ μὲν οὖν τεῖχος κελεύσει τοῦ βασιλέως ἐλύετο καὶ οἱ λίθοι εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλεως δημόσιον λουτρὸν μετεφέροντο, ᾧ προσωνυμία Κωνσταντιαναί. Εὑρηταὶ δὲ ἐνὶ τῶν λίθων ἐπιγεγραμμένος χρησμός, ὃς ἐκέκρυπτο μὲν ἐκ παλαιοῦ, τότε δὲ φανερὸς ἐγένετο, δηλῶν, ὡς ἡνίκα δαψιλὲς ὕδωρ ὑπάρξαι[2] τῇ πόλει, τότε τὸ μὲν τεῖχος λουτρῷ ὑπουργήσει. μυρία δὲ φῦλα βαρβάρων καταδραμόντα τὴν Ρωμαίων

1) ἐναλ. παριόντος· ἰσ. πρεσιόντος (διὰ τὸ ἐπέρχεσθαι).
2) γρ. ὑπάρξει.

ῆν καὶ πολλὰ κακὰ δράσαντα τελευταῖον καὶ αὐτὰ φθαῆσεται. Οὐδὲν δὲ κωλύει φιλομαθίας ἕνεκεν καὶ τὸν χρησμὸν ἐνταῦθα προσθεῖναι.

Ἀλλ' ὅτε δὴ νύμφαι δροσερὴν κατὰ ἄστυ χορείην
Τερπόμεναι στήσωνται ἐϋστεφέας κατ' ἀγυιάς,
Καὶ τεῖχος λουτροῖο πολύστονον ἔσσεται ἄλκαρ·
Δὴ τότε μυρία ῥῦλα πολυσπερέων ἀνθρώπων, 477
Ἄγρια, μαρμαίροντα, κακὴν ἐπιειμένα ἀλκήν,
Ἴστρου παλλιρόοιο πόρον διαβάντα σὺν αἰχμῇ.
Καὶ Σκυθικὴν ὀλέσει χώρην καὶ Μυτηίδα γαῖαν,
Θρηικίης δ' ἐπιβάντα σὺν ἐλπίσι μαινομένῃσιν,
Αὐτοῦ κεν βιότοιο τέλος, καὶ πότμον ἐπίσποι.

Οὗτος μὲν οὖν ὁ χρησμός. Συνέβη δὲ μετὰ χρόνον, τὸν ὑλκὸν τοῦ ὕδατος ὑπὸ Οὐάλεντος κατασκευασθέντα δαψιλὲς παρασχεῖν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τὸ ὕδωρ· καὶ τότε τὰ βαρβαρικὰ ἐκινήθη, ὡς ὕστερον λέξομεν. Τὸν μέντοι χρησμὸν καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον συνέπεσεν ἐκληρωθῆναι. Τοῦ ὑδραγωγοῦ γὰρ εἰσαχθέντος εἰς τὴν πόλιν, Κλέαρχος ἔπαρχος ὢν τῆς πόλεως ὑδρεῖον μέγιστον κατεσκεύασεν ἐν τῇ νῦν Θεοδοσίου ἀγορᾷ καλουμένῃ, ὃ ἐφημίσθη δαψιλὲς ὕδωρ, ἐφ' ᾧ ἑορτὴν ἱλαρὰν ἦγεν ἡ πόλις· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ λεγόμενον τῷ χρησμῷ· τὸ

Τὸ χορείην τερπόμεναι
Στήσονται ἐϋστεφέας κατ' ἀγυιάς.

Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τὸν χρησμὸν μικρὸν ὕστερον ἐγένετο. Τότε δὲ λυομένου, Κωνσταντινουπολῖται παρεκάλουν τὸν βασιλέα παῦσαι τὴν τοῦ τείχους κατάλυσιν.

1) ὁπόλαν (Ἀμ. Μαρκιαν.). 2) σζερέφωντες (Ἀμ. Μαρκιαν.)
3) σλιχ. ἐχμαίτης παρὰ Μαρκιαν. 4) γρ. Μοισίδα

Συμπαρεκάλουν δὲ καὶ οἱ ἐκ Βιθυνίας παρόντες ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει Νικομηδεῖς τε καὶ οἱ ἐνοικοῦντες τὴν Νίκαιαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς περιοργὴς ὢν μόλις μὲν ἐδέχετο τῶν ἱκετευόντων τὴν δέησιν, ἀφοσιούμενος δὲ τῷ ὅρκῳ ἅμα τε λύειν ἐκέλευε καὶ ἅμα πληροῦν τὰ λυόμενα ἑτέροις λίθοις μικροῖς. Καὶ νῦν ἔστιν ἰδεῖν ἔν τισι τοῦ τείχους μέρεσιν, ὅπως τοῖς μεγίστοις καὶ θαυμαστοῖς λίθοις ἡ τότε γενομένη εὐτελὴς οἰκοδομὴ ἐπίκειται. Τοσαῦτα καὶ περὶ τοῦ Χαλκηδονίων τείχους εἰρήσθω μοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς Οὐάλης, καὶ Ναυατιανοὺς ὁμοίως τοῖς ὀρθοδόξοις τὸ ὁμοούσιον φρονοῦντας ἤλαυνεν.

Ὁ μέντοι βασιλεὺς τοῦ διώκειν τοὺς τοῦ ὁμοουσίου φρονήματος οὐκ ἐπαύετο· ἀλλ' ἐξήλαυνε μὲν αὐτοὺς τῆς Κωνσταντίνου πόλεως, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ Ναυατιανοὺς ὡς ὁμόφρονας· καὶ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν κλεισθῆναι ἐκέλευσε. καὶ τὸν ἐπίσκοπον αὐτῶν ἐξορίᾳ ζημιοῦν προσέταττε, Ἀγέλιος ὄνομα αὐτῷ, ἀνὴρ ἤδη πάλαι ἐκ τῶν Κωνσταντίνου χρόνων τῶν ἐκκλησιῶν προεστὼς καὶ βίον ἀποστολικὸν βιούς. Ἀνυπόδητος γὰρ διόλου διῆγε καὶ ἐνὶ χιτῶνι ἐκέχρητο, τὸ τοῦ Εὐαγγελίου φυλάττων ῥητόν. Ἐπέσχε δὲ τὴν κατὰ Ναυατιανῶν τοῦ βασιλέως ὀργὴν
480. ἀνὴρ εὐλαβὴς ἐν ταὐτῷ καὶ ἐλλόγιμος, Μαρκιανὸς τοὔνομα, ὃς πάλαι μὲν κατὰ τὰ βασίλεια ἐστρατεύετο, τότε δὲ καὶ πρεσβύτερος τῆς Ναυατιανῶν ἐκκλησίας τυγχάνων γραμματικοὺς λόγους Ἀναστασίαν καὶ Κάρωσαν τὰς τοῦ

βασιλέως θυγατέρας ἐδίδασκεν, ὧν ἐπ' ὀνόματι καὶ δημόσια λουτρὰ ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει κατεσκευασμένα ὑπὸ Οὐάλεντος δείκνυνται. Αἰδοῖ οὖν τῇ πρὸς τὸν ἄνδρα πρὸς ὀλίγον κλεισθεῖσαι αἱ τῶν Ναυατιανῶν ἐκκλησίαι αὖθις ἠνοίγοντο. Οὐ μέντοι ταραχῆς τῆς παρὰ Ἀρειανῶν ἐπιφερομένης τελέως ἦσαν ἐλεύθεροι. Ἐμισοῦντο γὰρ ὑπ' αὐτῶν, ὅτι τοὺς ὁμόφρονας ἠγάπων καὶ ἔστεργον. Τὰ μὲν οὖν περὶ τόνδε τὸν χρόνον οὕτω διέκειτο. Ἰστέον δέ, ὅτι ὁ μὲν πρὸς τὸν τύραννον Προκόπιον πόλεμος ἐν ὑπατείᾳ Γρατιανοῦ καὶ Δαγαλαίφου ἐγένετο, περὶ τὰ τελευταῖα τοῦ Μαΐου μηνός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς ὁμώνυμον παῖδα γεγέννηκεν, Γρατιανοῦ πρὸ τῆς βασιλείας αὐτοῦ γεγεννημένου.

Ὀλίγον δὲ ὕστερον τοῦδε τοῦ πολέμου, κατὰ τὴν αὐτὴν ὑπατείαν, Οὐαλεντινιανῷ τῷ βασιλεῖ ἐν τοῖς ἑσπερίοις μέ- 481
σοις ἐτέχθη υἱὸς ὁμώνυμος αὐτῷ· Γρατιανὸς γὰρ ἤδη πρότερον πρὸ τῆς βασιλείας αὐτῷ γεγέννητο.

1) αὐτῷ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τῆς κατενεχθείσης οὐρανόθεν ἐξαισίου χαλάζης καὶ περὶ τῶν ἐν Βιθυνίᾳ καὶ Ἑλλησπόντῳ σεισμῶν.

Τῇ δὲ ἑξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἦν Λουπικίνου καὶ Ἰοβιανοῦ, χειροπληθὴς κατηνέχθη χάλαζα ἐν τῇ Κωνσταντίνου πό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λει, τῇ δευτέρᾳ τοῦ Ἰουλίου μηνός, λίθοις ἐμφερής. Τὴν δ
χάλαζαν πολλοὶ ἔφασκον κατὰ μῆνιν Θεοῦ κατενηνέχθαι
ὅτι πολλοὺς τῶν ἱερωμένων ἀνδρῶν ἐξορίστους ὁ βασιλεὺ
ἐποίει, μὴ βουλομένους κοινωνεῖν Εὐδοξίῳ. Ὀλίγον δ
μετὰ τόνδε τὸν χρόνον κατὰ τὴν αὐτὴν ὑπατείαν, Οὐα
λεντινιανὸς ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν Γρατιανὸν βασιλέα κατέ
στησε, τῇ τετάρτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Αὐγούστου μηνός. Τ
δὲ ἑξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἦν Οὐαλεντινιανοῦ τὸ δεύτερον κα
Οὐάλεντος τὸ δεύτερον, σεισμὸς περὶ τὴν Βιθυνίαν γενό
μενος Νίκαιαν τὴν πόλιν κατέστρεψεν τῇ ἐνδεκάτῃ τοῦ
μηνὸς Ὀκτωβρίου. Τοῦτο ἦν δωδέκατον ἔτος μετὰ τὴ
Νικομηδείας πτῶσιν. Ὀλίγον δὲ μετὰ τόνδε τὸν σεισμὸν
καὶ Γέρμης τῆς Ἑλλησπόντου τὰ πολλὰ μέρη ὑπὸ τοῦ
ἑτέρου σεισμοῦ κατηνέχθη. Καὶ τούτων γενομένων οὐ
δεμία εὐλάβεια οὔτε Εὐδόξιον ὑπεισήει τὸν τῶν Ἀρειανῶν
484. ἐπίσκοπον οὔτε μὴν τὸν βασιλέα Οὐάλεντα· τοῦ γὰρ δια
κειν τοὺς μὴ τὰ αὐτῶν φρονοῦντας οὐκ ἐπαύοντο. Τεκμή
ρια δὲ ἐδόκει εἶναι τὰ τῶν σεισμῶν τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν
ταραχῆς. Ἐγένοντο οὖν, ὡς ἔφην, ἐξόριστοι πολλοὶ τῶν
ἱερωμένων ἀνδρῶν· μόνοι δὲ ἔκ τινος Θεοῦ προνοίας οἱ
ὑπερβάλλουσαν εὐλάβειαν οὐχ ὑπεβλήθησαν ἐξορίαις
Βασίλειος καὶ Γρηγόριος, ὧν ὁ μὲν Καισαρείας τῆς ἐ
Καππαδοκίᾳ ἐπίσκοπος ἦν· Γρηγόριος δὲ Ναζιανζοῦ πό
λεως εὐτελοῦς γειτνιαζούσης τῇ Καισαρείᾳ. Περὶ μὲ
οὖν Βασιλείου καὶ Γρηγορίου προϊόντες ἐροῦμεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Ὡς οἱ τὰ Μακεδονίου φρονοῦντες, διὰ τὴν τοῦ βασιλέως περὶ αὐτοὺς βίαν στενοχωρούμενοι, πρὸς Λιβέριον τὸν Ῥώμης διαπρεσβευσάμενοι, τῷ ὁμοουσίῳ ἐγγράφως προσέθεντο.

Τῶν δὲ φρονούντων τὸ ὁμοούσιον σφοδρῶς τότε συνεστώτων, αὖθις οἱ διώκοντες κατὰ τῶν Μακεδονιανῶν ἐχώρουν· οἱ δέ, φόβῳ μᾶλλον καὶ βίᾳ στενοχωρούμενοι, κατὰ πόλεις διεπρεσβεύοντο πρὸς ἀλλήλους δηλοῦντες ὡς ἐξ ἀνάγκης καταφεύγειν ἐπί τε τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως καὶ ἐπὶ Λιβέριον τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον· ἀσπάζεσθαί τε τὴν ἐκείνων πίστιν μᾶλλον ἢ κοινωνεῖν τοῖς περὶ Εὔδοξιον. Πέμπουσιν οὖν Εὐστάθιον τὸν ἐκ Σεβαστείας, ὃν πολλάκις καθήρητο, Σιλβανὸν Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας, καὶ Θεόφιλον Κασταβάλων, Κιλικίας δὲ καὶ ἥδε πόλις, παιτούμενοι μὴ διακριθῆναι πρὸς Λιβέριον περὶ πίστεως, ἀλλὰ κοινωνῆσαι τῇ Ῥωμαίων Ἐκκλησίᾳ καὶ κυρῶσαι αὐτῶν τοῦ ὁμοουσίου πίστιν. Οὗτοι γράμματα τῶν ἐν Σευηρείᾳ διακριθέντων ἐπικομιζόμενοι τὴν παλαιὰν Ῥώμην κατέλαβον· καὶ τῷ βασιλεῖ μὲν οὐκ ἐντυγχάνουσι περὶ γὰρ Γαλλίας γὰρ ἠσχολεῖτο, Σαυρομάταις ἐκεῖ πολεμῶν· τοῖς δὲ Λιβερίῳ δὲ τὰς ἐπιστολὰς ἐγχειρίζουσιν· ὁ δὲ αὐτοὺς προσδέξασθαι οὐδαμῶς ἐβούλετο. τῆς γὰρ Ἀρειανῶν μοίρας εἶναι καὶ μὴ δύνασθαι δεχθῆναι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἔλεγεν, ὡς τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἀθετήσαντας. Οἱ δὲ ἀπεγινώσκοντο ἐκ μεταμελείας ἐπεγνωκέναι τὴν ἀλήθειαν, καὶ πρεσβεύσασθαι μὲν ἤδη πρότερον τὴν τῶν ἀνομοίων πίστιν, ἀνόμοιον τε ὡμολογηκέναι κατὰ πάντα τὸν Υἱὸν τῷ Πατρί·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μηδέν τε διαφέρειν τοῦ ὁμοουσίου τὸ ὅμοιον. Ταῦτα λέ
γοντας Λιβέριος ἔγγραφον τὴν ὁμολογίαν τῆς γνώμης
ἀπήτησεν. Οἱ δὲ αὐτῷ βιβλίον ὤρεξαν, ἐν ᾧ καὶ τὰ ῥή
ματα τῆς κατὰ Νίκαιαν ἐκθεσίης πίστεως προσεγέγρα
πτο. Τὰς μὲν οὖν ἐπιστολάς, ἃς ἀπὸ Σμύρνης τῆς ἐν
Ἀσίᾳ καὶ ἀπὸ Πισιδίας, Ἰσαυρίας τε καὶ Παμφυλίας
καὶ Λυκίας, συνόδους ποιησάμενοι ἔγραψαν, ἐνταῦθα οὐ
τὸ μῆκος οὐ προσέγραψα. Τὸ μέντοι βιβλίον, ὃ οἱ περὶ
Εὐστάθιον πρέσβεις Λιβερίῳ ἐπέδοσαν, ἔστι τόδε·

*Κυρίῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Λιβερίῳ Εὐστά
θιος, Θεόφιλος, Σιλβανὸς ἐν Κυρίῳ χαίρειν.*

Διὰ τὰς τῶν αἱρετικῶν μανιώδεις ὑπονοίας, οἳ οὐ παύον
ται ταῖς Καθολικαῖς Ἐκκλησίαις σκάνδαλα ἐπιφέροντες,
τούτου χάριν πᾶσαν ἀφορμὴν αὐτῶν ἀναιροῦντες ὁμολο
γοῦμεν τὴν σύνοδον τὴν γενομένην ἐν Λαμψάκῳ καὶ ἐν
Σμύρνῃ καὶ ἐν ἑτέροις διαφόροις τόποις τῶν ὀρθοδόξων
ἐπισκόπων, ἧς συνόδου πρεσβείαν ποιούμενοι πρὸς τὴν
488 χρηστότητά σου καὶ πάντας τοὺς Ἰταλούς τε καὶ Δυτι
κοὺς ἐπισκόπους γράμμα κομίζομεν, τὴν Καθολικὴν τη
ρεῖν καὶ φυλάττειν, ἥτις ἐν τῇ ἁγίᾳ Νικαέων
συνόδῳ ἐπὶ τοῦ μακαρίου Κωνσταντίνου, ὑπὸ τριακοσίων
δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπισκόπων βεβαιωθεῖσα, ἀκεραίᾳ καὶ ἀσα
λεύτῳ καταστάσει ἕως νῦν καὶ διηνεκῶς διαμένει, ἐν ᾗ
τὸ ὁμοούσιον ἁγίως καὶ εὐσεβῶς κεῖται ὑπεναντίως τῇ
Ἀρείου διαστροφῇ· ὁμοίως καὶ ἡμᾶς καὶ τὰ τῶν προει
ρημένων τὴν αὐτὴν πίστιν κεκρατηκέναι καὶ κρατεῖν
καὶ ἄχρι τέλους φυλάσσειν, ἰδίᾳ χειρὶ ὁμολογοῦμεν
κατακρίνοντες Ἄρειον καὶ τὴν ἀσεβῆ διδαχὴν αὐτοῦ
σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ κα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ᾶσαν αἵρεσιν Σαβελλίου, Πατροπασσιανούς, Μαρκιωνιτάς, Φωτιανούς, Μαρκελλιανούς καὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως. καὶ τούτων τὴν διδαχὴν καὶ πάντας τοὺς ὁμοφρονας αὐτῶν καὶ πάσας τὰς αἱρέσεις τὰς ἐναντιουμένας τῇ προειρημένῃ ἁγίᾳ πίστει, ἥτις εὐσεβῶς καὶ καθολικῶς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἐξετέθη Πατέρων ἐν Νικαίᾳ, ἀναθεματίζοντες ἐξαιρέτως καὶ τὴν ἐν Ἀριμήνῳ συνόδῳ ἀναγνωσθεῖσαν ἔκθεσιν, ὡς ὑπεναντίως τῆς προειρημένης ταύτης πίστεως τῆς ἁγίας συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ πραχθείσης, οἷς δόλῳ καὶ ἐπιορκίᾳ ὑποπεισθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει κομισθεῖσαν ἀπὸ Νίκης τῆς Θρᾴκης ὑπέγραψαν. Ἔστι δὲ ἡ πίστις ἡμῶν καὶ αὐτῶν ὧν προείρηται, καὶ τὴν πρεσβείαν ποιούμεθα, αὕτη· Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ποιητήν· καὶ εἰς ἕνα μονογενῆ Θεόν, Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρός, τοῦτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρός, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ· γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα καὶ παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· ἀνελθόντα εἰς οὐρανούς καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τοὺς δὲ λέγοντας Ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν· καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ κτιστόν, ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ Καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ δὲ Εὐστάθιος ἐπίσκοπος πόλεως Σεβαστείας, 389.
καὶ Θεόφιλος, καὶ Σιλβανός, πρέσβεις συνόδου Λαμψακηνῶν ἐν

κων, Σμύρνης καὶ τῶν λοιπῶν, ταύτην τὴν ὁμολογ
χερσὶν ἡμῶν καὶ οἰκείαις προαιρέσεσιν ἐγράψαμεν. Εἰ
τις, μετὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν παρ' ἡμῶν πίστιν, καθ' ἡμ
ἤτοι τῶν ἀποστειλάντων ἡμᾶς ἔγκλημά τι προσενεγκε
θελήσει, μετὰ γραμμάτων τῆς σῆς ἁγιωσύνης, πρὸς ο
ἐὰν δοκιμάσῃ ἡ σὴ ἁγιότης ὀρθοδόξους ἐπισκόπους ἔχ
σθαι καὶ ἐπ' αὐτῶν μεθ' ἡμῶν διαδικάζεσθαι· καὶ εἰ
ἐγκλήματος ἕνεκεν συσταθῇ, εἰς τὸν αἴτιον ἐκδικηθεί
Τούτῳ δὴ τῷ βιβλίῳ τοὺς πρέσβεις ἀσφαλισάμενος ὁ Λ
βέριος εἰς κοινωνίαν τε ἐδέξατο καὶ τάδε τὰ γράμματ
δούς ἀπέλυσεν.

**Ἐπιστολὴ Λιβερίου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ρω
μαίων, πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῶν Μακεδό
νιανῶν.**

Τοῖς ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς Εὐηθί
Κυρίλλῳ, Ὑπερεχίῳ, Οὐρανίῳ, Ἥρωνι, Ἐλπιδίῳ, Μα
ξίμῳ, Εὐσεβίῳ, Εὐκαρπίῳ, Ἑορτασίῳ, Νέωνι, Εὐμαθί
Φαυστίνῳ, Προκλίνῳ, Πασινίκῳ, Ἀρσενίῳ, Σευήρῳ, Δ
δυμίωνι, Βρεττανίῳ, Καλλικράτει, Δαλματίῳ, Αἰδεσί
Εὐστοχίῳ, Ἀμβροσίῳ, Γελωνίῳ, Παρδαλίῳ, Μακεδονί
Παύλῳ, Μαρκέλλῳ, Ἡρακλείῳ, Ἀλεξάνδρῳ, Ἀδολ
Μαρκιανῷ, Σθενέλῳ, Ἰωάννῃ, Μάκερι, Χαρισίῳ, Σι
βανῷ, Φωτεινῷ, Ἀντωνίῳ, Ἀνύθῳ, Κέλσῳ, Εὐφρανῷ
Μιλησίῳ, Πατρικίῳ, Σευηριανῷ, Εὐσεβίῳ, Εὐμολπί
Ἀθανασίῳ, Διοφάντῳ, Μηνοδώρῳ, Διοκλεῖ, Χρυσαμπέλ
Νέωνι, Εὐγενίῳ, Εὐσταθίῳ, Καλλικράτει, Ἀρσενίῳ, Ε
γενίῳ, Μαρτυρίῳ, Ἱερακίῳ, Λεοντίῳ, Φιλαγρίῳ, Λουκ
καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ἀνατολῇ ὀρθοδόξοις ἐπισκόποις Λ
βέριος ἐπίσκοπος Ἰταλίας καὶ οἱ κατὰ τὴν δύσιν ἐπ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κοπι, ἐν Κυρίῳ πάντοτε χαίρειν. Τὴν εὐκταιοτάτην
μῖν χαρὰν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὁμονοίας ἤνεγκε τὰ ὑμέ-
τερα γράμματα, τῷ τῆς πίστεως φωτὶ προλαμπόμενα. ψγ΄.
ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, τὰ ἀποδοθέντα ἡμῖν διὰ τῶν τιμιω-
άτων ἀδελφῶν τῶν ἐπισκόπων Εὐσταθίου, Σιλβανοῦ καὶ
ωφίλου· καὶ ταύτῃ μάλιστα, ὅτι τὴν ὑμετέραν γνώμην
αι τὰ ὑμέτερα φρονήματα συμφωνεῖν καὶ συνᾴδειν πρὸς
ε τὴν ἐμὴν ἐλαχιστότητα καὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ὁυ-
κῶν πάντων διεβεβαιώσαντο καὶ ἀπέδειξαν. Καὶ ταύτην
ναι γινώσκομεν τὴν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν πίστιν,
τις μέχρι τῆς κατὰ Νίκαιαν συνόδου ἀκεραία καὶ ἀσάλευ-
ος διέμεινε, ταύτην τε αὐτοῖς ἔχειν ὡμολόγησαν· καὶ
αρᾶς ἀναπλησθέντες, πᾶν ἴχνος καὶ ζώπυρον ἀτόπου ὑπο-
ίας ἐκβαλόντες οὐ μόνον διὰ λόγου ἀλλὰ καὶ ἐγγράφως
αὐτὴν ἐξέθεντο, ἧς καὶ τὸ ἀντίτυπον ἀναγκαίως τού-
οις τοῖς γράμμασιν ὑποτάξαι ἡγησάμεθα δεῖν, μή τινα
όφασιν τοῖς αἱρετικοῖς εἰς ἐπιβουλὴν αὖθις καταλίπω-
εν, ἐν ᾗ πάλιν τὰ ὑπεκκαύματα τῆς ἰδίας κακίας ἀνα-
ινοῦντες πυρκαϊὰς διὰ διχοστασιῶν συνήθως ἐξάπτοιεν.
Ἐπεί τε καὶ τοῦτο ὡμολόγησαν οἱ τιμιώτατοι ἀδελφοὶ
μῶν Εὐστάθιος καὶ Σιλβανὸς καὶ Θεόφιλος, ἑαυτούς τε
αι τὴν ὑμετέραν ἀγάπην πάντοτε ταύτην τὴν πίστιν
χηκέναι καὶ ταύτην μέχρι τέλους διαφυλάξειν, ὁηλαδὴ
ἣν ἐν Νικαίᾳ δοκιμασθεῖσαν ὑπὸ τριακοσίων δέκα καὶ
κτὼ ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, ἥτις τὴν τελείαν περιέχει
λήθειαν καὶ πάντα τὰ τῶν αἱρετικῶν πλήθη ἐπιστομί-
ει τε καὶ ἀνατρέπει. Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ ταὐτομάτου, ἀλλὰ
ίῳ νεύματι, ὁ τῶν τοσούτων ἀριθμὸς ἐπισκόπων συνε-
ροτήθη κατὰ τῆς Ἀρείου μανίας· [ἀλλ'] ἐν ὅσῳ ἀριθμῷ ὁ
μακάριος Ἀβραὰμ τοσαύτας χιλιάδας διὰ πίστεως κατε-
τρέψατο. Ἥτις πίστις ἐν τῇ ὑποστάσει καὶ τῷ ὀνόματι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ ὁμοουσίου περιεχομένη, ὥσπερ ἔρυμα ὀχυρὸν καὶ ἀμ
χον, πάσας τὰς προσβολὰς καὶ τὰς κακομηχανίας τ
Ἀρείου κενοδοξίας καθαιρεῖ τε καὶ ἀποτρέπεται. Τοιγαρο
πάντων τῶν κατὰ τὴν δύσιν ἐπισκόπων, τῶν εἰς τὸ Ἀρ
μηνον συνελθόντων, ὁπότε τούτους ἡ κακοήθεια τ
493. Ἀρειανῶν συνεκρότησεν, ὅπως ἢ διὰ πειθοῦς τινος, ἢ, ἵ
ἀληθέστερον εἴπω, κοσμικῆς δυναστείας, τοῦθ' ὅπερ ἀσφ
λέστατον ἦν ἐν τῇ πίστει κείμενον ἀνέλοιεν, ἢ πλανω
ἀρνήσωνται, οὐδὲν τούτων ὠφέλησεν ἡ πανουργία. Κα
γὰρ σχεδὸν πάντες ἐκεῖνοι οἱ ἐν τῇ Ἀριμήνῳ γενόμεν
καὶ δελεασθέντες ἢ ὑπαχθέντες τότε, νῦν ἀναφρονήσα
τες καὶ ἀναθεματίσαντες τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν Ἀριμην
συνελθόντων καὶ ὑπογράψαντες τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστ
λικῇ πίστει τῇ κατὰ Νίκαιαν θεσπισθείσῃ οἳ καὶ ἡμ
κοινωνήσαντες, ἐκθυμότερον κατὰ τοῦ Ἀρείου δόγματο
καὶ κατὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν χαλεπαίνουσιν· οὗ τιν
πράγματος τὸν ἔλεγχον καὶ αὐτοὶ οἱ πρέσβεις τῆς ὑμετ
ρας ἀγάπης ἐπιγνόντες ὑμᾶς αὐτοὺς τῇ οἰκείᾳ ὑπογρα
συνέζευξαν· καὶ ἀναθεματίζοντες Ἄρειον καὶ τὰ ἐν Ἀρ
μήνῳ πραχθέντα κατὰ τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ θεσπ
σθείσης, οἷς καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ δελεασθέντες δι' ὁρκωμοσιῶ
ὑπεγράψατε. Ὅθεν ἀκόλουθον ἡμῖν ἐφάνη γράψαι πρ
τὴν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ βοηθῆσαι τοῖς δίκαια αἰτου
μένοις· μάλιστα δέ, ὅτε διὰ τῆς ὁμολογίας τῶν ὑμετέρω
πρεσβειῶν,[1] ἀναφρονήσαντας τοὺς ἀνατολικοὺς συμφωνεῖ
πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους τῶν δυτικῶν ἐπέγνωμεν. Καὶ δη
λοῦμεν ὅπως εἰδέναι ἔχοιτε τὰς ἐν τῇ Ἀριμήνῳ βλασφη
μίας καὶ ὑπὸ τῶν δοξασάντων τότε κατὰ συναρπαγ
παραβεβλάφθαι νῦν ἀναθεματισθείσας καὶ πάντας πρ
τὴν κατὰ Νίκαιαν πίστιν συμπεπνευκέναι. Καὶ χρὴ δ
ὑμῶν τοῦτο πᾶσι γνωσθῆναι, ὅπως δυνηθεῖεν καὶ οἱ κα

1) γε πρεσβεων

πηρειαν παραβλαφθέντες ἤδη ποτὲ ἐκ τοῦ αἱρετικοῦ σκό-
ους πρὸς τὸ θεῖον φῶς τῆς καθολικῆς ἐλευθερίας ἀνα-
μψαι· οἵ τινες μετὰ ταύτην τὴν σύνοδον, εἰ μὴ θελή-
ειαν ἀποπτύσαι τὸν τῆς κακοδοξίας ἰόν καὶ τὰς βλα-
σημίας Ἀρείου πάσας ἀνελεῖν ταύτας τε ἀναθεματίσαι,
νωσκέτωσαν ἑαυτοὺς μετὰ τοῦ Ἀρείου καὶ τῶν τούτου
αθητῶν καὶ τῶν λοιπῶν ὄφεων, ἤτοι Σαβελλιανῶν, ἢ
ατροπασσιανῶν, ἢ οἱασδήποτε ἄλλης αἱρέσεως, ἐκσπόν-
ους εἶναι καὶ ἀκοινωνήτους τῶν ἐκκλησιαστικῶν συνά-
εων. Ἥτις τοὺς ἐκ μοιχείας υἱοὺς οὐ προσίεται. Ὁ Θεὸς
ὰς ἐρρωμένους διαφυλάξοι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.»

Ταῦτα τὰ γράμματα οἱ περὶ Εὐστάθιον δεξάμενοι, αὖ-
ις ἐπὶ τὴν Σικελίαν ὥρμησαν· ἐκεῖ τε παρασκευάσαντες
νέσθαι σύνοδον τῶν Σικελῶν ἐπισκόπων ἐπ' αὐτῶν τε 496.
ὴν τοῦ ὁμοουσίου πίστιν ὁμολογήσαντες καὶ τὴν ἐν Νι-
αίᾳ πίστιν κυρώσαντες ὁμόψηφά τε καὶ παρ' ἐκείνων δε-
άμενοι γράμματα, ἐπανῆκον παρὰ τοὺς πέμψαντας. Οἱ δὲ
ς Λιβερίου ἐπιστολὰς δεξάμενοι διεπρεσβεύοντο κατὰ
όλεις πρὸς τοὺς προεστῶτας τῆς ὁμοουσίου πίστεως,
ροτρεπόμενοι συνελθεῖν ὁμοθυμαδὸν εἰς Ταρσὸν τῆς Κι-
κίας, ἐπὶ τὸ κυρῶσαι τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν καὶ λῦσαι
σαν μετὰ ταῦτα γεγενημένην ἐρεσχελίαν. Καὶ δὴ ἴσως
ν ταῦτα ἐγεγόνει, εἰ μὴ ὁ μέγιστον τότε δυνάμενος παρὰ
σιλεῖ διεκώλυσε λέγω δὴ Εὐδόξιος, ὁ τῆς Ἀρειανῆς
ροεστὼς θρησκείας ὃς καὶ πλείω διὰ τὴν κηρυχθεῖσαν
ύνοδον ἐξαφθεὶς μείζονα κακὰ τούτους εἰργάσατο. Ὅτι
ὲν οὖν Μακεδονιανοὶ δι' ὧν ἔπεμψαν πρεσβευτῶν κοινω-
ήσαντες Λιβερίῳ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐκύρωσαν, αὐτὸς
ξῖνος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν συνοδικῶν ὡμολόγησεν.

ῃ τῆς -ῆς -ως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ὅπως Εὐνόμιος Εὐδοξίου κεχώριστο, διὰ τ προσκεῖσθαι αὐτὸν Ἀετίῳ, καὶ ὅτι σπουδ Εὐδοξίου ταραχῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομέ νης, Ἀθανάσιος πάλιν φεύγει· καὶ ὅτι το λαοῦ διὰ τοῦτο στασιάσαντος, ὁ βασιλεὺς δε σας, διὰ γραμμάτων τε τοὺς ἐν Ἀλεξανδρεί παρακαλέσας, αὖθις τὸν Ἀθανάσιον κρατεῖ ἀδεῶς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκέλευσε.

Περὶ δὲ τούσδε τοὺς χρόνους Εὐνόμιος Εὐδοξίου χω ρισθεὶς κατ' ἰδίαν τὰς συναγωγὰς ἐποιήσατο, ὅτι πολ λάκις αὐτοῦ παρακαλοῦντος δεχθῆναι τὸν καθηγητὴ ἑαυτοῦ Ἀέτιον Εὐδόξιος οὐχ ὑπήκουσε. Τοῦτο δὲ οὐ εἰκὼν ἐποίησεν· οὐ γὰρ τὴν Ἀετίου δόξαν ἠθέτει, τὴ αὐτὴν οὖσαν τῇ ἑαυτοῦ· ἀλλ' ὅτι πάντες οἱ ὁμότροπο ὡς ἑτερόδοξον περιίσταντο· αὕτη ἡ αἰτία τοῦ Εὐδόξιο τὸν Εὐνόμιον χωρισθῆναι πεποίηκε. Ταῦτα μὲν ἐν Κω σταντίνου πόλει τοῦτον τὸν τρόπον ἐγένετο. Κατὰ δὲ τὴ Ἀλεξάνδρειαν πρόσταγμα ἐπάρχων, σπουδῇ Εὐδοξίο πεμφθὲν, τὴν Ἐκκλησίαν ἐτάραξεν· Ἀθανάσιος δὲ τὴν ἐ τοῦ πλήθους ἄλογον ὁρμὴν ὑφορώμενος δεδοικώς τε μ τῶν γενησομένων ἀτόπων αὐτὸς τὴν αἰτίαν λάβῃ, τέ σαρας ὅλους μῆνας ἐν μνημείῳ πατρῴῳ ἀπέκρυπτεν ἑαυ τόν. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀπουσίαν ὁ λαὸς πόθῳ τ πρὸς αὐτὸν ἐστασίαζε, μαθὼν ὁ βασιλεὺς στυγνάζειν δι
497 τοῦτο τὴν Ἀλεξάνδρειαν, διὰ γραμμάτων ἐσήμανεν ἀδεῶ κρατεῖν τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀθανάσιον. Καὶ τοῦτ' ἦν αἴτιο τοῦ μὴ ταραχθῆναι τὴν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίαν ἕω

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς Ἀθανασίου τελευτῆς. Ὅτι μὲν οὖν μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ πάλιν οἱ τοῦ Ἀρειανοῦ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκράτησαν, μικρῷ ὕστερον λέξομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ὡς Εὐδοξίου ἐν Κωνσταντίνου πόλει τελευτήσαντος, οἱ μὲν Ἀρειανοὶ Δημόφιλον, οἱ ὀρθόδοξοι δὲ Εὐάγριον, δι' Εὐσταθίου τοῦ Ἀντιοχείας, ἐχειροτόνησαν.

Τοιγαροῦν ὁ βασιλεὺς Οὐάλης πάλιν ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν σπεύδων ἀπῆρεν ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως καὶ γενόμενος ἐν Νικομηδείᾳ, πόλει τῆς Βιθυνίας, ἐπεχείθη κατ' αὐτὴν δι' αἰτίαν τοιαύτην· Εὐδόξιος οὗτος, ὁ τῆς Ἀρειανῆς ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, εὐθὺς μετὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἔξοδον τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο, ἐν ὑπατείᾳ Οὐαλεντινιανοῦ τὸ τρίτον καὶ Οὐάλεντος τὸ τρίτον, δεκαεννέα ἐνιαυτοὺς τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει Ἐκκλησίας τὸν θρόνον κατεσχηκώς· διὸ οἱ Ἀρειανοὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καθιστῶσι Δημόφιλον. Καιροῦ δὲ νομίσαντες δεδράχθαι οἱ τοῦ ὁμοουσίου τῆς ἑαυτῶν πίστεως Εὐάγριόν τινα προεβάλοντο· καὶ χειροτονεῖ τοῦτον Εὐστάθιος, ὁ πάλαι ποτὲ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας γεγονώς, ὃς πρότερον μὲν ὑπὸ Ἰοβιανοῦ τῆς ἐξορίας ἀνακέκλητος, τότε δὲ παρῆν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, σκοπῷ τοῦ στηρίξαι τοὺς τῆς ὁμοουσίου πίστεως, καὶ κατ' αὐτὴν λανθάνων διέτριβεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ **Ὡς τοῦ βασιλέως Εὐάγριον καὶ Εὐστάθιον ἐξορίσαντος, οἱ τὰ Ἀρείου φρονοῦντες σφόδρα τοὺς τὸ ὁμοούσιον κρατοῦντας ἐκάκουν.**

Τούτου δὲ γενομένου, αὖθις ἐξ ἑτέρας ἀρχῆς ἀνεκίνουν οἱ Ἀρειανοὶ τὸν διωγμὸν κατ' αὐτῶν. Εἰς γνῶσιν οὖν τοῦ βασιλέως ταχέως ἔρχεται τὰ γινόμενα· εὐλαβούμενός τε μή τις ἐκ τῆς παρατριβῆς τῶν ὄχλων γενομένη στάσις ἀνατρέψῃ τὴν πόλιν, στρατιωτικὴν χεῖρα ἐκ τῆς Νικομηδείας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔπεμψεν ἐκέλευσέν τε ἐν ταὐτῷ συλληφθέντας τὸν χειροτονήσαντα καὶ τὸν χειροτονηθέντα, ἄλλον ἀλλαχοῦ περιορίζεσθαι. Εὐστάθιος μὲν οὖν ἐν Βιζύῃ τῆς Θράκης πόλει περιωρίζετο· Εὐάγριος δὲ εἰς ἄλλον τόπον ἀπήχθη. Τούτων οὕτω κατα-πραχθέντων, πλέον οἱ Ἀρειανίζοντες καταθρασυνόμενοι τοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἔβλαπτον· τύπτοντες, καθυβρίζοντες, κατακλείστους δεσμωτηρίοις ποιοῦντες, χρήμασι ζημιοῦντες, πάντα ἁπλῶς τὰ ἀνήκεστα πράττοντες κατ' αὐτῶν· ἅπερ μὴ φέροντες ἐπὶ τῷ δεηθῆναι τοῦ βασιλέως ἤρχοντο, εἴ πως δύναιντο μερικῶς γοῦν ἀνεθῆναι τῆς βίας· ἀλλὰ τοῦτο σκεψάμενοι πολὺ τῆς ἐλπίδος διήμαρτον, ὅτι παρὰ τοῦ ἀδικοῦντος τῶν δικαίων προσεδόκων τυχεῖν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Περὶ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ κατακλεέντων ἁγίων πρεσβυτέρων, καὶ περὶ τοῦ διὰ ταῦτα κατὰ μῆνιν Θεοῦ τῇ Φρυγίᾳ γεγονότος λιμοῦ.

Ὡς γὰρ ἐπιλεχθέντες ἄνδρες εὐλαβεῖς, ἐκκλησιαστικοῦ τυγχάνοντες ταγματος, τὸν ἀριθμὸν ὄντες ὀγδοήκοντα, ὧν ἡγοῦντο Οὐρβανός, Θεόδωρος, Μενέδημος, εἰς τὴν Νικομηδείαν παρεγένοντο καὶ ἱκεσίας ὦρεγον τῷ βασιλεῖ, ἀναδιδάσκοντες τὴν βίαν καὶ ὅσα ὑπέμενον, περιοργὴς γενομενος ὁ βασιλεύς τοσοῦτον ἐπέκρυψε τῆς ὀργῆς, ὅσον δαψιλαίως Μοδέστῳ τῷ ἐπάρχῳ κελεῦσαι συλλαβεῖν καὶ θανάτῳ ζημιῶσαι τοὺς ἄνδρας. Ὁ δὲ τρόπος τοῦ θανάτου ξένος τις ἦν, διὸ καὶ μνήμη παραδοθήσεται. Δεδιὼς ὁ ὕπαρχος μὴ στάσιν ὑπὸ τοῦ πλήθους ἄλογον ὑπομείνῃ ἐν τῷ φανερῷ φονεύων αὐτούς, πλάττεται εἰς ἐξορίαν πέμ- 501
πειν τοὺς ἄνδρας. Τῶν δὲ εὐγενῶς καταδεξαμένων, ὁ ὕπαρχος κελεύει πλοίῳ ἐμβληθέντας ὡς ἐπὶ τὴν ἐξορίαν δῆθεν ἀπάγεσθαι, ἐντειλάμενος τοῖς ναύταις, ἐπειδὰν κατὰ μέσου[2] γένωνται τοῦ πελάγους, ὑφάψαι τὸ πλοῖον, ἵνα τὸν τρόπον τοῦτον ἀποθανόντες μὴ ἔξωσι τοὺς κηδεύοντας. Ταῦτα ἐγένοντο καὶ ἀναχθέντες κατὰ μέσον τε τοῦ Ἀστακηνοῦ πελάγους γενόμενοι ποιοῦσι τὸ προσταχθέν, εἰς ἕτερόν τε παρεπόμενον ἀκάτιον μεταβάντες ἀπεχώρησαν, τὸ πλοῖον ὑφάψαντες. Συμβὰν δὲ ἄνεμον πνεῖν ἀφηνιώτην σφοδρόν, ἐξωθεῖται ἐπὶ πολὺ καιομένη ἡ ναῦς ὥστε τάχιον μὲν τὴν ὁρμὴν ποιεῖσθαι, διαρκέσαι δὲ ἄχρι τοῦ ἐπινείου, ᾧ προσωνυμία Δακίδιζος, κἀκεῖ τελέως σὺν τοῖς ἀνδράσιν ἀναλωθῆναι. Τοῦτο οὐκ ἀτιμώρητον ἔλεγον

1) ἰσ. ἔπαρχος 2) χε. μέσον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γεγενῆσθαι πολλοί· λιμὸν γὰρ σύντονον ἐπισυνέβη γενέσθαι παρὰ τὰ Φρυγῶν ἔθνη, ὡς ἀνάγκην ἔχειν πρὸς ὀλίγον τῆς χώρας ἐπανίστασθαι[1] τῶν ἐνοικούντων τοὺς πλείονας καὶ καταφεύγειν ἐπί τε Κωνσταντινούπολιν καὶ ἄλλας ἐπαρχίας. Ἀεὶ γὰρ δὴ Κωνσταντινούπολις καὶ ἄπειρα τρέφουσα πλήθη, τὰ πολλὰ εὐθηνεῖται, τῷ τε διὰ θαλάσσης ἔχειν τῶν πανταχόθεν ἐπιτηδείων τὴν προσκομιδὴν καὶ ὅτι ὁ Εὔξεινος Πόντος παρακείμενος ἄφθονον αὐτῇ, ἡνίκα προσδεηθῇ[2], παρέχει τὸν σῖτον.

1) ἀπανίσασθαι. 2) ἴσ. προσδεηθείη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ὡς ὁ βασιλεύς, ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος, πάλιν τοὺς τὸ ὁμοούσιον φρονοῦντας ἐδίωκε.

Οὐάλης δὲ ὁ βασιλεύς μικρὰ τῶν ἐκ τοῦ λιμοῦ γενομένων φροντίσας ἐπὶ τὴν Συρίας Ἀντιόχειαν παραγίνεται διατρίβων τε κατ' αὐτὴν ἐπόρθει τοὺς μὴ Ἀρειανίζοντας. Τέλεον γὰρ ἐξελάσας τοὺς τὸ ὁμοούσιον φρονοῦντας τῶν Ἐκκλησιῶν σχεδὸν τῶν ἀνατολικῶν πόλεων οὐκ ἠρκεῖτο τούτῳ, ἀλλὰ καὶ διαφόροις κολαστηρίοις ὑπέβαλλεν· ἀπώλλυεν δὲ πολλῷ πλείους τῶν πρότερον διαφόροις μὲν θανάτοις παραδιδούς, ἐξαιρέτως δὲ τῷ ποταμῷ.

1) ἴσ. παθών

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τῶν ἐν Ἐδέσῃ γενομένων τῆς τε τοῦ ὑπάρχου ὕβρεως, καὶ περὶ τῆς τῶν πολιτῶν πίστεως καὶ παρρησίας, καὶ τῆς θεοφιλοῦς γυναικός. 504.

Λεκτέον δὲ οἷα καὶ ἐν Ἐδέσῃ τῆς Μεσοποταμίας ἐγένετο. Ἐν[δὲ] τῇδε τῇ πολει Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου μαρτύριόν ἐστι λαμπρὸν καὶ περιφανές· συνεχεῖς τε ἐν αὐτῷ συνάξεις ἐπιτελοῦνται, διὰ τὴν τοῦ τόπου ἁγιότητα. Τοῦτο ἱστορῆσαι ὁ βασιλεὺς Οὐάλης θελήσας καὶ μαθὼν τὰν τῆς αὐτοῦ ἀπεχθεῖς αἱρέσεως εἶναι τῶν συνερχομένων τὸ πλῆθος, λέγεται τῇ χειρὶ πλῆξαι τὸν ὕπαρχον, ὅτι μὴ προὐνόησε ἐξελάσαι κἀκεῖθεν αὐτούς. Ὡς δὲ ὁ ὕπαρχος περιυβρισθεὶς ἕτοιμος ἦν ἄκων ὑπουργεῖν τῇ βασιλέως ὀργῇ, οὐ γὰρ ἐβούλετο τοσούτων ἀνδρῶν φόνον ἐργάζεσθαι, λαθραίως δηλοῖ, ὅπως ἂν μηδεὶς ἐν τῷ μαρτυρίῳ καταληφθῇ. Ἀλλὰ προσεῖχεν οὐδεὶς οὐδὲ τῇ συμβουλῇ οὐδὲ τῇ ἀπειλῇ· πάντες γὰρ τῇ ἐξῆς εἰς τὸν εὐκτήριον τόπον συνέρρεον. Ὡς δὲ ὁ ὕπαρχος σὺν χειρὶ πολλῶν στρατιωτῶν ἐπὶ τὸ μαρτύριον ἔσπευδεν ἐκπλῆσων τὴν τοῦ βασιλέως ὀργήν, γυνή τις πενιχρὰ τὸ ἑαυτῆς παιδίον ἐκ χειρὸς ἕλκουσα, ἐπὶ τὸ μαρτύριον ἔτρεχε καὶ διακόπτει τὸ τάγμα τῶν δορυφορούντων τὸν ὕπαρχον. Ἀγανακτήσας δὲ ὁ ὕπαρχος προσάγεσθαι αὐτῷ τὴν γυναῖκα κελεύει· καὶ φησι πρὸς αὐτήν· Ὦ ταλαίπωρον γύναιον, ποῦ τρέχεις οὕτως ἀκόσμως; Ἡ δέ, Ἔνθα, φησί, καὶ ἄλλοι συντρέχουσι. Ὁ δέ, Οὐκ ἀκήκοας, ἔφη, ὅτι ὁ ὕπαρχος μέλλει πάντας ἀναιρεῖν, οὓς ἂν εὑρίσκῃ; Καὶ ἡ γυνή, Ἤκουσα, ἔφη, καὶ διὰ τοῦτο σπεύδω, ὥστε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκεῖ εὑρεθῆναι. Καὶ ποῦ τοῦτο τὸ μικρὸν ἕλκεις παιδίον; φήσαντος τοῦ ἐπάρχου, ἡ γυνὴ φησιν, ὥστε καὶ αὐτὸ μαρτυρίου καταξιωθῆναι. Ταῦτα ὡς ἤκουσεν ὁ ἀνήρ, ἐτεκμήρατο τῶν συνερχομένων τὴν ἀπόνοιαν. Καὶ εὐθὺς παραγενόμενος πρὸς τὸν βασιλέα ἐδίδασκεν αὐτὸν, ὡς εἶησαν πάντες ἕτοιμοι ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ἀποθνήσκειν πίστεως καὶ ἄλογον εἶναι εἰπὼν τοσούτους ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἀνελεῖν παρέπεισε τὸν βασιλέα παύσασθαι τῆς ὀργῆς. Τοῦτον τὸν τρόπον Ἐδεσηνοὶ τὸ μὴ καταπολεμηθῆναι ὑπὸ τοῦ οἰκείου βασιλέως ἐξέφυγον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ΄.

Ὡς βασιλεὺς Οὐάλης πολλοὺς ἀνεῖλε, στοιχεῖον θῆτα ἔχοντας ἐν τῇ καταρχῇ τοῦ ὀνόματος, ἔκ τινος νεκυομαντείας τοῦτο φημισθείσης.

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ δαίμων τις ἀλάστωρ τῇ τοῦ βασιλέως ὠμότητι ἀπεχρήσατο. Ἀνέπεισε γάρ τινας περιεργαζομένους, τίς μετὰ Οὐάλεντα βασιλεύσειεν, νεκυομαντείαν ποιήσασθαι. Οἷς τισι μαγικῇ τινι μαγγανείᾳ χρωμένοις ἀνεῖλεν ὁ δαίμων οὐ φανερά, ἀλλὰ συνηθως λοξά, δείξας τέσσαρα γράμματα θ. καὶ ε. καὶ ο. καὶ ὁ εἰπὼν ἐκ τούτων ἄρχεσθαι τοὔνομα τοῦ μετὰ Οὐάλεντα βασιλεύσοντος, εἶναι δὲ αὐτῷ σύνθετον. Ἦκει δὲ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ βασιλέως ἡ τῶν γενομένων φήμη. Καὶ γὰρ οὐ παρεχώρει τὸ μέλλον εἰδέναι Θεῷ καὶ ποιεῖν ὃ ἐδόκει τῷ πάντα διοικοῦντι καλῶς· ἀλλὰ παρεὶς τὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ παραγγέλματα, ὧν ζῆλον ἔχειν ἐνόμιζεν, πολλοὺς

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πώλλυεν, οὓς τυραννήσειν ὑπώπτευεν. Ἀπεκτίννυντο
ὧν Θεόδωροι καὶ Θεόδοτοι καὶ Θεοδόσιοι καὶ Θεόδου-
οι καὶ ὅσοι τούτοις εἶχον ὀνόματα παραπλήσια, ἐν οἷς
αὶ Θεοδοσίολός τις, ἀνὴρ γενναῖος ἐκ τῶν εὐπατριδῶν
ῆς Ἱσπανίας καταγόμενος, ἀνῃρεῖτο. Ὑπὸ δὲ τοῦ ἐπικει-
ένου δέους πολλοὶ τὰ ἑαυτῶν ὀνόματα μετετίθεσαν,
παρνούμενοι, ἃ οἱ γονεῖς τεχθεῖσιν ἐπέθεσαν, ὡς κίνδυνον
χοντα. Περὶ μὲν δὴ τούτου τοσαῦτα εἰρήσθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Περὶ τῆς Ἀθανασίου τελευτῆς, καὶ Πέτρου προαγωγῆς.

Ἰστέον δέ, ὅτι ἕως περιῆν Ἀθανάσιος ὁ τῆς Ἀλεξαν-
ρέων ἐπίσκοπος ἔκ τινος Θεοῦ προνοίας ὑπερέθετο ταρά-
ειν τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν Αἴγυπτον ὁ βασιλεύς, πυν-
ανόμενος πλεῖστον εἶναι κατ' αὐτὴν τὸ πλῆθος τῶν προσ-
κειμένων Ἀθανασίῳ, καὶ ἐκ τούτου ὑφορώμενος μή ποτε,
ενομένης κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν στάσεως, φύσει τὸ
ημῶδες ἔνθερμον ὂν προσβλάψῃ τὰ δημόσια πράγματα.
Ὁ δὲ Ἀθανάσιος ἐν ὑπατείᾳ Γρατιανοῦ τὸ δεύτερον καὶ
Ρῳφοῦ, μετὰ πολλοὺς ἐκείνους τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλη- 508.
ίας ἀγῶνας τὸν τῇδε βίον κατέλειπε[1], τεσσαράκοντα καὶ
ξ ἔτη σὺν πολλοῖς κινδύνοις τὴν ἐπισκοπὴν διανύσας,
αταλιπὼν εἰς τὸν ἑαυτοῦ τόπον Πέτρον, ἄνδρα εὐλαβῆ
αὶ ἐλλόγιμον.

1) κατέλιπε

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Ὡς Ἀθανασίου τελευτήσαντος, οἱ Ἀρειανοὶ προστάξει τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος, Λουκίῳ τῷ ὑπ' αὐτῶν πρότερον χειροτονηθέντι, τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παραδόντες ἐκκλησίας, τὸν Πέτρον φυλακῇ παρέδοσαν.

Εὐθὺς οὖν ἀνεθάρρουν οἱ Ἀρειανίζοντες, τῇ τοῦ βασιλέως αὐχοῦντες θρησκείᾳ, καὶ μηδὲν μελλήσαντες γνωρίζουσι βασιλεῖ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν τότε διάγοντι. Τότε δὴ καὶ Εὐζώιος, ὁ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Ἀρειανῆς πρωτοστάτης θρησκείας, ἁρπάζει τὸ εὐεπιχείρητον τοῦ καιροῦ κατασκευάζει τε αὐτὸς κατελθεῖν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐπὶ τῷ παραδοῦναι Λουκίῳ τῷ Ἀρειανῷ τὰς ἐκεῖ ἐκκλησίας. Ταῦτ' ἐδόκει καὶ βασιλεῖ· καὶ ἡ τάχος σὺν δυνάμει βασιλικῇ παρῆν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Καὶ γὰρ Μάγνος ὁ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν συγκατῆλθεν αὐτῷ· καὶ βασιλέως πρόσταγμα Παλλαδίῳ τῷ Ἀλεξανδρείας ἐπάρχῳ ἐγέγραπτο, καὶ στρατιωτικὴ χεὶρ ὑπουργεῖν προσετέτακτο· διὸ τὸν μὲν Πέτρον συλλαβόντες κατάκλειστον πεποιήκασι, τοὺς δὲ ἄλλους κληρικοὺς ἄλλον ἀλλαχῇ διασπείραντες τὸν Λούκιον ἐνθρονίζουσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Ὅτι πολλῶν κακῶν γενομένων εἰς τὸν Λουκίου ἐνθρονισμόν, Σαβῖνος ὁ Μακεδονιανὸς οὐδενὸς ἐμνημόνευσε, Πέτρος δὲ συγγράφων ἐμνήσθη, ὃς καὶ διαφυγὼν πρὸς Δάμασον τὸν Ρώμης ἀπεσώθη· οἱ δὲ Ἀρειανοὶ καὶ Λούκιος πολλὰ κακὰ τοῖς ἐν ἐρήμῳ ἁγίοις μονάζουσιν ἐνεδείξαντο.

Οἷα μὲν οὖν κακὰ ἐπὶ τῆς εἰσόδου Λουκίου γεγένηται, 509.
ὅσα κατὰ τῶν ἐξωθισθέντων ἔν τε δικαστηρίοις καὶ
τοὺς δικαστηρίων ἐπράχθη, ὅπως τε οἱ μὲν βασάνοις ποι-
λαις ὑπεβλήθησαν, οἱ δὲ καὶ μετὰ τὰς βασάνους ἐξω-
σθησαν, Σαβῖνος μὲν οὐδ' ἡντιναοῦν πεποίηται μνήμην·
ρειανίζων γὰρ τὸ ἥμισυ κρύπτει τὰ τῶν φίλων ἀδικήμα-
τα. Πέτρος δέ τοι γράμμασιν οἰκείοις, ἃ μετὰ τὴν ἐκ
ῶν δεσμῶν φυγὴν ταῖς πανταχοῦ ἐκκλησίαις διεπέμ-
το, φανερὰ τοῖς πᾶσι κατέστησεν. Οὗτος μὲν οὖν διε-
ᾶσαι τῆς εἱρκτῆς ἰσχύσας πρὸς Δάμασον τὸν ἐπίσκο-
Ρώμης ἀνέδραμε. Πάλιν δὲ οἱ Ἀρειανοὶ καὶ ὀλίγοι
γάνοντες, τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησιῶν
ως ἐκράτησαν. Οὐ πολὺς δὲ ἐν μέσῳ χρόνος ἐγίνετο
βασιλέως ἐκέλευσε πρόσταγμα τῆς τε Ἀλεξανδρείας
πανταχόθεν τῆς Αἰγύπτου ἐλαύνεσθαι τοὺς φρονοῦν-
ς τὸ ὁμοούσιον. Ἐπετέτακτο δὲ καὶ ὁ ἄρχων σὺν πολλῷ
ήθει στρατιωτῶν διώκειν πανταχόθεν ὅσους ἐκέλευε
ούκιος. Ἔσκυλαν δὲ τηνικαῦτα καὶ ἐτάραξαν καὶ δει-
ς κατεπολέμησαν τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ μοναστήρια. Ἐπελ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θόντες γὰρ ἔνοπλοι γυμνοῖς ἀνδράσι καὶ οὐδὲ τὴν χεῖρ
ἐκτείνειν πρὸς πληγὴν αἱρουμένοις, οὕτως ἐλεεινῶς ἐξ
πόρθησαν, ὡς εἶναι λόγου κρείσσονα τὰ κατ' αὐτῶν πα
γενόμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Κατάλογος τῶν ἐν ἐρήμῳ ἁγίων μοναχῶν.

Ἐπειδὴ δὲ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ μοναστηρίων μνήμην ἐποι
σάμην, οὐδὲν κωλύει περὶ αὐτῶν βραχέα διεξελθεῖν. Τ
ἐν Αἰγύπτῳ ἀσκητήρια ἴσως μὲν ἐκ μακρῶν τῶν χρόνω
ἔλαβε τὴν ἀρχήν. Ἐπλατύνθη μέντοι καὶ ἐπὶ μεῖζ
προέκοψεν ἐξ ἀνδρὸς θεοφιλοῦς, ᾧ ὄνομα ἦν Ἀμμοῦν. Ο
τος νέος ὢν παρῃτεῖτο τὸν γάμον. Ὡς δέ τινες τῶν πρ
σηκόντων παρήνουν μὴ καθυβρίζειν τὸν γάμον, ἀλλὰ γ
ναῖκα ἄγεσθαι, πείθεται μέν· καὶ ἔρχεται ἐπὶ γάμον ἐ
θὺς δὲ ἀπὸ τῆς παστάδος παραλαβὼν τὴν παρθένον κ
ἀγαγὼν ἐπὶ τὸν κοιτῶνα μετὰ τῆς εἰωθυίας πομπῆς, τελ
ἀναχωρησάντων τῶν ἐπιτηδείων, αὐτὸς βιβλίον λαβὼ
ἀποστολικόν, τὴν πρὸς Κορινθίους Παύλου ἐπιστολ
ἀνεγίνωσκε καὶ πρὸς τὴν γαμετὴν τὰ τοῦ Ἀποστόλ
πρὸς τοὺς γεγαμηκότας παραγγέλματα διεξήρχετο. Ἀλλ
δὲ καὶ ἔξωθεν αὐτὸς προστιθεὶς ἐδίδασκεν, ὅσα ὁ γάμ
ἔχει φορτικά· ὅπως τε ἐπώδυνος ἡ μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γ
ναικὸς συμβίωσις· καὶ εἶαι ὠδῖνες τὴν κυοφοροῦσαν ἐ
δέχονται· καὶ τὰ ἐκ τῆς παιδοτροφίας προσετίθει μοχθη
Ἐπῆγε δὲ τὰ ἐκ τῆς ἀγνείας χρηστά· καὶ ὅπως ὁ κα
ρὸς βίος ἐστὶν ἐλεύθερος καὶ ἀμόλυντος, καὶ παντὸς
που ἐκτὸς καὶ ὅτι ἡ παρθενία παρὰ Θεὸν εἶναι πο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ῦτα καὶ πολλὰ τοιαῦτα πρὸς τὴν γαμετὴν παρθένον
σαν διελθών, πείθει αὐτὴν σὺν αὐτῷ πρὸ τοῦ συνελ-
ν ἀποταξάσθαι τῷ βίῳ τῷ κοσμικῷ. Καὶ ταύτας ἄμφω
ς συνθήκας θέμενοι ἐπὶ τὸ ὄρος τῆς καλουμένης Νι- 5/2.
ίας χωροῦσιν· ἐκεῖ τε βραχὺν χρόνον καλύβῃ διάγον-
ς ἀσκητήριον εἶχον κοινόν, οὐκ ἔχοντες διάκρισιν θη-
ίας τε καὶ ἄρρενος ἀλλὰ ὄντες ἕν, κατὰ τὸν Ἀπόστο-
ν, ἐν Χριστῷ. Οὐ πολλοῦ δὲ παραδραμόντος καιροῦ ἡ
ύμφος καὶ ἀμόλυντος τοιάδε πρὸς τὸν Ἀμμοῦν ἔλε-
Οὐ πρέπον, ἔφη, ἀσκοῦντί σοι σωφροσύνην ὁρᾶν ἐν
σούτῳ οἰκήματι θήλειαν. Διό, εἰ δοκεῖ, ἕκαστος ἰδίᾳ τὴν
κησιν ποιησώμεθα. Αὗται πάλιν αἱ συνθῆκαι ἤρεσκον
ροτέροις καὶ χωρισθέντες ἀπ' ἀλλήλων οὕτως τὸ λοιπὸν
ῦ βίου διήνυσαν, ἀπεχόμενοι οἴνου καὶ ἐλαίου μόνοντε
όν ἄρτον, καὶ αὐτὸν ποτὲ μὲν ὑπὲρ μίαν ἡμέραν, ποτὲ
ὑπὲρ δύο, ἔστι δὲ καὶ ὑπὲρ πλείους ἐσθίοντες. Τούτου
ῦ Ἀμμοῦν τὴν ψυχὴν μετὰ θάνατον ἀναλαμβανομένην
ὸ ἀγγέλων ὁ κατ' αὐτὸν βιώσας Ἀντώνιος ἐθεάσατο,
ρησιν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος
θανάσιος. Ἐζήλωσαν οὖν τὸν βίον τοῦ Ἀμμοῦν πάνυ
λλοί, καὶ κατὰ μέρος ἐπληρώθη τὸ τῆς Νιτρίας ὄρος
τὸ τῆς Σκίτεως ἐκ τοῦ πλήθους τῶν μοναχῶν
ντων τὸν βίον συγγράφειν ἰδίας ἔργον ἐστὶν ὑποθέσεως
τει δὲ ἐγένοντο ἐν αὐτοῖς ἄνδρες θεοφιλεῖς καὶ ἐν τῇ
κήσει διαπρέψαντες καὶ ἀποστολικὸν βίον βιώσαντες
ιώδη δέ τινα καὶ ἄξια τοῦ ἀπομνημονεύεσθαι ἐποίη-
τε καὶ ἔλεξαν, χρήσιμον οἶμαι ἐκ πολλῶν ὀλίγα ἐγ-
αμεῖξαι τῇ ἱστορίᾳ, πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων.
γεται τοίνυν Ἀμμοῦν οὗτος γυμνὸν ἑαυτὸν μὴ ἐωρα-
αι ποτέ, λέγων ἀπρεπὲς εἶναι μοναχῷ καὶ τὸ ἑαυτοῦ
μα γυμνὸν θεωρεῖν. Καί ποτε διαβῆναι ποταμὸν βουλό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μενος ὤκνει ἀποδύσασθαι· ηὔξατό τε τῷ Θεῷ γενέσθ
αὐτῷ τὴν διάβασιν μὴ ἐγκοπτομένῳ τὴν προθεσιν κ
ἄγγελος μετέθηκεν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ. Δ
δυμος ἄλλος οὗτος μοναχός, ἐννενήκοντα ἔτη βιούς
δενὶ ἀνθρώπῳ συνέμεινεν ἄχρι τῆς τελευτῆς. Ἀρσένι
ἄλλος τοὺς τῶν νέων παίσαντας οὐκ ἀφώριζεν, ἀλλ
τοὺς προκόψαντας· λέγων ὅτι ὁ νέος ἀφορισθεὶς κατα
νητὴς γίνεται, ὁ δὲ προκόψας τῆς ἐκ τοῦ ἀφορισμοῦ ἐ
νης ταχεῖαν λαμβάνει τὴν αἴσθησιν. Πίωρ περιπατ
ἤσθιεν. Πυθομένου δέ τινος διὰ τί οὕτως ἐσθίει, οὐ βο
λομαι, ἔφη, ὡς ἔργῳ τῷ βρώματι χρήσασθαι, ἀλλ
παρέργῳ. Πρὸς ἄλλον δὲ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐρωτήσαντα ἀπ
κρίνατο· Ἵνα μηδὲ ἐν τῷ ἐσθίειν, φησίν, ἡδονῆς σωμ
513 τικῆς αἰσθάνοιτο ἡ ψυχή. Ἰσίδωρος ἔλεγε τεσσαρακοστ
ἔτος ἔχειν, ἀφ' οὗ αἰσθάνεσθαι μὲν τῆς κατὰ διανοι
ἁμαρτίας, μηδέ ποτε δὲ συγκατατίθεσθαι μήτε ἐπιθυμ
μήτε θυμῷ. Παμβὼς δὲ ἀγράμματος ὢν προσῆλθέ τ
ἐπὶ τῷ διδαχθῆναι ψαλμόν· ἀκούσας δὲ τὸν πρῶτον στ
χον τοῦ λη'. ψαλμοῦ τοῦ λέγοντος· «Εἶπα, Φυλάξω τ
ὁδούς μου, τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν με ἐν γλώσσῃ μου·» δ
τέρου ἀκοῦσαι μὴ ἀνεχόμενος ἀνεχώρησεν ἀρκεῖσθ
φήσας τούτῳ τῷ ἑνὶ στίχῳ, ἐὰν δυνηθῶ ἔργῳ αὐτὸν ἐ
μαθεῖν. Ἐγκαλέσαντος δὲ τοῦ παραδεδωκότος τὸν στίχ
διὰ τί ἑξαμηνιαίου παραδραμόντος χρόνου μὴ ἐωρα
αὐτόν, ἀπεκρίνατο ὅτι τοῦ ψαλμοῦ τὸν στίχον οὔπω
ἔργῳ ἐξέμαθον. Μετὰ ταῦτα δὲ πολλοὺς ἐπιδιοὺς χρόνο
πρός τινα τῶν γνωρίμων ἐρωτήσαντα εἰ τὸν στίχον ἐ
μαθεν· Ἐν ὅλοις, ἔφη, ἐννεακαίδεκα ἔτεσι μόλις αὐ
πράττειν ἐξέμαθον. Ὁ αὐτός, δεδωκότος τινὸς χρυσ
εἰς διατροφὴν τῶν πτωχῶν καὶ εἰπόντος, ἀρίθμησον ὃ
δωκα, ἔφη, ἀριθμοῦ οὐ χρῄζειν, ἀλλ' ὑγιοῦς διαθέσε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

ὗτος ὁ Παμβώς, Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου παρακαλέ-
αντος, κατῆλθεν ἐκ τῆς ἐρήμου εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.
δὼν δὲ ἐκεῖ γυναῖκα θεατρικὴν σύνδακρυς ἐγένετο· τῶν
παρόντων πυθομένων διὰ τί εδάκρυσε, Δύο με ἔφη,
ίνησεν· ἓν μέν ἡ ἐκείνης ἀπώλεια· ἕτερον δέ ὅτι ἐγὼ
τηλικαύτην ἔχω σπουδὴν πρὸς τὸ ἀρέσαι τῷ Θεῷ,
τον αὕτη ἵνα ἀρέσῃ ἀνθρώποις αἰσχροῖς. Ἄλλος δέ τις
λεγεν, ὅτι ὁ μοναχὸς εἰ μὴ εἰργάζοιτο ἐπίσης τῷ πλεο-
κτῃ κρίνεται. Πητιροῦς πολλά τινα φυσικὰ θεωρήματα
πίστατο καὶ συνεχῶς ἄλλοτε ἄλλα πρὸς τοὺς ἐντυγ-
άνοντας ἔλεγεν· καθ' ἕκαστον δὲ τῶν θεωρημάτων ἡύ-
ετο. Ἐγένοντο δὲ ἐν τοῖς μοναχοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν
όνον δύο ἄνδρες θεοφιλεῖς ὁμώνυμοι ἑαυτοῖς· ἑκατέρῳ
αὐτῷ ὄνομα ἦν Μακάριος. Ὧν ὁ μὲν ἐκ τῆς ἄνω Αἰγύ-
του ἦν· ὁ δὲ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως. Ἀμφότεροι
πολλῶν ἕνεκεν ἐγένοντο περιβόητοι διʼ ἄσκησιν, διὰ
ον, διὰ τὰ ἐν χερσὶν αὐτῶν γενόμενα θαύματα. Ὁ μὲν
ν Αἰγύπτιος Μακάριος τοσαύτας θεραπείας ποιησάμε-
ς καὶ τοσούτους τῶν δαιμονιώντων ἐξήλασε δαίμονας,
ς ἰδίας δεῖσθαι συγγραφῆς, ὧν χάριτι Θεοῦ διεπράξατο.
ν δὲ μετὰ τοῦ εὐλαβοῦς πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας
στηρός. Ὁ δὲ Ἀλεξανδρεὺς Μακάριος κατὰ πάντα πα- 216
πλήσιος ὢν τῷ Αἰγυπτίῳ, ἐντούτῳ διήλλασσεν, ὅτι πρὸς
ς ἐντυγχάνοντας ἱλαρός τε ἦν, καὶ τῷ χαριεντίζεσθαι
ς νέους ἦγεν πρὸς ἄσκησιν. Τούτων Εὐάγριος γενόμε-
μαθητής, τὴν διʼ ἔργων φιλοσοφίαν ἐκτήσατο, πρότε-
λόγῳ μόνῳ φιλόσοφος ὤν. Ὃς ἐν τῇ Κωνσταντίνου
λει ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ εἰς τὴν τοῦ δια-
νου προχειρισθεὶς τάξιν, εἶτα ἅμα αὐτῷ εἰς τὴν Αἴγυ-
ον κατελθών, καὶ τοῖς προλεχθεῖσιν ἐντυχὼν ἀνδράσι,
ν ἐκείνων βίον ἐζήλωσε. Καὶ τοσαῦτα τεράστια ἐν ταῖς

ο) οὗτος ὁ Μ., ἐσ. ὁ Val. αὐτῶν

χερσὶν αὐτοῦ γέγονεν, ὅσα καὶ ἐν ταῖς τῶν αὐτοῦ καθη
γητῶν. Τούτῳ καὶ βιβλία ἄγαν σπουδαῖα συγγέγραπται
ὧν τὸ μέν Μοναχός, ἢ περὶ πρακτικῆς ἐπιγέγραπται
δὲ Γνωστικός· ἢ πρὸς τὸν καταξιωθέντα γνώσεως. Κεφ
λαια δὲ αὐτοῦ πεντήκοντα. Τὸ δὲ Ἀντιρρητικὸς ἀπὸ τῶ
θειων Γραφῶν πρὸς τοὺς πειράζοντας δαίμονας, ἐν ὀκτ
διηρημένον μέρεσι, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ λογισμῶν
καὶ ἑξακόσια προγνωστικὰ προβλήματα· ἔτι μὴν καὶ σπ
χηρὰ δύο· ἓν πρὸς τοὺς ἐν τοῖς κοινοβίοις ἢ ἐν συνοδίαι
μοναχούς· καὶ ἓν πρὸς τὴν παρθένον, ἅτινα ὅπως ἐπ
θαυμαστά, οἱ ἐντυγχάνοντες εἴσονται. Εὔκαιρον δὲ,
ἡγοῦμαι, μικρὰ τῶν αὐτῷ μνημονευθέντων περὶ τῶν μον
χῶν τούτοις συνάψαι. Φησὶ γὰρ κατὰ λέξιν τάδε· Ἀνα
κατον τὰς ὁδοὺς τῶν προοδευσάντων μοναχῶν ὀρθῶς διεξ
τᾶν καὶ πρὸς αὐτὰς κατορθοῦσθαι. Πολλὰ γὰρ ἐστιν ὑπ
τῶν ρηθέντα τε καὶ πραχθέντα καλῶς. Ἐν οἷς καὶ τοῦτό
ἔφησεν, ὅτι τὴν ξηροτέραν καὶ μὴ ἀνώμαλον διαιταν ἀγά
συζευχθεῖσαν θᾶττον διάγειν τὸν μοναχὸν εἰς τὸν τῆς ἁ
θείας λιμένα. Ὁ δὲ αὐτὸς ταρασσόμενόν τινα νύκτωρ τ
ἀδελφῶν τῶν φασμάτων ἀπήλλαξεν, ἀσθενοῦσι μετα
στείας ὑπηρετῆσαι προστάξας. Οὐδενὶ γὰρ οὕτως, ἐφη
θεὶς ἔφησεν, ὡς ἐλέῳ τὰ τοιαῦτα κατασβέννυται πάθη.
δικαίῳ Ἀντωνίῳ προσῆλθέν τις τῶν τότε σοφῶν καὶ Π
διακαρτερεῖς, εἶπεν, ὦ Πάτερ, τῆς ἐκ τῶν βιβλίων πα
μυθίας ἐστερημένος; Τὸ ἐμὸν βιβλίον, ἔφη ὁ Ἀντωνι
ὦ φιλόσοφε, ἡ φύσις τῶν γεγονότων ἐστί καὶ πάρεστιν
βούλομαι τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοὺς τοῦ Θεοῦ. Ἡ
τησέ με τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ὁ Αἰγύπτιος γέρων Μ
κάριος, τί δή ποτε μνησικακοῦντες μὲν τοῖς ἀνθρώποις
τὴν μνημονευτικὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς ἀφανίζομεν δαιμ
δὲ μνησικακοῦντες, ἀβλαβεῖς διαμένομεν; Κάμοῦ πρόσ

ἀπόκρισιν ἀπορήσαντος καὶ παρακαλοῦντος τὸν λόγον
μαθεῖν, Διότι, φησὶν ἐκεῖνος, τὸ μὲν πρότερον πάθος παρὰ
φύσιν, τὸ δὲ δεύτερον κατὰ φύσιν ἐστὶ τοῦ θυμοῦ. Παρέ-
βαλλον κατ' αὐτὴν τὴν σταθερὰν μεσημβρίαν τῷ ἁγίῳ Πα-
τρὶ Μακαρίῳ καὶ λίαν ὑπὸ τῆς δίψης ὀλεγόμενος ἤτουν
ὕδωρ πιεῖν. Ὁ δέ φησιν, Ἀρκέσθητι τῇ σκιᾷ· πολλοὶ γὰρ
ὁδοιποροῦντες νῦν ἢ καὶ πλέοντες καὶ ταύτης ἐστέρηνται.
Εἶτα λόγους μου πρὸς αὐτὸν περὶ ἐγκρατείας γυμνάζον-
τος, Θάρσει, φησίν, ὦ τέκνον· ἐν ὅλοις εἴκοσιν οὔτε ἄρ-
του οὔτε ὕδατος οὔτε ὕπνου κόρον εἴληφα. Τὸν μὲν γὰρ
ἄρτον μου ἤσθιον σταθμῷ· τὸ δὲ ὕδωρ ἔπινον μέτρῳ· τοῖς
τοίχοις δὲ ἐμαυτὸν παρανακλίνων μικρόν τι τοῦ ὕπνου
κέρος ἀφήρπαζον. Ἐμηνύθη τινὶ τῶν μοναχῶν θάνατος τοῦ
πατρός. Ὁ δὲ πρὸς τὸν ἀπαγγείλαντα, Παῦσαι, φησί, βλα-
τρημῶν· ὁ γὰρ ἐμὸς πατὴρ ἀθάνατός ἐστιν. Ἐκέκτητό τις
τῶν ἀδελφῶν Εὐαγγέλιον μόνον, καὶ τοῦτο πωλήσας ἔδω-
κεν εἰς τροφὴν τοῖς πεινῶσιν, ἄξιον μνήμης ἐπιφθεγξά-
μενος ῥῆμα· Αὐτὸν γάρ, φησί, τὸν λόγον πεπώληκα τὸν
λέγοντα· Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς.
Ἔστι δέ τις περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν νῆσος, κατ' αὐτὸ τὸ
πρόσω τῆς λίμνης κειμένη, τῆς καλουμένης Μαρίας. Προ-
σοικεῖ δὲ αὐτῇ μοναχὸς τῆς Παρεμβολῆς τῶν Γνωστικῶν
δοκιμώτατος, ὅστις ἀπεφήνατο πάντα τὰ πραττόμενα
ὑπὸ τῶν μοναχῶν πράττεσθαι δι' αἰτίας πέντε· διὰ Θεόν,
διὰ φύσιν, διὰ ἔθος, δι' ἀνάγκην, διὰ ἔργον χειρῶν. Ὁ δὲ
αὐτὸς ἔλεγε πάλιν μίαν μὲν εἶναι τῇ φύσει τὴν ἀρετήν,
ἀδοποιεῖσθαι δὲ αὐτὴν ἐν ταῖς δυνάμεσι τῆς ψυχῆς. Καὶ
γὰρ καὶ τὸ φῶς τὸ ἡλιακὸν ἀσχημάτιστον μέν, φησίν,
ἐστὶ ταῖς δὲ δι' ὧν εἰσβάλλει θυρίσι σχηματίζεσθαι πέ-
φυκεν. Ἄλλος δέ τις τῶν μοναχῶν, Διὰ τοῦτο περιαιρῶ
τὰς ἡδονάς, εἶπεν, ἵνα τὰς τοῦ θυμοῦ περικόψω προφάσεις.

Ἰδε Ἡσίοδος ἔργ' ἄνερ' μηχ'

Δημόσιον Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οἶδα γὰρ αὐτὸν ἀεὶ μαχόμενον ὑπὲρ τῶν ἡδονῶν καὶ ἐκταράσσοντά μου τὸν νοῦν. καὶ τὴν γνῶσιν ἀποδιώκοντα. Ἔλεγε δέ τις τῶν γερόντων, ὅτι ἡ ἀγάπη παραθήκας δωμάτων ἢ χρημάτων τηρεῖν οὐκ ἐπίσταται. Ὁ δὲ αὐτός,
320. Οὐκ οἶδα, φησίν, εἰς ταὐτὸ δὶς ὑπὸ δαιμόνων ἀπατηθείς. Ταῦτα μὲν ὁ Εὐάγριος ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ αὐτοῦ Πρακτικῷ κατὰ λέξιν ἀπεμνημόνευσεν. Ἐν δὲ τῷ Γνωστικῷ αὐτοῦ τοιαῦτά φησι· Τέσσαρας ἀρετάς, καὶ τὰς θεωρίας αὐτῶν, παρὰ τοῦ δικαίου Γρηγορίου μεμαθήκαμεν εἶναι, φρόνησιν καὶ ἀνδρείαν, σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην. Καὶ φρονήσεως μὲν ἔργον ἔλεγεν εἶναι τὸ θεωρεῖν τὰς νοερὰς καὶ ἁγίας δυνάμεις, δίχα τῶν λόγων. Τούτους γὰρ ὑπὸ τῆς σοφίας δηλοῦσθαι παραδέδωκεν. Ἀνδρείας δέ, τὸ ἐγκαρτερεῖν τοῖς ἀληθέσι καὶ πολεμούμενον καὶ μὴ ἐμβατεύειν εἰς τὰ μὴ ὄντα. Τὸ δὲ παρὰ τοῦ πρώτου γεωργοῦ δέχεσθαι σπέρματα. καὶ ἀπωθεῖσθαι τὸν ἐπισπορέα, τῆς σωφροσύνης ἴδιον ἀπεκρίνατο εἶναι. Δικαιοσύνης δὲ πάλιν τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάστου λόγον ἀποδιδόναι, τὰ μὲν σκοτεινῶς ἀπαγγέλλουσαν τὰ δὲ δι' αἰνιγμάτων σημαίνουσαν τινὰ δὲ καὶ φανεροῦσαν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἁπλουστέρων. Τῆς ἀληθείας στύλος ὁ Καππαδόκης Βασίλειος, Τὴν μὲν ἀπ' ἀνθρώπων, φησίν, ἐπισυμβαίνουσαν γνῶσιν προσεχὴς μελέτη καὶ γυμνάσια κρείσσονα ποιεῖ, τὴν δὲ ἐκ Θεοῦ χάριτος ἐγγινομένην δικαιοσύνη καὶ ὀργησία καὶ ἔλεος. Καὶ τὴν μὲν προτέραν δυνατὸν καὶ τοὺς ἐμπαθεῖς ὑποδέξασθαι· τῆς δὲ δευτέρας οἱ ἀπαθεῖς μόνοι εἰσὶ δεκτικοί, οἳ καὶ παρὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς τὸ οἰκεῖον φέγγος τοῦ νοῦ περιλαμπον αὐτοὺς θεωροῦσι. Τῶν Αἰγυπτίων ὁ ἅγιος φωστὴρ Ἀθανάσιος, Τὴν τράπεζαν, φησί, Μωϋσῆς εἰς τὸ βόρειον μέρος στῆσαι προστάσσεται. Γινωσκέτωσαν οἱ Γνωστικοί, τίς ὁ πνέων ἐστὶ κατ' αὐτῶν. καὶ πάντα πειρασμὸν γεν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ναίως ὑπομενέτωσαν καὶ μετὰ προθυμίας τοὺς προσιόντας τρεφέτωσαν. Ἔλεγε δὲ ὁ τῆς Θμουϊτῶν Ἐκκλησίας ἄγγελος Σαραπίων, ὅτι ὁ νοῦς μὲν πεπωκὼς πνευματικὴν γνῶσιν τελείως καθαίρεται· ἀγάπη δὲ τὰ φλεγμαίνοντα μόρια τοῦ θυμοῦ θεραπεύει· πονηρὰς δὲ ἐπιθυμίας ἐπιρρεούσας ἵστησιν ἐγκράτεια. Τοὺς περὶ Προνοίας καὶ κρίσεως κατὰ σαυτὸν ἀεὶ γύμναζε λόγους, φησὶν ὁ μέγας καὶ γνωστικὸς διδάσκαλος Δίδυμος· καὶ τούτων τὰς ὕλας διὰ μνήμης φέρειν πειράθητι. Ἅπαντες γὰρ σχεδὸν ἐν τούτοις προσπταίουσι. Καὶ τοὺς μὲν περὶ κρίσεως λόγους ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν σωμάτων καὶ κατὰ τὸν κόσμον εὑρήσεις· τοὺς δὲ περὶ Προνοίας ἐν τοῖς τρόποις τοῖς ἀπὸ κακίας καὶ ἀγνωσίας ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἢ ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἡμᾶς ἐπαναγούσιν. Τοσαῦτα μὲν ἐκ τῶν Εὐαγρίου ἐνταῦθα παρεθέμεθα. Ἐγένετο δὲ καὶ ἄλλος ἀνὴρ θαυμάσιος ἐν τοῖς μοναχοῖς, ᾧ ὄνομα Ἀμμώνιος, ὅστις οὕτως ἦν ἀπερίεργος, ὥστε ἐν τῇ Ῥώμῃ ἅμα Ἀθανασίῳ γενόμενος, μηδὲν ἐλέσθαι ἱστορῆσαι τῶν ἔργων τῆς πόλεως· μόνον δὲ ἰδεῖν τὸ Πέτρου καὶ Παύλου μαρτύριον. Οὗτος ὁ Ἀμμώνιος εἰς 521.
ἐπισκοπὴν ἑλκόμενος, καὶ διαφυγών, τὸ δεξιὸν οὖς αὐτοῦ ἐξέκοψεν, ὅπως ἂν τῷ ἀσχήμῳ τοῦ σώματος τὴν χειροτονίαν ἐκφύγῃ. Ἐπειδὴ δὲ χρόνῳ ὕστερον καὶ Εὐάγριος ὑπὸ Θεοφίλου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς ἐπισκοπὴν συλληφθεὶς ἀπέφυγεν, οὐδὲν ἀκρωτηριάσας τοῦ σώματος, περιτυχὼν τῷ Ἀμμωνίῳ χαριεντιζόμενος ἔλεγεν, ὡς κακῶς εἴη πράξας, ἐκκόψας τὴν ἀκοήν, καὶ ἔνοχος εἶναι Θεοῦ τοῦτο ποιήσας. Ὁ δὲ Ἀμμώνιος πρὸς αὐτόν· Ἀλλὰ σύ, ἔφη, Εὐάγριε, οὐκ οἶει δώσειν δίκην, τὴν γλῶσσαν ἀποταμών, διὰ φιλαυτίαν τῇ δοθείσῃ χάριτι μὴ χρησάμενος; Ἐγένοντο μὲν οὖν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐν τοῖς μοναστηρίοις καὶ ἄλλοι πλεῖστοι ἄνδρες θαυμαστοὶ καὶ θεοφι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροι

λεῖς, ὧν ἐν τῇ προκειμένῃ συγγραφῇ μνημονεύειν μακρὸν ἂν εἴη· ἄλλως τε καὶ ἐκβαίνειν τοῦ προκειμένου ἀνάγκη, εἰ βουλοίμεθα καθ' ἕκαστον τῶν ἀνδρῶν τοὺς βίους καὶ ὅσα ἐποίησαν θαύματα διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτοῖς ἁγιότητα λέγειν. Εἰ δέ τις βούλοιτο τὰ περὶ αὐτῶν μανθάνειν, ὧν τε ἐποίησαν ὧν τε ἔπραξαν καὶ ὧν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀκουσάντων ἐφθέγξαντο ὅπως τε αὐτοῖς τὰ θηρία ὑπήκουον, πεπόνηται Παλλαδίῳ τῷ μοναχῷ ἴδιον μονόβιβλον, ὃς Εὐαγρίου μὲν ἦν μαθητής· πάντα δὲ ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν διεξῆλθεν. Ἐν ᾧ καὶ γυναικῶν ἐφάμιλλον τοῖς προειρημένοις ἀνδράσιν ἐπανελομένων βίον, μνήμην πεποίηται. Εὐάγριος μὲν οὖν καὶ Παλλάδιος μικρὸν ὕστερον μετὰ τὴν Οὐάλεντος τελευτὴν ἤνθησαν. Ἐπανέλθωμεν δὲ ὅθεν ἐξέβημεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Περὶ τῶν ἐξορισθέντων ἁγίων μοναχῶν, ὅπως ὁ Θεὸς ταῖς αὐτῶν θαυματοποιίαις πάντας πρὸς ἑαυτὸν ἐφειλκύσατο.

Τοῦ τοίνυν βασιλέως Οὐάλεντος νόμῳ κελεύσαντος διώκεσθαι τοὺς τ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τοὺς κατ' Αἴγυ-
524. πτον, πάντα ἐπορθεῖτο καὶ ἀνετρέπετο, τῶν μὲν ἑλκομένων εἰς δικαστήρια, τῶν δὲ βαλλομένων εἰς δεσμωτήρια ἄλλων τε ἄλλως στρεβλουμένων. Διάφοροι γὰρ τιμωρίαι κατὰ τῶν ἡσυχάζειν φιλούντων ἐγίνοντο. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἠδόκει Λουκίῳ ἐπέπρακτο, Εὐζώιος δὲ ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν αὖθις ὑπέστρεψεν· οἱ δὲ εὐθὺς ἐπὶ τὰ τῆς Αἰγύπτου μοναστήρια ἐχώρουν· ὁ δὲ στρατη-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γὸς σὺν πλήθει πολλῶν στρατιωτῶν καὶ ὁ Ἀρειανὸς Λούκιος. Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἀπελείπετο, ἀλλὰ στίφος ἁγίων ἀνδρῶν οὐδαμῶς οἰκτιζομένων χείρονα τῶν στρατιωτῶν διεπράττετο. Ὡς δὲ ἐπὶ τὸν τόπον ἐγίνοντο κατελάμβανον τοὺς ἄνδρας τὰ συνήθη πράττοντας εὐχομένους, πάθη θεραπεύοντας, δαίμονας ἐξελαύνοντας. Οἱ δὲ μικρὰ τῶν τοῦ Θεοῦ θαυμάτων φροντίσαντες οὐδὲ τὰς συνήθεις εὐχὰς ἐν ταῖς εὐκτηρίοις τόποις συνεχώρουν ἐπιτελεῖσθαι ἀλλὰ αὐτοὺς καὶ τούτων ἐξέβαλλον. Καὶ οὐκ ἐπὶ τούτων μόνον ἔστησαν, ἀλλὰ προϊόντες τοῖς ὄχλοις ἐκέχρηντο κατ' αὐτῶν. Ταῦτα καὶ ὁ Ρουφῖνος ἐωρακέναι παρ' ὧν καὶ πεπονθέναι φησίν. Ἀνεμιμνήσκοντό τε καὶ ἐπ' αὐτῶν τὰ τοῦ Ἀποστόλου λεγόμενα· ἐνεπαίζοντο γὰρ καὶ μαστίγων πεῖραν ἐλάμβανον, ἐγυμνοῦντο, ἐδεσμοῦντο, ἐλιθάζοντο, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθνησκον, ἄνδρες περιεχόμενοι κατὰ τὴν ἔρημον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσιν καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς καὶ ταῦτα μαρτυρηθέντες ὑπό τε τῆς πίστεως καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν ἰαμάτων, ὅσα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ χάρις εἰργάζετο. Ἀλλ' ὡς ἔοικεν, ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια ταῦτα παθεῖν τοὺς ἄνδρας συνεχώρησεν, κρεῖττόν τι προβλεψαμένη, ἵνα δι' ὧν αὐτοὶ κακῶς ἔπασχον, ἕτεροι τὴν ἐν Θεῷ σωτηρίαν εὕρωσιν. Καὶ τοῦτο ἡ ἀπόβασις ἔδειξεν. Ὡς οἱ θαυμάσιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες κρείττονες τῆς ἐπιφερομένης ἀνάγκης ἐγίνοντο, ἀποκνήσας ὁ Λούκιος γνώμην δίδωσι τῷ ἡγουμένῳ τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος ὑποβάλλειν ἐξορίᾳ τοὺς Πατέρας τῶν μοναχῶν. Αὐτοὶ δὲ ἦσαν, ὁ Αἰγύπτιος Μακάριος καὶ ὁ Ἀλεξανδρεύς, ὁ τούτων ἐπώνυμος. Ἐξωρίζοντο οὖν οἱ ἄνδρες εἰς νῆσόν τινα, ἥτις οὐ-

ὑπ. ὁ τούτῳ συνώνυμος

δένα τῶν Χριστιανῶν εἶχεν οἰκήτορα. Κατ' αὐτήν τε τὴν νῆσον ἐτύγχανεν ὂν ἱερὸν καὶ ἱερεὺς ἐν αὐτῷ, ὃν πάντες οἱ ἐκεῖ ἴσα Θεῷ ἔσεβον. Γενομένων δὲ τῶν θεοφιλῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ νήσῳ, πάντα μὲν τὰ ἐκεῖ δαιμόνια ἐν θορύβῳ καὶ φόβῳ ἐγίνοντο. Συνέβαινε δὲ κατ' αὐτό, καὶ τοιοῦτόν τι πρᾶγμα γενέσθαι. Ἡ τοῦ ἱερέως θυγάτηρ ἄφνω ὑπὸ δαι-
525 μονος κάτοχος γενομένη ἐξεμάνη καὶ πάντα ἀνέτρεπεν. κατάσχετός τε ἦν καὶ οὐδενὶ τρόπῳ ἡσυχάσαι ἠδύνατο, ἀλλ' ἐβόα μεγάλα καὶ πρὸς θεοφιλεῖς ἐκείνους ἄνδρας, τί, φησίν, ἤλθετε καὶ ἐνταῦθα ἐξελάσαι ἡμᾶς; Πάλιν οὖν οἱ ἄνδρες ἐκεῖ τὸ ἴδιον ἔργον, ὃ ἐκ Θεοῦ χάριτος εἰλήφασιν, ἐπεδείκνυντο. Ἐξελάσαντες γὰρ τὸν δαίμονα τῆς παρθένου καὶ ὑγιῆ αὐτὴν τῷ πατρὶ παραδόντες εἰς πίστιν τοῦ Χριστινιασμοῦ ἤγαγον τόν τε ἱερέα καὶ πάντας τοὺς ἐκεῖ ἐνοικοῦντας ἐν τῇ νήσῳ. Εὐθὺς οὖν τὰ μὲν ἀγάλματα ἐξέβαλον, τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ναοῦ εἰς ἐκκλησίας τύπον μεταποιήσαντες ἐβαπτίζοντό τε καὶ πάντα τὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ χαίροντες ἐδιδάσκοντο. Οὕτω μὲν δὴ ἐλαυνόμενοι διὰ τὴν τοῦ ὁμοουσίου πίστιν οἱ θαυμάσιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, αὐτοί τε δοκιμώτεροι ἐγίνοντο, καὶ ἄλλους ἔσωζον, καὶ τὴν πίστιν βεβαιοτέραν εἰργάζοντο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ Διδύμου τοῦ τυφλοῦ

Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ ἕτερον ἄνδρα πιστὸν ἔδειξεν ὁ Θεός, δι' αὐτοῦ μαρτυρηθῆναι δικαιώσας τὴν πίστιν. Δίδυμος γὰρ ἀνὴρ θαυμαστὸς καὶ ἐλλόγιμος κατὰ τὸν αὐτὸν ἤνθησε χρόνον, πάσῃ διαπρέψας παιδεύσει.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὗτος κομιδῇ νέος ὤν, καὶ τὰ πρῶτα τῶν γραμμάτων στοιχεῖα μαθὼν τῷ τῆς ὀφθαλμίας περιέπεσε πάθει· καὶ κακῶς διατεθείς τὸ ὁρατικὸν ἀπέβαλεν. Ὁ Θεὸς δὲ αὐτῷ ἀντὶ τῶν αἰσθητῶν ὀφθαλμῶν παρέσχε τοὺς νοητούς. Ἃ γὰρ δι' ὀφθαλμῶν παιδευθῆναι οὐκ ἴσχυσε, ταῦτα δι' ἀκοῆς ἐξεμάνθανε. Ἐκ παιδὸς γὰρ ὢν εὐφυὴς καὶ ψυχῆς λαχὼν ἀγαθῆς, ἐνίκα τοὺς εὐφυεῖς καὶ ὀξύτατα βλέποντας. Γραμματικῆς τε γὰρ τοὺς κανόνας ῥᾳδίως κατώρθου καὶ ῥητορικῆς πάλιν θᾶττον ἐλάμβανεν. Ἐλθὼν δὲ ἐπὶ τὰ φιλόσοφα θαυμαστῶς πως καὶ τὴν διαλεκτικὴν ἐξέμαθε καὶ ἀριθμητικήν τε καὶ μουσικὴν καὶ τὰ ἄλλα τῶν φιλοσόφων μαθήματα ἐν τῇ ψυχῇ κατέθετο, ὡς προθύμως αὐτὸν ἁπάντων πρὸς τοὺς ταῦτα δι' ὀφθαλμῶν κατορθώσαντας. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ θεῖα λόγια Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης οὕτως ἀκριβῶς ἐγνώκει, ὥστε πολλὰ μὲν ἐκδοῦναι βιβλία ὑπαγορεῦσαι δὲ καὶ τὰ περὶ Τριάδος τρία βιβλία ἑρμηνεῦσαι δὲ καὶ τὰ περὶ ἀρχῶν Ὠριγένους, ὑπομνήματά τε ἐκδοὺς εἰς αὐτά, δι' ὧν συνίστησιν ὡς εἴη *528.* ἄριστα γεγραμμένα καὶ μάτην ἐρεσχελοῦσιν οἱ κατηγορεῖν τὸν ἄνδρα καὶ τὰ βιβλία διασύρειν σπουδάζοντες· μηδὲ γὰρ αὐτοὺς δύνασθαί φησιν ἐλεῖν τὴν τοῦ ἀνδρὸς σύνεσιν. Εἴ τις οὖν τὴν πολυμαθίαν καὶ τὸ διάπυρον τῆς ψυχῆς Διδύμου γνῶναι προήρηται, ἐντυχὼν τοῖς πεπονημένοις αὐτῷ βιβλίοις μαθήσεται. Τούτῳ λέγεται καὶ Ἀντωνίου ἤδη πρότερον κατὰ τὸν Οὐαλεντος χρόνον, ὅτε διὰ τοὺς Ἀρειανοὺς ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ τῆς ἐρήμου κατῆλθεν, ἐντυχεῖν τῷ Διδύμῳ καὶ μαθόντα τὴν τοῦ ἀνδρὸς σύνεσιν εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· Μηδέν, ὦ Δίδυμε, ταραττέτω σε ἡ τῶν αἰσθητῶν ὀφθαλμῶν ἀποβολή. Τοιοῦτοι γάρ σοι λείπουσιν ὀφθαλμοί, οἷς καὶ μυῖαι καὶ κώνωπες βλέψαι ἰσχύουσι· χαῖρε δὲ ὅτι ἔχεις ὀφθαλμούς, οἷς

καὶ ἄγγελοι βλέπουσι, δι' ὧν καὶ ὁ Θεὸς θεωρεῖται καὶ τὸ αὐτοῦ φῶς καταλαμβάνεται. Ταῦτα μὲν ἤδη πρότερον παρὰ τοῦ θεοφιλοῦς Ἀντωνίου πρὸς Δίδυμον εἴρητο. Τότε δὲ μέγιστος συνήγορος τῆς οἰκείας πίστεως ἐφαίνετο Δίδυμος, πρὸς τοὺς Ἀρειανοὺς ἁπάντων καὶ σοφίσματα ἀναλύων αὐτῶν καὶ τοὺς κιβδήλους καὶ δολεροὺς αὐτῶν λόγους ἐξελέγχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Περὶ Βασιλείου Καισαρείας καὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζοῦ.

Ἀλλὰ Δίδυμον μὲν τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἀρειανίζουσιν ἡ τοῦ Θεοῦ ἀντέταξε πρόνοια· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν Βασίλειόν τε τὸν Καισαρέα καὶ Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν· περὶ ὧν βραχέα εἰπεῖν εὔκαιρον ἡγοῦμαι. Ἥρκει μὲν γὰρ ἡ παρὰ πᾶσι τῶν ἀνδρῶν σωζομένη μνήμη καὶ ἡ τῶν γεγραμμένων αὐτοῖς βιβλίων μάθησις παραθέσθαι τὴν ἑκατέρου εὐκλειαν. Ἐπεὶ δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὰ πολλὰ ταῖς Ἐκκλησίαις αὐτοὶ συνεβάλλοντο καὶ ὡς ἐμπύρευμα τῆς πίστεως ἐφυλάχθησαν, ἀπαιτεῖ ἡ ὑπόθεσις μάλιστα τούτων μνήμην ποιήσασθαι. Βασιλείου τοίνυν καὶ Γρηγορίου εἴ τις βούλοιτο σύγκρισιν ποιήσασθαι, διεξιέναι τε τὸν ἑκάστου βίον καὶ τρόπον καὶ τὰς προσοῦσαν αὐτοῖς ἀρετάς, ἀμφιβάλλοι ἂν ἕτερον τοῦ ἑτέρου προ- 529
κρῖναι. Ἄμφω γὰρ ἦσαν ἀλλήλοις ἐφαμιλλοι, κατά τε τὴν ὀρθὴν πολιτείαν καὶ κατὰ τὰς παιδεύσεις, τήν τε Ἑλληνικήν, φημι, καὶ τὴν τῶν ἱερῶν Γραμμάτων. Νέοι γὰρ ὄντες οὗτοι ἐν ταῖς Ἀθήναις γενόμενοι τῶν τότε

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀκμασάντων σοφιστῶν, Ἰμερίου καὶ Προαιρεσίου, ἀκροαταὶ γενόμενοι καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας Λιβανίῳ συμφοιτήσαντες ἄκρως τὴν ῥητορικὴν ἐξετόνησαν. Ἄξιοί τε τοῦ σοφιστεύειν κριθέντες, ὑπὸ πολλῶν παρεκλήθησαν ἐπὶ τὸν διδασκαλικὸν βίον ἐλθεῖν. Ἄλλων δὲ αὐτοὺς ἐπὶ δικανικὴν παρακαλούντων, ἀμφοτέρων κατεφρόνησαν· καὶ καταλιπόντες τὸ σοφιστεύειν, τὸν μονήρη βίον προέκριναν. Ἁψάμενοι οὖν φιλοσόφων λόγων παρὰ τῷ[1] τηνικαῦτα ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ συμπράττοντι τὰ φιλόσοφα, μετ' οὐ πολὺ τὰ Ὠριγένους βιβλία συναγόντες[2], ἐξ αὐτῶν τὴν ἑρμηνειαν τῶν ἱερῶν Γραμμάτων ἐπέγνωσαν. Μέγα γὰρ κλέος τὸ[3] Ὠριγένους καθ' ὅλης τότε τῆς οἰκουμένης ἐφήπλωτο. Ὧν[4] ἀσκηθέντες, δυνατῶς ἀπῆντων πρὸς τοὺς Ἀρειανίζοντας· καίτοι τῶν Ἀρειανῶν τὰ Ὠριγένους βιβλία εἰς μαρτυρίαν, ὡς ᾠοντο, τοῦ ἰδίου καλούντων δόγματος, αὐτοὶ ἐξήλεγχον καὶ ἐδείκνυον μὴ νοήσαντας τὴν Ὠριγένους σύνεσιν. Παρὰ τοῖς πολλοῖς τε τότε οἱ Ἀρειανοὶ καὶ ὁ τότε Ἀρειανίζων Εὐνόμιος ἐλλογιμοι νομιζοντες[5] εἶναι, τοῖς περὶ Γρηγόριον καὶ Βασίλειον ἐντυγχάνοντες, ἀπαίδευτοι τελείως ἐδείκνυντο. Βασίλειος μὲν οὖν ὑπὸ Μελετίου τοῦ Ἀντιοχείας ἐπισκόπου εἰς τὴν τοῦ διακόνου τάξιν προχειρισθείς, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ἐπίσκοπος τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, λέγω δὴ τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Καισαρείας προβληθείς, πρωτίδα τῶν ἐκκλη- 382.
σιῶν ἐποιεῖτο. Δεδιὼς γάρ μή πως[6] Ἀρειανὴ καινοτομία καὶ τὰς κατὰ τὸν Πόντον ἐπινεμηθῇ ἐπαρχίας, ὁρμαῖος ἐπὶ τὰ ἐκεῖ μέρη διεβαινεν· ἐκεῖ τε ἀσκητήρια συστησάμενος, καὶ κατηχήσας τοὺς ἄνδρας ταῖς αὐτοῦ διδασκαλίαις τοὺς σαλευομένους ἐστήριξε. Γρηγόριος δὲ τῆς Ναζιανζοῦ πόλεως εὐτελοῦς ἐν Καππαδοκίᾳ, ἧς καὶ ὁ αὐτοῦ πατὴρ πρότερον Ἐκκλησίας προέστη, [κατὰ] τὰ αὐτὰ τῷ

1) γρ. τῷ 2) ἴσ. συναγαγόντες 3) διόρ. τὸ
4) γρ. ᾧ 5) ἦ 6) νομιζόμενοι

Βασιλείῳ διεπράττετο. Περιιὼν γὰρ καὶ αὐτὸς τὰς πόλεις τοὺς ῥαθυμοῦντας περὶ τὴν πίστιν ἀνερρώνυε. Μάλιστα δὲ τὰ πολλὰ τῇ Κωνσταντίνου πόλει ἐπιδημῶν τοὺς ἐν αὐτῇ ὁμόφρονας ταῖς διδασκαλίαις ἐστήριξε· διὸ καὶ μικρὸν ὕστερον ψήφῳ πολλῶν ἐπισκόπων προέστη τοῦ ἐν Κωνσταντίνου πόλει λαοῦ. Ὡς οὖν τὰ παρ' ἀμφοτέρων
533. γινόμενα εἰς ἀκοὰς ἦκεν[a] τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος, αὐτίκα Βασίλειον ἀπὸ τῆς Καισαρείας ἀγώγιμον ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν γενέσθαι ἐκέλευσεν. Ἤγετο οὖν εὐθὺς καὶ κατὰ γνώμην τοῦ βασιλέως εἰς τὸ τῶν ὑπάρχων εἰσήγετο δικαστήριον. Πεῖσίν τε προσαγαγόντος αὐτῷ τοῦ ὑπάρχου τοῦ χάριν μὴ τὴν πίστιν τοῦ βασιλέως ἀσπάζεσθαι, ὁ Βασίλειος παρρησίᾳ πολλῇ τῇ μὲν τοῦ βασιλέως θρησκείᾳ ἐμέμφετο, τῇ δὲ τοῦ ὁμοουσίου πίστει συνίστατο. Ἐπεὶ δὲ ὁ ὕπαρχος θάνατον αὐτῷ διηπείλησεν, Εἴθε, ἔφη ὁ Βασίλειος, γένοιτό μοι διὰ τὴν ἀλήθειαν ἀπαλλαγῆναι τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος. Τοῦ δὲ ὑπάρχου πάλιν ἐπισκέψασθαι εἰπόντος, λέγεται εἰπεῖν τὸν Βασίλειον, Ἐγὼ καὶ σήμερον καὶ αὔριον ὁ αὐτός εἰμι, ὄφελον[b] σὺ ἑαυτὸν μὴ ἐνήλλαττες. Τότε μὲν οὖν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν φρουρούμενος διετέλει Βασίλειος. Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ συνέβη νήπιον υἱὸν τοῦ Οὐάλεντος, ᾧ ὄνομα ἦν Γαλάτης, ἀῤῥωστῆσαι ἰσχυρῶς, ὥστε ἀπογνωσθῆναι ὑπὸ τῶν ἰατρῶν. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ, ἡ βασίλισσα Δομνίκα, λόγους πρὸς τὸν βασιλέα προσέφερε, φάσκουσα ἑαυτὴν μὲν ἐν τοῖς ὀνείροις κακῶς διατεθῆναι ὑπὸ φοβερῶν φασμάτων· τὸ δὲ παιδίον κακῶς ἔχειν διὰ τὴν εἰς τὸν ἐπίσκοπον ὕβριν. Ταῦτα εἰς νοῦν βαλλόμενος[c] ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται τὸν Βασίλειον καὶ ἀπόπειραν ποιούμενος, φησὶ πρὸς αὐτόν· Εἰ ἀληθῆ τὰ σὰ δόγματα εὔξαι ἵνα μου ὁ υἱὸς μὴ ἀποθάνῃ. Ὁ δέ, Εἰ πιστεύσειας, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, καθάπερ ἐγώ, καὶ ἡ Ἐκκλη-

1) γρ. ἀκοπάζεται a) ἦκε 2) γρ. ὄφελες δὲ
4) γρ. βαλόμενος

σια ἐνωθῇ, ζήσεται τὸ παιδίον. Τοῦ δὲ μὴ συνθεμένου, Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Βασίλειος, περὶ τοῦ παιδὸς τὸ θέλημα γε-νήσεται τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα εἰπόντα τὸν Βασίλειον ἀφεθῆ-ναι ἐκέλευσε. Τὸ μέντοι παιδίον μετ' οὐ πολὺ ἐτελεύτησε. Τοσαῦτα περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων ὡς ἐν ἐπιτομῇ εἰρήσθω. Βιβλία δὲ ἑκάτερος αὐτῶν πολλὰ καὶ θαυμαστὰ συνέγρα-ψαν καὶ ἐξέδωκαν· ἀφ' ὧν τινα ὁ Ρουφῖνος εἰς τὴν Ρωμαίων φωνὴν μεταβεβλῆκέναι φησίν. Ἐγένοντο δὲ ἀδελφοὶ Βασιλείου Πέτρος καὶ Γρηγόριος. Ἀλλὰ Πέτρος μὲν τὸν μονήρη βίον Βασιλείου ἐζήλωσε· Γρηγόριος δὲ τὸ διδα- 536
σκαλικὸν τοῦ λόγου· ὃς καὶ τὴν πονηθεῖσαν Βασιλείῳ ἑξαήμερον, ἅτε δὴ καταλειφθεῖσαν, προσανεπλήρωσε μετὰ θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ ἐπιτάφιον εἰς Μελέτιον τὸν Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει διεξῆλθε. Φέρονται δὲ αὐτοῦ καὶ ἄλλοι λόγοι διάφοροι.

a) Ἰσ. ἀφῇ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ.

Ἐπειδὴ δέ τινες ἐκ τῆς ὁμωνυμίας πλανῶνται καὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφομένων Γρηγορίου βιβλίων, δεῖ εἰδέναι ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ Ποντικὸς Γρηγόριος, ὅστις ἐκ τῆς ἐν Πόντῳ Νεοκαισαρείας ὁρμώμενος, ἀρχαιότερος τούτων ἐστί· μα-θητὴς γὰρ Ὠριγένους ἐγένετο. Περὶ τούτου τοῦ Γρηγο-ρίου πολὺς ὁ λόγος ἔν τε Ἀθήναις καὶ Βηρυτῷ, καὶ ὅλῃ τῇ Ποντικῇ διοικήσει, ὡς δὲ εἰπεῖν, καὶ πάσῃ τῇ οἰκου-μένῃ. Οὗτος γὰρ ὡς τῶν Ἀθήνησι παιδευτηρίων ἀναχω-ρήσας ἐν τῇ Βηρυτῷ νόμους ἐμάνθανε. Πυθόμενός τε ἐν τῇ Καισαρείᾳ τὰ ἱερὰ Γράμματα ἑρμηνεύειν Ὠριγένην,

1) Ἰσ. ἐκ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δρομαῖος ἐπὶ τὴν Καισάρειαν παραγίνεται, ἀκροασάμενός τε τῆς μεγαλοφώνου θεωρίας τῶν ἱερῶν Γραμμάτων, πολλὰ χαίρειν εἰπὼν τοῖς Ρωμαϊκοῖς νόμοις, ἀχώριστος ἦν τοῦ λοιποῦ· καὶ ὑπ' αὐτοῦ παιδευθεὶς τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τὴν πατρίδα, τῶν γονέων καλεσάντων, ἀνεχώρησε. Κἀκεῖ πρῶτον μὲν λαϊκὸς ὤν, πολλὰ σημεῖα ἐποίησε, νοσοῦντας θεραπεύων, καὶ δαίμονας διὲ ἐπιστολῶν φυγαδεύων, καὶ τοὺς Ἑλληνίζοντας τοῖς τε λόγοις, καὶ πλέον τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ προσαγόμενος. Μέμνηται δὲ αὐτοῦ καὶ Πάμφιλος ὁ μάρτυρ ἐν τοῖς περὶ Ὠριγένους πονηθεῖσιν αὐτῷ βιβλίοις, ἐν οἷς καὶ συστατικὸς λόγος Γρηγορίου εἰς Ὠριγένην παράκειται. Γεγόνασιν οὖν, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν,[1] Γρηγόριοι· ὅ τε ἀρχαῖος οὗτος καὶ μαθητὴς Ὠριγένους, καὶ ὁ Ναζιανζηνός, καὶ ὁ ἀδελφὸς Βασιλείου. Ἐγένετο δὲ καὶ ἄλλος Γρηγόριος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὃν οἱ Ἀρειανοὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς φυγῆς Ἀθανασίου κατέστησαν. Περὶ μὲν δὴ τούτων τοσαῦτα λελέχθω.

1) δύο λοιπὸν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

537 **Περὶ Ναυάτου, καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ Ναυατιανῶν, καὶ ὡς μετέθεσαν οἱ κατὰ τὴν Φρυγίαν ἐξ αὐτῶν οἰκοῦντες τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτὴν ὁμοίως τοῖς Ἰουδαίοις.**

Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τόνδε καὶ Ναυατιανῶν οἱ περὶ Φρυγίαν οἰκοῦντες τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα μετέθεσαν. Πῶς δὲ τοῦτο ἐγένετο λέξω, πρότερον εἰπών, ὅτου χάριν ἐπικρατεῖ περὶ τὰ Φρυγῶν καὶ Παφλαγόνων ἔθνη ὁ ἀκρι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ῆς τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν κανών. Ναυάτος, πρεσβύτερος ὢν τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίας διεκρίθη, ἐπειδὴ Κορνήλιος ὁ ἐπίσκοπος τοὺς ἐπιθύσαντας πιστοὺς ἐν τῷ διωγμῷ, ὁ βασιλεὺς Δέκιος κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκίνησεν, εἰς κοινωνίαν ἐδέξατο. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν διακριθεὶς τῆς ἐπισκοπῆς παρὰ τῶν συμφρονησάντων αὐτῷ ἐπισκόπων προχειρισθεὶς ταῖς πανταχοῦ Ἐκκλησίαις ἔγραφε, μὴ δέχεσθαι τοὺς ἐπιτεθυκότας εἰς τὰ μυστήρια, ἀλλὰ προτρέπειν μὲν αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν, τὴν δὲ συγχώρησιν ἐπιτρέπειν Θεῷ, τῷ δυναμένῳ καὶ ἐξουσίαν ἔχοντι συγχωρεῖν ἁμαρτήματα. Τοιαύτας ἐπιστολὰς οἱ κατ' ἐπαρχίαν ἔχοντες πρὸς τὰ οἰκεῖα ἤθη ἐποιοῦντο τῶν δηλουμένων τὰς κρίσεις. Ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἐδήλου μὴ δεῖν ἀξιοῦσθαι τῶν μυστηρίων τοὺς μετὰ τὸ βάπτισμα εἰς θάνατον ἁμαρτίαν πεποιηκότας, τοῖς μὲν ἐδόκει πικρὰ καὶ πέπλεκτος εἶναι τοῦ τοιούτου κανόνος ἡ ἔκθεσις· οἱ δὲ ὡς δίκαιον τὸν κανόνα καὶ ὀρθοῦντα τὴν πολιτείαν ἐδέχοντο. Ἐν τοσούτῳ δὲ τούτου κινουμένου τοῦ ζητήματος, ἐπιλαμβάνει τοῦ ἐπισκόπου Κορνηλίου γράμματα, καὶ τοῖς μετὰ τὸ βάπτισμα ἡμαρτηκόσιν ἐπαγγελλόμενα τὴν συγχώρησιν. Οὕτω δὲ ἀμφοτέρων ἐπιστελλόντων τὰ ἐναντία καὶ ἐκ τῶν θείων ὀχυρούντων ἃ ἑκάτερος ἔλεγεν, ἕκαστος κατ' ἔθος εἰς τοῦτο ἔτρεψεν εἰς ὃ καὶ πρότερον ἄλλον ἐπέκλινεν. Ὅσοι γὰρ φιλαμαρτήμονες, ὀραξάμενοι τῆς τότε δοθείσης συγχωρήσεως, καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἐπὶ πάσης ἁμαρτίας αὐτῇ συνεχρήσαντο. Φαίνεται δὲ τὰ Φρυγῶν ἔθνη σωφρονέστερα εἶναι τῶν ἄλλων ἐθνῶν· καὶ γὰρ δὴ καὶ σπανιάκις Φρύγες ὀμνύουσιν. Ἐπικρατεῖ γὰρ τὸ μὲν θυμικὸν παρὰ Σκύθαις καὶ Θραξί· τῷ δὲ ἐπιθυμητικῷ οἱ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον τὴν οἴκησιν ἔχοντες πλέον δουλεύουσι. Τὰ δὲ Παφλαγόνων καὶ Φρυγῶν ἔθνη

πρὸς οὐδέτερον τούτων ἐπιρρεπῶς ἔχει. Οὐδὲ γὰρ ἱππο-
540 μίαι οὐδὲ θέατρα σπουδάζονται/νῦν παρ' αὐτοῖς. Διὸ μοι
δοκεῖ μᾶλλον ἐπινενευκέναι τούτους τε καὶ τοὺς οὕτω
φρονοῦντας πρὸς τὰ παρὰ Ναυάτου τότε γραφόμενα· ὡς
μῦσος γὰρ ἐξαίσιον παρ' αὐτοῖς ἡ πορνεία νομίζεται. Καὶ
γὰρ τοὺς οἱασδήποτε ἄλλης αἱρέσεως σωφρονεστέρους
βιοῦντας Φρύγας καὶ Παφλαγόνας ἔστιν εὑρεῖν. Τὴν δὲ αὐ-
τὴν αἰτίαν καὶ περὶ τοὺς οἰκοῦντας τὰ ἑσπέρια μέρη κατὰ
Ναυάτῳ πειθαρχήσαντας εἶναι νομίζω. Ναυάτος μὲν οὖν,
εἰ καὶ περὶ πολιτείας ἀκριβοῦς διεκρίθη, ἀλλ' οὖν γε τὴν
τοῦ Πάσχα ἑορτὴν οὐ μετέθηκεν. Ἀεὶ γὰρ κατὰ τὰ ἑσπέ-
ρια μέρη ἐποίει καὶ οὕτως ἐπετέλεσε. Ποιοῦσι δὲ ὁμοίως
παντὸς οἱ ἐκεῖ μετ' ἰσημερίαν ἀνέκαθεν, ἀφ' οὗ καὶ Χρι-
στιανίζουσιν. Ἀλλ' οὗτος μὲν ὕστερον ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ
τοῦ βασιλέως, διωγμὸν κατὰ Χριστιανῶν κινήσαντος,
ἐμαρτύρησεν. Οἱ δὲ ἐξ αὐτοῦ ἐν Φρυγίᾳ ἐπώνυμοι, κατὰ
τὴν κοινωνίαν τούτου συνεχωρήθησαν ἐκτρεπόμενοι, περὶ
τοῦδε τὸν χρόνον καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα μετέθεσαν.
Σύνοδον γὰρ ἐν Πάζῳ κώμῃ, ἔνθα τοῦ Σαγγαρίου ποτα-
μοῦ εἰσιν αἱ πηγαί, ποιήσαντες ὀλίγοι τινὲς καὶ οὐκ εὐ-
σημοι τῶν περὶ Φρυγίαν Ναυατιανῶν ἐπίσκοποι, ὅρον
ἐκφέρουσιν ὥστε Ἰουδαίους ἐπιτηρεῖν ποιοῦντας τὰ ἄζυμα,
καὶ σὺν αὐτοῖς τὴν τοῦ Πάσχα ἐπιτελεῖν ἑορτήν. Ταῦτα
ἡμῖν ἀνήγγειλέ τις ἀνὴρ παλαιός, πρεσβυτέρου μὲν εἶναι
λέγων ἑαυτὸν υἱόν, ἅμα δὲ τῷ πατρὶ παρεῖναι τῇ γενο-
μένῃ συνόδῳ, καθ' ἣν οὔτε Ἀγέλιος παρῆν ὁ Κωνσταν-
τινουπόλεως Ναυατιανῶν ἐπίσκοπος, οὐδὲ Μάξιμος ὁ Νι-
541 καίας, οὐδὲ ὁ Νικομηδείας, οὐδὲ μὴν ὁ Κοτυαείου/ὑπὸ
τούτων γὰρ ἡ Ναυατιανῶν θρησκεία μάλιστα κανονίζεται.
Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως τότε ἐγένετο· διηρέθη δὲ μικρὸν
ὕστερον καὶ ἡ Ναυατιανῶν Ἐκκλησία δι' ἐκείνην τὴν σύνο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὄν, ὡς κατὰ χώραν ἐροῦμεν· μετιτέον τε ἐντεῦθεν, ἐπὶτὰ κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον ἐν τοῖς ἑσπερίοις γενόμενα μέρεσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Περὶ Δαμάσου τοῦ Ῥώμης καὶ Οὐρσίνου, ὅπως δι' αὐτοὺς ταραχῆς καὶ στάσεως ἐν Ῥώμῃ γενομένης, φόνος πολὺς ἐπηκολούθησε.

Τοῦ γὰρ βασιλέως Οὐαλεντινιανοῦ ἡσύχως διάγοντος, καὶ οὐδεμίαν σκύλλοντος αἵρεσιν, Δάμασος μετὰ Λιβέριον τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἱερωσύνην ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐδέξατο· ἐφ' οὗ συνέβη ταραχθῆναι τὴν ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίαν διὰ τοιαύτην αἰτίαν· Οὐρσῖνός τις τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας διάκονος, ὑπόψηφος γέγονεν, ἡνίκα ἡ ἐπιλογὴ τοῦ ἐπισκόπου ἐγίνετο. Ἐπεὶ οὖν προεκρίθη Δάμασος, μὴ φέρων ὁ Οὐρσῖνος τὴν τῆς ἐλπίδος ἀποτυχίαν, παρασυνάξαι τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐσπούδασε καὶ πείθει τινὰς ἀσήμους ἐπισκόπους ἐν παραβύστῳ χειροτονῆσαι αὐτόν. Καὶ χειροτονεῖται οὐκ ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἐν ἀποκρύφῳ τόπῳ τῆς βασιλικῆς τῆς ἐπικαλουμένης Σικίνης. Τούτου δὲ γενομένου διχόνοια τὸν λαὸν ἐκράτησεν. Ἐστασίαζον οὖν πρὸς ἑαυτούς, οὐ διά τινα πίστιν ἢ αἵρεσιν, ἀλλὰ περὶ τοῦ μόνου τίς ὀφείλει τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου ἐγκρατὴς γενέσθαι. Ἐντεῦθεν δὲ συμπληγάδες τῶν ὄχλων ἐγίνοντο, ὥστε καὶ ἐκ τῆς παρατριβῆς πολλοὺς ἀποθανεῖν καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς λαϊκούς τε καὶ κληρικοὺς ὑπὸ τοῦ τότε ἐπάρχου Μαξιμίνου τιμωρηθῆναι καὶ οὕτω τὸν τότε Οὐρσῖνον παύσασθαι τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ κατασταλῆναι τοὺς βουληθέντας ἀκολουθῆσαι αὐτῷ. 544.

1 (?) τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Ὡς τοῦ Μεδιολάνων ἐπισκόπου Αὐξεντίου τε-
λευτήσαντος, καὶ στάσεως ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ
μέλλοντος χειροτονηθῆναι γενομένης, Ἀμ-
βρόσιος ὁ τοῦ ἔθνους ἔπαρχος, τὴν στάσιν
μετὰ στρατιωτικῆς χειρὸς καταπαύων, ψήφῳ
κοινῇ, καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Οὐαλεντινια-
νοῦ συναινέσαντος, πάντων προεκρίθη τῆς
Ἐκκλησίας πρόεδρος.

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἕτερον μνήμης ἄξιον ἐ-
τῇ Μεδιολάνῳ συνέβη γενέσθαι. Τελευτήσαντος γὰρ τοῦ
ἐν αὐτῇ ἐπισκόπου Αὐξεντίου, ὃς ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν κα-
χειροτόνητο, πάλιν οἱ ἐν τῇ Μεδιολάνῳ περὶ ἐπιλογῆς
ἐπισκόπου ἐταράσσοντο· πολλὴ τε γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς φ
φιλονεικία, ἄλλων ἄλλον προβάλλεσθαι σπευδόντων. Ὡς
δὲ περὶ τούτου στάσις ἐγένετο, εὐλαβηθεὶς ὁ τῆς ἐπαρ-
χίας ἄρχων, τὸ ὑπατικὸν ἔχων ἀξίωμα, ᾧ ἦν ὄνομα Ἀμ-
βρόσιος, μήπως ἐκ τῆς ταραχῆς ἄτοπόν τι κατὰ τὴν πό-
λιν γένηται, εἰστρέχει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς καταπαυ-
σων τὴν στάσιν. Ὡς δὲ ἐκεῖ γενομένῳ ὁ λαὸς ἡσυχίαν
παρέσχε, πολλά τε λυσιτελοῦντα παραινῶν κατέστελλε
τὰς ἀλόγους τοῦ πλήθους ὁρμάς, αἰφνιδίως μία συμφω-
νία τῶν πάντων ἐγίνετο καὶ ἐβόων Ἀμβρόσιον ἄξιον εἶ-
ναι τῆς ἐπισκοπῆς αὐτόν τε χειροτονεῖσθαι πάντες ἠξιουν·
οὕτω γὰρ μόνως ἕνωσίν τε ἕξειν τὸν λαόν, καὶ στερξειν
τὴν περὶ τὴν πίστιν ὁμόνοιαν. Ἐπεὶ δὲ ἔκτινος θείου ἡ
ὁμοφωνία τοῦ λαοῦ γενέσθαι τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις
ἐγένετο, μηδὲν ὑπερθέμενοι συλλαμβάνουσι τὸν Ἀμβρό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σιον καὶ βαπτίσαντες, κατηχούμενος γὰρ ἦν, εὐθὺς πρὸς τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἱερωσύνην προχειρίζεσθαι ἔμελλον. Ἐπεὶ δὲ Ἀμβρόσιος τὸ μὲν βάπτισμα ἡδέως ἐδέξατο, πολὺς δὲ ἦν τὴν ἱερωσύνην παραιτούμενος, γνωρίζουσι τῷ βασιλεῖ Οὐαλεντινιανῷ τὰ γενόμενα. Ὁ δὲ βασιλεὺς θαυμάσας τὴν τοῦ λαοῦ ὁμόνοιαν Θεοῦ τε ἔργον εἶναι γνοὺς τὸ γενόμενον, ἐδήλου τοῖς ἐπισκόποις ὑπουργεῖν τῷ θεῷ κελεύοντί χειροτονεῖν· Θεοῦ γὰρ μᾶλλον ἢ ἀνθρώπων εἶναι τὴν ψῆφον τὴν ἐπ' αὐτῷ. Τοῦτον τὸν τρόπον καταστάντος Ἀμβροσίου, οἱ ἐν Μεδιολάνῳ πρότερον διεστῶτες, δι' αὐτὸν τότε ἡνώθησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Περὶ τῆς τελευτῆς Οὐαλεντινιανοῦ. 375

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεύς, Σαυροματῶν ἐπεξελθόντων τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ, ἐπ' αὐτοὺς ἐχώρει μετὰ πλείστης παρασκευῆς. Ταύτην οὐκ ἤνεγκαν τὴν παρασκευὴν ἀκούσαντες οἱ βάρβαροι, ἀλλὰ πρεσβευσάμενοι πρὸς αὐτόν, ἠτοῦντο ἐπὶ συνθήκαις εἰρήνης τυχεῖν. Τῶν πρέσβεων δὲ εἰσελθόντων καὶ φανέντων οὐκ ἀξιοπρεπῶν, ἠρώτησεν εἰ τοιοῦτοι Σαυρομάται πάντες εἰσίν. Ἀποκριναμένων δὲ τῶν πρέσβεων τοὺς ἀρίστους Σαυροματῶν ἥκειν πρὸς αὐτόν, πλήρωται θυμοῦ Οὐαλεντινιανὸς καὶ μέγα βοῶν ἔλεγε κακῶς πράττειν τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν περιελθοῦσαν εἰς αὐτόν, ὅπου τοιοῦτο γένος τῶν βαρβάρων εὐτελὲς οὐκ ἀγαπᾷ παρ' ἑαυτῷ μένειν σωζόμενον, ἀλλ' ὅπλα αἱρεῖται καὶ Ρωμαίων ὅρους πατεῖ καὶ εἰς πόλεμον θρασύνεται. Καὶ τοσοῦτον ἐν τῇ βοῇ διασπαράξας ἔτυχεν ἑαυτόν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὥστε πᾶσαν μὲν ἀναστομωθῆναι φλέβα, πᾶσάν τε ἀρτηρίαν διαρραγῆναι. Καὶ οὕτως αἵματος ἐκδοθέντος, τελευτᾷ ἐν φρουρίῳ, ᾧ προσωνυμία Βεργιτίων, μετὰ τὴν ὑπατείαν Γρατιανοῦ τὸ τρίτον καὶ Ἐκοιτίου, περὶ τὴν ἑπτακαιδεκάτην τοῦ Νοεμβρίου μηνός· ζήσας ἔτη νδ', βασιλεύσας ἔτη δεκατρία. Τελευτήσαντος οὖν Οὐαλεντινιανοῦ, οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν στρατιῶται ἕκτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν τελευτὴν τὸν ὁμώνυμον τῷ πατρὶ Οὐαλεντινιανὸν, νέαν ἄγοντα κομιδῇ τὴν ἡλικίαν, βασιλέα ἀνηγόρευσαν ἐν Ἀκίνκῳ πόλει τῆς Ἰταλίας. Καὶ τούτου διαγγελθέντος, ἠγανάκτουν οἱ βασιλεῖς, οὐχ ὅτι γέγονε τοῦ μὲν ἀδελφός, τοῦ δὲ ἀδελφιδοῦς βασιλεύς· ἀλλ' ὅτι παρὰ γνώμην ἀμφοτέρων ἐχειροτονήθη, ὃν αὐτοὶ χειροτονεῖν ἔμελλον. Ὅμως δὲ ἀμφότεροι σύμψηφοι τῆς βασιλείας ἐγένοντο. Καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ὁ νέος Οὐαλεντινιανὸς ἱδρύθη εἰς τὸν τόπον τοῦ ἰδίου πατρός. Ἰστέον δὲ ὅτι Οὐαλεντινιανῷ ἐγεγόνει οὗτος ἐξ Ἰουστίνης, ἣν ἐπέγημεν ζώσης αὐτοῦ τῆς προτέρας γυναικὸς Σευήρας, δι' αἰτίαν τοιάνδε. Ἰοῦστος ὁ Ἰουστίνης πατήρ, τῆς περὶ Πικένον ἐπαρχίας ἤδη πρότερον ἐπὶ τῶν Κωνσταντίου χρόνων ἄρχων καθεστώς, εἶδεν ὄναρ, ὡς ἐκ τοῦ δεξιοῦ μέρους ἀλουργίδα βασιλικὴν ἀπεκύησε. Τὸ δὲ ὄναρ εἰς πολλοὺς λεχθέν, ἦκε καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς Κωνσταντίου. Ὁ δὲ συμβαλὼν τὸ ὄναρ, ὡς βασιλέως ἐξ αὐτοῦ τεχθησομένου, πέμψας ἀναιρεῖ τὸν Ἰοῦστον· ἡ δὲ αὐτοῦ θυγατὴρ Ἰουστίνα ἀπορφανισθεῖσα τοῦ πατρὸς ἔμεινε παρθένος οὖσα. Χρόνῳ δὲ ὕστερον τῇ γαμετῇ τοῦ βασιλέως Οὐαλεντινιανοῦ Σευήρᾳ γνωρίμη καθίσταται καὶ συνεχεῖς ἐποιεῖτο πρὸς τὴν βασίλισσαν τὰς συντυχίας. Ἐπεὶ δὲ ἐκρατύνθη ἡ συνήθεια ἤδη καὶ συνελούετο αὐτῇ· Ὡς οὖν εἶδεν αὐτὴν λουομένην τὴν Ἰουστίναν ἡ Σευήρα, ἠράσθη τοῦ κάλλους τῆς παρθένου καὶ πρὸς τὸν βασιλέα

548

ἦγε· ἦκε — ἐπεξήγησιν τοῦ αὐτῆ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διεξῆει περὶ αὐτῆς, ὡς οὕτως εἴη θαυμαστὸν ἔχουσα κάλλος ἡ παρθένος ἡ τοῦ Ἰούστου θυγάτηρ, ὡς καὶ αὐτήν, καίτοι γυναῖκα οὖσαν, ἐρασθῆναι τῆς εὐμορφίας αὐτῆς. Ὁ δὲ βασιλεὺς ταμιευσάμενος τὸν τῆς γυναικὸς λόγον, ἀγαγέσθαι τὴν Ἰουστίναν ἐβουλεύσατο, μὴ ἐκβαλὼν τὴν Σευήραν, ἀφ' ἧς αὐτῷ Γρατιανὸς ἐγεγόνει, ὃν μικρὸν ἔμπροσθεν ἀνηγορεύκει βασιλέα. Νόμον οὖν ὑπαγορεύσας δημοσίᾳ προτίθησι κατὰ πόλεις, ὥστε ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ δύο γαμίμους ἔχειν γυναῖκας. Καὶ ὁ μὲν νόμος προέκειτο. ὁ δὲ ἄγεται τὴν Ἰουστίναν, ἀφ' ἧς αὐτῷ γίνεται Οὐαλεντινιανός τε ὁ νέος, καὶ θυγατέρες τρεῖς, Ἰούστα, Γράτα, Γάλλα. Ὧν αἱ μὲν δύο παρθενεύουσαι διετέλεσαν. Γάλλαν δὲ ὕστερον βασιλεὺς ἔγημε Θεοδόσιος ὁ μέγας, ἀφ' ἧς αὐτῷ Πλακιδία θυγάτηρ ἐγένετο. Ἀρκαδίου γὰρ καὶ Ὀνωρίου ἐκ Πλακιδίης ἔσχεν τῆς προτέρας γυναικός. Περὶ μὲν οὖν Θεοδοσίου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑκάστου χώραν ἐροῦμεν. *Sqq.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Περὶ Θεμιστίου τοῦ φιλοσόφου· καὶ ὡς ἐκ τοῦ προσφωνητικοῦ αὐτοῦ λόγου δυσωπηθεὶς Οὐάλης, μικρόν τι τὸν κατὰ Χριστιανῶν ἐμετρίασε θάνατον.

Οὐάλης δὲ ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ διάγων, ἀπὸ μὲν τῶν ἔξω πολέμων τέως ἡσύχαζε. Πανταχόθεν γὰρ οἱ βάρβαροι κατὰ τὰς οἰκείας ἔμενον χώρας. Δεινῶς δὲ ἐπολέμει τοὺς φρονοῦντας τὸ ὁμοούσιον καὶ καθ' ἑκάστην μείζονας τὰς τιμωρίας ἐφεύρισκεν κατ' αὐτῶν, ἕως αὐτοῦ τὴν πολλὴν *Sqq.*

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπήνειαν ὁ φιλόσοφος Θεμίστιος μετριωτέραν τῷ Προσφωνητικῷ λόγῳ εἰργάσατο, ἐν ᾧ μὴ δεῖν ξενίζεσθαι ἐπὶ τῇ διαφωνίᾳ τῶν Χριστιανικῶν δογμάτων παραινεῖ τῷ βασιλεῖ. Μικρὰν γὰρ εἶναι τὴν αὐτῶν διαφωνίαν, ὡς πρὸς τὸ πλῆθος καὶ τὴν σύγχυσιν τῶν παρ' Ἕλλησι δογμάτων· εἶναι γὰρ ὑπὲρ τὰ τριακόσια δόγματα, καὶ πρὸς τὸ δοξάσαι ἐξ ἀνάγκης καὶ τὴν διαφωνίαν εἶναι πολλὴν βουλεσθαί τε οὕτως τὸν Θεὸν διαφόρως δοξάζεσθαι, ἵνα ἕκαστος πλέον αὐτοῦ τὴν μεγαλειότητα φοβοῖτο, ἐκ τοῦ μὴ πρόχειρον ἔχειν τὴν γνῶσιν αὐτοῦ. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ φιλοσόφου προσφωνήσαντος, πραότερος ὁ βασιλεὺς ἐγένετο. Οὐ μὴν τελέως ὑφίει τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ ἀντὶ θανάτου ἐξορίαν ἐτίθει τὴν ζημίαν τοῖς ἱερωμένοις ἀνδράσιν, ἕως ἀπέπαυσεν αὐτοῦ καὶ ταύτην τὴν ὁρμὴν ἐπιγενόμενον πρᾶγμα τοιόνδε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

Ὅπως οἱ Γότθοι κατὰ Οὐάλεντα ἐχριστιάνισαν.

Οἱ πέραν τοῦ Ἴστρου βάρβαροι οἱ καλούμενοι Γότθοι ἐμφύλιον πρὸς ἑαυτοὺς κινήσαντες πόλεμον, εἰς δύο μέρη ἐτμήθησαν· ὧν τοῦ ἑνὸς ἡγεῖτο Φριτιγέρνης, τοῦ δὲ ἑτέρου Ἀθανάριχος. Ἐπικρατεστέρου δὲ τοῦ Ἀθαναρίχου φανέντος, Φριτιγέρνης προσφεύγει Ρωμαίοις καὶ τὴν αὐτῶν κατὰ τοῦ ἀντιπάλου ἐπεκαλεῖτο βοήθειαν. Γνωρίζεται ταῦτα τῷ βασιλεῖ Οὐάλεντι· καὶ κελεύει τοὺς ἐνιδρυμένους κατὰ τὴν Θράκην στρατιώτας βοηθεῖν τοῖς βαρβάροις κατὰ βαρβάρων στρατεύουσι. Καὶ ποιοῦνται νίκην κατὰ Ἀθαναρίχου πέραν τοῦ Ἴστρου τοὺς πολεμίους εἰς φυγὴν τρέψαντες. Αὕτη πρόφασις γέγονε τοῦ Χριστια-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νους γενέσθαι τῶν βαρβάρων πολλούς. Ὁ γὰρ Φριτιγέρνης χάριν ἀποδιδοὺς ὧν εὐεργετεῖτο τὴν θρησκείαν τοῦ βασιλέως ἠσπάζετο. καὶ τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ τοῦτο ποιεῖν προετρέπετο. Διὸ καὶ μέχρι νῦν πλείους οἱ Γότθοι τῆς Ἀρειανῆς θρησκείας ὄντες τυγχάνουσι, τότε διὰ τὸν βασιλέα ταύτην προσθέμενοι· τότε δὲ καὶ Οὐλφίλας ὁ τῶν Γότθων ἐπίσκοπος γράμματα ἐφεῦρε Γοτθικὰ καὶ τὰς θείας Γραφὰς εἰς τὴν Γότθων μεταβαλὼν τοὺς βαρβάρους μανθάνειν τὰ θεῖα λόγια παρεσκεύασεν. Ἐπειδὴ δὲ Οὐλφίλας οὐ μόνον τοὺς ὑπὸ Φριτιγέρνην, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπὸ Ἀθαναριχον ταττομένους βαρβάρους τὸν χριστιανισμὸν ἐξεδίδασκεν, ὁ Ἀθανάριχος, ὡς παραχαραττομένης τῆς πατρῴου θρησκείας, πολλοὺς τῶν χριστιανιζόντων τιμωρίαις ὑπέβαλλεν· ὥστε γενέσθαι μάρτυρας τηνικαῦτα βαρβάρους ἀρειανίζοντας. Ἀλλὰ Ἄρειος μὲν πρὸς τὴν Σαβελλίου τοῦ Λίβυος δόξαν ἀπαντῆσαι μὴ δυνηθείς, τῆς ὀρθῆς ἐξέπεσε πίστεως, πρόσφατον Θεὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ δογματίσας. Οἱ δὲ βάρβαροι, ἁπλότητι τὸν χριστιανισμὸν δεξάμενοι, ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως τῆς ἐνταῦθα ζωῆς κατεφρόνησαν. Ταῦτα μὲν περὶ τῶν χριστιανιζόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Ὡς οἱ Γότθοι ὑφ' ἑτέρων βαρβάρων κατοπολεμηθέντες, τῇ τῶν Ῥωμαίων χώρᾳ προσέφυγον, καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσεδέχθησαν· ὅπερ αἴτιον ἀπωλείας καὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως κατέστη.

Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ οἱ βάρβαροι φιλίαν πρὸς ἀλλήλους ποιησάμενοι αὖθις ὑφ' ἑτέρων βαρβάρων γειτνιαζόντων

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτοῖς τῶν καλουμένων Οὔννων καταπολεμηθέντες καὶ τῆς ἰδίας ἐξελαθέντες χώρας, εἰς τὴν Ρωμαίων γῆν καταφεύγουσι, δουλεύειν τῷ βασιλεῖ συντιθέμενοι καὶ τοῦτο πράττειν, ὅπερ ἂν ὁ Ρωμαίων προστάξειε βασιλεύς. Ταῦτα εἰς γνῶσιν ἦκει τοῦ Οὐάλεντος· καὶ μηδὲν προϊδόμενος κελεύει τοὺς ἱκετεύοντας οἴκτου τυχεῖν, πρὸς ἓν τοῦτο μόνον οἰκτίρμων γενόμενος. Ἀφορίζει οὖν αὐτοῖς τὰ μέρη τῆς Θράκης, εὐτυχεῖν τὰ μάλιστα ἐπὶ τούτῳ νομίσας. Ἐλογίζετο δὲ ὡς εἴη ἕτοιμον καὶ εὐπρεπὲς κτησάμενος κατὰ πολεμίων στράτευμα· ἤλπιζε γὰρ βαρβάρους Ρωμαίων φοβερωτέρους ἔσεσθαι φύλακας· καὶ διὰ τοῦτο ἠμέλει τοῦ λοιποῦ τοὺς Ρωμαίων στρατιώτας αὐξῆσαι. Καὶ τοὺς μὲν ἤδη πάλαι στρατευομένους καὶ κατὰ τοὺς πολέμους γενναίως ἀγωνισαμένους ὑπερεώρα· τὸν δὲ συντελούμενον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν κατὰ κώμας στρατιώτην ἐξήργύρωσεν ὀγδοήκοντα χρυσίους ὑπὲρ ἑκάστου στρατιώτου τοὺς συντελεστὰς ἀπαιτεῖσθαι κελεύσας, οὐ πρότερον τὰς συντελείας κουρίσας αὐτοῖς. Τοῦτο ἀρχὴ γέγονε τοῦ δυστυχῆσαι τότε πρὸς ὀλίγον τὴν Ρωμαίων ἀρχήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς τῇ φροντίδι τοῦ πρὸς Γότθους πολέμου τὸν κατὰ Χριστιανῶν πόλεμον ἀνῆκεν.

Οἱ γὰρ βάρβαροι τὴν Θράκην κατειληφότες, ἐν ἀδείᾳ τὴν Ρωμαίων καρπούμενοι χώραν, τὴν εὐτυχίαν οὐκ ἤνεγκαν, ἀλλὰ κατὰ τῶν εὐεργετησάντων χωροῦσι καὶ πάντα τὰ περὶ Θράκην ἀνέτρεπον. Ταῦτα οὕτως ἐπιγενόμενα, εἰς γνῶσιν ἐλθόντα τοῦ Οὐάλεντος, τοῦ εἰς ἐξορίαν

1) χρυσίνους

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πέμπειν τοὺς φρονοῦντας τὸ ὁμοούσιον ἀρίστατο. Ἐν θορύβῳ γὰρ γενόμενος εὐθὺς ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἦλθε. Διὸ καὶ ὁ κατ' αὐτὴν χριστιανικὸς ἐλώφησε πόλεμος. Τότε δὴ καὶ Εὐζώιος, ὁ τῆς Ἀρειανῆς θρησκείας ἐν Ἀντιοχείᾳ προεστώς, τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο, κατὰ τὴν ὑπατείαν Οὐαλεντος τὸ πέμπτον καὶ Οὐαλεντινιανοῦ Νέου τὸ πρῶτον· καὶ καθίσταται εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ Δωρόθεος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣΤ'.

Ὡς καὶ Σαρακηνοὶ τηνικαῦτα τῇ πίστει Χριστοῦ προσέθεντο, Μαυΐας γυναικὸς αὐτῶν ἀρχούσης, Μωσῆν τινα θεοσεβῆ καὶ πιστὸν μονάζοντα λαβόντες ἐπίσκοπον.

Ἀναχωρήσαντος δὲ τῆς Ἀντιοχείας τοῦ βασιλέως, Σαρακηνοὶ οἱ πρώην ὑποσπονδοι τότε Ρωμαίων ἀπέστησαν, στρατηγούμενοι ὑπὸ Μαυίας γυναικὸς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τελευτήσαντος. Πάντα οὖν τὰ ὑπὸ τὴν ἀνατολήν ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπορθεῖτο χρόνον. Ἀλλά τις Θεοῦ πρόνοια τὰ Σαρακηνῶν κατέστειλε δι' αἰτιαν τοιαύτην· Μωσῆς τις ὄνομα, Σαρακηνὸς τὸ γένος, ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸν μοναχικὸν μετερχόμενος βίον, ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ πίστει καὶ τεραστίοις περιβόητος ἦν. Τοῦτον ἡ τῶν Σαρακηνῶν βασίλισσα Μαυία, ἐπίσκοπον τοῦ οἰκείου ἔθνους ἤτει λαβεῖν, ἐπὶ συνθήκαις τοῦ καταλῦσαι τὸν πόλεμον. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ρωμαίων στρατηγοί, ἀγα- 377.
πητὸν ἡγήσαντο ἐπὶ τοιαύταις συνθήκαις εἰρήνην ποιή-

11 Το χωρίον νοσεῖ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σασθαι· εὐθύς τε ὡς εἶχον ἐπέταττον τοῦτο γενέσθαι. Καὶ
συλληφθεὶς ὁ Μωσῆς ἐκ τῆς ἐρήμου ἤγετο εἰς τὴν Ἀλε-
ὁ ξάνδρειαν, ἐκεῖ τὴν ἱερωσύνην δεξάμενος. Ἐπεὶ δὲ πρὸς
τὸν κρατοῦντα τότε τῶν Ἐκκλησιῶν Λούκιον ἦλθη, τὴν
χειροτονίαν ἀπέφυγε, τοιαῦτα εἰπὼν πρὸς Λούκιον· Ἐγὼ
μὲν ἐμαυτὸν ἡγοῦμαι τῆς ἱερωσύνης ἀνάξιον. Εἰ δὲ λυσι-
τελεῖ τοῦτο τοῖς δημοσίοις πράγμασιν, οὐκ ἐπιθήσει μοι
χεῖρα Λούκιος. Πεπλήρωται γὰρ αὐτοῦ αἱμάτων ἡ δεξιά.
Τοῦ δὲ Λουκίου λέγοντος μὴ δεῖν ὑβρίζειν, ἀλλὰ πρότε-
ρον μανθάνειν παρ' αὐτοῦ τῆς θρησκείας τὰ δόγματα, ὁ
Μωσῆς· Ἀλλ' οὐ δογμάτων λόγος, ἔφη, νῦν ζητεῖται,
ἀλλ' αἱ πράξεις σου αἱ κατὰ τῶν ἀδελφῶν γενόμεναι ἐξε-
λέγχουσιν ὡς χριστιανικὰ ἔχεις δόγματα. Ὁ γὰρ χριστια-
νὸς οὐ πλήσσει, οὐ λοιδορεῖ, οὐδὲ μάχεται· δοῦλον γὰρ
Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι. Σοῦ δὲ τὰ ἔργα βοᾷ διὰ τῶν
πεμφθέντων εἰς ἐξορίαν καὶ θηρίοις παραβληθέντων καὶ
πυρὶ παραδοθέντων. Μείζονα δὲ ἔχει τὴν ἀπόδειξιν τὰ τοῖς
ὀφθαλμοῖς ὁρώμενα, ἢ ταῖς ἀκοαῖς λαμβανόμενα. Ταῦτα
καὶ τὰ τοιαῦτα λέγοντα τὸν Μωσῆν ἀπῆγον οἱ ἐπιτή-
δειοι πρὸς τὸ ὄρος, ὅπως ἂν τὴν χειροτονίαν παρὰ τῶν εἰς
ἐξορίαν τυγχανόντων δέξηται. Οὕτως οὖν τότε τοῦ Μω-
σέως χειροτονηθέντος ὁ Σαρακηνῶν ἐσβέσθη πόλεμος·
εἶχέ τε τοῦ λοιποῦ ἡ Μαυία πρὸς Ῥωμαίους εἰρήνην, ὡς
καὶ θυγατέρα αὐτῆς τῷ στρατηλάτῃ κατεγγυῆσαι Βί-
κτορι. Ταῦτα περὶ Σαρακηνῶν.

') γρ. οὖ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΖ'.

Ὡς ἀναχωρήσαντος Οὐάλεντος ἀπὸ Ἀντιοχείας, οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ θαρρήσαντες ὀρθόδοξοι, καὶ μάλιστα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τὸν Λούκιον ἐκβαλόντες, αὖθις τῷ Πέτρῳ τὰς ἐκκλησίας παραδεδώκασι, γράμμασι Δαμάσου τοῦ Ρώμης ἐπισκόπου κατωχυρωμένῳ.

Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον, τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας ἀναχωρήσαντος, ἀνερρώννυντο οἱ πανταχοῦ ἐλαυνόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, Πέτρου τε ἐπανελθόντος ἀπὸ τῆς Ρώμης μετὰ γραμμάτων Δαμάσου τοῦ Ρώμης ἐπισκόπου, βεβαιούντων τὴν τοῦ ὁμοουσίου πίστιν καὶ τὴν τοῦ Πέτρου κατάστασιν· ἀναθαρρήσας οὖν ὁ λαός, τὸν μὲν Λούκιον ἐξελαύνουσιν, ἀντεισάγουσι δὲ τὸν Πέτρον. Ἀλλὰ Λούκιος μὲν ὡς εἶχεν ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἔπλεεν. Πέτρος δὲ ὀλίγον ἐπιβιοὺς χρόνον τελευτᾷ, διάδοχον καταλιπὼν Τιμόθεον ἀδελφὸν ἑαυτοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς ὑποστρέψας ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει, καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου διὰ τοὺς Γότθους κατονειδισθείς, ἐξελαύνει τῆς πόλεως κατὰ βαρβάρων· καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς ἐν Ἀδριανουπόλει τῆς Μακεδονίας, ὑπ' αὐτῶν ἀναιρεῖται, ζήσας μὲν ἔτη πεντήκοντα, βασιλεύσας δὲ ἔτη ἓξ πρὸς τοῖς δέκα.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Οὐάλης περὶ τὴν τριακάδα τοῦ Μαΐου μηνός, ἐν τῇ ἕκτῃ ἑαυτοῦ ὑπατείᾳ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ Νέου τὸ δεύτερον, ἐλθὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εὑρίσκει τὸν δῆμον ἐν ἀθυμίᾳ καθεστῶτα πολλῇ. Οἱ γὰρ βάρβαροι καταδραμόντες τὴν Θράκην ἤδη καὶ τὰ πρόαστεια ἐπόρθουν τῆς Κωνσταντίνου πόλεως, μηδεμιᾶς οὔσης ἀξιομάχου τηνικαῦτα δυνάμεως. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῖς τείχεσι προσπελάζειν ἐπεχείρουν οἱ βάρβαροι, χαλεπῶς ἡ πόλις ἔφερε τὰ γινόμενα· ἐψιθύριζόν τε κατὰ τοῦ βασιλέως ὡς ἐπαγαγόντος τοὺς πολεμίους καὶ ὅτι μὴ ἀντεπεξῆγεν εὐθύς, ἀλλὰ παρεῖλκε τὸν πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμον. Καὶ δὴ ἱπποδρομίας ἐπιτελουμένης, πάντες ἐκ συμφώνου κατεβόων τοῦ βασιλέως ὡς περιορῶντος τὰ πράγματα. Ἔκραζον οὖν συντόνως· Δὸς ὅπλα καὶ πολεμοῦμεν ἡμεῖς. Ταῦτα βοώντων, ἐξάπτεται πρὸς ὀργὴν ὁ βασιλεύς. Καὶ ὑπερβαίνει περὶ τὴν ἐνδεκάτην τοῦ Ἰουνίου μηνὸς ἐπαπειλήσας ἣν ὑποστρέψῃ δίκην ὑπὸ Κωνσταντινουπολιτῶν λήψεσθαι, ὧν τότε ὑβρίζειν αὐτὸν ἐδόκουν καὶ ὑπὲρ ὧν ἤδη πρότερον τῇ τυραννίδι Προκοπίου προσέθεντο ἔρημον

1) ἀπὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τε καταρτήσειν τὴν πόλιν καὶ ἄροτρον εἰπὼν βαλεῖν κατ' αὐτήν, ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐχώρει. Καὶ ὠθεῖ μὲν αὐτοὺς πόρρω τῆς πόλεως· ἐδίωκε δὲ ἄχρι τῆς ἐν Θράκῃ Ἀδριανουπόλεως, ἣ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Μακεδονίας ἐστίν, ἐκεῖ τε συμβαλὼν τοῖς βαρβάροις ἀπέθανε τῇ ἐννάτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνός, ἐν τῇ αὐτῇ ὑπατείᾳ. Τοῦτο δὲ ἦν τέταρτον ἔτος τῆς διακοσιοστῆς ὀγδοηκοστῆς ἐννάτης Ὀλυμπιάδος. Καὶ οἱ μὲν πυρί φασιν ἀπολέσθαι αὐτόν, εἰς κώμην καταφυγόντα τινά, ἣν ἐπιδραμόντες οἱ βάρβαροι ἐνέπρησαν· 561.
οἱ δὲ ἀμείψαντα τὸ βασιλικὸν σχῆμά φασιν αὐτὸν εἰς μέσον τὸ στίφος εἰσδραμεῖν τῶν πεζῶν· εἶτα τῶν ἱππέων προδεδωκότων, καὶ οὐχ ἁψαμένων τῆς μαχης, ἐν τῇ συμβολῇ τούτους περιχυθέντας πάντας ἀθρόως πεσεῖν. Ἔνθα δή φασιν αὐτὸν ἀγνοηθῆναι κείμενον, οὐκ ὄντος βασιλικοῦ σχήματος τοῦ καταμηνύσαντος ὅστις ἦν. Τελευτᾷ δὲ ζήσας ἔτη ν', συμβασιλεύσας μὲν τῷ ἀδελφῷ ἔτη δεκατρία· μετὰ δὲ τὸν ἀδελφὸν βασιλεύσας ἔτη τρία. Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ις'.

Σημ. Πιθανῶς τότε ὁ Ἕβρος ἦν τὸ ὅριον μεταξὺ Θράκης καὶ Μακεδονίας.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΜΟΣ Ε'.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

564. Πρὶν ἀρξώμεθα τῆς ἱστορίας τοῦ πέμπτου βιβλίου, φαμὲν πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐντυγχάνειν τῇδε τῇ ὑποθέσει, μὴ μέμψασθαι ἡμῖν, ὅτι προθέμενοι ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν συγγράψασθαι, ἐπιμίγνυμεν αὐτῇ καὶ τοὺς κατὰ καιρὸν γενομένους πολέμους, ὅσον τὴν ἱστορίαν μετὰ τῆς ἀληθείας ἡδυνήθημεν γνῶναι. Τοῦτο γὰρ πολλῶν ἕνεκα ποιοῦμεν· τοῦ εἰς γνῶσιν ἄγειν τὰ γινόμενα· ἀλλὰ γὰρ
565 καὶ τοῦ τοὺς ἐντυγχάνοντας μὴ προσκορεῖς γενέσθαι, ἐκ τοῦ μὴ σχολάζειν τῇ φιλονεικίᾳ τῶν ἐπισκόπων, καὶ οἷς κατ' ἀλλήλων ἐτύρευσαν· πρὸ δὲ τούτων, ἵνα γνωσθῇ ὅπως τῶν δημοσίων ταράττομένων, ὡς ἔκ τινος συμπαθείας καὶ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἐταράττετο. Εἰ γάρ τις παρατηρήσει, συνακμάσαντα εὑρήσει τά τε δημόσια κακὰ καὶ τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν δυσχερῆ. Ἡ γὰρ κατὰ ταὐτὸ κινηθέντα εὑρήσει, ἢ ἐπακολουθοῦντα ἀλλήλοις· καὶ ποτὲ μὲν τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡγούμενα, εἶτα αὖθις ἐπακολουθοῦντα τὰ δημόσια· ποτὲ δὲ τοὔμπαλιν· ὥστε με τῶν δια-
δοχῶν[2] τούτων, μὴ ἔκ τινος συντυχίας δύνασθαι νομίζειν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἡμετέρων πλημμελημάτων λαμβάνειν τὰς ἀρχάς, τιμωρίας δὲ ἕνεκεν ἐπιφέρεσθαι τὰ κακά, εἴγε κατὰ τὸν Ἀπόστολον, *Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσιν εἰσάγουσαι εἰς κρίσιν·* τισὶ δὲ καὶ ἐπακολου-

1) ὅσων 2) μᾶλλον διαδοχῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οῦσιν. Διὰ ταύτην δὴ τὴν αἰτίαν, τῇ *Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ* καί τινα τῶν δημοσίων πραγμάτων ἐπισυμπλέκομεν. Τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ Κωνσταντίνου περὶ τοὺς πολέμους γενόμενα διὰ χρόνου μῆκος εὑρεῖν οὐκ ἰσχύσαμεν. Τῶν δὲ μετὰ ταῦτα, ὅσα παρὰ τῶν ἔτι ζώντων ἐμάθομεν, ἐν βραχεῖ ποιούμεθα μνήμην. Συνεχῶς δὲ καὶ τοὺς βασιλεῖς τῇ ἱστορίᾳ περιλαμβάνομεν, διότι ἀφ' οὗ χριστιανίζειν ἤρξαντο τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα ἤρτητο ἐξ αὐτῶν καὶ αἱ μέγισται σύνοδοι τῇ αὐτῶν γνώμῃ γεγόνασί τε καὶ γίνονται. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦ Ἀρειανισμοῦ μνήμην πεποιήμεθα, διότι τὰς Ἐκκλησίας ἐτάραξε. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν προοιμίῳ αὐτάρκως εἰρήσθω. Ἤδη δὲ τῆς ἱστορίας ἅπτώμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ὡς μετὰ τὸν θάνατον Οὐάλεντος, τῶν Γότθων ἐπελθόντων κατὰ Κωνσταντίνου πόλεως, ὁ δῆμος αὐτοῖς ἀντεπεξῆλθε, συμμάχους τοὺς Σαρακηνοὺς ἔχων, τοὺς ὑπὸ Μαυΐας τεταγμένους.

Τοῦ δὴ βασιλέως Οὐάλεντος ἄδηλον ἐσχηκότος τὴν τελευτήν, οἱ βάρβαροι πάλιν ἕως τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ἐλθόντες τὰ περὶ αὐτὴν ἐπόρθουν προάστεια. Ἐφ' οἷς ὁ δῆμος ἀγανακτῶν δι' ἑαυτῶν τοῖς βαρβάροις ἀντεπεξῆλθε, ἕκαστος τὸ παρατυγχάνον ἀντὶ ὅπλου λαμβάνοντες. Ἐδίδου δὲ τοῖς ἐξιοῦσιν εἰς τὸν πόλεμον ἡ τοῦ βασιλέως γυνὴ Δομνίκα μισθὸν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ταμείου, καθὰ καὶ τοῖς στρατιώταις ἐνενόμιστο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐπεβοήθουν δὲ αὐτοῖς ὀλίγοι Σαρακηνοὶ ὑπόσπονδοι, παρὸ
568. Μαυίας πεμφθέντες, ἧς καὶ ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν
Τοῦτον οὖν τὸν τρόπον τηνικαῦτα τοῦ δήμου ἀγωνισαμέ
νου πόρρω τῆς πόλεως ἀπεχώρησαν οἱ βάρβαροι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

**Ὡς Γρατιανὸς ὁ βασιλεὺς τοὺς ὀρθοδόξους ἐπι
σκόπους ἐκ τῶν ἐξοριῶν ἀνακαλεσάμενος
τοὺς αἱρετικοὺς τῶν ἐκκλησιῶν ἐξεδίωξε, κα
κοινωνὸν τῆς βασιλείας Θεοδόσιον προσε
λάβετο.**

Γρατιανὸς δὲ ἅμα τῷ Νέῳ Οὐαλεντινιανῷ τῆς βασι
λείας ἐγκρατὴς γενόμενος, καταγνούς τε τοῦ θείου Οὐα
λεντος τῆς περὶ τοὺς Χριστιανοὺς ὠμότητος, τοὺς μὲν ὑπ
ἐκείνου ἐξορισθέντας ἀνεκάλει· νόμῳ τε ἐθέσπισε, μετ
ἀδείας ἑκάστην τῶν θρησκειῶν ἀδιορίστως ἐν τοῖς εὐκτη
ρίοις συνάγεσθαι· μόνους δὲ τῶν ἐκκλησιῶν εἴργειν Εὐ
νομιανούς, Φωτινιανούς, καὶ Μανιχαίους. Συνεωρακὼς δ
κάμνουσαν τὴν Ρωμαίων ἀρχήν, καὶ τὰ βαρβάρων ἐπι
κρατοῦντα, καὶ ὅτι δεῖται τὰ δημόσια γενναίου ἀνδρὸς
κοινωνὸν προσλαμβάνει τῆς βασιλείας Θεοδόσιον, ἄνδρ
ἐκ τῶν εὐπατριδῶν τῆς Ἱσπανίας καταγόμενον πολλὰ τ
κατὰ τοὺς πολέμους ἀγωνισάμενον, καὶ διὰ τοῦτο ἄξιο
τῆς βασιλείας ἤδη πάλαι. καὶ πρὸ τῆς Γρατιανοῦ γε
ροτονίας ὑπὸ πάντων κριθέντα. Ἀναγορεύσας οὖν αὐτὸ
ἐν τῷ Σιρμίῳ, πόλις δὲ Ἰλλυριῶν αὕτη, ἐν ὑπατεί
Αὐσονίου καὶ Ὀλυβρίου, τῇ ἑκκαιδεκάτῃ τοῦ Ἰανουα
ρίου μηνός, μερίζεται αὐτῷ τοὺς κατὰ βαρβάρων ἀγῶνας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τίνες ἐπίσκοποι τῶν μεγάλων Ἐκκλησιῶν τηνικαῦτα τὴν προστασίαν εἶχον. 569.

Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον τῆς μὲν ἐν Ρώμῃ Ἐκκλησίας Δάμασος προΐστατο, διαδεδεγμένος Λιβέριον· τῆς δὲ Ἱεροσολύμων ἔτι Κύριλλος ἐκράτει. Ἡ δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὡς ἔφημεν, τριχῇ διῄρητο. Τῶν μὲν γὰρ Ἐκκλησιῶν, Δωρόθεος ὁ Ἀρειανὸς μετὰ Εὐζώιον ἐγκρατὴς ἐγένετο. Τῶν δὲ ἄλλων οἱ μὲν ὑπὸ Παυλίνῳ, οἱ δὲ ὑπὸ Μελετίῳ τῆς ἐξορίας ἀνακληθέντι ἐτάττοντο. Καὶ τῶν κατὰ Ἀλεξάνδρειαν δέ, Ἀρειανῶν μὲν Λούκιος καὶ ἐν φυγῇ διάγων· τῆς δὲ ὁμοουσίου πίστεως Τιμόθεος μετὰ Πέτρον προΐστατο. Ἐν δὲ Κωνσταντίνου πόλει τῶν μὲν Ἐκκλησιῶν Δημόφιλος ἦν ἐγκρατής, ὁ μετὰ Εὐδόξιον τῆς Ἀρειανῆς προεστὼς θρησκείας. Οἱ δὲ τοῦτον ἐκτρεπόμενοι καθ' ἑαυτοὺς τὰς συναγωγὰς ἐποιοῦντο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὡς Μακεδονιανοί, οἱ πρότερον πρὸς τὸν Ρώμης Δάμασον περὶ τοῦ ὁμοουσίου διαπρεσβευσάμενοι, αὖθις τῇ προτέρᾳ πλάνῃ ὑπήχθησαν.

Μακεδονιανοὶ δὲ μετὰ τὴν πρὸς Λιβέριον πρεσβείαν διάφορον ἕως τινὸς χρόνου τὴν κοινωνίαν ἐποιοῦντο, κατὰ τὰς Ἐκκλησίας τὰς ἐν ἑκάστῃ πόλει ἀλλήλοις ἐπιμι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γνύμενοι αὐτοί τε καὶ οἱ ἐξ ἀρχῆς τὸν ὅρον τῆς ἐν Νικαίᾳ στέρξαντες πίστεως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γρατιανοῦ τοῦ βασιλέως νόμος ἄδειαν ταῖς θρησκείαις παρεῖχε, διακριθῆναι πάλιν ἐσπούδασαν. Συναχθέντες δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας αὖθις ἐδογμάτισαν ἐκτρέπεσθαι τὴν τοῦ ὁμοουσίου φωνήν, καὶ τοῖς ἀσπαζομένοις τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν μηδαμῶς ἐπιμίγνυσθαι. Ἀλλ' οὐκ ἀπώναντο τοῦ ἐπιχειρήματος· καταγνόντες γὰρ αὐτῶν οἱ πλείους, ὡς ἄλλοτε ἄλλα δογματιζόντων, ἀπέστησάν τε αὐτῶν καὶ τοῖς τὸ ὁμοούσιον φρονοῦσι βεβαίως ἠνώθησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ διὰ Παυλῖνον καὶ Μελέτιον τηνικαῦτα συμβάντων

Τότε δὴ καὶ τὰ κατὰ Ἀντιόχειαν τὴν ἐν Συρίᾳ διὰ Μελέτιον φιλονεικίαν ἔσχεν τοιάνδε· Φθάσαντες εἰπομεν ὅτι Παυλῖνος ὁ τῆς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος δι' ὑπερβάλλουσαν εὐλάβειαν εἰς ἐξορίαν οὐκ ἐπέμπετο. Μελέτιος δὲ μετὰ τὴν ὑπὸ Ἰουλιανοῦ ἀνάκλησιν πάλιν ὑπὸ Οὐάλεντος ἐξορισθεὶς ὕστερον ἐπὶ Γρατιανοῦ ἀνεκλήθη. Ἐλθών τε εἰς Ἀντιόχειαν κατέλαβε Παυλῖνον ἤδη γηραιὸν ὄντα. Εὐθὺς οὖν πάντες οἱ αὐτῷ προσκείμενοι σπουδὴν ἐτίθεντο σύνθρονον γενέσθαι Παυλίνῳ τὸν Μελέτιον· Τοῦ δὲ Παυλίνου λέγοντος παρὰ κανόνας εἶναι σύνθρονον λαβεῖν τὸν ὑπὸ Ἀρειανῶν χειροτονηθέντα, ἐκβιάζεται ὁ λαὸς
573 καὶ ἐν μιᾷ τῶν πρὸ τῆς πόλεως Ἐκκλησιῶν, παρασκευάζουσιν ἐνθρονισθῆναι αὐτόν. Τούτου γενομένου πολλὴ φιλονεικία κεκίνητο. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰς ὁμόνοιαν ἦλθον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἱ λαοὶ ἐπὶ τοιαύταις συνθήκαις. Συναγαγόντες τοὺς ὑποψήφους εἰς ἐπισκοπήν, εὑρίσκουσι τοὺς πάντας τὸν ἀριθμὸν ἓξ, ἐν οἷς ἦν καὶ Φλαβιανός· ὅρκῳ τε τούτους ἠσφαλίσαντο τὸ μηδένα παρελθεῖν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἑνὸς τῶν ἐπισκόπων προτελευτήσαντος, ἀλλὰ συγχωρεῖν τὸν ὑπολειφθέντα κατέχειν τοῦ προαπελθόντος τὸν θρόνον. Οὕτω δοθέντων τῶν ὅρκων, ὁ λαὸς εἶχεν ὁμόνοιαν καὶ οὐκέτι πρὸς ἀλλήλους διεκρίνοντο. Οἱ δὲ Λουκίφερος διὰ τοῦτο διεκρίθησαν, ὅτι Μελέτιος ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν χειροτονηθεὶς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἐδέχθη. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ καθεστώτων ἐδέησε τὸν Μελέτιον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν (συνέτεον πρὸς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον, ἅτινα ὑπὲρ ὧν ἐκόμισεν).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ὡς Γρηγόριος ὁ Ναζιανζοῦ κοινῷ δόγματι τῶν ὀρθοδόξων τὴν προστασίαν τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει Ἐκκλησίας ἀναδέδεκται, καθ' ὃν καιρὸν καὶ Θεοδόσιος ὁ βασιλεύς, μετὰ τὴν κατὰ βαρβάρων νίκην ἐν Θεσσαλονίκῃ νοσήσας, ὑπὸ Ἀσχολίου τοῦ ἐπισκόπου βαπτίζεται.

Ὅτε κοινῷ δόγματι πολλῶν ἐπισκόπων Γρηγόριος ἀπὸ τῆς Ναζιανζοῦ πρὸς τὴν Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκοπὴν μετετίθετο. Τοῦτο μὲν οὕτως ἐγένετο. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ βασιλεῖς Γρατιανὸς καὶ Θεοδόσιος κατὰ βαρβάρων ἤραντο νίκας. Καὶ Γρατιανὸς μὲν εὐθὺς ἐπὶ τὰς Γαλλίας ἐχώρει, Ἀλαμανῶν κατατρεχόντων τὴν ἐκεῖ χώ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ραν· Θεοδόσιος δὲ μετὰ τὰ τρόπαια ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν σπεύδων τὴν Θεσσαλονίκην καταλαμβάνει, ἐκεῖ τε ἀρρωστίᾳ περιπεσὼν ἀξιωθῆναι τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος ἐπεθύμησεν, ἄνωθεν μὲν ἐκ προγόνων χριστιανὸς ὑπάρχων καὶ τῇ τοῦ ὁμοουσίου πίστει προσκείμενος· τὸ δὲ βαπτισθῆναι διὰ τὴν ἀρρωστίαν σπεύσας· ἐπιζητήσας τε τὸν Θεσσαλονικέων ἐπίσκοπον ἠρώτησε πρότερον ποίαν πίστιν ἠσπάζετο. Τοῦ δὲ εἰπόντος ὡς οὐ παρῆλθεν ἡ Ἀρειανῶν δόξα κατὰ Ἰλλυριῶν ἔθνη οὐδὲ ἴσχυσε συναρπάσαι ἡ παρ' ἐκείνου γεγενημένη καινοτομία τὰς τῇδε Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μένουσι φυλάσσοντες
573. ἀσάλευτον τὴν ἄνωθεν μὲν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῶν ἀποστόλων παραδοθεῖσαν πίστιν ἐν δὲ τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ βεβαιωθεῖσαν, ὁ βασιλεὺς ἀσμενέστατα ὑπὸ Ἀσχολίου τοῦ ἐπισκόπου βαπτίζεται. Ἀναρρωσθεὶς οὖν ἐκ τῆς νόσου μετ' οὐ πολλὰς τὰς ἡμέρας ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἔρχεται, περὶ τὴν τετάρτην καὶ εἰκάδα τοῦ Νοεμβρίου μηνός, ἐν ὑπατείᾳ Γρατιανοῦ τὸ πέμπτον καὶ αὐτοῦ Θεοδοσίου τὸ πρῶτον.

1) Ve. ἐκείνων

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὡς Γρηγορίου εἰσελθόντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, καί τινων ἐπισκόπων ἐπὶ τούτῳ διεγογγυσάντων, αὐτὸς τῆς ἐκκλησίας τὴν προστασίαν παρῃτήσατο· ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ Ἀρειανῷ ἐπισκόπῳ Δημοφίλῳ δηλοῖ, ἢ προσθέσθαι τῷ ὁμοουσίῳ, ἢ τῆς πόλεως ἐξιέναι· ὅπερ μᾶλλον ἐποίησεν.

Τότε δὲ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζοῦ μετατεθεὶς ἔνδον τῆς πόλεως ἐν μικρῷ εὐκτηρίῳ τὰς συναγωγὰς ἐποιεῖτο· ᾧτινι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὕστερον οἱ βασιλεῖς μέγιστον οἶκον εὐκτήριον προσσυνάψαντες Ἀναστασίαν ὠνόμασαν. Γρηγόριος μὲν οὖν ἀνὴρ εὐλόγιμος καὶ εὐλαβείᾳ τοὺς καθ' ἑαυτὸν ὑπερβάλλων, γνοὺς διαγογγύζοντάς τινας ὡς εἴη ὑπερόριος ἀσμένως τὴν τοῦ βασιλέως παρουσίαν δεξάμενος τὴν ἐν Κωνσταντίνου πόλει διαγωγὴν παρητήσατο. Ὁ μέντοι βασιλεὺς ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τὴν Ἐκκλησίαν εὑρών φροντίδα ἐπίθετο ὅπως οὖν εἰρήνην ποιήσας ὁμόνοιαν κατεργάσηται, καὶ τὰς Ἐκκλησίας αὐξήσειε. Δηλοῖ οὖν εὐθὺς τῷ Δημοφίλῳ, ὃς τῆς Ἀρειανῆς θρησκείας προειστήκει, εἰ βούλοιτο πιστεύειν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ ἑνοῦν τε τὸν λαὸν καὶ τὴν εἰρήνην ἀσπάζεσθαι. Τοῦ δὲ φυγόντος τὴν πρότασιν· Οὐκοῦν, ἔφη ὁ βασιλεύς, εἰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὁμόνοιαν φεύγεις, φεύγειν σε καὶ τῶν εὐκτηρίων τόπων κελεύω. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Δημόφιλος καὶ λογισάμενος ὡς χαλεπὸν πρὸς κρείσσονας ἀντιπίπτειν, συγκαλεσάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ πλήθη ἐν μέσοις τε ἀναστάς, τοιάδε δι' αὐτοῦ πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἐφθέγξατο· Ἀδελφοί, γέγραπται, φησίν, ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· *Ἐὰν ὑμᾶς διώκωσιν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην.* Ἐπεὶ τοίνυν ὁ βασιλεὺς τῶν ἐκκλησιῶν χωρίζει ἵστε τῇ ἑξῆς συναχθησομένους ἡμᾶς ἔξω τῆς πόλεως. Ταῦτα εἶπε καὶ ἐξῆλθεν· οὐχ ὡς τὸ τοῦ Εὐαγγελίου λόγιον ἔχει τὴν θεωρίαν εἰδώς, ἐκ τῆς τοῦ κόσμου διαγωγῆς τούτους φεύγοντας ζητεῖν τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ἔξω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως τὰς συναγωγὰς τοῦ λοιποῦ ἐποιήσατο. Συνεξῆει δὲ αὐτῷ καὶ Λούκιος ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὡς πρότερον ἔφην, ἐκβληθείς φυγῇ τε χρησάμενος ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει διέτριβεν. Οὕτω μὲν οὖν οἱ Ἀρειανοὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη τῶν εὐκτηρίων τόπων κρατήσαντες, τὴν τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου ὁμόνοιαν φεύγοντες, 576

1) Μς. ὃς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

ὑπεξῆλθον τῆς πόλεως ἐν ὑπατείᾳ Γρατιανοῦ τὸ πέμπτον καὶ Θεοδοσίου τοῦ Αὐγούστου τὸ πρῶτον, μηνὶ Νοεμβρίῳ εἰκάδι ἕκτῃ. Ἀντεισήεσαν δὲ καὶ ἀπελάμβανον οἱ τῆς ὁμοουσίου πίστεως τὰς ἐκκλησίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τῶν ρν' ἐπισκόπων, τῶν συνελθόντων ἐν Κωνσταντίνου πόλει· καὶ περὶ ὧν αὐτοὶ ἐθέσπισαν, χειροτονήσαντες ἐν αὐτῇ καὶ Νεκτάριον.

Μηδὲν δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπερθέμενος, σύνοδον ἐπισκόπων τῆς αὐτοῦ πίστεως συγκαλεῖ, ἐπὶ τὸ κρατῦναι τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν χειροτονῆσαι τῇ Κωνσταντίνου πόλει ἐπίσκοπον. Ἐλπίσας δὲ δύνασθαι καὶ τοὺς ἀπὸ Μακεδονίου ἑνῶσαι τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ τοὺς ἐκείνης τῆς αἱρέσεως πρωτεστῶτας ἐκάλεσε. Συνῆλθον οὖν τῆς μὲν ὁμοουσίου πίστεως ἐκ μὲν Ἀλεξανδρείας Τιμόθεος· ἐκ δὲ Ἱεροσολύμων Κύριλλος, τότε ἐκ μεταμελείας τῷ ὁμοουσίῳ προσκείμενος, Μελέτιος δὲ ἐξ Ἀντιοχείας πάλαι παρῆν, ὃς διὰ τὴν Γρηγορίου κατάστασιν μετεστάλη, καὶ ἐκ Θεσσαλονίκης Ἀσχόλιος καὶ ἄλλοι πολλοί· πάντες δὲ ἦσαν ἑκατὸν πεντήκοντα. Τοῦ δὲ Μακεδονιανῶν μέρους ἡγεῖτο
57 Ἥμεν Ἐλεύσιος ὁ Κυζίκου καὶ Μαρκιανὸς Λαμψάκου. Πάντες δὲ ἦσαν τριάκοντα ἕξ, ὧν οἱ πλείους τῶν περὶ Ἑλλήσποντον πόλεων ἦσαν. Συνῆλθον οὖν ἐν ὑπατείᾳ Εὐχαρίου καὶ Εὐαγρίου, τῷ Μαΐῳ μηνί. Ὁ οὖν βασιλεύς, καὶ οἱ τῆς αὐτοῦ πίστεως ἐπίσκοποι παντοῖοι ἐγένοντο ὁμονοῆσαι αὐτοῖς τοὺς περὶ Ἐλεύσιον ὑπομιμνήσκοντες

1) τε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς πρεσβείας, ἧς αὐτοὶ πρὸς Λιβέριον πρότερον τὸν Ρώμης ἐπίσκοπον διὰ τῶν περὶ Εὐστάθιον ἐπεποιήντο καὶ ὅτι οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου, τὴν κοινωνίαν ἑκουσίως ἀδιάκριτον ἐποιήσαντο, μὴ ποιεῖν τε ὅσια τοὺς ἐπιγνόντας τὴν ὁμογνώμονα πίστιν αὖθις ἐπιχειρεῖν ἀνατρέπειν τὰ καλῶς αὐτοῖς ἐγνωσμένα. Οἱ δὲ μικρὰ καὶ τῶν παραινέσεων καὶ τῶν ἐλέγχων φροντίσαντες μᾶλλον ἔρθασαν[1] τὴν Ἀρειανὴν αἱρεῖσθαι ὁμολογεῖν δόξαν ἢ τῷ ὁμοουσίῳ συντίθεσθαι. Ταῦτα ἀποκρινόμενοι[2] ἀπηλλάγησαν τῆς Κωνσταντίνου πόλεως. Ἔγραφον δὲ τοῖς κατὰ πόλεις παρεγγυῶντες μηδαμῶς ὁμονοῆσαι εἰς τὴν πίστιν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου. Οἱ δὲ τοῦ ἑτέρου μέρους ἐπιμείναντες περὶ χειροτονίας ἐπισκόπου βουλὴν ἐτίθεντο. Γρηγόριος γάρ, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν ἔφην, παραιτησάμενος, ἐπὶ τὴν Ναζιανζὸν ἀπαίρειν ἐστέλλετο. Ἦν δέ τις Νεκτάριος ὄνομα, συγκλητικοῦ μὲν γένους ἐπιεικὴς δὲ τὸν τρόπον, ὃν ὅλου θαυμαζόμενος, καίτοι τὴν τοῦ πραίτωρος χειρίζων ἀρχήν· ὃς ἁρπασθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προεβλήθη, τῶν τότε παρόντων ἑκατὸν πεντήκοντα ἐπισκόπων χειροτονησάντων αὐτόν. Τότε δὴ καὶ ὅρον ἐκφέρουσιν, ὥστε τὸν Κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπον τὰ πρεσβεῖα ἔχειν τῆς τιμῆς μετὰ τὸν Ρώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ρώμην. Ἐβεβαίωσάν τε αὖθις τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν καὶ πατριάρχας κατέστησαν διανειμάμενοι τὰς ἐπαρχίας, ὥστε τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους 580.
ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ὑπερβαίνειν. Τοῦτο γὰρ πρότερον διὰ τοὺς διωγμοὺς ἐγίνετο ἀδιαφόρως. Καὶ κληροῦται Νεκτάριος μὲν τὴν μεγαλόπολιν καὶ τὴν Θρᾴκην· τῆς δὲ Ποντικῆς διοικήσεως Ἑλλάδιος ὁ μετὰ Βασίλειον Καισαρείας τῆς Καππαδοκῶν ἐπίσκοπος, Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ὁ Βασιλείου ἀδελφός, Καππαδοκίας δὲ καὶ

1) γρ. ἔφασαν 2) ἀπεκρινάμενοι

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἤδε πόλις, καὶ Ὀτρήιος ὁ τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Μελιτηνῆς τὴν πατριαρχίαν ἐκληρώσατο. Τὴν Ἀσιανὴν δὲ λαγχα-
581. νουσιν Ἀμφιλόχιος ὁ Ἰκονίου καὶ Ὄπτιμος(ὁ) Ἀντιοχείας τῆς Πισιδίας. Τὰ δὲ κατὰ τὴν Αἴγυπτον Τιμοθέῳ τῷ Ἀλεξανδρείας προσενεμήθη. Τῶν δὲ κατὰ τὴν ἀνατολὴν Ἐκκλησιῶν τὴν διοίκησιν τοῖς αὐτοῖς ἐπισκόποις ἐπέτρεψαν, Πελαγίῳ τε τῷ Λαοδικείας καὶ Διοδώρῳ τῷ Ταρσοῦ, φυλάξαντες τὰ πρεσβεῖα τῇ Ἀντιοχέων Ἐκκλησίᾳ, ἅπερ τότε παρόντι Μελετίῳ ἔδοσαν. Ὥρισαν δὲ, ὥστε, εἰ χρεία καλέσοι, τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἴνα ἡ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος διοικῇ. Τούτοις καὶ ὁ βασιλεὺς ἐγένετο σύμψηφος. Ἡ μὲν οὖν σύνοδος τοιοῦτον ἔσχε τέλος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος, Παύλου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου τὸ σῶμα σὺν τιμῇ μετεκόμισεν ἀπὸ τῆς ἐξορίας· ὅτε καὶ ὁ τῆς Ἀντιοχέων Μελίτιος τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο.

Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ σῶμα Παύλου τοῦ ἐπισκόπου ἐκ τῆς Ἀγκύρας τότε μετέφερεν, ὃν Φίλιππος ὁ τῶν βασιλείων ἔπαρχος διὰ Μακεδόνιον εἰς ἐξορίαν πέμψας, ἐν Κουκουσσῷ τῆς Ἀρμενίας ἀποπνιγῆναι πεποίηκε, ὡς μοι καὶ πρότερον εἴρηται. Σὺν τιμῇ οὖν καὶ σεβάσματι πολλῷ δεξάμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν νῦν ἐξ αὐτοῦ χρηματίζουσαν ἀπέθετο, ἣν πρότερον οἱ τὰ Μακεδονίου φρονοῦντες κατέσχον τῶν Ἀρειανῶν χωρισθέντες, τότε δὲ ἐξω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὅτι αὐτοῦ τὴν πίστιν ἀπέφυγον. Τότε δὴ καὶ Μελέτιος ὁ τῆς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος ἀρρωστίᾳ περιπεσὼν ἐτελεύτησεν, ὅτε καὶ τὸν ἐπικήδειον ἐπ' αὐτῷ λόγον ὁ ἀδελφὸς Βασιλείου Γρηγόριος ἐπεξῆλθεν. Ἀλλὰ Μελετίου μὲν τὸ σῶμα οἱ προσήκοντες ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν διεκόμισαν. Πάλιν δὲ οἱ Μελετίῳ προσκείμενοι ὑπὸ Παυλῖνον εἶναι οὐκ ἤθελον· ἀλλ' εἰς τόπον Μελετίου Φλαβιανὸν προβληθῆναι παρασκευάζουσι. 384.
πάλιν τε ὁ λαὸς ἄνωθεν διεκρίνετο. Οὕτως αὖθις διὰ τοὺς ἐπισκόπους, οὐ μὴν διὰ τὴν πίστιν, ἡ Ἀντιοχέων Ἐκκλησία διήρητο.

α) lg. ὡς ἄνωθεν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὡς τοῦ βασιλέως σύνοδον πασῶν τῶν αἱρέσεων γενέσθαι παρακελευσαμένου, ὅτε καὶ Ἀρκάδιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, Αὔγουστος ἀνηγορεύθη, οἱ μὲν Ναυατιανοὶ μόνοι κατὰ τὴν πίστιν ὁμοφρονοῦντες τοῖς τοῦ ὁμοουσίου, ἔνδον τῆς πόλεως συνάγειν ἐπετράπησαν· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν αἱρετικῶν ἀπηλάθησαν.

Ἐγίνοντο δὲ ταραχαὶ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις, ἐξωθουμένων τῶν Ἀρειανιζόντων ἐκ τῶν εὐκτηρίων τόπων. Ἐφ' ᾧ θαυμάσαι ἔπεισι τὴν τοῦ βασιλέως γνώμην. Οὐ γὰρ ἠνέσχετο ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ θορύβων πληρῶσαι τὰς πόλεις· ἀλλὰ βραχέος χρόνου διελθόντος, αὖθις σύνοδον πασῶν τῶν αἱρέσεων συγκροτηθῆναι παρεσκεύασε, νομίσας ἐκ τῆς πρὸς ἑαυτοὺς τῶν ἐπισκόπων διαλέξεως, μίαν παρὰ πᾶσιν ὁμόφωνον δόξαν κρατήσειν. Ταύτην ἡγοῦμαι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν πρόθεσιν τοῦ βασιλέως, αἰτίαν αὐτῷ τοῦ εὖ πράττειν γενέσθαι. Θείᾳ γάρ τινι προνοίᾳ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τὰ βαρβάρων ἔθνη αὐτῷ ὑπετάττετο. Ἐν οἷς καὶ Ἀθαναρίχος ὁ τῶν Γότθων ἀρχηγὸς ὑπήκοον ἑαυτὸν ἅμα τῷ οἰκείῳ πλήθει παρέσχεν, ὃς καὶ εὐθὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν βίον κατέστρεψεν. Τότε δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν Ἀρκάδιον Αὔγουστον ἀνηγόρευσε, κατὰ τὴν ὑπατείαν Μεροβαύδου τὸ δεύτερον καὶ Σατορνίλου, τῇ ἑκκαιδεκάτῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ μετὰ ταῦτα παρῆσαν οἱ πανταχόθεν πάσης θρησκείας ἐπίσκοποι, κατὰ τὴν αὐτὴν ὑπατείαν, τῷ Ἰουνίῳ μηνί. Μεταπεμψάμενος οὖν ὁ βασιλεὺς Νεκτάριον τὸν ἐπίσκοπον, ἐκοινολογεῖτο πρὸς αὐτόν, τίς ἂν γένοιτο μηχανή, ὅπως ἂν μὴ διαφωνοίη ὁ χριστιανισμός, ἀλλ' ἑνωθῇ ἡ Ἐκκλησία. Ἔλεγέν τε δεῖν γυμνασθῆναι τὸ χωρίζον τὰς Ἐκκλησίας ζήτημα τήν τε διαφωνίαν ἐκποδὼν ποιήσαντας ὁμοφωνίαν ταῖς Ἐκκλησίαις ἐργάσασθαι· τοῦτο ἀκούσας ὁ Νεκτάριος ἐν φροντίσιν ἦν. Καὶ μεταστειλάμενος τὸν τηνικαῦτα τῶν Ναυατιανῶν ἐπίσκοπον Ἀγέλιον, ὡς κατὰ τὴν πίστιν ὁμόφρονα, φανερὰν αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλέως
585 καθίστησι γνώμην. Ὁ δὲ τὰ μὲν ἄλλα ἦν εὐλαβὴς συστῆναι δὲ λόγοις περὶ τοῦ δόγματος οὐκ ἰσχύων ἀναγνώστην ὑπ' αὐτῷ Σισίννιον ὄνομα πρὸς τὸ διαλεχθῆναι προεβάλλετο. Σισίννιος δέ, ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ πραγμάτων ἔμπειρος ἀκριβῶς τε εἰδὼς τὰς τῶν ἱερῶν Γραμμάτων ἑρμηνείας καὶ τὰ φιλόσοφα δόγματα, σύνοιδεν ὡς αἱ διαλέξεις οὐ μόνον οὐχ ἑνοῦσι τὰ σχίσματα, ἀλλὰ γὰρ καὶ φιλονεικοτέρας τὰς αἱρέσεις μᾶλλον ἀπεργάζονται· καὶ διὰ τοῦτο τοιάνδε τινὰ συμβουλὴν τῷ Νεκταρίῳ ὑπέθετο. Εὖ ἐπιστάμενος ὡς οἱ παλαιοὶ ἀρχὴν ὑπάρξεως τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ δοῦναι ἀπέφυγον, κατειλήφεισαν γὰρ αὐτὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συναίδιον τῷ Πατρί, συμβουλεύει φυγεῖν μὲν τὰς διαλεκτικὰς μάχας μάρτυρας δὲ καλέσειν τὰς ἐκδόσεις τῶν παλαιῶν καὶ πεῦσιν παρὰ τοῦ βασιλέως τοῖς αἱρεσιάρχαις προσάγεσθαι, πότερον λόγον ποτὲ ποιοῦνται τῶν πρὸ τῆς διαιρέσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσαρμοσάντων διδασκάλων ἢ ὡς ἀλλοτρίους τοῦ Χριστιανισμοῦ παραιτοῦνται. Εἰ μὲν γὰρ τούτους ἀθετοῦσιν οὐκοῦν ἀναθεματίζειν αὐτοὺς τολμάτωσαν· καὶ εἰ τοῦτο τολμῆσαι ποιήσωσιν[α] ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐξελαθήσονται. Καὶ τούτου γενομένου προφανὴς ἔσται ἡ νίκη τῆς ἀληθείας. Εἰ δὲ μὴ παρακροῦονται τοὺς ἀρχαίους τῶν διδασκάλων ἡμέτερόν ἐστι τὸ παρασχεῖν τὰς βίβλους τῶν παλαιῶν, δι' ὧν ἡ παρ' ἡμῶν δόξα μαρτυρηθήσεται. Ταῦτα ἀκούσας παρὰ τοῦ Σισιννίου ὁ Νεκτάριος ὁρμαῖος ἐπὶ τὰ βασίλεια χωρεῖ· γνωρίζει δὲ τῷ βασιλεῖ τὰ συμβεβουλευμένα αὐτῷ. Ὁ δὲ ἁρπάζει τὴν γνώμην καὶ σαφῶς[β] τὸ πρᾶγμα μετεχειρίσατο. Οὐ γὰρ προειπὼν τὸν σκοπὸν ἐδήλωσε μόνον, εἰ λογον ἔχουσι καὶ δέχονται τὰ τῶν πρὸ τῆς διαιρέσεως τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων. Τῶν δὲ οὐκ ἀρνησαμένων ἀλλὰ καὶ πάνυ τιμᾷν αὐτοὺς ὡς καθηγητὰς εἰπόντων, οὕτως ἐδήλου ὁ βασιλεύς, εἰ τούτοις στοιχοῦσιν ἀξιοπίστοις μάρτυσι τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν θρησκειῶν προεστῶτες καὶ οἱ παρ' ἑκάστοις αὐτῶν διαλεκτικοί, καὶ γὰρ ἦσαν πολλοὶ παρ' αὐτῶν ἠὐτρεπισμένοι πρὸς τὸν ἀγῶνα τῆς διαλέξεως, οὐκ εἶχον ὅ,τι ποιήσουσιν. Ἐνέπεσε γὰρ εἰς ἑκάστους διαφωνία, τῶν μὲν λεγόντων καλὴν εἶναι τὴν τοῦ βασιλέως πρόστασιν τῶν δέ, μὴ συμφέρουσαν τῷ σκοπῷ τῷ αὐτῶν. Ἄλλοι γὰρ ἄλλως εἶχον περὶ τὰ βιβλία τῶν παλαιῶν καὶ οὐκέτι ἀλλήλοις συνέπνεον· ἐδιχονόουν τε οὐ μόνον πρὸς τὰς ἄλλας τῶν θρησκειῶν ἀλλ' ἤδη καὶ εἰς ἑαυ-

ἐκθέσεις. βε·στη·δΩ ξίκ·δ· σΩ

α) ποιήσουσι β) σοφῶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τούς οἱ τῆς μιᾶς ὄντες αἱρέσεως. Ἡ οὖν ὁμόφωνος κα
κία, ὡς ἡ γλῶσσα τῶν πάλαι γιγάντων, διέσπαρτο κα
ἀνατέτραπτο ὁ τῆς κακίας πύργος αὐτῶν. Γνοὺς δὲ ὁ βα
σιλεὺς τὴν συγκεχυμένην αὐτῶν διασποράν καὶ ὡς ἕκα
λέξει μόνῃ καὶ οὐκ ἀρχαίων ἐκθέσει τεθαρρήκασιν, ἐπ
δευτέραν γνώμην ἐβάδιζε καὶ δηλοῖ ἔγγραφον ἑκάστη
θρησκείαν γνωρίζειν τὸν ὅρον αὐτῶν ἧς ἔχουσι πίστεως
Τότε οἱ παρ' ἑκάστοις δεινοὶ τὰς λέξεις ἀκριβοῦντες τ
οἰκεῖον δόγμα ἐνέγραφον. Ὡριστό τε ἡμέρα καὶ οἱ παρ
ἑκάστοις ἐπίσκοποι ἐπὶ τὰ βασίλεια κληθέντες συνήλ
χοντο. Παρῆσαν οὖν Νεκτάριος μὲν καὶ Ἀγέλιος τῆ
ὁμοουσίου προεστῶτες πίστεως· Ἀρειανῶν δὲ Δημοφίλος
Εὐνομιανῶν δὲ αὐτὸς Εὐνόμιος· τῶν δὲ τὰ Μακεδονίο
φρονούντων. Ἐλεύσιος ὁ Κυζίκου. Ὁ δὲ βασιλεύς, δέγε
ται μὲν τοὺς συνεληλυθότας καὶ τὸ παρ' ἑκάστου δόγμα
ἔγγραφον λαβών καθ' ἑαυτόν τε γενόμενος ηὔξατο ἐκτενῶς
συνεργῆσαι αὐτῷ τὸν Θεὸν πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίλο
589. γήν.] Εἶτα ἕκαστον τῶν γεγραμμένων δογμάτων ἀναγνούς
τὰ μὲν ἄλλα πάντα, ὡς χωρισμὸν τῆς Τριάδος εἰσάγοντα
μεμψάμενος ἔρρηξε· μόνην δὲ τὴν τοῦ ὁμοουσίου ἐπαι
νέσας ἐδέξατο. Αὕτη πρόφασις γέγονε τοῦ τοὺς Ναυατια
νοὺς πάλιν εὖπράξαντας, ἔνδον τῶν πόλεων τὰς συναγω
γὰς ποιεῖσθαι. Ὁ γὰρ βασιλεὺς θαυμασας αὐτῶν τὴν πρ
τοὺς οἰκείους κατὰ τὴν πίστιν ὁμόνοιαν, νόμῳ ἐκέλευ
593 τῶν μὲν οἰκείων κρατεῖν ἀδεῶς εὐκτηρίων τόπων, ἔχει
δὲ καὶ προνόμια τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν, ἅπερ καὶ οἱ τῆ
αὐτοῦ πίστεως ἔχουσιν. Οἱ δὲ προεστῶτες τῶν ἄλλω
θρησκειῶν, ἐκ τῆς πρὸς ἑαυτοὺς διαφωνίας ἐν καταγν
σει παρὰ τοῖς ὑφ' ἑαυτοῖς ἐγεγόνεισαν ἀμηχανίᾳ τε κα
λύπῃ κατασχεθέντες ἀνεχώρουν καὶ γράμμασι τοὺς ο
κείους παρεμυθοῦντο, παραινοῦντες μὴ ἄχθεσθαι ἐφ' οἷ

οἱ καταλιπόντες αὐτούς τῷ ὁμορουσίῳ προσέθεντο. ους γὰρ εἶναι τοὺς κλητούς ὀλίγους δὲ τοὺς ἐκλε-, "ὅπερ οὐκ ἔλεγον ἡνίκα τὸ πολὺ τοῦ λαοῦ αὐ- ἐκ δυναστείας προσέκειτο. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ οἱ τῆς σίου πίστεως τῶν λυπηρῶν τελέως ἦσαν ἐλεύθε- ὰ γὰρ κατὰ Ἀντιόχειαν τοὺς τῇ συνόδῳ παρόντας νεν. Αἰγύπτιοι μὲν γὰρ καὶ οἱ ἐξ Ἀραβίας καὶ Κύ- πάλιν συμπράττοντες, τὸν Φλαβιανὸν ἐξωθεῖσθαι Ἀντιοχείας ἔλεγον. Οἱ δὲ ἐκ Παλαιστίνης, Φοινί- ε καὶ Συρίας, ὑπὲρ Φλαβιανοῦ συνεστήκεσαν. Τοῦτο ῖον τέλος ἐδέξατο κατὰ χώραν ἐρῶ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

οἱ Μαξίμου τοῦ τυράννου, ὅπως τὸν Γρα- ανὸν ἀνεῖλε δόλῳ· ὅτε καὶ τῆς κατὰ Ἀμ- ροσίου τοῦ ἐπισκόπου Μεδιολάνων ἐπιβου- ῆς, διὰ τὸ πρὸς Μάξιμον δέος, Ἰουστίνα ἡ μήτηρ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ μικροῦ, ἄκουσα πέσχετο.

πὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐν Κωνσταντι- πόλει τὰ τῶν συνόδων ἐγίνετο, τάδε περὶ τὰ ἑσπέρια ἐγένετο. Μάξιμος ἐκ τῶν περὶ τὰς Βρεττανίας με- ἐπανέστη τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ. καὶ κάμνοντι Γρατιανῷ τὸν κατὰ Ἀλαμανῶν πόλεμον ἐπιτίθεται. Ἐν δὲ τῇ 596
λίᾳ κομιδῇ νέου τυγχάνοντος Οὐαλεντινιανοῦ, τὴν πραγμάτων εἶχε φροντίδα Πρόβος ἀπὸ ὑπάτων τὴν χων τότε χειρίζων ἀρχήν. Ἰουστίνα δὲ ἡ τοῦ βασι- Οὐαλεντινιανοῦ μήτηρ, τὰ Ἀρειανῶν φρονοῦσα, ζῶν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τος μὲν τοῦ ἀνδρὸς οὐδὲν εἶχε βλάπτειν
τὸ ὁμοούσιον. Ἐπειδὴ δὲ κομιδῇ νέος ἦν ὁ
δάνουσα τὴν Μεδιολάνων ταραχὰς μεγ
ἐπισκόπου Ἀμβροσίου ἐκίνησεν, εἰς ἐξορ
φθῆναι κελεύουσα. Ὡς δὲ ὁ λαὸς ἀντεῖχ
τως ἀγαπῶν τὸν Ἀμβρόσιον καὶ τοῖς ἕλκ
ρίαν σπουδάζουσιν ἀνθίστατο, ἐν τοσούτῳ
Γρατιανὸς δόλῳ τοῦ τυράννου Μαξίμου
φορείῳ γὰρ κλίνην μιμουμένῳ καὶ ὑπὸ
μένῳ κατακρυφθεὶς ὁ τοῦ Μαξίμου στρ
γάθιος, προλέγειν τοῖς δορυφόροις κελεύ
βασιλέως Γρατιανοῦ γαμετή, ὑπαντᾷ τ
Λουγδούνου, τῆς ἐν Γαλλίᾳ πόλεως, ποτα
Ὁ δὲ πιστεύσας τὴν γαμετὴν εἶναι τὸν
λάξατο· ἀλλ' ὥσπερ τυφλὸς εἰς ὄρυγμα τ
τὰς χεῖρας ἔπεσεν. Ἐκπηδήσας γὰρ ἐκ το
δραγάθιος τὸν Γρατιανὸν διεχειρίσατο.
ὑπατείᾳ Μεροβαύδου καὶ Σατορνίνου,
δεκαπέντε, ζήσας ἔτη εἰκοσιτέσσαρα. Τοῦ
ἔπαυσε τὴν κατ' Ἀμβροσίου τῆς μητρὸς
ὀργήν. Οὐαλεντινιανὸς δὲ καὶ ἄκων, τῇ ἀ
ροῦ πεισθείς, τὴν Μαξίμου βασιλείαν πρ
ὁ Πρόβος φοβηθεὶς τὴν Μαξίμου δύναμι
λικώτερα μέρη ἀναχωρεῖν πειρᾶται. Εὐθ
ἀναχωρεῖ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐπὶ τὴν
μενος γῆν ἐν Θεσσαλονίκῃ τῆς Μακεδον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος κατὰ Μαξίμου δύναμιν μεγίστην εὐτρεπίσας, καθ' ὃν καιρὸν Ὀνώριος αὐτῷ ἐκ Πλακίλλης ἐτέχθη, Ἀρκάδιον μὲν ἐν Κωνσταντίνου πόλει κατέλιπεν· αὐτὸς δὲ ἐν Μεδιολάνῳ τῷ τυράννῳ προσέμιξεν. 597

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐν φροντίδι μεγάλῃ καθίστατο, δύναμίν τε μεγίστην κατὰ τοῦ τυράννου ηὐτρέπιζεν, εὐλαβούμενος μὴ καὶ τῷ Νέῳ Οὐαλεντινιανῷ ὁ τύραννος φόνον βασιλεύσειε.[1] Κατὰ ταὐτὸ δὲ καὶ πρεσβεία Περσῶν παρῆν εἰρήνην παρὰ τοῦ βασιλέως αἰτοῦσα. Τότε δὴ καὶ προσγίνεται τῷ βασιλεῖ υἱὸς Ὀνώριος, τεχθεὶς αὐτῷ ἐκ τῆς γαμετῆς Πλακίλλης, ἐν ὑπατείᾳ Ριχομηρίου καὶ Κλεάρχου, τῇ ἐννάτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, καθ' ἣν ὑπατείαν καὶ Ἀγέλιος ὁ τῶν Ναυατιανῶν ἐπίσκοπος, μικρῷ πρότερον ἐτελεύτησεν. Τῇ δὲ ἑξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἦν Ἀρκαδίου Αὐγούστου τὸ πρῶτον καὶ Βαύδωνος, τελευτήσαντος Τιμοθέου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Θεόφιλος τὴν ἐπισκοπὴν ἐκδέχεται. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐνιαυτῷ ὕστερον καὶ Δημόφιλος, ὁ τῆς Ἀρειανῆς προεστὼς θρησκείας, τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο. Ἀρειανοὶ δὲ Μαρῖνόν τινα ἐπίσκοπον τῆς οἰκείας αἱρέσεως ἐκ Θράκης μεταπεμψάμενοι, αὐτῷ τὴν ἐπισκοπὴν ἐπέτρεψαν. Ἀλλ' οὐκ ἔγρονισεν ὁ Μαρῖνος. Ἐπ' αὐτῷ γὰρ διηρέθη ἡ Ἀρειανῶν θρησκεία, ὡς ὕστερον λέξω. Δωρόθεόν τε αὖθις ἐκ τῆς Ἀντιοχείας τῆς ἐν Συρίᾳ μεταπεμψάμενοι ὑπ' αὐτῷ ἐτάττοντο. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν κατὰ Μαξίμου πόλεμον

[1] βουθεύσειε Jh.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἤλαυνε, καταλιπὼν ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τὸν υἱὸ
Ἀρκάδιον βασιλεύοντα· καταλαβών τε τὴν Θεσσαλονίκη
εὑρίσκει τοὺς περὶ Οὐαλεντινιανὸν πολλῇ ἀθυμίᾳ διάγο
τας, ὅτι δι' ἀνάγκην τὸν τύραννον ὡς βασιλέα ἐδέξαντ
Ὁ Θεοδόσιος δὲ ἐν μὲν τῷ φανερῷ οὐδέτερον ἐδείκνυε
Οὔτε γὰρ ἠθέτει οὔτε προσεδέχετο τὴν Μαξίμου πρεσβεία
Οὐ μὴν ἠνείχετο περιορᾶν τυραννουμένην τὴν Ρωμαίω
ἀρχὴν προσχήματι βασιλικοῦ ὀνόματος· ἀναλαβὼν
τὰς δυνάμεις τῶν στρατιωτικῶν ταγμάτων ἐπὶ τὴν Μ
διόλανον ἐχώρει· ἐκεῖ γὰρ ἐφθάκει ὁ Μάξιμος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

600 **Περὶ τῆς γενομένης ἐν Κωνσταντίνου πόλει ταραχῆς ὑπὸ Ἀρειανῶν.**

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ βασιλεὺς τῷ π
λέμῳ ἐσχόλαζεν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντίνου πόλει Ἀρειαν
ταραχὴν κεκινήκασι δι' ἐπινοίας τοιᾶσδε. Φιλοῦσιν
ἄνθρωποι λόγους πλάττειν περὶ ὧν οὐκ ἐπίστανται. Εἰ
ω καὶ ποτε προφάσεως ἐπιλάβονται, μείζονας τὰς περὶ
βούλονται φήμας ἐξάπτουσι, νεωτέρων ἀεὶ ὀρεγομέ
πραγμάτων. Τοῦτο δὴ καὶ τότε κατὰ τὴν πόλιν ἐγίνε
ἄλλος γὰρ ἄλλο περὶ τοῦ μακρὰν γενομένου πολέμ
πλάττοντες διεφήμιζον ἀεὶ ἐπὶ τὸ χεῖρον τὴν ἐλπ
λαμβάνοντες. Καὶ μηδενὸς ἐπιγινομένου κατὰ τὸν πό
μον, αὐτοὶ ὡς τὰ κατ' αὐτὸν ἱστορήσαντες περὶ ὧν α
ἤδεισαν ἔλεγον· ὡς ὁ τύραννος ἐπικρατέστερος εἴη
βασιλέως δυνάμεως καὶ ὅτι τόσοι καὶ τόσοι κατὰ
οὕτω μάχην πεπτώκασι· καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς ὅσον οὐδέπω

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τυράννῳ ὑποχείριος γίνεται. Τότε δὲ καὶ οἱ Ἀρειανίζοντες
ἐκ παθους κινούμενοι, σφόδρα γὰρ ἡνιῶντο ὅτι τῶν ἔνδον
ἐκκλησιῶν ἐκράτουν οἱ παρ' αὐτῶν πρότερον διωκόμενοι,
τὰς ῥήμας πολλαπλασίους εἰργάζοντο. Ἐπεὶ δὲ ἕτερά
τινα τῶν λεγομένων αὐτοὺς τοὺς πεπλακότας αὐτὰ εἰς πί-
στιν ἦγεν οὐχ ὡς πεπλασμένων, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς γενομένων
ἐπλασαν, οἱ γὰρ ἀκοῇ παραλαβόντες διεβεβαιοῦντο πρὸς
τοὺς λογοποιοῦντας μὴ ἄλλως ἔχειν. ἢ ὡς παρ' αὐτῶν
ἤκουσαν, τότε δὴ ἀναθαρρήσαντες οἱ Ἀρειανίζοντες εἰς
ἄλογον χωροῦσιν ὁρμὴν καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ ἐπισκόπου
Δεκταρίου πῦρ ἐμβαλόντες ἀνήλωσαν. Τοῦτο μὲν δὴ
οὕτω ἐγένετο, κατὰ τὴν ὑπατείαν Θεοδοσίου τὸ δεύ-
τερον καὶ Κυνηγίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ τῆς νίκης τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου, καὶ τῆς ἥττης τοῦ τυράννου.

Τοῦ δὲ βασιλέως ἐπιόντος τῷ τυράννῳ, πυνθανόμενοι
τὴν παρασκευὴν οἱ ὑπὸ Μαξίμῳ ταττόμενοι, οὔτε τὴν ἐκ
τῆς ῥήμης προσβολὴν ἐνεγκεῖν ἠδυνήθησαν, ἀλλὰ κατα-
πτήξαντες δέσμιον αὐτῷ τὸν τύραννον ἐνεχείρισαν, ὃς
ἀνῃρέθη ἐν τῇ αὐτῇ ὑπατείᾳ, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ
Αὐγούστου μηνός. Ἀνδραγάθιος δὲ ὁ τοῦ βασιλέως Γρα- 601
τιανοῦ φονεύς, τῆς ἥττης αἰσθόμενος, εἰς τὸν παρακείμενον
ποταμὸν ῥίψας ἑαυτὸν ἀπεπνίγη. Τότε οὖν οἱ βασιλεῖς νι-
κηφόροι ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐχώρουν· ἦν δὲ καὶ ὁ υἱὸς Ὀνω-
ρίους σὺν αὐτοῖς, κομιδῇ νέος ὤν· μετὰ γὰρ τὴν κατὰ Μα-
ξίμου νίκην μεταπέμπεται αὐτὸν ὁ πατὴρ ἐκ τῆς Κων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σταντίνου πόλεως. Ἦσαν οὖν ἐν τῇ Ρώμῃ ἐπινικίους ἑορ
τὰς ἐπιτελοῦντες· ὅτε καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀγαθότητα ἐπ
Συμμάχου τοῦ ἀπὸ ὑπάτων ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐπεδεί
ξατο. Οὗτος γὰρ ὁ Σύμμαχος πρῶτος μὲν ἦν τῆς ἐν Ρώμ
συγκλήτου, Ἐθαυμάζετο δὲ ἐπὶ παιδεύσει λόγων Ρωμαϊ
κῶν. Καὶ γὰρ αὐτῷ πολλοὶ λόγοι συγγεγραμμένοι τῇ Ρω
μαίων γλώσσῃ τυγχάνουσι. Βασιλικὸν οὖν λόγον εἰς Μάξι
μον ἔτι περιόντα γεγραφὼς καὶ διεξελθὼν τῷ τῆς καθοσιώ
σεως ἐγκλήματι ἔνοχος ὕστερον ἐγένετο· διὰ τοῦτο δὴ
δεδιὼς τὸν θάνατον τῇ ἐκκλησίᾳ προσέφυγεν. Ὁ δὲ βα
σιλεὺς οὕτως ἦν περὶ τὸν Χριστιανισμὸν εὐλαβής, ὡς μὴ
μόνον τοὺς τῆς αὐτοῦ πίστεως ἱερεῖς ὑπερτιμᾶν, ἀλλὰ
γὰρ καὶ Ναυατιανοὺς τὸ ὁμοούσιον φρονοῦντας ἀσμένως
προσεδέχετο. Λεοντίῳ γοῦν ἐπισκόπῳ τῆς ἐν Ρώμῃ τῶν
Ναυατιανῶν Ἐκκλησίας παρακαλοῦντι χάριν διδοὺς τὸ
Σύμμαχον ἀπέλυσε τοῦ ἐγκλήματος. Συγγνώμης οὖν ἀξιω
θεὶς ὁ Σύμμαχος τὸν ἀπολογητικὸν λόγον εἰς τὸν αὐ
τοκράτορα Θεοδόσιον ἔγραψεν. Ὁ μὲν δὴ πόλεμος κατ
ἀρχὰς μεγίστην ἀπειλὴν ἐσχηκώς, τελευτῶν ταχεῖαν ἔσχ
τὴν κρίσιν.

1) Διόρθωσις ἔωκρ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ Φλαβιανοῦ τοῦ Ἀντιοχείας.

Περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον περὶ τὴν Συρίας Ἀντιό
χειαν τάδε ἐγένετο. Παυλίνου τελευτήσαντος, ὁ ὑπ' αὐτῷ
λαὸς τὸν Φλαβιανὸν ἐξετρέπετο· καὶ διὰ τοῦτο παρασκευά
ζει χειροτονηθῆναι τοῦ οἰκείου μέρους Εὐάγριον. Τοῦ δὲ
οὐ πολὺν ἐπιβιώσαντος χρόνον, ἕτερος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐκέτι καθίσταται, Φλαβιανοῦ τοῦτο κατασκευάσαντος. Ὅσοι δὲ τὸν Φλαβιανὸν διὰ τὴν παράβασιν ἀπεστρέφοντο τῶν ὅρκων. κατ' ἰδίαν τὰς συναγωγὰς ἐποιοῦντο. Φλαβιανὸς δέ, τὸ τοῦ λόγου, πάντα λίθον ἐκίνει, ὑφ' αὐτῷ καὶ 654
τούτους ποιήσασθαι, ὅπερ καὶ μικρὸν ὕστερον ἐξίσχυσε κατεργάσασθαι, τὴν ὀργὴν θεραπεύσας Θεοφίλου τότε τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου, δι' οὗ καὶ κατήλλαξε Δάμασον τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον. Ἀμφότεροι γὰρ πρὸς Φλαβιανὸν ἐχαλέπαινον οὐ μόνον διὰ τὸ ἐπιορκηκέναι, ἀλλ' ὅτι καὶ αἰτίαν παρεῖχε τοῦ χωρίζεσθαι τοὺς ὁμόφρονας. Θεραπευθεὶς οὖν τὴν ὀργὴν Θεόφιλος πέμψας τε Ἰσίδωρον πρεσβύτερον καταλλάσσει λυπούμενον Δάμασον, λυσιτελεῖν εἰπὼν δι' ὁμόνοιαν τοῦ λαοῦ παριδεῖν τὸ φλᾶσαν Φλαβιανοῦ πλημμέλημα. Οὕτως τε τῷ Φλαβιανῷ τῆς κοινωνίας ἀποδοθείσης ὁ ἐν Ἀντιοχείᾳ λαὸς κατὰ βραχὺ προϊόντος τοῦ χρόνου τὴν ὁμόνοιαν ἔστερξαν. Τὰ μὲν δὴ κατὰ Ἀντιόχειαν τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος. Οἱ γὰρ κατ' αὐτὴν Ἀρειανοὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἐξωθηθέντες ἐν προαστείοις τῆς πόλεως τὰς συναγωγὰς ἐποιήσαντο. Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ Κύριλλον τὸν τῶν Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπον τελευτήσαντα Ἰωάννης διαδέχεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Περὶ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καθαιρέσεως τῶν εἰδωλικῶν ναῶν, καὶ τῆς διὰ ταῦτα συμβολῆς Ἑλλήνων καὶ Χριστιανῶν.

Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τόνδε, καὶ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τοιοῦτο πάθος ἐγένετο. Τῇ τοῦ ἐπισκόπου Θεοφίλου σπουδῇ,

Δημόσιο Κεντρικό Βιβλιοθήκη Βέροιας

βασιλέως ἐκέλευε πρόσταγμα λύεσθαι τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῶν Ἑλλήνων ναούς, καὶ τοῦτο γίνεσθαι τῇ Θεοφίλου φροντίδι. Ταύτης τῆς ἐξουσίας ὁραξάμενος ὁ Θεοφίλος παντοῖος ἐγένετο καθυβρίσαι τὰ τῶν Ἑλλήνων μυστήρια· καὶ ἀνακαθαίρει μὲν τὸ Μιθρεῖον καταστρέφει δὲ τὸ Σαραπεῖον· καὶ τὰ μὲν τοῦ Μιθρείου φρικα μυστηρια δημόσια ἐπόμπευε τὰ δὲ τοῦ Σαράπιδος καὶ τῶν ἄλλων γέλωτος ἐδείκνυ μεστά, τοὺς φαλλοὺς φέρεσθαι κελεύσας διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς. Ταῦτα οὕτω γενόμενα ὁρῶντες οἱ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν Ἕλληνες, καὶ μάλιστα οἱ φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλόμενοι, τὴν λύπην οὐκ ἤνεγκαν· ἀλλὰ τοῖς πάλαι δραματουργηθεῖσι προσέθηκαν μείζονα. Μιᾷ γὰρ ὁρμῇ ἔκ τινος συνθήματος κατὰ τῶν Χριστιανῶν χωρήσαντες πάντα φόνον εἰργάζοντο. Ἠμύνοντο δὲ καὶ οἱ Χριστιανοί καὶ πᾶν κακὸν ἐπηκολούθει κακῷ, ἕως τε τοσούτου ἐξετάθη ἡ μάχη ἕως οὗ ὁ κόρος τῶν φόνων τὸ γενόμενον ἔπαυσεν. Ἀπώλοντο γὰρ ἐν τῇ συμβολῇ τῶν μὲν Ἑλλήνων ὀλίγοι τῶν δὲ Χριστιανῶν σφόδρα πολλοί.

605 δ' Οἱ δὲ τραυματίαι ἐξ ἑκατέρου μέρους ἦσαν ἀναρίθμητοι. Φόβος ἐκ τῶν γεγονότων εἶχε τοὺς Ἑλληνίζοντας δεδοικότας τὴν τοῦ βασιλέως ὀργήν. Πράξαντες γὰρ ἃ ἐδόκει αὐτοῖς καὶ ταῖς μιαιφονίαις τὸν θυμὸν ἀποσβέσαντες ἄλλος ἀλλαχῇ κατεκρύπτοντο· πολλοὶ δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἔφυγον, κατὰ τὰς πόλεις μεριζόμενοι. Ὧν ἦσαν οἱ δύο γραμματικοί, Ἑλλάδιος καὶ Ἀμμώνιος, παρ' οἷς ἐγὼ κομιδῇ νέος ὢν ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει ἐφοίτησα. Ἑλλάδιος μὲν οὖν ἱερεὺς τοῦ Διὸς εἶναι ἐλέγετο· Ἀμμώνιος δὲ πιθήκου!? Οὕτω δὴ τοῦ κακοῦ κατασταλέντος συνελαμβάνοντο τῷ Θεοφίλῳ πρὸς τὴν κατάλυσιν τῶν ναῶν ὅ τε τῆς Ἀλεξανδρείας ἔπαρχος καὶ ὁ ἡγούμενος τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος. Τὰ μὲν οὖν ἱερὰ κατε-

ν Βιοφρ. ἔσχε.

στρέφετο. τὰ δὲ ἀγάλματα τῶν θεῶν μετεχωνεύετο εἰς λεβήτια, καὶ εἰς ἑτέρας χρείας τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας, τοῦ βασιλέως χαρισαμένου τοὺς Θεοὺς εἰς ὀπανήματα τῶν πτωχῶν. Πάντας οὖν τοὺς Θεοὺς συντρίψας ὁ Θεόφιλος ἓν ἄγαλμα τοῦδε τοῦ Θεοῦ ἀχώνευτον τηρεῖσθαι κελεύσας. δημοσίᾳ προέστησεν ἵνα, φησί, χρόνου προϊόντος μὴ ἀρνήσωνται οἱ Ἕλληνες τοιούτους προσκεχυνηκέναι Θεούς. Ἐπὶ τοῦτο πάνυ ἀνιώμενον οἶδα Ἀμμώνιον τὸν γραμματικόν, ὃς ἔλεγε δεινὰ πεπονθέναι τὴν Ἑλλήνων θρησκείαν· ἵνα μὴ καὶ ὁ εἷς ἀνδριὰς ἐχωνεύθη, ἀλλ' ἐπὶ γέλωτι τῆς Ἑλλήνων θρησκείας φυλάττηται. Ἑλλάδιος δὲ παρά τισιν ηὔχει, ὡς ἐννέα εἴη ἄνδρας ἐν τῇ συμπληγάδι φονεύσας. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν τότε τοιαῦτα ἐγένετο.

1) οὕτως ὁ Sh. γρ. τοῦτο 2) ὁ Val. διορθ. ὅτι μὴ. διάφορον γρ. ἐὰν μὴ - 3) γρ. ἀνεθῇ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ τῶν εὑρεθέντων ἐν τῷ τοῦ Σαράπιδος ναῷ γραμμάτων ἱερογλυφικῶν. 608

Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ Σαράπιδος λουομένου καὶ γυμνουμένου, ηὑρητο γράμματα ἐγκεχαραγμένα τοῖς λίθοις, τῷ καλουμένῳ ἱερογλυφικῷ. Ἦσαν δὲ οἱ χαρακτῆρες, σταυροῦ ἔχοντες τύπους. Τούτους ὁρῶντες Χριστιανοί τε καὶ Ἕλληνες τῇ ἰδίᾳ ἑκάτεροι θρησκείᾳ προσηρμόζοντο. Χριστιανοὶ μὲν γὰρ σημεῖον τοῦ κατὰ Χριστὸν σωτηριώδους πάθους εἶναι λέγοντες τὸν σταυρὸν οἰκεῖον εἶναι τὸν χαρακτῆρα ἐνόμιζον· Ἕλληνες δὲ τί κοινὸν Χριστῷ καὶ Σαράπιδι ἔλεγον· εἰ ὁ σταυροειδὴς χαρακτήρ, ἄλλο μὲν Χριστιανοῖς, ἄλλο δὲ Ἕλλησι ποιεῖται τὸ σύμβολον.

1) γρ. τὰ καλούμενα ἱεροβλυφικά.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τούτων δὲ ἀμφισβητουμένων. τινὲς τῶν Ἑλλήνων τῷ Χριστιανισμῷ προσελθόντες. τὰ ἱερογλυφικά τε γράμματα ἐπιστάμενοι, διερμηνεύοντες τὸν σταυροειδῆ χαρακτῆρα ἔλεγον σημαίνειν ζωὴν ἐπερχομένην. Τοῦτο πλεῖον οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν οἰκείαν θρησκείαν ἁρπάσαντες, ἀλαζωνικώτερον διετέθησαν.[1] Ὡς δὲ καὶ δι' ἑτέρων γραμμάτων ἱερογλυφικῶν ἐδηλοῦτο τέλος ἔξειν τὸ τοῦ Σαράπιδος ἱερὸν ὅτε σταυροειδὴς φανῇ χαρακτήρ, τοῦτο γὰρ εἶναι τὴν ἐπερχομένην ζωήν, πολλῷ πλείους προσήρχοντο τῷ Χρι-
609 στιανισμῷ. Καὶ τὰς ἁμαρτίας ἐξομολογούμενοι, ἐβαπτίζοντο. Τὰ μὲν οὖν ἐπὶ τῷ σταυροειδεῖ χαρακτῆρι γενόμενα τοιαῦτα ἀκήκοα. Ἐγὼ δὲ οὔ φημι τοὺς Αἰγυπτίων ἱερεῖς, τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ προγινώσκοντας, ἀποτυπῶσαι τὸ σταυροειδὲς γράμμα. Εἰ γὰρ τὸ περὶ τῆς εἰς τὸν κόσμον καθόδου μυστήριον ἦν ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, ὡς φησιν ὁ Ἀπόστολος, καὶ ἔλαθε τὸν ἄρχοντα τῆς πονηρίας διάβολον, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ ἱερεῖς Αἰγυπτίων τοῦτο διέφυγεν. Ἀλλ' ἡ Πρόνοια παρεσκεύασε τοῦτο γενέσθαι. ἐπὶ τῇ τοῦ γράμματος ζητήσει, ὅπερ καὶ ἐν τῷ Ἀποστόλῳ Παύλῳ ἐπέδειξε πρότερον. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Πνεύματος σοφὸς γεγονὼς τῇ ὁμοίᾳ μεθόδῳ πρὸς Ἀθηναίους χρησάμενος πολλοὺς εἰς τὴν πίστιν προσήγαγεν, ὅτε τὰ ἐπὶ τῷ βωμῷ γεγραμμένα ἀναγνούς τῷ ἰδίῳ λόγῳ προσήρμοσεν, ὁ εἰμὴ ἄρα τις λέγοι ἐνεργηκέναι τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον εἰς τοὺς Αἰγυπτίων ἱερεῖς, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Βαλαὰμ καὶ ἐπὶ τοῦ Καϊάφα. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἄκοντες περὶ τῶν ἀγαθῶν προεφήτευσαν. Τοσαῦτα μὲν περὶ τούτων εἰρήσθω.[3]

1) κρίσεις ξ. 2) ἴσ. θείου. 3) κρίσεις ξ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐν τῇ Ρώμῃ γεγονώς, πολλὰ τὴν πόλιν ὠφέλησε, περιελὼν τά τε ἐν τοῖς μαγκηπείοις λῃστήρια, καὶ τὰ ἐν τοῖς πορνείοις ἄτοπα τῶν σείστρων.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐπ' ὀλίγον κατὰ τὴν Ἰταλίαν διατρίψας μέγιστα τὴν Ρωμαίων ὤνησε πόλιν· τὰ μὲν τῷ δτῦναι τὰ δὲ τῷ περιελεῖν. Καὶ γὰρ πολλὰ ἐφιλοτιμήσατο· καὶ περιεῖλε διττὴν αἰσχύνην τῆς πόλεως· μίαν μὲν τήνδε. Ἦσαν ἐξ ἀρχαίου κατὰ τὴν μεγίστην Ρώμην οἶκοι παμμεγέθεις, ἐν οἷς ὁ τῇ πόλει χορηγούμενος ἄρτος ἐγίνετο, οἵ τε προϊστάμενοι τούτων, οἱ μάγκιπες τῇ Ρω- 612
μαίων γλώσσῃ καλοῦνται, προϊόντος τοῦ χρόνου λῃστήρια τοὺς οἴκους πεποίηνται. Ὡς γὰρ ἦσαν οἱ τῶν οἴκων μυλῶνες κατὰ βάθος τὴν θέσιν ἔχοντες, κατὰ τὸ πλευρὸν ἑκάστου οἰκήματος καπηλεῖα κατασκευάσαντες πόρνας τε ἐν αὐτοῖς προστησάμενοι, δι' αὐτῶν ἐλοχῶντο πολλούς· τοὺς μὲν τῇ χρείᾳ τῆς τροφῆς εἰσιόντας τοὺς δὲ καὶ δι' ἀκρασίαν αἰσχρᾶς ἡδονῆς. Ἐκ γάρ τινος μηχανῆς ἐκ τοῦ καπηλείου εἰς τὸν μυλῶνα ἐνέπιπτον. Καὶ τοῦτο ἔπασχον μάλιστα οἱ ξένοι τῇ Ρώμῃ ἐπιδημοῦντες. Ἠναγκάζοντό τε οἱ ἁλόντες ἐν τοῖς μυλῶσιν ἐργάζεσθαι. Πολλοί τε κατεγήρασαν ἐν αὐτοῖς, μὴ συγχωρηθέντες ὑπεξελθεῖν, τοῖς τε οἰκείοις ἑαυτῶν τοῦ τεθνηκέναι δόξαν παρεσχηκότες. Ἐν τῇ παγίδι ταύτῃ τῶν στρατιωτῶν τις τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου ἐνέπεσεν. Ἐπεὶ δὲ ὁ στρατιώτης κατάκλειστος τῷ μυλῶνι γενόμενος ἐξελθεῖν οὐκ ἠφίετο· σπασάμενος ἣν εἶχε παραξιφίδα τοὺς κωλύοντας διεχρήσατο. Οἱ δὲ φόβῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν γινομένων, τὸν στρατιώτην ἀπέλυσαν. Γνοὺς ταῦτα ὁ βασιλεὺς τοὺς μάγκηπας μὲν ἐτιμωρήσατο· τοὺς δὲ λῃστοδόχους οἴκους ἐκείνους καταστραφῆναι ἐκέλευσε. Μίαν μὲν δὴ τοιαύτην αἰσχύνην ὁ βασιλεὺς περιεῖλε τῆς βασιλευούσης πόλεως· ἑτέραν δὲ τοιαύτην. Εἰ ἥλω ἐπὶ μοιχείᾳ γυνή, οὐ διορθώσει. ἀλλὰ προσθήκη τῆς ἁμαρτίας ἐτιμωροῦντο τὴν πταίσασαν. Ἐν γὰρ πορνείῳ στενῷ κατακλειστον ποιήσαντες ἀναιδῶς ἐποίουν πορνεύεσθαι κωδωνάς τε σείεσθαι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀκαθάρτου πράξεως ἐποίουν, ὅπως ἂν μὴ λανθάνῃ τοὺς παρόντας τὸ γινόμενον ἀλλ' ἐκ τοῦ ἤχου τῶν σειομένων κωδώνων, ἡ ἐφύβριστος τιμωρία τοῖς πᾶσιν ἐγνωρίζετο. Ταῦτα οὐκ ἤνεγκεν ὁ βασιλεύς, πυθόμενος τὴν ἀναιδῆ συνήθειαν· ἀλλὰ κατέλυσε τὰ σεῖστρα, οὕτω γὰρ ὠνομάζετο τὰ τοιαῦτα πορνεῖα, τοῖς ἄλλοις ὑποπίπτειν νόμοις πάς ἀλούσας ἐπὶ μοιχείᾳ κελεύσας. Τοιούτων μὲν δὴ φαυλοτάτων καὶ ἐφυβρύστων δύο πραγμάτων, ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐλευθέραν πεποίηκε. Καταστησάμενος δὲ καλῶς καὶ τὰ ἄλλα πράγματα, καταλείπει μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ Οὐαλεντινιανὸν βασιλεύοντα· αὐτὸς δὲ ἅμα τῷ υἱῷ Ὀνωρίῳ ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπορεύθη, εἰς αὐτήν τε εἰσέρχεται ἐν ὑπατείᾳ Τατιανοῦ καὶ Συμμάχου, τῇ δεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνός.[1]

613

1) Αρονοβ. ἀκρίβεια. _____

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ τῶν ἐπὶ τῆς μετανοίας πρεσβυτέρων, ὅπως τὴν νικᾶν περιῃρέθησαν.

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔδοξε καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς μετανοίας περιελεῖν πρεσβυτέρους τῶν ἐκκλησιῶν, δι' αἰ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τίαν τοιαύτην. Ἀφ' οὗ Ναυατιανοὶ τῆς Ἐκκλησίας διεκρίθησαν, τοῖς ἑπταικόσιν ἐν τῷ ἐπὶ Δεκίου διωγμῷ κοινωνῆσαι μὴ θελήσαντες, οἱ ἐπίσκοποι τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι τὸν πρεσβύτερον τὸν ἐπὶ τῆς μετανοίας προσέθεσαν, ὅπως ἂν οἱ μετὰ τὸ βάπτισμα πταίσαντες ἐπὶ τοῦ προβληθέντος τούτου πρεσβυτέρου ἐξομολογῶνται τὰ ἁμαρτήματα. Οὗτος ὁ κανὼν κρατεῖ μέχρι νῦν ἐν ταῖς ἄλλαις αἱρέσεσι[1]. Μόνοι δὲ οἱ τοῦ ὁμοουσίου φρονήματος καὶ οἱ τούτοις κατὰ τὴν πίστιν ὁμόφρονες Ναυατιανοὶ τὸν ἐπὶ τῆς μετανοίας πρεσβύτερον παρῃτήσαντο. Ναυατιανοὶ μὲν γὰρ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν τὴν προσθήκην ταύτην ἐδέξαντο. Οἱ δὲ νῦν τῶν ἐκκλησιῶν κρατοῦντες, ἕως πολλοῦ φυλάξαντες, ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ ἐπισκόπου μετέθεσαν τοιούτου τινὸς ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν συμβάντος. Γυνή τις τῶν εὐγενῶν προσῆλθε τῷ ἐπὶ τῆς μετανοίας πρεσβυτέρῳ καὶ κατὰ μέρος ἐξομολογεῖται τὰς ἁμαρτίας, ἃς ἐπεπράχει μετὰ τὸ βάπτισμα. Ὁ δὲ πρεσβύτερος παρήγγειλε τῇ γυναικὶ νηστεύειν καὶ συνεχῶς εὔχεσθαι, ἵνα σὺν τῇ ὁμολογίᾳ καὶ ἔργον τι δεικνύειν ἔχῃ τῆς μετανοίας ἄξιον. Ἡ δὲ γυνὴ προβαίνουσα καὶ ἄλλο πταῖσμα ἑαυτῆς κατηγόρει. Ἔλεγε γάρ, ὡς εἴη συγκαθευδήσας αὐτῇ τῆς ἐκκλησίας διάκονος. Τοῦτο λεχθὲν τὸν μὲν διάκονον τῆς Ἐκκλησίας ἐκπεσεῖν παρεσκεύασε. Ταχὺ δὲ κατέσχε τὰ πλήθη· ἠγανάκτουν γὰρ οὐ μόνον ἐπὶ τῷ γενομένῳ ἀλλ' ὅτι καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ βλασφημίαν ἡ πρᾶξις καὶ ὕβριν προὐξένησεν. Διασυρομένων δὲ ἐκ τούτου τῶν ἱερωμένων ἀνδρῶν Εὐδαίμων τις τῆς Ἐκκλησίας πρεσβύτερος, Ἀλεξανδρεὺς τὸ γένος, γνώμην τῷ ἐπισκόπῳ δίδωσι Νεκταρίῳ περιελεῖν μὲν τὸν ἐπὶ τῆς μετανοίας πρεσβύτερον συγχωρῆσαι δὲ ἕκαστον τῷ ἰδίῳ συνειδότι τῶν μυστηρίων μετέχειν· οὕτω γὰρ μόνως ἔχειν

1) Ἀκριβέστερα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

τὴν Ἐκκλησίαν τὸ ἀβλασφήμητον. Ταῦτα παρὰ τοῦ Εὐδαίμονος ἀκούσας ἐγὼ τῇ γραφῇ τῇδε παραδοῦναι ἐθάρρησα! Ὡς γὰρ πολλάκις ἔφην, πᾶσαν σπουδὴν παρ' ἑκάστου τῶν εἰδότων ἐθέμην μανθάνειν τὰ πράγματα, καὶ ἀκριβῶς ἐρευνᾶν, ἵνα μὴ ἔξω τῆς ἀληθείας τι γράφοιμι. ἐγὼ δὲ πρὸς τὸν Εὐδαίμονα πρότερον ἔφην· Ἡ συμβουλή σου, ὦ πρεσβύτερε, εἰ συνήνεγκε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἢ [εἰ] μή, Θεὸς ἂν εἰδείη· ὁρῶ δὲ ὅτι πρόφασιν παρέσχε τοῦ μὴ ἐλέγχειν ἀλλήλων τὰ ἁμαρτήματα μηδὲ φυλάττειν τὸ τοῦ Ἀποστόλου παράγγελμα τὸ λέγον· *Μηδὲ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε.* Περὶ μὲν οὖν τούτων αὐτάρκως εἰρήσθω.

Ὁ πηγὴ ξ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ὡς καὶ ἐν Ἀρειανοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις αἱρετικοῖς, σχίσματα πολλὰ γεγόνασιν.

Ἄξιον δὲ ἡγοῦμαι, μὴ ἀμνημόνευτα καταλιπεῖν καὶ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις γενόμενα, φημὶ δὴ Ἀρειανοῖς καὶ Ναυατιανοῖς καὶ τοῖς ἀπὸ Μακεδονίου καὶ Εὐνομίου τὰς προσωνυμίας εἰληφόσιν. Ἡ γὰρ Ἐκκλησία διαιρεθεῖσα, ἐπὶ τῇ ἅπαξ γενομένῃ διαιρέσει οὐχ ἵστατο· ἀλλὰ στραφέντες καθ' ἑαυτῶν πάλιν ἐχώρουν· καὶ μικρᾶς καὶ εὐτελοῦς προφάσεως λαβόμενοι ἀλλήλων διεχωρίζοντο. Ὅπως μὲν οὖν καὶ πότε καὶ δι' ἃς αἰτίας ἕκαστοι καὶ εἰς ἑαυτοὺς διαιρέσεις πεποίηντο, προϊόντος τοῦ λόγου δηλώσομεν. Τοῦτο δὲ ἰστέον, ὡς βασιλεὺς Θεοδόσιος οὐδένα τούτων ἐδίωκε, πλὴν ὅτι τὸν Εὐνόμιον ἐν Κωνσταντίνου πό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λει ἐπὶ οἰκίας συνάγοντα καὶ τοὺς συγγραφέντας αὐτῷ λόγους ἐπιδεικνύμενον, ὡς ταῖς διδασκαλίαις πολλοὺς λυμαινόμενον, εἰς ἐξορίαν πεμφθῆναι ἐκέλευσε. Τῶν μέντοι ἄλλων οὐδένα οὔτε ἔσκυλεν[1] οὔτε αὐτῷ κοινωνῆσαι ἠνάγκαζεν· ἀλλ' ἑκάστους συνεχώρει κατὰ τοὺς ἰδίους τόπους συνάγεσθαι καὶ δοξάζειν τὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς καταλαβεῖν ἕκαστοι τὴν περὶ αὐτῶν[2] δόξαν ἠδύναντο. Καὶ τοὺς[3] μὲν ἄλλους ἔξω τῶν πόλεων συνεχώρησεν εὐκτηρίους οἴκους κατασκευάζειν· Ναυατιανοὺς δὲ ὡς ὁμόφρονας τῇ αὐτοῦ πίστει ἐντὸς τῶν πόλεων τὰς ἑαυτῶν ἐκκλησίας θαρροῦντας ἔχειν ἐκέλευσεν, ὥς μοι καὶ πρότερον εἴρηται. Περὶ ὧν μνημονεῦσαι μικρὰ εὔκαιρον εἶναι ἡγοῦμαι, ἀναλαβόντας βραχύ. 621

1) Ms. ἐσκυλλεν. 2) οὕτως ὁ Ms. ἵνα αὐτοῦ · 3. ἵνα τοὶ μὲν ἄλλοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Ὡς καὶ Ναυατιανοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐστασίασαν.

Τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει τῶν Ναυατιανῶν Ἐκκλησίας ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα προέστη Ἀγέλιος, ἀπὸ τῶν Κωνσταντίνου χρόνων ἕως εἰς τὸ ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας Θεοδοσίου, ὥς που καὶ πρότερον ἐμνημόνευσα. Τελευτῶν δὲ χειροτονεῖ εἰς τὸν τόπον ἑαυτοῦ Σισίννιον ἐπίσκοπον· ὃς πρεσβύτερος μὲν ἦν τῶν ὑπ' αὐτῷ τεταγμένων· ἐλλόγιμος δὲ ἄλλως καὶ ὑπὸ Μαξίμου τοῦ φιλοσόφου ἅμα Ἰουλιανῷ τῷ βασιλεῖ τὰ φιλόσοφα παιδευθείς. Τοῦ δὲ λαοῦ τῶν Ναυατιανῶν μεμψαμένου τὴν χειροτονίαν, ὅτι μὴ μᾶλλον Μαρκιανὸν ἐπ' εὐλαβείᾳ ἐκπρέποντα ἐχειροτόνησε, δι' ὃν ἐπὶ Οὐάλεντος οἱ Ναυατιανοὶ ἀτάραχοι

1) Κωνσταντίου Σδης. 344-384.)

μεμενήκεσαν, ὁ Ἀγέλιος τὴν τοῦ λαοῦ παραμυθήσασθαι λύπην βουλόμενος ἐπιχειροτονεῖ τὸν Μαρκιανόν· καὶ μικρὸν ῥαΐσας τῆς νόσου, πρόεισιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ προσεφώνει δι' ἑαυτοῦ εἰπών· Μαρκιανὸν μέν, φησίν, ἔχετε μετ' ἐμέ· μετὰ δὲ Μαρκιανὸν Σισίννιον. Ταῦτα προειπὼν καὶ μικρὸν ἐπιβιοὺς χρόνον, ἐτελεύτησεν. Μαρκιανοῦ τοίνυν ἐπισκόπου τῶν Ναυατιανῶν καθεστῶτος, διηρέθη καὶ ἡ αὐτῶν Ἐκκλησία ἐξ αἰτίας τοιαύτης· Σαββάτιος ἀπὸ Ἰουδαίων Χριστιανίσας, ὑπὸ Μαρκιανοῦ πρὸς τὴν τοῦ πρεσβυτέρου προβληθεὶς ἀξίαν, οὐδὲν ἧττον τῇ Ἰουδαϊκῇ προλήψει δουλεύειν ἐσπούδαζε· σὺν δὲ τούτῳ καὶ τῆς ἐπισκοπῆς ὠρέγετο δράξασθαι. Προσλαβὼν οὖν τῆς ἐπιθυμίας ἑαυτοῦ συνίστορας δύο πρεσβυτέρους, Θεόκτιστον καὶ Μακάριον, τὴν καινοτομηθεῖσαν ἐπὶ τῆς βασιλείας Οὐάλεντος τοῦ Πάσχα ἑορτὴν ἐν Πάζῳ κώμῃ τῆς Φρυγίας, ὡς μοι καὶ πρότερον εἴρηται, διεκδικεῖν ἐβουλεύετο. Καὶ πρότερον μὲν προκαλύμματι χρώμενος τῇ ἀσκήσει τῆς ἐκκλησίας ὑπανεχώρει, λυπεῖσθαι λέγων πρός τινας· ὑπονοεῖν γὰρ αὐτοὺς μὴ ἀξίους εἶναι τῆς τῶν μυστηρίων κοινωνίας· προϊὼν δὲ καὶ φανερὸς ἐγίνετο κατ' ἰδίαν συνάγειν βουλόμενος. Ταῦτα γνοὺς ὁ Μαρκιανὸς ἐμέμφετο μὲν τὴν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ πλάνην, ὅτι οὕτω κενοδόξους ἀνθρώπους εἰς πρεσβυτέριον προηγάγετο καὶ δυσφορῶν ἔλεγε, βέλτιον ἦν ἐπ' ἀκάνθαις τεθεικέναι τὰς χεῖρας τὰς ἑαυτοῦ, ἢ ὅτε τοὺς περὶ Σαββάτιον εἰς τὸ πρεσβυτέριον προεβάλλετο. Παρασκευάζει δὲ σύνοδον Ναυατιανῶν ἐπισκόπων
624 γενέσθαι ἐν Ἀγγάρῳ· ἐμπόριον δὲ τοῦτο ἐν Βιθυνίᾳ, πλησίον τῆς Ἑλενουπόλεως κείμενον. Ἔνθα συναχθέντες μεταπέμπονται τὸν Σαββάτιον καὶ προτιθέναι ἐπὶ τῆς συνόδου τὰς αἰτίας τῆς λύπης ἐκέλευον. Τοῦ δὲ τὴν διαφωνίαν τῆς ἑορτῆς αἰτίαν τῆς λύπης εἶναι λέγοντος· δεῖν γὰρ

πιτελεῖσθαι αὐτὴν ὡς καὶ Ἰουδαῖοι παρατηροῦσι καὶ ὡς
ἱ ἐν Πάζῳ συνελθόντες ἐτύπωσαν· ὑπονοήσαντες οἱ τῆς
υνόδου φιλοκαθεδρίας ἕνεκεν προφασίζεσθαι τὸν Σαββά-
ιον, ὅρκῳ αὐτὸν κατασφαλίζονται, ὡς οὐδέ ποτε τὴν ἐπι-
κοπὴν καταδέξαιτο. Τοῦ δὲ ἐπὶ τούτοις ὀμόσαντος, ἐκ-
έρουσι κανόνα περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ὃν ἐκάλεσαν
διάφορον, φήσαντες μὴ ἀξιόλογον εἶναι αἰτίαν πρὸς χω-
ισμὸν τῆς Ἐκκλησίας τὴν διαφωνίαν τῆς ἑορτῆς· μηδὲ
ὴν τοὺς ἐν Πάζῳ συναγθέντας πρόκριμα τῷ καθολικῷ
ανόνι γενέσθαι. Καὶ γὰρ τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς ἐγγὺς
ῶν ἀποστόλων, διαφωνοῦντας περὶ ταύτης τῆς ἑορτῆς,
οινωνεῖν τε ἀλλήλοις, καὶ μηδαμῶς διαφέρεσθαι, ἅλ-
ως τε καὶ τοὺς ἐν τῇ βασιλευούσῃ Ῥώμῃ Ναυατιανοὺς
ηδέ ποτε ἠκολουθηκέναι Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ποιοῦντας ἀεὶ
ετ' ἰσημερίαν τὸ Πάσχα μὴ διακρίνεσθαι πρὸς τοὺς
ἰκείους τῆς πίστεως, τοὺς μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον αὐτοῖς
πιτελοῦντας τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτήν. Ταῦτα καὶ τοιαῦτα
ολλὰ λογισάμενοι ὁρίζουσι τὸν ἀδιάφορον, ὡς ἔφην,
ερὶ τοῦ Πάσχα κανόνα, ἐφ' ᾧ τε ἕκαστον μὲν κατὰ τὴν
υνήθειαν ἣν ἐκ προλήψεως ἔχει ποιεῖν τὸ Πάσχα, εἰ
ούλοιτο· μὴ διαφέρεσθαι δὲ πρὸς τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ
ούς διαφόρως ἑορτάζοντας εἶναι πάλιν ἐν ὁμονοίᾳ τῆς
Ἐκκλησίας. Τοῦ ὅρου τοίνυν τούτου περὶ τῆς ἑορτῆς
οῦ Πάσχα παρ' αὐτῶν τότε βεβαιωθέντος, ὁ Σαββάτιος
οῖς ὅρκοις δεθείς, εἴποτε διαπεφωνημένη ἐγένετο[1] ἡ τοῦ
Πάσχα ἑορτή, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν προλαμβάνων ἐνήστευε
αὶ νυκτερεύων τὴν νενομισμένην τοῦ Σαββάτου ἡμέραν
ετέλει τοῦ Πάσχα καὶ πάλιν τῇ ἑξῆς ἅμα πᾶσι κατὰ
ὴν ἐκκλησίαν συνήγετο καὶ τῶν μυστηρίων μετελάμβα-
εν· ἐποίει τε τοῦτο ἐπὶ ἔτη πολλά· καὶ διὰ τοῦτο λανθά- 625
ειν τοὺς πολλοὺς οὐκ ἠδύνατο. Διό καί τινες τῶν ἁπλου-

[1] Ἰσ. ἐγίνετο ἢ γένοιτο

στέρων καὶ μάλιστα οἱ ἐκ τῆς Φρυγίας καὶ Γαλατίας ὁρμώμενοι, νομίζοντες ἑαυτοὺς ἐκ τούτου δικαιωθήσεσθαι, ἐζήλουν τε αὐτόν, καὶ τὸ Πάσχα τὸν ἐκείνου τρόπον ἐπετέλουν λαθραίως. Ἀλλὰ Σαββάτιος ὑστέροις χρόνοις καὶ παρασυνῆξε καθ' ἑαυτόν, μικρὰ τοῦ ὅρκου φροντίσας, καὶ τῶν ἀκολουθησάντων αὐτῷ κατέστη ἐπίσκοπος, ὡς προϊόντες δηλώσομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

Περὶ τῶν δοξάντων τῷ συγγραφεῖ διαφωνιῶν κατά τινας τόπους, περὶ τοῦ Πάσχα, καὶ βαπτισμάτων, καὶ νηστειῶν, καὶ γάμων, καὶ συνάξεων, καὶ λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν παρατηρήσεων.

Ὁ δὲ ἡμῖν ὑποπίπτει περὶ τοῦ Πάσχα, οὐκ ἄκαιρον, ὡς ἡγοῦμαι, διὰ βραχέων εἰπεῖν. Οὔ μοι δοκοῦσιν οὔτε οἱ πάλαι περὶ τῆς ἑορτῆς ταύτης εὐλόγως φιλονεικῆκέναι, οὔτε οἱ νῦν Ἰουδαίοις ἐσπουδακότες ἀκολουθεῖν. Οὐ γὰρ εἰς νοῦν ἐβάλλοντο, ὅτι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ μετατιθεμένου εἰς Χριστιανισμόν, τὰ ἀκριβῆ καὶ τυπικὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ἐπαύσατο· καὶ τοῦτο αὐτόθεν ἔχει τὴν οἰκείαν ἀπόδειξιν. Ἰουδαΐζειν γὰρ Χριστιανοῖς οὐδὲ εἰς τοῦ Χριστοῦ νόμος ἐπέτρεψεν, ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐκώλυσεν, οὐ μόνον τὴν περιτομὴν ἐκβάλλων, ἀλλὰ καὶ περὶ ἑορτῶν μὴ διακρίνεσθαι παραινῶν. Διὸ Γαλάταις γράφων φησί· *Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε;* Καὶ βραχέα περὶ τούτου διαλεχθείς, δοῦλον μὲν δείκνυσι τὸν τῶν Ἰουδαίων λαόν, ἐπ' ἐλευθερίᾳ δὲ κεκλῆσθαι τοὺς προσε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ληλυθότας Χριστῷ. Παρήνει δὲ καὶ μηδαμῶς παρατηρεῖσθαι ἡμέρας καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτούς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πρὸς Κολοσσαεῖς· μεγάλῃ φησὶ τῇ φωνῇ, σκιὰν εἶναι τὰ παραφυλάγματα· *Διό, φησί, μηδεὶς ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς, ἢ Νουμηνίας, ἢ Σαββάτου, ἅτινά ἐστι σκιὰ τοῦ μέλλοντος.* Καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους δὲ ὁ αὐτὸς ἐπισφραγιζόμενος τὰ τοιαῦτά φησι· *Μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται.* Οὐδαμοῦ τοίνυν ὁ Ἀπό- 628
στολος οὐδὲ τὰ Εὐαγγέλια ζυγὸν δουλείας τοῖς τῷ κηρύγματι προσελθοῦσιν ἐπέθηκαν· ἀλλὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα καὶ τὰς ἄλλας ἑορτὰς τιμᾷν τῇ εὐγνωμοσύνῃ τῶν εὐεργετηθέντων κατέλιπον. Ὅθεν ἐπειδὴ φιλοῦσι τὰς ἑορτὰς οἱ ἄνθρωποι, διὰ τὸ ἀνίεσθαι τῶν πόνων ἐν αὐταῖς, ἕκαστοι κατὰ χώρας, ὡς ἠβουλήθησαν, τὴν μνήμην τοῦ σωτηριώδους πάθους ἐξ ἔθους τινὸς ἐπετέλεσαν. Οὐ γὰρ νομῷ τοῦτο παραφυλάττειν ὁ Σωτὴρ ἢ οἱ ἀπόστολοι ἡμῖν παρήγγειλαν· οὐδὲ καταδίκην ἢ τιμωρίαν ἢ κατάκριν, ὡς ὁ Μωϋσέως νόμος τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ ἡμῖν τὰ Εὐαγγέλια ἢ οἱ ἀπόστολοι διηπείλησαν· ἱστορικῶς δὲ μόνον πρὸς διαβολὴν Ἰουδαίων, ὅτι ἐμιαιφόνουν κατὰ τὰς ἑορτάς, ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις καὶ καιρῷ τῶν Ἀζύμων πεπονθέναι ὁ Σωτὴρ ἀναγέγραπται. Σκοπὸς μὲν οὖν γέγονε τοῖς ἀποστόλοις οὐ περὶ ἡμερῶν ἑορταστικῶν νομοθετεῖν, ἀλλὰ βίον ὀρθὸν καὶ τὴν θεοσέβειαν εἰσηγήσασθαι. Ἐμοὶ δὲ φαίνεται, ὅτι ὥσπερ ἄλλα πολλὰ κατὰ χώρας συνήθειαν ἔλαβεν, οὕτω καὶ ἡ τοῦ Πάσχα ἑορτὴ παρ' ἑκάστοις ἐκ συνηθείας τινὸς ἰδιάζουσαν ἔσχε τὴν παρατήρησιν, διὰ τὸ μηδένα τῶν ἀποστόλων, ὡς ἔφην, μηδενὶ νενομοθετηκέναι περὶ αὐτῆς. Ὅτι δὲ ἐξ ἔθους μᾶλλον ἢ ἀπὸ νόμου παρ' ἑκάστης ἐξ ἀρχαίου τὴν παρατήρησιν ἔλαβεν,

1) οὐδεμιᾶ ὁ Μ. Ἰσ. ἐν.

αὐτὰ τὰ πράγματα δεικνύει. Πλεῖστοι γὰρ περὶ τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἐξ ἀρχαίου τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἐτήρησαν, τὴν τοῦ Σαββάτου ὑπεριδόντες ἡμέραν. Καὶ τοῦτο ποιοῦντες, πρὸς τοὺς ἑτέρους[1] τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐπιτελοῦντας οὐδέποτε διεφέροντο· ἕως ὁ τῆς Ρώμης ἐπίσκοπος Βίκτωρ ἀμετρα θερμανθείς, ἀκοινωνησίαν τοῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Τεσσαρεσκαιδεκατίταις ἀπέστειλεν. Ἐφ' ᾧ γενομένῳ Εἰρηναῖος ὁ Λουγδούνου τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐπίσκοπος, τοῦ Βίκτορος δι' ἐπιστολῆς γενναίως κατέδραμεν, μεμψάμενος μὲν αὐτοῦ τὴν θερμότητα, διδάξας δέ, ὡς καὶ οἱ πάλαι διαπεφωνημένως ἐπιτελοῦντες τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτήν, τῆς κοινωνίας οὐδαμῶς ἐχωρίζοντο. Καὶ ὅτι Πολύκαρπος ὁ τῆς Σμύρνης ἐπίσκοπος, ὃς[2] ὕστερον ἐπὶ Γορδιανοῦ[2a] μαρτυρήσας,[3] Ἀνικήτῳ τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Ρώμης
529 ἐκοινώνει, μηδὲν διακρινόμενος περὶ ἑορτῆς πρὸς αὐτόν, καίτοι καὶ αὐτὸς ἐξ ἐγχωρίου τῆς ἐν Σμύρνῃ συνηθείας τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τὸ Πάσχα ἐπιτελῶν, ὡς ἐν τῇ πέμπτῃ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Εὐσέβιος λέγει. Τινὲς μὲν οὖν, ὡς ἔφην, κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην παρετήρουν· τινὲς δὲ περὶ τὰ ἀνατολικὰ μέρη, τὸ Σάββατον μὲν τῆς ἑορτῆς ἐτήρουν, διεφώνουν δὲ περὶ τὸν μῆνα. Οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαίοις, καίτοι τὴν ἀκριβείαν μὴ σώζουσι, δεῖν ἕπεσθαι περὶ τῆς ἑορτῆς ἔλεγον· οἱ δέ, μετ' ἰσημερίαν ἐπετέλουν, τὸ συνεορτάζειν Ἰουδαίοις ἐκτρεπόμενοι· φάσκοντες ἀεὶ τοῦ ἡλίου ἐν κριῷ ὄντος κατὰ θήκειν τὸ Πάσχα ἐπιτελεῖν, τῷ Ξανθικῷ μὲν κατὰ Ἀντιοχέας μηνί, Ἀπριλίῳ δὲ κατὰ Ρωμαίους· καὶ τοῦτο ποιεῖν, πειθομένους, μὴ τοῖς νῦν κατὰ πάντα πεπλανημένοις Ἰουδαίοις, ἀλλὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ Ἰωσήπῳ, καθὰ ἐκεῖνος ἐν τῇ τρίτῃ τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας φησίν. Ἀλλ' οὗτοι μὲν οὕτως πρὸς ἑαυτοὺς διεφώνουν. Πάντες

1) γρ. θεοφ. ἑτέρως, ὡς ὁ Λη. 2) γρ. ὁ 3) Ἀνακε/β

α ξ. 2a) Ἰουλιανοῦ

δὲ οἱ λοιποί, ἄχρι τῶν ἑσπερίων μερῶν καὶ αὐτοῦ ὠκεανοῦ, μετὰ ἰσημερίαν ἐξ ἀρχαίας τινὸς παραδόσεως τὸ Πάσχα ποιήσαντες εὑρίσκονται. Οὗτοι γὰρ πάντες τοῦτον ποιοῦντες τὸν τρόπον, οὐδέποτε πρὸς ἑαυτοὺς διεφώνησαν. Καὶ οὐχ, ὥς τινες ἐπεθρύλλησαν, ἡ ἐπὶ Κωνσταντίνου σύνοδος τὴν ἑορτὴν ταύτην παρέτρεψεν. Αὐτὸς γὰρ Κωνσταντῖνος τοῖς διαφωνοῦσι περὶ ταύτης τῆς ἑορτῆς γράφων παρήνεσεν ὅπως ἂν αὐτοὶ ὀλίγοι ὄντες μιμῶνται τοὺς πλείονας. Ἀλλὰ τὴν μὲν ὅλην τοῦ βασιλέως ἐπιστολὴν ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ Εὐσεβίου τῶν εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου εὑρήσεις. Τὸ δὲ ἐν αὐτῇ περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πασχα μέρος τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· « Ἔστι τε τάξις εὐπρεπής, ἣν ἅπασαι αἱ τῶν δυτικῶν καὶ μεσημβρινῶν καὶ ἀρκτῴων μερῶν τῆς οἰκουμένης παραφυλάττουσιν Ἐκκλησίαι. καί τινες τῶν κατὰ τὴν ἑῴαν τόπων· οὗ ἕνεκεν ἐπὶ τοῦ παντὸς καλῶς ἔχειν πάντες ἡγήσαντο, καὶ αὐτὸς δὲ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγχινοίᾳ ἀρέσειν ὑπεσχόμην, ἵν' ὅπερ δ' ἂν κατὰ τὴν Ρωμαίων πόλιν, Ἰταλίαν τε καὶ Ἀφρικὴν καὶ ἅπασαν Αἴγυπτον, Ἱσπανίας, Γαλλίας, Βρεττανίας, Λιβύας, ὅλην Ἑλλάδα, Ἀσιανήν τε διοίκησιν καὶ Ποντικὴν καὶ Κιλικίαν, μιᾷ καὶ συμφώνῳ φυλάττηται γνώμῃ, ἁσμέ- 632
νως τοῦτο καὶ ἡ ὑμετέρα προσδέξηται σύνεσις· λογιζομένη μὴ μόνον ὡς πλείων ἐστὶ κατὰ τοὺς προειρημένους τόπους Ἐκκλησιῶν ἀριθμός, ἀλλὰ καὶ ὡς τοῦτο μάλιστα κοινῇ πάντας ὁσιώτατόν ἐστι βούλεσθαι, ὅπερ καὶ ὁ ἀκριβὴς λόγος ἀπαιτεῖν δοκεῖ καὶ οὐδεμίαν μετὰ τῆς Ἰουδαίων ἐπιορκίας ἔχειν κοινωνίαν». Τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ βασιλέως ἐπιστολή· Τεσσαρεσκαιδεκατῖται δέ φασιν, ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου τὴν παρατήρησιν τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης παραδεδόσθαι αὐτοῖς· οἱ δὲ κατὰ τὴν Ρώμην καὶ τὰ ἑσπέρια μέρη τοὺς ἀποστόλους Παῦλον καὶ

Πέτρον τὴν ἐκεῖ παραδέδωκέναι συνήθειαν λέγουσιν. Ἀλλ' οὐδεὶς μὲν τούτων ἔγγραφον ἔχει παρασχεῖν τὴν περὶ τούτων ἀπόδειξιν. Ὅτι μέντοι ἐκ συνηθείας τινὸς μᾶλλον κατὰ χώρας ἐπιτελεῖται τοῦ Πάσχα ἑορτή, ἐκεῖθεν τεκμαίρομαι· Οὐδεμία τῶν θρησκειῶν τὰ αὐτὰ ἔθη φυλάττει, κἂν τὴν αὐτοῦ περὶ τούτων δόξαν ἀσπάζηται. Καὶ γὰρ οἱ τῆς αὐτῆς πίστεως ὄντες διαφωνοῦσι περὶ τὰ ἔθη ἑαυτούς.[2] Διὸ μικρὰ περὶ τῶν κατὰ τὰς Ἐκκλησίας ἐθῶν παραθέσθαι οὐκ ἄκαιρον. Αὐτίκα τὰς πρὸ τοῦ Πάσχα νηστείας ἄλλως παρ' ἄλλοις φυλαττομένας ἔστιν εὑρεῖν. Οἱ μὲν γὰρ ἐν Ρώμῃ τρεῖς πρὸ τοῦ Πάσχα ἑβδομάδας, πλὴν Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, συνημμένας νηστεύουσιν. Οἱ
633 δὲ ἐν Ἰλλυριοῖς καὶ ὅλῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρὸ ἑβδομάδων ἓξ τὴν πρὸ τοῦ Πάσχα νηστείαν νηστεύουσι, Τεσσαρακοστὴν αὐτὴν ὀνομάζοντες. Ἄλλοι δὲ παρὰ τούτους, [ἄλλοι] πρὸ ἑπτὰ τῆς ἑορτῆς ἑβδομάδων τῆς νηστείας ἀρχόμενοι καὶ τρεῖς μόνας πενθημέρους ἐκ διαλειμμάτων νηστεύοντες, οὐδὲν ἧττον καὶ αὐτοὶ Τεσσαρακοστὴν τὸν χρόνον τοῦτον καλοῦσι. Καὶ θαυμάσαι μοι ἔπεισι, πῶς οὗτοι περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν διαφωνοῦντες Τεσσαρακοστὴν αὐτὴν ὀνομάζουσι. καὶ ἄλλος ἄλλον λόγον τῆς ὀνομασίας εὑρεσιλογοῦντες ἀποδίδοασιν. Ἔσται δὲ εὑρεῖν οὐ μόνον περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν διαφωνοῦντας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποχὴν τῶν ἐδεσμάτων οὐχ ὁμοίαν ποιουμένους. Οἱ μὲν γὰρ πάντη ἐμψύχων ἀπέχονται· οἱ δὲ τῶν ἐμψύχων ἰχθῦς μόνους μεταλαμβάνουσι. Τινὲς δὲ σὺν τοῖς ἰχθύσι καὶ τῶν πτηνῶν ἀπογεύονται, ἐξ ὕδατος καὶ αὐτὰ κατὰ τὸν Μωϋσέα γεγενῆσθαι λέγοντες. Οἱ δὲ καὶ ἀκροδρύων καὶ ὠῶν ἀπέχονται. Τινὲς δὲ καὶ ξηροῦ ἄρτου μόνου μεταλαμβάνουσιν· ἄλλοι δὲ οὐδὲ τούτου. Ἕτεροι δὲ ἄχρις ἐννάτης ὥρας νηστεύον-

1) γρ. ἡ τοῦ 2) ἑαυτοῖς, ὃ λη. πρὸς ἑαυτούς.

τες διάφορον ἔχουσι τὴν ἑστίασιν. Ἄλλως τε παρ' ἄλλοις γὰρ ἄλλοις καὶ μυρίαι αἰτίαι οὖσαι τυγχάνουσι. Καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς περὶ τούτου ἔγγραφον ἔχει δεῖξαι παράγγελμα, δῆλον ὡς καὶ περὶ τούτου τῇ ἑκάστου γνώμῃ καὶ προαιρέσει ἐπέτρεψαν οἱ ἀπόστολοι, ἵνα ἕκαστος μὴ φόβῳ μηδὲ ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀγαθὸν κατεργάζοιτο. Τοιαύτη μὲν καὶ 636
περὶ νηστειῶν διαφωνία κατὰ τὰς Ἐκκλησίας ἐστί. Περὶ δὲ συναξέων ἕτερα τοιαῦτα. Τῶν γὰρ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησιῶν ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτων κατὰ πᾶσαν ἑβδομάδος περίοδον ἐπιτελουσῶν τὰ μυστήρια, οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ οἱ ἐν Ῥώμῃ ἔκ τινος ἀρχαίας παραδόσεως τοῦτο ποιεῖν παρητήσαντο. Αἰγύπτιοι δὲ γείτονες ὄντες Ἀλεξανδρέων καὶ οἱ τὴν Θηβαΐδα οἰκοῦντες, ἐν Σαββάτῳ μὲν ποιοῦνται συνάξεις· οὐχ ὡς ἔθος δὲ Χριστιανοῖς τῶν μυστηρίων μεταλαμβάνουσι. Μετὰ γὰρ τὸ εὐωχηθῆναι καὶ παντοίων ἐδεσμάτων ἐμφορηθῆναι, περὶ ἑσπέραν προσφέροντες τῶν μυστηρίων μεταλαμβάνουσιν. Αὖθις δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ τετράδι καὶ τῇ λεγομένῃ Παρασκευῇ Γραφαί τε ἀναγινώσκονται, καὶ οἱ διδάσκαλοι ταύτας ἑρμηνεύουσι πάντα τε τὰ συνάξεως γίνεται, δίχα τῆς τῶν μυστηρίων τελετῆς. Καὶ τοῦτό ἐστιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἔθος ἀρχαῖον. Καὶ γὰρ Ὠριγένης τὰ πολλὰ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις φαίνεται ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας διδάξας, ὅστις σοφὸς ὢν διδάσκαλος καὶ κατιδὼν ὅτι τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου Μωϋσέως ἀσθενεῖ πρὸς τὸ γράμμα ἀποδοθῆναι, τὸν περὶ τοῦ Πάσχα λόγον εἰς θεωρίαν ἀνήγαγεν, ἓν Πάσχα μόνον ἀληθινὸν γεγενῆσθαι λέγων, ὅπερ ὁ Σωτὴρ ἐπετέλεσεν, ἐνεργήσας κατὰ τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων, διὰ τοῦ προσομιλῆσαι τῷ σταυρῷ, τροπαίῳ τούτῳ κατὰ τοῦ διαβόλου χρησάμενος. Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ Ἀλεξανδρείᾳ ἀναγνῶσται καὶ ὑποβολεῖς ἀδιάφορον, εἴτε

637 κατηχούμενοί εἰσιν. εἴτε πιστοί, τῶν πανταχοῦ Ἐκκλησιῶν πιστοὺς εἰς τὸ τάγμα τοῦτο προσβαλλομένων. Ἔγνων δὲ ἐγὼ καὶ ἕτερον ἔθος ἐν Θεσσαλίᾳ, γενόμενος κληρικὸς ἐκεῖ· Ἣν νομῷ γαμήσας πρὶν κληρικὸς γένηται, μετὰ τὸ κληρικὸς γενέσθαι συγκαθευδήσας αὐτῇ ἀποκήρυκτος γίνεται τῶν ἐν Ἀνατολῇ πάντων γνώμῃ ἀπεχομένων, καὶ τῶν ἐπισκόπων, εἰ καὶ βούλοιντο, οὐ μὴν ἀνάγκη νόμου τοῦτο ποιούντων. Πολλοὶ γὰρ αὐτῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ παῖδας ἐκ τῆς νομίμης γαμετῆς πεποιήκασιν. Ἀλλὰ τοῦ μὲν ἐν Θεσσαλίᾳ ἔθους ἀρχηγὸς Ἡλιόδωρος, Τρίκκης τῆς ἐκεῖ γενόμενος, οὗ λέγεται πονήματα ἐρωτικὰ βιβλία, ἃ νέος ὢν ἔταξε[2] καὶ Αἰθιοπικὰ προσηγόρευσε. Φυλάσσεται δὲ τοῦτο τὸ ἔθος ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ αὐτῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἑλλάδι. Καὶ ἄλλο δὲ ἔθος ἐν Θεσσαλίᾳ οἶδα γινόμενον· Ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Πάσχα μόνον βαπτίζουσι. Διὸ σφόδρα πλὴν ὀλίγων, οἱ λοιποὶ μὴ βαπτισθέντες ἀποθνήσκουσιν· Ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ τῆς Συρίας ἡ Ἐκκλησία ἀντίστροφον ἔχει τὴν θέσιν. Οὐ γὰρ πρὸς ἀνατολὰς τὸ θυσιαστήριον, ἀλλὰ πρὸς δύσιν ὁρᾷ· ἐν Ἑλλάδι δὲ καὶ Ἱεροσολύμοις καὶ Θεσσαλίᾳ, τὰς ἐν ταῖς λυχναψίαις εὐχὰς παραπλησίως τῆς[3] ἐν Κωνσταντίνου πολει Ναυατιανοῖς ποιοῦνται. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας καὶ ἐν Κύπρῳ, ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, ἀεὶ περὶ ἑσπέραν μετὰ τῆς λυχναψίας οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἐπίσκοποι τὰς Γραφὰς ἑρμηνεύουσιν. Οἱ ἐν Ἑλλησπόντῳ Ναυατιανοὶ οὐχ ὁμοίως κατὰ πάντα τοῖς ἐν Κωνσταντίνου πόλει ποιοῦνται τὰς εὐχάς, παραπλησίως δὲ παραπολλὰ τῇ κρατούσῃ Ἐκκλησίᾳ. Καθόλου μέντοι πανταχοῦ καὶ παρὰ πάσαις θρησκείαις, τῶν εὐχῶν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν συμφωνούσας ἀλλήλαις δύο ἐπὶ τὸ αὐτό. Πρεσβύτερος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ

3) περὶ. ...ἐν Θ-σ γενόμενος. Κληρικὸς ἐκεῖ ἦν... γένηται· μετὰ δ

1) οὕτω ὁ Λη. ἐγὼ γε· γε 2) γε. συνέταξε, ὡς Ρήγ καὶ Val.

3) τοῖς ἐπὶ

οὐ προσομιλεῖ· καὶ τοῦτο ἀρχὴν ἔλαβεν ἀφ' οὗ Ἄρειος
τὴν Ἐκκλησίαν ἐτάραξεν. Ἐν Ῥώμῃ πᾶν Σάββατον νη-
στεύουσιν. Ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας τοὺς μετὰ 641
τὸ βάπτισμα ἡμαρτηκότας ἐξωθοῦσι τῆς κοινωνίας, ὡς
οἱ Ναυατιανοί. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ Μακεδονιανοὶ ἐν Ἑλλη-
σπόντῳ ποιοῦσι, καὶ οἱ ἐν Ἀσίᾳ Τεσσαρεσκαιδεκατῖται·
Οἱ Ναυατιανοὶ οἱ περὶ Φρυγίαν δισγάμους οὐ δέχονται. Οἱ
δὲ ἐν Κωνσταντίνου πόλει οὔτε φανερῶς δέχονται οὔτε
φανερῶς ἐκβάλλουσι. Ἐν δὲ τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι φανε-
ρῶς δέχονται. Αἴτιοι γάρ, ὡς ἡγοῦμαι, τῆς τοιαύτης δια-
φωνίας οἱ κατὰ καιρὸν τῶν Ἐκκλησιῶν προεστῶτες. Οἱ
δὲ ταῦτα παραλαβόντες ὡς νόμον τοῖς ἐπιγινομένοις πα-
ρέπεμψαν. Πάντα δὲ τὰ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ἔθη κατὰ
πόλεις καὶ χώρας γενόμενα ἐγγράφειν ἐργῶδες, μᾶλλον
δὲ ἀδύνατον. Ἱκανὰ μέντοι καὶ τὰ παρατεθέντα πρὸς ἀπό
δειξιν τοῦ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐκ συνηθείας τινὸς
κατὰ χώρας διάφορον ἐσχηκέναι τιμήν. Διὸ περιττολο-
γοῦσιν οἱ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον παρατρέψαι τὸ Πάσχα
ἐπιθυμήσαντες. Οἱ γὰρ ἐκεῖσε συνελθόντες τοὺς λαοὺς
εἰς συμφωνίαν ἄγειν ἐσπούδασαν πρὸς τοὺς πολλῷ πλείο-
νας διαφωνοῦντας τὸ πρότερον. Ὅτι δὲ εὐθὺς ἐπὶ τῶν
ἀποστολικῶν χρόνων πολλαὶ διαφωνίαι διὰ τὰ τοιαῦτα
ἐγίνοντο οὐδὲ αὐτοὺς τοὺς ἀποστόλους διέλαθεν, ὡς μαρ-
τυρεῖ ἡ βίβλος τῶν Πράξεων. Ἐπεὶ γὰρ ἔγνωσαν οἱ ἀπό-
στολοι ταραχὴν ἐκ τῆς διαφωνίας τῶν ἐθνῶν κινουμένην
τοῖς πιστεύουσι, πάντες ἅμα γενόμενοι θεῖον νόμον ἐθέ-
σπισαν, ἐν τύπῳ ἐπιστολῆς καταγράψαντες· δι' οὗ τῆς
βαρυτάτης μὲν περὶ τῶν τοιούτων δουλείας τε καὶ ἐρε-
σχελίας τοὺς πιστεύοντας ἠλευθέρωσαν· ὑποτύπωσιν δὲ
ἀσφαλῆ τῆς ὀρθῆς πολιτείας καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ θεοσέ-
βειαν ἄγουσαν ἐδίδαξαν, μόνα ὅσα ἀναγκαίως δεῖ φυλάτ-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τειν μηνύσαντες. Ἀλλ' ἡμὲν Ἐπιστολὴ ἐν ταῖς τῶν ἀποστόλων Πράξεσιν ἀναγέγραπται. Οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ ἐνταῦθα προσκεῖσθαι· *Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι*
τοῖς *καὶ οἱ ἀδελφοί, τῆς κατὰ Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν. Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν, ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα, ἔδοξεν ἡμῖν, γενομένοις ὁμοθυμαδόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ τε καὶ Παύλῳ, ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὴν ψυχὴν αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σύλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλ-*
644 *λοντας ταῦτα. Ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων· ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτῶν καὶ πορνείας· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτούς εὖ πράξετε. Ἔρρωσθε.* Ταῦτα μὲν ἔδοξε τῷ Θεῷ· τοῦτο γάρ φησιν ἡ Ἐπιστολή, ὅτι *Ἔδοξε τῷ ἁγίῳ Πνεύματι μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες ὀφειλόντων φυλάττεσθαι.* Τινὲς δὲ τούτων ἀμελήσαντες ἀδιάφορον μὲν πᾶσαν πορνείαν ἡγοῦνται· περὶ δὲ ἡμερῶν ἑορτῆς, ὡς περὶ ψυχῆς ἀγωνίζονται· ἀντιστρέψαντες μὲν τὰ τοῦ Θεοῦ παραγγέλματα καὶ νομοθετοῦντες ἑαυτοῖς, παρ' οὐδὲν δὲ τὴν τῶν ἀποστόλων νομοθεσίαν τιθέμενοι, λανθάνοντες ἑαυτούς, ὅτι ἐναντία οἷς τῷ Θεῷ ἔδοξε πράττουσι. Δυνατὸν μὲν οὖν τὸν περὶ τοῦ Πάσχα λόγον ἔτι πλέον ἐκτεῖναι καὶ δεῖξαι ὡς οὐδὲ Ἰουδαῖοι τῶν περὶ τοῦ Πάσχα χρόνων τὴν ἀκρίβειαν ἢ τύπον φυλάττουσιν· ὅπως τε Σαμαρεῖς, ἀπόσχισμα ὄντες

1) φιλοξενίαν πνεῦμα bd f.

Ἰουδαίων, ἀεὶ μετ' ἰσημερίαν τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐπιτελοῦσιν. Ἀλλὰ ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις ἰδιαζούσης χρήζει καὶ μακροτέρας ἐκθέσεως. Ἐκεῖνο δὲ μόνον φημί, ὅτι οἱ φιλοῦντες Ἰουδαίοις ἀκολουθεῖν καὶ περὶ τοὺς τύπους ἀκριβολογούμενοι οὐδενὶ τρόπῳ τούτων ἐκπίπτειν ὀφείλουσιν. Εἰ γὰρ ὅλως ἀκριβολογεῖσθαι προήρηνται, οὐκ ὀφείλουσιν ἡμέρας μόνον καὶ μῆνας παρατηρεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα ὁ Χριστὸς ὑπὸ νόμον γενόμενος Ἰουδαϊκῶς ἔπραττεν ἢ ὑπέμεινεν ὑπὸ Ἰουδαίων ἀδικούμενος ἢ εὐεργετῶν τοὺς πάντας τυπικῶς κατειργάζετο. Ἐν πλοίῳ εἰσελθὼν ἐδίδασκεν· εἰς ἀνώγεον[1] οἴκημα τὸ -ων
Πάσχα εὑτρεπισθῆναι ἐκέλευσεν· ὄνον δεδεμένην λυθῆναι προσέταττεν· τὸν βαστάζοντα κεράμιον ὕδατος σημεῖον ἐδίδου τοῖς εἰς τὸ Πάσχα σπουδάζουσι· καὶ ἄλλα ὅσα μυρία ἐν Εὐαγγελίοις γέγραπται. Καὶ τούτων οὐδὲν σωματικῶς παραφυλαττειν σπουδάζουσιν οἱ διὰ ἑορτὴν δικαιωθῆναι νομίζοντες. Οὐ γάρ τις τῶν διδασκάλων ἐκ πλοίου ποτὲ τὴν διδασκαλίαν πεποίηται· οὐκ εἰς ἀνώγεον τις οἴκημα ἐκ παντὸς τελέσαι τὸ Πάσχα ἐσπού- -ών
σασεν· οὐκ ὄνον δεδεμένην δήσαντες αὖθις ἐπέλυσαν· οὐ κεράμιον ὕδατος βαστάσαι τινὶ ἐπέτρεψαν, ἵνα τὰ σύμβολα πληρωθῇ. Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα Ἰουδαϊκὰ μᾶλλον ἡγήσαντο. Ἰουδαῖοι γὰρ τὰ συμβαίνοντα ἐν τοῖς σώμασι μᾶλλον ἢ ταῖς ψυχαῖς σώζειν σπουδάζουσι. Διὸ καὶ ἔνοχοι τῇ κατάρᾳ γίνονται, ὅτι τὸν νόμον Μωϋσέως ἐν τύποις, οὐ μὴν πρὸς ἀλήθειαν ἐκλαμβάνουσιν. Οἱ δὲ φίλοι τοῖς Ἰουδαίοις ταῦτα μὲν εἰς θεωρίαν ἄγουσι[2]· περὶ 645
δὲ ἡμερῶν καὶ μηνῶν ἄσπονδον αἱροῦνται πόλεμον, τὴν περὶ τούτων θεωρίαν πατήσαντες, ὡς ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐτοὺς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ὁμοια Ἰουδαίοις καταδικάζεσθαι, τὴν ἐκ τῆς κατάρας ψῆφον αὐτοῖς[3] ἐπιφέροντας.

1) γρ. ἀνώγεων 2) Ἑλ. ἀναγουσι. 3) αὐτοῖς

Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐξαρκεῖν ἡγοῦμαι. Ἐπαναδράμωμεν δὲ εἰς τὸ προκείμενον, οὗ μικρὸν ἔμπροσθεν πεποιήμεθα μνήμην· ὡς ἡ Ἐκκλησία διαιρεθεῖσα οὐκ ἐνέμεινε τῇ γενομένῃ πρώτῃ διαιρέσει· καὶ ὡς οἱ διαιρεθέντες καθ' ἑαυτῶν πάλιν ἐχώρουν μικράς τε καὶ εὐτελοῦς προφάσεως λαμβανόμενοι ἀλλήλων διεχωρίζοντο. Ναυατιανοὶ μὲν οὖν, ὡς ἔφην, διὰ τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτὴν διηρέθησαν, καὶ περὶ τούτου οὐ μίαν μόνην διαίρεσιν ἔχουσιν· ἄλλοι γὰρ ἄλλως κατὰ ἐπαρχίας οὐ μόνον περὶ μηνός, ἀλλ' ἤδη καὶ περὶ ἑβδομάδος ἡμερῶν καὶ περὶ ἑτέρων εὐτελῶν διαφερόμενοι πῇ μὲν διακρίνονται, πῇ δὲ καὶ ἐπιμίγνυνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντίνου πόλει Ἀρειανῶν, τῶν καὶ Παθυριανῶν μετονομασθέντων.

Γίγνονται δὲ καὶ ἐν Ἀρειανοῖς διαιρέσεις, δι' αἰτίαν τοιαύτην· Αἱ καθ' ἑκάστην παρ' αὐτοῖς ἐριστικαὶ ζητήσεις εἰς ἄτοπά τινα τοὺς λόγους αὐτῶν προήγαγον. Ἐπεὶ γὰρ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεπίστευται ὁ Θεὸς Πατὴρ εἶναι Υἱοῦ τοῦ Λόγου, ζήτημα ἐνέπεσεν εἰς αὐτούς, εἰ δύναται καὶ πρὸ τοῦ ὑποστῆναι τὸν Υἱὸν ὁ Θεὸς καλεῖσθαι Πατήρ. Ἐπεὶ γὰρ τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον οὐκ ἐκ Πατρὸς γεννᾶσθαι, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων ὑποστῆναι ἐδόξαζον, περὶ τὸ πρῶτον καὶ ἀνωτάτω κεφάλαιον σφαλέντες, εἰκότως περὶ ψιλοῦ ὀνόματος εἰς ἄτοπον φιλονεικίαν ἐξέπεσον. Δωρόθεος μὲν οὖν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ὑπ' αὐτῶν μετασταλείς, ἔλεγε μὴ δύνασθαι Πατέρα εἶναι ἢ καλεῖσθαι μὴ ὑφεστῶτος Υἱοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μαρῖνος δέ, ὃν ἐκ Θράκης πρὸ Δωροθέου κεκλήκεισαν, εὐ-
καίρου δραξάμενος ἀφορμῆς (ἐλυπεῖτο γὰρ ὅτι αὐτοῦ Δω-
ρόθεος προεκέκριτο) τοῦ ἐναντίου λόγου προίστατο. Διὰ
τοῦτο γίνεται εἰς αὐτοὺς διαίρεσις καὶ χωρισθέντες διὰ
τὸ προλεχθὲν λεξίδιον[1], κατ' ἰδίαν ἑκάτερος τὰς συναγω- – ει
γὰς ἐποιοῦντο· τῶν ὑπὸ Δωρόθεον ταττομένων κατὰ τοὺς
οἰκείους τόπους μεινάντων· οἱ δὲ ἀκολουθήσαντες Μαρίνῳ
ἰδίους κατασκευάσαντες εὐκτηρίους οἴκους τὰς συναγωγὰς
ἐποιοῦντο, λέγοντες τὸν Πατέρα ἀεὶ εἶναι Πατέρα καὶ
μὴ ὑφεστῶτος τοῦ Υἱοῦ. Ἐκαλοῦντο δὲ οὗτοι Ψαθυριανοί, 648
ὅτι Θεόκτιστός τις ψαθυροπώλης, Σύρος τὸ γένος, διαπύ-
ρως τῷ λόγῳ τῷδε συνίστατο. Ἐπηκολούθησε δὲ αὐτοῖς
καὶ Σελήνας ὁ τῶν Γότθων ἐπίσκοπος, ἀνὴρ ἐπιμικτον
ἔχων τὸ γένος. Γότθος μὲν ἦν ἐκ πατρός, Φρὺξ δὲ κατὰ
μητέρα. Καὶ διὰ τοῦτο ἀμφοτέραις ταῖς διαλέκτοις ἑτοί-
μως κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐδίδασκε. Καὶ οὗτοι δὲ μικρὸν
ὕστερον διηρέθησαν, Μαρίνου πρὸς Ἀγάπιον διενεχθέντος,
ὃν αὐτὸς εἰς ἐπισκοπὴν τῆς Ἐφέσου προβέβλητο. Οὗτοι
δὲ οὐ περὶ θρησκείας, ἀλλὰ περὶ προεδρίας μικροψυχή-
σαντες ἐπολέμουν ἀλλήλοις, τῶν Γότθων προσθεμένων
τῷ Ἀγαπίῳ. Διό πολλοὶ τῶν ὑπ' αὐτοῖς κληρικῶν μι-
σήσαντες τὴν ἐκ κενοδοξίας τεχθεῖσαν μάχην αὐτοῖς
ἀποστάντες αὐτῶν τῇ ὁμοουσίῳ πίστει προσέθεντο. Ἀρεια-
νοὶ μὲν δὴ ἐπὶ τριάκοντα πέντε ἔτη χωρισθέντες ἀλλήλ-
λων ὕστερον ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ νέου Θεοδοσίου, κατὰ
τὴν ὑπατείαν τοῦ στρατηλάτου Πλίνθα, οἱ τῆς Ψαθυρια-
νῶν αἱρέσεως πεισθέντες τῆς φιλονεικίας ἐπαύσαντο καὶ
ἡνώθησαν, ὥσπερ νόμον ὁρίσαντες, μηδέ ποτε μνημονεῦ-
σαι τοῦ κεφαλαίου, δι' ὃ ἐχωρίζοντο. Τοῦτο δὴ ἐν μόνῃ
τῇ Κωνσταντίνου πόλει ποιῆσαι δεδύνηνται. Οἱ γὰρ ἐν

[1] λεξείδιον.

ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, εἴ που καὶ τυγχάνουσιν ὄντες, ἐπιμένουσι χωριζόμενοι. Τοιαῦτα μὲν καὶ περὶ τῆς ἐν Ἀρειανοῖς διαιρέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Ὡς καὶ Εὐνομιανοὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἐστασίασαν, διαφόρους προσωνυμίας ἐκ τῶν προεστώτων κτησάμενοι.

Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ οἱ ἀπὸ Εὐνομίου ἀδιαίρετοι μεμενήκασιν. Αὐτὸς μὲν γὰρ Εὐνόμιος, ἤδη πρότερον Εὐδοξίου τοῦ χειροτονήσαντος αὐτὸν ἐπίσκοπον Κυζίκου κεχωρίστο, πρόφασιν λαβών, ὅτι Ἀέτιον τὸν αὐτοῦ διδάσκαλον ἐκβληθέντα οὐ προσεδέχετο. Οἱ δὲ ἀπ' αὐτοῦ εἰς διάφορα διηρέθησαν. Πρῶτον μὲν γὰρ Θεοφρόνιός τις Καππαδόκης, ὑπὸ Εὐνομίῳ τὰ ἐριστικὰ παιδευθείς καὶ παχυμερῶς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας καὶ τὸ περὶ ἑρμηνείας νοήσας, συντάξας βιβλία[a] Περὶ τῆς γυμνασίας τοῦ νοῦ ἐπέγραψε, προσοχθίσας τοῖς ἑαυτοῦ ὁμοθρήσκοις, ὡς ἀποστατήσας αὐτῶν ἐκβέβληται· καὶ παρασυνάξας αὐτοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπώνυμον αἵρεσιν καταλέλοιπε· καὶ ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει δέ Εὐτύχιός τις ἐκ ψυχροῦ ζητήματος ἐχωρίσθη τῶν Εὐνομιανῶν, καὶ νῦν τὰς συνάξεις κατ' ἰδίαν ποιεῖται. Ὀνομάζονται οὖν οἱ μὲν Θεοφρονίῳ ἀκολουθήσαντες
649 Εὐνομιοθεοφρονιανοί· οἱ δὲ Εὐτυχίῳ Εὐνομιευτυχιανοί. Ὁποῖα δὲ ψυχρὰ ῥημάτια ἐστι περὶ ὧν διαφέρονται, παραδοῦναι τῇ ἱστορίᾳ οὐκ ἄξιον εἶναι κέκρικα, ἵνα μὴ εἰς ἕτερα ἀποκλίνω τὸν λόγον· πλὴν ὅτι τὸ βάπτισμα παρεχάραξαν! Οὐ γὰρ εἰς τὴν Τριάδα, ἀλλ' εἰς τὸν τοῦ Χρι-

a) Καίσεως ξ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στοῦ βαπτίζουσι θάνατον. Γέγονε δὲ ἐπὶ χρόνον τινὰ καὶ ἐν Μακεδονιανοῖς διχόνοια, Εὐτροπίου μὲν πρεσβυτέρου ἰδίᾳ συνάγοντος, Καρτερίου δὲ μὴ συναινοῦντος αὐτῷ. Ἴσως δ' ἂν καὶ ἄλλαι τινὲς εἶεν θρησκεῖαι, ἐκ τούτων γινόμεναι ἐν ταῖς ἄλλαις τῶν πόλεων. Ἐγὼ δὲ ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τὰς διατριβὰς ποιούμενος, ἐν ᾗ ἐτέχθην τε καὶ ἀνετράφην, τὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα πλατύτερον διηγοῦμαι· ὅτι τινὰ τούτων καὶ αὐτοψίᾳ ἱστόρησα, καὶ ὅτι λαμπρότερα τὰ ἐν αὐτῇ γενόμενα καὶ ἄξια μνήμης καθέστηκε! Ταῦτα μὲν οὖν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους συνέβη γενέσθαι καιρούς. Εἰ δέ σοι φίλον ὀνόματα διαφόρων λαμβάνειν αἱρέσεων, τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἀγκυρωτῷ βιβλίῳ, ὃ συνέταξεν ὁ Κυπρίων ἐπίσκοπος Ἐπιφάνιος, ἐντυγχάνων διδάσκου[2]. Περὶ μὲν δὴ τούτων ἀποχρώντως εἰρήσθω. Τὰ δὲ δημόσια πράγματα ἐταράττετο, ἐξ αἰτίας τοιαύτης·

1) Βιογραφικά Σ. ——— 2) Πανάρ. Σ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ τῆς τυραννίδος Εὐγενίου, καὶ τῆς Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ μικροῦ ἀναιρέσεως, καὶ τῆς Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ τυράννου νίκης.

Κατὰ τὰ ἑσπέρια μέρη γραμματικός τις ὀνόματι Εὐγένιος, Ρωμαϊκοὺς παιδεύων λόγους, ἀφεὶς τὰ παιδευτήρια ἐν τοῖς βασιλείοις ἐστρατεύετο καὶ ἀντιγραφεὺς τοῦ βασιλέως καθίσταται. Διὰ δὲ τὸ εἶναι ἐλλόγιμος πλέον 652
τῶν ἄλλων τιμώμενος τὴν τύχην μετρίως οὐκ ἤνεγκεν. Ἀλλὰ συνεργὸν λαβὼν Ἀρβογάστην, ὃς ἐκ τῆς μικρᾶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Γαλατίας ὁρμώμενος στρατιωτικοῦ μὲν τάγματος ἡγεμὼν ἐτύγχανεν ὤν, τὸν δὲ τρόπον χαλεπὸς καὶ μιαιφονώτατος, εἰς τυραννίδα ἐπέκλινε.[1] Βουλεύουσιν οὖν ἄμφω φόνον κατὰ τοῦ βασιλέως Οὐαλεντινιανοῦ, τοὺς ἐπικοίτωνίτας Εὐνούχους ἐπεισελθόντες,[2] οἱ δὲ ὑποσχέσεις μειζόνων ἢ εἶχον ἀξιωμάτων δεξάμενοι, καθεύδοντα τὸν βασιλέα ἀπέπνιξαν. Εὐθὺς οὖν ὁ Εὐγένιος ἐγκρατὴς τῶν ἐν τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι πραγμάτων γενόμενος ἔπραττεν ὅσα εἰκὸς ἦν ὑπὸ τυράννου γίνεσθαι. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος αὖθις ἐν φροντίσι μεγίσταις καθίστατο, δευτέρων ἀγώνων τῶν μετὰ Μάξιμον προκειμένης ὁδοῦ. Συγκροτήσας οὖν τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις καὶ τὸν υἱὸν Ὀνώριον ἀναγορεύσας βασιλέα ἐν τῇ ἑαυτοῦ τρίτῃ ὑπατείᾳ καὶ Ἀβουνδαντίου, τῇ δεκάτῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, αὖθις ἐπὶ τὰ ἑσπέρια μέρη μετὰ σπουδῆς ἐπορεύετο, καταλιπὼν ἀμφοτέρους υἱοὺς ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει βασιλεύοντας. Ἀπιόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὸν κατὰ Εὐγενίου πόλεμον πλεῖστοι τῶν πέραν τοῦ Ἴστρου βαρβάρων ἐπηκολούθουν, συμμαχεῖν κατὰ τοῦ τυράννου προαιρούμενοι. Οὐ πολλοῦ δὲ διαγενομένου χρόνου, τὰς Γαλλίας κατέλαβε σὺν δυνάμει πολλῇ. Ἐκεῖ γὰρ ηὐτρεπίζετο ἔχων καὶ αὐτὸς στρατοῦ μυριάδας πολλάς. Γίνεται οὖν συμβολὴ περὶ τὸν ποταμὸν τὸν καλούμενον Φρίγδον, ὃς ἀπέχει[1] καθ' ὁ μὲν οὖν μέρος Ῥωμαῖοι πρὸς Ῥωμαίους συνεπλέκοντο ἰσόπαλος ἦν ἡ μάχη· καθ' ὃ δὲ οἱ συμμαχοῦντες τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ βάρβαροι, κατ' ἐκεῖνο οἱ Εὐγενίου μᾶλλον ἐπεκράτουν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρῶν τοὺς βαρβάρους ἀπολλυμένους, ἐν μεγίστῳ ἀγῶνι γενόμενος, χαμαὶ ῥίψας ἑαυτὸν, 653 βοηθὸν ἐκάλει Θεόν, καὶ τῆς αἰτήσεως οὐκ ἠστόχησεν. Βακούριος γὰρ ὁ στρατηλάτης αὐτοῦ τοσοῦτον ἐπερρώσθη, ὥστε σὺν τοῖς πρωταγωνισταῖς εἰσοραμεῖν, καθ' ὃ μέρος

1) σημειωτέον τὸ κενόν... Καθ' ὃ μὲν οὖν... 2) ὑπεισελθόντες α) ἀπέκτεινε

οἱ βάρβαροι ἐδιώκοντο· καὶ διαρρήσσει μὲν τὰς φάλαγγας· τρέπει δὲ εἰς φυγὴν τοὺς πρὸ βραχέος διώκοντας. Ἐπιγίνεται δὲ καὶ ἄλλο θαύματος ἄξιον. Ἄνεμος γὰρ σφοδρὸς ἐπιπνεύσας τὰ πεμπόμενα βέλη παρὰ τῶν Εὐγενίου κατ' αὐτῶν περιέτρεπεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντιπάλων μετὰ σφοδροτέρας τῆς ὁρμῆς ἔφερε κατ' αὐτῶν· τοσοῦτον ἴσχυσεν ἡ τοῦ βασιλέως εὐχή. Τοῦτον δὴ τὸν τρόπον γενομένης τῆς τοῦ πολέμου τροπῆς, ὁ τύραννος προσδραμὼν τοῖς τοῦ βασιλέως ποσὶν ἐδέετο σωτηρίας τυχεῖν. Ἀλλὰ πρὸς τοῖς ποσὶ τοῖς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη. Ταῦτα πέπρακται τῇ ἕκτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, ἐν ὑπατείᾳ Ἀρκαδίου τὸ τρίτον, καὶ Ὀνωρίου τὸ δεύτερον. Ἀρβογάστης δὲ ὁ τῶν τηλικούτων κακῶν αἴτιος, μετὰ δύο τῆς συμβολῆς ἡμέρας φεύγων, ὡς ἔγνω οὐκ εἶναι αὐτῷ βιώσιμα, τῷ οἰκείῳ ξίφει ἑαυτὸν διεχρήσατο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Ὡς μετὰ τὴν νίκην ὁ βασιλεὺς ἀρρωστήσας, τὸν υἱὸν Ὀνώριον ἐν Μεδιολάνῳ μετεκαλέσατο· καὶ μικρὸν δύξας τῆς νόσου ῥαῖσαι, ἱπποδρομίαν τελεσάμενος, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐτελεύτησε.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐκ τοῦ πολεμικοῦ μοχθου καλῶς διετέθη τὸ σῶμα. Προσδοκήσας δὲ ἐκ τῆς ἐπιγενομένης ἀρρωστίας τέλος ἔχειν αὐτῷ τὰ τῆς ζωῆς, μείονα τῆς τελευτῆς περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων εἶχε φροντίδα, λογιζόμενος ὅσα καταλαμβάνει κακὰ τοὺς ἀν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θρώπους βασιλέως τελευτήσαντος. Μεταπέμπεται οὖν ἡ τάχος τὸν υἱὸν Ὀνώριον ἐκ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως, καταστῆσαι ἑσπέρια μέρη βουλόμενος. Φθάσαντος δὲ τοῦ υἱοῦ ἐν τῇ Μεδιολάνῳ, ἀνερρώσθη τῆς νόσου ἱπποδρομίας τε ἐπινικίους ἐπιτελεῖ. Καὶ πρὸ ἀρίστου μὲν ἔρρωτο, τὰς ἱπποδρομίας θεώμενος· μετὰ δὲ τὸ ἄριστον ἐξαίφνης διετέθη κακῶς. Καὶ εἰς μὲν τὴν θέαν προελθεῖν οὐκ ἴσχυσεν· τὸν δὲ υἱὸν τὴν ἱπποδρομίαν ἐπιτελέσαι κελεύσας, νυκτὸς ἐπιγενομένης ἐτελεύτησεν, ἐν ὑπατείᾳ Ὀλυβρίου καὶ Προβίνου, τῇ ἑπτακαιδεκάτῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. Τοῦτο δὲ ἦν πρῶτον ἔτος τῆς διακοσιοστῆς τετάρτης
656 Ὀλυμπιάδος! Ἔζησε δὲ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἔτη ἑξήκοντα· ἐβασίλευσε δὲ ἔτη ις΄. Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν δεκαέξ, μηνῶν ὀκτώ.

1) χρονογρ. ἀνακριβής.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΜΟΣ ΣΤ'.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Τὸ μὲν ἐπίταγμά σου, ὦ ἱερὲ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπε Θεό- 657
δωρε, ἐν πέντε τοῖς προλαβοῦσι βιβλίοις διεπονησάμεθα,
ὡς οἷόν τε τὴν ἀπὸ τῶν Κωνσταντίνου χρόνων ἐκκλη-
σιαστικὴν ἱστορίαν συγγράψαντες. Ἴσθι δὲ ἡμᾶς μὴ ἐσπου-
δακέναι περὶ τὴν φράσιν, ἐννοήσαντας ὡς εἰ σπουδάσαι-
μεν καλλιλεξίᾳ χρήσασθαι ἴσως μὲν καὶ ἀποπεσούμεθα
τοῦ σκοποῦ. Εἰ δὲ καὶ ἐπιτευξόμεθα, οὐ τοιαῦτα πάντες - ὡς
δυνησόμεθα γράφειν, οἷα τοῖς παλαιοῖς συγγραφεῦσιν εἴ-
ρηται, δι' ὧν αὔξειν τε καὶ χείρονα ποιεῖν νομίζοιτο ἄν
τις τὰ πράγματα. Ἔπειτα δὲ καὶ οὐδαμῶς οἰκοδομήσει
τοὺς πολλοὺς καὶ ἰδιώτας ὁ λόγος, οἳ τὰ πράγματα βού-
λονται μόνον εἰδέναι, οὐ τὴν λέξιν ὡς καλῶς συγκειμέ-
νην θαυμάσαι. Ἵνα οὖν μὴ ἀμφοτέροις ἀνόνητος ἡ πραγ-
ματεία γένηται, τοῖς μὲν εὐπαιδεύτοις, ὅτι μὴ ἀξία τῇ
παλαιᾷ φράσει συγκρίνεσθαι, τοῖς δὲ ἰδιώταις, ὅτι μὴ
δύναται ἐφικέσθαι τῶν πραγμάτων, καλυπτομένων ὑπὸ τῆς
κομψείας τοῦ λόγου· τὴν σαφεστέραν μὲν δοκοῦσαν τα-
πεινοτέραν δὲ φράσιν ἐπετηδεύσαμεν.[1]

Ἀρχόμενοι δὲ ὅμως τοῦ ἕκτου βιβλίου ἐκεῖνο προ- 660
λέγομεν, ὅτι τῶν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ἡλικίας γενομένων
ἁπτόμενοι δεδοίκαμεν ἤδη, μὴ οὐκ ἀρέσκοντα τοῖς πολ-
λοῖς δόξωμεν γράφειν, ἢ ὅτι κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ ἀλη-
θὲς ἐστι πικρόν, ὅτι μὴ σὺν ἐγκωμίῳ τὰ ὀνόματα ὧν φι-
λοῦσι παραλαμβάνομεν, ἢ ὅτι μὴ τὰς πράξεις αὐτῶν με-

1) Κρίσεις Σ. περὶ τοῦ ζεκλικεῦ ὕφους θυ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γαλύνομεν. Καὶ οἱ μὲν τῶν ἐκκλησιῶν ζηλωταὶ καταγνώσονται, ὅτι μὴ τοὺς ἐπισκόπους λέγομεν θεοφιλεστάτους ἢ ἁγιωτάτους ἢ τὰ τοιαῦτα· ἄλλοι δὲ καὶ φιλοπραγμονήσουσιν ἔσθ' ὅτε, ὅτι μὴ τοὺς βασιλεῖς θειοτάτους καὶ δεσπότας καὶ ὅσα χρηματίζειν εἰώθασιν, ὀνομάζομεν. Ἐγὼ δὲ καὶ ἐκ τῶν τοῖς παλαιοῖς γεγραμμένων παραστήσειν ἔχων καὶ δεικνύναι δυνάμενος, ὡς ὁ δοῦλος παρ' αὐτοῖς ἐξ ὀνόματος εἴωθε τὸν δεσπότην καλεῖν, διὰ τὴν τῶν πραγμάτων χρείαν, παρ' οὐδὲν τὸ ἀξίωμα θέμενος, καὶ τῇ τῶν νόμων ἱστορίᾳ πειθόμενος, οἳ τὴν τῶν πραγμάτων ἀπαιτοῦσι διήγησιν καθαρὰν καὶ ἀληθῆ καὶ παντὸς ἀπηλλαγμένην ἐπικαλύμματος, ἐπ' αὐτὴν βαδιοῦμαι λοιπὸν τὴν ἐξήγησιν, ἅτε' αὐτὸς ἐθεασάμην συγγράφων, ἅτε παρὰ τῶν ἑωρακότων ἠδυνήθημεν μαθεῖν, δοκιμάζων τἀληθὲς ἐκ τοῦ μὴ παραλλάττειν κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοὺς διηγουμένους αὐτά. Ἐπιπόνως δέ μοι τὸ ἀληθὲς ἐγνωρίζετο, πολλῶν τε καὶ διαφόρων ἀπαγγελλόντων, καὶ τῶν μὲν παρεῖναι λεγόντων τοῖς πράγμασι, τῶν δὲ πάντων μᾶλλον ἀξιούντων εἰδέναι.[2]

1) ἅ τε. 2) Κρίσεως δὴ ἕ. περὶ ἧς μεθ' ἕδον αὖθ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ὡς τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου τελευτήσαντος τῶν υἱῶν αὐτοῦ διανειμαμένων τὴν βασιλείαν, καὶ τοῦ στρατοῦ μετ' ὀλίγων ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐλθόντος, τοῦ τε Ἀρκαδίου αὐτοῖς ὑπαντήσαντος, Ῥουφῖνος ὁ ὑπάρχων παρὰ τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως ὑπ' αὐτῶν ἀναιρεῖται.

Τοῦ δὴ βασιλέως Θεοδοσίου τελευτήσαντος, ἐν ὑπατείᾳ Ὀλυβρίου καὶ Προβίνου, τῇ ἑπτακαιδεκάτῃ τοῦ Ἰανουαρ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρίου μηνός, οἱ αὐτοῦ υἱοὶ τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν διαδέχονται. Καὶ Ἀρκάδιος μὲν τῶν ἑῴων, Ὀνώριος δὲ τῶν ἑσπερίων εἶχε τὸ κράτος. Τῶν ἐκκλησιῶν δὲ κατὰ τούσδε τοὺς χρόνους προειστήκεισαν, ἐν μὲν τῇ βασιλευούσῃ Ρώμῃ Δάμασος· ἐν δὲ Ἀλεξανδρείᾳ Θεόφιλος. Τῶν δὲ περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα Ἰωάννης ἐκράτει, Φλαβιανὸς δὲ τὴν Ἀντιοχέων εἶχε. Κατὰ δὲ τὴν νέαν Ρώμην Κωνσταντινούπο- 661
λιν Νεκτάριος εἶχε τὸν θρόνον, καθὰ καὶ ἐν τῷ προλαβόντι βιβλίῳ ἡμῖν ἱστόρηται. Περὶ δὲ τὴν ὀγδόην τοῦ Νοεμβρίου μηνός, ἐν τῇ αὐτῇ ὑπατείᾳ, τὸ σῶμα Θεοδοσίου κομισθέν, τῇ νενομισμένῃ κηδείᾳ ὁ υἱὸς ἐτίμα Ἀρκάδιος. Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ μετὰ ταῦτα, τῇ εἰκάδι ἑβδόμῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός, καὶ ὁ στρατὸς παρῆν, ὁ ἅμα τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ κατὰ τοῦ τυράννου στρατεύσας. Ὡς οὖν ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος κατὰ τὸ εἰωθὸς πρὸ τῶν πυλῶν ἀπήντησε τῷ στρατῷ, τηνικαῦτα καὶ οἱ στρατιῶται Ρουφῖνον τὸν ὕπαρχον τοῦ βασιλέως ἀπέκτειναν. Ὑπωπτεύετο γὰρ εἰς τυραννίδα ὁ Ρουφῖνος καὶ δόξαν εἶχεν, ὡς αὐτὸς εἴη τοὺς Οὔννους τὸ βάρβαρον ἔθνος ἐπικαλεσάμενος εἰς τὴν Ρωμαίων χώραν. Καὶ γὰρ ἦσαν κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ Ἀρμενίαν τε καί τινα μέρη τῆς ἑῴας κατατρέχοντες. Καθ' ἣν μὲν οὖν ἡμέραν ὁ Ρουφῖνος ἀνῄρητο, κατ' αὐτὴν καὶ ὁ τῶν Ναυατιανῶν ἐπίσκοπος Μαρκιανὸς ἐτελεύτησε καὶ διαδέχεται τὴν ἐπισκοπὴν Σισίννιος, οὗ καὶ ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς τελευτῆς Νεκταρίου, καὶ τῆς Ἰωάννου χειροτονίας.

Ἰαν. 395— Ὀλίγου δὲ διελθόντος χρόνου, καὶ Νεκτάριος ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος ἐτελεύτησεν, ἐν ὑπατείᾳ Καισαρείου καὶ Ἀττικοῦ, περὶ τὴν εἰκάδα ἑβδόμην τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός. Εὐθὺς οὖν σπουδὴ περὶ χειροτονίας ἐπισκόπου ἐγίνετο. Καὶ ἄλλων ἄλλο ἐπιζητούντων περί τε τούτου πολλάκις προτεθείσης βουλῆς, τέλος ἐδόκει ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μεταπέμπεσθαι Ἰωάννην τὸν τῆς Ἀντιοχείας πρεσβύτερον. Φήμη γὰρ ἐκράτει περὶ αὐτοῦ, ὡς εἴη διδακτικὸς ἐν ταὐτῷ καὶ ἐλλόγιμος. Ὀλίγου οὖν διαδράσαντος χρόνου ψηφίσματι κοινῷ ὁμοῦ πάντων, κλήρου τέ φημι καὶ λαοῦ, ὁ βασιλεὺς αὐτὸν Ἀρκάδιος μεταπέμπεται. Διὰ δὲ τὸ ἀξιόπιστον τῆς χειροτονίας παρῆσαν
664 ἐκ βασιλικοῦ προστάγματος πολλοί τε καὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι καὶ δὴ καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος, ὅστις σπουδὴν ἐτίθετο διασύραι μὲν τὴν Ἰωάννου δόξαν, Ἰσίδωρον δὲ ὑπ' αὐτῷ πρεσβύτερον πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν προχειρίσασθαι, ὃν πάνυ ἠγάπα, ὅτι ὑπὲρ αὐτοῦ ποτε κινδυνῶδες ἐπίταγμα ἀνεδέξατο. Τί δὲ τοῦτό ἐστι, λεκτέον. Ἡνίκα ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος πρὸς τὸν τύραννον ἠγωνίζετο Μάξιμον, Θεόφιλος διὰ Ἰσιδώρου ξένια πέμπων βασιλεῖ δισσὰς αὐτῷ ἐπιστολὰς ἐνεχείρισεν ἐντειλάμενος προσενεγκεῖν τῷ νικήσαντι καὶ τὰ δῶρα καὶ τὰ γράμματα. Τούτοις διακονούμενος Ἰσίδωρος καταλαβὼν τὴν Ῥώμην τῇ νίκῃ ἐφέδρευεν.[2] Ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν τὸ γινόμενον ἔλαθεν, ἀναγνώστου τοῦ συνόντος αὐτῷ τὰς ἐπι-

1) ἄλλον. 2) γρ. ἐφήδρευεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στολὰς ἐπικλέψαντος. Οὗ ἕνεκεν ὁ Ἰσίδωρος ἐν φόβῳ ὑπο-
γενόμενος, ὡς εἶχεν, ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἔφευγεν.
Αὕτη πρόφασις ἦν Θεοφίλῳ τῆς ὑπὲρ Ἰσιδώρου σπουδῆς.
Οἱ μέντοι κατὰ τὰ βασίλεια τὸν Ἰωάννην προέκριναν.
Ἐπειδὴ δὲ κατηγορίας κατὰ Θεοφίλου πολλοὶ ἀνεκίνουν,
βιβλία τε κατ' αὐτοῦ ἄλλος δι' ἄλλην αἰτίαν τοῖς παροῦ-
σιν ἐπισκόποις ἐδίδοσαν, ὁ προεστὼς τοῦ βασιλικοῦ κοι-
τῶνος Εὐτρόπιος, λαβὼν τὰς ἐγγράφους κατηγορίας, ἐπέ-
δειξεν τῷ Θεοφίλῳ εἰπὼν ἐπιλογὴν ἔχειν ἢ χειροτονεῖν
Ἰωάννην ἢ τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας εἰς ἔλεγχον ἄγε-
σθαι. Ταῦτα φοβηθεὶς ὁ Θεόφιλος τὸν Ἰωάννην ἐχειροτό-
νησε. Χειροτονηθεὶς οὖν πρὸς τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἱερωσύ-
νην ἐνθρονίζεται τῇ εἰκάδι ἕκτῃ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς
ὑπατείᾳ τῇ ἑξῆς, ἣ ἐπετέλουν ἐν μὲν τῇ Ῥώμῃ ὁ βασι-
λεὺς Ὀνώριος, ἐν δὲ τῇ Κωνσταντίνου πόλει Εὐτυχιανός,
ὁ τότε τῶν βασιλέων ὕπαρχος. Ἐπεὶ δὲ ἐκφανὴς ὁ ἀνήρ
ἐξ ὧν τε κατέλιπε λόγων καὶ ἐξ ὧν πολλοῖς δεινοῖς περιέ-
πεσεν, ἄξιον ἡγοῦμαι μὴ σιγῆσαι τὰ κατ' αὐτόν, ἀλλ' ὡς
οἷόν τε τὰ διὰ μακροτέρων λεχθησόμενα συστεῖλαι, εἰ-
πεῖν τε ὅθεν ἦν καὶ ἐκ τίνων καὶ ὅπως ἐπὶ τὴν ἱερωσύ-
νην ἐκλήθη ὅπως τε ἀφῃρέθη αὐτῆς καὶ ὡς μετὰ θάνα-
τον ἐτιμήθη μᾶλλον ἢ περιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ γένους καὶ ἀγωγῆς βίου Ἰωάννου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου. 665

Ἰωάννης Ἀντιοχεὺς μὲν ἦν τῆς Κοίλης Συρίας, υἱὸς
δὲ Σεκούνδου καὶ μητρὸς Ἀνθούσης, ἐξ εὐπατριδῶν τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκεῖ. Μαθητὴς δὲ ἐγένετο Λιβανίου τοῦ Σοφιστοῦ καὶ ἀκροατὴς Ἀνδραγαθίου τοῦ Φιλοσόφου. Μέλλων δὲ ἐπὶ δικανικὴν ὁρμᾶν καὶ συνιδὼν τὸν ἐν τοῖς δικαστηρίοις μοχθηρὸν καὶ ἄδικον βίον, ἐπὶ τὸν ἡσύχιον μᾶλλον ἐτρέπετο[1] καὶ τοῦτο ἐποίησε ζηλώσας Εὐάγριον· ὃς καὶ αὐτὸς φοιτῶν παρὰ τοῖς αὐτοῖς διδασκάλοις τὸν ἡσύχιον πάλαι βίον μετήρχετο, εὐθύς τε [καὶ] μεταθεὶς τὸ σχῆμα καὶ βάδισμα τοῖς ἀναγνώσμασι τῶν ἱερῶν γραμμάτων προσεῖχε τὸν νοῦν καὶ συνεχεῖς ἐποιεῖτο τὰς ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν σπουδάς. Πείθει δὲ καὶ Θεόδωρον καὶ Μάξιμον, συμφοιτητὰς αὐτῷ ὄντας παρὰ τῷ Σοφιστῇ Λιβανίῳ, καταλιπεῖν μὲν τὸν χρηματιστικὸν βίον, μετιέναι δὲ τὸν λιτόν. Ὧν Θεόδωρος μὲν ὕστερον Μόψου ἐστίας τῆς ἐν Κιλικίᾳ πόλεως ἐπίσκοπος γέγονε, Μάξιμος δὲ Σελευκείας τῆς ἐν Ἰσαυρίᾳ. Τηνικαῦτα οὖν οὗτοι σπουδαῖοι περὶ τὴν ἀρετὴν γενόμενοι μαθητεύουσιν εἰς τὰ ἀσκητικὰ Διοδώρῳ καὶ Καρτερίῳ, οἵτινες τότε μὲν ἀσκητηρίῳ[1] προίσταντο. Διόδωρος δὲ αὐτῶν ὕστερον ἐπίσκοπος Ταρσοῦ γενόμενος πολλὰ βιβλία συνέγραψε, ψιλῷ τῷ γράμματι τῶν θείων προσέχων Γραφῶν, τὰς θεωρίας αὐτῶν ἐκτρεπόμενος. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τούτων. Ἰωάννην δὲ ἅμα Βασιλείῳ, τῷ ποτε[2] μὲν διακόνῳ ὑπὸ Μελετίου κατασταθέντι, μετὰ ταῦτα δὲ γενομένῳ Καισαρείας τῆς Καππαδοκῶν ἐπισκόπῳ,[3] τὰ πολλὰ συνδιάγοντα, Ζήνων ὁ ἐπίσκοπος ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ὑποστρέφων, ἀναγνώστην τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας καθίστησιν. Ἐν τῇ τοῦ ἀναγνώστου οὖν τάξει καθεστὼς τὸν κατὰ Ἰουδαίων λόγον συνέταξεν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τῆς τοῦ διακόνου ἀξίας παρὰ Μελετίου τυχών τοὺς περὶ ἱερωσύνης λόγους συνέταξε καὶ τοὺς πρὸς Σταγείριον· ἔτι μὴν καὶ τοὺς περὶ ἀκαταλήπτου καὶ τοὺς περὶ τῶν συνεισάκτων. Μετὰ ταῦτα

668

669

1) ἀσκητηρίου 2) Vat. τότε 3) ἀνακεφ. C.

4) ἐτράπετο

λετίου ἐν Κωνσταντίνου πόλει τελευτήσαντος· ἐκεῖ
κραγεγόνει διὰ τὴν Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ
τασιν· ἀναχωρήσας Ἰωάννης τῶν Μελετιανῶν, καὶ
Παυλίνῳ συγκοινωνῶν, ἐπὶ τρεῖς ὅλους ἐνιαυτοὺς
ς διῆγεν· ὕστερον δέ Παυλίνου τελευτήσαντος
ὑαγρίου τοῦ διαδεξαμένου Παυλῖνον χειροτονεῖται
τερος. Αὕτη μὲν ἡ Ἰωάννου πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς,
τόμως εἰπεῖν, διαγωγή. Ἦν δὲ ἄνθρωπος, ὥς φασι,
λον σωφροσύνης πικρότερος, καὶ πλέον, ὡς ἔφη τις
κειοτάτων αὐτῷ ἐκ νέας ἡλικίας, θυμῷ μᾶλλον ἢ
χαρίζετο· καὶ διὰ μὲν ὀρθότητα βίου οὐκ ἀσφαλὴς
ἃ μέλλοντα, δι' ἁπλότητα δὲ εὐχερής. Ἐλευθερο-
τε πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀμέτρως ἐκέχρητο·
μὲν τῷ διδάσκειν πολὺς ἦν ὠφελῆσαι τὰ τῶν ἀκου-
ῆθη· ἐν δὲ ταῖς συντυχίαις ἀλαζονικὸς τοῖς ἀγνοοῦ-
τὸν ἐνομίζετο.
ἀμέρᾳ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

**Σαραπίωνος τοῦ διακόνου, καὶ ὅπως δι' ὃν ὁ ἐπίσκοπος ἐχθρὸς τῷ κλήρῳ κατέ-
η καὶ πολέμιος.**

οὗτος ὢν τὸ ἦθος καὶ ἐπὶ τὴν ἐπισκοπὴν προβλη-
είζονι ἢ ἐχρῆν τῇ ὀφρύϊ κατὰ τῶν ὑπηκόων ἐκέ-
διορθοῦν τοὺς βίους τῶν ὑφ' αὐτῷ κληρικῶν, ὡς
προαιρούμενος. Εὐθὺς οὖν ἐν ἀρχῇ φανεὶς τοῖς τῆς 672
σίας τραχύς, ὑπ' αὐτῶν ἐμισεῖτο, πολλοί τε πρὸς
ἀπηχθάνοντο, καὶ ὡς ὀργίλον ἐξέκλινον. Ἐνῆγε δὲ
πρὸς τὸ πᾶσι προσκρούειν Σαραπίων διάκονος ὑπ'

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

αὐτῷ ταττόμενος. Καί ποτε παρόντων τῶν κληρικῶ
γάλῃ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοιοῦτον λόγον
ξατο· Οὔποτε, ὦ ἐπίσκοπε, τούτων κρατῆσαι δυνή
μὴ μιᾷ ῥάβδῳ πάντας ἐλαύνοις. Τοῦτο λεχθὲν τὸ
ἐπισκόπου μῖσος ἐξήγειρεν. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος οὐκ ε
κρᾶν πολλοὺς τῆς ἐκκλησίας ἄλλον δι' ἄλλην
ἐξέβαλεν· οἱ δέ, οἷα φιλεῖ γίνεσθαι ἐν ταῖς τοιαύτα
κρατούντων ὁρμαῖς, φατρίας συνίστασαν κατ' αὐτο
διαβολαῖς πρὸς τὸν δῆμον ἐκέχρηντο. Εἰς πίστιν δ
τοὺς ἀκούοντας τὰ λεγόμενα. τὸ μὴ βούλεσθαι τὸ
σκοπον συνεσθίειν τινὶ, μηδὲ καλούμενον ἐφ' ἑστίαν
γίνεσθαι· ἐξ οὗ καὶ μάλιστα ἡ μείζων ἐκράτησε δι
κατ' αὐτοῦ. Καὶ τίνι μὲν σκοπῷ συνεσθίειν οὐδενὶ
ρητο. σαφῶς οὐδεὶς ἀπαγγεῖλαι δεδύνηται. Οἱ μ
ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογεῖσθαι βουλόμενοι ἔφασκον, ὡς ε
παθὴς καὶ δυσφόρως τὰ σιτία προσφέροιτο καὶ διὰ
μόνος ἐσθίει. Ἄλλοι δέ ὅτι δι' ὑπερβάλλουσαν ἀ
τοῦτο ἐποίει. Ὅπως δὲ ἀληθείας ἂν εἶχε τὸ γινόμε
μικρὰ συνεβάλλετο πρὸς διαβολὴν τοῖς κατηγοροῦ
τοῦ. Ὁ μέντοι λαός, διὰ τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λ
νους ὑπ' αὐτοῦ λόγους, σφόδρα συνεκρότει καὶ ἠγά
ἄνθρωπον μικρὰ φροντίζων τῶν κατηγορεῖν ἐπιχ
των αὐτοῦ. Ὁποῖοι δέ εἰσιν οἵ τε ἐκδοθέντες παρ
λόγοι καὶ οἱ λέγοντος αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ὀξυγράφων
φθέντες ὅπως τε λαμπροί, καὶ τὸ ἐπαγωγὸν ἔχον
δεῖ λέγειν, ἐξ ὧν[1] τοῖς βουλομένοις αὐτοὺς ἀναλέ
καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν καρποῦσθαι;

1) γρ. ἐξόν 3) μακρόν 4) γρ ἐσθίασιν 2) τα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ὐ πρὸς τοὺς ἐν τῷ κλήρῳ μόνον Ἰωάννης, ὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐν τέλει διεφέρετο· καὶ ἱ Εὐτροπίου τοῦ εὐνούχου.

μὲν οὖν τῷ κλήρῳ μόνῳ προσέκρουεν, ἀσθενὴς ωρουμένη ἡ κατ' αὐτοῦ μηχανή. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει πέρα τοῦ προσήκοντος ἐξελέγχειν 673
, τηνικαῦτα καὶ ὁ κατ' αὐτοῦ φθόνος πλείων ·· καὶ πολλὰ μὲν ἐλέγετο κατ' αὐτοῦ, τὰ πλεῖστα ὸν καὶ πίστιν ἐνεποίει τοῖς ἀκούουσι. Προσθήκην αβολὴν ἐποίει ἡ κατὰ Εὐτροπίου τότε λεχθεῖσα οῦ προσομιλία. Εὐτρόπιος γὰρ εὐνοῦχος προε- 674
ῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος, καὶ τὴν τοῦ ὑπάτου ἀξίαν εὐνούχων παρὰ βασιλέως λαβών, ἀμύνασθαί τινας γοντας τῇ ἐκκλησίᾳ βουλόμενος, σπουδὴν πεποίητο αρὰ τῶν αὐτοκρατόρων προτεθῆναι, κελεύοντα μη- οσφεύγειν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἤδη γοντας ἀφέλκεσθαι. Δίκη δὲ εὐθὺς ἐπηκολούθει. το γὰρ ὁ νόμος καὶ μετ' οὐ πολὺ προσκρούσας λεῖ ὁ Εὐτρόπιος ἐν τοῖς πρόσφυξιν ἦν. Ὁ οὖν ος, τοῦ Εὐτροπίου ὑπὸ τὸ θυσιαστήριον κειμένου επληγότος ὑπὸ τοῦ φόβου, καθεσθεὶς ἐπὶ τοῦ ἀμ- θεν εἰώθει καὶ πρότερον ὁμιλεῖν χάριν τοῦ ἐξα- , λόγον ἐλεγκτικὸν ἐξέτεινε κατ' αὐτοῦ. Ἐφ' ᾧ δόκει προσκρούειν τισίν, ὅτι τὸν ἀτυχοῦντα οὐ κ ἠλέει, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ ἠλεγχεν. Εὐ- μὲν οὖν τότε τὴν ὕπατον ἀξίαν ἐγχειρίζοντος, διά ίσματα ὁ βασιλεὺς τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι

ροσφυγόνδας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλος

ἐκέλευσεν· ἐκ δὲ τοῦ καταλόγου τῶν ὑπάτων περ
τὸ ὄνομα, καὶ μόνου τοῦ συνυπατεύσαντος Θεοδώρ
γραπτο. Λόγος δέ ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης καὶ
τὸν τηνικαῦτα στρατηλάτην τῇ συνήθει παρρησί
μενος ἰσχυρῶς περιύβρισεν, ὅτι μίαν ἐκκλησίαν τῶ
τῆς πόλεως προσνεμηθῆναι τοῖς ὁμοθρήσκοις αὐτοῦ
νοῖς παρὰ τοῦ βασιλέως αἰτῆσαι ἐτόλμησεν. Ἄλ
δι' ἄλλην αἰτίαν τῶν κρατούντων ἐξήλεγχεν σὺν
σία πολλῇ, δι' ἣν πολλοῖς διάφορος ἦν. Ὅθεν κ
φιλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος εὐθὺς μετὰ τὴν
τονίαν ἐπενόει ὅπως αὐτὸν σκευωρήσηται καὶ τ
τῶν παρόντων περὶ τούτου κρυφαίως διελέγετο, π
δὲ καὶ τῶν μακρὰν ἀπόντων τὴν οἰκείαν διήγγειλ
λησιν. Ἐλύπει γὰρ αὐτὸν οὐ μόνον ἡ ὑπερβάλλουσα
676 οἴνου παρρησία, ἀλλ' ὅτε καὶ Ἰσίδωρον τὸν πρεσβύτε
αὐτῷ ταττόμενον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Κωνσταντίνου
προβάλλεσθαι· οὐκ ἴσχυσεν. Ἐν τούτοις μὲν τ
Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον ἦν· καὶ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ κατ
ὤδινε τὸ κακόν. Καὶ τὰ μὲν περὶ αὐτοῦ προϊόντες
σομεν.

1) γε-προβαλέσθαι 2) γε σκευωρήσεται 3) ὅτι

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

**Περὶ τῆς τυραννίδος Γαΐνᾶ τοῦ Γότθου
τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ταραχῆς ἐν
σταντίνου πόλει, καὶ περὶ τῆς ἀναιρ
αὐτοῦ.**

Πρᾶγμα δὲ ἄξιον μνήμης ἐπὶ τῶνδε τῶν χρόνων
μενον διηγήσομαι, δεικνὺς ὅπως ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τὰ Ῥωμαίων ἐκ μεγίστου κινδύνου παραδόξοις
ίαις ἐρρύσατο. Τί δέ ἐστι τοῦτο, λεκτέον· Γαϊνᾶς
ρος μὲν ἦν τὸ γένος· ὑπὸ Ῥωμαίοις δὲ γενόμενος,
τρατείᾳ προσομιλήσας κατὰ βραχὺ δὲ προκόψας
στρατηλάτης Ῥωμαίων ἱππικῆς τε καὶ πεζικῆς
ίκνυται. Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς τηλικαύτης δυνα-
ς ἑαυτὸν οὐκ ἐγίνωσκεν οὐδὲ τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν
ειν ἠδύνατο, ἀλλὰ πάντα λίθον τὸ δὴ λεγόμενον
, ὅπως ἂν ὑφ' ἑαυτῷ τὰ Ῥωμαίων ποιήσειε. Καὶ
ὲν τὸ Γότθων ἔθνος ἐκ τῆς αὐτοῦ χώρας μετεπέμ-
ποὺς δὲ αὐτῷ ἐπιτηδείους τῶν στρατιωτικῶν ἀριθ-
τούτους ἔχειν παρεσκεύαζεν. Τριβιγίλδου δέ, ἑνὸς
ὐτοῦ συγγενῶν, χιλιαρχοῦντος τῶν ἱδρυμένων ἐν τῇ
ᾳ στρατιωτῶν καὶ γνώμῃ Γαϊνᾶ νεωτερίσαντος καὶ
υγῶν ἔθνη παντάπασιν ἀνατρέποντος, αὐτὸς ἐπι-
ναι ἑαυτῷ κατασκευάζει τὴν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων
δα. Ἔπειτα ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος οὐδὲν προειδὼ-
ἑτοίμως ἐπέτρεψεν· καὶ ὃς εὐθὺς ἐπορεύετο τῷ μὲν
κατὰ Τριβιγίλδου, τῷ δὲ ἔργῳ τυραννῆσαι βουλό-
ἦγε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ Γοτθων βαρβάρων οὐκ ὀλίγας
θας· καὶ καταλαβὼν τὴν Φρυγίαν πάντα ἀνέτρεπεν.
οὖν ἐν ταραχῇ ἦν τὰ Ῥωμαίων, οὐ μόνον διὰ τὸ
ν τῷ Γαϊνᾷ πλῆθος βαρβάρων, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ τῆς
ἐπίκαιρα μέρη κινδυνεύειν ἔμελλε. Τότε δὴ ὁ βασι-
γνώμῃ χρηστῇ πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν χρησάμε-
έχνῃ μετῆλθε τὸν βάρβαρον. Διαπεμψάμενος γοῦν
ὐτόν πᾶσι λόγοις καὶ ἔργοις θεραπεύειν ἑτοιμος ἦν.
υ δὲ ἐξαιτοῦντος δύο τῶν πρώτων τῆς συγκλήτου 677.
ς ἀπὸ ὑπάτων, οὓς ἐπενόει ἐκκόψειν αὐτοῦ τὰς ὁρμάς,
νῖνον καὶ Αὐρηλιανόν, ἄκων αὐτοὺς τῇ ἀνάγκῃ τοῦ
παρεῖχεν ὁ βασιλεύς. Καὶ οἱ μὲν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ

ὑπενόει

προαποθνήσκειν αἱρούμενοι, γενναίως τῇ τοῦ βασι
κελεύσει ὑπήκουον· καὶ πόρρω τῆς Χαλκηδόνος ἐν
ρίῳ ἱπποδρόμῳ ἀπήντων ἕτοιμοι πάσχειν πᾶν ὁτι
βάρβαρος ἤθελεν. Ἀλλ' οὗτοι μὲν οὐδὲν φαῦλον ὑπ
ναν. Ὁ δὲ ἀκκιζόμενος παρῆν ἐπὶ τὴν Χαλκηδόνα, ἀπ
δὲ ἐκεῖσε καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος. Γενόμενοί τε ἐ
μαρτυρίῳ, ἔνθα τὸ σῶμα τῆς μάρτυρος Εὐφημίας ἀπ
ται, ὅρκοις ἐπιστοῦντο ἀλλήλοις ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ
βαρος ἢ μὴν μὴ ἐπιβουλεύσειν ἀλλήλοις. Ἀλλ' ὁ μὲ
σιλεύς, εὔορκός τις ἀνήρ καὶ διὰ τοῦτο θεοφιλής,
ὅρκοις ἐνέμεινε. Γαϊνᾶς δὲ παρεσπόνδει τε καὶ τοῦ οἱ
σκοποῦ οὐκ ἐξέβαινεν, ἀλλ' ἐμπρησμούς τε καὶ λα
γωγίας ἐμελέτα ποιήσασθαι κατά τε τῆς Κωνσταν
πόλεως καὶ καθ' ὅλης, εἰ δύναιτο, τῆς Ρωμαίων ἀ
Βεβαρβάρωτο οὖν ἡ πόλις ὑπὸ τῶν πολλῶν μυριάδω
οἱ αὐτῆς οἰκήτορες ἐν αἰχμαλώτων μοίρᾳ ἐγένοντο.
σοῦτος δὲ ἦν ὁ ἐπικρεμασθεὶς τῇ πόλει κίνδυνος, ὡ
κομήτην μέγιστον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ μέχρι τῆς γῆς
κοντα καὶ οἷον οὐδεὶς ἐθεάσατο πρότερον μηνύειν α
Ὁ μέντοι Γαϊνᾶς πρῶτον μὲν ἐπειράθη ἀναίδην διαρπ
τοῦ δημοσίᾳ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις πωλουμένου ἀργ
ποιήσασθαι. Ὡς δέ, φήμης προμηνυθείσης, ἐφυλά
προθεῖναι ἐν ταῖς τραπέζαις τὸν ἄργυρον, αὖθις ἐπὶ ἑ
χωρεῖ βουλήν· καὶ νυκτὸς μὲν οὔσης ἐκπέμπει πλ
βαρβάρων ἐπὶ τὸ ἐμπρῆσαι τὰ βασίλεια. Τότε δ
ἐδείχθη περιφανῶς, ὅπως ὁ Θεὸς πρόνοιαν ἐποιεῖτ
πόλεως. Ἀγγέλων γὰρ πλῆθος ὤφθη τοῖς ἐπιβουλεύο
ἐν σχήματι ὁπλιτῶν μεγάλα ἐχόντων τὰ σώματα
ὑποτοπήσαντες οἱ βάρβαροι ἀληθῶς εἶναι στρατὸν τ
καὶ γενναῖον κατεπλάγησάν τε καὶ ὑπανεχώρησαν
δὲ ἀγγελθὲν τοῦτο τῷ Γαϊνᾷ, πέρα πίστεως κατεφαι

1) γρ. ἀλλήλους

ἥπίστατο γὰρ μὴ παρεῖναι τὸ πολὺ τῶν Ρωμαίων ὁπλιτικόν· κατὰ τὰς πόλεις γὰρ ἐνίδρυτο, πέμπει καὶ αὐθις ἑτέρους τῇ ἐχομένῃ νυκτί καὶ μετὰ ταῦτα πολλάκις. Ὡς δὲ καὶ διαφόρως ἀποστείλαντι τὰ αὐτὰ ἀπηγγέλλετο, ἀεὶ γὰρ οἱ τοῦ Θεοῦ ἄγγελοι τὴν αὐτὴν τοῖς ἐπιβουλεύουσι παρεῖχον φαντασίαν, τέως αὐτὸς σὺν πλήθει πολλῷ 680
προσελθών πεῖραν λαμβάνει τοῦ θαύματος. Ὑπονοήσας δὲ ἀληθῶς στρατιωτῶν εἶναι πλῆθος καὶ τοῦτο δι' ἡμέρας μὲν λανθάνειν, νύκτωρ δὲ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐπιχείρησιν ἀντέχειν, τεχνάζεται βούλησιν[2], ὡς μὲν ἐνόμιζεν. Ρωμαίους βλάπτουσαν, ἐπωφελῆ δέ, ὡς ἡ ἔκβασις ἔδειξεν. Ὑποκρινόμενος γὰρ δαιμονᾶν, ὡς εὐξόμενος τὸ μαρτύριον τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου ἑπτὰ δὲ σημείοις ἀπέχει τοῦτο τῆς πόλεως καταλαμβάνει. Συνεξήεσαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ βάρβαροι τὰ ὅπλα κρυφαίως ἐξάγοντες, τοῦτο μὲν κεράμοις κατακρύψαντες, τοῦτο δὲ καὶ ἑτέραις χρώμενοι μηχαναῖς. Ὡς δὲ οἱ φρουροὶ τῶν πυλῶν τὸν δόλον εὑρόντες ἐκφέρεσθαι τὰ βέλη διεκώλυον, οἱ βάρβαροι τὰ ξίφη σπασάμενοι τοὺς φρουροὺς διεχρήσαντο. Θόρυβός τις ἐντεῦθεν τὴν πόλιν εἶχε δεινός καὶ πᾶσιν ὁ θάνατος παρεῖναι ἐδόκει. Ἀλλ' ὅμως ἡ μὲν πόλις ἐν τῷ ἀσφαλεῖ τότε ἐγίνετο, τῶν πανταχῇ πυλῶν αὐτῆς ὠχυρωμένων. Γνώμῃ δὲ χρηστῇ ὁ βασιλεὺς ἐν καιρῷ ἐχρήσατο, καὶ φανερὸν πολέμιον κηρύξας εἶναι τὸν Γαϊνᾶν κελεύει τοὺς ὑπολειφθέντας ἐν τῇ πόλει βαρβάρους ἀναιρεῖσθαι. Μιᾶς τε ἐν μέσῳ μετὰ τὴν τῶν πυλῶν ἀναίρεσιν διαγενομένης ἡμέρας, συμβάλλουσιν οἱ παροντες στρατιῶται τοῖς βαρβάροις ἐντὸς τῶν πυλῶν, περὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Γότθων· ἐνταῦθα γὰρ πάντες οἱ ὑπολειφθέντες ἠθροίσθησαν. Καὶ αὐτὴν μὲν ἐμπιμπρῶσιν[1] ἀναιροῦσι δὲ αὐτῶν σφόδρα πολλούς. Ὁ Γαϊνᾶς δὲ μαθὼν ἀνῃρῆσθαι τοὺς μὴ φθάσαντας ἐξελθεῖν τῶν

1) ἐμπιπρᾶσιν 2) τὸ βουλῆν

πυλῶν γνούς τε μηκέτι αὐτῷ προχωρεῖν τὰς ἀπά
ἄρας ἀπὸ τοῦ μαρτυρίου. ἤλαυνεν ἐπὶ τὰ Θρᾴκια μέρη
καταλαβὼν τὴν Χερρόνησον. ἐξ αὐτῆς διαπεραιοῦσ
καὶ καταλαμβάνειν τὴν Λάμψακον ἐσπούδαζεν, ὅπω
ἐντεῦθεν τῶν ἑῴων μερῶν κρατῆσαι δυνήσηται.[1] Ὡς
βασιλεὺς ἔρθη δύναμιν ἀποστείλας διά τε γῆς καὶ θαλ
σης, ἐνταῦθα πάλιν τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας θαυμα
ἔργον ἐδείκνυτο. Ὡς γὰρ οἱ βάρβαροι ἀποροῦντες πλο
σχεδίας συμπήξαντες, ἐπ' αὐτῶν ἐπεραιοῦντο, ἑτέρων
μαίων στρατιωτικαὶ νῆες ὅσον οὐδέπω παρῆσαν ἄν
τε Ζέφυρος πνεῖ σφοδρός. Καὶ οἱ μὲν Ρωμαῖοι ταῖς ν
ῥᾳδίως διεξέπλεον· οἱ δὲ βάρβαροι ἅμα τοῖς ἵπποις ἐν
σχεδίαις ὑπὸ τοῦ κλύδωνος ἀναρριπτούμενοι ἐξελικμῶ
καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ καὶ ὑπὸ
Ρωμαίων ἀπώλλυντο. Οὕτω μὲν οὖν τότε πλεῖστον π
681 θος τῶν βαρβάρων ἐν τῷ διέκπλῳ ἀπώλετο. Γαϊνᾶ
ἀναζεύξας καὶ διὰ τῆς Θρᾴκης φυγῇ χρώμενος περ
πτει ἑτέρᾳ δυνάμει Ρωμαίων καὶ ἀναιρεῖται ἅμα τοῖς
αὐτῷ βαρβάροις. Καὶ ταῦτα μέν, ὡς ἐν ἐπιδρομῇ,
Γαϊνᾶ ἀποχρώντως λελέχθω. Εἰ δέ τῳ φίλον ἀκριβῶς
θεῖν τὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ πολέμῳ γεγενημένα, ἐντυγχα
τῇ Γαϊνίᾳ τοῦ Σχολαστικοῦ Εὐσεβίου, ὃς ἐφοίτα μὲν
νικαῦτα παρὰ Τρωίλῳ τῷ Σοφιστῇ· αὐτόπτης δὲ τοῦ
λέμου γενόμενος, ἐν τέσσαρσι βιβλίοις ἡρωικῷ μ
τὰ γενόμενα διηγήσατο. Καὶ προσφάτων ὄντων τῶν π
μάτων, σφόδρα ἐπὶ τοῖς ποιήμασιν ἐθαυμάσθη. Καὶ
δὲ ὁ ποιητὴς Ἀμμώνιος τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ραψῳδή
ἐν τῇ ἑκκαιδεκάτῃ ὑπατείᾳ τοῦ νέου Θεοδοσίου, ἣν
Φαύστῳ ἐπετέλει, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιδειξάμε
λαμπρῶς εὐδοκίμησε! Τέλος δὲ ἔσχεν οὗτος ὁ πόλεμο
τῇ ὑπατείᾳ Στελίχωνος καὶ Αὐρηλιανοῦ. Τὴν δὲ

1) Πηγαὶ Σ. 2) δυνήσεται.

Δημόσιο Κεντρικό Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὑπατείαν ἐδίδου Φραύϊτος, Γότθος μὲν αὐτὸς τῷ γένει, μεγάλῃ δὲ εὐνοίᾳ τῇ πρὸς Ρωμαίους χρησάμενος, μεγάλα δὲ καὶ ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἀγωνισάμενος. Διὸ καὶ τῆς τοῦ ὑπάτου ἀξίας μετέσχεν, καθ' ἣν τίκτεται τῷ βασιλεῖ Ἀρκαδίῳ υἱός, ὁ ἀγαθὸς Θεοδόσιος, τῇ δεκάτῃ τοῦ Ἀπριλίου μηνός. Τοσαῦτα μὲν οὖν περὶ τούτων εἰρήσθω. Τηλικούτων δὲ τότε κατειληφότων τὰ Ρωμαίων πράγματα, οἱ τὴν ἱερωσύνην πεπιστευμένοι τοῦ ῥάπτειν καθ' ἑαυτῶν δόλους ἐφ' ὕβρει τοῦ Χριστιανισμοῦ οὐδαμῶς ἀπείχοντο. Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐπαναστάσεις ἐμελέτων κατ' ἀλλήλων οἱ ἱερεῖς. Ἀρχὴν δὲ τὸ κακὸν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐλάμβανε, δι' αἰτίαν τοιαύτην·

1) *Κρίσεις ξ.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τοῦ γενομένου σχίσματος μεταξὺ τοῦ Ἀλε- 684
ξανδρείας Θεοφίλου, καὶ τῶν μοναζόντων τῆς ἐρήμου· καὶ ὡς τὰ Ὠριγένους ὁ Θεόφιλος βιβλία ἀνεθεμάτισε.

Ἦν μικρὸν ἔμπροσθεν ζήτησις κινηθεῖσα, πότερον ὁ θεὸς σῶμά ἐστι καὶ ἀνθρώπου ἔχει σχῆμα ἢ ἀσώματός ἐστιν, καὶ ἀπήλλακται ἀνθρωπίνου τε καὶ παντὸς ἁπλῶς εἰπεῖν σωματικοῦ σχήματος. Ἐκ δὲ τούτου τοῦ ζητήματος ἔριδες καὶ φιλονεικίαι παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐγίνοντο τῶν μὲν τούτῳ προστιθεμένων τῷ λόγῳ, τῶν δὲ τῷ ἑτέρῳ συνηγορούντων· καὶ μάλιστα μὲν πολλοὶ τῶν ἁπλοϊκῶν ἀσκητῶν σωματικὸν καὶ ἀνθρωπόμορφον τὸν Θεὸν εἶναι ἐβούλοντο· πλεῖστοι δὲ τούτων καταγινώσκοντες ἀσώματον εἶναι τὸν Θεὸν ἔλεγον καὶ πάσης ἐκτὸς εἶναι σω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ματικῆς μορφῆς ἀπεφήναντο, οἷς καὶ Θεόφιλος συνεφώνει ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ λαοῦ καταδραμεῖν μὲν τῶν ἀνθρωπόμορφον λεγόντων τὸ Θεῖον, ἀσώματον δὲ αὐτὸν δογματίσαι. Ταῦτα μαθόντες οἱ Αἰγυπτίων ἀσκηταί καταλιποντες τὰ μοναστήρια ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἔρχονται καὶ κατεστασίαζον τοῦ Θεοφίλου, κρίναντες ὡς ἀσεβοῦντα καὶ ἀνελεῖν βουλόμενοι. Τοῦτο γνοὺς ὁ Θεόφιλος εἰς ἀγῶνα καθίσταται καὶ ἐπενόει τέχνην, ὅπως ἂν διαφύγῃ τὸν ἀπειλούμενον θάνατον· καὶ ὀφθεὶς αὐτοῖς κολακείᾳ μετῆλθε τοὺς ἄνδρας, οὕτως εἰπὼν πρὸς αὐτούς· «Οὕτως ὑμᾶς εἶδον, ὡς Θεοῦ πρόσωπον». Τοῦτο λεχθὲν ἐχαύνωσε τοὺς μοναχοὺς τῆς ὁρμῆς. «Ἀλλ' εἰ ἀληθεύεις» ἔφασαν, «ὅτι τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσωπόν ἐστιν ὡς καὶ τὸ ἡμέτερον ἀναθεμάτισον τὰ Ὠριγένους βιβλία. Ἐξ αὐτῶν γάρ τινες διαλεγόμενοι ἐναντιοῦνται τῇ δόξῃ ἡμῶν. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσεις τὰ τῶν ἀσεβούντων καὶ θεομάχων ἐκδέχου παρ' ἡμῶν». «Ἀλλ' ἐγώ» ἔφη Θεόφιλος, «ποιήσω τὰ δεδογμένα ὑμῖν, καὶ μὴ χαλεπαίνετε πρός με· καὶ γὰρ ἀπεχθῶς ἔχω πρὸς τὰ Ὠριγένους βιβλία· καὶ μέμφομαι τοὺς δεχομένους αὐτά». Οὕτω μὲν οὖν τότε τοὺς μοναχοὺς ἀποκρουσάμενος ἀπεπέμψατο. Καὶ ἴσως δ' ἂν ἡ περὶ τούτου ζήτησις ἄχρι τούτου προελθοῦσα ἐπαύσατο, εἰ μὴ ἐπισυνήφθη τούτῳ ἕτερον πρᾶγμα τοιόνδέ τι. Τῶν ἐν Αἰγύπτῳ
185 ἀσκητηρίων προεστήκεισαν τέσσαρες ἄνδρες εὐλαβεῖς, Διόσκορος, Ἀμμώνιος, Εὐσέβιος, Εὐθύμιος· οὗτοι αὐταδελφοι μὲν ἦσαν, οἱ Μακροὶ δὲ ἐκ τοῦ σώματος ὠνομάζοντο. Ἦσαν δὲ καὶ βίῳ καὶ λόγῳ ἐκπρέποντες· καὶ διὰ τοῦτο πολὺς ἦν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ περὶ αὐτῶν λόγος. Θεοφιλὸς τε ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος πάνυ ἠγάπα καὶ ἐτίμα τοὺς ἄνδρας. Διὸ καὶ ἕνα μὲν αὐτῶν, τὸν Διόσκορον, ἐπι-

Ὑγε τοῖς διχομένοις αὐτά. πρβλ. καθολ. σ. 392, 13. καὶ 400, 19. 304, 13-14.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αθιστᾷ Ἑρμουπόλεως, βίᾳ ἑλκύσας. Δύο δὲ ἐξ
ρεκάλεσε συνεῖναι αὐτῷ καὶ μόλις μὲν ἔπεισεν·
πος δὲ ὅμως καὶ προσηνάγκασεν καὶ τῇ τῶν
ἀξίᾳ τιμήσας τὴν οἰκονομίαν τῆς Ἐκκλησίας
εχείρισεν. Οἱ δὲ τῇ ἀνάγκῃ μὲν ἕμενον καλῶς
μία προσέχοντες. Ἠνιῶντο δὲ ὅμως, ὅτι μὴ
ουν ὡς ἤθελον. τῇ ἀσκήσει προσκείμενοι. Ἐπεὶ
τος τοῦ χρόνου καὶ προσβλάπτεσθαι τὴν ψυχὴν
ὁρῶντες τὸν ἐπίσκοπον χρηματιστικόν τε μετερ-
βιον καὶ πολλὴν σπουδὴν περὶ χρημάτων κτῆ-
ενον καὶ διὰ ταῦτα τὸ δὴ λεγόμενον πάντα
οῦντα, παρητοῦντό τε συνεῖναι αὐτῷ τὴν ἐρη-
τᾶν εἰποντες καὶ ταύτην προτιμᾶν τῆς ἐν ἄστει
Ὁ δὲ ἕως μὲν μὴ ἐγνωσκε τὴν ἀληθῆ πρόφα-
αλει προσμένειν. Ἐπεὶ δὲ ἔγνω καταγινωσκόμε-
τῶν ὀργῆς ὑποπίμπλαται καὶ πᾶν αὐτοῖς κα-
ει ποιεῖν. Τῶν δὲ μικρὰ φροντισάντων τῆς ἀπει-
εἰς τὴν ἔρημον χωρησάντων θερμός τις, ὡς ἔοι-
όφιλος ὢν οὐ μικρὰν ἐποιεῖτο τὴν κίνησιν κατ'
λλὰ σκευωρεῖσθαι πάσαις μηχαναῖς τοὺς ἄνδρας
ν. Ἐμίσει δὲ εὐθὺς καὶ τὸν αὐτῶν ἀδελφὸν Διό-
όν τῆς Ἑρμουπόλεως ἐπίσκοπον. Ἐλύπει δὲ
νῶς τὸ προσκεῖσθαι αὐτῷ τοὺς ἀσκητὰς καὶ
ν σέβας ἔχειν πολύ. Ἐγίνωσκέ τε ὡς οὐδενὶ
άψει τοὺς ἄνδρας, εἰ μὴ τοὺς μοναχοὺς ἐκπολε-
οῖς. Μεθόδῳ οὖν χρῆται τοιαύτῃ· Εὖ ἠπίστατο
ρας πολλάκις ἅμα αὐτῷ περὶ Θεοῦ λόγους κε-
, ὡς εἴη ὁ Θεὸς ἀσώματος καὶ οὐδαμῶς ἀνθρω-
ἀκολουθεῖ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τῷ ἀνθρωπομόρφῳ
οπαθές καὶ τοῦτο γεγύμνασται παρά τε τῶν πα-
καὶ μάλιστα παρὰ Ὠριγένους. Οὕτως ἔχων καὶ

ἐκποδεμένος (ΜΠ). a) ἐκ. ἀναχωρησάντων

φρονῶν περὶ Θεοῦ ὁ Θεόφιλος, διὰ τὸ ἀμύνασθαι τοὺς ἐχθροὺς ἀντιστρέφων [1] τὰ καλῶς αὐτοῖς δεδογμένα οὐκ
688 ὤκνησεν, ἀλλὰ συναρπάζει τοὺς πλείστους τῶν μοναχῶν, ἀνθρώπους ἀκεραίους μέν, ἰδιώτας δὲ τῷ λόγῳ, τοὺς πολλοὺς δὲ ἀγραμμάτους ὄντας. Καὶ διαπέμπεται τοὺς [2] ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀσκητηρίοις, μὴ δεῖν πείθεσθαι Διοσκόρῳ, μήτε τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ λέγουσιν ἀσώματον τὸν Θεόν. Ὁ γὰρ Θεός, φησίν, κατὰ τὴν θείαν Γραφήν, καὶ ὀφθαλμοὺς ἔχει καὶ ὦτα καὶ χεῖρας καὶ πόδας καθὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι. οἱ δὲ περὶ Διόσκορον, Ὠριγένει ἀκολουθοῦντες, βλάσφημον δόγμα εἰσάγουσιν, ὡς ἄρα ὁ Θεὸς οὔτε ὀφθαλμούς, οὔτε ὦτα οὔτε πόδας, οὔτε χεῖρας ἔχει. Τούτῳ τῷ σοφίσματι συναρπάζει τοὺς πλείστους τῶν μοναχῶν καὶ γίνεται διάπυρος στάσις ἐν αὐτοῖς. Ὅσοι μὲν οὖν γεγυμνασμένον εἶχον τὸν νοῦν, οὐ συνηρπάγησαν ὑπὸ τοῦ σοφίσματος, ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ Διόσκορον καὶ Ὠριγένη ἐπείθοντο. Οἱ δὲ ἁπλούστεροι, πλείους τε ὄντες καὶ ζῆλον ἔχοντες θερμόν, κατὰ τῶν ἀδελφῶν εὐθέως ἐχώρουν. Ἦν οὖν διαίρεσις ἐν αὐτοῖς καὶ ἀλλήλους ὡς ἀσεβοῦντας διέσυρον. Καὶ οἱ μὲν Θεοφίλῳ προσέχοντες Ὠριγενιαστὰς καὶ ἀσεβεῖς ἐκάλουν τοὺς ἀδελφούς· οἱ δὲ ἕτεροι Ἀνθρωπομορφιανοὺς τοὺς ὑπὸ Θεοφίλου ἀναπεισθέντας ὠνόμαζον. Ἐκ τούτου παρατριβὴ γίνεται οὐ μικρὰ καὶ ἦν μεταξὺ τῶν μοναχῶν πόλεμος ἄσπονδος. Θεόφιλος δὲ ὡς ἔγνω προβάντα τὸν σκοπόν, ἅμα πλήθει καταλαβὼν τὴν Νιτρίαν, ἔνθα εἰσὶ τὰ ἀσκητήρια, ἐξοπλίζει τοὺς μοναχοὺς κατά τε Διοσκόρου καὶ τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν. Οἱ δὲ κινδυνεύσαντες ἀπολέσθαι, μόλις διέφυγον. Ταῦτα κατὰ τὴν Αἴγυπτον γινόμενα ὁ Κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπος Ἰωάννης τέως ἠγνόει· ταῖς διδασκαλίαις τε ἤνθει, καὶ δια-

1) γρ. ἀντισφάφειν. 2) γρ. τοῖς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

δόητος ἐπὶ ταύταις ἦν. Ἤὒξησε δὲ πρῶτος καὶ τὰς περὶ τοὺς νυκτερινοὺς ὕμνους εὐχάς, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε·

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τῶν συνάξεων τῶν νυκτερινῶν ὕμνων τῶν Ἀρειανῶν, καὶ τῶν τὸ ὁμοούσιον πρεσβευόντων, καὶ περὶ τῆς γενομένης ἐν αὐτῇ συμβολῆς· καὶ ὅτι ἡ τῶν Ἀντιφώνων ὑμνῳδία ὑπὸ Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου τὴν ἀρχὴν ἔσχεν.

Οἱ Ἀρειανίζοντες, ὥσπερ ἔφημεν, ἔξω τῆς πόλεως τὰς συναγωγὰς ἐποιοῦντο. Ἡνίκα οὖν ἑκάστης ἑβδομάδος 689
ἑορταὶ κατελάμβανον, φημὶ δὴ τό τε Σάββατον καὶ ἡ Κυριακή, ἐν αἷς αἱ συνάξεις κατὰ τὰς ἐκκλησίας εἰώθασι γίνεσθαι, αὐτοὶ ἐντὸς τῶν τῆς πόλεως πυλῶν περὶ τὰς στοὰς ἀθροιζόμενοι καὶ ᾠδὰς ἀντιφώνους πρὸς τὴν Ἀρειανὴν δόξαν συντιθέντες ἥδον· καὶ τοῦτο ἐποίουν κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς νυκτός. Ὑπὸ δὲ ὄρθρον τὰ τοιαῦτα ἀντίφωνα λέγοντες διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐξήεσαν τῶν πυλῶν καὶ τοὺς τόπους ἔνθα συνῆγον κατελάμβανον. Ἐπεὶ δὲ ἐρεθισμοὺς κατὰ τῶν τὸ ὁμοούσιον φρονούντων λέγοντες οὐκ ἐπαύοντο· πολλάκις γὰρ καὶ τοιαύτην ᾠδὴν ἔλεγον· Ποῦ εἰσιν οἱ λέγοντες τὰ τρία μίαν δύναμιν; τότε δὴ καὶ Ἰωάννης εὐλαβηθείς, μή τις τῶν ἁπλουστέρων ὑπὸ τῶν τοιούτων ᾠδῶν ἐφελκυσθῇ τῆς Ἐκκλησίας, ἀντιτίθησιν αὐτοῖς τοὺς τοῦ ἰδίου λαοῦ, ὅπως ἂν καὶ αὐτοὶ ταῖς νυκτεριναῖς ὑμνολογίαις σχολάζοντες ἀμαυρώσωσι μὲν τὴν ἐκείνων περὶ τούτου σπουδήν, βεβαίους δὲ τοὺς οἰκείους

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸς τὴν ἑαυτῶν πίστιν ἐργάσωνται. Ἀλλ' ὁ μὲν σκοπὸς Ἰωάννου ἐδόκει εἶναι χρηστός· σὺν ταραχῇ δὲ καὶ κινδύνοις τὸ τέλος ἐδέξατο. Ὡς γὰρ λαμπρότεροι οἱ τοῦ ὁμοουσίου ὕμνοι ἐν ταῖς νυκτεριναῖς ὑμνολογίαις ἐδείκνυντο· ἐπινενόηντο γὰρ παρ' αὐτοῦ σταυροὶ ἀργυροῖ, φέροντες φῶτα ἐκ τῶν κηρίνων λαμπάδων, τῆς βασιλίδος Εὐδοξίας παρεχούσης τὴν εἰς αὐτὰ δαπάνην, πλῆθος ὄντες οἱ Ἀρειανίζοντες καὶ ζηλοτυπίᾳ ληφθέντες, ἀμύνεσθαί τε καὶ συμπληγάδας ἐπεχείρουν ποιεῖν. Ἔτι γὰρ ἐκ τῆς παραλαβούσης[1] δυναστείας, ἔνθερμοί τε πρὸς μάχην ἦσαν καὶ κατεφρόνουν αὐτῶν. Μὴ μελλήσαντες οὖν ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν συγκροῦουσι· καὶ βάλλεται μὲν λίθῳ κατὰ μετώπου Βρίσων ὁ τῆς βασιλίδος εὐνοῦχος συγκροτῶν τοτε τοὺς ὑμνῳδούς, ἀπόλλυνται δὲ καὶ τινες τοῦ λαοῦ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Ὑφ' οἷς κινηθεὶς ὁ βασιλεύς διεκώλυσε τοὺς Ἀρειανοὺς τὰς ὑμνολογίας ἐν τῷ δημοσίῳ ποιεῖν. Καὶ τὰ μὲν λεγόμενα τοιαῦτα ἦν. Λεκτέον δὲ καὶ ὅθεν τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ κατὰ τοὺς ἀντιφώνους ὕμνους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συνήθεια. Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας τῆς Συ-
692 ρίας τρίτος ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ἐπίσκοπος, ὃς καὶ τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῖς συνδιέτριψεν, ὀπτασίαν εἶδεν ἀγγέλων, διὰ τῶν ἀντιφώνων ὕμνων τὴν ἁγίαν Τριάδα ὑμνούντων, καὶ τὸν τρόπον τοῦ ὁράματος τῇ ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίᾳ παρέδωκεν. Ὅθεν καὶ ἐν πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις αὕτη ἡ παράδοσις διεδόθη. Οὗτος μὲν οὖν ὁ περὶ τῶν ἀντιφώνων ὕμνων λόγος ἐστίν.

1) οὗτος ὁ Mh. βλ. προλαβούσης 2) μετ. ἐφ'

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τῶν Μακρῶν καλουμένων μοναχῶν, καὶ ὅπως δι' αὐτοὺς ἄσπονδον ἔχθραν ὁ Θεόφιλος πρὸς Ἰωάννην ἐσχηκώς, καθαιρῆσαι τοῦτον ἐσπούδαζεν.

Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ οἱ ἀπὸ τῆς ἐρήμου μοναχοὶ ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔρχονται ἅμα Δισκόρῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ ἀδελφοῖς. Συνῆν δὲ αὐτοῖς καὶ Ἰσίδωρος, ὁ πάλαι Θεοφίλῳ τῷ ἐπισκόπῳ φιλαίτατος τότε δὲ ἀπεχθέστατος γενόμενος δι' αἰτίαν τοιάνδε· Πέτρος τις πρωτοπρεσβύτερος ἦν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐκκλησίας. Πρὸς τοῦτον ἀπεχθῶς ἐσχηκὼς ὁ Θεόφιλος τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸν ἐκβαλεῖν ἐπενόησε καὶ μέμψιν αὐτῷ κατήνεγκεν, ὡς εἴη τινὰ γυναῖκα, Μανιχαίαν τὴν θρησκείαν, εἰς τὰ ἱερὰ μυστήρια προσδεξάμενος μὴ πρότερον τῆς Μανιχαϊκῆς αἱρέσεως ἀποστήσας αὐτήν. Ἐπεὶ δὲ ὁ Πέτρος ἔλεγε καὶ μετατίθεσθαι τῆς θρησκείας τὴν γυναῖκα καὶ μηδὲ παρὰ γνώμην Θεοφίλου δεδέχθαι αὐτήν, ἠγανάκτει ὁ Θεόφιλος ὡς συκοφαντούμενος· μὴ γὰρ εἰδέναι τὸ γεγενὸς ἔλεγεν. Ὁ οὖν Πέτρος Ἰσίδωρον ἐκάλει μαρτυρῆσαι αὐτῷ, ὡς οὐκ ἠγνόει τὰ περὶ τῆς γυναικὸς ὁ ἐπίσκοπος. Ἐτύγχανε δὲ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἐν τῇ βασιλευούσῃ Ῥώμῃ διάγων ὁ Ἰσίδωρος· ἐπέμπετο γὰρ παρὰ Θεοφίλου πρὸς Δάμασον τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον ἐπὶ τῷ καταλλάξαι αὐτὸν 693
πρὸς Φλαβιανὸν τὸν ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας. Διεκρίνοντο γὰρ οἱ Μελετίῳ προσκείμενοι πρὸς Φλαβιανόν, διὰ τὸν ὅρκον, ὡς μοι καὶ πρότερον εἴρηται. Ἐπανελθὼν τοίνυν ἐκ τῆς Ῥώμης ὁ Ἰσίδωρος, καὶ πρὸς μαρτυρίαν παρὰ τοῦ Πέτρου κληθείς, ἔλεγεν ὡς εἴη δεχθεῖσα ἡ Μανιχαία

1) γρ. μετατεθῆσθαι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου· μεταδεδωκέναι δὲ αὐτῇ καὶ αὐτὸν τὰ μυστήρια. Ἐξάπτεται οὖν πρὸς ὀργὴν ὁ Θεόφιλος καὶ ἀμφοτέρους [πρὸς ὀργὴν] ἀπήλασεν. Αὕτη πρόφασις γέγονε τοῦ καὶ Ἰσίδωρον ἅμα τοῖς περὶ Διόσκορον ἐλθεῖν ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει, ὅπως ἂν παρά τε τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ τὰ κατ' αὐτῶν ἐσκευωρημένα ἐξελεγχθήσηται. Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἰωάννης ἐν τιμῇ μὲν ἦγε τοὺς ἄνδρας καὶ τῶν εὐχῶν μετέχειν οὐκ ἐκώλυσε, κοινωνίαν δὲ τῶν μυστηρίων οὐκ ἔφη πρὸ διαγνώσεως μεταδώσειν αὐτοῖς. Ἐν τούτοις καθεστῶτος τοῦ πράγματος, ἥκει εἰς τὰς ἀκοὰς Θεοφίλου λόγος ψευδής, ὡς εἴη Ἰωάννης καὶ εἰς τὰ μυστήρια δεξάμενος αὐτοὺς καὶ ἕτοιμος πρὸς τὸ ἐπικουρῆσαι αὐτοῖς· καὶ παντοῖος ἐγίνετο, ὅπως ἂν μὴ μόνον τοὺς περὶ Διόσκορον καὶ Ἰσίδωρον ἀμύνηται, ἀλλὰ γὰρ καὶ Ἰωάννην κατενέγκῃ τοῦ θρόνου. Διαπέμπεται οὖν κατὰ πόλεις πρὸς τοὺς ἐπισκόπους ἐπιστολάς, κρύπτων μὲν τὸν ἑαυτοῦ σκοπόν, μόνοις δὲ τοῖς Ὠριγένους βιβλίοις δῆθεν μεμφόμενος, οἷς πρὸ αὐτοῦ Ἀθανάσιος μάρτυσι τῆς οἰκείας πίστεως ἐν τοῖς κατὰ Ἀρειανῶν λόγοις ἐχρήσατο πολλάκις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ὡς καὶ Ἐπιφάνιος ὁ Κύπρου ταῖς Θεοφίλου ἀπάταις συναπαχθείς, τῷ δοκεῖν κατὰ τῶν Ὠριγένους συγγραμμάτων ἐπισκόπων σύνοδον ἐν τῇ Κύπρῳ συναγαγών, Ἰωάννῃ διεμέμψατο, χρωμένῳ ταῖς βίβλοις Ὠριγένους.

Σπένδεται δὴ φιλίαν καὶ πρὸς Ἐπιφάνιον τὸν Κωνσταντίας τῆς Κύπρου ἐπίσκοπον, πρότερον διαφερόμενος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸς αὐτόν. Ἐμέμφετο γὰρ Ἐπιφανίῳ Θεόφιλος, ὡς μικρὰ φρονοῦντι περὶ Θεοῦ, ὅτι ἀνθρωπόμορφον αὐτὸν εἶναι ἐνόμιζεν. Οὕτως οὖν Θεόφιλος ἔχων περὶ Θεοῦ καὶ μεμφόμενος τοῖς ἀνθρωπόμορφον τὸ Θεῖον νομίζουσι, διὰ τὴν πρὸς ἑτέρους ἀπέχθειαν ἠρνεῖτο μὲν ἐν τῷ φανερῷ ἃ ἐδόξαζεν· φιλοποιεῖται δὲ τότε τὸν Ἐπιφάνιον διαφερόμε- 696
νος πρὸς αὐτόν, ὡς ἐκ μετανοίας ὁμορρονήσας κατὰ τὴν περὶ Θεοῦ δόξαν αὐτῷ· καὶ παρασκευάζει σύνοδον ποιῆσαι τῶν ἐν Κύπρῳ ἐπισκόπων, ἐπὶ τῷ διαβαλεῖν τὰ Ὠριγένους βιβλία. Ἐπιφάνιος δὲ δι' ὑπερβαλλουσαν εὐλάβειαν ἁπλοϊκὸς ὢν τὸν τρόπον ταχέως ὑπήχθη ὑπὸ τῶν Θεοφίλου γραμμάτων. Καὶ καθίσας συνέδριον τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἐπισκόπων ἀπαγορεύει μὲν τοῦ ἀναγινώσκειν τὰ Ὠριγένους βιβλία, διαπέμπεται δὲ καὶ γράμματα πρὸς Ἰωάννην, παραινῶν ἀπέχεσθαι μὲν τῶν Ὠριγενείων ἀναγνωσμάτων συνάγειν δὲ καὶ αὐτὸν συνέδριον καὶ σύμψηφον κατὰ τοῦτο γίνεσθαι. Θεόφιλος τοίνυν τὸν ἐπ' εὐλαβείᾳ περιβόητον Ἐπιφάνιον συναρπάσας καὶ γνοὺς προβάντα αὐτοῦ τὸν σκοπόν, θαρρῶν καὶ αὐτὸς συνήγαγε πολλοὺς τῶν ἐπισκόπων καὶ παραπλησίαν τῷ Ἐπιφανίῳ κατὰ τῶν Ὠριγένους βιβλίων, τοῦ πρὸ διακοσίων [καὶ] περίπου ἐτῶν τε- 7 ὡς +25
λευτήσαντος, διαβολὴν ἐποιεῖτο, οὐ τοῦτον προηγουμένως ἔχων τὸν σκοπόν, ἀλλὰ τοὺς περὶ Διόσκορον σπεύδων ἀμύνασθαι. Ἰωάννης δὲ μικρὰ φροντίσας τῶν μηνυθέντων αὐτῷ παρά τε Ἐπιφανίου καὶ αὐτοῦ Θεοφίλου τῇ διδασκαλίᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν προσεῖχε τὸν νοῦν. Καὶ ἦνθει μὲν κατ' αὐτήν, τῆς δὲ κατ' αὐτοῦ γενομένης σκευωρίας οὐδένα λόγον ἐτίθετο. Ἐπεὶ δὲ Θεόφιλος καταφανὴς ἐγένετο τοῖς πολλοῖς σπουδάζων καθελεῖν τῆς ἐπισκοπῆς τὸν Ἰωάννην, τότε δὴ καὶ οἱ ἀπεχθῶς πρὸς Ἰωάννην ἔχοντες πρὸς τὴν κατ' αὐτοῦ σκευωρίαν ἀνεκινοῦντο. Καὶ

1) φρονοῦ. ἀνεπιβ. ξ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη

πολλοὶ μὲν τοῦ κλήρου, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει κατὰ τὰ βασίλεια μέγιστον ἰσχύοντες, καιρὸν εὑρηκέναι λογιζόμενοι καθ' ὃν Ἰωάννην ἀμύνωνται, μεγίστην ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει σύνοδον γενέσθαι παρεσκεύαζον, τοῦτο μὲν δι' ἐπιστολῶν, τοῦτο δὲ καὶ ἀγράφως διαπεμπόμενοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ Σεβηριανοῦ καὶ Ἀντιόχου τῶν Σύρων, ὅπως Ἰωάννου ἀπέστησαν, καὶ διὰ τίνας αἰτίας.

Ηὔξησε δὲ τὸ κατὰ Ἰωάννου μῖσος καὶ ἕτερον ἐπισυμβὰν τοιόνδε· Δύο ἐπίσκοποι κατ' αὐτὸν ἤνθησαν, Σύροι
697 ὄντες τὸ γένος, Σεβηριανὸς καὶ Ἀντίοχος. Σεβηριανὸς μὲν Γαβάλων, πόλις δὲ αὕτη τῆς Συρίας· Ἀντίοχος δὲ Πτολεμαΐδος τῆς ἐν Φοινίκῃ Ἐκκλησίας προέστηκει. Ἄμφω μὲν οὖν διὰ λόγων ῥητορικῶν ἤχθησαν.[1] Σεβηριανὸς δὲ δοκῶν πεπαιδεῦσθαι οὐ πάνυ τῇ φωνῇ τὴν Ἑλληνικὴν ἐξετράνου γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ Ἑλληνιστὶ φθεγγόμενος Σύρος ἦν τὴν φωνήν. Ἀντίοχος μὲν οὖν πρότερον ἐκ τῆς Πτολεμαΐδος ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἐλθών, κατὰ τὰς ἐκκλησίας ἐπί χρόνον τινὰ πεπονημένως διδάξας καὶ πολλὰ ἐκ τούτων χρηματισάμενος, ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀνέδραμε. Σεβηριανὸς δὲ πυθόμενος μετὰ ταῦτα πολλὰ τὸν Ἀντίοχον ἐκ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως συλλέξαντα, ζηλοῦν καὶ αὐτὸς τοῦτο ἐσπούδασεν. Ἀσκηθείς τε οὖν καὶ συντάξας λόγους συχνούς, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἔρχεται, καὶ δεχθεὶς ἀσμένως ὑπὸ Ἰωάν-

[1] Ὅς. ἤνθησαν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χρι μέν τινος ὑπέτρεχε τὸν ἄνδρα καὶ ἐκολάκευε
ὸς οὐδὲν ἧττον ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος, ἤν-
ατὰ τὰς διδασκαλίας καὶ πολλοῖς τῶν ἐν τέλει,
καὶ αὐτῷ βασιλεῖ γίνεται γνώριμος. Ἐπειδὴ δὲ
τῳ συνέβη τῆς Ἐφέσου τελευτῆσαι τὸν ἐπίσκο-
άγκη κατέλαβε τὸν Ἰωάννην εἰς τὴν Ἔφεσον
ν ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι ἐπίσκοπον· καὶ γενόμενος
ἄλλον τε ἄλλων προβάλλεσθαι σπουδαζόντων
ρα διαπληκτιζομένων πρὸς ἑαυτοὺς περὶ ὧν ἔκα-
ηφίζετο, συνιδὼν ὁ Ἰωάννης ἀμφότερα τὰ μέρη
ως διακείμενα καὶ ἐν οὐδενὶ πείθεσθαι τῇ παραι-
τοῦ θέλοντα, ἐσπούδασεν ἀκοπιαστὶ τὴν τούτων
αι. Αὐτὸς τοίνυν Ἡρακλείδην τινὰ διάκονον ἑαυ-
ει Κύπριον, εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προεβάλλετο· καὶ
φότερα τὰ μέρη παυσαμενα τῆς πρὸς σφᾶς φιλο-
ησύχασαν. Ἀνάγκη οὖν γέγονε χρονίζειν τὸν
ν κατὰ τὴν Ἔφεσον. Παρέλκοντος δὲ αὐτοῦ κατ'
ὁ Σεβηριανὸς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐρασμιώ-
οῖς ἀκροαταῖς ἐγίνετο. Καὶ ταῦτα οὐκ ἐλάνθανε
Ἰωάννην· ταχέως γὰρ αὐτῷ τὰ γινόμενα διηγγέλ-
αραπίωνος δέ, οὗ καὶ πρότερον ἐποιησάμην μνή-
οβάλλοντος καὶ ταραττεσθαι λέγοντος ὑπὸ Σεβη-
ἠν Ἐκκλησίαν, πρὸς ζηλοτυπίαν ὁ Ἰωάννης προή-
δοῦ οὖν πάρεργον, πολλὰς ἐκκλησίας Ναυατια-
Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν ἀφελῶν ἐπὶ τὴν Κων-
ου πόλιν ἔρχεται. Καὶ αὐτὸς μὲν πάλιν τὴν προσή-
κηδεμονίαν τῶν ἐκκλησιῶν ἐποιεῖτο. Σαραπίωνος
όφρὺν καὶ τὴν ἀλαζονείαν οὐδεὶς ὑποφέρειν ἐδύ-
πεὶ γὰρ πολλὴν τὴν παρρησίαν παρὰ τῷ ἐπισκό-
ννη ἐκέκτητο, πέρα τοῦ καθήκοντος πᾶσι προσε-
Διὸ καὶ τὸ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μῖσος πλέον ἐξή-

Δημόσιον Κεντρικόν Βιβλιοθήκη Θέσσης

πτετο· καί ποτε τοῦ Σεβηριανοῦ παριόντος, τὴν προσήκουσαν ἐπισκόπῳ τιμὴν οὐκ ἀπένειμεν· ἀλλὰ καθήμενος διετέλει, δεικνὺς μικρὰ φροντίζειν τῆς Σεβηριανοῦ παρουσίας. Ταύτην οὐκ ἤνεγκεν ὁ Σεβηριανὸς τὴν τοῦ Σαραπίωνος
700 καταφρόνησιν καὶ πρὸς τούτοις μέγα ἀνακέκραγεν εἰπών· «Εἰ Σαραπίων Χριστιανὸς ἀποθάνοι, Χριστὸς οὐκ ἐνηνθρώπησε.» Ταύτης τῆς ἀφορμῆς ὁ Σαραπίων ὁραξάμενος φανερῶς ἐχθρὸν τὸν Σεβηριανὸν τῷ Ἰωάννῃ κατέστησεν· ἀποκρύψας μὲν τὸν προσδιορισμὸν τοῦ, «εἰ Σαραπίων Χριστιανὸς ἀποθανοι», μόνον δὲ εἰρηκέναι εἰπὼν τὸν Σεβηριανόν· «Ἄρα Χριστὸς οὐκ ἐνηνθρώπησε»· καὶ τὸ στίφος ἑαυτοῦ μάρτυρας ὡς ἐπὶ εἰρημένῳ τούτῳ παρῆγε. Μὴ μελλήσας οὖν ὁ Ἰωάννης ἐξελαύνει αὐτὸν τῆς πόλεως. Καὶ γνοῦσα ταῦτα ἡ Αὐγοῦστα Εὐδοξία μέμφεται μὲν τῷ Ἰωάννῃ, παρασκευάζει δὲ ἧ τάχος καλεῖσθαι τὸν Σεβηριανὸν ἐκ τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Χαλκηδόνος. Καὶ ὁ μὲν ὅσον οὐδέπω παρῆν, Ἰωάννης δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν ἐξέκλινε· καὶ οὐδενὶ παραινοῦντι πειθήνιος ἦν, ὡς καὶ ἡ βασίλισσα Εὐδοξία, ἐν τῇ ἐπωνύμῳ τῶν Ἀποστόλων ἐκκλησίᾳ τὸν υἱὸν Θεοδόσιον τὸν νῦν εὐτυχῶς βασιλεύοντα, κομιδῇ τότε νήπιον ὄντα, εἰς τὰ γόνατα τοῦ Ἰωάννου ἐμβαλοῦσα, καὶ ὅρκους κατ' αὐτοῦ πολλοὺς καθορκώσασα μόλις τὴν πρὸς Σεβηριανὸν ἔπεισε φιλίαν ἀσπάσασθαι. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον οὗτοι κατὰ τὸ φανερὸν ἐφιλιώθησαν· ἔμενον δὲ οὐδὲν ἧττον τὴν γνώμην ὕπουλον πρὸς ἀλλήλους φυλάττοντες. Ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις τῆς πρὸς Σεβηριανὸν λύπης τοιαύτη τις ἦν.

1) γρ. οὔπω.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Ὡς καὶ ἐν Κωνσταντίνου πόλει εἰσελθὼν ὁ Ἐπιφάνιος, συνάξεις καὶ χειροτονίας ἐπετέλει παρὰ γνώμην τοῦ Ἰωάννου, Θεοφίλῳ χαριζόμενος.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐκ τῆς Κύπρου ὁ ἐπίσκοπος Ἐπιφάνιος ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν πάλιν[3] ἔρχεται ταῖς ὑποθήκαις Θεοφίλου πεισθείς, ἐπικομιζόμενος ἐν ταὐτῷ τὰ καθαιρετικὰ τῶν Ὠριγένους βιβλίων, δι' ὧν οὐκ αὐτὸν Ὠριγένην ἀκοινώνητον εἶναι ἀπέφηνεν, ἀλλὰ τὰ βιβλία μόνον διέβαλλεν. Προσορμήσας οὖν τῷ ἐπὶ Ἰωάννην[4] μαρτυρίῳ· ἀπέχει δὲ τοῦτο ἑπτὰ σημεῖα τῆς πόλεως· καὶ ἐξελθὼν τῆς νεὼς σύναξίν τε ἐπιτελέσας καὶ διάκονον χειροτονήσας αὖθις εἰς τὴν πόλιν εἰσέρχεται. Καὶ τὴν ἐν προτροπὴν Ἰωάννου ἐξέκλινε Θεοφίλῳ χαριζόμενος· ἡ ἰδιαζούσῃ δὲ καταλύει μονῇ· καὶ συγκαλῶν τοὺς ἐπιμοῦντας τῶν ἐπισκόπων, τὰ καθαιρετικὰ τῶν βιβλίων Ὠριγένους ὑπανεγίνωσκεν, οὐκ ἔχω[1] μέν τι λέγειν πρὸς αὐτά· δοκεῖ[2] δὲ αὐτῷ καὶ Θεοφίλῳ ἐκβαλεῖν αὐτά. Καὶ ἀνεσμέν, αἰδούμενοι τὸν Ἐπιφάνιον προσυπέγραφον· πολλοὶ δὲ τοῦτο ποιεῖν ἐξετρέποντο, ὧν ἦν καὶ Θεότιμος ὁ ἐπίσκοπος Σκυθίας, ὃς πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον τοιάδε ἀπεκρίνατο· Ἐγώ, ἔφη, ὦ Ἐπιφάνιε, οὔτε τὸν πάλαι καλῶς κοιμηθέντα καθυβρίζειν αἱροῦμαι· οὔτε βλασφημόν ἐπιφέρειν πρᾶγμα τολμῶ, ἐκβάλλων ἃ οἱ πρὸ ἡμῶν οὐκ ἠθέτησαν. Ἄλλως τε, μήτε κακήν εἶναι διδασκαλίαν ἐν τοῖς Ὠριγένους βιβλίοις εἰπών· προκομίσας τε βιβλίον Ὠριγένους ὑπανέγνω καὶ ἐδείκνυεν τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐκθέ-

1) ἔχων (κα' καλὰ Val.) 2) ἴσ. δοκεῖν 3) ὀβελισθέον

4) ἴσ. Ἰωάννῃ (ὁδηγ. τῷ βαπτιστῇ, τῷ ἐνθάδε ἐβδόμῳ).

σεις. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπῆγε λέγων· Οἳ ταῦτα ὑβρίσαντες, καὶ εἰς τὰ περὶ ὧν οἱ λόγοι ἐξυβρίσαντες ἔλαθον ἑαυτούς. Ταῦτα μὲν ὁ ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ βίου ὀρθότητι περιβόητος Θεότιμος πρὸς Ἐπιφάνιον ἀπεκρίνατο.

1) ἴσ. καὶ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Οἷα φησὶν ὁ συγγραφεὺς ὑπὲρ Ὠριγένους.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ φιλολοίδοροι τοὺς πολλοὺς συνήρπασαν, ὡς βλασφήμῳ προσέχειν τῷ Ὠριγένει, μικρὰ διελθεῖν περὶ τούτων οὐκ ἄκαιρον εἶναι ἡγοῦμαι. Οἱ εὐτελεῖς καὶ ἀφ' ἑαυτῶν μὴ δυνάμενοι φαίνεσθαι ἐκ τοῦ ψέγειν τοὺς ἑαυτῶν κρείττονας δείκνυσθαι βούλονται. Τοῦτο πέπονθε πρῶτος Μεθόδιος, τῆς ἐν Λυκίᾳ πόλεως λεγομένης Ὀλύμπου ἐπίσκοπος· εἶτα Εὐστάθιος ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ πρὸς ὀλίγον Ἐκκλησίας προστάς καὶ μετὰ ταῦτα Ἀπολινάριος, καὶ τὸ τελευταῖον Θεόφιλος. Αὕτη τῶν κακολόγων τετρακτὺς οὐ κατὰ ταὐτὸν ἐλθόντες τὸν ἄνδρα διέβαλλον· ἄλλος γὰρ δι' ἄλλο ἐπὶ τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν ἐχώρησαν δεικνύντες ἕκαστοι, ὡς ὃ μὴ διέβαλλον, τοῦτο πάντες ἐδέξαντο. Ἐπειδὴ γὰρ ἄλλος ἄλλου δόγματος ἐπ' αὐτὸν καθ' εἷς ἐπελαμβάνοντο, δῆλον ὡς ἕκαστος ὃ μὴ ἔσκωπτεν, τοῦτο ὡς ἀληθὲς πάντως ἐδέχετο, τῷ ἀποσιωπᾶν ἐπαινῶν τοῦτο ὃ μὴ διέβαλλε. Μεθόδιος μὲν οὖν πολλὰ κατὰ τοῦ Ὠριγένους ὕστερον ὡς ἐκ παλινῳδίας θαυμάζει τὸν ἄνδρα ἐν τῷ διαλόγῳ, ᾧ ἐπέγραψε Ξενῶνα. Ἐγὼ δέ τι καὶ πλέον ἐκ τῆς ἐκείνων αἰτιάσεως εἰς συστασιν Ὠριγένους φημί. Οἱ γὰρ κινήσαντες ὅσαπερ ὤφοντο μέμψεως ἄξια, δι' ὧν ὡς κακῶς δοξάζοντα περὶ τῆς ἁγίας

1) ἡ 2) ἴσ. ὡς βλασφήμῳ προσέχειν τῷ Ὠριγένει.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τριάδος οὐδ' ὅλως ἐμέμψαντο, δείκνυνται περιφανῶς τὴν ὀρθὴν εὐσέβειαν μαρτυροῦντες αὐτῷ. Οὗτοι μὲν οὖν διὰ τοῦ μὴ μέμψασθαι μαρτυροῦσιν αὐτῷ. Ἀθανάσιος δὲ ὁ τῆς ὁμοουσίου πίστεως ὑπερασπιστής, ἐν τοῖς κατὰ Ἀρειανῶν λόγοις, μεγάλῃ τῇ φωνῇ μάρτυρα τῆς οἰκείας πίστεως τὸν ἄνδρα καλεῖ τοὺς ἐκείνου λόγους τοῖς ἰδίοις συνάπτων καὶ λέγων· Ὁ θαυμαστός, φησί, καὶ φιλοπονώτατος Ὠριγένης τάδε περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τῇ ἡμετέρᾳ δόξῃ μαρτυρεῖ, συναίδιον αὐτὸν λέγων τῷ Πατρί. Ἔλαθον οὖν ἑαυτοὺς οἱ λοιδορήσαντες Ὠριγένην βλασφημήσαντες καὶ τὸν ἐπαινέτην αὐτοῦ Ἀθανάσιον. Περὶ μὲν οὖν Ὠριγένους τοσαῦτα εἰρήσθω· ἐξῆς δὲ τῆς ἱστορίας ἐχώμεθα.[1]

1) Κριτικαὶ παρεκβολαί § ξ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ὡς Ἰωάννης προσκαλεσάμενος τὸν Ἐπιφάνιον, μὴ ὑπακούσαντα, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐν τῇ τῶν Ἀποστόλων ἐκκλησίᾳ παρασυνάγοντα, δηλοῖ αὐτῷ μεμφόμενος, ὡς παρὰ κανόνας πολλὰ πράττοντι. Ὅθεν ὁ Ἐπιφάνιος εὐλαβηθεὶς ἀνεχώρησεν.

Ἰωάννης οὐκ ἠγανάκτησεν, ἐφ' οἷς παρὰ κανόνα ἐν τῇ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ Ἐπιφάνιος χειροτονίαν πεποίητο, ἀλλὰ παρεκάλει ἐν τοῖς ἐπισκοπικοῖς οἴκοις συμμένειν αὐτῷ. Ὁ δὲ οὐκ ἔφη, οὐδὲ συμμένειν αὐτῷ οὐδὲ συνεύξασθαι, ἐὰν μὴ τοὺς περὶ Διόσκορον ἐξελάσῃ τῆς πόλεως, αὐτὸς δὲ καθυπογράψῃ τοῖς καθαιρετικοῖς τῶν Ὠριγένους βίβλων. Ἰωάννου δὲ ταῦτα ποιεῖν ὑπερτιθεμένου καὶ λέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γοντος μὴ δεῖν πρὸ καθολικῆς διαγνώσεως προπετές τι ποιεῖν, ἐπὶ ἑτέραν βουλὴν οἱ ἀπεχθῶς πρὸς Ἰωάννην ἔχοντες τὸν Ἐπιφάνιον ἄγουσι. Κατασκευάζουσι γάρ, μελλούσης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπωνύμῳ τῶν Ἀποστόλων συνάξεως γίνεσθαι, προελθεῖν τὸν Ἐπιφάνιον καὶ ἐπὶ τοῦ λαοῦ παντὸς διαβαλεῖν μὲν τὰ Ὠριγένους βιβλία, ἀποκηρύξαι δὲ τοὺς περὶ Διόσκορον καὶ διασῦραι Ἰωάννην, ὡς καὶ αὐτὸν ἐκείνοις τιθέμενον. Ταῦτα ἀνηγγέλθη τῷ Ἰωάννῃ· καὶ τῇ ἑξῆς τῷ Ἐπιφανίῳ τὴν ἐκκλησίαν ἤδη κατειληφότι δηλοῖ διὰ Σαραπίωνος τάδε· «Παρὰ κανόνας πράττεις πολλά, ὦ Ἐπιφάνιε· πρῶτον μὲν χειροτονίαν ἐν ταῖς ὑπ' ἐμὲ ἐκκλησίαις ποιησάμενος· εἶθ' ὅτι μὴ προταγεὶς[1] παρ' ἐμοῦ ἐν αὐταῖς ἐλειτούργησας, οἰκείᾳ αὐθεντίᾳ χρησάμενος· πάλιν τε αὐτόθι προτραπεὶς παρητήσω καὶ νῦν αὖθις ἐπιτρέπεις σαυτῷ. Φύλαξαι οὖν μὴ ταραχῆς ἐν τῷ λαῷ διαγενομένης τὸν ἐκ ταύτης κίνδυ-
708 νον ἀναδέξῃ καὶ αὐτός.» Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἐπιφάνιος, εὐλαβηθεὶς ἀναχωρεῖ μὲν τῆς ἐκκλησίας, πολλὰ δὲ τῷ Ἰωάννῃ μεμφόμενος ἀπαίρειν ἐπὶ τὴν Κύπρον ἐστέλλετο. Λέγουσι δέ τινες ὅτι ἀπαίρειν μέλλων τῷ Ἰωάννῃ ταῦτα ἐδήλωσεν· Ἐλπίζω σε μὴ ἀποθανεῖν ἐπίσκοπον. Ὁ δὲ ἀντεδήλωσεν· Ἐλπίζω σε μὴ ἐπιβῆναι τῆς σαυτοῦ πατρίδος. Ταῦτα οὐκ ἔχω εἰπεῖν, εἰ ἀληθῆ ἔλεξαν οἱ ἐμοὶ ἀπαγγείλαντες. Ἀμφότεροι δὲ ὅμως ταύτην ἔσχον τὴν ἔκβασιν. Οὔτε γὰρ Ἐπιφάνιος τῆς Κύπρου ἐπέβη· ἐν γὰρ τῷ πλοίῳ ἀπιὼν ἐτελεύτησεν. καὶ Ἰωάννης μικρὸν ὕστερον κατηνέχθη τοῦ θρόνου, ὡς προϊόντες δηλώσομεν.

1) Ἰδ. προσταγείς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ὡς μετὰ τὸν ἀπόπλουν Ἐπιφανίου, λόγον κατὰ γυναικῶν Ἰωάννης δημηγορήσας, καὶ διὰ τοῦτο σπουδῇ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης, συνόδου γενομένης ἐν Χαλκηδόνι κατ' αὐτοῦ, τῆς Ἐκκλησίας ἐξωθεῖται.

Ἀποπλεύσαντος γὰρ τοῦ Ἐπιφανίου, πυνθάνεται παρά τινων ὁ Ἰωάννης ὡς ἡ βασίλισσα Εὐδοξία τὸν Ἐπιφάνιον ἐξώπλισε κατ' αὐτοῦ. καὶ θερμὸς ὢν τὸ ἦθος καὶ περὶ τὸν λόγον ἕτοιμος, μὴ μελλήσας διέξεισι ψόγον κοινὸν κατὰ πασῶν γυναικῶν ἐπὶ τοῦ λαοῦ. Ἁρπάζει τὸ πλῆθος τὸν λόγον, ὡς αἴνιγμα κατὰ τῆς βασιλίδος λεχθέν, καὶ ὁ λόγος ἐκληφθεὶς ὑπὸ τῶν κακουργούντων εἰς γνῶσιν ἄγεται τῶν κρατούντων. Γνοῦσα δὲ ἡ Αὐγοῦστα πρὸς τὸν βασιλέα τὴν οἰκείαν ὕβριν ὠδύρατο, αὐτοῦ ὕβριν εἶναι λέγουσα τὴν ἑαυτῆς. Παρασκευάζει οὖν τὸν θεοφιλῆ ταχείαν ποιεῖσθαι σύνοδον κατ' αὐτοῦ· συγκατασκευάζει δὲ ταῦτα καὶ Σεβηριανός· ἔτι γὰρ τὴν λύπην ἐφύλαττεν. Οὐ πολὺς οὖν ἐν μέσῳ χρόνος καὶ παρῆν Θεοφιλος πολλοὺς ἐκ διαφόρων πόλεων ἐπισκόπους κινήσας. Τοῦτο δὲ καὶ τοῦ βασιλέως ἐκέλευε πρόσταγμα· μάλιστα δὲ συνέρρεον ὅσοι πρὸς Ἰωάννην ἄλλος δι' ἄλλην αἰτίαν λελύπηντο. Παρῆσαν δὲ καὶ ὅσους τῆς ἐπισκοπῆς ἀπεκίνησε· πολλοὺς γὰρ ὁ Ἰωάννης καθῃρήκει τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἐπισκόπων, ὅτε διὰ τὴν Ἡρακλείδου χειροτονίαν ἀπελήλυθει ἐπὶ τὴν Ἔφεσον. Πάντες οὖν συμφωνήσαντες εἰς τὴν Χαλκηδόνα τῆς Βιθυνίας συνήρχοντο. Τότε δὲ ἦν ἐπίσκοπος τῆς Χαλκηδόνος Κυρῖνος ὄνομα, γένει Αἰγύ- 709

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πτιος, ὅστις πολλὰ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους ἔλεγε, τὸν ἀσεβῆ, τὸν ἀλαζόνα, τὸν ἀγόνατον ἀποκαλῶν. Ἤδοντο μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις οἱ ἐπίσκοποι. Μαρουθᾶς δὲ Μεσοποταμίας ἐπίσκοπος ἄκων τὸν πόδα τοῦ Κυρίνου ἐπάτησεν. Ὁ δὲ ὀδυνηρῶς ἐκ τούτου διατεθείς συνδιαβῆναι τοῖς ἐπισκόποις ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν οὐ δεδύνηται. ἀλλὰ μένει μὲν αὐτὸς ἐν τῇ Χαλκηδόνι· οἱ δὲ ἄλλοι διεπεραιώθησαν. Θεοφίλῳ δὲ οὐδενὸς τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀπαντησάντων οὐδὲ τιμὴν τὴν εἰωθυῖαν παρεσχηκότων· φανερὸς γὰρ ἐχθρὸς ἐγινώσκετο· τῶν Ἀλεξανδρέων τὸ ναυτικόν, ἔτυχε γὰρ τότε παρεῖναι τὰ σιτηγοῦντα τῶν πλοίων, ἀπαντήσαντα σὺν εὐφημίᾳ ἐδέξαντο. Ὁ δὲ παρῆτεῖτο μὲν ἐπὶ τὸν εὐκτήριον οἶκον εἰσελθεῖν· ἐν μιᾷ δὲ τῶν βασιλίδων οἰκίᾳ καταλύει, ἡ προσωνυμία Πλακιδιανή. Τότε ἐντεῦθεν ἀνεκινοῦντο κατὰ Ἰωάννου κατηγορίαι πολλαί· καὶ οὐκέτι μὲν τῶν Ὠριγένους βιβλίων μνεία τις ἦν· ἐπὶ ἑτέρας δὲ ἀτόπους κατηγορίας ἐτρέποντο. Τούτων δὲ οὕτω προκατεσκευασμένων, συνελθόντες οἱ ἐπίσκοποι ἐν προαστείῳ Χαλκηδόνος ᾧ ἐπώνυμον Δρῦς, καλοῦσιν εὐθὺς τὸν Ἰωάννην, ἀπολογησόμενον περὶ ὧν κατηγορεῖτο. Ἐκέλευον δὲ παρεῖναι ἅμα αὐτῷ Σαραπίωνα, καὶ Τίγριν εὐνοῦχον πρεσβύτερον, καὶ Παῦλον ἀναγνώστην. Καὶ γὰρ οὗτοι συγκατηγοροῦντο αὐτῷ. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἰωάννης τοὺς καλοῦντας ὡς ἐχθροὺς παρεγράφετο, οἰκουμενικὴν δὲ ἐπε-
71ᵃ καλεῖτο σύνοδον, μὴ μελλήσαντες τετράκις αὐτὸν ἐκάλεσαν. Τοῦτο δὲ μὴ βουληθέντος ἀπαντῆσαι, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ λέγοντος, κατεψηφίσαντο καὶ καθεῖλον αὐτόν, ἄλλο μὲν οὐδὲν αἰτιασάμενοι, μόνον δὲ ὅτι καλούμενος οὐχ ὑπήκουσε. Τοῦτο ἀπαγγελθὲν περὶ ἑσπέραν πρὸς μεγίστην στάσιν ἐξῆπτε τὸ πλῆθος· καὶ διανυκτερεύοντες οὐ συνεχώρουν ἀφέλκεσθαι τῆς ἐκκλησίας αὐτόν· ἀλλ' ἑβδόῃ δὲ τὴν

κρίνεσθαι τὰ κατ' αὐτὸν ἐπὶ μείζονος συνεδρίου. Τοῦ βασιλέως δὲ ἐκέλευε πρόσταγμα, ἢ τάχος ἐξωθεῖσθαι αὐτόν, καὶ ἐπ' ἐξορίαν ἀπάγεσθαι. Τοῦτο γνοὺς ὁ Ἰωάννης τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν καθαίρεσιν περὶ τὸ μεσημβρινὸν ἑαυτὸν ἐξέδωκε λαθὼν τὸ πλῆθος. Ἐφυλάττετο γὰρ μή τις ταραχὴ γένηται δι' αὐτόν· καὶ ὁ μὲν ἀπήγετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Ὡς τοῦ λαοῦ στασιάσαντος, διὰ τὴν ἀπαγωγὴν Ἰωάννου, Βρίσων ὁ τῆς βασιλίδος εὐνοῦχος ἀποσταλεὶς πάλιν αὐτὸν ἐπανήγαγεν ἐν Κωνσταντίνου πόλει.

Ὁ δὲ λαὸς ἀφόρητα ἐστασίαζεν. Οἷα δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις φιλεῖ γίνεσθαι, πολλοὶ τῶν ἀπεχθῶς πρὸς αὐτὸν ἐχόντων ἐπὶ οἶκτον μετεβάλλοντο καὶ συκοφαντεῖσθαι ἔλεγον, ὃν μικρῷ ἔμπροσθεν καθηρημένον ἐπεθύμουν θεάσασθαι. Πλείους οὖν καὶ διὰ τοῦτο ἐγίνοντο οἱ καταβοῶντες καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων, μάλιστα δὲ Θεοφίλῳ τῆς σκευωρίας τὴν αἰτίαν ἐτίθεσαν. Οὐ γὰρ ἔτι λανθάνειν ἐπὶ τοῖς σκευωρημένοις ἐδύνατο, ἐκ πολλῶν μὲν οὖν καὶ ἄλλων τεκμηρίων, μάλιστα δὲ ὅτι τοῖς περὶ Διόσκορον, τοῖς ἐπιλεγομένοις Μακροῖς, εὐθὺς μετὰ τὴν Ἰωάννου καθαίρεσιν ἐκοινώνησε. Τότε δὴ καὶ Σεβηριανὸς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκων, εὐκαίρως ἔδοξε διασύρειν τὸν Ἰωάννην φήσας· «Εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο κατέγνωστο Ἰωάννης, ἀλλ' οὖν γε ἱκανὸν ἔγκλημα πρὸς καθαίρεσιν τὸ ἀλαζονικὸν ἦθος αὐτοῦ. Πάντα μὲν γὰρ τὰ

1) μὲν Ἰωάννου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἁμαρτήματα συγχωρεῖται τοῖς ἀνθρώποις, ὑπερηφάνοις δὲ ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται, ὡς διδάσκουσιν αἱ θεῖαι Γραφαί. Ταῦτα λεχθέντα φιλονεικότερον ἐποίει τὸ πλῆθος. Διὸ τὴν ἀνάκλησιν ταχεῖαν ὁ βασιλεὺς ἐποίησε γενέσθαι. Πεμφθεὶς οὖν Βρίσων, ὁ τῆς βασιλίδος εὐνοῦχος, κατα-
713 λαμβάνει αὐτὸν ἐν Πρενέτῳ, ἐμπόριον δὲ τοῦτο καταντικρὺ τῆς Νικομηδείας κείμενον, καὶ ἀναστρέφει αὐτὸν ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν. Ἐπεὶ δὲ ἀνακληθεὶς Ἰωάννης οὐ πρότερον εἰς τὴν πόλιν εἰσελθεῖν προῃρεῖτο, ἢ ἐν μείζονι δικαστηρίῳ ἀθωωθῆναι, ἐν προαστείῳ, ὃ καλεῖται Μαριαναί, τέως ἐπέμενε. Παρέλκοντος δὲ αὐτοῦ καὶ μὴ βουλομένου εἰς τὴν πόλιν ἐπανελθεῖν, ἠγανάκτει τὸ πλῆθος καὶ ἡ τάχος βλάσφημα κατὰ τῶν κρατούντων ἤρίεσαν ῥήματα· διὸ καὶ ἀνάγκην ἐπέθηκαν τῇ ἐπανόδῳ αὐτοῦ. Ἀπαντῆσαν οὖν τὸ πλῆθος σὺν πολλῇ σεβασμίῳ τιμῇ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν εὐθὺς ἄγουσι καὶ παρεκάλουν, ἔν τε τῷ ἐπισκοπικῷ θρόνῳ καθέζεσθαι καὶ συνήθως τῷ λαῷ τὴν εἰρήνην ἐπεύξασθαι. Τοῦ δὲ παραιτουμένου καὶ λέγοντος ὅτι τοῦτο δεῖ κρίσει γενέσθαι καὶ δεῖν τοὺς καταψηφισαμένους παλιν ἀποψηφίσασθαι, ἐξεκαίετο τὸ πλῆθος ἰδεῖν αὐτὸν καθήμενον ἐν τῷ θρόνῳ ποθοῦντες, καὶ παλιν αὐτοῦ διδάσκοντος ἀκροᾶσθαι· ἐξίσχυσεν ὁ λαὸς ταῦτα κατεργάσασθαι. Καὶ καθίσας ὁ Ἰωάννης εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον συνήθως μὲν τὴν εἰρήνην τῷ λαῷ ἐπηύξατο, ἠρόσαναγκασθεὶς δὲ καὶ ἐδίδαξε. Τοῦτο πραχθὲν τοῖς ἀπεχθῶς ἔχουσι πρὸς αὐτὸν ἑτέρας σκευωρίας παρέσχεν ὑπόθεσιν· ἀλλὰ περὶ τούτου μὲν τέως ἡσύχαζον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Ὡς διὰ τοῦ βούλεσθαι Θεόφιλον τὰ καθ' Ἡρακλείδου ἀπόντος ἐξετάζεσθαι, τοῦ Ἰωάννου ἀντιλέγοντος, συμπληγάδος γενομένης, πολλοὶ ἀπώλοντο μεταξὺ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν καὶ τῶν Ἀλεξανδρέων, ἐφ' οἷς φοβηθεὶς Θεόφιλος καί τινες τῶν ἐπισκόπων τῆς πόλεως ἐξεληλύθασι.

Πρότερον δὲ κατὰ τὴν χειροτονίαν Ἡρακλείδου ἀναζητεῖσθαι Θεόφιλος παρεσκεύαζεν, ὅπως εἰ δύναιτο ταύτην γοῦν ἀφορμὴν λάβοι πρὸς τὴν Ἰωάννου καθαίρεσιν. Ἡρακλείδης μὲν οὖν οὐ παρῆν· ἐκρίνετο δὲ ἀπών, ὡς εἴη τυπτήσας τινὰς ἀδίκως, ἀλύσει τε δήσας καὶ πομπεῦσαι ποιήσας διὰ μέσης τῆς Ἐφεσίων πόλεως. Τῶν τοίνυν περὶ Ἰωάννου λεγόντων μὴ δεῖν κατὰ ἀπόντων κριτήριον ποιεῖσθαι, οἱ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐφιλονείκουν δεῖν δέχεσθαι τοὺς κατηγοροῦντας Ἡρακλείδου, εἰ καὶ κατηγοροῦσιν ἀπόντος αὐτοῦ. Στάσις οὖν ἐντεῦθεν καὶ διαπληκτισμὸς μεταξὺ τῶν Κωνσταντίνου πόλεως καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐγίνετο σύντονος, καὶ γενομένης συμπληγάδος πολλοὶ μὲν τραύματα ἔλαβον, ὀλίγοι δὲ καὶ ἀπώλοντο. Ταῦτα εἰδὼς Θεόφιλος εὐθύς, ὡς εἶχεν, ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἔφυγε. Τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἐποίουν ἐπίσκοποι, πλὴν ὀλίγων, οἳ τὰ Ἰωάννου ἠσπάζοντο, καὶ πάντες εἰς τὰ ἑαυτῶν φυγῇ ἀνεχώρησαν. Τούτων οὕτω γενομένων, ἐν καταγνώσει μὲν τοῖς πᾶσιν ὁ Θεόφιλος ἦν. Ηὔξησε δὲ τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος τὸ αὖθις αὐτὸν μηδὲν ὑποστειλάμε-

1) Ἰω. τῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νον τὰ Ὠριγένους ἀσκεῖσθαι βιβλία. Ἐρωτηθεὶς οὖν ὑπό τινος, πῶς ἃ ἀπεκήρυξε, ταῦτα ἀσπάζεται πάλιν, ταῦτα ἀπεκρίνατο· «Τὰ Ὠριγένους ἔοικε βιβλία λειμῶνι πάντων ἀνθέων. Εἴ τι οὖν ἐν αὐτοῖς ἐφεύρω καλόν, τοῦτο δρέπομαι, εἰ δέ τί μοι ἀκανθῶδες φανείη, τοῦτο ὡς κεντοῦν ὑπερβαίνω» Τοιαῦτα Θεόφιλος ἀπεκρίνατο, μὴ λογισάμενος τὸ τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος, ὅτι λόγοι σοφῶν ὡς τὰ βούκεντρα, καὶ οὐκ ὀφείλουσι λακτίζειν πρὸς αὐτοὺς οἱ ὑπὸ τῶν θεωρημάτων κεντούμενοι. Διὰ ταῦτα μὲν δὴ ἐν καταγνώσει παρὰ πᾶσιν ὁ Θεόφιλος ἦν. Διόσκορος δὲ εἷς τῶν Μακρῶν, ὁ τῆς Ἑρμουπόλεως ἐπίσκοπος, ὀλίγον ὕστερον μετὰ τὴν Θεοφίλου φυγὴν ἐτελεύτησε καὶ ταφῆς ἠξιώθη λαμπρᾶς, ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῷ ἐν τῇ δρυΐ κηδευθείς, ἔνθα διὰ Ἰωάννην γέγονεν ἡ σύνοδος. Ἰωάννης δὲ ταῖς διδασκαλίαις ἐσχόλαζε καὶ χειροτονεῖ Σαραπίωνα τῆς ἐν Θράκῃ Ἡρακλείας ἐπίσκοπον, δι' ὃν τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος ἐγήγερτο. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ταῦτα ἐπισυνέβη γενέσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τῆς ἀργυρᾶς στήλης Εὐδοξίας, καὶ ὡς διὰ τοῦτο πάλιν Ἰωάννης τῆς Ἐκκλησίας ἐξωσθείς, εἰς ἐξορίαν ἀπήγετο.

Τῆς Αὐγούστης Εὐδοξίας ἀνδριὰς ἀνέστη ἀργυροῦς ἐπὶ κίονος πορφυροῦ χλανίδα ἐνδεδυμένος. Ἕστηκε δὲ οὗτος ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, οὔτε ἐγγὺς πόρρω τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἐπώνυμον Σοφία· ἀλλὰ διείργει ἀμφω μέση πλατείας ὁδός. Ἐπὶ τοῦτο συνήθως δημώδεις ἤγοντο παιδιαί. Ἰωάννης δὲ ὕβριν τὰ γινόμενα τῆς Ἐκκλησίας νομίζων, τῇ

1) οὔτε.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συνηθείᾳ τε παῤῥησίαν ἀνακτησάμενος πάλιν, τὴν ἑαυτοῦ γλῶτταν κατὰ τῶν ταῦτα ποιούντων ἐξώπλιζε. Καὶ δέον τοὺς κρατοῦντας λόγῳ παρακλητικῷ πείθειν παῦσαι τῆς παιδίας, ὁ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίει, καταφορικῇ δὲ τῇ γλώσσῃ χρησάμενος ἔσκωπτε τοὺς γενέσθαι ταῦτα κελεύσαντας. Ἡ δὲ βασίλισσα πάλιν εἰς ἑαυτὴν εἶλκε τὰ γινόμενα, καὶ ὕβριν ἑαυτῆς τοὺς ἐκείνου λόγους νομίζουσα πάλιν παρασκευάζει σύνοδον ἐπισκόπων συνάγεσθαι κατ' αὐτοῦ. Αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἰωάννης τὴν περιβόητον ἐκείνην ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας διεξῆλθεν ὁμιλίαν, ἧς ἡ ἀρχή· Πάλιν Ἡρωδιὰς μαίνεται, πάλιν ταράσσεται, πάλιν ὀργεῖται, πάλιν ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου ζητεῖ λαβεῖν. Τοῦτο πλέον εἰς ὀργὴν ἐξῆψε τὴν βασιλίδα. Καὶ μετ' οὐ πολὺ παῤῆσαν οἱ ἐπίσκοποι, Λεόντιος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας τῆς μικρᾶς Γαλατίας, Ἀμμώνιος Λαοδικείας τῆς ἐν Πισιδίᾳ, Βρίσων Φιλίππων τῶν ἐν Θράκῃ, Ἀκάκιος Βεροίας τῆς ἐν Συρίᾳ καὶ ἄλλοι τινές. Παρόντων δὲ τούτων ἀνεκινοῦντο οἱ πρώην κατήγοροι. Ἰωάννης μὲν οὖν ἐθάῤῥει ἐπὶ τούτοις καὶ ἠξίου ἐπιζητεῖσθαι τὰ κατηγορούμενα. Τῆς δὲ ἑορτῆς τῶν Γενεθλίων τοῦ Σωτῆρος ἐπελθούσης, ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνήθως οὐκ ἀπήντα, ἀλλὰ δῆλοι τῷ Ἰωάννῃ ὡς οὐ πρότερον αὐτῷ κοινωνήσει, πρὶν ἂν πρότερον ἀποδύηται τὰ ἐγκλήματα. Ἐπεὶ δὲ τοῦ Ἰωάννου θαῤῥοῦντος οἱ κατήγοροι δειλότεροι ἐδείκνυντο, οἱ παρόντες ἐπίσκοποι ἄλλο μὲν ἠρεύνων οὐδέν· μόνον δὲ τοῦτο δεῖν εἰς κρίσιν ἄγεσθαι ἔλεγον, ὅτι μετὰ τὴν καθαίρεσιν, μὴ ψηφισαμένης τῆς συνόδου αὐτῷ, εἰς τὸν θρόνον εἰσεπήδησε. Τοῦ δὲ λέγοντος ὡς ἑξηκοντα πέντε ἐπίσκοποι κοινωνήσαντες αὐτῷ ἐψηφίσαντο, οἱ περὶ Λεόντιον ἀντεπῆγον· Ἀλλὰ πλείους, ὦ Ἰωάννη, κατεψηφίσαντό σου ἐν τῇ συνόδῳ. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ὁ 720.

ται ἄγε ἀοοδύσηται

Ἰωάννης τὸν κανόνα τοῦτον οὐ τῆς αὐτῶν Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῶν Ἀρειανῶν εἶναι ἔλεγεν· οἱ γὰρ ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ συνελθόντες ἐπὶ τῇ καθαιρέσει τῆς ὁμοουσίου πίστεως, ἀπεχθείᾳ τῇ πρὸς Ἀθανάσιον, τὸν κανόνα ἐξέδωκαν, μὴ προσδεξάμενοι τὰς ἀπολογίας κατεψηφίσαντο, μὴ νοήσαντες, ὅτι τῷ κανόνι τούτῳ χρησάμενοι καὶ Ἀθανάσιον καθεῖλον. Ταῦτα πέπρακται ἐγγιζούσης τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα. Δηλοῖ οὖν ὁ βασιλεὺς τῷ Ἰωάννῃ μὴ δύνασθαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐλθεῖν, ὅτι δύο αὐτοῦ κατεψηφίσαντο
721 σύνοδοι. Ἦργει οὖν ὁ Ἰωάννης λοιπὸν οὐδαμῶς τε εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατήρχετο. Εὐθὺς οὖν πάντες οἱ αὐτῷ προσκείμενοι ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀναχωρήσαντες, τὸ μὲν Πάσχα ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ τῷ ἐν Κωνσταντιναῖς ἐπετέλεσαν· σὺν αὐτοῖς δὲ πολλοὶ ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι καὶ ἄλλοι ἱερατικοῦ τάγματος. Ἐξ ἐκείνου τε κατ' ἰδίαν τὰς συναγωγὰς ἐν διαφόροις τόποις ποιούμενοι Ἰωαννῖται προσηγορεύθησαν. Ἰωάννης δὲ ἐπὶ δύο μῆνας οὐδαμοῦ προέβαινεν, ἕως ὅτου βασιλέως ἐκέλευε πρόσταγμα εἰς ἐξορίαν ἀπάγεσθαι. Καὶ ὁ μὲν ἀπήγετο τῆς ἐκκλησίας ἐλκυσθείς. Τινὲς δὲ τῶν Ἰωαννιτῶν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τὴν ἐκκλησίαν ἐνέπρησαν. Καιομένης δὲ αὐτῆς ἄνεμος ἀπηλιώτης πνεύσας καὶ τὸν οἶκον τῆς συγκλήτου γερουσίας κατέκαυσε. Τοῦτο γέγονε τῇ εἰκάδι τοῦ Ἰουνίου μηνός, ἐν ὑπατείᾳ Ὀνωρίου ἕκτῃ, ἣν σὺν Ἀριστοαινέτῳ ἐδίδου. Ὅσα μὲν οὖν διὰ τὸν γεγενημένον ἐμπρησμόν, ὁ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ὕπαρχος, ᾧ ὄνομα ἦν Ὀπτάτος, Ἕλλην τὴν θρησκείαν ὑπάρχων καὶ διὰ τοῦτο τοὺς Χριστιανοὺς μισῶν, κατὰ τῶν φιλούντων τὸν Ἰωάννην ἔπραξε καὶ ὡς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐκόλασεν, παραλιπεῖν μοι δοκῶ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ Ἀρσακίου τοῦ μετὰ Ἰωάννην χειροτονηθέντος, καὶ περὶ Κυρίνου τοῦ Χαλκηδόνος.

Ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διελθουσῶν χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Κωνσταντίνου πόλεως Ἀρσάκιος, ὃς ἀδελφὸς μὲν ἐγεγό- 724.
νει Νεκταρίου, τοῦ πρὸ Ἰωάννου τὴν ἐπισκοπὴν καλῶς διοικήσαντος, γηραιὸς δὲ σφόδρα· ὑπὲρ γὰρ ὀγδοήκοντα ἔτη ἐτύγχανεν ὤν. Καὶ τούτου δι' ὑπερβολὴν πραότητος τὴν ἐπισκοπὴν ἡσύχως διέποντος, ὁ τῆς Χαλκηδόνος ἐπίσκοπος Κυρῖνος, οὗ τὸν ποδαλγοῦντα Μαρουθᾶς ὁ Μεσοποταμίας ἐπίσκοπος ἐπάτησεν, οὕτω κακῶς διετέθη, ὡς σηπεδόνα ποιῆσαι, καὶ γενέσθαι ἀνάγκην ὥστε ἀποπρισθῆναι τὸν πόδα. Οὐχ ἅπαξ δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἀλλὰ πλειστάκις ἀπεπρίζετο. Ἐπενέμετο γὰρ τὸ πάθος καὶ ὅλον τὸ σῶμα, ὥστε καὶ τὸν ἕτερον πόδα, μεταλαβόντα τοῦ κακοῦ, τὸ αὐτὸ ὑπομεῖναι. Τούτου χάριν δὲ πεποίημαι μνήμην, ὅτι πολλοὶ ἔφασκον, διὰ τὴν εἰς Ἰωάννην βλασφημίαν ταῦτα παθεῖν τὸν Κυρῖνον, ὅτι ἀγόνατον αὐτὸν συνεχῶς ἀπεκάλει, ὡς μοι καὶ πρότερον εἴρηται. Ἐπειδὴ δὲ συνέβη καὶ χάλαζαν παμμεγεθεστάτην ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει καὶ περὶ τὰ αὐτῆς κατενεχθῆναι προάστεια· γέγονε δὲ τοῦτο ἐν τῇ αὐτῇ ὑπατείᾳ, περὶ τὴν τριακάδα τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός· τοῦτο ἔλεγον κατὰ Θεοῦ μῆνιν γενέσθαι, ἐπὶ τῇ ἀκρίτῳ καθαιρέσει Ἰωάννου. Ηὔξησε δὲ τοὺς τοιούτους λόγους καὶ ἡ τῆς βασιλίδος ἐπιγενομένη τελευτή· τετάρτῃ γὰρ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ κατενεχθῆναι τὴν χάλαζαν ἐτελεύτησεν. Ἄλλοι δὲ ἔφασκον δίκαια πεπονθέναι τὸν Ἰωάννην ἐπὶ τῇ καθαιρέσει, ὅτι πολλὰς ἐκκλησίας τῶν

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ναυατιανῶν καὶ Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, καὶ ἄλλων τινῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Λυδίαν γενόμενος ἔλαβεν, ἡνίκα διὰ τὴν Ἡρακλείδου χειροτονίαν ἐπὶ τὴν Ἔφεσον ἐστάλη. Ἀλλὰ πότερον δικαία ἡ καθαίρεσις Ἰωάννου κατὰ τὸν λόγον τῶν λυπηθέντων ὑπ' αὐτοῦ ἐγένετο, ἢ Κυρῖνος δικαίαν τῆς βλασφημίας ἐδίδου δίκην, καὶ πότερον διὰ Ἰωάννην ἡ χάλαζα κατηνέχθη καὶ ἡ βασίλισσα ἐτελεύτησεν, ἢ ταῦτα δι' ἑτέρους ἐγένετο λόγους ἢ καὶ δι' ἀμφότερα, Θεὸς ἂν εἰδείη, ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ καὶ αὐτῆς τῆς ἀληθείας κριτὴς δίκαιος. Ἐγὼ δὲ τὰ τότε θρυλλούμενα ἔγραψα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ὡς μετὰ Ἀρσάκιον Ἀττικὸς τὸν Κωνσταντίνου πόλεως θρόνον κατέσχεν.

Ἀρσάκιος δὲ οὐ πολὺν ἐπεβίω τῇ ἐπισκοπῇ χρόνον. Τῇ γὰρ ἐξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἦν Στελίχωνος τὸ δεύτερον καὶ Ἀνθεμίου, περὶ τὴν ἑνδεκάτην τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ἐτελεύτησε. Περισπουδάστου δὲ πολλοῖς γενομένης τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ διὰ τοῦτο πολλοῦ διαδραμόντος χρόνου, τῇ ἑξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἦν Ἀρκαδίου τὸ ἕκτον καὶ Πρόβου, προεβλήθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἀνὴρ εὐλαβής, ᾧ ὄνομα ἦν Ἀττικός. Ὃς τὸ μὲν γένος ἐκ Σεβαστείας τῆς Ἀρμενίας κατῆγεν, ἀσκητικὸς δὲ τὸν βίον ἐκ νέας ἡλικίας, καὶ ἄλλως μετὰ τοῦ μετρίως πεπαιδεῦσθαι, πλέον φυσικῶς φρόνιμος ἦν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου μικρὸν ὕστερον λέξω.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ τῆς Ἰωάννου ἐν ἐξορίᾳ πρὸς Κύριον ἀναλύσεως.

Ἰωάννης δὲ ἐπὶ τὴν ἐξορίαν ἀπαγόμενος ἐν Κομάνοις τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐτελεύτησε, τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, τῇ ἑξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἦν Ὀνωρίου τὸ ἕβδομον καὶ Θεοδοσίου τὸ δεύτερον· ἀνήρ, ὡς καὶ πρότερον ἔφην, διὰ ζῆλον σωφροσύνης, θυμῷ πλέον ἢ αἰδοῖ χαριζόμενος, καὶ διὰ σωφροσύνην παρρησιαιτέρᾳ διὰ βίου τῇ γλώττῃ χρησάμενος. Θαυμάσαι δέ μοι ἔπεισι, πῶς τοσοῦτον ζῆλον σωφροσύνης ἀσκῶν, ἐν προσομιλίαις αὐτοῦ καταφρονεῖν τῆς σωφροσύνης ἐδίδαξε. Μιᾶς γὰρ μετὰ τὸ βάπτισμα παρὰ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων μετανοίας τοῖς ἑπταικόσι δοθείσης, αὐτὸς ἀπετόλμησεν εἰπεῖν· Χιλιάκις μετανοήσας εἴσελθε. Ἐφ' ᾗ διδασκαλίᾳ πολλοὶ μὲν καὶ τῶν γνωρίμων αὐτοῦ κατέγνωσαν· μάλι- 728.
στα δὲ Σισίννιος ὁ τῶν Ναυατιανῶν ἐπίσκοπος. Ὃς καὶ λόγον ὑπεναντίον τοῦ λεχθέντος συνέγραψεν, καὶ γενναίως αὐτοῦ διὰ τοῦτο κατέδραμεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἤδη πρότερον ἐγεγόνει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ Σισιννίου ἐπισκόπου Ναυατιανῶν, οἷά φησι προσωμιληκέναι πρὸς Ἰωάννην.

Περὶ δὲ Σισιννίου βραχέα διεξελθεῖν, οὐκ ἄκαιρον εἶναι ἡγοῦμαι. Ἀνὴρ ἦν, ὡς πολλάκις ἔφην, ἐλλόγιμος, καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ φιλόσοφα ἄκρως μαθών. Διαλεκτικῆς δὲ σφόδρα ἐπεμελεῖτο, καὶ τὰ ἱερὰ Γράμματα ἄκρως ἑρμηνεύειν ἠπίστατο· ὡς καὶ Εὐνόμιον τὸν αἱρετικὸν πολλάκις αὐτοῦ φυγεῖν τὴν ἐπὶ τῇ διαλέξει δεινότητα. Τὴν δὲ δίαιταν ἦν οὐ λιτός. Ἀλλ' ἐν ἄκρᾳ σωφροσύνῃ, πολυτελεῖ ταύτῃ ἐκέχρητο, τρυφῶν τε ἐν ἐσθῆτι λευκῇ, καὶ δὶς τῆς ἡμέρας ἐν λουτροῖς δημοσίοις λουόμενος διετέλει. Καί ποτε ἐρομένου αὐτόν τινος, τοῦ χάριν ἐπίσκοπος ὤν, δὶς λούοιτο τῆς ἡμέρας, Ἐπειδὴ τρίτον οὐ φθάνει, ἀπεκρίνατο. Ἄλλοτε δὲ Ἀρσάκιον τὸν ἐπίσκοπον κατὰ τιμὴν ὁρῶν, ἠρωτήθη ὑπό τινος τῶν περὶ Ἀρσάκιον, διὰ τί ἀνοίκειον ἐπισκόπῳ ἐσθῆτα φοροίη, καὶ ποῦ γέγραπται λευκὰ τὸν ἱερωμένον ἀμφιέννυσθαι· ὁ δέ, Σὺ πρότερον, ἔφη, εἰπὲ ποῦ γέγραπται μέλαιναν ἐσθῆτα φορεῖν τὸν ἐπίσκοπον. Τοῦ δὲ ἐρωτήσαντος ἐν ἀπορῳ γενομένου πρὸς τὴν ἀντερώτησιν, ἐπήγαγεν ὁ Σισιννιος· Ἀλλὰ σὺ μὲν οὐκ ἄν, ἔφη, δεῖξαι δυνήσῃ, ὡς δεῖ τὸν ἱερωμένον μέλανα ἀμφιέννυσθαι· ἐμοὶ δὲ καὶ ὁ Σολομῶν παρήνεσε λέγων, «Ἔστωσάν σοι ἱμάτια λευκά·» καὶ ὁ Σωτὴρ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις λευκῇ φαίνεται ἐσθῆτι χρησάμενος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Μωϋσῆν καὶ Ἠλίαν λευκοφοροῦντας τοῖς ἀποστόλοις ἔδειξεν. Ταῦτα
729 δὴ καὶ ἄλλα πολλὰ ἑτοίμως εἰπών, τὰ μέγιστα ἐπὶ τῶν παρόντων ἐθαυμάσθη. Λεοντίου δέ, τοῦ Ἀγκύρας τῆς ἐν τῇ μικρᾷ Γαλατίᾳ ἐπισκόπου, Ναυατιανῶν ἐκκλησίαν ἀφαιρουμένου, καὶ τῇ Κωνσταντίνου πόλει ἐπιδημοῦντος, ὁ Σισίννιος ἐλθὼν παρ' αὐτόν, παρεκάλει ἀποδοῦναι τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ δὲ θερμῶς ἀπήντησε, καὶ φησι πρὸς αὐτόν· Ὑμεῖς, φησίν, οἱ Ναυατιανοὶ οὐκ ὀφείλετε ἐκκλησίας ἔχειν, τὴν μετάνοιαν ἀναιροῦντες, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ ἀποκλείοντες. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πλείονα τοῦ Λεοντίου κακῶς τοὺς Ναυατιανοὺς λέγοντος, ἔφη ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σισίννιος· Καὶ μὴν οὐδεὶς οὕτω μετανοεῖ ὡς ἐγώ. Τοῦ δὲ πάλιν ἐπάγοντος, Πῶς μετανοεῖς; ἔφη ὁ Σισίννιος, Ὅτι σε εἶδον, ἀπεκρίνατο. Ἰωάννου δέ ποτε τοῦ ἐπισκόπου ἐγκαλοῦντος αὐτῷ, καὶ λέγοντος, ὅτι οὐ δύναται ἡ πόλις δύο ἐπισκόπους ἔχειν, ὁ Σισίννιος ἔφη, Οὐδὲ γὰρ ἔχει. Τοῦ δὲ Ἰωάννου χαλεπήναντος, καὶ φήσαντος, Ὁρᾷς ὅτι μόνος εἶναι βούλει ἐπίσκοπος; ὁ Σισίννιος, Οὐ τοῦτο, ἔφη, λέγω, ἀλλ' ὅτι ἐγὼ παρὰ σοὶ μόνῳ οὐκ εἰμὶ ἐπίσκοπος, ὡς τοῖς ἄλλοις εἰμί. Ὁ δὲ Ἰωάννης πρὸς τὸ λεχθὲν ἀγανακτήσας, Ἀλλ' ἐγώ σε, ἔφη, παύσω προσομιλεῖν· αἱρετικὸς γὰρ ὑπάρχεις. Πρὸς δὴ τοῦτῳ χαριέντως ὁ Σισίννιος ὑπήντησεν· Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, καὶ μισθοὺς παρέξω, εἴ με τηλικούτου καμάτου ἀπαλλάξειας. Διαμαλαχθεὶς δὲ ἐκ τῆς ἀποκρίσεως ὁ Ἰωάννης, Ἀλλ' οὐκ ἄν σε, ἔφη, παύσω τοῦ προσομιλεῖν ἐγώ, εἴ σε ὅλως τὸ λέγειν λυτεῖ. Οὕτω μὲν οὖν ἕτοιμος πρὸς τὰς ἀποκρίσεις, καὶ χαρίεις ἦν ὁ Σισίννιος. Γράφειν δὲ ταῦτα καὶ ἀπομνημονεύειν τὰ εἰρημένα αὐτῷ, μακρὸν ἂν εἴη· διὸ καὶ δι' ὀλίγων ἀπέθετο οἷος ἦν, ἀρκεῖν ἡγησάμενος. Ἐκεῖνο δέ φημι, ὅτι διὰ παίδευσιν περιβόητος ἦν· καὶ διὰ ταύτην πάντες ἐφεξῆς οἱ ἐπίσκοποι ἠγάπων τε καὶ ἐτίμων αὐτόν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ τῆς συγκλήτου περιρρανεῖς ἔστεργόν τε αὐτὸν καὶ ἐθαύμαζον. Καὶ πολλὰ μὲν αὐτῷ βιβλία συγγέγραπται· λεξιθηρεῖ δὲ ἐν αὐτοῖς, καὶ ποιητικὰς παραμίγνυσι λέξεις. Λέγων δὲ μᾶλλον, ἢ ἀναγινωσκόμενος ἐθαυμάζετο. Προσῆν γὰρ αὐτῷ χάρις, τῷ τε προσώπῳ καὶ τῇ φωνῇ, καὶ τῷ σχήματι καὶ τῷ βλέμματι, καὶ τῇ ὅλῃ κινήσει τοῦ σώματος. Ἠγαπᾶτο οὖν καὶ διὰ ταῦτα παρὰ πασῶν τε τῶν θρησκειῶν, καὶ μάλιστα παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἀττικοῦ. Καὶ τὰ μὲν περὶ Σισιννίου ἐξαρκεῖν ἡγοῦμαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ τῆς Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως τελευτῆς.

Τελευτᾷ δὲ οὐ πολὺ μετὰ τὴν Ἰωάννου τελευτὴν ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος, ἀνὴρ πρᾶος καὶ ἡσύχιος, καὶ πρὸς τῷ
732 τέλει τῆς ζωῆς, θεοφιλοῦς δόξαν κτησάμενος ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε· Ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει οἶκος ἐστὶ μέγιστος, Καρύαν ἔχων ἐπώνυμον· ἔστι γὰρ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ οἴκου δένδρον καρυία, ἐφ' ἧς κρεμασθῆναι λόγος τὸν μάρτυρα Ἀκάκιον καὶ τελειωθῆναι· δι' ἣν αἰτίαν καὶ οἰκίσκος τῷ δένδρῳ παρῳκοδομήθη εὐκτήριος. Τοῦτον ἱστορῆσαι ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος βουληθείς, εἰς αὐτὸν παρεγένετο. Εὐξάμενός τε αὖθις ἀπεχώρει. Πάντες δὲ οἱ περιοικοῦντες τὸν εὐκτήριον οἶκον ἐπὶ τῷ θεάσασθαι τὸν βασιλέα συνέτρεχον· καὶ οἱ μέν, ἔξω τῆς οἰκίας γενόμενοι, προκαταλαβεῖν τὰς παρόδους ἐσπούδαζον, ἀφ' ὧν φανερώτερόν τε τοῦ βασιλέως τὸ πρόσωπον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν δορυφορίαν ἡγοῦντο θεάσασθαι. Ἄλλοι δὲ ἐπηκολούθουν, ἕως ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ παιδίοις ἐκτὸς τοῦ οἴκου ἐγένοντο. Καὶ μετὰ τοῦτο εὐθὺς ὁ περικείμενος τῷ εὐκτηρίῳ μέγιστος οἶκος, ἅπας κατέπεσεν. Ἐκ δὴ τούτου βοὴ σὺν θαύματι ἐπηκολούθει, ὡς ἡ τοῦ βασιλέως εὐχὴ τοσούτους τῆς ἀπωλείας ἐρρύσατο. Τοῦτο μὲν οὕτως ἐγένετο. Καταλιπὼν δὲ τὸν υἱὸν Θεοδόσιον ὀκταετῆ τυγχάνοντα, ἐτελεύτησεν ἐν ὑπατείᾳ Βάσσου καὶ Φιλίππου, τῇ πρώτῃ τοῦ Μαΐου μηνός· τοῦτο δὲ ἦν ἔτος δεύτερον τῆς διακοσιοστῆς ἐννενηκοστῆς ἑβδόμης Ὀλυμπιάδος· συμβασιλεύσας μὲν τῷ πατρὶ Θεοδοσίῳ ἔτη δεκατρία, μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τοῦ πατρός, ἔτη δεκατέσσαρα· ζήσας ἔτη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τριακονταέν. Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν δώδεκα, μηνῶν ἕξ.

Ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις εὕρηται ταῦτα κείμενα, οὐχ ὡς λείποντα, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἄλλον φράσεως ὄντα. Συνείδομεν οὖν ὡς καλόν ἐστι ταῦτα παραθέσθαι· τούτου χάριν ταῦτα παρεθήκαμεν ἐνταῦθα.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τοσούτῳ συνέβη τῆς Ἐφέσου τελευτῆσαι τὸν ἐπίσκοπον, ἀνάγκη κατέλαβε τὸν Ἰωάννην εἰς τὴν Ἔφεσον ἀπελθεῖν, ἐπὶ τὸ χειροτονῆσαι ἐπίσκοπον. Καὶ γενόμενος ἐν αὐτῇ, ἄλλων τε ἄλλον προβαλέσθαι σπουδαζόντων, αὐτὸς Ἡρακλείδῃ τινὰ διάκονον ἑαυτοῦ, γένει Κύπριον, εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προεβάλετο. Γενομένης δὲ ἐπὶ τούτῳ στάσεως ἐν τῇ Ἐφέσῳ, ὡς οὐκ ἀξίου πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Ἡρακλείδου, ἀνάγκη γέγονε χρονίζειν τὸν Ἰωάννην κατὰ τὴν Ἔφεσον. Παρέλκοντος δὲ αὐτοῦ κατ' αὐτήν, ὁ Σεβηριανὸς ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει ἐρασμιώτερος τοῖς ἀκροαταῖς ἐγένετο. Καὶ ταῦτα οὐκ ἐλάνθανε τὸν Ἰωάννην· ταχέως γὰρ αὐτῷ τὰ γινόμενα διηγγέλλετο παρὰ Σαραπίωνος, ὃς πάνυ ἠγαπᾶτο παρὰ τοῦ Ἰωάννου, καὶ πᾶσαν τὴν περὶ τὸ ἐπισκόπειον φροντίδα ἐκεχείριστο, διὰ τὸ εὐλαβὲς αὐτοῦ, καὶ ἐν πᾶσι πιστόν, καὶ περὶ πάντα νηφάλιον καὶ σπουδαῖον περὶ τὴν τοῦ ἐπισκόπου συγκρότησιν. Ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν Ἰωάννης ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται. Καὶ αὐτὸς μὲν πάλιν τὴν προσήκουσαν κηδεμονίαν τῶν ἐκκλησιῶν ἐποιεῖτο. Μεταξὺ δὲ Σαραπίωνος τοῦ διακόνου καὶ Σεβηριανοῦ τοῦ ἐπισκόπου πολλή τις ἦν μικροψυχία, τοῦ μὲν Σαραπίωνος ἀντικειμένου τῷ Σεβηριανῷ, διὰ τὸ ἐθέλειν αὐτὸν ἐν ταῖς διαλέξεσι παρευδοκιμεῖν τοῦ Ἰωάννου· τοῦ δὲ Σεβηριανοῦ ζηλοῦντος τὸν Σαραπίωνα, διὰ τὸ προσκεῖσθαι αὐτῷ Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον, καὶ πᾶσαν τὴν φροντίδα ἐγχειρισθῆ- 733.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ναι τοῦ ἐπισκοπείου. Οὕτω δὲ πρὸς ἀλλήλους ἐχόντων, συνέβη τὴν κακίαν τοῦ μίσους ἐπὶ πλεῖον προελθεῖν, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε· Ποτὲ γὰρ τοῦ Σεβηριανοῦ παριόντος, τὴν προσήκουσαν ἐπισκόπῳ τιμὴν ὁ Σαραπίων οὐκ ἀπένειμεν· ἀλλὰ καθήμενος διετέλει, ἢ μὴ ἑωρακὼς αὐτόν, ὡς ὕστερον ἐπὶ τοῦ συνεδρίου μεθ' ὅρκων ἐβεβαιοῦτο, ἢ μικρὰ φροντίσας ὡς κατὰ ἐπισκόπου παρουσίας, καθὼς ἔλεγε Σεβηριανός, οὐκ ἔχω λέγειν· ὁ Θεὸς μόνος ἴστω. Τότε δὲ Σεβηριανὸς οὐκ ἤνεγκε τὴν τοῦ Σαραπίωνος καταφρόνησιν, ἀλλὰ παρ' αὐτὰ καὶ πρὸ κοινῆς διαγνώσεως συνεδρίου, μεθ' ὅρκου κατακρίνει τὸν Σαραπίωνα, καὶ οὐ μόνον τῆς ἀξίας τοῦ διακόνου ἀποκηρύττει, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς. Μαθὼν ταῦτα Ἰωάννης βαρέως ἤνεγκεν. Τοῦ δὲ πράγματος μετὰ ταῦτα ζητουμένου ἐπὶ συνεδρίου, καὶ τοῦ Σαραπίωνος ἀπολογουμένου, καὶ πιστουμένου τὸ μὴ ἑωρακέναι, ἀλλὰ καὶ μάρτυρας παράγοντος, τὸ μὲν κοινὸν τῶν συνεληλυθότων ἐπισκόπων συνεγίνωσκε, καὶ παρεκάλει τὸν Σεβηριανὸν δέξασθαι ἀπολογούμενον τὸν Σαραπίωνα. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος Ἰωάννης, πρὸς πληροφορίαν Σεβηριανοῦ, ἀφορίζει τὸν Σαραπίωνα, ἑβδομάδα ἀποστήσας τῆς τιμῆς τοῦ διακονου· καίτοι ἐν πᾶσι τοῖς πράγμασι δεξιὰν χεῖρα ἔχων αὐτόν, καὶ περὶ τας ἐκκλησιαστικὰς ἀποκρίσεις ὀξύτατον καὶ σπουδαῖον ὄντα. Σεβηριανὸς δὲ οὐδ' οὕτως ἐπείθετο· ἀλλὰ παντοῖος ἐγίνετο, τελείως ἀποκηρυχθῆναι τῆς διακονίας τὸν Σαραπίωνα, καὶ τῆς κοινωνίας. Λυπηθεὶς σφόδρα ἐπὶ τούτοις Ἰωάννης, καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ συνεδρίου, κατέλιπε τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις τὰ τῆς δίκης, εἰρηκὼς πρὸς αὐτούς· Τὸ παριστάμενον ὑμῖν καταξιώσατε αὐτοὶ διαλαβόντες καὶ κρίναντες ὁρίσαι· ἐγὼ γὰρ παραιτοῦμαι τὴν μεταξὺ αὐτῶν διάγνωσιν. Τούτων λεχθέντων ὑπὸ Ἰωάννου, καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀναστάντος αὐτοῦ, ὁμοίως καὶ τὸ κοινὸν τοῦ συνεδρίου ἀναστάν, κατέλιπεν οὕτω τὰ τῆς δίκης, καταμεμφόμενοι μᾶλλον Σεβηριανόν, διὰ τὸ μὴ εἶξαι τοῖς ῥηθεῖσι παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου. Τοῦ λοιποῦ δὲ οὐκέτι εἰς συντυχίαν τὸν Σεβηριανὸν Ἰωάννης ἐδέξατο· ἀλλ' εἰς τὴν πατρίδα τὴν αὐτοῦ ἐκδημεῖν αὐτὸν παρεκελεύετο, δηλώσας αὐτῷ τοιάδε· Οὐκέτι χρήσιμον, φησί, ὦ Σεβηριανέ, ἐν τοσούτῳ χρόνῳ τὴν ἐμπιστευθεῖσάν σοι παροικίαν 736
ἀπρονόητον καὶ ἐκτὸς ἐπισκόπου τυγχάνειν. Διὸ σπεύσας κατάλαβε τὰς ἐκκλησίας σου, καὶ μὴ ἀμέλει τοῦ χαρίσματος τοῦ ἐν σοί. Ἤδη δὲ στειλαμένου αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ὁδοιπορίαν, γνοῦσα ταῦτα ἡ Αὐγούστα Εὐδοξία, μέμφεται μὲν τῷ Ἰωάννῃ, παρασκευάζει δὲ ἡ τάχος καλεῖσθαι τὸν Σεβηριανὸν ἐκ τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Χαλκηδόνος· καὶ ὁ μὲν ὅσον οὐδέπω παρῆν. Ἰωάννης δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν ἐξέκλινε, καὶ οὐδενὸς παρακαλοῦντος ἐπείθετο· ἕως ἡ βασίλισσα Εὐδοξία, ἐν τῇ ἐπωνύμῳ τῶν Ἀποστόλων ἐκκλησίᾳ τὸν υἱὸν Θεοδόσιον τοῦτον τὸν νέον, τότε κομιδῇ νήπιον ὄντα, εἰς τὰ γόνατα τοῦ Ἰωάννου ἐμβαλοῦσα, καὶ ὅρκους κατ' αὐτοῦ πολλοὺς καθορκώσασα, μόλις τὴν πρὸς Σεβηριανὸν ἔπεισε φιλίαν ἀσπάσασθαι. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΜΟΣ Ζ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

740. **Ὡς τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου τελευτήσαντος, καὶ καταλιπόντος τὸν υἱὸν Θεοδόσιον ὀκταετῆ, Ἀνθέμιος ὕπαρχος τὴν τῶν ὅλων διοίκησιν ἐποιεῖτο.**

Τοῦ δὴ βασιλέως Ἀρκαδίου τελευτήσαντος τῇ πρώτῃ Μαΐου μηνός, ἐν ὑπατείᾳ Βάσσου καὶ Φιλίππου, Ὀνώριος μὲν ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς τὰ ἑσπέρια διεῖπε μέρη· ὑπὸ δὲ τῷ υἱῷ τῷ νέῳ Θεοδοσίῳ, ὀκταετεῖ τυγχάνοντι, τὰ τῆς ἑῴας ἐτάττετο, Ἀνθεμίου τοῦ ὑπάρχου τὴν διοίκησιν ποιουμένου τῶν ὅλων. Ὃς ἔγγονος μὲν ἦν Φιλίππου τοῦ Παῦλον τὸν ἐπίσκοπον ἐπὶ Κωνσταντίνου ἐκβαλόντος τῆς ἐκκλησίας, ἀντεισαγαγόντος δὲ Μακεδόνιον. Οὗτος τὰ μεγάλα τείχη τῇ Κωνσταντίνου πόλει περιεβάλετο. Φρονιμώτατος δὲ τῶν τότε ἀνθρώπων καὶ ἐδόκει καὶ ἦν, καὶ ἀβούλως ἔπραττεν οὐδέν· ἀλλὰ ἀνεκοινοῦτο πολλοῖς τῶν γνωρίμων περὶ τῶν πρακτέων, μάλιστα δὲ Τρωίλῳ τῷ Σοφιστῇ, ὃς μετὰ τῆς οὔσης αὐτῷ σοφίας, καὶ κατὰ τὴν
741 πολιτικὴν φρόνησιν τῷ Ἀνθεμίῳ ἐφάμιλλος ἦν· διὸ σχεδὸν πάντα τῇ συμβουλῇ Τρωίλου ἐπράττετο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ Ἀττικοῦ τοῦ Κωνσταντίνου πόλεως ἐπισκόπου, ὁποῖος ἦν τὸ ἦθος.

Τοῦ τοίνυν βασιλέως ὄγδοον ἔτος ἄγοντος, τρίτον ἔτος 416
εἶχεν Ἀττικὸς τοῦτο ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει διαπρέπων ἀνήρ, ὡς φθάσαντες εἴπομεν, μετὰ τοῦ πολὺ πεπαιδεῦσθαι, εὐλαβής τε καὶ φρόνιμος. Διὸ καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐπὶ αὐτοῦ συνέβη εἰς μέγα ἐπιδοῦναι. Οὐ γὰρ μόνον τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως συνεκρότει, ἀλλὰ καὶ τοὺς αἱρεσιώτας τῇ φρονήσει κατέπληττε· καὶ σκύλλειν αὐτοὺς οὐδαμῶς ἠρεῖτο, φοβεῖν δὲ ἐπιχειρῶν, αὖθις αὐτοῖς πρᾶον ἑαυτὸν ἐπεδείκνυεν. Ἀλλὰ μὴν οὔτε λόγων ἠμέλει. Ἐπόνει γὰρ περὶ τὰ τῶν παλαιῶν ἀναγνώσματα, διανυκτερεύων ἐν αὐτοῖς· διὸ καὶ οὐκ ἐξενορῳνεῖτο παρὰ τῶν φιλοσόφων ἢ σοφιστῶν. Ἦν δὲ καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι χαρίεις τε καὶ ἐπαγωγός· καὶ τοῖς λυπουμένοις συνεστύγναζε. Καὶ ἁπλῶς, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ἐγίνετο. Καὶ πρότερον μὲν ἡνίκα ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ἐτάττετο, ἐκαθῶν οὓς καὶ ἐπόνει λόγους, ἐπ' ἐκκλησίας ἐδίδασκε. Μετὰ δὲ ταῦτα σὺν τῇ φιλοπονίᾳ καὶ παρρησίαν κτησάμενος, ἐξ αὐτοσχεδίου καὶ πανηγυρικωτέραν τὴν διδασκαλίαν ἐποιεῖτο. Οὐ μὴν τοιοῦτοι ἦσαν οἱ λόγοι, ὡς καὶ παρὰ τῶν ἀκροατῶν σπουδάζεσθαι, ἢ γραφῇ παραδίδοσθαι. Περὶ μὲν ἤθους αὐτοῦ καὶ τρόπου καὶ παιδεύσεως ἀποχρώντως εἰρήσθω. Ὅσα μέντοι μνήμης ἄξια ἐπὶ τῶν αὐτοῦ χρόνων ἐγένετο, διηγήσομαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ Θεοδοσίου καὶ Ἀγαπητοῦ τῶν ἐν Συνάδοις ἐπισκοπησάντων.

Ἐν Συνάδῳ πόλει τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας Θεοδόσιός τις ἐπίσκοπος ἦν, ὃς τοὺς ἐν αὐτῇ αἱρετικούς, πολλοὶ δὲ ἐν αὐτῇ ὄντες ἐτύγχανον τῆς Μακεδονιανῶν θρησκείας, συντόνως ἐδίωκεν ἐξελαύνων αὐτοὺς οὐ μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν ἀγρῶν. Καὶ τοῦτο ἐποίει οὐκ εἰωθὼς διώκειν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, οὔτε μὴν ζήλῳ τῆς ὀρθῆς πίστεως, ἀλλὰ φιλαργυρίας πάθει δουλεύων, ἐκ τῶν αἱρετικῶν χρήματα συλλέγειν ἐσπούδαζεν. Διὸ πάντα ἐκεῖνε κατὰ τῶν τὰ Μακεδονίου φρονούντων, τὰς χεῖρας ἐξοπλίζων τῶν ὑφ' αὐτῷ κληρικῶν. καὶ μυρίαις κατ' αὐτῶν χρώμενος μηχαναῖς, οὐδὲ τοῦ δικαστηρίοις αὐτοὺς προσδεμεῖν[1] ἀπήλλακτο. Μάλιστα δὲ τὸν ἐπίσκοπον αὐτῶν, ᾧ ὄνομα ἦν Ἀγαπητός, διαφόρως ἐτάραττεν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντες οὐδαμῶς ἐξαρκεῖν αὐτῷ πρὸς τιμωρίαν ἐδόκουν, ἀναδραμὼν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπαρχικῶν προσταγμάτων ἐδέετο. Ἐν ὅσῳ οὖν ὁ Θεοδόσιος ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει διὰ ταῦτα παρεῖλκεν, ὁ Ἀγαπητὸς ὃν προεστάναι τῆς Μακεδονίου θρησκείας ἔφην, ἐπὶ ἀγαθὴν ἦλθεν ἀπόνοιαν[2]. Βουλευσάμενος γὰρ ἅμα τῷ αὐτοῦ κλήρῳ παντί, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὑφ' αὐτῷ λαόν, πείθει τὴν τοῦ ὁμοουσίου πίστιν προσδέξασθαι. Καὶ τοῦτο καταστήσας, εὐθὺς ὡς εἶχε σὺν πλήθει πολλῷ, μᾶλλον δὲ σὺν παντὶ τῷ λαῷ, ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ὥρμησεν. Εὐχήν τε ἐπιτελέσας, καταλαμβάνειν τὸν θρόνον ἐν ᾧ εἰώθει ὁ Θεοδόσιος προκαθέζεσθαι. Ἐνώσας

744

1) ὁ Μ. προσδεσμεῖν. 2) γρ. ἐπίνοιαν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲ τὸν λαόν, καὶ τοῦ λοιποῦ τὴν τοῦ ὁμοουσίου πίστιν διδάσκων, τῶν ὑπὸ Σύναδα ἐκκλησιῶν ἐγκρατὴς ἐγένετο. Τούτων οὕτω γενομένων ἐφίσταται μετ' οὐ πολὺ Θεοδόσιος τὴν ἐπαρχικὴν βοήθειαν ἐπαγόμενος· οὐδέν τε τῶν γενομένων εἰδὼς ὡς εἶχεν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐχώρει· ἐξελαθεὶς δὲ ἐξ αὐτῆς παρὰ πάντων ὁμοῦ αὖθις ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν [πάλιν] ἐπορεύετο. Γενόμενός τε ἐν αὐτῇ ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἀττικοῦ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀπωδύρετο, ὡς παραλόγως εἴη τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθείς. Ἀττικὸς δὲ γνοὺς πρᾶγμα λυσιτελῶς ἀποδὰν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὸν μὲν Θεοδόσιον λόγῳ παρεμυθήσατο, πείσας ἀνεξικάκως τὸν ἡσύχιον βίον ἀσπάζεσθαι, προκρίνειν τε τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων διδάξας· γράφει τε τῷ Ἀγαπητῷ ἔχεσθαι τῆς ἐπισκοπῆς, μηδὲν ἐκ τῆς Θεοδοσίου λύπης ἀνιαρὸν ὑφορώμενον.

1) ἰσ. παρατέρμω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τοῦ ἰαθέντος ἐν τῷ θείῳ βαπτίσματι Ἰουδαίου παραλυτικοῦ ὑπὸ Ἀττικοῦ τοῦ ἐπισκόπου. 745

Ἓν μὲν οὖν τοῦτο χρηστὸν ἐπὶ τῶν Ἀττικοῦ χρόνων τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπῆρξεν. Οὔτε δὲ θαυμάτων ἢ ἰαμάτων ἢ τῶν χρόνων τούτων κατάστασις ἄμοιρος ἦν. Ἰουδαῖός γάρ τις παραλυτικὸς ὢν ἐκ πολλῶν ἐτῶν, ἐπὶ κλίνης κατέκειτο, καὶ πάσης ἰατρικῆς εἰς αὐτὸν γυμνασθείσης καὶ πάσης Ἰουδαϊκῆς εὐχῆς οὐδὲν ἐπ' αὐτῷ δυνηθείσης, τέλος προστρέχει τῷ χριστιανικῷ βαπτίσματι, τούτῳ μόνῳ ἀληθινῷ ἰατρῷ χρήσασθαι πιστεύσας. Τοῦτο καταφανὲς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ ἐπισκόπῳ Ἀττικῷ ταχέως ἐγίνετο. Κατηχήσας οὖν αὐτόν, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν ἐλπίδα εὐαγγελισάμενος, κομισθῆναι σὺν τῇ κλίνῃ κελεύει ἐπὶ τὸ φωτιστήριον. Ὁ δὲ παραλυτικὸς Ἰουδαῖος εἰλικρινεῖ πίστει τὸ βάπτισμα δεξάμενος, ἀπὸ τῆς κολυμβήθρας τοῦ βαπτιστηρίου ἀναληφθείς, εὐθὺς ἀπήλλακτο τοῦ νοσήματος, καὶ τοῦ λοιποῦ ἐν τοῖς ὑγιαίνουσιν ἦν. Ταύτην τὴν θεραπείαν ἡ τοῦ Χριστοῦ δύναμις καὶ ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις καιροῖς δεῖξαι τοῖς ἀνθρώποις ἠθέλησε· δι' ἣν Ἕλληνες μὲν πολλοὶ πιστεύσαντες ἐβαπτίσθησαν· Ἰουδαίους δὲ καίπερ σημεῖα ζητοῦντας, οὐδὲ τὰ γινόμενα σημεῖα προσηγάγετο. Τοιαῦτα μὲν οὖν παρὰ τοῦ Χριστοῦ τοῖς ἀνθρώποις ὑπῆρχε χρηστά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὅπως Σαββάτιος ὁ ἐξ Ἰουδαίων, Ναυατιανῶν πρεσβύτερος, ἀπέστη τῶν ὁμοδοξούντων αὐτῷ.

Πολλοὶ δὲ παρ' οὐδὲν ταῦτα τιθέμενοι, τῇ αὐτῶν μοχθηρίᾳ ἐσχόλαζον. Οὐ γὰρ μόνον Ἰουδαῖοι τοῖς γινομένοις τεραστίοις ἠπίστουν, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ φιλοῦντες ἐκείνοις ἀκολουθεῖν, ἐφάμιλλα αὐτοῖς φρονοῦντες ἠλέγχθησαν. Σαββάτιος μὲν οὖν, οὗ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν, μὴ βουλόμενος ἐν τῷ οἰκείῳ τάγματι τοῦ πρεσβυτερείου μένειν, ἐπισκοπεῖν δὲ ἐξ ἀρχῆς σπεύδων, ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τῆς Ναυατιανῶν Ἐκκλησίας ἀνεχώρησε, πρόφασιν τὴν παρατήρησιν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα ποιούμενος. Παρασυνάγων οὖν τῷ ἐπισκόπῳ ἑαυτοῦ Σισιννίῳ ἐν τόπῳ τῆς πόλεως, ᾧ προσωνυμία Ξηρόλοφος, ἐν ᾧ νῦν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρὰ Ἀρκαδίου ὀνομάζεται, πρᾶγμα ἐτόλμησε πολ-
ινδύνων ἄξιον. Ἐν ἡμέρᾳ γὰρ συνάξεως, τοῦ Εὐαγ-
περιοχὴν ἀναγινώσκων ἐν ᾧ λέλεκται, ὅτι *Ἦν δὲ*
τὴ ἡ λεγομένη τῶν Ἰουδαίων Πάσχα, προστίθησι
δαμῶς μήτε γεγραμμένα, μήτε ἀκουσθέντα ποτέ·
ὲ ταῦτα· Ἐπικατάρατος, φησίν, ὁ ἕξω ἀζύμων τὸ
α ποιήσας. Τοῦτο ἀκουσθέν, διεδόθη εἰς τοὺς πολ-
Καὶ συναρπασθέντες οἱ ἀκέραιοι τῶν παρὰ Ναυα-
ς λαϊκῶν, πρὸς αὐτὸν ἐχώρουν. Οὐ μὴν ἀπώνατο τοῦ
ματος. Εἰς κακὸν γὰρ τέλος αὐτῷ τὰ τῆς πλαστο- 748
ας κατέστρεψε. Μετ' οὐ πολὺ γὰρ τὴν ἐκ προλήψεως
ἐπετέλει· καὶ συνέρρεον πρὸς αὐτὸν ἐξ ἔθους πολ-
αὶ τὴν ἐξ ἔθους παννυχίδα ποιούντων, θόρυβός τις
νιος ἐνέπεσεν εἰς αὐτούς, ὡς ἄρα Σισίννιος ὁ αὐτῶν
πος σὺν πολλῷ πλήθει ἔρχεται κατ' αὐτῶν. Καὶ
ῆς γενομένης, οἷα εἰκός, ἐν νυκτὶ καὶ στενῷ τόπῳ
φθέντες, ἑαυτοὺς συνέτριψαν· ὡς ἀπολέσθαι ἐξ αὐ-
πὲρ τοὺς ἑβδομήκοντα ἀνθρώπους. Τοῦτο γενόμενον,
ὺς τοῦ Σαββατίου ἀπέστησε. Τινὲς δὲ αὐτῷ παρέ-
, τῇ ἀγροικικῇ προλήψει κρατούμενοι. Ἀλλὰ Σαβ-
ς μέν, ὡς ἐπὶ τὴν ἐπίορκον παρῆλθεν ἐπισκοπήν,
ὕστερον λέξομεν.

ε. ἀποφθέντες

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ τῶν προεστώτων τηνικαῦτα τῆς τῶν Ἀρειανῶν δόξης.

ρόθεος δέ, ὁ τῆς Ἀρειανῆς προεστὼς θρησκείας, ὃν
ς Ἀντιοχείας ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν μετενη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

νέχθαι ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν (ὡς) ἀνωτέρω ἐμνημονεύσα
ἑκατὸν πρὸς τοῖς δεκαεννέα ἐπιβιοὺς ἔτη, ἐτελεύτησε
ὑπατείᾳ Ὀνωρίου τὸ ἕβδομον καὶ Θεοδοσίου Αὐγού
τὸ δεύτερον, τῇ ἕκτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνός. Μετ
τοῦτον τῆς Ἀρειανῆς θρησκείας προέστη Βάρβας.
τούτου δὴ τοῦ Βάρβα, δύο ἀνδρῶν ἐλλογίμων ἡ τῶν Ἀ
νῶν θρησκεία ηὐτύχησε, τὴν ἀξίαν δὲ τοῦ πρεσβυτ
ἐχόντων· Τιμόθεος θατέρῳ ὄνομα· τῷ δὲ ἑτέρῳ Γεώρ
Ἀλλὰ Γεώργιος μὲν μᾶλλον τὴν Ἑλληνικὴν κατω
κει παίδευσιν· Τιμόθεος δὲ πάλιν τὰ ἱερὰ ἠσκεῖτο γ
ματα. Καὶ μὴν καὶ τὰ Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνο
μετὰ χεῖρας εἶχεν ὁ Γεώργιος. Τιμόθεος δὲ τὸν Ὠριγ
ἀνέπνεεν· καὶ δημοσίᾳ τὰ ἱερὰ ἑρμηνεύων γράμματα,
τῆς Ἑβραίων γλώσσης ἄμοιρος ἦν. Καὶ Τιμόθεος μὲν
749 πρότερον, τῆς Ψαθυριανῶν θρησκείας ἦν. Γεώργιος δὲ
Βάρβα κεχειροτόνητο. Τῷ δὴ Τιμοθέῳ καὶ αὐτὸς ἐν
χηκα, καὶ ἔγνων ὅπως τοῖς ἐπερωτῶσιν ἕτοιμος ἦν
κρίνεσθαι, διαλύων ὅσα ἀσαφῆ κατὰ τὰ θεῖα εὑρίσ
λόγια. Πανταχοῦ τε τὸν Ὠριγένην ἐκάλει, ὡς ἀληθῆ
τυρα τῶν ὑπ' αὐτῷ[1] λεγομένων. Θαυμάσαι οὖν μοι ἔπ
πῶς οὗτοι οἱ ἄνδρες τῇ Ἀρειανῶν θρησκείᾳ παρέμε
ὧν ὁ μὲν τὸν Πλάτωνα ἀεὶ μετὰ χεῖρας εἶχεν· ὁ δ
Ὠριγένην ἀνέπνεεν. Οὐδὲ γὰρ Πλάτων τὸ δεύτερον κ
τρίτον αἴτιον, ὡς αὐτὸς ὀνομάζειν εἴωθεν, ἀρχὴν
ξεως εἰληφέναι φησί. Καὶ Ὠριγένης συναίδιον παντ
ὁμολογεῖ τὸν Υἱὸν τῷ Πατρί. Πλὴν εἰ καὶ τῇ ἐκ
Ἐκκλησίᾳ παρέμειναν, ἀλλ' ὅμως τὴν Ἀρειανὴν
σκείαν λεληθότως ἐπὶ τὸ κρεῖσσον μετέθεσαν. Πολλὰ
τῶν τοῦ Ἀρείου βλασφημιῶν ταῖς οἰκείαις διδασκα
ἐξέβαλλον. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τοιαῦτα εἰρήσθω.
εἰς μακρὰν δὲ καὶ Σισιννίου τοῦ Ναυατιανῶν ἐπισκ

1) γρ. αὐτοῦ.

τελευτήσαντος ἐν τῇ αὐτῇ ὑπατείᾳ, χειροτονεῖται Χρύσανθος, περὶ οὗ μικρὸν ὕστερον λέξομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὡς Θεόφιλον τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον Κύριλλος διεδέξατο.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Θεόφιλος ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, ληθαργικῷ πάθει περιπεσών, ἐτελεύτησεν ἐν ὑπατείᾳ Ὀνωρίου τὸ ἔνατον καὶ Θεοδοσίου τὸ πέμπτον, τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός. Ἐπιμάχου δὲ γενομένης καὶ ἐνταῦθα τῆς ἐπισκοπῆς, οἱ μὲν ἐζήτουν ἐνθρονισθῆναι Τιμόθεον ἀρχιδιάκονον, οἱ δὲ Κύριλλον, ὃς ἦν ἀδελφιδοῦς Θεοφίλου. Στάσεως δὲ διὰ τοῦτο μεταξὺ τοῦ λαοῦ κινηθείσης, συνελαμβάνετο τῷ μέρει Τιμοθέου ὁ τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος ἡγεμὼν Ἀβουδάτιος. Διὸ τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν τελευτὴν Θεοφίλου ὁ Κύριλλος ἐνθρονισθείς, ἐπὶ τὴν ἐπισκοπὴν ἀρχικώτερον Θεοφίλου παρῆλθε· καὶ γὰρ ἐξ ἐκείνου, ἡ ἐπισκοπὴ Ἀλεξανδρείας παρὰ τῆς ἱερατικῆς τάξεως καταδυναστεύειν τῶν πραγμάτων ἔλαβε τὴν ἀρχήν. Εὐθέως οὖν Κύριλλος τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ναυατιανῶν ἐκκλησίας ἀποκλείσας, πάντα μὲν αὐτῶν τὰ ἱερὰ κειμήλια ἔλαβεν· τὸν δὲ ἐπίσκοπον αὐτῶν Θεόπεμπτον, πάντων ὧν εἶχεν ἀφείλετο. 752

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ Μαρουθᾶ τοῦ Μεσοποταμίας ἐπισκόπου καὶ ὡς δι' αὐτοῦ ὁ Χριστιανισμὸς ἐν Περσίδι διεπλατύνθη.

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, καὶ τὸν ἐν Περσίδ Χριστιανισμὸν πλατυνθῆναι συνέβη ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε Μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Περσῶν συνεχεῖς ἀεὶ πρεσβεῖαι γί νονται. Διάφοροι δέ εἰσιν αἰτίαι, δι' ἃς συνεχῶς παρ' ἀλ λήλους πρεσβεύονται. Χρεία δὲ οὖν καὶ τότε ἦγαγεν, ὥστ Μαρουθᾶν τὸν Μεσοποταμίας ἐπίσκοπον, οὗ μικρὸν ἔμπρο σθεν μνήμην πεποιήμεθα, πεμφθῆναι παρὰ τοῦ βασιλέω Ρωμαίων πρὸς τὸν βασιλέα Περσῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶ Περσῶν πολλὴν εὐλάβειαν παρὰ τῷ ἀνδρὶ εὑρηκώς, δι τιμῆς ἦγεν αὐτόν, καὶ ὡς ὄντως θεοφιλεῖ προσεῖχεν. Τοῦτ γινόμενον ὑπέκνιζε τοὺς μάγους, οἳ πολλοὶ παρὰ τῷ Περ σῶν βασιλεῖ ἰσχύουσιν. Ἐδεδοίκεισαν γάρ, μὴ τὸν βασι λέα χριστιανίζειν πείσῃ. Καὶ γὰρ κεφαλαλγίαν αὐτο χρονίαν, ἣν οἱ μάγοι θεραπεῦσαι μὴ δεδύνηνται, ταύτην Μαρουθᾶς εὐχαῖς ἐθεράπευσε. Βουλεύονται οὖν ἀπάτην ο μάγοι. Καὶ ἐπειδὴ οἱ Πέρσαι τὸ πῦρ σέβουσιν, εἰώθει δ ὁ βασιλεὺς ἐν οἴκῳ τινὶ τὸ διηνεκῶς καιόμενον πῦρ προσ κυνεῖν, ὑπὸ γῆν κατακρύψαντες ἄνθρωπον, καθ' ὃν εἰώθε καιρὸν ὁ βασιλεὺς εὔχεσθαι, παρεσκεύασαν ἀναφθέγγεσθαι ἔξω βάλλεσθαι δεῖν τὸν βασιλέα· ἠσεβηκέναι γάρ, ὅτι τὸ τῶν Χριστιανῶν ἱερέα νομίζῃ θεοφιλῆ. Ταῦτα ἀκούσας Ἰσδιγέρδης, τοῦτο γὰρ ὄνομα τῷ Περσῶν βασιλεῖ, αἰδού μενος μέν, ἀποπέμπεσθαι δ' οὖν τὸν Μαρουθᾶν ἐβούλετο Μαρουθᾶς δὲ ἀληθῶς θεοφιλὴς ἄνθρωπος, εὐχαῖς προσέ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ι' ὧν εὑρίσκει τὸν παρὰ τῶν μάγων γινόμενον δό-
ῷ οὖν βασιλεῖ, Μὴ παίζου, ἔφη, βασιλεῦ, ἀλλ'
ν ὅτε τῆς φωνῆς ἀκούσεις, ὀρύξας τὸν δόλον εὑρή- 753.
ὐ γὰρ τὸ πῦρ φθέγγεται, ἀλλὰ ἀνθρώπων καται-
οῦτο ποιεῖ. Πείθεται τῷ Μαρουθᾷ ὁ Περσῶν βα-
καὶ αὖθις εἰσήει εἰς τὸν οἰκίσκον, ὅπου ἦν τὸ
ν πῦρ. Ἐπειδὴ δὲ αὖθις ἀκούει τῆς αὐτῆς φωνῆς,
θαι τὸν τόπον ἐκέλευσε. Καὶ ὁ προπέμπων τὴν νο-
ν θεοῦ φωνὴν ἐξηλέγχετο. Περιοργὴς οὖν γενό-
βασιλεὺς τὸ τῶν μάγων γένος ἀπεδεκάτωσε. Τού-
ομένου εἶπεν τῷ Μαρουθᾷ, ἔνθα ἂν βούλοιτο, κτί-
λησίας. Ἐκ τούτου παρὰ Πέρσαις ὁ Χριστιανισμὸς
ετο. Τότε μὲν οὖν Μαρουθᾶς ἀποχωρήσας τῶν
, αὖθις ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἐπανέρχεται.
μακρὰν δὲ πάλιν πρεσβείας ἕνεκεν ἀντεπέμπετο.
ε οἱ μάγοι σκευωρίας ἐπενοοῦντο, ὅπως ἂν μηδα-
ἄνδρα προσδέχοιτο ὁ βασιλεύς. Ἐπενόησάν τε δυσω-
ὰ κατασκευαστήν, ὅθεν ὁ βασιλεὺς εἰώθει προσέρ-
διαβολῇ τε ἐχρῶντο, ὡς ἄρα ταύτην οἱ τῷ Χρι-
μῷ συνόντες εἰργάσαντο. Ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς ἤδη
ν ὑπόπτους ἔχων τοὺς μάγους, σπουδαιότερον ἀνε-
ούς δράσαντας, αὖθις ἐξ αὐτῶν ἀνηυρίσκοντο οἱ
ῆς ὁδμῆς ποιηταί. Διὸ καὶ αὖθις πολλοὺς αὐτῶν
σατο· Μαρουθᾶν δὲ διὰ πλείονος ἦγε τιμῆς. Καὶ
μὲν Ῥωμαίους, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἠσπά-
Μικρὸν δὲ ἐδέησε καὶ χριστιανίσαι αὐτόν, πεῖραν
τος ἑτέραν τοῦ Μαρουθᾶ, σὺν Ἀνλδᾷ τῷ ἐπισκόπῳ
ος. Ἄμφω γὰρ τὸν ὀχλοῦντα δαίμονα τῷ υἱῷ βα-
άπήλασαν, νηστείαις καὶ προσευχαῖς σχολάσαν-
αὶ ὁ Ἰσδιγέρδης μὲν ἔφθασε τελευτῆσαι, πρὶν τε-
ριστιανίσαι· εἰς δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βαραράνην ἦκεν

ἡ βασιλεία. Ἐφ' οὗ αἱ μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Περσῶν σπονδαὶ διελύθησαν, ὡς ὀλίγον ὕστερον λέξομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Οἱ κατὰ τούσδε τοὺς χρόνους ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ Ρώμῃ ἐπισκοπήσαντες.

Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν
756 Φλαβιανοῦ τελευτήσαντος, Πορφύριος τὴν ἐπισκοπὴν διεδέξατο. Μετὰ δὲ Πορφύριον, αὖθις Ἀλέξανδρος τῆς ἐκεῖσε Ἐκκλησίας προέστη. Κατὰ δὲ τὴν Ρωμαίων Δάμασον ἐπὶ δεκαοκτὼ ἔτη τῆς ἐπισκοπῆς κρατήσαντα, Σιρίκιος διεδέξατο. Σιρικίου δὲ δεκαπέντε ἔτη κρατήσαντος, Ἀναστάσιος ἐπὶ ἔτη τρία τῆς Ἐκκλησίας ἐκράτησε. Μετὰ δὲ Ἀναστάσιον Ἰνοκέντιος, ὃς πρῶτος τοὺς ἐν Ρώμῃ Ναυατιανοὺς ἐλαύνειν ἤρξατο, πολλάς τε αὐτῶν ἐκκλησίας ἀφείλετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ὡς κατὰ τόνδε τὸν χρόνον ἡ Ρώμη ὑπὸ βαρβάροις γέγονεν, Ἀλαρίχου ταύτην πορθήσαντος.

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, καὶ Ρώμην ὑπὸ Βαρβάρων ἁλῶναι συνέβη. Ἀλάριχος γάρ τις Βάρβαρος, ὑπόσπονδος ὢν Ρωμαίοις, καὶ τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ εἰς τὸν κατὰ Εὐγενίου τοῦ τυράννου πόλεμον συμμαχήσας, καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διὰ τοῦτο Ρωμαϊκῇ ἀξίᾳ τιμηθείς, οὐκ ἤνεγκε τὴν εὐτυχίαν. Ἀλλὰ βασιλεύειν μὲν οὐ προείλετο· ἀναχωρήσας δὲ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως, ἐπὶ τὰ ἑσπέρια μέρη διέβαινε. Γενόμενος δὲ ἐπὶ τὰ Ἰλλυριῶν, εὐθὺς πάντα ἀνέτρεπε. Διαβαίνοντι δὲ αὐτῷ Θεσσαλοὶ ἀντέστησαν περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ, ὅθεν δι' ὄρους Πίνδου ἐπὶ Νικόπολιν τῆς Ἠπείρου διαβῆναι ἔστι. Καὶ συμβαλόντες, περὶ τρισχιλίους ἀνεῖλον οἱ Θεσσαλοί. Μετὰ δὲ ταῦτα πᾶν τὸ παραπεσὸν ἀρανίζοντες οἱ σὺν αὐτῷ, τέλος καὶ τὴν Ρώμην κατέλαβον· καὶ πορθήσαντες αὐτήν, τὰ μὲν πολλὰ τῶν θαυμαστῶν ἐκείνων θεαμάτων κατέκαυσαν· τὰ δὲ χρήματα δι' ἁρπαγῆς ἔλαβον. Καὶ πολλοὺς τῆς συγκλήτου βουλῆς διαφόροις δίκαις ὑποβαλόντες, ἀπώλεσαν. Καταπαίζων τε τῆς βασιλείας, ἀναδείκνυσι βασιλέα, ὀνόματι Ἄτταλον· Ὃν μίαν μὲν ἡμέραν, ὡς βασιλέα δορυφορούμενον προϊέναι ἐκέλευε· τὴν δὲ ἄλλην, ἐν δούλου τάξει φαίνεσθαι παρεσκεύαζεν. Καὶ ταῦτα καταπραξάμενος, εἰς φυγὴν ἐτράπη, φήμης αὐτὸν ἐν φόβῳ καταστησάσης ὡς 757
εἴη ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος δύναμιν ἀποστείλας τὴν αὐτῷ πολεμήσουσαν. Τὰ μὲν οὖν τῆς φήμης οὐκ ἦν πεπλασμένα· ἀληθῶς γὰρ ἡ δύναμις ἐπορεύετο· κἀκεῖνος τὴν φήμην οὐχ ὑπομείνας, ἀλλ' ὡς ἔφην, ἀποδρὰς ᾤχετο. Λέγεται δὲ ὡς ἀπιόντι αὐτῷ ἐπὶ τὴν Ρώμην, εὐλαβής τις ἀνὴρ μοναχὸς τὸν βίον, παρήνει μὴ ἐπιχαίρειν ἐν τηλικούτοις κακοῖς, μηδὲ χαίρειν φόνοις καὶ αἵμασιν. Ὁ δέ, Οὐκ ἐγώ, ἔφη, ἐθελοντὴς ἐπὶ τὰ ἐκεῖ πορεύομαι· ἀλλά τις καθ' ἑκάστην ὀχλεῖ μοι βασανίζων, καὶ λέγων· Ἄπιθι, τὴν Ρωμαίων πόρθησον πόλιν. Τοσαῦτα μὲν καὶ περὶ τούτου.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ ἐπισκοπησάντων.

Μετὰ δὲ Ἰνοκέντιον, Ζώσιμος τῆς ἐν Ρώμῃ Ἐκκλ
ἐπὶ δύο ἔτη ἐκράτησε. Καὶ μετὰ τοῦτον δὲ, Βονι
ἔτη τρία τῆς Ἐκκλησίας προέστη, ὃν Κελεστῖνος
ξατο. Καὶ οὗτος ὁ Κελεστῖνος τὰς ἐν Ρώμῃ Ναυα
ἐκκλησίας ἀφείλετο, καὶ τὸν ἐπίσκοπσν αὐτῶν Ρ
κούλαν, κατ' οἰκίας ἐν παραβύστῳ συνάγειν ἠνάγ
Ἄχρι γὰρ τούτου, Ναυατιανοὶ μεγάλως ἐπὶ τῆς
ἤνθησαν, ἐκκλησίας πλείστας ἔχοντες, καὶ λαὸν
συναθροίζοντες. Ἀλλ' ὁ φθόνος καὶ τούτων ἥψατο
Ρωμαίων ἐπισκοπῆς ὁμοίως τῇ Ἀλεξανδρέων πέρ
ἱερωσύνης ἐπὶ δυναστείαν ἤδη πάλαι προελθούσης
διὰ τοῦτο, οὐδὲ τοὺς ὁμοφρονοῦντας οἱ ἐπίσκοποι ἐπ'
συνάγεσθαι συνεχώρησαν· ἀλλὰ πάντα λαβόντες
μόνον διὰ τὴν ὁμοφροσύνην ἐπαινοῦσιν αὐτούς. Ο
οἱ ἐν Κωνσταντίνου πόλει τοῦτο πεπόνθασιν· ἀλλὰ
τοῦ στέργειν αὐτούς, καὶ ἔνδον πολεως συνάγειν ε
ὡς δὴ πρότερον ἤδη ταῦτα ἱκανῶς ἔφην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Περὶ Χρυσάνθου τοῦ Ναυατιανῶν ἐ Κωνσταντίνου πόλει ἐπισκόπου.

Σισιννίου δὲ τελευτήσαντος, Χρύσανθος καθειλ
εἰς τὴν ἐπισκοπήν. Ὃς υἱὸς μὲν ἦν Μαρκιανοῦ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ένου Ναυατιανῶν ἐπισκόπου πρὸ Σισιννίου. Ἐκ νέας δὲ
ηλικίας κατὰ τὰ βασίλεια στρατευσάμενος, ὕστερον ἐπὶ
τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως, ὑπατικὸς τῆς Ἰτα-
λίας γενόμενος, μετὰ ταῦτα καὶ βικάριος τῶν βρεττανικῶν 760
νήσων καταστάς, ἐθαυμάσθη ἐπὶ ταῖς διοικήσεσι. Προ-
βὰς δὲ τῇ ἡλικίᾳ, καὶ καταλαβὼν τὴν Κωνσταντινούπο-
λιν, σπεύδων δὲ ἔπαρχος γενέσθαι πόλεως, εἰς τὴν ἐπι-
σκοπὴν ἄκων εἱλκύσθη. Σισιννίου γὰρ ἐν καιρῷ τελευτῆς
ἀνειαν αὐτοῦ ὡς ἐπιτηδείου πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ποιησα-
μένου, ὁ Ναυατιανῶν λαὸς ὡς νόμον τὴν ἐκείνου φωνὴν
λαβών, καὶ ἄκοντα βιαίως ἕλκειν ἐπεχείρουν. Τοῦ δὴ Χρυ-
σάνθου συγόντος, Σαββάτιος, καιρὸν νομίσας εὑρηκέναι
εὔκαιρον, ἐν ᾧ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐγκρατὴς γένηται, κατα-
σκευάζει χεῖρας ἐπιθεῖναι αὐτῷ τινας ἀσήμους, τὸν ὄρ-
κον ὃν ὀμωμόκει παρ' οὐδὲν θέμενος. Ἐν δὲ τοῖς χειροτο-
νήσασιν αὐτὸν ἦν καὶ Ἑρμογένης, ὃς ἐπὶ βλασφήμοις
συγγράμμασιν ὑπ' αὐτοῦ μετὰ κατάρας ἐκκεκήρυκτο. Οὐ
μὴν αὐτῷ ὁ σκοπὸς τέλος ἐδέξατο. Μισήσας γὰρ αὐτοῦ ὁ
λαὸς τὸ δύστροπον, ὅτι πάντα σκοπὸν τοῦ παρεισδῦναι
εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἔπραττε, παντοίως ἐγένετο ἀνερευνᾶν
τὸν Χρύσανθον· ὃν καὶ εὑρόντες περὶ Βιθυνίαν κρυπτόμε-
νον, πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἑλκύσαντες προεβάλοντο. Οὗ-
τος ὁ ἀνὴρ φρόνιμος ἐν ταὐτῷ καὶ σώφρων· εἰ καί τις ἄλ-
λος ὑπῆρχε· καὶ σφόδρα τὰς Ναυατιανῶν Ἐκκλησίας ἐν
τῇ Κωνσταντίνου πόλει συνεκρότησέν τε καὶ ηὔξησε.
καὶ πρῶτος τοῖς πτωχοῖς οἴκοθεν χρυσίον διένειμεν. Ἀπὸ
τῶν ἐκκλησιῶν οὐδὲν ἐδέξατο, πλὴν κατὰ Κυριακὴν
τοὺς ἄρτους τῶν εὐλογιῶν ἐλάμβανεν. Οὕτω δὲ ἦν περὶ
τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαν σπουδαῖος ὡς καὶ Ἀβλάβιον τὸν
αὐτοῦ γενναιότατον ῥήτορα, τοῦ σοφιστοῦ Τρωίλου συλ-
λήβδην, καὶ πρὸς τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τάξιν προχειρίσα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σθαι. Οὗ γλαφυραὶ προσομιλίαι καὶ σύντονοι φέρονται.
Ἀλλ' Ἀβλάβιος μὲν ὕστερον τῆς ἐν Νικαίᾳ τῶν Ναυα-
τιανῶν Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος κατέστη, ἐν ταὐτῷ καὶ σο-
φιστεύων ἐν ταύτῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης μάχης μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων, καὶ τῆς τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου πρὸς τὸν ὕπαρχον Ὀρέστην διαφορᾶς.

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, καὶ τὸ Ἰουδαίων
761 ἔθνος τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξελαθῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου
Κυρίλλου συνέβη, δι' αἰτίαν τοιάνδε· Ὁ Ἀλεξανδρέων
δῆμος, πλέον τῶν ἄλλων δήμων, χαίρει ταῖς στάσεσιν·
εἰ δέ ποτε καὶ προφάσεως ἐπιλάβηται, εἰς ἀφόρητα κατα-
στρέφει κακά. Δίχα γὰρ αἵματος οὐ παύεται τῆς ὁρμῆς.
Ἔτυχε δὲ τότε στασιάζειν[1] αὐτὸ τὸ πλῆθος πρὸς ἑαυτό,
οὐ δι' ἀναγκαίαν τινὰ πρόφασιν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐπιπολάζον
ἁπάσαις ταῖς πόλεσι κακόν, φημὶ δὴ τὸ σπουδάζειν περὶ
τοὺς ὀρχηστάς. Ἐπειδὴ γὰρ[2] ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου ὀρχού-
μενος, πλείονας ὄχλους συνήθροιζε, τῷ Ἰουδαίους ἀπ-
γοῦντας ἐν αὐτῇ, μὴ τῇ ἀκροάσει τοῦ νόμου, ἀλλά τοῖ
θεατρικοῖς σχολάζειν, ἐπίμαχος τοῖς τοῦ δήμου μέρεσ
ἡ ἡμέρα κατέστη. Καὶ τοῦτο[3] τρόπον τινὰ ὑπὸ τοῦ ὑπάρ
χου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐν τάξει καταστάντος, οὐδὲν ἧ
τον ἔμειναν οἱ Ἰουδαῖοι τοῖς τοῦ ἑτέρου μέρους ἀντιπο
θοῦντες· καὶ ἀεὶ μὲν πολέμιοι πανταχοῦ τοῖς Χριστια
νοῖς καθεστῶτες, ἔτι δὲ πλέον διὰ τοὺς ὀρχηστὰς ἐκπε

1) Γρ. στασιάζον. 2) ὅ 3) Γρ. τούτου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολέμωντο καθ' ἑαυτῶν. Καὶ δὴ τότε Ὀρέστου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπάρχου πολιτείαν ἐν τῷ θεάτρῳ ποιοῦντος, οὕτω δὲ ὀνομάζειν εἰώθασιν τὰς δημοτικὰς διατυπώσεις, παρῆσαν καὶ τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου οἱ σπουδασταί, τὰς γινομένας παρὰ τοῦ ἐπάρχου διατυπώσεις γνῶναι βουλόμενοι. Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς τις ἀνὴρ ὀνόματι Ἱεραξ, ὃς γραμμάτων μὲν τῶν πεζῶν διδάσκαλος ἦν· διάπυρος δὲ ἀκροατὴς τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου καθεστώς, καὶ περὶ τὸ κρότους ἐν ταῖς διδασκαλίαις αὐτοῦ ἐγείρειν ἦν σπουδαιότατος. Τοῦτον τοίνυν τὸν Ἱέρακα τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐν τῷ θεάτρῳ θεασάμενοι, κατεβόων εὐθύς, ὡς οὐδὲ οὐδὲν ἄλλο παραβάλλει τῷ θεάτρῳ, ἢ ἵνα στάσιν τῷ δήμῳ ἐμβάλλοι. Ὀρέστης δὲ καὶ πρότερον μὲν ἐμίσει τὴν δυναστείαν τῶν ἐπισκόπων, ὅτι παρῃρεῖτο πολὺ τῆς ἐξουσίας τῶν ἐκ βασιλέως ἄρχειν τεταγμένων, Μάλιστα δὲ ὅτι καὶ ἐποπτεύειν αὐτοῦ τὰς διατυπώσεις Κύριλλος ἐβούλετο. Ἁρπάσας οὖν τὸν Ἱέρακα δημοσίᾳ ἐν τῷ θεάτρῳ βασάνοις ἐπέβαλλε. Τοῦτο γνοὺς ὁ Κύριλλος, μεταπέμπεται τοὺς Ἰουδαίων πρωτεύοντας, καὶ ὅσα εἰκὸς, εἰ μὴ παύσαιντο κατὰ Χριστιανῶν στασιάζοντες, διηπείλησε. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων τῆς ἀπειλῆς αἰσθόμενον, φιλονεικότερον γέγονε· καὶ μηχανὰς ἐπενόουν ἐπὶ βλάβῃ τῶν Χριστιανῶν, ὧν τὴν κορυφαιοτάτην καὶ αἰτίαν τοῦ ἐξελαθῆναι αὐτοὺς τῆς Ἀλεξανδρείας γενομένην, διηγήσομαι. Σύνθεμα δόντες ἑαυτοῖς, δακτυλίου φόρεμα ἐκ φοίνικος γεγονὸς φλοιοῦ θαλλοῦ, νυκτομαχίαν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπενόησαν. Καὶ ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν, κηρύσσειν κατὰ τὰ κλίματα τῆς πόλεως τινὰς παρεσκεύασαν βοῶντας, ὡς ἡ ἐπώνυμος Ἀλεξάνδρου ἐκκλησία πυρὶ καίοιτο. Τοῦτο ἀκούσαντες Χριστιανοί, ἄλλος ἀλλαχόθεν συνέτρεχεν, ὡς τὴν ἐκκλησίαν περισώσοντες. 764

1) Ἱα. κατ' αὐτῶν. 2) Ἱα. ὑπέβαλλε. 28

3) γε. Σύνθημα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

Οἵ τε Ἰουδαῖοι εὐθὺς ἐπετίθεντο, καὶ ἀπέσφαττον, ἀλλήλων μὲν ἀπεχόμενοι, δεικνύντες τοὺς δακτυλίους· τοὺς δὲ προσπίπτοντας τῶν Χριστιανῶν ἀναιροῦντες. Γενομένης δὲ ἡμέρας, οὐκ ἐλάνθανον οἱ τὸ ἄγος ἐργασάμενοι. Ἐφ' ᾧ κινηθεὶς ὁ Κύριλλος, σὺν πολλῷ πλήθει ἐπὶ τὰς συναγωγὰς τῶν Ἰουδαίων παραγενόμενος, οὕτω γὰρ τοὺς εὐκτηρίους αὐτῶν ὀνομάζουσι τόπους, τὰς μὲν ἀφαιρεῖται, τοὺς δὲ ἐξελαύνει τῆς πόλεως, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν διαρπαγῆναι ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀφείς. Οἱ μὲν οὖν Ἰουδαῖοι, ἐκ τῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος χρόνων οἰκήσαντες τὴν πόλιν, τότε αὐτῆς γυμνοὶ ἅπαντες ἀπανέστησαν, καὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ διεσπάρησαν. Ἀδαμάντιος δὲ, ἰατρικῶν λόγων σοφιστής, ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ὁρμήσας, καὶ τῷ ἐπισκόπῳ προσφυγὼν Ἀττικῷ, ἐπαγγειλάμενός τε χριστιανίζειν, αὖθις ὑστέρῳ χρόνῳ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ᾤκησεν. Ὁ τοίνυν τῆς Ἀλεξανδρέων ἔπαρχος Ὀρέστης, σφόδρα ἐπὶ τῷ γενομένῳ ἐχαλέπηνε· καὶ πένθος μέγα ἐτίθετο, τηλικαύτην πόλιν οὕτως ἀρδὴν τοσούτων ἐκκενωθῆναι ἀνθρώπων. Διὸ καὶ τὰ γενόμενα ἀνέφερε βασιλεῖ. Κύριλλος δὲ καὶ αὐτὸς τὰς Ἰουδαίων πλημμε-
765 λείας γνωρίμους καθιστῶν βασιλεῖ, οὐδὲν ἧττον καὶ περὶ φιλίας πρὸς Ὀρέστην ἐπρεσβεύετο. Τοῦτο γὰρ ὁ λαὸς τῶν Ἀλεξανδρέων αὐτὸν ποιεῖν κατηνάγκαζεν. Ἐπεὶ δὲ τοὺς περὶ φιλίας λόγους Ὀρέστης οὐ προσεδέχετο, τὴν βίβλον τῶν Εὐαγγελίων ὁ Κύριλλος προίσχετο, διὰ ταύτης γοῦν καταιδέσειν τὸν Ὀρέστην ἡγούμενος. Ὡς δὲ οὐδὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ ὁ Ὀρέστης ἐμαλάσσετο, ἀλλ' ἔμενε μεταξὺ αὐτῶν ἄσπονδος πόλεμος, τάδε ἐπισυνέβη γενέσθαι·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ὡς οἱ κατὰ τὴν Νιτρίαν μοναχοὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὑπὲρ Κυρίλλου κατελθόντες, πρὸς τὸν ὕπαρχον Ὀρέστην ἐστασίασαν.

Τῶν ἐν τοῖς ὄρεσι τῆς Νιτρίας μοναχῶν τινες, ἔνθερμον ἔχοντες φρόνημα ἀπὸ Θεοφίλου ἀρξάμενοι, ὅτε αὐτοὺς ἐκεῖνος κατὰ τῶν περὶ Διόσκορον ἀδίκως ἐξώπλισε, ζῆλόν τε τότε κτησάμενοι, προθύμως καὶ ὑπὲρ Κυρίλλου μάχεσθαι προῃροῦντο. Ἀφέμενοι οὖν τῶν μοναστηρίων ἄνδρες περὶ τοὺς πεντακοσίους καὶ καταλαβόντες τὴν πόλιν, ἐπιτηροῦσιν ἐπὶ τοῦ ὀχήματος προϊόντα τὸν ἔπαρχον. Καὶ προσελθόντες ἀπεκάλουν θύτην καὶ Ἕλληνα, καὶ ἄλλα πολλὰ περιύβριζον. Ὁ δέ, ὑποτοπήσας σκευωρίαν αὐτῷ παρὰ Κυρίλλου γίνεσθαι, ἐβόα Χριστιανός τε εἶναι καὶ ὑπὸ Ἀττικοῦ ἐπισκόπου ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει βεβαπτίσθαι. Ὡς δὲ οὐ προσεῖχον τοῖς λεγομένοις οἱ μοναχοί, εἷς τις ἐξ αὐτῶν, Ἀμμώνιος ὄνομα, λίθῳ βάλλει τὸν Ὀρέστην κατὰ τῆς κεφαλῆς· καὶ πληροῦται μὲν αἵματι ὅλος ἐκ τοῦ τραύματος, ὑποχωροῦσι δὲ οἱ ταξεῶται πλὴν ὀλίγων, ἄλλος ἀλλαχοῦ ἐν τῷ πλήθει διαδύντες, τὸν ἐκ τῆς βολῆς τῶν λίθων θάνατον φυλαττόμενοι. Ἐν τοσούτῳ δὲ συνέρρεον οἱ τῶν Ἀλεξανδρέων δῆμοι, ἀμύνεσθαι τοὺς μοναχοὺς ὑπὲρ τοῦ ἐπάρχου προθυμούμενοι. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους πάντας εἰς φυγὴν ἔτρεψαν· τὸν Ἀμμώνιον δὲ συλλαβόντες, παρὰ τὸν ἔπαρχον ἄγουσιν. Ὃς δημοσίᾳ κατὰ τοὺς νόμους ἐξετάσει αὐτὸν ὑπολαβών, ἐπὶ τοσοῦτον ἐβασάνισεν, ὡς ἀποκτεῖναι. Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ καὶ τὰ γενόμενα γνώριμα τοῖς κρατοῦσι

1) γρ. ὑποβαγών Vol.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατέστησεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Κύριλλος τὰ ἐναντία ἐγνω-
ριζε βασιλεῖ. Τοῦ δὲ Ἀμμωνίου τὸ σῶμα ἀναλαβὼν κα
ἐν μιᾷ τῶν ἐκκλησιῶν ἀποθέμενος, ὄνομα ἕτερον αὐτῷ
ἐπιθείς, Θαυμάσιον ἐπεκάλεσε, καὶ μάρτυρα χρηματίζει
ἐκέλευσεν, ἐγκωμιάζων αὐτοῦ ἐπ' ἐκκλησίας τὸ φρόνημα
768 ὡς ἀγῶνα ὑπὲρ εὐσεβείας ἀνελομένου. Ἀλλ' οἱ σωφρο-
νοῦντες, καίπερ Χριστιανοὶ ὄντες, οὐκ ἀπεδέχοντο τὴν
περὶ τούτου Κυρίλλου σπουδήν. Ἠπίσταντο γάρ, προπε-
τείας δίκην δεδωκέναι τὸν Ἀμμώνιον, οὐ μὴν ἀνάγκη
ἀρνήσεως Χριστοῦ ἐναποθανεῖν ταῖς βασάνοις. Διὸ καὶ
Κύριλλος κατὰ βραχὺ τῷ ἡσυχάζειν λήθην τοῦ γινομένου
εἰργάσατο. Ἀλλ' οὐχ ἕως τούτου ἔστη τὸ δεινὸν τῆς με-
ταξὺ Κυρίλλου καὶ Ὀρέστου φιλονεικίας. Ἀπέσβεσε γὰρ
αὐτὴν ἕτερόν τι ἐπισυμβάν, τοῖς φθάσασι παραπλήσιον

1) Ἴσ. ἀπεκάλεσε 2) πρ. γενομένου. 3) Ἴσ. ἐπέζεσε

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ Ὑπατίας τῆς φιλοσόφου.

Ἦν τις γυνὴ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τοὔνομα Ὑπατία,
αὕτη Θέωνος μὲν τοῦ φιλοσόφου θυγάτηρ ἦν, ἐπὶ το
σοῦτον δὲ προὔβη παιδείας, ὡς ὑπερακοντίσαι τοὺς κα
αὐτὴν φιλοσόφους, τὴν δὲ Πλατωνικὴν ἀπὸ Πλωτίνου
καταγομένην διατριβὴν διαδέξασθαι καὶ πάντα τὰ φιλό
σοφα μαθήματα τοῖς βουλομένοις ἐκτίθεσθαι. Διὸ καὶ
πανταχόθεν φιλοσοφεῖν βουλόμενοι κατέτρεχον παρ' αὐ
τήν. Διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῇ ἐκ τῆς παιδεύσεως σεμνὴ
παρρησίαν καὶ τοῖς ἄρχουσι σωφρόνως εἰς πρόσωπον ἤρ
χετο· καὶ οὐκ ἦν τις αἰσχύνη ἐν μέσῳ ἀνδρῶν παρεῖνα
αὐτήν. Πάντες γάρ, δι' ὑπερβάλλουσαν σωφροσύνην, πλέο

1) δὲ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτὴν ἠδοῦντο καὶ κατεπλήττοντο. Κατὰ δὴ ταύτης τότε ὁ φθόνος ὡπλίσατο. Ἐπεὶ γὰρ συνετύγχανε συχνότερον τῷ Ὀρέστῃ, διαβολὴν τοῦτ' ἐκίνησε κατ' αὐτῆς παρὰ τῷ τῆς Ἐκκλησίας λαῷ, ὡς ἄρα εἴη αὕτη μὴ συγχωροῦσα τὸν Ὀρέστην εἰς φιλίαν τῷ ἐπισκόπῳ συμβῆναι. Καὶ δὴ συμφωνήσαντες ἄνδρες τὸ φρόνημα ἔνθερμοι, ὧν ἡγεῖτο Πέτρος τις ἀναγνώστης, ἐπιτηροῦσι τὴν ἄνθρωπον ἐπανιοῦσαν ἐπὶ οἰκίαν ποθέν· καὶ ἐκ τοῦ δίφρου ἐκβαλόντες, ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἦ ἐπώνυμον Καισάριον συνέλκουσιν· 769
ἀποδύσαντές τε τὴν ἐσθῆτα ὀστράκοις ἀνεῖλον καὶ μεληδὸν διασπάσαντες, ἐπὶ τὸν καλούμενον Κιναρῶνα τὰ μέλη συνάραντες πυρὶ κατηνάλωσαν. Τοῦτο οὐ μικρὸν μῶμον Κυρίλλῳ καὶ τῇ Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίᾳ εἰργάσατο. Ἀλλότριον γὰρ παντελῶς τῶν φρονούντων τὰ Χριστοῦ φόνοι καὶ μάχαι καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. Καὶ 415/6
ταῦτα πέπρακται τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς Κυρίλλου ἐπισκοπῆς, ἐν ὑπατείᾳ Ὀνωρίου τὸ δέκατον, καὶ Θεοδοσίου τὸ ἕκτον, ἐν μηνὶ Μαρτίῳ νηστειῶν οὐσῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Ὡς πάλιν Ἰουδαῖοι πρὸς Χριστιανοὺς πόλεμον συμμίξαντες, δίκας ἔτισαν.

Ὀλίγον δὲ μετὰ τόνδε τὸν χρόνον, Ἰουδαῖοι πάλιν ἄτοπα κατὰ Χριστιανῶν πράξαντες, δίκην δεδώκασιν. Ἐν Ἰνμεσταρ, οὕτω καλουμένῳ τόπῳ, ὃς κεῖται μεταξὺ Χαλκίδος καὶ Ἀντιοχείας τῆς ἐν Συρίᾳ, Ἰουδαῖοι συνήθως ἑαυτοῖς 772
παίγνια ἐπετέλουν τινά· καὶ πολλὰ ἐν τῷ παίζειν ἄλογα ποιοῦντες, ὑπὸ μέθης ἐξαχθέντες, Χριστιανούς τε καὶ αὐ-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν τὸν Χριστὸν ἐν τοῖς παιγνίοις διέσυρον· γελῶντές τε τὸν σταυρόν· καὶ τοὺς ἐπηλπικότας ἐπὶ τῷ ἐσταυρωμένῳ, καὶ τοιοῦτόν τι ἐπενόησαν. Παιδίον χριστιανὸν συλλαβόμενοι, σταυρῷ προσδέσαντες ἀπεκρέμασαν. Καὶ πρῶτον μὲν καταγελῶντες καὶ χλευάζοντες διετέλουν· μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τῶν φρενῶν ἐκστάντες, τὸ παιδίον ἠκίσαντο, ὥστε καὶ ἀνελεῖν. Ἐπὶ τούτῳ χαλεπὴ μὲν συμπληγὰς μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ Χριστιανῶν ἐγίνετο. Γνώριμον δὲ τοῦτο τοῖς κρατοῦσι καταστάν, ἐπεστάλη τοῖς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἄρχουσιν ἀναζητῆσαι τοὺς αἰτίους καὶ τιμωρήσασθαι. Καὶ οὕτως οἱ ἐκεῖ Ἰουδαῖοι δίκην ἔδοσαν, ὧν παίζοντες ἐκακούργησαν. Ἄγε δὲ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ Παύλου ἐπισκόπου Ναυατιανῶν, καὶ περὶ τοῦ γεγονότος παραδόξου σημείου ὑπ' αὐτοῦ, μέλλοντος βαπτίζειν τὸν ἀπατεῶνα Ἰουδαῖον.

Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τόνδε, καὶ ὁ τῶν Ναυατιανῶν ἐπίσκοπος Χρύσανθος, ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη τῶν ὑφ' αὐτὸν Ἐκκλησιῶν προστάς, ἐτελεύτησεν ἐν ὑπατείᾳ Μοναξίου καὶ Πλίνθα, ἕκτῃ καὶ εἰκάδι Αὐγούστου μηνός. Διεδέξατο δὲ τὴν ἐπισκοπὴν Παῦλος· ὃς πρότερον μὲν λόγων Ρωμαϊκῶν διδάσκαλος ἦν· μετὰ δὲ ταῦτα, πολλὰ χαίρειν τῇ Ρωμαϊκῇ φράσας φωνῇ, ἐπὶ τὸν ἀσκητικὸν ἐτράπη βίον· καὶ συστησάμενος ἀνδρῶν σπουδαίων μοναστήριον, οὐκ ἀλλοιότερον τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ μοναχῶν διετέλει. Τοιοῦτον γὰρ αὐτὸν ἐγὼ κατέλαβον ὄντα, οἵους ὁ Εὐάγριος φησὶ δεῖν εἶναι τοὺς ἐν ταῖς ἐρήμοις διατρίβοντας μοναχούς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Παντα γὰρ ἐκεῖνος μιμούμενος διετέλει, τὴν συνεχῆ νηστειαν, τὸ ὀλίγα φθέγγεσθαι, τὴν ἀποχὴν τῶν ἐμψύχων· τὰ πολλὰ δὲ καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου ἀπείχετο. Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τοὺς πτωχοὺς σπουδαῖος, εἴ καί τις ἄλλος, ἐγένετο· τοὺς ἐν φυλακαῖς ἀόκνως ἐπεσκέπτετο, ὑπὲρ πολ- ὑ
λῶν δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας παρεκάλει, εἴ τι καὶ ἑτοίμως ὑπήκουον, διὰ τὴν προσοῦσαν εὐλάβειαν τῷ ἀνδρί. Καὶ τί με δεῖ μηκύνειν τὰ κατ' αὐτόν; Ἔρχομαι γὰρ λέξων πρᾶγμα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ γενόμενον, ἄξιον τοῦ ἐν γραφῇς παραδίδῳναι μνήμῃ. Ἰουδαῖός τις ἀπατεὼν χριστιανίζων ὑποκρινόμενος, πολλακις ἐβαπτίζετο. καὶ διὰ ταύτης τῆς τέχνης χρήματα συνελέγετο. Ὡς δὲ πολλὰς αἱρέσεις τῇ τέχνῃ ἡπάτησε· καὶ γὰρ Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν ἐδέξατο βάπτισμα· μηκέτι ἔχων οὓς ἀπατήσειεν τέλος ἦκει[2] καὶ πρὸς τὸν Ναυατιανῶν ἐπίσκοπον Παῦλον καὶ τοῦ βαπτίσματος ἐπιθυμεῖν εἰπων, διὰ τῆς αὐτοῦ χειρὸς παρεκάλει τούτου τυχεῖν. Ὁ δὲ ἀποδέχεται μὲν αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν· οὐ πρότερον δὲ ἔφη δόσειν[3] τὸ βαπτισμα, εἰ μὴ κατηχηθείη τὸν περὶ πίστεως λόγον μετὰ τοῦ νηστείαις σχολάσαι ἡμέρας πολλάς. Ὁ οὖν Ἰουδαῖος παρὰ γνώμην νηστευειν ἀναγκαζόμενος σπουδαιότερον ἐνέκειτο βαπτισθῆναι παρακαλῶν. Ἐπεὶ δὲ Παῦλος ἐπικείμενον λυπεῖν οὐκ- 770
έτι ἐβούλετο τῇ παρολκῇ, εὐτρεπίζει τὰ πρὸς τὸ βάπτισμα. Ἐσθῆτά τε αὐτῷ λαμπρὰν ὠνησάμενος καὶ τὴν κολυμβήθραν τοῦ βαπτιστηρίου πληρωθῆναι κελεύσας ἦγεν ἐπ' αὐτὴν τὸν Ἰουδαῖον, ὡς βαπτίσων αὐτόν. Θεοῦ δέ τις ἀόρατος δύναμις ἀφανὲς τὸ ὕδωρ κατέστησεν. Ἐπεὶ δὲ ὅ τε ἐπίσκοπος καὶ οἱ παρόντες οὐδὲν ὑπολογισάμενοι, οἷον ἐγένετο, ὑπέλαβον ἐκρεῦσαι τὸ ὕδωρ διὰ τοῦ ὑποκειμένου πόρου, ὅθεν καὶ εἰώθασιν αὐτὸ ἐκπέμπειν, πάλιν ἐπλήρουν τὴν κολυμβήθραν ἀκριβῶς, πανταχόθεν τὰς ἐκροίας αὐτῆς

1) ἀπ. χειραγ[ειν 2) γρ. ἦκε 3) δώσειν

ἀσφαλισάμενοι. Αὖθις δὲ προσαγομένου αὐτῇ τοῦ Ἰουδαίου αὖθις ἀφανὲς τὸ ὕδωρ ἐγένετο. Τότε δὴ ὁ Παῦλος, Ἡ κακουργεῖς, ἔφη, ὦ ἄνθρωπε, ἢ ἀγνοῶν ἤδη τοῦ βαπτίσματος ἔτυχες. Συνδρομῆς οὖν ἐπὶ τῷ τεραστίῳ γενομένης ἐπέγνω τις τὸν Ἰουδαῖον, ὃς ἤδει αὐτὸν ὑπὸ Ἀττικοῦ τοῦ ἐπισκόπου βεβαπτισμένον. Τοῦτο μὲν οὖν τὸ τεράστιον ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ ἐπισκόπου τῶν Ναυατιανῶν Παύλου ἐγένετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Ὡς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Ἰσδιγέρδου τελευτήσαντος, αἱ μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν σπονδαὶ διελύθησαν, καὶ πόλεμος ἰσχυρὸς γέγονεν, ἡττηθέντων τῶν Περσῶν.

Τοῦ δὴ βασιλέως τῶν Περσῶν Ἰσδιγέρδου, ὃς τοὺς ἐκεῖ Χριστιανοὺς οὐδαμῶς ἐδίωκε, τελευτήσαντος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, Βαραράνης ὄνομα, τὴν βασιλείαν διαδεξάμενος καὶ ὑπὸ τῶν μάγων ἀναπεισθεὶς χαλεπῶς τοὺς Χριστιανοὺς ἤλαυνε, τιμωρίας καὶ στρέβλας περσικὰς διαφόρους ἐπάγων αὐτοῖς. Πιεζόμενοι οὖν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης οἱ ἐν Πέρσαις Χριστιανοὶ προσφεύγουσι Ῥωμαίοις, δεόμενοι μὴ παρορᾶν αὐτοὺς ῥθειρομένους. Ἀττικὸς μὲν ὁ ἐπίσκοπος ἀσμένως τοὺς ἱκετεύοντας προσδέχεται. Παντοῖος δὲ ἦν ὅσον δυνατὸν ἐπαμύνειν αὐτοῖς γνώριμά τε τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ καθιστὰ τὰ γενόμενα. Ἔτυχε δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ ἄλλης ἕνεκα αἰτίας λυπεῖσθαι Ῥωμαίους καὶ Πέρσας, ἐπειδὴ Πέρσαι, οὓς παρὰ Ῥωμαίων χρυσορύκτας ἐπὶ μισθῷ λαβόντες ἔσχον, ἀποδοῦναι οὐκ ἤθελον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ὅτι τὰ φορτία τῶν ἐμπόρων Ῥωμαίων ἀφείλοντο. Συλλαμβάνεται οὖν ἐκείνῃ τῇ λύπῃ καὶ ἡ τῶν ἐκεῖ Χριστιανῶν πρὸς Ῥωμαίους καταφυγή. Εὐθὺς γὰρ ὁ Πέρσης πρεσβείας ἔπεμπε τοὺς φυγάδας ἐξαιτούμενος. Ῥωμαῖοι δὲ οὐδαμῶς προεξέδοσαν τοὺς προσφεύγοντας αὐτοῖς, οὐ μόνον 776
ὡς ἱκέτας σώζειν ἐθέλοντες, ἀλλὰ γὰρ ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ πάντα ποιεῖν προθυμούμενοι. Διό καὶ πολεμεῖν μᾶλλον Πέρσαις ἠροῦντο ἢ περιορᾶν ἀπολλυμένους Χριστιανούς. Λυθεισῶν οὖν διὰ τοῦτο τῶν σπονδῶν πολεμος συνεκροτήθη δεινός, περὶ οὗ μικρὰ ἐπιδραμεῖν οὐκ ἄκαιρον εἶναι ἡγοῦμαι. Ψθασας ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἀποστέλλει μερικὴν δύναμιν, ἧς ἦρχεν ὁ στρατηγὸς Ἀρδαβούριος· ὃς διὰ τῆς Ἀρμενίων χώρας ἐμβαλὼν τῇ Περσίδι μιαν αὐτῆς τῶν ἐπαρχιῶν, Ἀζαζηνὴν καλουμένην, ἐπόρθει. Ἀπήντα δὲ αὐτῷ Νάρσαῖος, στρατηγὸς τοῦ Περσῶν βασιλεως, σὺν δυνάμει Περσικῇ. Συμβαλὼν δὲ καὶ ἡττηθεὶς φυγῇ ἀνεχώρησεν ἔγνω τε λυσιτελεῖν διὰ Μεσοποταμίας εἰς τὴν Ῥωμαίων χώραν, ἀφύλακτον οὖσαν, ἀπροόπτως ἐμβαλεῖν καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἀμύνασθαι Ῥωμαίους. Οὐ μὴν τὸν Ῥωμαίων στρατηγὸν ἡ βουλὴ Ναρσαίου διέλαθε. Λαφυραγωγήσας οὖν ἧ ταχος τὴν Ἀζαζηνὴν ἐπὶ τὴν Μεσοποταμίαν καὶ αὐτὸς ἐπορεύθη. Διόπερ ὁ Νάρσαῖος καὶ αὐτὸς πολλὴν παρασκευάσας δύναμιν, ὅμως οὐκ ἴσχυσεν εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐμβαλεῖν. Καταλαβὼν δὲ τὴν Νίσιβιν, πόλις δ' αὕτη μεθόριος Πέρσαις ἀνήκουσα, ἐκ ταύτης τῷ Ἀρδαβουρίῳ ἐξήλου κατὰ συνθήκας ποιεῖσθαι τὸν πόλεμον. ὁρίσαι τε τόπον καὶ ἡμέραν τῇ συμβολῇ. Ὁ δὲ τοῖς ἐλθοῦσιν, Ἀπαγγείλατε, ἔφη, Ναρσαίῳ· Οὐχ ὅτε σὺ θέλεις, πολεμήσουσι Ῥωμαίων βασιλεῖς. Πασῃ δὲ δυνάμει παρασκευάσασθαι τὸν Πέρσην ἐννοῶν ὁ βασιλεύς, θεῷ τὴν ὅλην τοῦ πολέμου ἀναθεὶς ἐλπίδα μεγίστην

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Πάτρας

προσεξαπέστειλε δύναμιν. Ὅτι δὲ πιστεύσας ὁ βασιλεὺς εὐθὺς εὕρετο τὴν παρ' αὐτοῦ εὐεργεσίαν, ἐκεῖθεν γέγονε δῆλον. Τῶν ἐν Κωνσταντίνου πόλει ἐν ἀγωνίᾳ ὄντων, καὶ ἐν ἀμφιβολίᾳ τῆς ἐκ τοῦ πολέμου τύχης καθεστώτων, ἄγγελοι Θεοῦ περὶ τὴν Βιθυνίαν τῆς ἐπὶ Κωνσταντίνου πόλιν κατ' οἰκείαν χρείαν πορευομένοις ὀρθέντες, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευον θαρρεῖν τε καὶ εὔχεσθαι καὶ πιστεύειν Θεῷ, ὡς Ῥωμαῖοι νικήσουσιν. Αὐτοὶ γὰρ βραβευταὶ τοῦ πολέμου πεπέμφθαι παρὰ Θεοῦ ἔφασκον. Τοῦτο ἀκουσθὲν οὐ μόνον τὴν πόλιν ἐπέρρωσεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς στρατιώτας θαρσαλεωτέρους εἰργάσατο. Ἐπεὶ οὖν, ὡς ἔφην, ἐπὶ τὴν Μεσοποταμίαν ἐκ τῆς Ἀρμενίων χώρας ὁ πόλεμος μετήνεκτο, οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς ἐν τῇ Νισιβηνῶν πόλει κατακλεισθέντας Πέρσας ἐπολιόρκουν· πύργους τε ξυλίνους συμπήξαντες ἐκ μηχανῆς τινος βαδίζοντας προσῆγον τείχεσι, 777 καὶ πολλοὺς τειχομαχοῦντας τῶν ἀμύνασθαι σπευδόντων ἀνήρουν. Βαραράνης δὲ ὁ Περσῶν βασιλεὺς πυθόμενος καὶ τὴν ὑπ' αὐτῷ Ἀζαζηνῶν χώραν πεπορθῆσθαι καὶ πολιορκεῖσθαι τοὺς συγκλεισθέντας ἐν τῇ Νισιβηνῶν πόλει, πάσῃ μὲν δυνάμει δι' ἑαυτοῦ ἁπάντᾳ παρεσκευάζετο· καταπλαγεὶς δὲ τὴν Ῥωμαίων δύναμιν Σαρακηνοὺς ἐκάλεσε πρὸς βοήθειαν, ὧν ἦρχεν Ἀλαμούνδαρος, ἀνὴρ γενναῖος καὶ πολεμικός· ὅστις πολλὰς μυριάδας τῶν Σαρακηνῶν ἐπαγόμενος θαρρεῖν ἔλεγε τῷ Περσῶν βασιλεῖ, οὐκ εἰς ε μακρὰν δὲ αὐτῷ Ῥωμαίους τε παραστήσασθαι ἐπηγγέλλετο καὶ τὴν ἐν Συρίᾳ παραδώσειν Ἀντιόχειαν. Οὐ μὴν τέλος αὐτῷ τὰ τῆς ἐπαγγελίας διεδέξατο. Θεὸς γὰρ τοῖς Σαρακηνοῖς ἄλογον φόβον ἐνέβαλε, καὶ νομίσαντες ἐπιέναι αὐτοῖς Ῥωμαίων δύναμιν, ἐν θορύβῳ γενόμενοι, οὐκ ἔχοντες ὅποι φύγωσιν, εἰς τὸν ποταμὸν Εὐφράτην ἔνοπλοι ἔρριπτον ἑαυτούς, εἰς ὃν περὶ τὰς δέκα μυριάδας ἀνδρῶν

πνιγόμενοι διεφθάρησαν.[1] Τοῦτο μὲν οὖν τοιοῦτο. Οἱ δὲ Νίσιβιν πολιορκοῦντες Ρωμαῖοι, πυθόμενοι ὡς ὁ βασιλεὺς Περσῶν πλῆθος ἐλεφάντων ἐπάγοιτο περιδεεῖς γενόμενοι, πασας τὰς τῆς πολιορκίας μηχανὰς ἐμπρήσαντες εἰς τοὺς οἰκείους ἐπεχώρησαν[2] τόπους. Ὅσαι μὲν οὖν συμβολαὶ μετὰ ταῦτα γεγόνασι καὶ ὅπως Ἀρεόβινδος, ἕτερος τῶν Ρωμαίων στρατηγός, τὸν γενναιότατον τῶν Περσῶν μονομαχήσας ἀπέκτεινεν, ἢ ὅπως Ἀρδαβούριος τοὺς ἑπτὰ γενναίους στρατηγοὺς τῶν Περσῶν ἐνεδρεύσας ἀνεῖλεν, ἢ τίνα τρόπον Βιτιανὸς ἄλλος Ρωμαίων στρατηγός, τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν Σαρακηνῶν κατηγωνίσατο, παραλιπεῖν μοι δοκῶ, ἵνα μὴ πολὺ τοῦ προκειμένου παρεκβαίνειν δοκῶ.

1) ἀνακείβρα S. 2) ἀπεχώρησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ Παλλαδίου τοῦ ταχυδρόμου.

Τὰ μέντοι γενόμενα ταχέως τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ ἐγνωρίζετο. Ὅπως δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ πορρω γινόμενα ταχέως ἐμάνθανε, διηγήσομαι. Ηὐτύχησεν ἀνδρὸς γενναίου ψυχήν τε καὶ σῶμα· ὄνομα ἦν αὐτῷ Παλλάδιος. Οὗτος τοσοῦτον ἱππεύων ἤλαυνεν, ὡς ἐν τρισὶν ἡμέραις καταλαμβάνειν τοὺς τόπους τοὺς ὁρίζοντας τὴν χώραν Ρωμαίων τε καὶ Περσῶν καὶ αὖθις ἐν τοσαύταις ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν παραγίνεσθαι. Διέβαινε δὲ οὗτος ὁ ἀνὴρ ταχύτατα καὶ κατὰ πάντα τὰ τῆς οἰκουμένης μέρη, ἔνθα αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέστελλε. Καί ποτε τῶν ἐλλογίμων τις περὶ αὐτοῦ τοιοῦτον λόγον ἐφθέγξατο· Οὗτος ὁ ἀνὴρ μεγίστην οὖσαν τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν μικρὰν ἔδειξε 780

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

τῇ ταχυτῆτι. Κατεπλήττετο δὲ καὶ ὁ Περσῶν βασιλεύς, ταῦτα περὶ τοῦ ἀνδρὸς πυνθανόμενος. Ἀλλὰ περὶ μὲν δὴ Παλλαδίου τοσαῦτα εἰρήσθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ὅπως πάλιν οἱ Πέρσαι κατὰ κράτος ὑπὸ Ρωμαίων ἡττήθησαν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει διατριβών, γνούς τε τὴν ἐναργῶς ἐκ Θεοῦ παρασχεθεῖσαν νίκην οὕτως ἦν ἀγαθός, ὡς καὶ εὐτυχῶς πραξάντων τῶν ὑπ' αὐτῷ, ὅμως εἰρήνην ἀσπάζεσθαι. Πέμπει οὖν Ἡλίωνα, ἄνδρα ὃν πάνυ διὰ τιμῆς ἦγεν, εἰρήνην σπεισασθαι πρὸς Πέρσας ἐντειλάμενος. Γενόμενος δὲ Ἡλίων ἐν Μεσοποταμίᾳ, ἔνθα τὴν τάφρον οἱ Ρωμαῖοι πρὸς οἰκείαν φυλακὴν ἐπεποίηντο, πέμπει πρεσβευτὴν περὶ εἰρήνης Μαξιμῖνον, ἄνδρα ἐλλόγιμον, ὃς τοῦ στρατηγοῦ Ἀρδαβουρίου συγκαθέδρος ἦν. Οὗτος παρὰ τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα γενομενος περὶ εἰρήνης πεπέμφθαι ἔλεγεν οὐ παρὰ τοῦ βασιλέως Ρωμαίων, ἀλλὰ παρὰ τῶν αὐτοῦ στρατηγῶν. Οὔτε γὰρ γινώσκεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως τόνδε τὸν πόλεμον ἔφασκεν. Ἐὐτελῆ δὲ αὐτῷ καὶ γνωσθέντα νομίζεσθαι. Τοῦ δὲ Πέρσου ἑτοίμως τὴν πρεσβείαν δέξασθαι προαιρουμένου· ἔκαμνε γὰρ αὐτῷ ἡ στρατιὰ ὑπὸ λιμοῦ· παρελθόντες οἱ καλούμενοι παρ' αὐτοῖς ἀθάνατοι· ἀριθμὸς δὲ ἔστιν οὗτος μυρίων γενναίων ἀνδρῶν· μὴ πρότερον ἔφασαν τὴν εἰρήνην προσδέξασθαι, πρὶν ἂν αὐτοῖς ἀφυλάκτοις οὖσι νῦν τοῖς Ρωμαίοις ἐπιθῶνται. Πείθεται ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν μὲν πρεσβευτὴν συγκλείσας ἐφύλατ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τεν· ἐκπέμπει δὲ τοὺς ἀθανάτους, ἔνεδραν τοῖς Ῥωμαίοις ποιήσοντας. Οἱ καὶ παραγενόμενοι, εἰς δύο τε ταγματα μερισθέντες μεσολαβεῖν ἔγνωσαν τῶν Ῥωμαίων μοῖράν τινα. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, τὸ μὲν ἓν τάγμα τῶν Περσῶν καθορῶντες πρὸς τὴν αὐτῶν ὁρμὴν εὐτρεπίζοντο· τὸ δὲ ἕτερον αὐτοῖς οὐ καθωρᾶτο. ἐξαίφνης γὰρ προσέβαλλον. Μελλούσης δὲ γίνεσθαι συμβολῆς, ἐκκύπτει κατά τινα Θεοῦ πρόνοιαν ἐκ γεωλόφου τινὲς στρατὸς Ῥωμαίων, ὑπὸ Προκοπίῳ τῷ στρατηλάτῃ τεταγμένος. Ὃς κατιδὼν μέλλοντας κινδυνεύειν τοὺς ὁμοφύλους ἐπιτίθεται κατὰ νῶτου τῶν Περσῶν, καὶ μεσολαβοῦνται οἱ πρὸ μικροῦ τοὺς Ῥωμαίους μεσολαβήσαντες. Τούτους οὖν σύμπαντας οἱ Ῥωμαῖοι βραχὺ διαφθείραντες ἐπὶ τοὺς ἐκ τῆς ἐνέδρας ἐπιόν- 781
τας ἐτράπησαν ὁμοίως τε καὶ τούτους σύμπαντας κατηκόντισαν. Οὕτω μὲν οὖν οἱ λεγόμενοι παρὰ Πέρσαις ἀθάνατοι θνητοὶ πάντες ἐδείχθησαν, δίκην εἰσπραξαμένου τοῦ Χριστοῦ Πέρσας, ἀνθ' ὧν πολλοὺς αὐτοῦ τῶν θεραπευτῶν εὐσεβεῖς ἄνδρας ἀπέκτειναν. Ὁ δὲ βατιλεὺς τῶν Περσῶν γνοὺς τὸ ἀτύχημα προσποιεῖται μὲν μὴ εἰδέναι τὰ γενόμενα, δέχεται δὲ τὴν πρεσβείαν, εἰπὼν πρὸς τὸν πρεσβευτήν· Οὐ Ῥωμαίοις εἶκων τὴν εἰρήνην ἀσπάζομαι, ἀλλὰ σοὶ χάριν διδούς, ὅτι σε φρονιμώτατον πάντων Ῥωμαίων κατέλαβον. Οὕτω μὲν καὶ διὰ τοὺς ἐν Περσίδι γενομένους Χριστιανοὺς ὁ πόλεμος κατεσταλη, ὃς γέγονεν ἐν ὑπατείᾳ τῶν δύο Αὐγούστων, Ὁνωρίου τὸ τρισκαιδέκατον καὶ Θεοδοσίου τὸ δέκατον, τεταρτῳ ἔτει τῆς τριακοσιοστῆς Ὀλυμπιάδος. Ἐπαύσατο δὲ καὶ ὁ ἐν Περσιδι 421
κατὰ Χριστιανῶν διωγμός.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Ὅτα τοῖς τῶν Περσῶν αἰχμαλώτοις Ἀκάκιος Ἀμίδης ἐπίσκοπος πεποίηκε.

Τότε δὴ καὶ Ἀκάκιον τὸν τῆς Ἀμίδης ἐπίσκοπον πρᾶξις ἀγαθὴ περιφανέστερον πεποίηκε τοῖς πᾶσιν. Ὡς γὰρ οἱ Ρωμαίων στρατιῶται τοὺς αἰχμαλώτους Περσῶν, οὓς τὴν Ἀζαζηνὴν πορθήσαντες ἔλαβον, ἀποδοῦναι τῷ Περσῶν βασιλεῖ κατ' οὐδένα τρόπον ἐβούλοντο, λιμῷ τε οἱ αἰχμάλωτοι ἐφθείροντο περὶ τοὺς ἑπτακισχιλίους ὄντες τὸν ἀριθμόν· καὶ ταῦτα οὐ μικρῶς ἐλύπει τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν· τότε ὁ Ἀκάκιος οὐ παρεῖδε ταῦτα γινόμενα· συγκαλέσας δὲ τοὺς ὑφ' αὐτῷ κληρικοὺς ἄνδρας ἔφη· Ὁ Θεὸς ἡμῶν οὔτε δίσκων οὔτε ποτηρίων χρήζει. Οὔτε γὰρ ἐσθίει οὔτε πίνει, ἐπεὶ μὴ προσδεής ἐστιν. Ἐπεὶ τοίνυν πολλὰ κειμήλια χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ ἡ ἐκ-
784 κλησία ἐκ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν προσηκόντων αὐτῇ κέκτηται, προσήκει ἐκ τούτων ῥύσασθαί τε τῶν στρατιωτῶν τοὺς αἰχμαλώτους καὶ διαθρέψαι αὐτούς. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείονα τούτοις παραπλήσια διεξελθών, χωνεύει μὲν τὰ κειμήλια· κειμήματα δὲ τοῖς στρατιώταις ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων καταβαλών καὶ διαθρέψας αὐτούς, εἶτα δοὺς ἐφόδια τῷ οἰκείῳ ἀπέπεμψε βασιλεῖ. Αὕτη ἡ τοῦ θαυμαστοῦ Ἀκακίου πρᾶξις πλέον τὸν Περσῶν βασιλέα κατέπληττεν, ὅτι ἀμφότερα Ρωμαῖοι μεμελετήκασι, πολέμῳ τε καὶ εὐεργεσίᾳ νικᾶν. Φασὶν δὲ ὡς καὶ ἐπιθυμήσειν ὁ Περσῶν βασιλεὺς εἰς ὄψιν ἐλθεῖν αὐτῷ τὸν Ἀκάκιον, ἐφ' ᾧ τε καὶ τῆς θέας ἀπολαῦσαι τ' ἀνδρός, καὶ τοῦτο γενέσθαι τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου κελεύσαντος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ῦν ἐκ Θεοῦ νίκης τοῖς Ρωμαίοις ὑπαρξάσης πολν ἐν λόγοις ἀνθούντων εἰς τὸν βασιλέα βασιλικοὺς ν λόγους δημοσίᾳ τε τούτους παρήεσαν. Καὶ δὴ τοῦ βασιλέως γαμετὴ ἡρωικῷ μέτρῳ ποιήματα ν· ἦν γὰρ ἐλλόγιμος· Λεοντίου γὰρ τοῦ σοφιστοῦ θηνῶν θυγάτηρ οὖσα ὑπὸ τῷ πατρὶ ἐπαιδεύθη κ λόγων ἐληλύθει παντοίων. Ταύτην ἡνίκα ὁ βαἔμελλεν ἄγεσθαι Χριστιανὴν ὁ ἐπίσκοπος Ἀττιήσας, ἐν τῷ βαπτίζειν ἀντὶ Ἀθηναΐδος Εὐδοκίαν σεν. Πολλοὶ μὲν οὖν, ὡς ἔφην, βασιλικοὺς ἔλεγον ὁ μέν τις τῷ βασιλεῖ γνώριμος βουλόμενος γεὁ δέ τις τὴν οἰκείαν ἐν λόγοις δύναμιν εἰς πολἔγειν ἐσπουδακώς μηδαμῶς ἀγνοεῖσθαι θέλων ἣν τοῖς πόνοις παιδείαν ἐκτήσατο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

ερὶ τῶν πρωσύντων καλῶν τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ τῷ νέῳ.

ὼ δὲ οὔτε τῷ βασιλεῖ γνωρισθῆναι σπουδάζων όγων ἐπίδειξιν ποιήσασθαι βουλόμενος αὐτὰ ψιλὰ τῆς ἀληθείας τὰ προσόντα καλὰ τῷ βασιλεῖ ἀποεῦσαι προῄρημαι. Ἐπεὶ καὶ τῷ σιγῆσαι αὐτὰ οὐτα χρηστὰ ζημίαν κρίνω μὴ γνωσθέντα τοῖς μεθ' Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν βασιλείᾳ τεχθεὶς καὶ τραφεὶς 785
ἐκ τῆς ἀνατροφῆς εἶχε βλακῶδες· ἀλλ' οὕτως ἦν ος, ὡς τοῖς ἐντυγχάνουσι νομίζεσθαι διάπειραν πολληφέναι πραγμάτων. Καρτερὸς δὲ οὕτως ἦν, ὡς καὶ καὶ καῦμα γενναίως ὑπομένειν νηστεύειν τε τὰ τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολλὰ καὶ μάλιστα τὰς καλουμένας τετράδας καὶ παρασκευὰς ἡμέρας. Καὶ τοῦτο ἐποίει ἄκρως χριστιανίζειν ἐσπουδακώς. Οὐκ ἀλλοιότερα δὲ ἀσκητηρίου κατέστησε τὰ βασίλεια. Αὐτὸς τοιγαροῦν ταῖς ἑαυτοῦ ἀδελφαῖς ὀρθριζων. ἀντιφώνους ὕμνους εἰς τὸ θεῖον ἔλεγε. Διὸ καὶ τὰ ἱερὰ Γράμματα ἀπὸ στήθους ἀπήγγειλεν[2]. Ἐντυγχάνουσι γοῦν τοῖς ἐπισκόποις ὡς ἱερεὺς πάλαι καθεστώς, ἐκ τῶν Γραφῶν διελέγετο. Συνῆγε δὲ καὶ τὰς βίβλους τὰς ἱερὰς, καὶ ὅσας οἱ ἑρμηνεῖς αὐτῶν συνέγραψαν, μᾶλλον ἢ Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος πρότερον. Τὸ ἀνεξίκακον καὶ φιλάνθρωπον, πάντας ἀνθρώπους ὑπερηκόντιζεν. Ἰουλιανὸς μὲν γὰρ ὁ βασιλεύς, καίπερ φιλοσοφεῖν ἐπαγγειλάμενος, ὅμως οὐκ ἤνεγκε τὴν ὀργὴν κατὰ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ αἰνιξαμένων αὐτόν, ἀλλὰ βασάνους μεγίστας τῷ Θεοδώρῳ προσήγαγεν. Θεοδόσιος δὲ πολλὰ χαίρειν τοῖς Ἀριστοτέλους ῥήσεις συλλογισμοῖς τὴν δι' ἔργων ἤσκει φιλοσοφίαν. ὀργῆς τε κρατῶν καὶ λύπης καὶ ἡδονῆς καὶ οὐδένα τῶν ἠδικηκότων ἠμύνατο. Ἀλλ' οὐδὲ ὅλως αὐτὸν ὀργιζόμενόν τις τεθέαται. Καί ποτέ τινος τῶν γνωρίμων αὐτὸν ἐρομένου διὰ τί μηδένα τῶν ἀδικούντων θανάτῳ ποτὲ ἐζημίωσας; Εἴθε, φησί, δυνατὸν καὶ τοὺς τελευτήσαντας ἦν ἐπαγαγεῖν[3] εἰς τὴν ζωήν! Πρὸς ἄλλον δὲ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐρωτήσαντα, Οὐ μέγα, ἔφη, οὐδὲ δυσχερές ἄνθρωπον ὄντα ἀποθανεῖν ὅτι μηδὲ Θεῷ μόνῳ τὸν ἅπαξ θανόντα ἐκ μετανοίας[4] ἀνακαλέσασθαι. Οὕτω δὲ τοῦτο βεβαίως αὐτῷ κατωρθωτο, ὥστε εἴ ποτέ τις ἄξια κεφαλικῆς ἐπλημμέλησε τιμωρίας οὐδ' ἄχρι τῆς πόλεως τῶν πυλῶν τὴν ἐπι θανάτῳ ἀπήγετο καὶ ἡ ἐκ τῆς φιλανθρωπίας εὐθὺς ἀνάκλησις εἵπετο. Κυνήγια δέ ποτε ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ἐπιτελοῦντος αὐτοῦ, ὁ δῆμος κατεβόα δεινῷ θηρίῳ ἕνα τῶν εὐρυθῶν παρα-

1) Val. ὀρθ. συν 2) γρ. ἀπήγγελλεν. 3) γρ. ἐπαναγαγ
4) τῇ μετανοίᾳ (ὡς Nicep. Kall.).

ων μάχεσθαι. Ὁ δὲ πρὸς αὐτούς, Οὐκ οἴδατε, ἔφη, ὅτι
ς φιλανθρώπως εἰθίσμεθα θεωρεῖν; καὶ τοῦτο εἰπών,
λοιποῦ τὸν δῆμον φιλανθρώπως θεᾶσθαι ἐπαίδευσεν.
ω μὲν ἦν εὐσεβής, ὥστε πάντας τοὺς τῷ Θεῷ ἱερω- 788.
ους τιμᾶν, ἐξαιρέτως δὲ οὓς ἐπυνθάνετο ἐπ' εὐλαβείᾳ
ον ἐκπρέποντας. Λέγεται δὲ ὅτι τοῦ Χεβρῶν ἐπισκό-
ἐν Κωνσταντίνου πόλει τελευτήσαντος στάγιον ἐπι-
ῆσαι καὶ σφόδρα ἐρρυπωμένον περιβαλέσθαι, πιστεύ-
μεταλαβεῖν τι ἐκ τῆς τοῦ τελευτήσαντος ἁγιότητος.
χειμέρου δέ ποτε γενομένου τοῦ ἔτους τὰ συνήθη καὶ
μένα τῶν ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ θεαμάτων διὰ τὸν δῆ-
ταῦτα ἐπιζητοῦντα, ἀναγκαίως ἐπετέλει. Ὡς δὲ πε-
ρωμένου ἀνδρῶν ἱπποδρόμου ἐπέτεινεν ὁ χειμών, πολ-
νιφετοῦ καταρραγέντος, τότε δὴ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην
κσιλεὺς, οἵαν εἶχε περὶ τὸ Θεῖον, δήλην καθίστησι
δήμῳ προσφωνήσας διὰ τῶν κηρύκων· Ἀλλὰ πολλῷ
σσον, ἔφη, καταῤῥονήσαντας τῆς θέας κοινῇ πάντας
νεῦσαι Θεον, ὅπως ἀβλαβεῖς τοῦ ἐπικειμένου χειμῶ-
ρυλαχθείημεν. Καὶ οὕπω πᾶν ῥῆτο τὸ ἔπος, καὶ σὺν
ᾷ μεγίστῃ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ λιτανεύοντες ὕμνους ἐκ
ρωνίας παντες ἀνέπεμπον τῷ Θεῷ. καὶ ὅλη μὲν ἡ πό-
μία ἐκκλησία ἐγένετο. βασιλεὺς δὲ μέσος ἐξήρχετο τῶν
ων ἐν ἰδιωτικῷ σχήματι πορευομενος, καὶ τῆς ἐλπίδος
ῆμαρτεν. Ὁ ἀὴρ γὰρ εἰς τὸ εὐδιεινὸν μετεβάλλετο καὶ
ιτοδείας ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία εὐετηρίαν παρεῖχε
σύμπασιν. Εἰ δέ ποτε πόλεμος ἐκινεῖτο, κατὰ τὸν
ιὸ τῷ Θεῷ προσέφευγεν εἰδὼς αὐτὸν τῶν πολέμων
ι ταμίαν καὶ εὐχῇ τούτους κατῳρθου. Αὐτίκα γοῦν
τον μετὰ τὸν πρὸς Πέρσας πόλεμον τοῦ βασιλέως
ρίου τελευτήσαντος, ἐν ὑπατείᾳ Ἀσκληπιοδότου καὶ
ιανοῦ, τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνός,

ὅπως τὸν τύραννον Ἰωάννην Θεῷ πιστεύσας ἐτροπ
διηγήσομαι. Ἄξια γὰρ μνήμης κρίνω τὰ τότε γεν
Ὅτι οἷα ἐπὶ Μωϋσέως τοῖς Ἑβραίοις ὑπῆρξε τὴν
θρὰν θάλασσαν διαβαίνουσι, τοιαῦτα καὶ τοῖς αὐτοῖ
τηγοῖς, ἡνίκα αὐτοὺς ἐπὶ τὸν τύραννον ἔπεμψεν,
διὰ βραχέων ἐκθήσομαι, τὸ μέγεθος αὐτῶν, ἰδίας π
τείας δεόμενον ἑτέροις παρείς.

1) γρ. αὐτοῦ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

789. **Περὶ Ἰωάννου τοῦ τυραννήσαντος ἐν Ρ
μετὰ θάνατον Ὀνωρίου τοῦ βασιλέως
ὅπως αὐτὸν ὁ Θεὸς ταῖς εὐχαῖς Θεοδ
καμψθείς, χερσὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ στρατο
ραδέδωκε.**

Τελευτήσαντος δὴ τοῦ βασιλέως Ὀνωρίου, μαθὼ
τοκράτωρ Θεοδόσιος, κρύπτει μὲν τὸ γενόμενον καὶ
ἄλλως τοὺς πολλοὺς ἀπεπλάνα. Ὑποπέμπει δὲ λα
στρατιώτην εἰς Σαλῶνας· πόλις δὲ αὕτη τῆς Δαλμ
ἵνα εἰ συμβῇ τι νεωτερισθῆναι περὶ τὰ ἑσπέρια μέ
πόρρωθεν ὥσιν οἱ ἀμυνόμενοι. Καὶ τοῦτο οὕτως πρ
πίσας τότε καταφανῆ τὸν θάνατον τοῦ θείου πεπ
Ἐν τούτῳ δὲ Ἰωάννης πρωτοστάτης ὢν τῶν βασ
ὑπογραφέων, μὴ ἐνεγκὼν τὴν εὐτυχίαν τῆς ἰδίας
τὴν βασιλείαν ἁρπάζει καὶ πρεσβείας ἀποστέλλε
τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιον δεχθῆναι εἰς βασιλέα
νος. Ὁ δὲ τοὺς μὲν πρεσβευτὰς εἰς φρουρὰν κατέ
ἐξαποστέλλει δὲ τὸν στρατηλάτην Ἀρδαβούριον,
ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ τὰ μέγιστα ἠγωνίσατο. Οὗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

τὰς Σαλῶνας παραγενόμενος ἔπλει ἐξ αὐτῆς ἐπὶ τὴν Ἀκυλήιαν καὶ χρῆται τύχῃ καθὼς ἐνομίζετο· ἡ τύχη δὲ ὡς ὕστερον ἐδείχθη. Ἄνεμος γὰρ οὐκ αἴσιος πνεύσας εἰς τὰς χεῖρας αὐτὸν ἐνέβαλε τοῦ τυράννου· ὃς συλλαβὼν αὐτὸν ἤλπιζεν εἰς ἀνάγκην καταστῆσαι τὸν αὐτοκράτορα, ὥστε ψηφίσασθαι καὶ ἀναδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα, εἰ σώζεσθαι τὸν στρατηλάτην προῃρεῖτο. Ἀληθῶς τε ἐν ἀγῶνι ἦν ὁ τε βασιλεὺς ταῦτα πυθόμενος καὶ ὁ ἐπὶ τὸν τύραννον ἀποσταλεὶς στρατιώτης, μή τι πάθοι κακὸν ὑπὸ τοῦ τυράννου ὁ Ἀρδαβούριος. Ἄσπαρ δέ ὁ τοῦ Ἀρδαβουρίου υἱὸς μαθὼν καὶ τὸν πατέρα παρὰ τοῦ τυράννου κατέχεσθαι καὶ πολλὰς μυριάδας βαρβάρων ἐπὶ συμμαχίᾳ τοῦ τυράννου παρεῖναι εἰδὼς, οὐκ ἔσχεν ὅ,τι καὶ πράξειεν. Τότε δὴ καὶ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως εὐχὴ πάλιν ἐξίσχυσεν. Ἄγγελος γὰρ Θεοῦ ἐν σχήματι ποιμένος ὁδηγεῖ τὸν Ἄσπαρα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ καὶ ἄγει διὰ τῆς παρακειμένης τῇ Ραβέννῃ λίμνης. Ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ πόλει ὁ τύραννος διατρίβων εἶχε τὸν στρατηγόν· ὅθεν οὐδεὶς οὐδὲ πώποτε διαβεβηκέναι ἱστόρητο. Τότε δὴ καὶ ὁ Θεὸς τὴν ἄβατον βατὴν ἀπειργάσατο. Διαβάντες γὰρ διὰ ξηρᾶς τὸ 792
τῆς λίμνης ὕδωρ ἀνεῳγμένας τάς τε πύλας εὑρόντες τῆς πόλεως ἐγκρατεῖς τοῦ τυράννου ἐγένοντο. Τότε δὴ ὁ εὐσεβέστατος βασιλεύς ἣν εἶχε περὶ τὸ Θεῖον εὐλάβειαν ἐπεδείξατο. Ἱπποδρομίας γὰρ ἐπιτελοῦντι ἐμηνύθη ἀνηρῆσθαι ὁ τύραννος. Προσφωνεῖ οὖν τῷ δήμῳ· Δεῦρο μᾶλλον εἰ δοκεῖ, ἔφη, παρέντες τὴν τέρψιν ἐπὶ τὸν εὐκτήριον οἶκον γενόμενοι εὐχαριστηρίους εὐχὰς τῷ Θεῷ ἀναπέμψωμεν, ἀνθ' ὧν ἡ αὐτοῦ χεὶρ καθεῖλε τὸν τύραννον. Ταῦτα εἰπὼν καὶ τὰ μὲν τῆς θέας ἐπέπαυτό τε καὶ ἠμέλητο, διὰ μέσου δὲ τοῦ ἱπποδρόμου συμφώνως ἅμα αὐτῷ εὐχαριστηρίως ψάλλοντες ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

ρεύοντο. καὶ ὅλη μὲν ἡ πόλις μία ἐκκλησία ἐγίνετο· ἐν δὲ τῷ εὐκτηρίῳ τόπῳ γενόμενοι ἐκεῖ διημέρευον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Ὡς μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ τυράννου Ἰωάννου, Οὐαλεντινιανὸν τὸν Κωνσταντίου καὶ Πλακιδίας τῆς αὐτοῦ θείας, ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος βασιλέα τῆς Ῥώμης ἀνέδειξε.

Τοῦ δὲ τυράννου ἀναιρεθέντος ἔμφροντις ἦν ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος, τίνα τῶν ἑσπερίων μερῶν ἀναδείξειε βασιλέα. Ἦν δὲ ἀνεψιὸς αὐτῷ κομιδῇ νέος, Οὐαλεντινιανὸς ὄνομα, ἐκ Πλακιδίας τῆς αὐτοῦ θείας γενόμενος· ἥτις θυγάτηρ μὲν ἦν Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου βασιλέως, Ἀρκαδίου δὲ καὶ Ὀνωρίου τῶν δύο Αὐγούστων ἀδελφή. Πατρὸς δὲ ἦν ὁ Οὐαλεντινιανὸς Κωνσταντίου, ὃς ὑπὸ Ὀνωρίου βασιλεὺς ἀναδειχθεὶς καὶ βραχὺν αὐτῷ χρόνον συμβασιλεύσας εὐθὺς ἐτελεύτησε. Τοῦτον τὸν ἀνεψιὸν Καίσαρα καταστήσας ἐπὶ τὰ ἑσπέρια μέρη ἀνέπεμψε, τῇ μητρὶ αὐτοῦ Πλακιδίᾳ τὴν φροντίδα τῶν πραγμάτων ἐπιτρέψας. Σπεύδων δὲ καὶ αὐτὸς καταλαβεῖν τὴν Ἰταλίαν, ὥστε τὸν μὲν ἀνεψιὸν ἀναγορεῦσαι βασιλέα, παρὼν δὲ τῇ αὐτοῦ φρονήσει παιδεῦσαι τοὺς ἐκεῖ μὴ ὑπονεύειν τοῖς τυράννοις ῥᾳδίως, ἄχρι τῆς Θεσσαλονίκης γενόμενος ὑπ' ἀρρωστίας διεκωλύθη. Πέμψας οὖν τὸν βασιλικὸν στέφανον τῷ ἀνεψιῷ διὰ τοῦ Πατρικίου Ἡλίωνος αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἐξυπέστρεψεν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐξαρκεῖν ἡγοῦμαι τὴν διήγησιν.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

**Περὶ τῆς Ἀττικοῦ διοικήσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, 393
καὶ ὅτι τὸ ὄνομα Ἰωάννου ταῖς διπτύχοις τῆς ἐκκλησίας ἐνέταξε, καὶ ὅτι τὸν ἑαυτοῦ θάνατον προέγνω.**

Ἀττικὸς δὲ ὁ ἐπίσκοπος θαυμαστῶς πως τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ηὔξησε πράγματα· φρονήσει μὲν αὐτὰ διοικῶν· ταῖς διδασκαλίαις δὲ τὸν λαὸν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν προτρέπων. Συνιδὼν δὲ διαιρουμένην τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὸ τοὺς Ἰωαννίτας ἔξω αὐτῆς συνάγεσθαι, μνείαν Ἰωάννου ἐν ταῖς εὐχαῖς ἐκέλευσε ποιεῖσθαι, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τῶν κεκοιμημένων εἰώθει γίνεσθαι, διὰ τοῦτο πολλοὺς ἐπανελθεῖν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐλπίσας. Οὕτω δ' ἦν μεταδοτικός, ὡς μὴ μόνον τῶν ἐν ταῖς αὐτοῦ παροικίαις πτωχῶν προνοεῖν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀστυγείτοσι τῶν πόλεων χρήματα πέμπειν πρὸς παραμυθίαν τῶν δεομένων. Καλλιοπίῳ γοῦν πρεσβυτέρῳ τῆς Νικαέων Ἐκκλησίας τριακοσίους ἀποστείλας χρυσίνους τάδε ἀπέστειλε· ἔ

«*Καλλιοπίῳ Ἀττικὸς ἐν Κυρίῳ χαίρειν.*

«Ἔμαθον μυρίους ἐν τῇ πόλει πεινῶντας δεῖσθαι τοῦ παρὰ τῶν εὐσεβούντων ἐλέου. Μυρίους δὲ λέγω τὸ πλῆθος οὐ τὸν ἀκριβῆ δηλῶν ἀριθμόν. Ἐπεὶ τοίνυν αὐτὸς μὲν ἔχω λαβὼν ἀριθμὸν παρὰ τοῦ δαψιλεῖ τῇ χειρὶ διδόντος τοῖς οἰκονομοῦσι καλῶς, συμβαίνει δέ τινας ἀπορεῖσθαι δοκιμασίας χάριν τῶν ἐχόντων μέν, μὴ παρεχόντων δὲ τούτοις, λαβών, ὦ φίλη μοι κεφαλή, τούτους τοὺς τριακοσίους χρυσίνους ἀνάλωσον ὅπως ἂν θελήσῃς. Βουλήσῃ

ἐπέλευσε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δέ που πάντως τοῖς αἰσχυνομένοις τὴν αἴτησιν, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς ἐμποριαν διὰ βίου τὴν γαστέρα προτεθεικόσι. Διδοὺς τοίνυν μηδὲ θρησκείαν λογίσῃ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, ἑνὸς καὶ μόνου γενόμενος, τοῦ τρέφειν τοὺς πεινῶντας, ἀλλὰ μὴ λογιστεύειν τοὺς τὸν ἡμέτερον τρόπον μὴ φρονοῦντας.» Οὕτω μὲν δὴ τῶν δεομένων καὶ πόρρωθεν ὄντων ἐφρόντιζεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς δεισιδαιμονίας τινῶν ἐκκόπτειν ἐσπούδαζεν. Πυθόμενος γοῦν ποτε τοὺς διὰ τὸ Ἰουδαϊκὸν Πά-
796 σχα Ναυατιανῶν χωρισθέντας, τὸ σῶμα Σαββατίου ἐκ τῆς Ῥόδου μετακομίσαντας, ἐν αὐτῇ γὰρ τῇ νήσῳ περιορισθεὶς ἐτελεύτησε, καὶ θάψαντας ἐπὶ τῷ τάφῳ εὔχεσθαι, πέμψας διὰ τῆς νυκτὸς εἰς ἕτερον τάφον τὸ τοῦ Σαββατίου σῶμα κρυβῆναι ἐκέλευσεν. Οἱ δὲ συνήθως ἐλθόντες καὶ ἀνορωρυγμένον τὸν τάφον εὑρόντες τοῦ λοιποῦ σέβειν τὸν τάφον ἐπαύσαντο. Ἦν δὲ καὶ περὶ τὴν θέσιν τῶν ὀνομάτων φιλόκαλος. Ἐπίνειον γοῦν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Εὐξείνου Πόντου κείμενον ἐξ ἀρχαίου τε Φαρμακέα καλούμενον Θεραπείας ὠνόμασεν, ἵνα μὴ τὰς συνάξεις ἐκεῖ ποιούμενος δυσφήμῳ ὀνόματι ὀνομάζῃ τὸν τόπον. Καὶ ἄλλο δὲ προάστειον τῆς Κωνσταντίνου πόλεως Ἀργυρόπολιν ὠνόμασεν ἐξ αἰτίας τοιαύτης· Χρυσόπολις ἐπίνειον ἀρχαῖόν ἐστιν, ὃ κεῖται μὲν ἐν ἀρχῇ τοῦ Βοσπόρου, μέμνηνται δὲ αὐτοῦ πολλοὶ τῶν παλαιῶν συγγραφέων καὶ Στράβων τε καὶ Δαμασκηνὸς Νικόλαος, καὶ ὁ ἐν λόγοις τε θαυμαστὸς Ξενοφῶν ἔν τε τῇ ἕκτῃ τῆς *Κύρου ἀναβάσεως* καὶ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν *Ἑλληνικῶν* φησὶ περὶ αὐτῆς, ὅτι Ἀλκιβιάδης ἀποτειχίσας αὐτὴν δεκατευτήριον ἐν αὐτῇ κατέστησε. Τὰς γὰρ δεκάτας οἱ ἀπὸ τοῦ Πόντου πλέοντες ἐν αὐτῇ παρεῖχον. Κατιδὼν οὖν ὁ Ἀττικὸς τὸν καταντικρὺ Χρυσοπόλεως τόπον εὐπρεπῆ τυγχάνοντα πρέπειν ἔφη τοῦτον Ἀργυρόπολιν ὀνομάζεσθαι,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ῥηθεὶς ὁ λόγος εὐθὺς τὴν ἐπωνυμίαν ἐκράτυνεν. Τινῶν δὲ λεγόντων πρὸς αὐτὸν μὴ ὀφείλειν Ναυατιανοὺς ἔνδον συναγειν τῶν πόλεων, Οὐκ οἴδατε, εἶπεν, ὅσα ἡμῖν διωκομένοις ἐπὶ Κωνσταντί ου καὶ Οὐάλεντος συμπεπόνθασιν; ἄλλως τε, ἔφη, καὶ μάρτυρες τῆς πίστεως ἡμῶν καθεστήκασι. Πάλαι γὰρ τῆς Ἐκκλησίας χωρισθέντες οὐδὲν περὶ τὴν πίστιν ἐκαινοτόμησαν. Ἐν Νικαίᾳ δέ ποτε διὰ χειροτονίαν ἐπισκόπου γενόμενος Ἀσκληπιάδην τε τὸν ἐκεῖ Ναυατιανῶν ἐπίσκοπον γηραιὸν ὄντα ἰδὼν ἠρώτησε, Πόσους ἐνιαυτοὺς ἐπίσκοπος ὢν τυγχάνεις; Τοῦ δὲ πεντήκοντα εἰπόντος, Εὐδαίμων, ἔφη, τυγχάνεις, ὦ ἄνθρωπε, τοσούτου χρόνου καλοῦ ἔργου ἐπιμελούμενος. Πρὸς δὲ τὸν αὐτὸν Ἀσκληπιάδην· Ἐγώ, ἔφη, τὸν μὲν Ναυατον ἐπαινῶ· τοὺς Ναυατιανοὺς δὲ οὐκ ἀποδέχομαι. Ξενοφωνηθεὶς δὲ ὁ Ἀσκληπιάδης, Πῶς τοῦτο, ἔφη, λέγεις, ἐπίσκοπε; Ἐκεῖνον μέν, ἔφη ὁ Ἀττικός, ἐπαινῶ, ὅτι τοῖς ἐπιθύσασι κοινωνῆσαι οὐχ εἵλετο. τοῦτο γὰρ ἂν καὶ αὐτὸς καὶ ἐγὼ ἐποίησα. τοὺς δὲ Ναυατιανοὺς οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι περὶ εὐτελῶν πταισμάτων τῆς κοινωνίας τοὺς λαϊκοὺς ἀποκλείουσι. Πρὸς ταῦτα ὁ Ἀσκληπιάδης, Ἐκτός, ἔφη, τοῦ ἐπιθῦσαι καὶ ἄλλαι πολλαὶ κατὰ τὰς Γραφὰς εἰσιν ἁμαρτίαι πρὸς θάνατον, δι' ἃς ὑμεῖς μὲν πρὸς τοὺς κληρικούς, ἡμεῖς δὲ καὶ τοὺς λαϊκοὺς ἀποκλείομεν, Θεῷ μόνῳ τὴν συγχώρησιν αὐτῶν ἐπιτρέποντες. Προέγνω δὲ Ἀττι- 797.
κὸς καὶ τὴν ἑαυτοῦ τελευτήν. Ἀναχωρῶν γοῦν τῆς Νικαίας πρὸς Καλλιόπιον τὸν ἐκεῖ πρεσβύτερον, Σπεῦδε, ἔφη, πρὸ φθινοπώρου ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν με αὖθις ζῶντα θεάσασθαι. Εἰ γὰρ βραδύνεις οὐ καταλήψῃ με. Καὶ τοῦτο εἰπὼν οὐ διήμαρτεν· ἐν γὰρ τῷ εἰκοστῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ἐπισκοπῆς ἑαυτοῦ, τῇ δεκάτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐτελεύτησεν, ἐν ὑπατείᾳ Θεοδοσίου τὸ ἑνδέκατον

καὶ Οὐαλεντινιανοῦ Καίσαρος τὸ πρῶτον. Ὁ μέντοι βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ὑποστρέψας τὴν ἐκκομιδὴν αὐτοῦ οὐ κατέλαβεν· ἔφθασε γὰρ πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς εἰσόδου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀττικὸς παραδοθεὶς τῇ ταφῇ. Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ καὶ ἀναγόρευσις τοῦ νέου Οὐαλεντινιανοῦ ἐμηνύθη, περὶ τὴν τρίτην καὶ εἰκάδα τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

800 Περὶ Σισιννίου τοῦ μετὰ Ἀττικὸν Κωνσταντίνου πόλεως ἐπισκοπήσαντος.

Ἐγένετο δὲ μετὰ τὴν τελευτὴν Ἀττικοῦ πολλὴ φιλονεικία περὶ χειροτονίας ἐπισκόπου, ἄλλων ἄλλον ζητούντων. Τινὲς μὲν γάρ, φησί, Φίλιππον τὸν πρεσβύτερον ἐζήτουν· τινὲς δὲ Πρόκλον· καὶ οὗτος δὲ πρεσβύτερος ἦν. νέσθαι Κοινῇ δὲ πᾶς ὁ λαὸς ἐπόθει γίνεσθαι Σισίννιον, ὅς τις πρεσβύτερος μὲν ἦν καὶ αὐτός, ἐν οὐδεμιᾷ δὲ τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως ἐκκλησιῶν ἐτέτακτο, ἀλλ' ἐν προαστείῳ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως, ᾧ ἐπώνυμον Ἐλαία, τὴν ἱερωσύνην ἐκεκλήρωτο, ὅπερ καταντικρὺ μὲν κεῖται τῆς πόλεως, ἐν αὐτῷ δὲ ἐξ ἔθους ἡ ἀναλήψιμος τοῦ Σωτῆρος ἐπιτελεῖται πάνδημος ἑορτή. Ποθὸν δὲ εἶχον τοῦ ἀνδρὸς πάντες οἱ λαϊκοί, ὅτι ἐπ' εὐλαβείᾳ περιβόητος ἦν καὶ μάλιστα ὅτι τοὺς πτωχοὺς ὑπὲρ δύναμιν ἐσπούδαζεν. Κατεκράτησεν οὖν ἡ τῶν λαϊκῶν σπουδὴ καὶ χειροτονεῖται Σισίννιος τῇ εἰκάδι ὀγδόῃ τοῦ Φεβρουαρίου μηνός, τῇ ἐξῆς ὑπατείᾳ, ἥτις ἦν Θεοδοσίου τὸ δωδέκατον καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ Νεωτέρου Αὐγούστου τὸ δεύτερον. Ἐπὶ τούτῳ Φιλιππος

ὑ γε· γενέσθαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ πρεσβύτερος, ὅτι αὐτοῦ προεκρίθη ἕτερος, πολλὰ τῆς χειροτονίας καθήψατο ἐν τῇ πεπονημένῃ αὐτῷ *Χριστιανικῇ Ἱστορίᾳ*, διαβάλλων καὶ τὸν χειροτονηθέντα καὶ τοὺς χειροτονήσαντας καὶ πολλῷ πλέον τοὺς λαϊκούς· τοιαῦτά τε εἶπεν, οἷα οὐκ ἂν ἐλοίμην παραδοῦναι γραφῇ· ἐπεὶ κἀκεῖνον οὐκ ἀποδέχομαι τῆς προπετείας, τοιαῦτα γραφῇ παραδοῦναι τολμήσαντα. Μικρὰ δὲ περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν οὐκ ἄκαιρον εἶναι ἡγοῦμαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ Φιλίππου πρεσβυτέρου τοῦ ἀπὸ Σίδης.

Φιλιππος Σιδίτης μὲν ἦν τὸ γένος. Σίδη δὲ πόλις τῆς Παμφυλίας, ἀφ' ἧς ὥρμητο καὶ Τρώιλος ὁ σοφιστής, οὗ καὶ συγγενῆ ἑαυτὸν εἶναι ἐσεμνύνετο. Διάκονος δὲ ἦν, ἐπεὶ τὰ πολλὰ τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ συνῆν. Ἐφιλοπόνει δὲ καὶ περὶ λογους καὶ πολλὰ καὶ παντοῖα βιβλία συνῆγε. Ζηλώσας δὲ τὸν Ἀσιανὸν τῶν λόγων χαρακτῆρα, πολλὰ συνέγραφε τά τε τοῦ βασιλέως Ἰουλιανοῦ βιβλία ἀνασκευαζων, καὶ *Χριστιανικὴν Ἱστορίαν* συνέθηκεν, ἣν ἐν τριάκοντα ἓξ βιβλίοις διεῖλεν, ἕκαστον δὲ βιβλίον εἶχε τόμους πολλούς, ὡς τοὺς πάντας ἐγγὺς εἶναι χιλίους. Ὑπόθεσις δὲ ἑκάστου τόμου ἰσάζει τῷ τόμῳ. Τὴν μὲν οὖν πραγματείαν ταύτην οὐκ Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, ἀλλὰ Χριστιανικὴν ἐπέγραψεν. Πολλὰς δὲ συνεισφέρει ὕλας εἰς αὐτήν, δεικνύναι βουλόμενος, μὴ ἀπείρως ἔχειν ἑαυτὸν τῶν φιλοσόφων παιδευμάτων. Διὸ καὶ συνεχῶς γεωμετρικῶν τε καὶ ἀστρονομικῶν καὶ ἀριθμητικῶν καὶ μουσικῶν θεωρημάτων ποιεῖται μνήμην· ἐκ- 801

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φράσεις τε λέγων νήσων καὶ ὀρέων καὶ δένδρων κ
λων τινῶν εὐτελῶν, δι' ὧν καὶ χαύνην τὴν πραγμ
εἰργάσατο· διὸ καί, ὡς νομίζω, ἀχρείαν αὐτὴν καὶ
ταις καὶ εὐπαιδεύτοις πεποίηκεν. Οἱ ἰδιῶται μὲν
καὶ κομψευομενον τῆς φράσεως ἰδεῖν οὐκ ἰσχύου
δὲ εὐπαίδευτοι τῆς ταὐτολογίας καταγινώσκουσιν
ἕκαστος μὲν περὶ τῶν βιβλίων ὡς ἔχει γνώμης κρ
ἐγὼ δὲ ἐκεῖνό φημι, ὅτι τοὺς χρόνους τῆς ἱστορία
χέει.[2] Μνημονεύσας γὰρ τῶν τοῦ αὐτοκράτορος Θεο
χρόνων αὖθις ἐπὶ τοὺς Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου
νους ἀνέδραμεν καὶ τοῦτο ὡς πλεῖστον ποιεῖ. Κ
σαῦτα μὲν περὶ Φιλίππου. Ὃ δὲ ἐπὶ Σισιννίου γέ
ἀναγκαῖον εἰπεῖν.

1) μᾶλλον τὸ κεκομψευμένον (Jh.). 2) κρίσεις τ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

**Ὡς Πρόκλον Κυζίκου ἐπίσκοπον ὁ Σισ
ἐχειροτόνησεν· οἱ δὲ Κυζικηνοὶ τοῦτο
προσεδέξαντο.**

Τοῦ Κυζικηνῶν ἐπισκόπου τελευτήσαντος ὁ Σι
Πρόκλον ἐχειροτόνησε πρὸς ἐπισκοπὴν τῆς Κυ
Μέλλοντος οὖν διάγειν ἐπ' αὐτήν φθάνουσιν οἱ Κ
νοι καὶ χειροτονοῦσιν ἄνδρα ἀσκητικόν, ᾧ ὄνομα ἦν
μάτιος, καὶ τοῦτο ἐποίησαν ἀμελήσαντες τοῦ νόμ
κελεύοντος παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Κωνστα
πόλεως χειροτονίαν ἐπισκόπου μὴ γίνεσθαι. Ἡμέ
δὲ τοῦ νόμου τούτου, ὡς Ἀττικῷ μόνῳ εἰς πρό
παρασχεθέντος. Ἔμενεν οὖν ὁ Πρόκλος οἰκείας μ
κλησίας μὴ προεστώς, ἐν δὲ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σταντίνου πόλεως κατὰ τὰς διδασκαλίας ἀνθῶν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου κατὰ χώραν ἐροῦμεν. Σισίννιος δέ, οὐδὲ δύο ὅλους ἐνιαυτοὺς ἐπιβιοὺς τῇ ἐπισκοπῇ ἐτελεύτησεν ἐν ὑπατείᾳ Ἱερείου καὶ Ἀρδαβουρίου, τῇ εἰκάδι τετάρτῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνός. Ἀνὴρ ἐπὶ σωφροσύνῃ μὲν καὶ βίῳ ὀρθῷ καὶ φιλοπτωχίᾳ περιβόητος, τὸ δὲ ἦθος εὐπρόσιτός τε καὶ ἄπλαστος καὶ διὰ τοῦτο ἀπραγμονέστερος. Διὸ καὶ τοῖς φιλοπράγμοσιν λυπηρὸς ἦν καὶ ἀδρανείας δόξαν ἔλαβε παρ' αὐτοῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Ὡς μετὰ τὴν τελευτὴν Σισιννίου, Νεστόριον ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μεταπεμψάμενοι, ἐπίσκοπον Κωνσταντίνου πόλεως πεποιήκασιν, ὃς εὐθὺς ἐφωράθη ὁποῖος ἦν.

Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Σισιννίου ἐδόκει τοῖς κρατοῦσι, μηδένα μὲν διὰ τοὺς κενοσπουδαστὰς ἐκ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προχειρίζεσθαι· καίτοι πολλῶν μὲν τὸν Φίλιππον, πολλῶν δὲ τὸν Πρόκλον χειροτονηθῆναι σπευδόντων. Ἐπήλυδα δὲ ἐκ τῆς Ἀντιοχείας καλεῖν ἐβούλοντο. Ἦν γάρ τις ἐκεῖ Νεστόριος τοὔνομα, τὸ μὲν γένος Γερμανικεύς, εὔφωνος δὲ ἄλλως καὶ εὔλαλος. Διὸ καὶ ὡς προσεπιτήδειον εἰς διδασκαλίαν ἔγνωσαν μεταπέμπεσθαι. Τριμήνου οὖν διαδραμόντος ἄγεται ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ὁ Νεστόριος, ὅστις ἐπὶ σωφροσύνῃ μὲν παρὰ τοῖς πλείστοις ἐκηρύττετο· ὁποῖος δὲ ἦν ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἦθος ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ διδασκαλίας τοὺς εὖ φρονοῦντας οὐκ ἔλαθε. Χειροτονηθεὶς γὰρ τῇ δεκάτῃ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ Ἀπριλίου μηνός, ἐν ὑπατείᾳ Φίλιππος καὶ Ταύρου, εὐθὺς ἐκείνην τὴν περιβόητον ἀφῆκε φωνὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ παντος, πρὸς τὸν βασιλέα τὸν λόγον ποιούμενος· Δός μοι, φησίν, ὦ βασιλεῦ, καθαρὰν τὴν γῆν τῶν αἱρετικῶν, κἀγώ σοι τὸν οὐρανὸν ἀντιδώσω. συγκάθελέ μοι τοὺς αἱρετικούς κἀγὼ συγκαθελῶ σοι τοὺς Πέρσας. Ταῦτα λεχθέντα, εἰ καί τινες τῶν πολλῶν πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς ἀπεχθῶς ἔχοντες ἡδέως ἐδέχοντο, ἀλλ' οὖν γε, ὡς ἔφην, τοὺς εἰδότας ἐκ λόγου γνώμην τεκμήρασθαι οὐκ ἔλαθεν οὐδὲ τὸ κοῦφον τῆς διανοίας οὐδὲ τὸ θυμικὸν ἐν ταὐτῷ καὶ κενόδοξον· ὅτι μηδὲ τὸ βραχύτατον εἰς ὑπέρθεσιν ἀνασχόμενος εἰς τοιούτους προήχθη λόγους· ἀλλ' εἰ δεῖ κατὰ τὴν παροιμίαν εἰπεῖν, μηδὲ τοῦ τῆς πόλεως ὕδατος ἥδη γευσάμενος διάπυρος διώκτης ἐδείκνυτο. Πέμπτῃ γε οὖν μετὰ τὴν χειροτονίαν ἡμέρᾳ εὐκτήριον τῶν Ἀρειανῶν, ἐν ᾧ ἐν παραβύστῳ ηὔχοντο, καθελεῖν βουλόμενος εἰς ἀπόνοιαν αὐτοὺς ἤλασεν. Ὁρῶντες γὰρ καθαιρούμενον τὸν εὐκτήριον τόπον πῦρ ἐμβαλόντες ὑφῆψαν αὐτόν. Ἐπινεμηθὲν δὲ τὸ πῦρ καὶ τὰς παρακειμένας οἰκίας ἀνήλωσε, πόρυβός τε ἐκ τούτου κατὰ τὴν πόλιν ἐγένετο καὶ οἱ Ἀρειανοὶ πρὸς ἄμυναν ηὐτρεπίζοντο. Ἀλλὰ τὸ μὲν κακὸν προβῆναι εἰς ἔργον οὐ συνεχώρησεν ὁ τὴν πόλιν φυλάσσων Θεός. Πυρκαϊὰν δὲ τοῦ λοιποῦ ἀπεκάλουν αὐτὸν οὐ μόνον οἱ τῶν αἱρέσεων, ἀλλ' ἤδη καὶ οἱ οἰκεῖοι τῆς πί-
805 στεως. Οὐ γὰρ ἐπαύετο, ἀλλὰ κατὰ τῶν αἱρέσεων τεχναζόμενος τὸ ἐπ' αὐτῷ τὴν πόλιν ἀνέτρεψε. Καὶ γὰρ Ναυατιανοὺς σκύλλειν ἐπειρᾶτο, ὑποκνιζόμενος ἐφ' οἷς ὁ Ναυατιανῶν ἐπίσκοπος Παῦλος ἐπ' εὐλαβείᾳ περιβόητος ἦν. Ἀλλ' οἱ κρατοῦντες παραινέσει κατέστελλον αὐτοῦ τὴν ὁρμήν. Ὅσα δὲ περὶ Ἀσίαν, Λυδίαν τε καὶ Καρίαν κακὰ τοῖς Τεσσαρεσκαιδεκατίταις ἐποίησε καὶ ὁπόσοι δι' αὐ

τὸν πολλοὶ περὶ Μίλητον καὶ Σάρδεις ἐν τῇ γενομένῃ στάσει ἀπέθανον παραλιπεῖν μοι δοκῶ. Ὁποίαν μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα καὶ διὰ τὴν ἄθυρον αὐτοῦ γλῶσσαν δίκην ἔδωκε, μετ' ὀλίγον ἐρῶ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τίνα τρόπον ἐπὶ τοῦ Νέου Θεοδοσίου Βουργουνζίωνες ἐχριστιάνισαν.

Πρᾶγμα μέντοι περὶ τόνδε τὸν χρόνον ἄξιον μνήμης γενόμενον διηγήσομαι. Ἔθνος ἐστὶ βάρβαρον, πέραν τοῦ ποταμοῦ Ρήνου ἔχον τὴν οἴκησιν· Βουργουνζίωνες καλοῦνται. Οὗτοι βίον ἀπράγμονα ζῶσιν ἀεί· τέκτονες γὰρ σχεδὸν πάντες εἰσίν· καὶ ἐκ ταύτης μισθὸν λαμβάνοντες ἀποτρέφονται. Τούτοις συνεχῶς τὸ ἔθνος τῶν Οὔννων ἐπερχόμενον ἐλεηλάτει τὴν χώραν αὐτῶν καὶ πολλοὺς πολλάκις αὐτῶν ἀνῄρουν. Οἱ δὲ ὑπὸ ἀμηχανίας ἀνθρώπῳ προσφεύγουσιν οὐδενί· Θεῷ δέ τινι ἐπιτρέψαι ἑαυτοὺς ἐβούλοντο. Κατὰ νοῦν δὲ λαμβάνοντες ὅτι Ρωμαίων ὁ Θεὸς ἰσχυρῶς τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν βοηθεῖ, κοινῇ γνώμῃ πάντες ἐπὶ τὸ πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ ἐληλύθασιν. Γενόμενοί τε ἐν πόλει μιᾷ τῆς Γαλλίας παρακαλοῦσιν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τυχεῖν Χριστιανικοῦ βαπτίσματος. Ὁ δὲ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας παρασκευάσας νηστεῦσαι αὐτούς καὶ τὴν πίστιν κατηχήσας αὐτούς τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ βαπτίσας ἀπέλυσε. Θαρραλέοι οὖν οὗτοι κατὰ τῶν τυράννων ἐπορεύοντο καὶ τῆς ἐλπίδος οὐχ ἥμαρτον. Τοῦ γὰρ βασιλέως τῶν Οὔννων ὑπὸ ἀδηφαγίας ἐν νυκτὶ διαρραγέντος, ᾧ ὄνομα Οὔπταρος ἦν, οἱ Βουργουνζίωνες ἀστρατηγήτοις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπιθέμενοι ὀλίγοι τε πρὸς σφόδρα πολλοὺς συμβαλόντες ἐνίκησαν· τρισχίλιοι γὰρ μόνοι περὶ τοὺς μυρίους κατήνεγκαν. Καὶ ἐξ ἐκείνου τὸ ἔθνος διαπύρως ἐχριστιάνισεν. Ὑπὸ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ Βάρβας ὁ τῶν Ἀρειανῶν
808 ἐπίσκοπος ἐτελεύτησεν, ἐν ὑπατείᾳ Θεοδοσίου τὸ τρισκαιδέκατον καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τὸ τρίτον, τῇ εἰκάδι τετάρτῃ τοῦ Ἰουνίου μηνός· καὶ καθίσταται εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ Σαββάτιος. Περὶ μὲν δὴ τούτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Οἷα πεπόνθασιν ὑπὸ Νεστορίου Μακεδονιανοί.

Νεστόριος μέντοι παρὰ τὸ εἰωθὸς τῇ Ἐκκλησίᾳ πράττων καὶ ἄλλως ἐν τοῖς τοιούτοις ἑαυτὸν μισεῖσθαι ἐποίει, ὡς τὰ ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα δείκνυσιν. Ἐν Γέρμῃ γὰρ πόλει τοῦ Ἑλλησπόντου Ἀντώνιος ἐπίσκοπος ὤν, καὶ πειθόμενος τῇ Νεστορίου περὶ τοὺς αἱρετικοὺς ὁρμῇ Μακεδονιανοὺς ἐλαύνειν ἐσπούδαζε, πρόσχημα ἀπολογίας τὴν τοῦ πατριάρχου πρόσταξιν λαμβάνων. Οἱ οὖν Μακεδονιανοί μέχρι μέν τινος τὸν σκυλμὸν ὑπέμενον. Ἐπεὶ δὲ αὐτοὺς ὁ Ἀντώνιος σφοδρότερον ἔσκυλλε, μηκέτι φέροντες τὸ ἄχθος εἰς χαλεπὴν ἀπόνοιαν τρέπονται· ὑποπέμψαντές τε ἄνδρας ἐν δευτέρῳ τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἡδέος τιθεμένους, ἀναιροῦσιν αὐτόν. Τοῦτο τὸ μῖσος[1] τῶν Μακεδονιανῶν ἐργασαμένων, ὁ Νεστόριος ὑπόθεσιν τῆς ἰδίας ὁρμῆς ἔλαβε τὰ γενόμενα· πείθει τε τοὺς κρατοῦντας τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν ἀφελέσθαι. Ἀφῃρέθησαν οὖν ἥ τε ἐν Κωνσταντίνου πόλει πρὸ τοῦ παλαιοῦ τείχους τῆς πόλεως, καὶ ἡ ἐν Κυζίκῳ, καὶ ἄλλαι πολλαί, ὧν ἔσχον ἐν τοῖς Ἑλλησπόντου

1) πρ. μῦθος. (Μ.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀγροῖς. Τινὲς δὲ αὐτῶν προσεχώρησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ὁμοουσίου τῇ πίστει συνθέμενοι. Ἀλλὰ φιλοίνοις, ὡς φησιν ἡ παροιμία, οἶνος οὐ λείπει οὐδὲ φιλονείκῳ μάχη. Καὶ Νεστορίῳ τοίνυν φιλονεικοῦντι ἐξελαύνειν ἄλλους αὐτὸν ἐξελαθῆναι τῆς Ἐκκλησίας συνέπεσεν ἐξ αἰτίας τοιαύτης·

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ΄.

Περὶ Ἀναστασίου πρεσβυτέρου, δι' οὗ καὶ Νεστόριος εἰς τὸ δυσσεβεῖν κατηνέχθη.

Συνῆν αὐτῷ Ἀναστάσιος πρεσβύτερος ἅμα αὐτῷ ἐκ τῆς Ἀντιοχείας σταλείς. Τοῦτον διὰ τιμῆς εἶχε πολλῆς καὶ ἐν τοῖς πράγμασι συμβούλῳ ἐχρῆτο. Καί ποτε ἐπ' ἐκκλησίας ὁ Ἀναστάσιος διδάσκων ἔφη, Θεοτόκον τὴν Μαρίαν καλείτω μηδείς. Μαρία γὰρ ἄνθρωπος ἦν· ὑπὸ ἀνθρώπου δὲ Θεὸν τεχθῆναι ἀδύνατον. Τοῦτο ἀκουσθὲν πολλοὺς κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς ἐν ταὐτῷ πάντας ἐτάραξεν. Ἦσαν γὰρ πάλαι διδαχθέντες θεολογεῖν τὸν Χριστὸν καὶ μηδαμῶς αὐτὸν τῆς οἰκονομίας, ὡς ἄνθρωπον, χωρίζειν ἐκ τῆς θεότητος, πειθόμενοι τῇ τοῦ Ἀποστόλου φωνῇ λεγούσῃ· *Εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν· καὶ Διὸ ἀφέντες τὸν περὶ Χριστοῦ λόγον ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα.* Ταραχῆς οὖν, ὡς ἔφην, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γενομένης, ὁ Νεστόριος τὸν τοῦ Ἀναστασίου λόγον κυρώσασθαι σπεύδων· οὐ γὰρ ἐξελέγχεσθαι ὡς βλάσφημον τὸν παρ' αὐτοῦ τιμώμενον ἤθελε· συνεχῶς περὶ τούτου ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ἐδίδασκε, φιλονεικότερόν τε περὶ αὐτοῦ τὰς ζητήσεις ποιούμενος καὶ

809

a) ἵσ. μηδαμοῦ — τῆς οἰκονομίας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πανταχοῦ τὴν λέξιν τοῦ Θεοτόκος ἐκβάλλων. Διὸ τῆς περὶ τούτου ζητήσεως παρ' ἄλλοις ἄλλως ἐκδεχθείσης, διαίρεσις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐγένετο. καὶ ὥσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ καθεστῶτες νῦν μὲν ταῦτα ἔλεγον νῦν δὲ τὰ ἕτερα· συγκατετίθεντό τε ἐν ταὐτῷ καὶ ἠρνοῦντο. Νεστόριος δὲ ὤξαν παρὰ τοῖς πολλοῖς εἶχεν, ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον λέγων τὸν Κύριον καὶ ὡς Παύλου τοῦ Σαμοσατέως καὶ Φωτεινοῦ τὸ δόγμα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἄγων. Ἀλλὰ περὶ τούτου τοσαύτη ἐκινήθη ζήτησις καὶ ταραχή, ὡς καὶ συνόδου οἰκουμενικῆς δεηθῆναι. Ἐγὼ δὲ ἐντυχὼν τοῖς παρὰ Νεστορίου λόγοις δοθεῖσιν, ἀγνοοῦντα ἐφευρίσκω τὸν ἄνδρα καὶ μετ' ἀληθείας ἐρῶ. Οὐδὲ γὰρ οὔτε ἀπεχθανόμενος πρὸς αὐτόν, ὧν εἶχεν ἐλαττωμάτων ἐμνήσθην· οὔτε χαριζόμενός τισιν ἐλαττονοῦντα ὧν ἐφεῦρον ἐκθήσομαι. Οὔμοι δοκεῖ ὁ Νεστόριος οὔτε τὸν Σαμοσατέα Παῦλον ζηλῶν οὔτε μὴν Φωτεινόν, μηδ' ὅλως ψιλὸν ἄνθρωπον λέγειν τὸν Κύριον. Ἀλλὰ τὴν λέξιν μόνην ὡς τὰ μορμολύκια πεφόβηται. Καὶ τοῦτο πέπονθεν ὑπὸ ἀμαθίας πολλῆς. Φυσικῶς γὰρ εὔλαλος ὢν πεπαιδεῦσθαι μὲν ἐνομίζετο· τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἀνάγωγος ἦν· καὶ τὰς τῶν παλαιῶν ἑρμηνεύων βίβλους ἀπηξίου μανθάνειν. Τυφούμενος γὰρ ὑπὸ τῆς εὐγλωττίας οὐκ ἀκριβῶς προσεῖχε τοῖς παλαιοῖς· ἀλλὰ πάντων κρείττονα ἐνομιζεν ἑαυτόν. Αὐτίκα γοῦν ἠγνόησεν, ὅτι ἐν τῇ Καθολικῇ Ἰωάννου γέγραπτο ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις, ὅτι *Πᾶν πνεῦμα ὃ λύει τὸν Ἰη-*
812 *σοῦν, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι.* Ταύτην γὰρ τὴν διάνοιαν ἐκ τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων περιεῖλον οἱ χωρίζειν ἀπὸ τοῦ τῆς οἰκονομίας ἀνθρώπου βουλόμενοι τὴν θεότητα. Διὸ καὶ οἱ παλαιοὶ ἑρμηνεῖς αὐτὸ τοῦτο ἐπεσημήναντο, ὡς τινες εἶεν ῥαδιουργήσαντες τὴν ἐπιστολήν, λύειν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον θέλοντες. Συνανείληπται δὲ ἡ

Ἰησ. εἰσαγων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ωπότης τῇ θεότητι καὶ οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλ' ἕν.
το θαρροῦντες οἱ παλαιοί. Θεοτόκον τὴν Μαρίαν λέ-
οὐκ ὤκνησαν. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος
ῷ τρίτῳ λόγῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου, κατὰ
ταῦτα φησίν· «Καὶ γὰρ καὶ γέννησιν ὑπομένειν ὁ μεθ'
Θεὸς δι' ἡμᾶς ἠνέσχετο καὶ τόπος αὐτοῦ τῆς ἐνσάρ-
γεννήσεως. ὀνομαστὶ παρ' Ἑβραίοις ἡ Βηθλεὲμ ἐκη-
ετο. Διὸ δὴ καὶ ἡ βασίλισσα Ἑλένη ἡ θεοφιλεστάτη
Θεοτόκου τὴν κύησιν μνήμασι θαυμασίοις κατεκό-
, παντοίως τὸ τῇδε ἱερὸν ἄντρον φαιδρύνουσα.» Καὶ
γένης δὲ ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν εἰς τὴν πρὸς Ρω-
υς τοῦ Ἀποστόλου ἐπιστολήν, ἑρμηνεύων πῶς Θεο-
ς λέγεται, πλατέως ἐξήτασε. Φαίνεται τοίνυν ὁ Νε-
ος ἀγνοήσας τὰς πραγματείας τῶν παλαιῶν. Διό,
ς ἔφην, τὴν λέξιν μόνην περιίσταται. Ἐπεὶ ὅτι ψιλὸν
έγει ἄνθρωπον τὸν Χριστόν, ὡς Φωτεινὸς ἢ Παῦλος
μοσατεύς, καὶ αἱ ἐκδοθεῖσαι αὐτοῦ προσομιλίαι διδά-
σιν, ὡς οὐδαμοῦ τὴν τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπόστασιν ἀναι-
ἀλλὰ πανταχοῦ ἐνυπόστατον αὐτὸν ὁμολογεῖ καὶ
σιον· οὐ μὴν ὡς Φωτεινὸς καὶ ὁ Σαμοσατεύς, ἀναιρεῖ
ῦ τὴν ὕπαρξιν. Τοῦτο γὰρ καὶ Μανιχαῖοι καὶ οἱ
Μοντανοῦ δογματίζειν ἐτόλμησαν. Οὕτω μὲν οὖν τὸν
τόριον φρονοῦντα εὑρίσκω ἐγώ, ἔκ τε ὧν ἀνέγνων αὐ-
λόγων καὶ ἀφ' οὗ[2] οἱ ἐρασταὶ αὐτοῦ λέγουσιν. Οὐ μι-
μέντοι ταραχὴν τῇ οἰκουμένῃ ἡ ψυχρολογία Νεστο-
ἐκίνησεν.

1) γρ. ἐνούσιον (Jh) 2) γρ. ὧν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

Περὶ τοῦ γενομένου μίσους[1] ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὑπὸ τῶν φυγάδων δούλων.

Καὶ τούτων γενομένων. ἐπισυνέβη μυσαρόν τι πρᾶγμα
813 κατὰ τὴν ἐκκλησίαν γενέσθαι. Οἰκέται γὰρ ἑνὸς τῶν μεγάλα δυναμένων, βάρβαροι ὄντες τὸ γένος, ἀπηνοῦς τοῦ δεσπότου πειρώμενοι, τῇ ἐκκλησίᾳ προσφεύγουσι. Καὶ ξιφηροῦντες εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσεπήδησαν· παρακαλούμενοί τε ἐξελθεῖν, οὐδενὶ τρόπῳ ἐπείθοντο· ἀλλ' ἐμποδὼν ταῖς ἱεραῖς λειτουργίαις ἐγίνοντο. Ἐπί τε ἡμέρας πολλὰς τὰ ξίφη γυμνὰ κατέχοντες ἕτοιμοι πρὸς τὸ ἀμύνασθαι πάντα τὸν προσιόντα ἐγίνοντο. Καὶ δὴ ἕνα τῶν κληρικῶν ἀποσφάξαντες καὶ ἄλλον τραυματίσαντες, τέλος ἐπικατέσφαξαν ἑαυτούς. Καί τις τῶν παρόντων, οὐ καλὸν ἔλεγε σημαίνειν τὸν μολυσμὸν τοῦ ναοῦ, ἐπιλέγων ἀρχαίου τινὸς ποιητοῦ δύο ἰάμβους·

Σημεῖα γὰρ τὰ τοιαῦτα γίνεσθαι φιλεῖ,
Ὅταν ἐν ναοῖς ἐγκατασκήψῃ μῖσος.

Καὶ τῆς δόξης ὁ εἰπὼν οὐ διήμαρτεν. Τὴν διαίρεσιν γὰρ ὡς ἔοικεν ἐσήμαινε τοῦ λαοῦ καὶ καθαίρεσιν τοῦ αἰτίου τῆς διαιρέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Περὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον κατὰ Νεστορίου συναθροισθείσης συνόδου.

Οὐ πολὺς γὰρ ἐν μέσῳ χρόνος καὶ τοὺς πανταχόθεν ἐπισκόπους πρόσταγμα τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Ἐφεσίων

[1] μῦσος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συνιέναι ἐκέλευσεν. Εὐθὺς οὖν μετὰ τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτήν, ὁ Νεστόριος σὺν πολλῇ δυνάμει ὄχλων παρῆν εἰς τὴν Ἔφεσον, εὑρίσκει τε πολλοὺς τῶν ἐπισκόπων συνεληλυθότας ἐκεῖ. Ὁ δὲ τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος μικρὸν ὑστερήσας περὶ τὴν Πεντηκοστὴν ἀπήντησεν. Πέμπτῃ δὲ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἡμέρᾳ καὶ Ἰουβενάλιος ὁ τῆς Ἱεροσολύμων ἐπέστη. Ἰωάννου δὲ τοῦ Ἀντιοχείας βραδύναντος, οἱ παρόντες ἀνεκινοῦντο ζήτημα, καὶ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἀκροβολισμούς τινας ἐποιεῖτο τῶν λόγων Νεστόριον παράττειν βουλόμενος· καὶ γὰρ ἐπαχθῶς εἶχε πρὸς αὐτόν. Καὶ δὴ πολλῶν θεολογούντων τὸν Χριστόν, Ἐγώ, ἔφη Νεστόριος, τὸν γενόμενον διμηνιαῖον καὶ τριμηνιαῖον οὐκ ἂν Θεὸν ὀνομάσαιμι· καὶ διὰ τοῦτο καθαρὸς εἰμὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος ὑμῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐλεύσομαι. Καὶ ταῦτα εἰπὼν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων ἠθροίζετο, οἳ τῇ αὐτοῦ ἠκολούθουν γνώμῃ. Διῃροῦντο οὖν οἱ παρόντες εἰς δύο τμήματα. Οἱ οὖν περὶ Κύριλλον συνέδριον ποιησάμενοι ἐκάλεσαν τὸν Νεστόριον. Ὁ δὲ οὐχ ὑπήκουσεν, εἰς τὴν παρουσίαν Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχέως ὑπερτιθέμενος. Οἱ δὲ περὶ Κύριλλον τὰς προσομιλίας Νεστορίου, ἃς περὶ τοῦ ζητήματος εἰρήκει, πολλάκις ὑπαναγνόντες ἐξ αὐτῶν τε κρίναντες εὐτόνως βλασφημήσαντα εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καθεῖλον αὐτόν. Τούτου γενομένου, οἱ περὶ τὸν Νεστόριον ἕτερον καθ' ἑαυτοὺς συνέδριον ποιησάμενοι καθαιροῦσι Κύριλλον καὶ σὺν αὐτῷ 816
Μέμνονα τὸν τῆς Ἐφέσου ἐπίσκοπον. Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ καὶ μετὰ ταῦτα ἐπέστη Ἰωάννης ὁ τῆς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος, καὶ γνοὺς τὰ γενόμενα ἀπῄχθετο πρὸς Κύριλλον, ὡς αἴτιον τῆς γενομένης ταραχῆς, τὸ θερμῶς ποιῆσαι τὴν Νεστορίου καθαίρεσιν. Κύριλλος δὲ ἅμα καὶ Ἰουβεναλίῳ ἀμυνόμενος τὸν Ἰωάννην καθαιρεῖ καὶ αὐτόν.

a) γρ. τῷ b) τὸ

Τούτων δὴ τότε οὕτω συμπεφυρμένων, γνοὺς ὁ Νεστόριος εἰς κοινωνίαν προσῆσαν τὴν φιλονεικίαν, ἐκ μεταμελείας Θεοτόκον τὴν Μαρίαν ἐκάλει, λέγων· Λεγέσθω, φησί, καὶ Θεοτόκος ἡ Μαρία καὶ παυσάσθω τὰ λυπηρά· ἀλλ' οὐδεὶς αὐτὸν ἐκ μετανοίας ταῦτα λέγοντα προσεδέξατο. Διὸ καὶ ἄχρι νῦν καθηρημένος εἰς ἐξορίαν πεμφθεὶς εἰς τὴν Ὄασιν κατοικεῖ. Ἡ μὲν οὖν τότε γενομένη σύνοδος τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος. Καὶ πέπρακται μὲν ταῦτα ἐν ὑπατείᾳ Βάσσου καὶ Ἀντιόχου, τῇ εἰκάδι ὀγδόῃ τοῦ Ἰουνίου μηνός. Ἰωάννης δὲ καταλαβὼν τὴν Ἀντιόχειαν καὶ πολλοὺς συναγαγὼν ἐπισκόπους καθαιρεῖ Κύριλλον, ἤδη κατειληφότα τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Μικρόν τε ὕστερον λύσαντες τὴν ἔχθραν συνέβησάν τε εἰς φιλίαν καὶ ἀλλήλοις τοὺς θρόνους ἀπέδοσαν. Μετὰ δὲ τὴν Νεστορίου καθαίρεσιν δεινὴ ἐν Κωνσταντίνου πόλει ταραχὴ κατὰ τὰς ἐκκλησίας ἐγένετο. Διηρέθη γὰρ ὁ λαὸς διὰ τήν, ὡς φθάσας εἶπον, ψυχρολογίαν αὐτοῦ. Κοινῇ μέντοι ψήφῳ πάντες οἱ κληρικοὶ αὐτὸν ἀνεθεμάτισαν. Οὕτω γὰρ οἱ Χριστιανοὶ καλεῖν εἰώθαμεν τὴν κατὰ τοῦ βλασφήμου ψῆφον, ὅταν αὐτὴν ὥσπερ ἐν στήλῃ ἀναστήσαντες φανερὰν τοῖς ἅπασι κατα-
στήσωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

817 **Ὡς μετὰ τὴν καθαίρεσιν Νεστορίου, τὸν Πρόκλον τινῶν βουλομένων ἐνθρονίσαι, προσχεῖρίζονταί τινες τῶν ἐπισκόπων Μαξιμιανὸν τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπον.**

Πάλιν περὶ ἐπιλογῆς ἐπισκόπων ζήτησις ἦν. Καὶ πολλοὶ μὲν Φίλιππον, οὗ καὶ ἤδη ἐπεμνήσθημεν, πλείους δ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν Πρόκλον ἐπελέγοντο. Καὶ ἐκράτησεν ἂν ἡ Πρόκλου γνώμη, εἰ μή τινες τῶν μεγάλα δυναμένων ἐκώλυσαν, φήσαντες κανόνα ἐκκλησιαστικὸν κωλύειν τὸν ὀνομασθέντα τινὸς πόλεως ἐπίσκοπον εἰς ἑτέραν μεταφέρεσθαι πόλιν. Τοῦτο λεχθὲν καὶ πιστευθὲν τὸν λαὸν ἡσυχάζειν ἠνάγκαζεν. Τετραμηνιαίου δὲ διαδραμόντος χρόνου μετὰ τὴν Νεστορίου καθαίρεσιν, προχειρίζεται πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν Μαξιμιανὸς ὄνομα, ἀνὴρ ἀσκητικὸς μὲν τὸν βίον ἐν τοῖς πρεσβυτέροις δὲ καὶ αὐτὸς ἐτέτακτο. Οὗτος ὑπόληψιν εὐλαβείας πάλαι ἐκέκτητο, διότι οἰκείοις ἀναλώμασι κατεσκευάκει μνήματα, ὥστε ἐν αὐτοῖς τοὺς εὐλαβεῖς τελευτῶντας κηδεύεσθαι. Ἦν δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ καὶ ἀπραγμονέστερον ζῆν προαιρούμενος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣΤ'.

Παραδείγματα, δι' ὧν, ὡς δοκεῖ, κατασκευάζει ὁ συγγραφεύς, ἀκώλυτον εἶναι τὴν ἀπὸ θρόνου εἰς θρόνον μετάθεσιν.

Ἐπειδὴ δέ τινες ἐπιφημίσαντες ἐκκλησιαστικὸν κανόνα ἐκώλυσαν τὸν Πρόκλον ἐνθρονισθῆναι, ἤδη τοῦ Κυζίκου τῆς ὀνομασθέντα ἐπίσκοπον, βούλομαι περὶ τούτου βραχέα εἰπεῖν. Οὔ μοι δοκοῦσιν ἀληθεῦσαι οἱ τότε ταῦτα λέγειν ἐπιχειρήσαντες, ἀλλ' ἢ κατασκευάσασθαι φθόνῳ τῷ πρὸς τὸν Πρόκλον ἢ ἀγνοεῖν καὶ τοὺς κανόνας καὶ τὰ πολλάκις χρειωδῶς ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις γενόμενα. Εὐσέβιος γοῦν ὁ Παμφίλου, ἐν τῇ ἕκτῃ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, Ἀλέξανδρον μιᾶς τῶν ἐκ Καππαδοκίας πόλεων ἐπίσκοπον ὄντα, εὐχῆς ἕνεκα ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα παραγενό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μενον, κατασχεθῆναι ὑπὸ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν φησι, καὶ εἰς τόπον Ναρκίσσου τοῦ ἐπισκόπου ἐνθρονισθῆναι καὶ τοῦ λοιποῦ τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας διὰ βίου προστῆναι. Οὕτω μὲν οὖν παρὰ τοῖς παλαιοτέροις ἡμῶν ἀδιάφορον ἦν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μετάγειν ἐπίσκοπον, ὁσάκις χρεία ἐκάλει. Εἰ δὲ δεῖ καὶ τὸν περὶ τούτου κανόνα τῇδε συζεῦξαι τῇ συγγραφῇ, δειχθήσεται ὅπως αὐτοῦ κατεψεύσαντο οἱ τὸν Πρόκλον ἐνθρονισθῆναι κωλύσαντες. Ἔστι δὲ ὁ κανὼν οὗτος· «Εἴ τις ἐπίσκοπος χειροτονηθεὶς εἰς παροικίαν μὴ ἀπέλθοι εἰς ἣν ἐχειροτονήθη, οὐ παρὰ τὴν αὐτοῦ αἰτίαν, ἀλλ' ἤτοι διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν ἢ δι' ἑτέραν αἰ-
820 τίαν οὐκ ἐξ ἀνάγκης γενομένην, τοῦτον μετέχειν τῆς τιμῆς καὶ τῆς λειτουργίας, μόνον μηδὲν παρενοχλοῦντα τοῖς πράγμασι τῆς Ἐκκλησίας, ἔνθα ἂν συνάγοιτο. Ἐκδέχεσθαι δὲ αὐτὸν ὅπερ ἂν ἡ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος κρίνασα τὸ παριστάμενον ὁρίσῃ.» Οὗτος[a] μὲν οὖν ὁ κανών. Ὅτι δὲ πολλοὶ ἐπίσκοποι καὶ ἀπὸ ἑτέρων πόλεων εἰς ἄλλας μετηνέχθησαν, διὰ τὰς κατὰ καιρὸν τῶν Ἐκκλησιῶν χρείας, αὐτῶν τῶν μετενεχθέντων τὰ ὀνόματα παραθήσομαι. Περιγένης ἐν Πάτραις ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος καὶ ἐπειδὴ οἱ τῆς προειρημένης πόλεως αὐτὸν οὐκ ἐδέχοντο, ὁ τῆς Ρώμης ἐπίσκοπος ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐνθρονισθῆναι ἐν Κορίνθῳ τῇ μητροπόλει, τοῦ ἐκεῖ ἐπισκόπου τελευτήσαντος, καὶ τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας διὰ βίου προέστη. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, πρότερον Σασίμων μιᾶς τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ πόλεων ἐπίσκοπος ἦν. Εἶτα γέγονε Ναζιανζοῦ. Μελέτιος πρότερον τῆς ἐν Σεβαστείᾳ προέστη Ἐκκλησίας καὶ μετὰ ταῦτα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ [προέστη]. Δοσίθεον τὸν Σελευκείας ἐπίσκοπον. Ἀλέξανδρος ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας μετήγαγεν. Ὁ Ῥεβερέντιος ἀπὸ Ἀρκῶν τῆς Φοινίκης. μετὰ ταῦτα μετηνέχθη εἰς Τύρον.

[a] Ἰσ. Οὕτως.

Ἰωάννης ἀπὸ Γόρδου[a] τῆς Λυδίας μετηνέχθη ἐν Προικονήσῳ καὶ τῆς ἐκεῖ προέστη Ἐκκλησίας. Παλλάδιος ἀπὸ 821
Ἑλενοπόλεως μετηνέχθη εἰς Ἄσπουνα. Ἀλέξανδρος ἀπὸ Ἑλενοπόλεως μετηνέχθη εἰς Ἀδριανούς. Θεόφιλος ἀπὸ Ἀπαμείας τῆς ἐν Ἀσίᾳ μετηνέχθη εἰς Εὐδοξίου πόλιν, τὴν τὸ παλαιὸν Σαλαμβρίαν καλουμένην. Πολύκαρπος ἀπὸ Σεξανταπρίστων τῆς Μυσίας μετηνέχθη εἰς Νικόπολιν τῆς Θρᾴκης. Ἱερόφιλος ἀπὸ Τραπεζουπόλεως τῆς Φρυγίας μετηνέχθη εἰς Πλωτινούπολιν τῆς Θρᾴκης. Ὄπτιμος ὁ ἀπὸ Ἀγδαμίας τῆς Φρυγίας μετηνέχθη εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας. Σιλβανὸς ἀπὸ Φιλίππου πόλεως τῆς Θρᾴκης μετηνέχθη εἰς Τρωάδα. Καὶ τοσούτων μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐκ τῶν οἰκείων πόλεων εἰς ἑτέρας μετατεθέντων αὐτάρκως ἐμνημονεύσαμεν. Περὶ Σιλβανοῦ τοῦ ἀπὸ Φιλίππου πόλεως τῆς Θρᾴκης μετενεχθέντος εἰς Τρωάδα, χρήσιμον βραχέα μνημονεῦσαι νομίζω.

a) δε

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΖ'.

Περὶ Σιλβανοῦ τοῦ ἀπὸ Φιλίππου πόλεως εἰς Τρωάδα μετενεχθέντος.

Σιλβανὸς ῥήτωρ μὲν ἐγεγόνει πρότερον Τρωίλου τοῦ Σοφιστοῦ. Ἀκριβῶς δὲ χριστιανίζειν ἐσπουδακώς καὶ τὸν ἀσκητικὸν βίον ἀσκῶν, τρίβωνα φορεῖν οὐ προήρητο. Μετὰ ταῦτα δὲ αὐτὸν Ἀττικὸς ὁ ἐπίσκοπος συλλαβὼν ἐπίσκοπον τῆς Φιλίππου πόλεως κατέστησεν. Ὁ δὲ τρεῖς 824.
ἐνιαυτοὺς ἐν τῇ Θρᾴκῃ διαγαγὼν καὶ μὴ ὑποφέρων τὸ κρύος, λεπτὸν γὰρ εἶχε πάνυ καὶ ἀσθενὲς τὸ σῶμα, παρεκάλεσε τὸν Ἀττικόν, ὥστε εἰς τόπον αὐτοῦ ἕτερον

a) Γορδίου

χειροτονῆσαι, φήσας δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ διὰ τὸ κρύος παραιτεῖσθαι τὴν ἐν Θράκῃ διαγωγήν. Ἑτέρου οὖν διὰ τοῦτο ἀντικατασταθέντος ἔμενεν ὁ Σιλβανὸς ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τὸν ἀσκητικὸν βίον ἄκρως μετερχόμενος. Τοσοῦτον δὲ ἀτρυφὴς ἦν, ὡς τὰ πολλὰ ἐν τοσούτῳ πλήθει τῆς τηλικαύτης πόλεως ἀπὸ χορτίνων σανδαλίων προέρχεσθαι. Χρόνου δέ τινος διαγενομένου, ὁ τῆς ἐν Τρωάδι προεστὼς Ἐκκλησίας ἐτελεύτησεν. Διὸ παρῆσαν οἱ Τρῶες ζητοῦντες ἐπίσκοπον. Ἀττικοῦ δὲ διασκεπτομένου τίνα χειροτονήσει, συνέβη τὸν Σιλβανὸν ἐπὶ θέαν παρεῖναι αὐτοῦ. Ὁ δὲ θεασάμενος αὐτὸν εὐθὺς τὴν φροντίδα ἐπέθετο[1] καὶ πρὸς τὸν Σιλβανόν, Οὐκέτι πρόφασιν ἔχεις, φησί, τοῦ ἀποφυγεῖν Ἐκκλησίας φροντίδα. Ἡ γὰρ Τρωὰς κρυμὸν οὐκ ἔχει. Ἀλλ' ἰδού σοι τόπος εὔκαιρος πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν ἐκ Θεοῦ εὐτρεπίζεται. Μὴ μέλλε οὖν, ἀδελφέ, ἀλλ' ἐπὶ τὴν Τρωάδα πορεύου. Μετέστη οὖν ἐκεῖ ὁ Σιλβανός. Καὶ θαῦμα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ γενόμενον διηγήσομαι. Ναῦς ἀχθοφόρος μεγίστη, ἣ τοὺς μεγάλους κομίζουσα κίονας, πλατὴν αὐτὴν ὀνομάζουσι, νεωστὶ κατεσκεύαστο ἐν τῷ τῆς Τρωάδος αἰγιαλῷ· ταύτην τε ἔδει καθέλκεσθαι εἰς τὴν θάλασσαν. Πολλῶν τε καλωδίων καὶ πολυπληθείας ἀνδρῶν ἑλκόντων αὐτὴν οὐδαμῶς ἐκινεῖτο ἡ ναῦς. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο πολλαῖς ἡμέραις ἐγένετο, ᾠήθησαν δαιμόνιον κατέχειν τὴν ναῦν. Καὶ γενόμενοι παρὰ τὸν ἐπίσκοπον Σιλβανὸν παρεκάλουν αὐτὸν εὐχὴν ἐπὶ τοῦ τόπου τελέσαι. Οὕτω γὰρ μόνως τὴν ναῦν καθελκυσθῆναι ἐπίστευσαν. Ὁ δὲ μετριοφρονῶν ἁμαρτωλὸν ἑαυτὸν ἀπεκάλει καὶ ἔλεγε τὸ ἔργον δικαίου εἶναι τινός, οὐ μὴν ἑαυτοῦ. Ἐκλιπαρησάντων δ' οὖν ἦκε παρὰ τὸν αἰγιαλόν. εὐχὴν τε ἐκτελέσας ἥψατο ἑνὸς τῶν σχοινίων, καὶ τοῦ ἔργου παρεκελεύετο ἔχεσθαι. Τὸν[2] δὲ

1) Vat. ἀπέθλο. 2) γρ. τῶν (Μ)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βραχὺν ὠθισμὸν ποιησαμένων, δρομαία ἡ ναῦς ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἐπορεύετο. Τοῦτο τὸ θαῦμα ἐν ταῖς χερσὶ Σιλβανοῦ γενόμενον, πάντας τοὺς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν εἰς εὐλάβειαν ἦγεν. Ἦν δὲ Σιλβανὸς καὶ τὰ ἄλλα ἀνὴρ ἀγαθός. Κατιδὼν γοῦν τοὺς κληρικοὺς ἐμποριαν ποιουμένους τὰς τῶν δικαζομένων ἐρεσχελίας, οὐδένα τὸν τοῦ κλήρου δικαστὴν ἐδίδου ποτέ, ἀλλὰ τὰ βιβλία τῶν δεομένων δεχόμενος παρεκάλει ἕνα τῶν πιστῶν λαϊκῶν, ὃν ἤδει φιλοῦντα τὸ δίκαιον, κἀκείνῳ ἐγχειρίσας τὴν ἀκρόασιν, τοὺς δικαζομένους τῆς ἐρεσχελίας ἀπήλασεν. καὶ διὰ 825
ταῦτα γοῦν μεγίστην εὔκλειαν παρὰ πᾶσιν ἐκέκτητο. Τὰ μὲν περὶ Σιλβανοῦ, εἰ καὶ ἐν παρεκβάσει εἴρηται, ἀλλ' οὐκ ἀχρείως ἡγοῦμαι μνήμην αὐτῶν γεγονέναι. Ἐπανέλθωμεν δὲ ὅθεν ἐξέβημεν. Μαξιμιανοῦ τοίνυν προχειρισθέντος εἰς τὴν ἐπισκοπήν, ἐν ὑπατείᾳ Βάσσου καὶ Ἀντιόχου, περὶ τὴν εἰκάδα πέμπτην τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡσύχαζε πράγματα.

1) γρ. τῶν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'.

Περὶ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἰουδαίων, ὅπως ἐχριστιάνισαν τηνικαῦτα πολλοί.

Περὶ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον πολλοὶ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἰουδαίων ἐχριστιάνισαν διὰ πάθος τοιόνδε· Ἀπατεών τις Ἰουδαῖος ὑπεκρίνετο εἶναι Μωϋσῆς· πεπέμφθαι δὲ ἔλεγεν ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὅπως ἂν τοὺς τὴν νῆσον οἰκοῦντας Ἰουδαίους ἐκβάλῃ διὰ τῆς θαλάσσης ἀγαγών· αὐτὸς γὰρ εἶναι ἔλεγεν, ὁ καὶ τὸν Ἰσραὴλ πάλαι διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης σώσας. Ἐφ' ὅλον οὖν ἐνιαυτὸν περιήει καθ'

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἑκάστην τῆς νήσου πόλιν καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς οἰκοῦντας Ἰουδαίους τὰ τοιαῦτα πιστεύειν ἀνέπειθε. παρήνει τε πάντα τὰ χρήματα καὶ τὰ κτήματα καταλιπεῖν· ἄξειν γὰρ αὐτοὺς διὰ ξηρᾶς τῆς θαλάσσης εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὑπισχνεῖτο. Οἱ δὲ ταῖς τοιαύταις ἐλπίσι βουκολούμενοι πάντων μὲν τῶν ἔργων ἠμέλουν, κατεφρόνουν δὲ καὶ ὧν ἐκέκτηντο, τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ἀφέντες λαμβάνειν αὐτά. Ἐπειδὴ δὲ ἦν ἡμέρα ἣν ὁ ἀπατεὼν Ἰουδαῖος ἐσήμαινεν, ἡγεῖτο μὲν αὐτός, ἠκολούθουν δὲ οἱ σύμπαντες ἅμα γυναιξὶ καὶ τῇ μικρᾷ ἡλικίᾳ. Ἄγει οὖν αὐτοὺς ἐπί τι ἀκρωτήριον ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐκνεῦον καὶ κυβιστᾷν κατ' αὐτῆς ἐκέλευε. Τοῦτο οὖν ἐποίουν οἱ πρότεροι τῷ κρημνῷ προσπελάσαντες, καὶ εὐθὺς ἔθνησκον· τοῦτο μὲν τοῖς κρημνοῖς προσρηγνύμενοι τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὸ ὕδωρ ἀποπνιγόμενοι. Καὶ πλείους ἂν διεφθάρησαν, εἰ μὴ Θεοῦ προνοήσαντος παρέτυχον ἄνδρες Χριστιανοὶ ἁλιεῖς τε καὶ ἔμποροι, οἳ τοὺς μὲν πνιγομένους ἀνέλκοντες ἔσωζον, τότε τῆς ἀνοίας αἴσθησιν ἐν τῷ κακῶς πάσχειν λαμβάνοντας, τοὺς δὲ ἄλλους ἀνεῖργον ῥίπτειν ἑαυτούς, μηνύοντες τὴν ἀπώλειαν τῶν πρότερον ῥιψάντων ἑαυτούς. Οἱ καὶ γνόντες τότε τὴν ἀπάτην ἐμέμφοντο μὲν τὴν ἄκριτον ἑαυτῶν πίστιν, τὸν δὲ ψευδο-Μωϋσῆν ἀνελεῖν σπεύδοντες συλλαβεῖν οὐ δεδύνηνται. Ἀφανὴς γὰρ ἐγένετο. ὑπόνοιάν τε παρέσχε τοῖς πλείοσιν, ὡς εἴη δαίμων ἀλάστωρ, ἀνθρώπου σχῆμα ὑποδύς, ἐπὶ λύμῃ τοῦ ἐκεῖ ἔθνους αὐτῶν. Διὰ δὲ τόδε τὸ πάθος πολλοὶ τότε τῶν ἐν
828 τῇ Κρήτῃ Ἰουδαίων χαίρειν τῷ Ἰουδαϊσμῷ φράσαντες τῇ πίστει τοῦ Χριστιανισμοῦ προσεχώρησαν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ'.

Περὶ τοῦ γεγονότος ἐμπρησμοῦ ἐν τῇ Ναυατιανῶν ἐκκλησίᾳ.

Μικρὸν δὲ μετὰ τόνδε τὸν χρόνον Παῦλος ὁ τῶν Ναυατιανῶν ἐπίσκοπος θεοφιλοῦς ὄντως ἀνδρὸς δόξαν ἐκτήσατο καὶ πολλῷ πλεῖον ἧς ἐκέκτητο πρότερον. Συμβὰν- 39
γὰρ ἐμπρησμὸν γενέσθαι χαλεπώτατον καὶ οἷος οὐδεπώποτε ἐγεγόνει πρότερον· πολὺ γὰρ μέρος τῆς πόλεως τὸ πῦρ κατηνάλωσεν, ὡς καὶ τὰ μέγιστα τῶν ὡρίων ἀπολέσθαι καὶ τὸ δημόσιον, ᾧ ἐπώνυμόν ἐστιν Ἀχιλλεύς· τέλος ἐπινεμόμενον τὸ πῦρ καὶ τῇ Ναυατιανῶν ἐκκλησίᾳ τῇ κειμένῃ πλησίον τοῦ Πελαργοῦ προσέβαλεν. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἐπίσκοπος Παῦλος κινδυνεύουσαν τὴν ἐκκλησίαν ἑώρα, εἰσπηδήσας εἰς τὸ θυσιαστήριον Θεῷ τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς σωτηρίας ἐπέτρεπε καὶ οὐ διέλιπεν εὐχόμενος ὑπέρ τε τῆς πόλεως καὶ τοῦ εὐκτηρίου τόπου. Θεὸς δὲ ἄρα ἐπήκουσε τοῦ ἀνδρός, ὡς τὸ ἔργον ἀπέδειξεν. Τὸ γὰρ πῦρ εἰς τὸ εὐκτήριον διὰ πασῶν θυρῶν καὶ θυρίδων εἰσπεσὸν οὐδὲν ἐλυμήνατο, ἀλλὰ πολλὰ μὲν τῶν πέριξ γειτνιαζόντων ἠφάνιζεν, αὐτὸν δὲ ἦν ἰδεῖν ἐν μέσῳ ὅλῳ πυρὶ νικῶντα αὐτοῦ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐκκαυσιν. Καὶ τούτου ἐπὶ δύο νυχθήμερα γενομένου, ἀπεσβέσθη μὲν ὁ σύμπας ἐμπρησμός, πολλὰ μέρη καταναλώσας τῆς πόλεως, ἡ δὲ ἐκκλησία ἐωρᾶτο ἀκέραιος· καὶ τό γε θαυμαστόν, ὅτι μηδὲ καπνοῦ ἴχνος ἦν ἰδεῖν ἐν τοῖς ξύλοις ἢ τοίχοις αὐτῆς. Τοῦτο μὲν οὖν γέγονε περὶ τὴν ἑπτακαιδεκάτην τοῦ Αὐγούστου μηνός, ἐν ὑπατείᾳ Θεοδοσίου τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον καὶ Μαξίμου. Ναυατιανοὶ δὲ σῶστρα τῆς ἐκκλη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σίας ἐξ ἐκείνου καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπιτελοῦσι, περὶ τὴν ἑπτακαιδεκάτην Αὐγούστου μηνός, εὐχαριστηρίους εὐχὰς πέμποντες τῷ Θεῷ. Σχεδόν τε πάντες διὰ τὸ ἐπ' αὐτῆς συμβὰν θαῦμα, τιμῶσιν ἐξ ἐκείνου τὸν τόπον, καὶ ὡς ἁλη-
829 θῶς ἅγιον προσκυνοῦσιν, οὐ μόνον Χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλληνιζόντων οἱ πλείονες. Τοσαῦτα μὲν περὶ τούτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ'.

Ὡς Μαξιμιανὸν ἐπίσκοπον διαδέχεται Πρόκλος.

Μαξιμιανὸς δὲ δύο ἐνιαυτοὺς πρὸς τοῖς πέντε μησὶν ἡσύχως τῆς Ἐκκλησίας προστὰς ἐτελεύτησεν ἐν ὑπατείᾳ Ἀρεοβίνδου καὶ Ἄσπαρος, τῇ δωδεκάτῃ τοῦ Ἀπριλίου μηνός. Συνέβη δὲ ἐν αὐτῇ τὴν ἑβδομάδα εἶναι τῶν νηστειῶν, τὴν γειτνιάζουσαν τῇ τοῦ Πάσχα ἑορτῇ· ἡμέρα δὲ ἦν καλουμένη πέμπτη. Τότε δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος σοφῶς τοῦ πράγματος προενόησεν. Ἵνα γὰρ μὴ πάλιν περὶ ἐπιλογῆς ἐπισκόπου ζήτησις ᾖ, καὶ ταραχὴν τῇ Ἐκκλησίᾳ κινήσῃ, μὴ μελλήσας, ἀλλ' ἔτι κειμένου τοῦ σώματος Μαξιμιανοῦ, τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις ἐνθρονίσαι τὸν Πρόκλον ἐπέτρεψεν. Τοῦτο[1] γὰρ καὶ τοῦ ἐπισκόπου πῆς Ρωμαίων Κελεστίνου ἐπιστολαὶ παροῦσαι ἐγίνοντο σύμψηφοι, ἃς ἐκεῖνος ἀπεστάλκει Κυρίλλῳ τε τῷ Ἀλεξανδρείας καὶ Ἰωάννῃ τῷ Ἀντιοχείας καὶ Ρούφῳ τῷ Θεσσαλονίκης, διδάσκων ὡς οὐδὲν κωλύει τόν τε ἑτέρας πόλεως ὀνομασθέντα ἢ καὶ ὄντα ἐπίσκοπον εἰς ἄλλην μετατίθεσθαι. Ἐνθρονισθεὶς οὖν ὁ Πρόκλος, τὴν ἐκκομι-

1) Τούτῳ (Val.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὴν τοῦ Μαξιμιανοῦ σώματος ἐποιήσατο. Καιρὸς δὲ ἤδη, καὶ περὶ αὐτοῦ βραχέα διεξελθεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΑ'.

Περὶ Πρόκλου ἐπισκόπου, ὁποῖός τις ἦν.

Πρόκλος ἐκ πρώτης ἡλικίας ἀναγνώστης ἐτύγχανεν ὤν, ἐφοίτα τε εἰς διδασκάλους καὶ ῥητορικῆς ἐγίνετο ζηλωτής. Τελέσας δὲ εἰς ἄνδρα τὰ πολλὰ παρῆν τῷ ἐπισκόπῳ Ἀττικῷ ὑπογραφεὺς αὐτοῦ τῶν λόγων γενόμενος. Προκόψαντα δὲ αὐτὸν καὶ ἐν τῇ τάξει τῆς διακονίας Ἀττικὸς προηγάγετο. Ἀξιωθεὶς δὲ καὶ πρεσβυτερείου, ὡς προεῖπον, ὑπὸ Σισιννίου πρὸς τὴν Κυζίκου ἐπισκοπὴν προεβλήθη. Ταῦτα μὲν ἤδη πρότερον ἐγένοντο. Τότε δὴ τῆς ἐν Κων- 832
σταντίνου πόλει Ἐκκλησίας τὸν θρόνον ἐκληρώθη. Ἦν δὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς τὸ ἦθος εἰ καί τις ἄλλος. Ὑπὸ γὰρ τῷ Ἀττικῷ παιδευθεὶς πάντα αὐτοῦ τὰ χρηστὰ ἐμιμήσατο. Τὴν δὲ ἀνεξικακίαν πλέον ἢν[1] ἐκεῖνος ἐξήσκησεν. Ὁ μὲν γὰρ τοῖς αἱρεσιώταις φοβερὸν ἐν καιρῷ ἑαυτὸν ἐπεδείκνυσεν· οὗτος δὲ προσηνὴς τοῖς πᾶσιν ἐγίνετο, τούτῳ δὲ [2]μᾶλλον αὐτοὺς ἢ βίᾳ προσάγεσθαι προνοῶν. Αἵρεσιν γὰρ οὐδεμίαν σκύλλειν αἱρούμενος τὸ ἀξίωμα τῆς πραότητος τῇ Ἐκκλησίᾳ φυλάξας ἀπέδωκε, κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τὸν βασιλέα μιμούμενος Θεοδόσιον. Ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἐκέκριτο, κατὰ τῶν ὑπαιτίων μὴ χρήσασθαι τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ· τούτῳ δέ μικρὰ φροντίσαι τῶν μὴ φρονούντων περὶ Θεοῦ, ἢ ἐφρόνει αὐτός.

1) ἦ (Val). 2) ἴσ. δή

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΒ'.

Ὅτι πολὺν καταβάλλεται λόγον ὁ συγγραφεὺς περὶ τῆς καλοκαγαθίας τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ Νέου.

Ἐπὶ τούτοις μὲν οὖν καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀπεδέχετο. Καὶ γὰρ αὐτὸς τοῖς ἀληθῶς ἱερωμένοις ἐφάμιλλος ἦν καὶ οὐδαμοῦ τοὺς διώκειν ἐθέλοντας ἀπεδέχετο. Τολμήσας δ' ἂν εἴποιμι, ὅτι τῇ πραότητι καὶ πάντας τοὺς ἀληθῶς ἱερωμένους ἐνίκα, καθάπερ ἡ βίβλος τῶν Ἀριθμῶν ἐπὶ Μωϋσέως φησί· *Καὶ ὁ ἄνθρωπος Μωϋσῆς πρᾶος σφόδρα παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς·* τοῦτ' ἔστι καὶ νῦν εἰπεῖν, ὅτι ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος πραὺς σφόδρα παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς. Διὰ ταύτην γὰρ αὐτοῦ τὴν πραότητα, καὶ ὁ Θεὸς τοὺς πολεμίους αὐτῷ δίχα πολεμικῶν ἀγώνων ὑπέταττεν· ὡς ἔδειξεν τά τε κατὰ τοῦ τυράννου Ἰωάννου τρόπαια καὶ ἡ ἐπιγενομένη μετὰ ταῦτα τῶν Βαρβάρων ἀπώλεια. Οἷα γὰρ τοῖς πάλαι δικαίοις ὑπῆρχε παρὰ Θεοῦ, τοιαῦτα καὶ ἐπὶ τῶνδε τῶν χρόνων τῷ θεοφιλεστάτῳ βασιλεῖ παρεῖχεν ὁ τῶν ὅλων Θεός. Καὶ οὐ κολακείᾳ ταῦτα γράφω, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀληθείας τὰ πᾶσι γενόμενα γνώριμα παραθήσομαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΓ'.

Ὅποῖα πεπόνθασιν οἱ Βάρβαροι, οἳ τῷ τυράννῳ Ἰωάννῃ συμμαχήσαντες.

Μετὰ γὰρ τὴν τοῦ τυράννου ἀναίρεσιν οἱ Βάρβαροι, οὓς ἐκεῖνος πρὸς βοήθειαν κατὰ Ρωμαίων ἐκάλεσεν, ἕτοιμοι ἦσαν κατατρέχειν τὰ Ρωμαίων πράγματα. Ταῦτα ὁ βασι- 833
λεὺς πυθόμενος συνήθως τὴν περὶ τούτων φροντίδα ἐπέτρεψε τῷ Θεῷ· εὐχαῖς τε σχολάσας οὐκ εἰς μακρὰν ἐξήνυσεν ἃ ἐζήτει λαβεῖν. Οἷα γὰρ δὴ καὶ ἐγένετο τοῖς βαρβάροις, καλὸν ἐπακοῦσαι. Θνήσκει μὲν αὐτῶν ὁ ἔπαρχος,[1] ᾧ ὄνομα ἦν Ρούγας, βληθεὶς κεραυνῷ. Λοιμός τε ἐπιλαβόμενος τὸ πλεῖστον τῶν ὑπ' αὐτῷ ἀνθρώπων διέφθειρε. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐξήρκεσεν, ἀλλὰ γὰρ καὶ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατελθόν πολλοὺς τῶν ὑπολειφθέντων ἀνήλωσεν. Καὶ τοῦτο εἰς δέος μέγιστον τοὺς βαρβάρους κατέστησεν, οὐ τοσοῦτον ὅτι πρὸς ἔθνος γενναῖον τὸ Ρωμαίων ὅπλα ἀνταίρειν ἐτόλμησαν, ἀλλ' ὅτι πλέον ὑπὸ ἰσχυροῦ Θεοῦ βοηθουμένους ἐφεύρισκον. Τότε δὴ καὶ ὁ ἐπίσκοπος Πρόκλος, ἐκ τοῦ Ἰεζεκιὴλ προφητείαν ἐπ' ἐκκλησίας διδάσκων, τῇ γενομένῃ ἐκ Θεοῦ σωτηρίᾳ προσαρμόσας ἱκανῶς ἐθαυμάσθη. Ἡ δὲ προφητεία ἐστὶν αὕτη· *Καὶ σύ, υἱὲ ἀνθρώπου, προφήτευσον ἐπὶ Γὼγ ἄρχοντα Ρώς, Μισὸχ καὶ Θόβελ. Κρινῶ γὰρ αὐτὸν θανάτῳ καὶ αἵματι, καὶ ὑετῷ κατακλύζοντι καὶ λίθοις χαλάζης καὶ πῦρ καὶ θεῖον βρέξω ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰς ἔθνη πολλὰ μετ' αὐτοῦ. Καὶ μεγαλυνθήσομαι καὶ ἐνδοξασθήσομαι καὶ γνωσθήσομαι*

1) Ἰσ. ὕπαρχος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

ἐναντίον πολλῶν ἐθνῶν καὶ γνώσονται, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Κύριος. Σφόδρα μὲν οὖν, ὡς ἔφην, ἐθαυμάσθη ἐπὶ τούτοις ὁ Πρόκλος. Τῷ δέ γε βασιλεῖ διὰ τὴν πραότητα καὶ ἄλλα μὲν πλεῖστα παρεῖχεν ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια, ἓν δὲ κἀκεῖνο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΔ'.

Ὡς ὁ βασιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς ὁ Νέος Εὐδοξίαν ἔγημε τὴν θυγατέρα Θεοδοσίου.

Ἦν αὐτῷ θυγάτηρ ἐκ τῆς γαμετῆς Εὐδοκίας, ὄνομα Εὐδοξία. Ταύτην Οὐαλεντινιανὸς ὁ ἀνεψιὸς, ὑπ' αὐτοῦ τῶν Ἑσπερίων μερῶν καταστὰς βασιλεύς, ᾔτησε πρὸς γάμον λαβεῖν. Ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπένευσε Θεοδόσιος, καὶ ἐβουλεύοντο ἐν μεσαιχμίῳ που τοὺς γάμους τελέσαι, ἐδόκει δὲ μερισαμένους τὴν ὁδὸν ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ τοῦτο ποιῆσαι, μηνύει Οὐαλεντινιανὸς μὴ σκύλλεσθαι αὐτὸς γὰρ ἥξειν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀσφαλισάμενος οὖν τὰ Ἑσπέρια μέρη, αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν παραγίνεται τοῦ γάμου χάριν. Οὗ ἐπιτελεσθέν-
936 τος ἐν ὑπατείᾳ Ἰσιδώρου καὶ Σινάτορος, λαβὼν τὴν γαμετὴν αὖθις ἐπὶ τὰ Ἑσπέρια μέρη ἀνέδραμεν. Τοιοῦτα μὲν οὖν καὶ τόδε τῷ βασιλεῖ εὐτύχημα γέγονεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕ'.

Ὡς ἐπίσκοπος Πρόκλος πέπεικε τὸν βασιλέα, τὸ σῶμα Ἰωάννου μετακομίσαι εἰς Κωνσταντίνου πόλιν ἀπὸ τῆς ἐξορίας, καὶ ἐν τῇ τῶν Ἀποστόλων ἐκκλησίᾳ καταθέσθαι.

Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ μετὰ τόνδε τὸν χρόνον, καὶ ὁ ἐπίσκοπος Πρόκλος τοὺς χωριζομένους διὰ τὴν τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου καθαίρεσιν ἐπανήγαγε, φρονήσει παραμυθησαμενος τὴν λύπην αὐτῶν. Τί δὲ τοῦτο ἦν, λεκτέον. Τὸ σῶμα Ἰωάννου ἐν Κομάνοις τεθαμμένον, βασιλέα πείσας, τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει μετὰ τὴν καθαίρεσιν, εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν μετεκόμισεν. Καὶ μετὰ πολλῆς τιμῆς, δημοσίᾳ πομπεύσας αὐτό, εἰς τὴν ἐπώνυμον τῶν Ἀποστόλων ἐκκλησίαν ἀπέθετο. Πεισθέντες οὖν ἐπὶ τούτῳ οἱ δι' αὐτὸν χωριζόμενοι, τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡνώθησαν. Καὶ γέγονεν τῇ ἐξκαιδεκάτῃ[1] ὑπατείᾳ τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου, περὶ τὴν ἑβδόμην καὶ εἰκάδα τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. Θαυμάσαι δέ μοι ἔπεισι, πῶς ὁ φθόνος Ὠριγένους μὲν τελευτήσαντος ἥψατο, Ἰωάννου δὲ ἐφείσατο. Ὁ μὲν γὰρ μετὰ διακόσια ἔτη που τῆς ἑαυτοῦ τελευτῆς, ὑπὸ Θεοφίλου ἀκοινώνητος γέγονεν. Ἰωάννης δὲ τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει μετὰ τὴν τελευτὴν εἰς κοινωνίαν ὑπὸ Πρόκλου ἐδέχθη. Τοσοῦτον Πρόκλος Θεοφίλου τῷ τρόπῳ διήνεγκεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπως γέγονέ τε καὶ ἀεὶ γίνεται, τοὺς σωφρονοῦντας οὐ διαφεύγει.

1) ἐκκαιδεκάτῃ 2) χρονολογικὴ ἀνακρίβεια. πάντως ἑκατὸν καὶ συνλ/κοντά που ἔθη.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΣΤ'.

Περὶ τοῦ θανάτου Παύλου τοῦ Ναυατιανῶν ἐπισκόπου καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν χειροτονηθέντος Μαρκιανοῦ.

Ὀλίγον δὲ μετὰ τὴν τοῦ σώματος Ἰωάννου ἀπόθεσιν, καὶ Παῦλος ὁ τῆς τῶν Ναυατιανῶν Ἐκκλησίας ἐτελεύτησεν, ἐν ὑπατείᾳ τῇ αὐτῇ, περὶ τὴν μίαν καὶ εἰκάδα τοῦ Ἰουλίου μηνός. Ὃς τῇ ἑαυτοῦ ἐκκομιδῇ πάσας τὰς διαφόρους αἱρέσεις τρόπον τινὰ μίαν Ἐκκλησίαν εἰργάσατο. Πᾶσαι γὰρ αὐτοῦ τὸ σῶμα ἄχρι τοῦ μνήματος σὺν ψαλμῳδίαις παρέπεμπον, ἐπείπερ καὶ ζῶν διὰ βίου ὀρθότητα πάσαις ἐπέραστος ἦν. Ἐπεὶ δὲ Παῦλος ἄξιον μνήμης τελευτᾷν μέλλων διεπράξατο, χρειῶδες εἶναι ἡγοῦμαι τῇδε τῇ ἱστορίᾳ αὐτὸ προσθεῖναι, πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων αὐτῇ. Ὅτι μὲν γὰρ ἀρρωστῶν τῇ συνήθει τῆς ἀσκήσεως διαίτῃ ἐχρῆτο, μηδαμῶς παρεκβαίνων αὐτήν, καὶ ὡς διέλειπε τὰς εὐχὰς ἀόκνως ἐκτελῶν, παραλιπεῖν μοι δοκῶ, ἵνα μὴ περὶ τοῦτο διατρίβων ἀμαυρώσω τὴν ἀξίαν μνήμης, ὡς ἔφην, καὶ ἐπωφελῆ πρᾶξιν αὐτοῦ. Τίς δέ ἐστιν, ἤδη λεκτέον. Μέλλων τελευτᾷν πάντας τοὺς τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησιῶν ἱερωμένους μεταπεμψάμενος· Φροντίσατε, ἔφη, ἀναδεῖξαι τινὰ ἐπίσκοπον, ἕως ἔτι ἐν πνέουσίν εἰμι, ἵνα μὴ μετὰ ταῦτα ταραχὴν αἱ Ἐκκλησίαι ὑμῶν ὑπομείνωσι. Τῶν δὲ λεγόντων, μὴ αὐτοῖς τὴν περὶ τούτου ψῆφον ἐπιτρέπειν· ἄλλος γὰρ ἄλλο κριτήριον ἔχοντες οὐδαμῶς τὸν αὐτὸν ὀνομάσαιμεν· ἀλλ' αὐτόν σε ἀναδεικνύναι ὃν βούλει αἱρούμεθα. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Παῦλος, ἔγγραφόν μοι τὴν ὁμολογίαν ταύτην ἐπίδοτε,

1) ὡς σὺ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅτι τοῦτον αἱρεῖσθε, ὃν ἂν ἐγὼ αὐτὸς ψηφισαίμην. Τῶν δὲ τοῦτο ποιησάντων καὶ ὑπογραψάντων, αὐτὸς ἀνακαθίσας τῆς κλίνης καὶ λαθὼν τοὺς παρόντας ἐνέγραψεν ὄνομα Μαρκιανοῦ· ὃς ἐν μὲν τῇ τῶν πρεσβυτέρων τάξει ἐτέτακτο, καὶ ὑπ' αὐτὸν τὸν ἀσκητικὸν ἐπαιδεύετο βίον· ἀπεδήμει δὲ τηνικαῦτα. Εἶτα σφραγίσας αὐτός, καὶ τοὺς πρώτους τοῦ πρεσβυτερίου ἐπισφραγίσαι ποιήσας, παρέθετο τοῦτο τὸ βιβλίον Μάρκῳ, ὅστις ἐν Σκυθίᾳ Ναυατιανῶν ἐπίσκοπος ἦν, τότε δὲ ἐπεδήμει τῇ πόλει· καὶ τάδε ἔφη πρὸς αὐτόν· Εἰ μὲν θέλει Θεὸς ἔτι με περιεῖναι εἰς τόνδε τὸν βίον, τήνδε μοι παρακαταθήκην φυλάξας ἀπόδος. Εἰ δέ μοι' δοκεῖ αὐτῷ μεταστῆσαι, ἐν τούτῳ εὑρήσεις τὸν ὑπ' ἐμοῦ μετ' ἐμὲ ψηφισθέντα ἐπίσκοπον. Ταῦτα εἰπὼν ἐτελεύτησε. Τρίτῃ οὖν μετὰ τὴν τελευτὴν ἡμέρᾳ ἀνελίξαντες τὸ βιβλίον ἐπὶ πλήθους πολλοῦ καὶ εὑρόντες τὸ Μαρκιανοῦ ὄνομα πάντες μὲν ἄξιον εἶναι ἐβόων· καὶ μὴ μελλήσαντες ἐξαπέστειλαν τοὺς συλληψομένους αὐτόν. Οἱ δέ, δόλῳ ἀγαθῷ ἐν Τιβερίου πόλει τῆς Φρυγίας διάγοντα συλλαβόντες ἄγουσι· καὶ περὶ τὴν μίαν 840
καὶ εἰκάδα τοῦ αὐτοῦ μηνὸς χειροτονηθέντα ἐνθρονίζουσι. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

1) γρ. με (Μ.) 2) Ἰσ. θριαμάδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΖ.

Ὡς ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος Εὐδοκίαν τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐξαπέστειλεν.

Ὁ μέντοι βασιλεὺς Θεοδόσιος χαριστηρίους εὐχὰς ἀνθ' ὧν εὐηργέτητο προσέφερε τῷ Θεῷ καὶ ταῦτα ἐποίει, ἐξαιρέτοις τιμαῖς γεραίρων τὸν Χριστόν. Καὶ τὴν γαμετὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εὐδοκίαν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἔπεμπεν. Καὶ γὰρ
ταύτην εὐχὴν ἐπιτελέσαι ἐπηγγέλλετο, ἐὰν θυγατέρ
μηθεῖσαν ἐποψηται· ἀλλὰ αὕτη μέν καὶ τὰς περ
ροσόλυμα ἐκκλησίας καὶ πάσας τὰς ἐν ταῖς Ἀνα
καῖς πόλεσι ποικίλως ἐτίμησεν, ἔν τε τῷ ἀπιέναι
αὖθις ἐπανιοῦσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΗ'.

Περὶ Θαλασσίου τοῦ Καισαρείας Καπ
παδοκίας ἐπισκόπου.

Πρόκλος δὲ ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον
περὶ τὴν ἑπτακαιδεκάτην ὑπατείαν τοῦ βασιλέως,
η ματι θαυμαστῷ ἐπεχείρισε καὶ οἷον οὐδεὶς τῶν πάλ
σκόπων πεποίηκε. Φίρμου γὰρ τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐ
σαρείᾳ Καππαδοκίας τελευτήσαντος, παρῆσαν Κα
ζητοῦντες ἐπίσκοπον. Ὡς δὲ διεσκέπτετο τίνα πρ
ἐπισκοπὴν προχειρίσαιτο, συνέβη κατὰ θέαν αὐτοῦ ἐν
Σαββάτων πάντας τοὺς τῆς γερουσίας συγκλητικ
τὴν ἐκκλησίαν παρεῖναι. Ἐν οἷς ἦν καὶ Θαλάσσιο
τὴν ὕπαρχον χειρίσας ἀρχὴν τῶν ἐν Ἰλλυρικοῖς ἐθ
καὶ πόλεων. Μέλλοντι δὲ αὐτῷ, ὡς φήμη ἐκράτ
941 τῶν Ἑῴων μερῶν ἐγχειρίζεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέω
τιδα, ἐπιβαλὼν χεῖρα ὁ Πρόκλος ἀντὶ ὑπάρχου ἐπί
τῆς Καισαρείας ἀνέδειξεν. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τ
κλησίας οὕτω προέκοπτεν. Ἡμεῖς δὲ ἐνταῦθά π
Ἱστορίαν καταπαύσαντες ἐν εἰρήνῃ διάγειν τὰς πα
Ἐκκλησίας καὶ πόλεις καὶ ἔθνη εὐχόμεθα. Εἰρήν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὔσης ὑπόθεσιν οἱ ἱστοριογραφεῖν ἐθέλοντες οὐχ ἔξουσιν. Ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς, ὦ ἱερὲ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπε Θεόδωρε, τὸ ἐπίταγμά σου ἐν ἑπτὰ βιβλίοις ἐκτείναντες, οὐκ ἂν ηὐπορήσαμεν ὑποθέσεως, εἰ οἱ φιλοῦντες τὰς στάσεις ἡσυχάζειν προήρηντο. Περιέχει ἡ Ἱστορία ἡ ἑβδόμη χρόνον ἐτῶν τριάκοντα δύο· ἡ δὲ πᾶσα τῆς ἑπτατόμου ὑπόθεσις περιέχει χρόνον ἐτῶν ἑκατὸν τεσσαράκοντα, ἀρξαμένη δὴ ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς διακοσιοστῆς ἑβδομηκοστῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος, ἐν ᾗ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς Κωνσταντῖνος· καταπαύσασα δὲ ἐπὶ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς τριακοστῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος, ἐν ᾗ ἡ ἑπτακαιδεκάτη ὑπατεία τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου δέδοτο. ἐτ. 305 ἐτ. 447

+ρε· τεταρακοστῆς

Κατὰ Duchesne III, 284 ὁ Σωκράθης ἐτελείωσε τὴν Ἱστορίαν του περὶ τὸ 439 ἔτος, ζῶντος ἔτι τοῦ Νεσθορίου ἐν τῇ ἐξορίᾳ.

ΤΕΛΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΟΜΟΣ Α'.

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. Α'. Τὸ τοῦ βιβλίου προοίμιον 1

» Β'. Τίνα τρόπον ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τὸ χριστιανίζειν ἐλήλυθεν..... 2

» Γ'. Πῶς Κωνσταντίνου τὰ Χριστιανῶν αὔξοντος, Λικίννιος ὁ συμβασιλεύων αὐτῷ Χριστιανοὺς ἐδίωκεν..... 4

» Δ'. Ὅτι πόλεμος μεταξὺ Κωνσταντίνου καὶ Λικιννίου διὰ Χριστιανοὺς ἐγένετο.. 5

» Ε'. Περὶ τῆς Ἀρείου πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν ἐπίσκοπον φιλονεικίας..... 6

» Ϛ'. Ὡς ἐκ τῆς φιλονεικίας ἀρχὴν διαιρέσεως ἡ Ἐκκλησία ἔλαβε· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος ὁ Ἀλεξανδρείας καθεῖλεν Ἄρειον καὶ τοὺς περὶ αὐτόν..... 7

» Ζ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος λυπηθεὶς ἐπὶ τῇ ταραχῇ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἔπεμψεν Ὅσιον τὸν Ἱσπανὸν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, εἰς ὁμόνοιαν παρακαλῶν τὸν Ἐπίσκοπον καὶ τὸν Ἄρειον 14

» Η'. Περὶ τῆς γενομένης Συνόδου ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας, καὶ περὶ τῆς ἐκεῖ ἐκτεθείσης πίστεως 19

» Θ'. Ἐπιστολὴ τῆς Συνόδου, περὶ ὧν ὥρισεν ἡ Σύνοδος, καὶ ὡς καθῃρέθη Ἄρειος, καὶ οἱ ὁμοφρονοῦντες αὐτῷ..... 30

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Ὅτι καὶ τὸν Ναυατιανῶν ἐπίσκοπον Ἀκέσιον κεκλήκει εἰς τὴν Σύνοδον ὁ Βασιλεύς 45
» ΙΑ'. Περὶ Παφνουτίου τοῦ ἐπισκόπου 46
» ΙΒ'. Περὶ Σπυρίδωνος τοῦ Κυπρίων Ἐπισκόπου 47
» ΙΓ'. Περὶ Εὐτυχιανοῦ τοῦ Μοναχοῦ 49
» ΙΔ'. Ὅτι Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας, καὶ Θέογνις ὁ Νικαίας, ἐξορισθέντες διὰ τὸ συμφρονῆσαι Ἀρείῳ, ὕστερον βιβλίον μετανοίας διαπεμψάμενοι, καὶ συνθέμενοι τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως, τοὺς ἑαυτῶν ἀπέλαβον θρόνους 51
» ΙΕ'. Ὅτι μετὰ τὴν σύνοδον, Ἀλεξάνδρου τελευτήσαντος, Ἀθανάσιος καθίσταται τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως ἐπίσκοπος. 53
» ΙϚ'. Ὡς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τὸ πάλαι Βυζάντιον αὐξήσας, Κωνσταντίνου πόλιν ἐπωνόμασεν 54
» ΙΖ'. Ὡς ἡ τοῦ βασιλέως μήτηρ Ἑλένη ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα παραγενομένη, τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ἀναζητήσασα εὗρε, καὶ ἐκκλησίαν ἀνῳκοδόμησεν 55
» ΙΗ'. Ὡς καὶ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τὰ μὲν Ἑλλήνων καθῄρει, πολλὰς δὲ ἐκκλησίας ἐν διαφόροις τόποις ἵδρυσεν. 58
» ΙΘ'. Τίνα τρόπον ἐπὶ τῶν χρόνων Κωνσταντίνου τὰ ἐνδοτέρω ἔθνη τῶν Ἰνδῶν ἐχριστιάνισαν 60
» Κ'. Τίνα τρόπον Ἴβηρες ἐχριστιάνισαν 63
» ΚΑ'. Περὶ Ἀντωνίου τοῦ μοναχοῦ 66
» ΚΒ'. Περὶ Μάνεντος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς αἱρέσεως τῶν Μανιχαίων, καὶ ὅθεν ἦν τὴν ἀρχήν. 66

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. Ὡς Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας, καὶ Θέογνις ὁ Νικαίας ἀναθαρσήσαντες, σπουδὴν πεποίηνται παρατρεψαι τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, διὰ τὸ σκευωρήσασθαι Ἀθανάσιον 69

» ΚΔ'. Περὶ τῆς γενομένης συνόδου ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἣ καθεῖλεν Εὐστάθιον τὸν Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον· ἐφ' ᾧ στάσεως γενομένης, μικροῦ ἀνετράπη ἡ πολις.. 71

» ΚΕ'. Περὶ τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ σπουδασαντος ἀνακληθῆναι Ἄρειον 73

» ΚϚ'. Ὡς Ἄρειος ἀνακληθείς, βιβλίον μεταγνοίας δοὺς τῷ βασιλεῖ, τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ὑπεκρίνατο 75

» ΚΖ'. Ὡς Ἀρείου εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν γνώμῃ τοῦ βασιλέως κατελθόντος, καὶ μὴ δεχθέντος ὑπὸ Ἀθανασίου, οἱ περὶ Εὐσέβιον διαφόρους κατὰ Ἀθανασίου διαβολὰς πρὸς τὸν βασιλέα πεποίηνται 77

» ΚΗ'. Ὡς διὰ τὰς κατηγορίας τὰς κατὰ Ἀθανασίου σύνοδον ἐπισκόπων ἐν τῇ Τύρῳ ὁ βασιλεὺς γενέσθαι παρεσκεύασεν.. 80

» ΚΘ'. Περὶ Ἀρσενίου, καὶ τῆς κεκόφθαι λεγομένης αὐτοῦ χειρός 81

» Λ'. Ὡς Ἀθανασίου ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ἀθώου εὑρεθέντος, οἱ κατήγοροι φυγῇ ἐχρήσαντο 83

» ΛΑ'. Ὅτι τὰς ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ κατηγορίᾳ ἀπολογίας Ἀθανασίου μὴ καταδεξαμένων τῶν ἐπισκόπων, Ἀθανάσιος πρὸς τὸν βασιλέα ἀνέδραμεν..... 83

» ΛΒ'. Ὅτι Ἀθανασίου ἀναχωρήσαντος, οἱ τῆς συνόδου καθαίρεσιν αὐτοῦ ἐψηφίσαντο. 84

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'. Ὅπως ἡ σύνοδος ἀπὸ τῆς Τύρου ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα παραγέγονε, καὶ τὰ ἐγκαίνια ποιησαμένη τῆς νέας Ἱερουσαλήμ, τοὺς περὶ Ἄρειον εἰς κοινωνίαν ἐδέξατο 85

» ΛΔ'. Ὅτι ὁ βασιλεὺς τὴν σύνοδον ἐκάλει πρὸς ἑαυτὸν δι' ἐπιστολῆς, ἵν' ἑαυτοῦ τὰ κατὰ Ἀθανάσιον ἀκριβῶς ἐξετασθῇ. 86

» ΛΕ'. Ὅτι τῆς συνόδου μὴ ἐλθούσης παρὰ τὸν βασιλέα, οἱ περὶ Εὐσέβιον διέβαλλον Ἀθανάσιον, ὡς ἀπειλήσαντα ἀποστρέφειν τὸν σῖτον ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας τῇ Κωνσταντίνου πόλει χορηγούμενον· ἐφ' οἷς κινηθεὶς ὁ βασιλεύς, εἰς ἐξορίαν ἐξέπεμψε τὸν Ἀθανάσιον, κελεύσας τὰς Γαλλίας οἰκεῖν 88

» ΛϚ'. Περὶ Μαρκέλλου τοῦ Ἀγκύρας καὶ Ἀστερίου τοῦ σοφιστοῦ 89

» ΛΖ'. Ὅπως Ἄρειος μετὰ τὴν Ἀθανασίου ἐξορίαν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τοῦ βασιλέως μεταπεμφθείς, ταραχὰς ἐκίνησεν Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἐπισκόπῳ Κωνσταντίνου πόλεως 91

» ΛΗ'. Περὶ τοῦ θανάτου Ἀρείου 92

» ΛΘ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς ἀρρωστίᾳ περιπεσών, τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο 94

» Μ'. Περὶ τῆς κηδείας τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου 95

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΜΟΣ Β'.

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. Α'. Προοίμιον, δι' ἣν αἰτίαν τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον βιβλίον ἄνωθεν ἐλέχθη.. 96

» Β'. Ὡς οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας ἐπίσκοπον, αὖθις τὸ Ἀρείου σπουδάσαντος εἰσαγαγεῖν δόγμα, ταραχὰς τῆς Ἐκκλησίας ἐκίνησαν..... 97

» Γ'. Ὅπως Ἀθανάσιος Κωνσταντίνου τοῦ νεωτέρου γράμμασι θαρρήσας, τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατέλαβεν..... 99

» Δ'. Ὡς τελευτήσαντος Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου Ἀκάκιος τὴν ἐπισκοπὴν Καισαρείας διεδέξατο..... 101

» Ε'. Περὶ τῆς Κωνσταντίνου τοῦ νεωτέρου τελευτῆς 101

» Ϛ'. Ὡς Ἀλέξανδρος ὁ Κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπος τελευτῶν, ὑποψήφιον πεποίηκε Παῦλον καὶ Μακεδόνιον.. 102

» Ζ. Ὡς ὁ βασιλεὺς Κωνστάντιος Παῦλον τὸν προβληθέντα ἐπίσκοπον ἐκβάλλει, Εὐσεβίῳ δὲ ἐκ τῆς Νικομηδείας μεταπεμφθέντι, τὴν ἐπισκοπὴν Κωνσταντίνου πόλεως ἐνεχείρισεν..... 103

» Η'. Ὡς Εὐσέβιος ἑτέραν σύνοδον ποιησάμενος ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, ἑτέραν ἔκθεσιν πίστεως ὑπαγορευθῆναι ἐποίησε. 103

» Θ'. Περὶ Εὐσεβίου τοῦ Ἐμισηνοῦ..... 105

» Ι'. Ὡς οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ συνελθόντες ἐπίσκοποι, διὰ τὸ παραιτήσασθαι τὴν Ἀλεξάνδρειαν Εὐσέβιον τὸν Ἐμισηνόν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Γρηγόριον χειροτονήσαντες, τὴν τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως φράσιν μετεποίησαν. 106
» ΙΑ'. Ὡς Γρηγορίου μετὰ χειρὸς στρατιωτικῆς εἰς Ἀλεξάνδρειαν κατελθόντος, Ἀθανάσιος ἔφυγεν. 109
» ΙΒ'. Ὡς Εὐσεβίου τελευτήσαντος, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει λαὸς Παῦλον αὖθις ἐνεθρόνισε· καὶ ὡς οἱ Ἀρειανοὶ Μακεδόνιον προεβάλλοντο. 110
» ΙΓ'. Περὶ τῆς Ἑρμογένους τοῦ στρατηλάτου ἀναιρέσεως, καὶ ὅπως πάλιν διὰ τοῦτο ἐξεώσθη ὁ Παῦλος τῆς Ἐκκλησίας 111
» ΙΔ'. Ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ Γρηγόριον τῆς Ἀλεξανδρείας μεταστήσαντες, Γεώργιον ἀνταπέστειλαν 113
» ΙΕ'. Ὡς Ἀθανάσιος καὶ Παῦλος εἰς τὴν Ρώμην παραγενόμενοι, καὶ γράμμασιν ὀχυρωθέντες τοῦ ἐπισκόπου Ἰουλίου, κατέλαβον αὖθις τοὺς ἰδίους θρόνους. 113
» ΙϚ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς παρεσκεύασε διὰ Φιλίππου τοῦ ἐπάρχου ἐξωσθῆναι τὸν Παῦλον, καὶ εἰς ἐξορίαν πεμφθῆναι, Μακεδόνιον δὲ ἐνθρονισθῆναι 115
» ΙΖ'. Ὡς Ἀθανάσιος, φοβηθεὶς τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλάς, ἐπὶ τὴν Ρώμην ἀνέδραμεν 117
» ΙΗ'. Ὡς ὁ τῶν Ἑσπερίων Βασιλεὺς ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, πεμφθῆναι τοὺς λόγον δώσοντας περὶ Ἀθανασίου καὶ Παύλου· καὶ ὅτι ἑτέραν οἱ πεμφθέντες ὑπηγόρευσαν ἔκθεσιν πίστεως . . . 119
» ΙΘ'. Περὶ τῆς μακροστίχου ἐκθέσεως 121

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. Κ'. Περὶ τῆς ἐν Σάρδῃ συνόδου..... 126
» ΚΑ'. Ἀπολογία ὑπὲρ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου..... 129
» ΚΒ'. Ὡς τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου ἀποδούσης τοὺς θρόνους Ἀθανασίῳ καὶ Παύλῳ, καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἑῴας μὴ δεχομένου, πόλεμον ὁ τῶν Ἑσπερίων ἠπείλησε βασιλεύς..... 133
» ΚΓ'. Ὡς φοβηθεὶς ὁ Κωνστάντιος τὰς ἀπειλὰς τοῦ ἀδελφοῦ, δι' ἐπιστολῶν ἐκάλεσε τὸν Ἀθανάσιον, καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἔπεμψε..... 134
» ΚΔ'. Ὡς Ἀθανάσιος ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, διὰ τῶν Ἱεροσολύμων παριών, ὑπὸ Μαξίμου εἰς κοινωνίαν ἀνεδέχθη, καὶ σύνοδον ἐπισκόπων, τὰ ἐν Νικαίᾳ κυροῦσαν, συνήγαγεν..... 144
» ΚΕ'. Περὶ τῶν τυράννων Μαγνεντίου καὶ Βετρανίωνος..... 145
» ΚϚ'. Ὡς τοῦ βασιλέως τῶν ἑσπερίων τελευτήσαντος, αὖθις τῶν ἰδίων ἐξεβλήθησαν τόπων Παῦλος καὶ Ἀθανάσιος. καὶ ὡς Παῦλος μὲν εἰς ἐξορίαν ἀγόμενος, ἀνῃρέθη· Ἀθανάσιος δὲ ἀπέδρα..... 147
» ΚΖ'. Ὡς Μακεδόνιος τοῦ Θρόνου ἐπιλαβόμενος, πολλὰ κακὰ τοὺς μὴ φρονοῦντας τὰ αὐτοῦ πεποίηκε..... 148
» ΚΗ'. Περὶ τῶν γεγονότων ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ Γεωργίου τοῦ Ἀρειανοῦ, ἐκ τῆς Ἀθανασίου διηγήσεως..... 150
» ΚΘ'. Περὶ Φωτεινοῦ τοῦ αἱρεσιάρχου..... 153

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. Α΄. Περὶ τῶν ἐν Σιρμίῳ ἐκτεθεισῶν πίστεων, παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίου. 154
» ΑΑ΄. Περὶ Ὁσίου τοῦ Κουδρούβης ἐπισκόπου. 160
» ΑΒ΄. Περὶ τῆς ἥττης Μαγνεντίου τοῦ τυράννου..... 161
» ΑΓ΄. Περὶ τῶν ἐν Διοκαισαρίᾳ τῆς Παλαιστίνης Ἰουδαίων..... 162
» ΑΔ΄. Περὶ Γάλλου τοῦ Καίσαρος..... 163
» ΑΕ΄. Περὶ Ἀετίου τοῦ Σύρου, τοῦ διδασκάλου Εὐνομίου 164
» ΑϚ΄. Περὶ τῆς ἐν Μεδιολάνῳ συνόδου..... 166
» ΑΖ΄. Περὶ τῆς ἐν Ἀριμίνῳ συνόδου, καὶ περὶ τῆς ἐκεῖσε ἐκτεθείσης πίστεως..... 167
» ΑΗ΄. Περὶ τῆς Μακεδονίου ὠμότητος, καὶ περὶ τῶν δι' αὐτοῦ γεγονυιῶν ταραχῶν.. 200
» ΑΘ΄. Περὶ τῆς ἐν Σελευκίᾳ τῆς Ἰσαυρίας συνόδου..... 205
» Μ΄. Ὅτι ἐν τῇ κατὰ Σελεύκειαν συνόδῳ, Ἀκάκιος ὁ Καισαρείας, ἄλλην ὑπηγόρευσεν ἔκθεσιν πίστεως..... 208
» ΜΑ΄. Ὡς τοῦ βασιλέως ἐπανελθόντος ἐκ τῶν ἑσπερίων μερῶν, οἱ περὶ Ἀκάκιον ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει συναχθέντες τὴν ἐν Ἀριμήνῳ πίστιν ἐκύρωσαν, προσθέντες αὐτῇ τινα 214
» ΜΒ΄. Ὡς καθαιρεθέντος Μακεδονίου, Εὐδόξιος τὴν ἐπισκοπὴν Κωνσταντινουπόλεως κατέσχεν..... 217
» ΜΓ΄. Περὶ Εὐσταθίου τοῦ Σεβαστείας ἐπισκόπου..... 218
» ΜΔ΄. Περὶ Μελετίου τοῦ Ἀντιοχείας ἐπισκόπου 220
» ΜΕ΄. Περὶ Μακεδονίου αἱρέσεως..... 221

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. ΜΣ΄. Περὶ τῶν Ἀπολιναριστῶν, καὶ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν..... 223
» ΜΖ΄. Περὶ τῆς Κωνσταντίου τοῦ βασιλέως τελευτῆς..... 225

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

ΚΕΦΑΛ. Α΄. Περὶ Ἰουλιανοῦ καὶ γένους αὐτοῦ καὶ παιδεύσεως, καὶ ὅπως ἐπὶ τὴν βασιλείαν παρελθὼν, ἐπὶ τὸ Ἑλληνίζειν ἀπέκλινεν 226
» Β΄. Περὶ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης στάσεως, καὶ ὅπως Γεώργιος ἀνῃρέθη... 233
» Γ΄. Ὡς ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῇ Γεωργίου χαλεπήνας ἀναιρέσει, δι' ἐπιστολῆς τῶν Ἀλεξανδρέων καθήψατο..... 234
» Δ΄. Ὡς Γεωργίου ἀναιρεθέντος, Ἀθανάσιος κατελθὼν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς Ἀλεξανδρείας ἐγκρατὴς ἐγένετο.... 237
» Ε΄. Περὶ Λουκίφερος, καὶ Εὐσεβίου..... 237
» Ϛ΄ Ὡς Λούκιφερ ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος, Παυλῖνον ἐχειροτόνησεν 238
» Ζ΄. Ὡς Εὐσέβιος ἑνωθεὶς Ἀθανασίῳ, σύνοδον ἐπισκόπων πεποιήκασιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τρανῶς τὴν Τριάδα ὁμοούσιον ἀνακηρύξαντες 239
» Η΄. Ἐκ τοῦ ἀπολογητικοῦ Ἀθανασίου, περὶ τῆς ἑαυτοῦ φυγῆς..... 242
» Θ΄. Ὡς μετὰ τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῶν τὸ ὁμοούσιον πρεσβευσάντων σύνοδον, Εὐσέβιος εἰς Ἀντιόχειαν ὑποστρέψας,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. Θ'. καὶ τοὺς ὁμοδόξους διῃρημένους εὑρὼν διὰ τὴν Παυλίνου χειροτονίαν, καὶ τούτους ἑνῶσαι μὴ δυνηθείς, ὑπανεχώρησεν 247
» Ι'. Περὶ Ἰλαρίου τοῦ Πυκταύων ἐπισκόπου. 248
» ΙΑ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς Ἰουλιανὸς χρήματα τοὺς Χριστιανοὺς εἰσεπράττετο 250
» ΙΒ'. Περὶ Μάρι τοῦ ἐπισκόπου Χαλκηδόνος. 250
» ΙΓ'. Περὶ τῆς ταραχῆς ἣν ἐποίησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Χριστιανῶν 251
» ΙΔ'. Περὶ τῆς Ἀθανασίου φυγῆς..... 253
» ΙΕ'. Περὶ τῶν ἐν Μηρῷ τῇ πόλει τῆς Φρυγίας ἐπὶ Ἰουλιανοῦ μαρτυρησάντων. 254
» ΙϚ'. Ὡς τοῦ βασιλέως κωλύσαντος τοὺς Χριστιανοὺς Ἑλληνικὴν παίδευσιν μανθάνειν, οἱ Ἀπολιναρίοι εἰς τὸ ἐπιγράφειν λόγους ὡρμήθησαν 255
» ΙΖ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς εἰς Πέρσας μέλλων ἐλαύνειν, ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος, ὑπ' αὐτῶν σκωφθείς, τὸν Μισοπώγωνα λόγον προσεφώνησε..... 259
» ΙΗ'. Ὡς τοῦ βασιλεως χρησμὸν θελήσαντος λαβεῖν, τὸ δαιμόνιον οὐκ ἀπεκρίνατο, εὐλαβηθὲν Βαβυλᾶν τὸν μάρτυρα... 260
» ΙΘ'. Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως ὀργῆς, καὶ περὶ Θεοδώρου τοῦ ὁμολογητοῦ..... 261
» Κ'. Ὡς καὶ Ἰουδαίους ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸ θύειν προετρέψατο, καὶ περὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων τελείας ἀνατροπῆς.... 262
» ΚΑ'. Περὶ τῆς εἰς Περσίδα τοῦ βασιλέως ἀφίξεως, καὶ περὶ τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ. 264
» ΚΒ'. Περὶ τῆς ἀναγορεύσεως Ἰοβιανοῦ.... 266

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. Πρὸς Λιβάνιον τὸν σοφιστὴν ἀντιλογία περὶ Ἰουλιανοῦ 267

» ΚΔ'. Ὡς οἱ πανταχόθεν ἐπίσκοποι προσέδραμον Ἰοβιανῷ, ἐλπίζοντες ἕκαστος αὐτῶν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πίστιν τοῦτον ἐπισπάσασθαι 274

» ΚΕ'. Ὡς οἱ τὰ Μακεδονίου φρονοῦντες, καὶ οἱ περὶ Ἀκάκιον ἐν Ἀντιοχείᾳ συνελθόντες, τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐκύρωσαν 275

» ΚΣ'. Περὶ τῆς τελευτῆς Ἰοβιανοῦ τοῦ βασιλέως 278

ΤΟΜΟΣ Δ'.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Ὅτι Ἰοβιανοῦ τελευτήσαντος, Οὐαλεντινιανὸν ἀναγορεύουσιν, ὃς δὴ κοινωνὸν τῆς βασιλείας λαμβάνει τὸν ἀδελφὸν Οὐάλεντα. Καὶ ὅτι Οὐαλεντινιανὸς μὲν ἦν ὀρθόδοξος, Οὐάλης δὲ Ἀρειανός 280

» Β'. Ὅτι Οὐαλεντινιανοῦ ἐπὶ τὰ ἑσπέρια μέρη γενομένου, Οὐάλης ἐν Κωνσταντίνου πόλει προσελθόντων Μακεδονιανῶν καὶ αἰτούντων σύνοδον γενέσθαι, ἐπένευσε· καὶ ὅτι τοὺς τοῦ ὁμοουσίου ἐπολέμει. 282

» Γ'. Ὅτι Οὐάλεντος κακῶς ποιοῦντος ἐν τῇ Ἀνατολῇ τοὺς τὸ ὁμοούσιον φρονοῦντας, ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τύραννος ἀνέστη Προκόπιος· ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ καὶ σεισμὸς ἐπιγενόμενος, καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Θαλάσσης ἐπίκλυσις, τὰς πολλὰς τῶν πόλεων ἔβλαψε 283

» Δ'. Ὅτι θορύβου ὄντος ἐν τοῖς δημοσίοις καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, οἱ τὴν σύνοδον ἐν τῇ Λαμψάκῳ συγκροτήσαντες Μακεδονιανοί, τὴν μὲν ἐν Ἀντιοχείᾳ πίστιν αὖθις κρατύναντες, τὴν ἐν Ἀριμήνῳ ἀνεθεμάτισαν, καὶ αὖθις τὴν Ἀκακίου καὶ Εὐδοξίου καθαίρεσιν βεβαιοῦσι 284

» Ε'. Ὅτι συμβολῆς γενομένης περὶ πόλιν τῆς Φρυγίας, τοῦ τε βασιλέως καὶ τοῦ τυράννου Προκοπίου. προδοσίᾳ τῶν στρατηγῶν ἑλὼν τὸν τύραννον αὐτόν τε καὶ αὐτοὺς ξέναις τιμωρίαις ὑποβαλὼν ἀνεῖλεν 285

» Ϛ'. Ὅτι μετὰ τὴν τοῦ τυράννου ἀναίρεσιν, πάλιν ὁ βασιλεὺς ἠνάγκαζε τοὺς τῆς συνόδου Ἀρειανίσαι, καὶ πάντας Χριστιανούς 285

» Ζ'. Ὅτι Εὐνόμιος Κυζίκου γέγονεν ἐπίσκοπος, Ἐλεύσιον τὸν Μακεδονιανὸν ἐκβαλών· καὶ περὶ τοῦ πόθεν ὥρμητο, καὶ ὅτι Ἀετίου τοῦ ἀθέου ὑπογραφεὺς ὤν, τὰ ἐκείνου ἐζήλωσε 286

» Η'. Περὶ τοῦ εὑρεθέντος χρησμοῦ ἐν λίθῳ γεγλυμμένῳ· ὅτε τὸ Χαλκηδόνος τεῖχος ἐλύετο κατ' ὀργὴν τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος 288

» Θ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς Οὐάλης, καὶ Ναυατιανοὺς ὁμοίως τοῖς ὀρθοδόξοις τὸ ὁμοούσιον φρονοῦντας ἤλαυνεν 290

» Ι'. Ὡς ὁ βασιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς ὁμώνυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελίς

ΚΕΦΑΛ. Γ'. μον παῖδα γεγέννηκεν, Γρατιανοῦ πρὸ τῆς βασιλείας αὐτοῦ γεγεννημένου. 291

» ΙΑ'. Περὶ τῆς κατενεχθείσης οὐρανόθεν ἐξαισίου χαλάζης καὶ περὶ τῶν ἐν Βιθυνίᾳ καὶ Ἑλλησπόντῳ σεισμῶν..... 291

» ΙΒ'. Ὡς οἱ τὰ Μακεδονίου φρονοῦντες, διὰ τὴν τοῦ βασιλέως περὶ αὐτοὺς βίαν στενοχωρούμενοι, πρὸς Λιβέριον τὸν Ρώμης διαπρεσβευσάμενοι, τῷ ὁμοουσίῳ ἐγγράφως προσέθεντο..... 293

» ΙΓ'. Ὅπως Εὐνόμιος Εὐδοξίου κεχώριστο, διὰ τὸ προσκεῖσθαι αὐτὸν Ἀετίῳ, καὶ ὅτι σπουδῇ Εὐδοξίου ταραχῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης, Ἀθανάσιος πάλιν φεύγει· καὶ ὅτι τοῦ λαοῦ διὰ τοῦτο στασιάσαντος, ὁ βασιλεὺς δείσας, διὰ γραμμάτων τε τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παρακαλέσας, αὖθις τὸν Ἀθανάσιον κρατεῖν ἀδεῶς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκέλευσε..... 300

» ΙΔ'. Ὡς Εὐδοξίου ἐν Κωνσταντίνου πόλει τελευτήσαντος, οἱ μὲν Ἀρειανοὶ Δημόφιλον, οἱ ὀρθόδοξοι δὲ Εὐάγριον, δι' Εὐσταθίου τοῦ Ἀντιοχείας, ἐχειροτόνησαν 301

» ΙΕ'. Ὡς τοῦ βασιλέως Εὐάγριον καὶ Εὐστάθιον ἐξορίσαντος, οἱ τὰ Ἀρείου φρονοῦντες σφόδρα τοὺς τὸ ὁμοούσιον κρατοῦντας ἐκάκουν..... 302

» ΙϚ'. Περὶ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ κατακαέντων ἁγίων πρεσβυτέρων, καὶ περὶ τοῦ διὰ ταῦτα κατὰ μῆνιν Θεοῦ τῇ Φρυγίᾳ γεγονότος λιμοῦ 303

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. Ὡς ὁ βασιλεύς, ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος, πάλιν τοὺς τὸ ὁμοούσιον φρονοῦντας ἐδίωκε 304

» ΙΗ'. Περὶ τῶν ἐν Ἐδέσσῃ γενομένων τῆς τε τοῦ ὑπάρχου ὕβρεως, καὶ περὶ τῆς τῶν πολιτῶν πίστεως καὶ παρρησίας, καὶ τῆς θεοφιλοῦς γυναικός 305

» ΙΘ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς Οὐάλης πολλοὺς ἀνεῖλε, στοιχεῖον θῆτα ἔχοντας ἐν τῇ καταρχῇ τοῦ ὀνόματος, ἔκ τινος νεκυομαντείας τοῦτο φημισθείσης 306

» Κ'. Περὶ τῆς Ἀθανασίου τελευτῆς, καὶ Πέτρου προαγωγῆς 307

» ΚΑ'. Ὡς Ἀθανασίου τελευτήσαντος, οἱ Ἀρειανοὶ προστάξει τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος, Λουκίῳ τῷ ὑπ' αὐτῶν πρότερον χειροτονηθέντι, τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παραδόντες ἐκκλησίας, τὸν Πέτρον φυλακῇ παρέδοσαν 308

» ΚΒ'. Ὅτι πολλῶν κακῶν γενομένων εἰς τὸν Λουκίου ἐνθρονισμόν, Σαβῖνος ὁ Μακεδονιανὸς οὐδενὸς ἐμνημόνευσε, Πέτρος δὲ συγγράφων ἐμνήσθη, ὃς καὶ διαφυγὼν πρὸς Δάμασον τὸν Ῥώμης ἀπεσώθη· οἱ δὲ Ἀρειανοὶ καὶ Λούκιος πολλὰ κακὰ τοῖς ἐν ἐρήμῳ ἁγίοις μοναζουσιν ἐνεδείξαντο 309

» ΚΓ'. Κατάλογος τῶν ἐν ἐρήμῳ ἁγίων μοναχῶν. 310

» ΚΔ'. Περὶ τῶν ἐξορισθέντων ἁγίων μοναχῶν, ὅπως ὁ Θεὸς ταῖς αὐτῶν θαυματοποιίαις πάντας πρὸς ἑαυτὸν ἐφειλκύσατο 318

» ΚΕ'. Περὶ Διδύμου τοῦ τυφλοῦ 320

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛ. ΚΣ'. Περὶ Βασιλείου Καισαρείας καὶ Γρηγο
ρίου τοῦ Ναζιανζοῦ.....
» ΚΖ'. Περὶ Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ...
» ΚΗ'. Περὶ Ναυάτου, καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ Ναυα
τιανῶν, καὶ ὡς μετέθεσαν οἱ κατὰ τὴ
Φρυγίαν ἐξ αὐτῶν οἰκοῦντες τὴν το
Πάσχα ἑορτήν, ὁμοίως τοῖς Ἰουδαίοις
» ΚΘ'. Περὶ Δαμάσου τοῦ Ρώμης καὶ Οὐρσίνου
ὅπως δι' αὐτοὺς ταραχῆς καὶ στάσεω
ἐν Ρώμῃ γενομένης, φόνος πολὺς ἐπ
κολούθησε.....
» Λ'. Ὡς τοῦ Μεδιολάνων ἐπισκόπου Αὐξε
τίου τελευτήσαντος, καὶ στάσεως ἐ
τῇ ἐκλογῇ τοῦ μέλλοντος χειροτον
θῆναι γενομένης, Ἀμβρόσιος ὁ τ
ἔθνους ἔπαρχος, τὴν στάσιν μετὰ στρ
τιωτικῆς χειρὸς καταπαύων, ψήφ
κοινῇ, καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Οὐα
λεντινιανοῦ συναινέσαντος, πάντω
προεκρίθη τῆς Ἐκκλησίας πρόεδρος.
» ΛΑ'. Περὶ τῆς τελευτῆς Οὐαλεντινιανοῦ...
» ΛΒ'. Περὶ Θεμιστίου τοῦ φιλοσόφου· καὶ
ἐκ τοῦ προσφωνητικοῦ αὐτοῦ λόγ
δυσωπηθεὶς Οὐάλης, μικρόν τι τ
κατὰ Χριστιανῶν ἐμετρίασε θάνατο
» ΛΓ'. Ὅπως οἱ Γότθοι κατὰ Οὐάλεντα ἐχρ
στιάνισαν.....
» ΛΔ'. Ὡς οἱ Γότθοι ὑφ' ἑτέρων βαρβάρων κ
ταπολεμηθέντες, τῇ τῶν Ρωμαί
χώρᾳ προσέφυγον, καὶ ὑπὸ τοῦ βα
λέως προσεδέχθησαν· ὅπερ αἴτιον ἀπ
λείας καὶ τῆς Ρωμαίων ἀρχῆς, κ
αὐτοῦ τοῦ βασιλέως κατέστη....

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ.ΛΕ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς τῇ φροντίδι τοῦ πρὸς Γότθους πολέμου τὸν κατὰ Χριστιανῶν πόλεμον ἀνῆκεν..... 336

» ΛϚ'. Ὡς καὶ Σαρακηνοὶ τηνικαῦτα τῇ πίστει Χριστοῦ προσέθεντο, Μαυίας γυναικὸς αὐτῶν ἀρχούσης, Μωσῆν τινα θεοσεβῆ καὶ πιστὸν μονάζοντα λαβόντες ἐπίσκοπον..... 337

» ΛΖ'. Ὡς ἀναχωρήσαντος Οὐάλεντος ἀπὸ Ἀντιοχείας, οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ θαρρήσαντες ὀρθόδοξοι, καὶ μάλιστα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τὸν Λούκιον ἐκβαλόντες, αὖθις τῷ Πέτρῳ τὰς ἐκκλησίας παραδεδώκασι, γράμμασι Δαμάσου τοῦ Ρώμης ἐπισκόπου κατωχυρωμένῳ... 339

» ΛΗ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς ὑποστρέψας ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει, καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου διὰ τοὺς Γότθους κατονειδισθείς, ἐξελαύνει τῆς πόλεως κατὰ βαρβάρων· καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς ἐν Ἀδριανουπόλει τῆς Μακεδονίας, ὑπ' αὐτῶν ἀναιρεῖται, ζήσας μὲν ἔτη πεντήκοντα, βασιλεύσας δὲ ἔτη ἓξ πρὸς τοῖς δέκα. 340

ΤΟΜΟΣ Ε'.

Προοίμιον..... 342

ΚΕΦΑΛ. Α'. Ὡς μετὰ τὸν θάνατον Οὐάλεντος, τῶν Γότθων ἐπελθόντων κατὰ Κωνσταντίνου πόλεως, ὁ δῆμος αὐτοῖς ἀντε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛ. Α΄. πεξήει. συμμάχους τοὺς Σαρακηνοὺ
ἔχων, τοὺς ὑπὸ Μαυΐας ταττομένους
» Β΄. Ὡς Γρατιανὸς ὁ βασιλεὺς τοὺς ὀρθοδό
ξους ἐπισκόπους ἐκ τῶν ἐξοριῶν ἀνα
καλεσάμενος, τοὺς αἱρετικοὺς τῶν ἐκ
κλησιῶν ἐξεδίωξε, καὶ κοινωνὸν τῆ
βασιλείας Θεοδόσιον προσελάβετο .
» Γ΄. Τίνες ἐπίσκοποι τῶν μεγάλων Ἐκκλη
σιῶν τηνικαῦτα τὴν προστασίαν εἶχον
» Δ΄. Ὡς Μακεδονιανοί, οἱ πρότερον πρὸς τὸ
Ρώμης Δάμασον περὶ τοῦ ὁμοουσίο
διαπρεσβευσάμενοι, αὖθις τῇ προτέρ
πλάνῃ ὑπήχθησαν .....
» Ε΄. Περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ διὰ Παυλῖνο
καὶ Μελίτιον τηνικαῦτα συμβάντων
» Ϛ΄. Ὡς Γρηγόριος ὁ Ναζιανζοῦ κοινῷ δόγ
ματι τῶν ὀρθοδόξων τὴν προστασία
τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει Ἐκκλη
σίας ἀναδέδεκται, καθ' ὃν καιρὸν κα
Θεοδόσιος ὁ βασιλεύς. μετὰ τὴν κατ
βαρβάρων νίκην ἐν Θεσσαλονίκῃ νοσή
σας, ὑπὸ Ἀσχολίου τοῦ ἐπισκόπο
βαπτίζεται .....
» Ζ΄. Ὡς Γρηγορίου εἰσελθόντος ἐν Κωνσταν
τινουπόλει, καί τινων ἐπισκόπων ἐπ
τούτῳ διαγογγυσάντων, αὐτὸς τῆ
ἐκκλησίας τὴν προστασίαν παρητή
σατο· ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ Ἀρειανῷ ἐπ
σκόπῳ Δημοφίλῳ δηλοῖ, ἢ προσθέσθ
τῷ ὁμοουσίῳ, ἢ τῆς πόλεως ἐξιένα
ὅπερ μᾶλλον ἐποίησεν.....
» Η΄. Περὶ τῶν ρν΄. ἐπισκόπων, τῶν συνελθόν
των ἐν Κωνσταντίνου πόλει· καὶ πε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ὼν αὐτοὶ ἐθέσπισαν, χειροτονήσαντες
ἐν αὐτῇ καὶ Νεκτάριον. 350
ς ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος, Παύλου τοῦ
Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου τὸ
σῶμα σὺν τιμῇ μετεκόμισεν ἀπὸ τῆς
ἐξορίας· ὅτε καὶ ὁ τῆς Ἀντιοχέων Με-
λίτιος τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο. . . . 352
ς τοῦ βασιλέως σύνοδον πασῶν τῶν
αἱρέσεων γενέσθαι παρακελευσαμένου,
ὅτε καὶ Ἀρκάδιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, Αὔ-
γουστος ἀνηγορεύθη, οἱ μὲν Ναυατια-
νοὶ μόνοι κατὰ τὴν πίστιν ὁμοφρο-
νοῦντες τοῖς τοῦ ὁμοουσίου, ἔνδον τῆς
πόλεως συνάγειν ἐπετράπησαν· οἱ δὲ
λοιποὶ τῶν αἱρετικῶν ἀπηλάθησαν. . 353
ρὶ Μαξίμου τοῦ τυράννου, ὅπως τὸν
Γρατιανὸν ἀνεῖλε δόλῳ· ὅτε καὶ τῆς
κατὰ Ἀμβροσίου τοῦ ἐπισκόπου Με-
διολάνων ἐπιβουλῆς, διὰ τὸ πρὸς Μά-
ξιμον δέος, Ἰουστίνα ἡ μήτηρ Οὐα-
λεντινιανοῦ τοῦ μικροῦ, ἄκουσα ἐπέ-
σχετο 357
ς ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος κατὰ Μαξίμου
δύναμιν μεγίστην εὐτρεπίσας, καθ' ὃν
καιρὸν Ὀνώριος αὐτῷ ἐκ Πλακιλλης
ἐτέχθη, Ἀρκάδιον μὲν ἐν Κωνστα-
τίνου πόλει κατέλιπεν· αὐτὸς δὲ ἐν
Μεδιολάνῳ τῷ τυράννῳ προσέμιξεν. . 359
ρὶ τῆς γενομένης ἐν Κωνσταντίνου πό-
λει ταραχῆς ὑπὸ Ἀρειανῶν. 360
ρὶ τῆς νίκης τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου,
καὶ τῆς ἥττης τοῦ τυράννου. 361
ρὶ Φλαβιανοῦ τοῦ Ἀντιοχείας. 362

ΚΕΦΑΛ. ΙΣ'. Περὶ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καθαιρέσεω
τῶν εἰδωλικῶν ναῶν, καὶ τῆς δι
ταῦτα συμβολῆς Ἑλλήνων καὶ Χρι
στιανῶν .....
» ΙΖ'. Περὶ τῶν εὑρεθέντων ἐν τῷ τοῦ Σαράπι
δος ναῷ γραμμάτων ἱερογλυφικῶν.
» ΙΗ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐν τῇ Ρώμ
γεγονώς, πολλὰ τὴν πόλιν ὠφέλησε
περιελὼν τά τε ἐν τοῖς μαγκηπείοι
ληστήρια, καὶ τὰ ἐν τοῖς πορνείοι
ἄτοπα τῶν σείστρων.....
» ΙΘ'. Περὶ τῶν ἐπὶ τῆς μετανοίας πρεσβυτέ
ρων, ὅπως τηνικαῦτα περιῃρέθησαν.
» Κ'. Ὡς καὶ ἐν Ἀρειανοῖς καὶ τοῖς ἄλλοι
αἱρετικοῖς, σχίσματα πολλὰ γεγόνα
σιν .....
» ΚΑ'. Ὡς καὶ Ναυατιανοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἑστα
σίασαν .....
» ΚΒ'. Περὶ τῶν δοξάντων τῷ συγγραφεῖ δια
φωνιῶν κατά τινας τόπους, περὶ το
Πάσχα, καὶ βαπτισμάτων, καὶ νη
στειῶν, καὶ γάμων, καὶ συναζεων
καὶ λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν παρατη
ρήσεων.....
» ΚΓ'. Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντίνου πόλει Ἀρεια
νῶν, τῶν καὶ Ψαθυριανῶν μετονομα
σθέντων .....
» ΚΔ'. Ὡς καὶ Εὐνομιανοὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἑστα
σίασαν, διαφόρους προσωνυμίας ἐ
τῶν προεστώτων κτησάμενοι.....
» ΚΕ'. Περὶ τῆς τυραννίδος Εὐγενίου, καὶ τῆ
Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ μικροῦ ἀναιρέ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. σεως, καὶ τῆς Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ τυράννου νίκης..... 387

» ΚΣ'. Ὡς μετὰ τὴν νίκην ὁ βασιλεὺς ἀρρωστήσας, τὸν υἱὸν Ὀνώριον ἐν Μεδιολάνῳ μετεκαλέσατο· καὶ μικρὸν δόξας τῆς νόσου ῥαΐσαι, ἱπποδρομιαν τελεσάμενος, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐτελεύτησε..... 389

ΤΟΜΟΣ ΣΤ'.

Προοίμιον..... 391

ΚΕΦΑΛ. Α'. Ὡς τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου τελευτήσαντος, τῶν υἱῶν αὐτοῦ διανειμαμένων τὴν βασιλείαν, καὶ τοῦ στρατοῦ μετ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐλθόντος, τοῦ τε Ἀρκαδίου αὐτοῖς ὑπαντήσαντος, Ρουφῖνος ὁ ὑπάρχων παρὰ τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως ὑπ' αὐτῶν ἀναιρεῖται..... 392

» Β'. Περὶ τῆς τελευτῆς Νεκταρίου, καὶ τῆς Ἰωάννου χειροτονίας..... 394

» Γ'. Περὶ γένους καὶ ἀγωγῆς βίου Ἰωάννου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου. 395

» Δ'. Περὶ Σαραπίωνος τοῦ διακόνου, καὶ ὅπως δι' αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος ἐχθρὸς τῷ κλήρῳ κατέστη καὶ πολέμιος..... 397

» Ε'. Ὅτι οὐ πρὸς τοὺς ἐν τῷ κλήρῳ μόνον Ἰωάννης, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐν τέλει διεφέρετο· καὶ περὶ Εὐτροπίου τοῦ εὐνούχου..... 399

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. ς'. Περὶ τῆς τυραννίδος Γαϊνᾶ τοῦ Γότθου, καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ταραχῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει, καὶ περὶ τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ 400

» Ζ'. Περὶ τοῦ γενομένου σχίσματος μεταξὺ τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου, καὶ τῶν μοναζόντων τῆς ἐρήμου· καὶ ὡς τὰ Ὠριγένους ὁ Θεόφιλος βιβλία ἀνεθεμάτισε 405

» Η'. Περὶ τῶν συνάξεων τῶν νυκτερινῶν ὕμνων τῶν Ἀρειανῶν, καὶ τῶν τὸ ὁμοούσιον πρεσβευόντων, καὶ περὶ τῆς γενομένης ἐν αὐτῇ συμβολῆς· καὶ ὅτι ἡ τῶν Ἀντιφώνων ὑμνῳδία ὑπὸ Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου τὴν ἀρχὴν ἔσχεν 409

» Θ'. Περὶ τῶν Μακρῶν καλουμένων μοναχῶν, καὶ ὅπως δι' αὐτοὺς ἄσπονδον ἔχθραν ὁ Θεόφιλος πρὸς Ἰωάννην ἐσχηκὼς, καθαιρῆσαι τοῦτον ἐσπούδαζεν 411

» Ι'. Ὡς καὶ Ἐπιφάνιος ὁ Κύπρου ταῖς Θεοφίλου ἀπάταις συναπαχθείς, τῷ δοκεῖν κατὰ τῶν Ὠριγένους συγγραμμάτων ἐπισκόπων σύνοδον ἐν τῇ Κύπρῳ συναγαγών, Ἰωάννῃ διεμέμψατο, χρωμένῳ ταῖς βίβλοις Ὠριγένους . . . 412

» ΙΑ'. Περὶ Σεβηριανοῦ καὶ Ἀντιόχου τῶν Σύρων, ὅπως Ἰωάννου ἀπέστησαν, καὶ διὰ τίνας αἰτίας 414

» ΙΒ'. Ὡς καὶ ἐν Κωνσταντίνου πόλει εἰσελθὼν ὁ Ἐπιφάνιος συναξεις καὶ χειροτονίας ἐπετέλει παρὰ γνώμην τοῦ Ἰωάννου, Θεοφίλῳ χαριζόμενος 417

» ΙΓ'. Οἷα φησὶν ὁ συγγραφεὺς ὑπὲρ Ὠριγένους. 418

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. Ὡς Ἰωάννης προσκαλεσάμενος τὸν Ἐπιφάνιον, μὴ ὑπακούσαντα, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐν τῇ τῶν Ἀποστόλων ἐκκλησίᾳ παρασυνάγοντα, δηλοῖ αὐτῷ μεμφόμενος, ὡς παρὰ κανόνας πολλὰ πράττοντι. Ὅθεν ὁ Ἐπιφάνιος εὐλαβηθεὶς ἀνεχώρησεν..... 419

» ΙΕ'. Ὡς μετὰ τὸν ἀπόπλουν Ἐπιφανίου, λόγον κατὰ γυναικῶν Ἰωάννης δημηγορήσας, καὶ διὰ τοῦτο σπουδῇ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης, συνόδου γενομένης ἐν Χαλκηδόνι κατ' αὐτοῦ, τῆς Ἐκκλησίας ἐξωθεῖται 421

» ΙϚ'. Ὡς τοῦ λαοῦ στασιάσαντος, διὰ τὴν ἀπαγωγὴν Ἰωάννου, Βρίσων ὁ τῆς βασιλίδος εὐνοῦχος ἀποσταλεὶς πάλιν αὐτὸν ἐπανήγαγεν ἐν Κωνσταντίνου πόλει 423

» ΙΖ'. Ὡς διὰ τοῦ βούλεσθαι Θεόφιλον τὰ καθ' Ἡρακλείδου ἀπόντος ἐξετάζεσθαι, τοῦ Ἰωάννου ἀντιλέγοντος, συμπληγάδος γενομένης, πολλοὶ ἀπώλοντο μεταξὺ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν καὶ τῶν Ἀλεξανδρέων, ἐφ' οἷς φοβηθεὶς Θεόφιλος καὶ τινες τῶν ἐπισκόπων τῆς πόλεως ἐξεληλύθασι 425

» ΙΗ'. Περὶ τῆς ἀργυρᾶς στήλης Εὐδοξίας, καὶ ὡς διὰ τοῦτο πάλιν Ἰωάννης τῆς Ἐκκλησίας ἐξωσθείς, εἰς ἐξορίαν ἀπήγετο 426

» ΙΘ'. Περὶ Ἀρσακίου τοῦ μετὰ Ἰωάννην χειροτονηθέντος, καὶ περὶ Κυρίνου τοῦ Χαλκηδόνος 429

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. Κ'. Ὡς μετὰ Ἀρσάκιον Ἀττικὸς τὸν Κωνσταντίνου πολεως θρόνον κατέσχεν. 430

» ΚΑ'. Περὶ τῆς Ἰωάννου ἐν ἐξορίᾳ πρὸς Κύριον ἀναλύσεως 431

» ΚΒ'. Περὶ Σισιννίου ἐπισκόπου Ναυατιανῶν, οἷά φησι προσωμιληκέναι πρὸς Ἰωάνναν 431

» ΚΓ'. Περὶ τῆς Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως τελευτῆς 434

ΤΟΜΟΣ Ζ'.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Ὡς τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου τελευτήσαντος, καὶ καταλιπόντος τὸν υἱὸν Θεοδόσιον ὀκταετῆ, Ἀνθέμιος ὕπαρχος τὴν τῶν ὅλων διοίκησιν ἐποιεῖτο. 438

» Β'. Περὶ Ἀττικοῦ τοῦ Κωνσταντίνου πόλεως ἐπισκόπου, ὁποῖος ἦν τὸ ἦθος..... 439

» Γ'. Περὶ Θεοδοσίου καὶ Ἀγαπητοῦ τῶν ἐν Συνάδοις ἐπισκοπησάντων..... 440

» Δ'. Περὶ τοῦ ἰαθέντος ἐν τῷ θείῳ βαπτίσματι Ἰουδαίου παραλυτικοῦ ὑπὸ Ἀττικοῦ τοῦ ἐπισκόπου..... 441

» Ε'. Ὅπως Σαββάτιος ὁ ἐξ Ἰουδαίων, Ναυατιανῶν πρεσβύτερος, ἀπέστη τῶν ὁμοδοξούντων αὐτῷ 442

» Ϛ'. Περὶ τῶν προεστώτων τηνικαῦτα τῆς τῶν Ἀρειανῶν δόξης..... 443

» Ζ'. Ὡς Θεόφιλον τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον Κύριλλος διεδέξατο..... 445

» Η'. Περὶ Μαρουθᾶ τοῦ Μεσοποταμίας ἐπι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. Η΄. σκόπου, καὶ ὡς δι' αὐτοῦ ὁ Χριστιανισμὸς ἐν Περσίδι διεπλατύνθη..... 446
» Θ΄. Οἱ κατὰ τούσδε τοὺς χρονους ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ Ρώμῃ ἐπισκοπήσαντες.... 448
» Γ΄. Ὡς κατὰ τόνδε τὸν χρόνον ἡ Ῥώμη ὑπὸ βαρβάροις γέγονεν, Ἀλαρίχου ταύτην πορθήσαντος 448
» ΙΑ΄. Περὶ τῶν ἐν Ρώμῃ ἐπισκοπησάντων... 450
» ΙΒ΄. Περὶ Χρυσάνθου τοῦ Ναυατιανῶν ἐν Κωνσταντίνου πόλει ἐπισκόπου.... 450
» ΙΓ΄. Περὶ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης μάχης μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων, καὶ τῆς τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου πρὸς τὸν ὕπαρχον Ὀρέστην διαφορᾶς..... 452
» ΙΔ΄. Ὡς οἱ κατὰ τὴν Νιτρίαν μοναχοὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὑπὲρ Κυριλλου κατελθόντες, πρὸς τὸν ὕπαρχον Ὀρέστην ἐστασίασαν 455
» ΙΕ΄. Περὶ Ὑπατίας τῆς φιλοσόφου..... 456
» ΙϚ΄ Ὡς πάλιν Ἰουδαῖοι πρὸς Χριστιανοὺς πόλεμον συμμιξαντες, δικας ἔτισαν. 457
» ΙΖ΄. Περὶ Παύλου ἐπισκόπου Ναυατιανῶν, καὶ περὶ τοῦ γεγονότος παραδόξου σημείου ὑπ' αὐτοῦ, μελλοντος βαπτιζειν τὸν ἀπατεῶνα Ἰουδαῖον..... ... 458
» ΙΗ΄. Ὡς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Ἰσδιγέρδου τελευτήσαντος, αἱ μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Περσῶν σπονδαὶ διελύθησαν, καὶ πόλεμος ἰσχυρος γέγονεν, ἠττηθέντων τῶν Περσῶν..... 460
» ΙΘ΄. Περὶ Παλλαδίου τοῦ ταχυδρόμου 463

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελίς

ΚΕΦΑΛ Κ'. Ὅπως πάλιν οἱ Πέρσαι κατὰ κράτος ὑπὸ Ρωμαίων ἡττήθησαν..... 464

» ΚΑ'. Οἷα τοῖς τῶν Περσῶν αἰχμαλώτοις Ἀκάκιος Ἀμίδης ἐπίσκοπος πεποίηκε... 466

» ΚΒ'. Περὶ τῶν προσόντων καλῶν τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ τῷ νέῳ..... 467

» ΚΓ'. Περὶ Ἰωάννου τοῦ τυραννήσαντος ἐν Ρώμῃ, μετὰ θάνατον Ὀνωρίου τοῦ βασιλέως· καὶ ὅπως αὐτὸν ὁ Θεὸς ταῖς εὐχαῖς Θεοδοσίου καμφθείς, χερσὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ στρατοῦ παραδέδωκε.... 470

» ΚΔ'. Ὡς μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ τυράννου Ἰωάννου, Οὐαλεντινιανὸν τὸν Κωνσταντίου καὶ Πλακιδίας τῆς αὐτοῦ θείας, ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος βασιλέα τῆς Ρώμης ἀνέδειξε..... 472

» ΚΕ'. Περὶ τῆς Ἀττικοῦ διοικήσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ὅτι τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῖς διπτύχοις τῆς ἐκκλησίας ἐνέταξε, καὶ ὅτι τὸν ἑαυτοῦ θάνατον προέγνω. 473

» ΚΣ'. Περὶ Σισιννίου τοῦ μετὰ Ἀττικὸν Κωνσταντίνου πόλεως ἐπισκοπήσαντος.. 476

» ΚΖ'. Περὶ Φιλίππου πρεσβυτέρου τοῦ ἀπὸ Σίδης..... 477

» ΚΗ'. Ὡς Πρόκλον Κυζίκου ἐπίσκοπον ὁ Σισίννιος ἐχειροτόνησεν· οἱ δὲ Κυζικηνοὶ τοῦτον οὐ προσεδέξαντο..... 478

» ΚΘ'. Ὡς μετὰ τὴν τελευτὴν Σισιννίου, Νεστόριον ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μεταπεμψάμενοι, ἐπίσκοπον Κωνσταντίνου πόλεως πεποιήκασιν, ὃς εὐθὺς ἐφωράθη ὁποῖος ἦν..... 479

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σελὶς

ΚΕΦΑΛ. Λ΄. Τίνα τρόπον ἐπὶ τοῦ Νέου Θεοδοσίου Βουργουνζίωνες ἐχριστιάνισαν..... 481

» ΛΑ΄. Οἷα πεπόνθασιν ὑπὸ Νεστορίου Μακεδονιανοί.. 482

» ΛΒ΄. Περὶ Ἀναστασίου πρεσβυτέρου, δι' οὗ καὶ Νεστόριος εἰς τὸ δυσσεβεῖν κατηνέχθη..... 483

» ΛΓ΄. Περὶ τοῦ γενομένου μίσους ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὑπὸ τῶν φυγάδων δούλων..... 486

» ΛΔ΄. Περὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον κατὰ Νεστορίου συναθροισθείσης συνόδου.. 486

» ΛΕ΄. Ὡς μετὰ τὴν καθαίρεσιν Νεστορίου, τὸν Πρόκλον τινῶν βουλομένων ἐνθρονίσαι, προχειρίζονταί τινες τῶν ἐπισκόπων Μαξιμιανὸν τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπον..... 488

» ΛϚ΄. Παραδείγματα, δι' ὧν, ὡς δοκεῖ, κατασκευαζει ὁ συγγραφεύς, ἀκώλυτον εἶναι τὴν ἀπὸ θρόνου εἰς θρόνον μετάθεσιν. 489

» ΛΖ΄. Περὶ Σιλβανοῦ τοῦ ἀπὸ Φιλίππου πόλεως εἰς Τρωάδα μετενεχθέντος..... 491

» ΛΗ΄. Περὶ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἰουδαίων, ὅπως ἐχριστιάνισαν τηνικαῦτα πολλοί.... Λ

» ΛΘ΄. Περὶ τοῦ γεγονότος ἐμπρησμοῦ ἐν τῇ Ναυατιανῶν ἐκκλησίᾳ.....

» Μ΄. Ὡς Μαξιμιανὸν ἐπίσκοπον διαδέχετ. 35.70.77.78
Πρόκλος 0.366.213.432

» ΜΑ΄. Περὶ Πρόκλου ἐπισκόπου, ὁποῖός τις·

» ΜΒ΄. Ὅτι πολὺν καταβάλλεται λόγον ὁ συγγραφεὺς περὶ τῆς καλοκαγαθίας τ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ Νέου... ΟΚ. 428.470

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέρο

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'. Ὁποῖα πεπόνθασιν οἱ Βάρβαροι, οἱ τῷ τυράννῳ Ἰωάννῃ συμμαχήσαντες...

» ΜΔ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς ὁ Νέος Εὐδοξίαν ἔγημε τὴν θυγατέρα Θεοδοσίου.....

» ΜΕ'. Ὡς ἐπίσκοπος Πρόκλος πέπεικε τὸν βασιλέα, τὸ σῶμα Ἰωαννου μετακομίσαι εἰς Κωνσταντίνου πόλιν ἀπὸ τῆς ἐξορίας, καὶ ἐν τῇ τῶν Ἀποστόλων ἐκκλησίᾳ καταθέσθαι.....

» ΜϚ'. Περὶ τοῦ θανάτου Παύλου τοῦ Ναυατιανῶν ἐπισκόπου καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν χειροτονηθέντος Μαρκιανοῦ.....

» ΜΖ'. Ὡς ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος Εὐδοκίαν τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐξαπέστειλεν.....

» ΜΗ'. Περὶ Θαλασσίου τοῦ Καισαρείας Καππαδοκίας ἐπισκόπου.....

»

» Κ'

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀβδίας 225.
Ἀβιμέλεχ 223
Ἀβδάβιος ἐπίσκ. 431. 482.
Ἀβουδάντιος στρατ. διοικ. Αἰγ. 485 368
Ἀβραάμ 59.
Ἀγαπητος ἐπ. μακεδ. ξυνάδων 420 421.
Ἀγάπιος 351. 352. 270. 308. 180.
Ἀδαμάντιος ἐπ. 89.
Ἄγγελον ἐμπόριον ἐν Βιθυνία 362.
Ἀδαμάντιος ἰουδ. ἰατρὸς 434.
Ἀδριανοί π. 471.
Ἀδιδαχή ὀπ. Ἀρείου 9.
Ἀέτιος 162. 165 366. 367. 280. 229. 167. 202.
Ἀθανάσιος ὁ Αλ. 21. 51. 53. 68. 70. 77. 78. 79. 80. 81. 83. 84. 86. 88. 89. 91. 96. 98. 99. 100. 104. 110. 113. 117. 118. 119. 126. 127. 128. 133. 134. 144. 147. 166. 214. 217. 218. 219. 222. 458. 392. 399. 408. 261. 281. 287. 291. 293. 296. 306.
Ἀθηναῖς-Εὐδοκία αὐτοκρ. 447.
Ἀζαζηνὴ χώρα 441. 446.
Ἀθῆναι 208.
Αἰγύπτιοι 20.
Αἰδέσιος 61. 62.
Αἴγυπτος 7. 70.
Ἀδαμία πόλις φρυγίας 471.

Αἰθιοπία 61.
Αἰθιοπικὰ Ἡλιοδώρου 360.

Ἀδαμία π. Φρυγίας 471.
Ἀγάπιος ἀρχιερ. ἔπους 365.
Ἀγκυρωτὸς Ἐπιφανίου 367.
Ἀκάκιος ἐπ. Βεροίας 407.
Ἀκάκιος ὁ μάρτυς 414 [264. 256-7. 184. 187. 192. 180.
Ἀκάκιος ἐπ. Καισαρείας Ιαλ. 229. 262. 191-2. 193. 194. 197. 199. 201-2.
Ἀκάκιος ἐπ. Ἀμίδης 446

Ἀδριανὸς αὐτοκρ. 254.
Ἀδρίας ποιμὴς 254
Ἄδωνις 253.

Ἄβγαρος καθαιρεθεὶς ἐν Ἐδέσσῃ 193

Ἀκέσιος ἐπ. Παναιτωλῶν 45. 49

Ἀθανάσιος ὁ Αλ. 97. 136. 168.

Ἀβραάμιος ἐπ. Οὐρίμων 267
Ἀδριανούπολις Θράκης 321. 177.

Ἀθανάσιος ἐπ. Ἀγκύρων 257.
Ἀκίνδυνος ὑπατικὸς 181.

Αἰτιανοί 165
Ἀγγελωνοθραιηγός 265
Ἄγκυρα 332. 141.
Ἀγκυροχαλάται 134.

Ἀθανάριχος ἡγεμ. Γότθων 314. 315.

Ἀκίγκος π. Ἰταλίας 312.
Ἀκίνδυνος ὕπατος 101.
Ἀκυλήια 136. 451

Ἀκυτανία 228

Ἀλαμανοί 327.
Ἀλαμούνδαρος 442
Ἀλάριχος 48

Ἀλεξάνδρεια 13. 30. 35. 70. 77. 78. 79. 91. 99. 100. 117. 140. 166. 213. 432.

Ἀλεξάνδρου ἐπ. Ἀντιοχ. 428. 470

Ἀλεξάνδρος Π. Ἱερ. 469.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀγέσανδρος ἐπ. Ἀρχ. 6.7-8.12.13
14.15.19.21.32.33.51.53.58.75
Ἀλέξανδρος ἐπ. Κτίσεως 91 92.102
Ἀλέξανδρος ὁ Μ. 215 253.254 245 434

Ἀλεξάνδρου ναὸς Ναυαλιανῶν 181.
Ἀλληγορία. 359.
Ἀλκιβιάδης 454.
Ἀμάκιος 234.235.
Ἀμφιχίονες 253
Ἀμφίλοχιος ἐπ. Ἰκονίου 332.

Ἀμβρόσιος ἐπ. Μεδιολάν. 310.311.

Ἀνατόλιος ἐπ. Βεροίων 258.

Ἀναστασία θυγάτηρ Οὐαλεντος 270-271.
Ἀνάδηψις Χριστοῦ ἑορτή 456
Ἀναστασία ναὸς ΚΠ. 329.
Ἀνθοῦσα μήτηρ Χρυσοστόμου 375.
Ἀναστασία ναὸς Ναυαλιανῶν 182.

Ἀγύπιος πρεσβ. Ἀλεξανδρείας 78.
Ἀμμώνιος αἱρεσιάρχης 297.
Ἀμμοῦν 290-291
Ἀμμώνιος ἐπ. Λαοδικείας (Πισιδίας) 407.
Ἀμμώνιος ἱερομαχέων ἀδελφῶν 386.
Ἀμμώνιος ποιητὴς 384.
Ἀμφίων ἐπ. Νικομηδείας 51
Ἀναστάσιος πάπας 428.
Ἀνθέμιος ἔπαρχος 410.418.
Ἀναγνῶσται 636
Ἀνδραγάθιος 341
Ἀνδραγάθιος φιλόσοφος 376.
Ἀνδρέας ἐπ. Περσίδος 421
Ἀνιανὸς ἐπ. Ἀντιοχείας 193.

Ἀνουβίων ἐπ. 89.

Ἀντίνοος ἐρώμενος αὐτοκρ. Ἀδριανοῦ 254.
Ἀντιναισα ροπαπισμός 22.34
35.39.195.

Ἀναστάσιος πρεσβ. 463.

Ἀντιόχεια Πισιδίας 471.
Ἀντιόχεια 72.73.80.103-104.23
106.107.115.162.218.437.442.459.24
326.360.262.264.265.281.284.218.229.2
Ἀντιοχείας σύνοδος 104.106-107-109.229.

Ἀντίοχος ἐπ. Πτολεμαΐδος 394
Ἀντίοχος ὑπ. 468.478.

Ἀντίφωνα 390.
Ἀντώνιος ὁ Μ. 66 291 294 301
Ἀντώνιος ἐπ. Γέρμης 462.

Ἄντος ὁ καθηγορος Σωκράτους 249

Ἀπάμεια. π 471.

Ἀπολλινάριος Ἱεραπόλεως 293
398
Ἀπολλιναρίος ἐπ. Λαοδικείας 398
235.236.238.239.268.4.205

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀποστόλων ἀγ. ναός 95. 396. 400

Ἀνθυπάτου ἀρχῆς καλάεργσις 194.

Ἄρατος ὁ ἀστρονόμος 238.

Ἀρσένιος αἰγ. ἀσκητὴς 292.

Ἀντίπατρος ἐπ. Ῥωσοῦ 257.

Ἀριστόνικος ἐπ. Σελευκοβήλου. 257.

Ἀρβογάστης 367-369.

Ἀργυρόπολις 454.

Ἀρδαβούριος 441. 443. 444. 450. 451 459.

Ἀραβιανὸς ἐπ. Ἄντρου. 257

Ἀράβιοι 19.

Ἀραβίων 89.
Ἀραβιτῶν ὕπατος 163
Ἀρειανισμός 44.
Ἀρειανοί 14 424 439. 460. 380 389. 390 329. 364.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἄρειος - αἱρεσιάρχης 6. 7. 10-14. 15-19. 25. 30. 33-34. 35. 53. 70. 73. 74. 75. 77. 91-4. 107. 136. 220. 424. 361. 315.

Ἄρειος ὁπαδός τοῦ Ἀρέου 6. 9.

Ἀρεόβινδος 443. 476.

Ἀρείμενον 154. 229. 264. 266. 275. 278. 167. 168. 178. 194.

Ἀριαδαίνεος ὕπαλος (404) 408.

ἀριθμός ἑλλογ. 18. 3. 381.

Ἀρισοτέλης 164. 165. 424. 253.

Ἀρκάδιος αὐλικ. 418. 373. 374. 391. 411. 414. 469.

Ἀρκαδίου ἀγορά 423.

Ἀρποκρατίων ἐπ. Κύπρου (?) 51.

Ἀρσένιος ἐπ. Σμυρνης 80. 81-93. 84. 382.

Ἀρχέλαος ὑπατικός 81.

Ἀρχέλαος ἐπ. Καππαδοκίας 68. 69.

Ἀσία 20. 460.

Ἀσκληπᾶς ἐπ. Γάζης 140. 141. 113.

Ἀστέριος 89. 90. 193.

Ἀρχιθαλαμηπόλος 98.

Ἀρσάκιος πκ. 409. 410. 412.

Ἄσπαρ 451. 476.

Ἄτταλος αὐλικ. 429.

Ἀττικός πκ. 419-410. 413. 421. 422. 440. 493-4-5. 456. 458. 471. 472. 477.

Ἀττικός ὕπαλος (ἰσοδαύλος) 374.

Ἀσκληπιάδης ἐπ. Ναυαρ. 455.

Ἀσκληπιόδοτος. 449.

Ἀσιανός λόγων χαρακτήρ 457.

Ἄττις (χρ. Ἄτυς) 253.

Ἀσχόλιος ἐπ. Θεσσαλονίκης 328. 33

Αὐξάνιος, πρεσβ. ναναρχιανός 50. 181-182.

Αὐξέντιος ἐπ. Σκεδιοῦ 310. 168. 173. 175.

Αὐρηλιανός ὕπατος 381. 384.

Αὐσόνιος ὕπαλος (379) 324.

Ἄφακα τοῦ Λιβάνου 59.

Ἀφρικανός Ἰούλιος 165.

Ἀφροδίτη 56. 59.

Ἀρχέλαος υἱὸς Ἡρώδου 225.

Ἀρρήνιος (;) ἀρειαν. ἐπ. Ἱεροσολ. 20

Ἀχαάβ. 88. 223.

Ἀχάζ 171.

Ἀχαιοί 20.

Ἀχιλλᾶς διάκονος 136.

Ἀχιλλᾶς ἐπ. Ἀρεξ. 6. 13. 14.

Ἀχιλλᾶς ὁπαδ. Ἀρείου 9.

Ἀχιλλεύς «δημόσιον» ἐν Κπ. 4

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Βαβύλας ἅγ. 240
Βαβυλωνία 67.

Βακοῦριος ὁ Ἴβηρ 66

Βάπτισις Μ. Κωνσταντίνου 94
Βαρθολομαῖος ἀπ. 61.
βαρβαρόφωνες Χ/νῶν 18 ὁ. 181
Βάρβας ἐπ. ἀρν. 444. 462
Βασίλειος ἀπ. Ἀγκύρας 90. 141. 148 186. 188. 197 256
Βαραράνης βας. Περσῶν. 427 442
Βασίλειος φίδος Χρυσοστόμου 376
Βάσσος ὑπατος 418. 414. 468. 473
Βασίλειος ὁ Μ. 331. 272. 296. 302-305

Βασιλικὸς κάδαμ. ἐν Σελευκείᾳ 193.
Βαρωνιανὸς υἱὸς Ἰοβιανοῦ 259. 260.
Βερχιτίων, φρούριον. 312
Βετρανίων. 146. 152
Βηθλεέμ 465.

Βήρυλλος ἐπ. Τριακωνίας 219.
Βηρυτός 7. 8. 73. 305. 204.

Βιζύη π. Θράκης 282

Βιτιανὸς στρατηγὸς 443.
Βιθυνία 442
Βικέντιος πρεσβ. Ρώμης 51.
Βίτων - πρεσβ. Ρώμης 51

Βικάριος στρατηλάτης (στρατ. διοικητής) Αἰγύπτου 318.

Β.

Βέροια π. Συρίας 200. 72.

Βονιφάτιος πάπας α' 430.

Βαρλαμένος ἐπ. Περγάμου 257.

Βασίλεια (ἀγκύρα πραιτωρίου) 13.

Βούδδας 67. 68

Βουργουνδίωνες - Βουργούνδιοι 461.

Βρεκέλλαι (Βερκέλλαι) π. Ἰταλίας 218.

Βρεττανίαι. 2 431. 39.
Βρίσων, εὐνοῦχος Εὐδοξίας 390. 404.
Βρίσων ἐπ. Φιλίππων. 407.
Βυζάντιον 50. 84. 206

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Γαϊνᾶς 380.381.383.384.
Γαϊνία, ποίημα τοῦ σχολαστ. Εὐσεβίου 384
Γάζα - Γαζαῖοι 141.
Γαῖος ἐπ. Λυκίου 9.168.173.175.
Γαλάθης υἱὸς Οὐάλεντος 304.
Γαλατία ἡ μικρά 89.354.368.260
Γαλέριος 2.
Γαλλίαι 89.96.109.146.161.204.273
Γάλλος 162-163.207.208.211.152
Γάλλα θυγ. Οὐαλεντινιανοῦ α' 314
Γαλιλαῖος 231.
Γάμος κληρικῶν 47.
Γάγγραι π. Παφλαγονίας 198.
Γάμος β' κληρικῶν 47.

Γερμανίκεια π. 459.167
Γερμίνιος 157.168.
Γέρμη πόλ. Ἑλλησπόντου 272.462.

Γεώργιος ἐπ. Λαοδικείας 72.105.106 148.187.203.204.

Γεώργιος Ἐπιφανὴς ἁγιογρ. 424.

Γ Γόμάριος σφραγιδ. 265

Γόρδιον π. Λυδίας 471.

Γρατιανὸς αὐτοκρ. 324.326.327.328.330. 265.271.272.287.312.313.

Γότθοι 58.196 381.314.315.383.

Γράτα θυγ. Οὐαλεντινιανοῦ α' 314.

Γραφὴς ἁγ. διάδοσις 41.42

Γρηγόριος ἐπ. Νύσσης 331.333-305
Γρηγόριος ἐπ. Ναζ. 106.107.110 113.30
Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς 470 377.38
328-330.331 272 293.296.302 303-315
249.250.
Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς 305-306

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ίσταναι πόλ Παραλίας 258. 260
ήμερος ὕπατος 265. 271.

ία 3.

δίζος μικρὸν Λεβακηνοῦ κώμου 283.
ματία. 4.
άτιος ὁ κήνσωρ. 80
μάτιος ἄδελφὸς Κ-ίνου 145. 206
μάτιος ἀντώνιος Κίνν 206 207
άτιος ἐπ. Κυζίκου 458.
αος ὁ Ρώμης 428. 373. 325 289. 309.
ασκηνὸς Νικόδαος 454.
ικὸς 224
αος ἐπ. Ρώμης 319.

ήλ φροφήτης 171. 243.
ῖος 171
223.

έντιος ἀδελφ. Μαγιστρίου 162
ιος αὐτκρ. 45
φιλος ἐπ κπ. 325. 329 281. 166. 173.

φικοὶ τρίποδες 55
ωρος ἐπ. Ταρσοῦ 376. 332.
καισάρεια 162
λητιανὸς 2. 3. 4. 6. 13. 231. 241.

μος ἀσκητὴς 292. 297
ιος ὁ τυρδὸς 300. 301. 302.

ημίαι. 382.
κήσεις: Ἀσιανή, Ποντικὴ καὶ
Κιλικία. 39.

Διογένης φιλόσοφος 254.

Διονύσιος ἐπ. Ἄλβας 166.
Διονύσιος ὑπατικὸς 81. 84.
Διονυσίου ἐκκλησία ἐν Ἀλεξανδρεί-
α 110.
Διόσκορος (τ. Ἡλιακῶν ἀδελφῶν 386. 435. ἐπ.
Ἑρμουπόλεως (Μιγύπου) 386-8. 391 392
393. 399. 400. 403 406.
Δομετιανὸς ἔπαρχος Ἀνατ. 163

Δομνίκα αὐλὴ γυνὴ Οὐαλεντίας 323-324.

Δοσίθεος ἐπ. Σελευκείας-Ταρσοῦ 470.

Δρακιλλιανὸς 43

Δρακόντιος ἐπ. Περγάμου 197. 199.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δρεπάνη 55 ἡ Ἐξενόπολις 60. 94.

Ἑβδομον. τό. 383.

Ἔδεσσα 105. 135. 285.

Δρῦς προάστιον Χαλκηδόνος 402 406

Ἐδεσηνοί 286

Ἐζεκίας 171.

Εἰρηναῖος Γραμματικός 221.
Εἰρηναῖος ἐπ. Λουγδ. 219. 221.
Εἰρήνη-θυγάτηρ ἁγ. Σπυρίδωνος 48.
Εἰρήνη-ναος Κπ. 92. 103. 117

Εἰρηνίων ἐπ. Γάζης 257.

Δωρόθεος ἐπ. ἀρν. 423. 325. 364 365. 317.

Δωρόθεος πρεσβύτερος 193.

Ἐκηβόλιος διδ. φιτοφικῆς 207. 232

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐκκλησία Ὀρθόδοξος 68.

Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας 117.118.

- Ἀντιοχείας 167.200.201.

- Ἱεροσολύμων.

- Κπόλεως.

Ἀφρικῆς 197.

- Ρώμης 136.174 175.179

Βηρυτίων 7.

E

Ἐκκλησία = ναός 58.65. ἐπί Παύλου
ἐ. III 360.271. ἐ. Γότθων 383. Ἀλεξάνδρου
433.

ἔκκλητος 212.213.
ἐκφράσεις = περιγραφαί 457.458.
Ἑλένη 55.465
Ἑλένη δυν. ἀπ. Κίνου 209.

Ἑλενούπολις ἡ Θρεπάνη 55.60.94.
352 471
Ἐλαία - προάστειον ΚΠ. 456.

Ἐλεύσιος ἐπ. Κυζίκου 229.330 264
266-7. 230. 180. 183. 187. 191. 197. 201.

Ἑλλάς 360. 149.

Ἐκοίτιος (Equitius) ὕπατος 312.

Ἑλλάδιος ὀπ. Λεξίου 9.
Ἑλληνίζων Χρόνος 67.
Ἑλλάδιος ἐπ. Καισαρείας 331.
Ἑλληνισμός 71
Ἔμεσα 105. 106
Ἐμπεδοκλῆς ὁ φιλόσοφος 67
Ἑλλήσποντος 264 202

Ἐλπίδιος ἐπ. Σατάλων Μακεδονίας 197.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐμφεδοκλῆς ὁ φιλόσ. 67.

Ἐνδείξεις τῆς συγγραφῆς 35.49(ἀπιστομάθεια-?-τοῦ Σ.)-60.60(σκοπὸς τῆς Σ.)-69.78,29-79,2.96.97(ὁ πρὸς ἀνθρ. 97)-181.203.206(γλῶσσα)484.484.

Ἐνδημοῦσα σύνοδος 416.397.

Ε

Ἑνότης Ἐκκλησίας 38,24-27. 39,29-31.

Ἔπαρχος Κπ. 194.(ἰδιοκτησία τῆς ἐπαρχίας).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐπικοιτωνίζαν «chambelans» 98.
(οἱ ἐν τοῦ κοιτῶνος).

Ἐπιμενίδης ὅσιος 238.

Ἐπισκόπων ἐκλογή 44.102

Ἐπιφάνιος ἐπ. Κύπρου 192-393.397.399.
400.401.367.

Ἑρμούπολις Λιβύης 387.

Ἐπιφάνιος ὁσιομάρτυς 204.

Ἐρκούλιος Μαξιμιανός 2.

Ἐρκούλιος 2.

Ἑρμογένης στρατηλάτης 111.112.
Ἑρμογένης ἐπ. Ναυαρ. 431

Ἐρυθρὰ θάλασσα 450.473.

Εὐάγριος ἐπ. Σικελῶν 257.
Εὐάγριος ἐπ. Κπ. 281.282.
Εὐγένιος ἅρπαξ τοῦ θρόνου 428 367.368

Εὐδοκία αὐγούστα 480.484.

Εὐλάλιος ἐπ. Καισαρείας Καππαδ. 198

Εὐριπίδης τραγικός 238.

Εὐστάθιος μακεδονιανός 239.

Εὐτρόπιος ὁ εὐνοῦχος ὑπουργός 379.

Εὐτυχιανὸς ὕπατος (398) 275.

Εὐάγριος μοναχός 298.297.221.221

Εὐάγριος ὕπατος (381) 230.

Εὐάγριος 241.438.376.377.
Εὐάγριος ἐπ. Λητυχίας 193.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εὐσεβία γυνὴ Κωνσταντίου β' 208.

Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας 13.19.22.23.24.25.30.35.40.41.45.53.59.69.70 «δίγλωσσος» 71.90.101.128.129-132.72.220465469252

Εὐσέβιος Νικομηδείας 7.8.10.12 13.14.21.24.25.44.51.52.69.70.73.78 79.80.83.88.91.93.94.98.Κπ 103.105.110.118.

Εὐσέβιος ἐπ. Βερκέλλων 166.2[illegible]218.227.228.

Εὐστάθιος ἐπ. Ἀντιοχείας 51.71.72.73.105.398.281.282

Εὐσέβιος (τ. Ἡρακλείας ἀδελφὸς) 386

Εὐσέλμιον 148.198.201-2

Εὐσταθίου ἐπ. Σεβαστείας 273-9.331.339

Εὐτρόπιος πρεσβ. Μακεδονιανός 367

Εὐτυχιανός 49, ναυατιανός 50

Εὐσταθίου καθαιρ. ἐν Σελευκείᾳ 193.

Εὐτύχιος ἐπ. Ἐλευθεροπόλεως 257.

Εὐτύχιος εὐγομιανός 366.393.

Εὐσεβίου ἐπ. Σαμοσάτων 257

Εὐσεβίου καθαιρεθέις ἐν Σελευκείᾳ 193.

Εὐφημία ἁγ. 402.382.

Εὐφρόνιος ἐπ. Ἀντιοχ. 73.105

Εὐχάριος ὕπατος (381). 330.

Ἔφεσος 207.410.466-7.365

Ἐφέσου ἔπος ἀρχαῖος 365.

Εὐδόξιος ἐπ. Γερμανικείας 167 εἶτα Ἀντιοχείας 167.187.193 καὶ Κπ. 199.

Εὐδαίμων-μαρτυριανά 78

Εὐδαίμων πρεσβύτερος 349-350.

Εὐδοξία δυγατ. Θεοδοσίου β' 480.

Εὐδόξιος ἐπ. Γερμανικείας, εἶτα Κπόλεως 121.193.325.366.261.264.272-3.279280-1.

Εὐδοξία αὐλ-ρα 417.396.406.

Εὐθύμιος (τῶν Ἡρακλείων ἀδελφῶν) 386

Εὐδοξίου πόδαις 471.

Εὐλώϊος ἀπ. Μεζου 9.73.75.218 (ἐπ. Ἀντιοχ.). 227.325.261.263.288.298.217.230.200.202

Εὐκλείδης, υἱὸς Ἡσυχίου 2.8.

Εὐνομιοθεοφρονιανοί 366.

Εὐνομιανοί 14.165.324

Εὐνόμιος 165.350.412.366.266-7.280303

Εὐνομιευτυχιανοί 366.

Εὐνοῦχοι 98.

Εὐσέβιος Σχολαστικὸς ποιητὴς Γαϊνιάδος 384.

Εὐσέβιος ἐπ. Ἐμέσης 72.105.106

Εὐσέβιος ἀρχιευνοῦχος 98.111

Εὐσέβιος ἐπ. Καισαρείας Καππαδ. 105

Εὐσέβιος ὕπατος 127 (τοῦ 347/8) 185

Z

Η

ύξιππος. διμ. λουτρὸν. 116

Ἡλιόδωρος ἐπ. Ἀρίκκης 360.
Ἡλίας 412. 223.
Ἡλιούπολις Φοινίκης 59.

ήνων ἐπ. (Ἀντιοχείας?) 376.

Ἡλίων 444. 452.

Ἠπειρῶτης 20

Ἡρακλείδης ἐπ. Ἐφέσου 410 395
401. 405
Ἡράκλειος ἐπ. Ἱεροσολύμων 203.
Ἡρώδης 225

Ἡσαῦ 223.
Ἡσαΐας 171.

ώδος ἐπ. Καισαρείας. 257.

ώνη = ἡ δημοσ. ὑπηρεσία 232
ώσιμος πάπας 430

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Θάλεια 33.
Θαλάσσιος ἐπ. Καισαρείας 384. 484
Θεμίστιος φιλόσοφος 314.
Θεσσαλία 360
Θεόκτιστος γαναὶ πρεσβύτερος 352.
Θεόκτιστος ἀρειανός 365.
Θεοδόσιος ἐπ. Συνάδων 490.
Θεοδόσιος Ἰλ. 324. 327. 328. 368 314-66. 372-374. 428. 431. 452. 458.
Θεοδόσιος β': 418. 424. 385 411 414 447-450 396. 269
Θέογνις ἐπ. Νικαίας 21. 24 25. 44-51. 52 69. 78. 80. 84-88-97-111
Θεόδωρος ἐπ. ἀσεξάνος Μεακεξείας 84-111. 119
Θεσσαρονίκη 5.
Θεσσαλοί 429.
Θεόπεμπτος ἐπ. Νικομ. 495
Θεωνᾶς ἐπ. ἐπ. Λαρίσσης 9.
Θηβαΐς 7. 46 67. 21
Θηβαῖοι 20. 21.
Θεώνας ἐπ. Θαρμαρικῆς 24. 31.
Θεόδωρος, ὁ πρὸς ὃν ἐγγεάφη ἡ Ἐξηγεία 97. 485. 371.
Θεόδουλος ἐπ. ἐν Θράκῃ, 148-199
Θεόδουλος ἐπ. Καισαρείας 193.
Θεοδόσιος ἐπ. Φιλαδελφείας 193.
Θεόφιλος ἐπ. Γότθων 196.
Θεσσαλονίκη 116 452. 456. 480 328. 360
Θεόφιλος ἐπ. Ἀπαμείας 471.
Θεόφιλος ἐπ. Ἀλεξ. 373-4 375. 380 386 388 435. 481. 391. 392. 393. 397 398. 401-3. 405 406 409
Θεῶν φιλόσοφος παῖδες Ὑπαίων 5436.
Θρᾷκες 20 387.
Θεόδωρος μαθητὴς Ἀντιοχείας 448. 242
Θεόδωρος ἐπ. Μοψουεστίας 376.
Θεραπεία (τὰ θεραπικά) 454.
Θεόδωρος ὑπατος 380.
Θεότιμος ἐπ. Σκυθίας 397 398.
Θεοφάνιος εὐνομιανός 366.
Θωμᾶς ὁ ἁγ. 61. 225
Θεόφιλος ἐπ. Καισαρείας 273-8. 256

Ἰσοκάκις ἐπ. Μ. Ἀρμενίας 251
Ἰουστῖνα αὐγοκρά. 312. 313.
Ἰμέριος ὁ φιλόσοφος 303.
Ἴβηρες 60. 63-66.
Ἰγνάτιος ἐπ. Ἀντιοχείας 390.
Ἰσίδωρος αἰγ. ἀσκητής 292.
Ἱέρειος ὕπατος 459.
Ἰσαυρία 274.
Ἱεροφίλος ἐπ. Πτολεμαΐδος 471.
Ἱεροσόλυμα 55. 90. 144. 243
Ἱλάριος - ἀρειανὸς ἐπ. Ἱεροσολύμων 203
Ἰλλυρικόν 98. 116. 228. 429. 398. 349
Ἰνδοί 60. 61.
Ἰουδαῖοι 32. 37. 38. 162. 412. 437-8. 473
Ἱλάριος ἐπ. Πικταβίων. 228
Ἰοβιανὸς ὕπατος 271
Ἰννοκέντιος π. 492. 480
Ἰουλιανός ὁ τύραννος 163. 205-214 258 351. 457 326. 261. 230 238-246. 247 249. 250
Ἰώσηπος ὁ ἱς. 356
Ἰωάννης πρεσβ. 373.
Ἰουβενάλιος πρεσβ. 467.
Ἰουλιανὸς ὕπατος 51.
Ἰουλιανὸς ὁπ. Λαρίσσης 9.
Ἰσύλιος Καίσαρ. 212.
Ἰούλιος ἐπ. Ῥώμης. 104-110. 111, 111 127. 136-140. 145.
Ἰοβιανός 254 246 258. 260. 232. 261 263
Ἱπποδρομία 451
Ἰδιοκέρδης βας. Περσῶν 490
Ἰσίων - μελιτιανός 78
Ἰσίδωρος πρεσβ. Ἀλεξ. ἱερεὺς 374 375. 380. 384
Ἰσίδωρος ὕπατος 480
Ἰσχύρας 79. 83-127
Ἰταλία 2.
Ἰωάννης ἀποστάτης 450-452.
Ἰωάννης πρεσβ. 467. 468. 476.
Ἰωάννης ἁγ. 12 383
Ἰωαννῖται 453. 408
Ἰωνία 17.
Ἰωάννης ἐπ. Γορδίου Λυδίας 471

Κ

Κηδεία βασιλέως 95

Κήρυγμα ζώων ἀθυρόστων ἐπὶ Καίσαρου. 61

Κανόνες Α' Οἰκ. Συνόδου. 50

Κίβαδις π. Πανηγύρεως 260.

Καισάρεια Καππαδοκίας 360. 361

Κίλικες 19.
Κιλικία 2. 59. 206

Κέρας τὸ χρυσοῦν 181.
Κερεάλιος ὕπατος 185

Καθολικὴ ἐκκλησία 8. 12. 24. 32. 33 37-38. 99. 121. 38

Κιναρὼν ἐν Ἀλεξάνδρεια 437.

Καισάρεια Παλ. 25-30. 101-305-306.

Καισάριος ὕπ. 374.

Κλέαρχος ἔπαρχος 269.

Καίσαρες Ἰουλιανοῦ 249.

Καισαροπαπισμός 77. 185. 145

Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς 165. 219. 139.

κράθης ἐπ. Κλαυδιουπόλεως (Θρακὸς) 256.

Καλλιόπιος πρεσβ. 453. 455.

Καλλίνικος μέλιτηνός 78

Καρπώνης ὁπ. Ἀλεξ. 9.

Κάλλιστος, οἰκέτης Ἰουλιανοῦ 245

Καππαδοκία 89.

Κλεομήδης ὁ Ἀθλοθετικὸς πύκλης 254.

κανονίζειν τὰς ἐκκλησίας 104.
Καράλλια (Καισαρεὺς) πατριάρχου 217.
Καρτέριος Μακεδ-νὸς 367.
Καρτέριος διὸ. Χρυσοστόμου 376.

Κληρικῶν περιβολή 412.

Καρία 460
Καρύα οἶκος μέγιστος ἐν ΚΠ. 414
Καστάβαλα πόλις Κιλικίας 273.

κλίμα τῆς Κόλεως = ἡμέρα, regi. o. 182
Κλίμαθα Ἀλεξανδρείας 438

Κάρωσα δυγάτ. Οὐαλεντίνου 270-271.

στῖνος πάσας 430. 476

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κ

Κουδερούβι π. Ἰωαννίας 15.51

Κουκουσός Καππαδοκίας 148
Κρῆτες 7. 23. 33. 46. 55. 210. 211. 129. 132. 207. 209. 214. 72. 200-221-490
Κύπριος 458. 462. 469. 477. 366. 264. 266. 723. 028.
Κῦρος ἐπ. Βεροίας 72. 105
Κύριλλος ἐπ. Ἀλεξ. 425. 432-437. 467. 468. 476.

Κυρῖνος ἐπ. Χαλκηδόνος 401. 402. 408.
Κύριλλος Ἱερ. 325-330. 261. 243. 180. 186. 192. 197. 203.
Κυτισμός "σφηκ." Ἰουλιανοῦ 251.
Κύπρος 360. 21.
Κῦρος 171.

Κωνσταντιναὶ δημ. Σουλιῶν 268. 408.
Κωνσταντία, ἀδελφὴ Μ. Κ. 4. 60. 73. 74
Κωνσταντία πόλ. παραιτήσης 60. 104. 111. 119.
Κωνστάντιος Β'. 94. 98. 103. 118. 133. 140-144. 205. 206. 213. 455. 312. 246. 255. 161. 171-2. 15
Κωνσταντῖνος ὁ Μ. 2. 3. 4. 6. 14. 30. 33. 35. 45. 46. 55. 73. 74. 87. 65. 66. 91. 94. 95. 96. 104. 230. 173
Κωνσταντῖνος Β'. 94. 99. 101. 146
Κώνστας 94. 101. 113. 119. 135
Κωνσταντινούπολις. passim. καὶ ἰδ. 86. 94 (πρεσβεῖα) 383. 284.

Κωνσταντῖνος αὐτοκρ. τῆς Δύσεως 452.
Κωνστάντιος ὁ Χλωρός 2. 3
Κωνσταντῖνος Γάλλος 162. 163
Κωνσταντῖνος ἀδελφὸς Κ-ίνου 206

Κοίλη Συρία 375

Κόμανα π. τοῦ Πόντου. 411. 481.

Κόρινθος. 119.

Κορνήλιος πάπας 207.

Κορυφαῖοι ἐπισκόπων 51

Κοτύαιον π. 308.

Κουκουσός π. Ἀρμενίας 312 ἰδὲ καὶ Καππαδοκίας 148.

Κούβελκος 67.

Κρήτη 473. 474.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Λαρος 225.
Λίκοι συνεδροι ἐν Λυκίᾳ 21
Λιμναρία 44
Λίμφακος 262. 264 264 266. 274 275
Λοδίκεια 72. 105. 203. 204.
Λόντιος ἐπ. Δέκιος 148 164
Λόντιος ἐπ. Περιπόλιος 193. 178 179.
Λόβερος ὁ Ρώμης 164 325. 331 261 273-4
Λουες 20
Λουβή 6. 7. 10. 30. 357
Λουγες 166. 218. 253. 254.
Λουβάνιος 207. 376. 303. 240. 247. 252.
Λουκίννιος 2. 4-5. 21. 40. 71
Λούντιος ἐπ. Λουκύρας 407. 412.
Λούντιος ἀθηναῖος σοφιστὴς 447.
Λούντιος ἐπ. Κομμάνων μικδν. 256.
Λούβερος ὁ Ρώμης 276. 309.
Λουωνᾶς αἰθικρ. ἐσίδοπος. 185-189. 192. 193
Λοδδιανὸς ὕπατος 163.
Λουρέκιος σραῖ. διοικ. Ἰσαυρίας 185-193.
Λουπικῖνος ὕπατος 271.
Λούγδουνον 162
Λουκιανὸς ἐπ. Ἡρακλ. 258.
Λούκιος ἐπ. Ἀδριπόλεως 140. 148
Λούκιος ὀπ. Λεσβ. 9. 217 (ἐπ. Α. Λεξ. ἀεγανέ) 325. 329. 261. 288. 289. 298. 299. 318. 319.
Λουκίφερ ἐπ. Καγάρεως 217-8
227. 228 327.
Λουκιφεριανοί. 218.
Λυδία 460
Λυκία 274.

Μαγνήσιος 146. 161. 162. 209.
Μάγνος κυαίστωρ 163
Μάξιμος ἐπ. Συγκλ. 376.
Μάξιμος αὐθκρ. Διοκλ. 66 368. 374.
Μακάριος πρεσβ. Λεξ. 78. 79. 81. 83
Μακάριος ἐπ. Ἱεροσολύμων 42. 51. 56 104.
Μακεδένες 20
Μακεδόνιος 14 84. 102 103. 111 114 116. 117. 141 148. 149. 228 332. 418. 420. 180
Μαμβρῆ δεῦς 58 183-4. 186. 188. 197-9 201.
Μαξέντιος 2. 3. 4
Μακεδόνιος ἐπ. Μοψουεστίας 121.
Μακροὶ ἀδελφοί 386. 403
Μαξιμιανός ? 201-2
Μακεδονιανοί 325. 330. 420. 439 469. 262 279. 367.
Μάξιμος ἐπ. Θρᾳ. 104. 144. 147. 160
Μάξιμος φιλόσοφος 208. 251 (ὁ Ἐφέσιος)
Μαξιμῖνος 2.
Μαξιμῖνος πρέσβυς 444.
Μαντὼ 70. 68.
Μανιχαῖοι 67-70 465 324
Μαξιμιανὸς πκ. 462. 473. 476. 477.
Μαρία-θεοτόκος 463. 465. 468.
Μαριαναὶ προάστειον Κπ. 404.
Μαριανὸς ὕπατος 4 49 Στοῦ 45
Μάξιμος ὕπατος 475
Μαρκιανοὶ ναβιανοὶ 371. 87-430. 433. 270.
Μαρουθᾶς ἐπ. Μιφάβ. 426. 427. 402
Μαρδάνιος 207 εὐνοῦχος
Μαρσύας βθ. 83. 84. 118.
Μᾶρις ἐπ. Χαλκηδόνος 21 34-38
84 88. 111. 119 230. 231 194
Μάρκελλος ἐπ. Λυκύρας 89. 98 113
121. 124. 128 132 140. 141. 148 197
Μᾶρκος ἐπ. Ἀρεθουσίης 119. 153. 154 1ος
Μάρκελλος ὑπατος 104 (τοῦ 341)
Ματθαῖος 61
Μαρτύριος ἐπ. 121
Μεθόδιος ἐπ. Ὀλύμπου (Λυκίας) 398.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Κέρκυρας

Μελιτιανοί 13.33.78

Μεζίτης 13.14.31.33.
Μελέτιος ἐπ. Ἀντιοχείας. 218.227.
470.376.377.325.326.327.330.332.333.
261.263.303.305.256.198 (Σεβαστείας) 200
Μέμνων ἐπ. Ἐφέσου. 467
Μήληλος ὁ καὶ Σωκράλους 249.

Μένανδρος ὁ ποιητής 231.
Μενέδημος. πρεσβ. 283
Μερόπιος 61.

Μάξιμος ναυαρ. ἐπ. Νικαίας 308.
Μεσοποταμία 20.68

Μακάριος αἰγ. ἀσκητής 293.294.299.
Μακάριος ἕτερος " 293.295.312.
Μαμαρτίος ναυαρ. πρεσβ. 352
Μαρκελλιανοί 275
Μαρκιωνισταί 275.
Μαρκιανὸς ἐπ. Λαμψάκου (Ἡκὼ) 330
Μάγνος καθαρ. ἐν Σηλυμβρίᾳ 193.
Μαρῖνος-ἀρχανός 365.

Μηνᾶς ὀπ. Ἀρείου 9.
Μηρὸς πεφρυγίας 234.
Μαξιμῖνος ἔπαρχος Ῥώμης 309.
Μάξιμος φιλόσοφος Ἰουλιάντιος 208.
Μαρκιωνιανοὶ αἱρετ. 201
Μαραθώνιος ἐπ. Νικομ. 188.201.
Μισοπώγων τοῦ Ἰουλιανοῦ 140.

Μητρόδωρος 61.
Μητροφάνης Κπ. 91.

Μίθρας 213.
Μιθρεῖον 213.214.

Μητροφάνους 162.
Μίμητος 461
Μονάξιος ὕπαλλος 438.
Μοναχικὸς σύγγρ. Εὐαγρίου 271.
Μονομαχία 58

Μαντίνιον π. Παφλαγονίας 183.
Μοντανός 71.465.172

Μόδεστος ἔπαρχος 288.
Μαδιάμ γῆ 223.
Μᾶρκος ἐπ. Ναυαρ. ἐν Σκυθίᾳ 483.
Μᾶρκος Ἀρέθουσιος αὐλοκρ. 249.
Μαυϊᾶ βασ. Σαρακηνῶν 324.317.318.
Μαξιμίλλα 172.

Μουλβία γένεσα 3

Μάγνος ἐπ. Καλχηδόνος 257.

Μόψου-Κρῆναι. 205

Μούσα φρούριον. 161.162.

Μάγνος ὁ ἐπὶ Ἰόν βασιλ. θησαυρῶν 288.
Μακεδονία 360.
Μοναστήρια Λιβύης του 290.298.
Μωσῆς-σαρακηνός 317-318.

Μιθρεῖον 213.214.

Μωϋσῆς 59.

Ναυατιανοί 45.49 142.428.432 349.
351.436 410.411.412.395.425 454.455 460
475.482.360.361.364.270.306.308 230.180 181
Ναρσαῖος πέρσης στρατηγός 441 182.183.
Ναῶν ἀνέγερσις 44.54.55.58

Ναῶν εἴδωλ. καθαίρεσις 4.59

Ναοὶ ἐκτεταλμένοι 59.
Ναυώλεια 265
Νάρκισσος Νεροπόλ. 106.119.148.196
Νάρκισσος Πιερ. 470
Ναυᾶτος 307.308.114.
Νεῖλος πρεσ. 58.
Νεκτάριος ΠΚ 331.335 336.349.373 434
Νεδάριος ΠΚ 459–469.
Νεπωτιανός 146.
Νεστόριος διοικ. Λιβύπολ. 142.
Νίκαια τ. Βιθυνίας 19.21.34.126.270.
Νησιῶται 358–359.
Νικηφόρος ὕπαλλος 147.153 (εἰ 332)
Νέαρχος νόμος - novella 46.
Νίκη π. Θρᾴκης 179.275.
Νίκαια 455 326.260.272.308.185.

Ναζιανζός 331.272 303.
Νικοκλῆς ὁ Λάκων, γεωμαλικός 207
Νικομήδεια 7.8.12.13.18.73.79.94.207
228.404 266 278.281 282.283.308.167.185

Νικόπολις τῆς Ἠπείρου 429.
Νικόπολις π. Θρᾴκης 471.
Νίσιβις 441–443.247.
Νιτρίας μοναί 435.388.291.
Ναζαρέτ. 225.
Νεωνᾶς ἐπ. Σηλυκίας 197.

Νύσσα π. Καππαδοκίας 331.

Ξενοφῶν ὁ ἱστορικός 249.454.

Ξηρόλοφος 432.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ο

Ὄασις 468.
Ὀβδίας 171.
Οὐράνιος ἐπ. Ἡρακλείας 257
Οὐαλεριανὸς αὐδοκρ. 308.
Οὐερβανὸς πρεσβύτ. 282.
Οὐάλης αὐτ. 269. 280–1. 284. 285. 286. 298. 313. 314. 320.
Ὀλύβριος ὕπατ. 395. 472.
Οὐαλεντινιανὸς β΄. 312.
Ὄλυμπος βιδυτὸς 49.
Οἰνόμαος φιλόσοφος 254.
Ὀνήσιμος ἐπ. Ἀντιοχείας (πατ.) 332.
ὅμοιος 10
Ὁρόντης ποτ. 263.
ὁμοούσιος 28. 29.
Ὀτρήιος ἐπ. Μελιτηνῆς 332.
Οὐράνιος ἐπ. Ἀπαμείας 257.
Ὀλυμπιάδες 2.
Ὀλύμπιος ἔπ. ἐν Θράκῃ 148.
Ὀπτιμος ἐπ. Ἀγδαμείας 471
Ὀνώριος αὐτοκρ. 408. 424. 411. 418. 452. 373
Ὀνωρεᾶτος 194. 375. 368. 208.
ὀξυγεάφοι 186.
Ὀπτατος ἔπαρχος Κπ. 408.
Ὀρέστης ἔπαρχ. Ἀβδρείας 433. 434. 437
Ὀρθόδοξος ἐκκλησία 70. 420.
Οὐαλεντινιανὸς α΄. 260. 262. 272. 329. 311.
Ὀρχηστραί 432.
Ὅσιος ἐπ. Κορδύβης 14. 20. 51. 127
Οὐάλης ἐπ. Μηθυμνῶν 78. 84. 88. 111
Οὐρσάκιος ἐπ. Σιρμίου 78. 84. 88. 111. 145. 157. 168. 173. 175. 176. 178. 144
Οὐλφίλας ἐπ. Γοτθων 196. 315.
Οὐρσάκιος ἐπ. Τύρου 193.
Οὐπλαρεα βασιλ. Οὐννων 461
Οὐαλεντινιανὸς α΄. 208. 232. 324. 362
Οὐαλεντινιανὸς γ΄. 452. 456. 462
Οὐάλης 232. 455. 323. 4. 326. 260. 1. 365
Οὖννοι. 461. 375. 316
Οὐρσῖνος ἀντιπάπας 384

Π

Παγκράτιος ἐπ. Πηρουσίου. 153.
πάθος κύριν θεωρίας 352. 353. 391
Παλλάδιος μοναχὸς 298.
Παλλάδιος ἔπαρχος Ἀγριβρείας 288.
Πανοννία. 260.
Παμβῶς αἱγ. ἀσκητὴς 292. 293.
Παλαιστίνη. 144.
Παλαιστῖνοι 19.
Παλλάδιος 443. 4. 471.
Πάμφιλος 220. 306. 19.
Παμφιλία 20. 214
Πάσχα ἡμέρα 19. 37. 38. 39. 45. 354. 364.
Παυλῖνος σοφ. ἐπ. Ἀντιοχ. 377.
Παρεκβάσεις κὰ κρίσεις περὶ αὐλῶν 48
πάρδοι 61.
Παυλῖνος ὕπαλος 51
Παῦλος ἀπόρ. 11. 12. 214
Παῦλος ἐπ. Τύρου 82.
Παῦλος Σαμοσαλέων 121. 454. 5. 275. 123. 128. 153. 180
πατρόφιλος 88. 105. 193. 180. 186. 149.
Παῦλος ἐπ. Κπ. 102. 103. 111. 115. 116. 119. 147. 148. 332. 418. 126. 127. 133.
Παφνούτιος 21. 46. 47.
Παύλῖνος ἐπ. Τρεβύρων 166
Παῦλος ἐπ. Νεαπ. 438. 460. 475. 482
Πεντάπολις 30.
Πέρσης ἐπίσκοπος 20
Πασίνικος ἐπ. Σιδῶνος. 256.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρος ἐπ. Ἀλεξανδρείας 6.13

ερος ἐπ. 89.
ρος ἀποδ. 390.

ροπασίατοί. 124.275.277

ρίκιος ἐπ. Παλ(ου. 257-258.

υλῖνος ἐπ. Ἀντ. 218.227.261.262
λος ἀναγνώστης 402. 325.326.333.

άγιος ἐπ. Λαοδικείας 332.257.
ερχός - χῶρος ἐν Κπ. 475.181.

λαγόνες 306.307.308.183.

ιγένης ἐπ. Παίρων - Κορίνθου 470.

ριάρχαι: πρώτη αὐτῶν ἡ καθαρα
καὶ ὀνομασία. 331.

λου: τὰ ἐπὶ Π. ναὸς ἐν Κπόλ. ζδι
. 111.332.

λου: τὰ, ναὸς Παύλου ΠΚ. 332.

παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας. 219.220.

Παρασκευή 359.
Πέτρος - πρωτοπρεσβ. Ἀλεξ/ρείας 391.
Πέτρος Π. Ἀλεξ/ρ. 325.287.288.289.319.6.13.

Πέτρος - ἀδελφὸς Μη. Βασιλείου. 305.

Πέτρος ἐπ. Σίππων 257.

Πάσχα 19.32.37-40.352-354.457.306-307.308
150.
Πενθηκοστή 46-47.150.
Περγαί. 440-446.460.20

Περσία 426.

Πηγαὶ Σ. 14-15.19.22.23.44.46.49.51.
53.55.62.66.67.68.70.89.91.92.93
97.66.70.89.93.96-97.105.118.134.
172.201.183.358.350.279.249-251

Πίσων ἐπ. Λυγουστίης. 257.
Πηνειός 429.

Πικῖνον (Picennum) τῆς Ἰταλίας 312.

Πίνδος 429.

Πισιδία 274
Πίσων ἐπ. Ἀβάνων. 257
Πιτυροῦς αἱγ. ἀσκητής 293.
Πίωρ αἱγ. ἀσκητής 292.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πληθύσιον 145.153

Πλακίδα γυνή αρθη Θεοδοσίου α' 313
Πλακιδία θυγάτηρ Θεοδοσίου α' 452.
Πλίνθας ὕπατος (438) 365

Πλουμβιαγαί - ἀνάκλητον 402.

Πολίτικη Ἰρηνία 51-54.

Πρόβος ὕπατος 410.287.
Πρόκλος ὑπατος 101.
Πρόκλος Π.Κ. Sov 456.458.459.469.
479-481.484.
Προκόπιος ἐξαλητής 445
Πρωτογένης ἐκ Σαρδικῆς 127.
Πυθαγόρας 67.245
Πυθώ (Δελφοί) 254.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος 448.

Πρόκοπιος ἐπαναζάλης 263.2

Προῦσα π. Βιθυνίας 152

Πρωτεύουσα ὡς αἰτία προαγωγῆς
13 (Νικομήδεια).

Πορφυριαναί 36
Πορφύριος 36.248.249.251.252.254.
Πορφύριος ἐπ. Ἀντιχ. 428.

Πρένετος π. Βιθυνίας 404.

Πραιτώρια 2.
Πρεσβύτεροι ἐπὶ ἡγ. μιλανοίας
Προαιρέσιος ὁ φιλόσοφος 303
Προικόννησος 471.
Πρόβιτος ὑπατος 104. 372

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

P

βέννα 451

βερέντιος ἐπ. Ἀρκῶν φοινίκης 470 εἶτα
Τύρου.
ῆνος ποθ. 461.
δος 454.
δοι 253.

ούγας ἡγεμὼν βαρβάρων 479.

Ρουσηκούδας ἐπ. Ναβ. 430.
ουφῖνος - ὁ ὕπαρχος 373.
Ρουφῖνος ὕπατος 127 (τοῦ 347/8).
Ρουφῖνος πρεσβύτερος - πλήθ 49
53. 54. 66. 96 (κρίσεις περὶ P.) 299. 305
242. 62.
ῦφος ἐπ. Θεσσαλονίκης 476.

μη 356. 358. 361. 273. 104. 126. 163. 2.

Ρώμη 2. 20. 94 (πρεσβεῖα) 110 104

Ῥώμης ἐπ. προοίμια 10γ.

Σ

Σαββάτιος 422. 35. 353. 423. 431 454. 462
354

Σαβελλιανοί 124. 279
Σαβέλλιος - αἱρ. 6. 70. 106. 220. 128. 274
315 153.
Σαβιανός ἐπ. Ζεύγματος 257.
Σαβῖνος μακεδονιανὸς ἰσοριχός 23.
35. 118. 127 06. 2 3. 279. 289. ἐπ. Ἡρακλείας
114. 23.
Σαγγάριος. ποθ. 308.

Σαλαμβρία ἡ παλαιὰ Εὐδοξιούπολις 471.

Σαλούστιος ἔπαρχος Ἀντιοχείας 241.
Σάλων Δαλματίας 4 450. 451
Σαούλ 223
Σαμαρεῖς 3 2
Σαμοσατεύς (ὁ Παῦλος) 90 121. 128.
Σαραπίων ἐπ. Ἀντιοχ. 219.
Σάρδεις 461.
Σαρακηνοὶ 89 442. 443.
Σαρδινία. 17. 228.
Σάραπις 58. 2 5
Σαρμάλαι 58.
Σαρμάτης ὀπ. Ἀρείου 9
Σαρδική 90. 127. 128 133. 136. 144. 147. 22
Σαρακηνοί 317.
Σάσιμα 470
Σεβάστεια π. Ἀρμενίας 410. 470
Σεβῆρος 2
Σεβηριανὸς ἐπ. Γαβάλων 394. 396. 415. 417. 403

Σαραπίων ἐπ. Θμουέως 297.
Σε(α)ραπίων - διάκονος 377. 422 415-416
378. 395. 402. 406 (ἐπ. Ἡρακλείας Θράκης).
Σεβεύκεια 470. 262. 264. 273. 167. 185

Σέργιος ὕπατος 147. 153 (τοῦ 352).
Σεκοῦνδος ἐπ. ἀπ. Ἀρείου 9. 24. 31

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σκοπός καὶ αἰτία τῆς συγγραφῆς 60-69.

Σκύθης ἐπίσκοπος 70.

Σκυθιανός 67.

Σαρδανία (Σαρδώ) 228.

Σαυρομάται. 273.311.

Σικελία - σύνοδος ἐν Σ. 279.

Σικίνη - βασιλικὴ ἐν Ρώμῃ. 309.

Σιλουανὸς ἀποστάτης 162.

Σιρμιον 121.153.154-160.161.163 32
146.152.157.168.

Σελεύκεια 229.

Σεξαντάπριστα π. Μυσίας 471.

Σιλβανὸς ἐπ. Φιλιππουπόλεως 471-47

Σιλβανὸς ἐπ. Ταρσοῦ 273.274.256.187

Σεκοῦνδος, παῖς χρυσοχόμου 375.

Σευήρα αὐτοκράτειρα 312.313.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πορφίνος ὑπαθικὸς 381.

ραχηγοὶ 324317.

Σίδη π. Παμφυδίας 457.

θαδιανὸς ἐφαπλάθης Ἀλεξανδρείας 150.

ληνᾶς ἀρξαν ἐπτόθεων 365

Σενάθωρ ὕπατος. 430.

Σιρίκιος πάφας. 498.

Σισίννιος ἐπ. Ναβ. 492. 493. 494. 371 411. 412 413. 430. 431.

Σισίννιος πΚ. 456. 458. 459. 477.

Σκῆλις ἐν Αἰγύπτῳ 291.

Σκύθαι 307.

Σκυθιανὸς 67.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σμύρνη 274. 276.

Σοφία ἡ Ἁγ. Ἐκκλησία. 103. 117. 19
406

Σοφοκλῆς ὁ δραματικός 221.

Σωκράλης 249. 238.

Σωκράτους (τοῦ συγγρ.) ἐνδείξια 380-384. κρίσεις 385. χρόνος συγγραφῆς 468. 367

Σταγείριος 376.
Σταυρός 3. 56. 57. 58. 252-3.
Στελίχων 384. 410

Στέφανος ἐπ. Ἀντιοχείας 148.
Σύνοδος - τὸ σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας 17.
Σύνοδος Σμύρνης 274. 276
» Πισιδίας 274.
» Λυκίας 274.
» Σικελίας 279
» Νίκης 179.
» Φιλιππουπόλεως 127-128. 133.
» Λαμψάκου 262. 264. 266.
» Σελευκείας 264. 278. 167. 185. 19
» Νικομηδείας 167. 266
» Σιρμίου 153. 167. 186. 194. 273.
» Λαοδικείας 166. 174.
» Γαγγρῶν 198. 367. 266.
» ἐν Πάφῳ ναυαλιανῶν 308.
» Κπόλεως, ἀρειανῶν 194. 308. 199
» Νικαίας 19-51. 220. 361.
» Ἀντιοχείας 71. 73. 104. 114. 202. 264. 4
» Τύρου. 81-86.
» Σαρδικῆς 127.
» Ἱεροσολύμων 144.
» Ἀλεξανδρείας 219. 220. 227. 147.

Σολομών. 412. 406. 243.

Σπυρίδων ἐπ. ἐκ Κύπρου. 21. 46-48.
Συκαῖ (ὁ νῦν Ταρατᾶς) 132 ρεγεών 182.
Συλλογαὶ ἐγγράφων. 14.
Σύμβολον τῆς Νικαίας 24-26. 27-28
» Παλαιστίνης (Καισαρείας) 26-27.

Συρία. 89. 144. 263.

Σταύρων. 454.

Συριανὸς στρατηγός 109.

Σχολεῖα ἐν Κπόλει 207.
Σωφρόνιος ἐπ. μακεδ. Κομπιουπόλεως. 187. 190. 197. 201

Σύνναδα π. Φρυγίας 420. 421.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τάξις - ἡ δημοσία ὑπηρεσία 41.

Ταξεῶται - σωματοφύλακες 435
Ταυιανὸς ὁ ἐν Ληρῷ τῆς Φρυγίας 234.
Ταυιανὸς ὕπατος 95.185.
Ταρσὸς 2.185.240.258.273.279.
Ταῦρος ὕφαλος (τοῦ 361) 202.206.
Ταῦρος ὑπαλος (τοῦ 428) 460.
Τερέβινθος ἡ Βούδδας 67.68.
Τεσσαρακοσθὴ 150 358.
Τεσσαρεσκαιδυκατῖται 395.410.460.461
Τιβεριούπολις π. Φρυγίας 413.

Τίγρις πρεσβύτερος (εὐνοῦχος) 402.

Τιγοῦκις ὄρος ἐν Ἰλλυριᾷ 133.

Τράπεζαι 382
Τραπεζούπολις 471 (π. Φρυγίας)

Τρίβερις Γαλατίας 89.99
Τριβιγιλδος 381.

Τρίκκη π. Θεσσαλίας 360.

Τρίπολις ἡ Λυδίας 193.

Τρωάς 471-472.

Τρωΐλος σοφιστὴς 418.384 418.431.457.471.
384.

Τύρας 81.104.118

Τετάρθη - Παρασκευή 359.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὑ

Ὑπατία 436

Ὑπατιανὸς ἐπ. Ἡρακλείας 153.

Ὑπάτιος, ὕπαλος 168. 185 (359.)

Ὑπάτων κατάλογος 380.
» παρασημειώσεις, ὡς ὀηλάτου Σ. 81.

Ὑμέναιος 11.

Ὑποβολεῖς 359.

Ὑπόθεσις 220. 221.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Φαρμακεύς 454.

Φαύστος ὕπατος 384.

Φήλιξ ὕπατος τοῦ 428. c. 460.

Φῆλιξ πάπας 179.

Φιδήλιος καθαιρ. ἐν Ξηρευκῇ ἔπος 193.

Φιλαδέλφεια 193 (Λυδίας).
Φιλαδέλφεια τῆς Ἀραβίας (Βόστρα) 214.

Φιλητᾶς 11.

Φιλικιανός ὕπατος 95.
Φίλιππος ὁ ἱστορικός 456-8. 459. 456. 468.
Φιλούμενος. 78.
Φίλιππος ἔπαρχος ΚΖ. 115. 116. 418. 332.
Φιλίππου ὄχθος 418. 414. 418.

Φιλιππούπολις 127. 471. 133.

Φλαβιανός Πλινθ. 373. 327. 333.

Φλάβιος Εὐσέβιος ὕπατος 168.
Φίρμος ἐπ. Καισαρείας 484.
Φλαβιανός ἐπ. Ἀντιοχ. 488
Φλάκιλλα πόθος 163.
Φλωρεντίας ὕπατος (361) 205. 209
Φοῖβος ἔπος καθαιρ. ἐν Ξηρευκῇ 193.
Φοίνικες 19.
Φοινίξ-δρᾶμα Σοφοκλέους 281.

Φρίγδος ποτ. τῆς Γαλατίας 368.
Φράγκοι 109. 111.
Φραβίττος ὕπατος μόθος 385
Φριτιγέρνης ἡγεμὼν Γοτθων. 314. 315
Φρουμέντιος 61. 62.
Φρυγία 20. 420. 421. 352. 354. 361. 28
307 (φρύγες). 308. 172 (οἱ ἀπὸ Φρ.). 381.

Φωκαεῖς 324. 275.

Φωτεινὸς ἐπ. 121. 124. 153. 160. 46
Φωτεινὸν ἡρῶον 422.

Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Χαλκηδών. Σ. 41 f. 382. 396. 401. 402
268. 21. 230.

Χαλκὶς π. Συρίας 437.

Χειρών, ἔθνος Χ. 449 πας 449.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Χριστιανισμός 6.13.59.67
" ἑλληνίζων 67.

Χριστός 3

Χρονολογία. 24.51.81.95.104.
126.127.445.396

Χρύσανθος ἐπ. Νεβελ. 425.430.431.438.

Χρυσόπολις Βιθυνίας 5.454

Χρῖσις ἐπ. Νικαίας 51.

Χρυσόστομος Ἰωάννης 411.413.414.453
457.481.374-380388-9.390.392.393-417

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ψ

ψαθυριανοί 424 385

ψαμμαθία. 78

ὠφιμένης 165. 219. 220 424 386 387 388. 465. 481 392 393. 397. 398. 399. 400. 402. 406. 301. 303. 305. 306. 257. 132.

Ὠσηέ 171

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Προσθῆκαι.

Ἰούστος πάλιν ἄλλος Ἰουστίνης 312
Ἰούστα θυγ. Οὐαρσηνιανοῦ σ' 314
Ἰόβιος κοσ 314.
Ἰαμνία 223
Ἰεζαβήλ 223
Ἰωσὴφ ὁ μητάτωρ 225
Ἰωαννὴς βασιλικὸς 225
Ἰωάθαμ 171
Ἰωσίας 171
Ἱερεμίας 171
Ἰεζεκιήλ 171
Θῆβαι Λιβύστου 218.

Θάλεια 314. 316. 320. 210. 133
Θεμιστὸς ὁ φιλόσοφος 258
Θεόδουλος ἐπ. Λητεῖ 234.
Θεότιμος ἐπ. Ἀφρῶν 258.
Οὐράνιος ἐπ. Τύρου 187
Ἰάκωβος ἐπ. Ἱεροσολύμων 203.
Θεόδοτος ἐπ. Λαοδικείας 204.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

'Ημερομηνία ἐπιστροφῆς .....

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

200

ΣΩ Σωκράτης ὁ Σχολιαστής.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ἀριθ. χρ. 32809

Ἡμερομηνία ἐπιστροφῆς	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας